T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ATTİLÂ İLHAN ŞİİRLERİNİN DİLİ

DİDEM GÖZÜKARAOĞLU

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. F. SİBEL BAYRAKTAR

EDİRNE 2011

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DİDEM GÖZÜKARAOĞLU tarafından hazırlanan **ATTİLÂ İLHAN ŞİİRLERİNİN DİLİ** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12.-13. maddeleri uyarınca **15.08.2011 Pazartesi** günü saat **13.30**'da yapılmış olup, tezin* ...kabul...edilmesine... **OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof. Dr. Recep DUYMAZ	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Fatma Sibel BAYRAKTAR (Danışman)	Kabul edilmesine	
Yrd. Doç. Dr. Işık ŞAHİN	Kabul edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine /Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	**413091**
Yazar Adı / Soyadı	Didem GÖZÜKARAOĞLU
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 45115683496
Telefon / Cep Telefonu	05342328228
e-Posta	didmgzm@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Attila İlhan Şiirlerinin Dili
Tezin Tercümesi	Language Of Attila İlhan's Poems
Konu Başlıkları	Dilbilim
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Türk Edebiyatı Bölümü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Türk Dili Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2011
Sayfa	1360
Tez Danışmanları	Prof. Dr. Recep Duymaz Yrd. Doç. Dr. Fatma Sibel Bayraktar Yrd. Doç. Dr. Işık Şahin
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☑ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelenmesini istiyorum

a.Yukarıda başlığı yazılı olan tezimin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

15.09.2011

İmza:.....

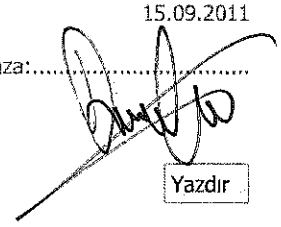

Yazdır

ÖN SÖZ

15 Haziran 1925'te doğan, 11 Ekim 2005 tarihinde aramızdan ayrılan Attilâ İlhan, 1940'lı yılların sonlarında girdiği edebiyat dünyasının her zaman sevilen, beğenilen ve çok okunan bir aydını olmuştur.

1948 yılında ilk kitabı olan *Duvar* ile adım attığı edebiyat âlemine, elli dört yıllık yazın hayatı boyunca on iki şiir kitabı, on iki roman, iki deneme – anı, sekiz anı, dokuz defter (günlük), beş söyleşi, bir öykü, üç çeviri kitabı ve bir senaryo sığdırarak edebiyatın pek çok türünde unutulmayacak eserler ortaya koymuştur. Attilâ İlhan, edebiyatın hemen bütün türlerinde eserler vermesine karşın, en çok şiirleriyle sevilmiş ve konuşulmuştur.

Şiir yazmaya ve söylemeye son derece önem veren şair, estetik anlayışla toplumsallığın birleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Şiirin sadece şekil, ya da sadece içerikten ibaret olamayacağını düşünen Attilâ İlhan, çağdaş bir Türk şiiri oluşturmak amacıyla Halk Şiiri'nden, Divan Edebiyatı'ndan, Batı estetiğinden, teleks notlarından, sinema tekniğinden, Atatürkçülükten ve pek çok değişik disiplinden faydalanmıştır.

Attilâ İlhan, hayatında iz bırakan imkânsız aşklarından, yaşadığı siyasî olaylardan, sorgulanmalarından, tutuklanmalarından kısaca, kendi yaşantısından kesitler sunduğu şiirlerinde, sahip olduğu genel kültürü ve tarih bilgisiyle Türkiye'de ve dünyada yaşanan siyasal ve sosyal olayları takip etmiş ve bu olayları da şiirlerine konu etmiştir.

Seksen yıllık yaşam sürecinde çok çeşitli olaylar yaşayan ve dönemeçlerden geçen şair tecrübelerini, birikimlerini, dünyayı anlayışını hep şiire aktarmıştır. Şairin duygularını ve düşüncelerini aktardığı şiirleri, daha iyi anlaşılmaları bakımından incelenmeye değerdir.

Çalışmamızı oturttuğumuz anlambilim - dilbilim yöntemi, Attilâ İlhan şiirlerinin özelliklerini, şiirlerde anlatılmak istenenleri açıklayıcı bir yol olmaktadır.

Kimi zaman estetik kaygıyla, kimi zaman siyasal baskılarla oluşturduğu kapalı, imgeli, imajlı ve bol sanatlı şiirlerde anlatılanların anlambilim – dilbilimce açıklanması, şairin edebiyat dünyasında, zaman içinde takip ettiği yolu, şiir dilinin nasıl bir gelişim süreci izlediğini gösterecek olması bakımından önem taşımaktadır.

Attilâ İlhan şiirlerinin dilini inceleme amacımız; hem şairi daha iyi anlamak, hem de dilini alışılmamış bağdaştırmalarla, sapmalarla ve aktarmalarla zaman içinde nasıl zenginleştirdiğini saptamaktır.

Bu bağlamda çalışmamıza Attilâ İlhan'ın şiirlerini üç ana döneme ayırarak başlamanın uygun olacağı kanısındayız. Yapacağımız tasnif, Yakup Çelik'in *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*'nde yayımlanan "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri" isimli makalesindeki tasnifi yansıtmaktadır. Birinci dönem, 1948 ve 1955 yılları arasını kapsayan Destan Şairi – Arayışlar Ve Etki Dönemi'dir. Bu dönem içerisinde *Duvar* kitabının tamamı, *Sisler Bulvarı* kitabının "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümleri, *Yağmur Kaçağı*'nın "Acı Ninni" bölümü bulunmaktadır. İkinci dönem, 1954 – 1962 yılları arasında yayımladığı şiir kitaplarını içeren Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi adını almaktadır. Bu dönem; *Sisler Bulvarı* kitabının "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" bölümlerini, *Yağmur Kaçağı*'nın "Fabrika Durağı" ve "Bulvardia" bölümlerini, *Ben Sana Mecburum* ve *Belâ Çiçeği* kitaplarını içermektedir. Üçüncü ve son dönem ise, 1968 – 2002 yılları arasını kapsayan Hatıralar – Ustalık Ve Bir Düşünce Adamının Kendini Şiirle Anlatma Dönemi'dir. Bu dönemde; *Yasak Sevişmek*, *Tutuklunun Günlüğü*, *Böyle Bir Sevmek*, *Elde Var Hüzün*, *Korkunun Krallığı*, *Ayrılık Sevdaya Dahil* ve *Kimi Sevsem Sensin* isimli eserleri bulunmaktadır.

Amacımız, şairin üç dönemi içerisinde yayımladığı on iki kitabındaki tüm şiirleri dilbilim esaslarına göre incelemek; şiirleri zenginleştiren, onlara imge ve tasarımlar katan aktarmaları, alışılmamış bağdaştırmaları ve sapma örneklerini tespit etmektir. Ancak çalışmamızın süresi nedeniyle, şairin yayımladığı on iki kitabı ayrı ayrı inceleme fırsatı bulamadık. Bu çalışmada, Attilâ İlhan'ın her döneminden birer şiir kitabı seçilmiş, (*Duvar*, *Yağmur Kaçağı* ve *Böyle Bir Sevmek*) şiirlerin yazılım amaçları, şairin hayatıyla bağdaştığı noktalar, ülkemizin ve dünya ülkelerinin siyasal

ve sosyal durumlarının şiirlere etkileri açıklanmış; seçilen şiir kitapları aktarmalar, alışılmamış bağdaştırmalar ve sapmalar bakımından ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bunların dışında, irdeleme fırsatı bulamadığımız diğer dokuz şiir kitabı hakkında bilgiler verilmiş, bu kitaplardan birer şiir seçilmiş ve bu şiirler yine aktarmalar, alışılmamış bağdaştırmalar ve sapmalar bakımından incelenmiştir. Bu çalışmamızın şairi daha iyi anlamaya, onu daha yakından tanımaya ve Türk Şiiri'ne kazandırdığı dilbilim örneklerini saptamaya yarayacağı kanısındayız.

Dilbilime katkı sağlayabilmek için hazırladığımız çalışmada, başlangıçtan itibaren bana yol gösteren, değerli bilgileriyle çalışmaya katkıda bulunan ve tüm çalışma süresi boyunca benden yardımlarını eksik etmeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Sibel Bayraktar'a ve her zaman yanımda olan, desteklerini benden esirgemeyen aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Tezin Adı: Attilâ İlhan Şiirlerinin Dili
Yazar: Didem GÖZÜKARAOĞLU

ÖZET

Attilâ İlhan gerek Türk Edebiyatı'na kazandırdığı eserlerle, gerek yaşam tarzı ve dünya görüşü ile edebiyatımızın vazgeçilmez isimlerinden biri olmuştur.

Şair, destan tarzında kaleme aldığı şiirlerle girdiği edebiyat dünyasında, duyarlıklı, bol imgeli, tasvirlerle ve benzetmelerle süslü, kendine has bir şiir dili geliştirmeyi başarmış ve unutulmayacak eserler vermiştir.

Eserleriyle Türk Edebiyatı'na ve Türk Şiiri'ne büyük katkılar sağladığını düşündüğümüz şairin, 1948 yılında *Duvar* kitabıyla adım attığı, 2002 yılında *Kimi Sevsem Sensin* eseriyle noktaladığı şiir serüvenine dilbilim açısından değinmek gerekliliği hissedilerek bu çalışma ortaya konmuştur.

Bu amaçla hazırladığımız çalışmamızda, 1948'den 2002'ye kadar yayımlanan on iki şiir kitabı, üç ana dönemde toplanmıştır. Tüm şiirlerini şekil, içerik ve dil açısından ele aldığımız şairin, her döneminden özellikle bir şiir kitabı seçilmek suretiyle şiirlerdeki aktarmalar, sapmalar ve alışılmamış bağdaştırmalar saptanmıştır.

Attilâ İlhan'ın elli dört yıllık şiir serüveni dilbilim açısından ele alınarak, şairin bu süreç içerisinde izlediği yol, şiirlerine etki eden faktörler, kullandığı dilin gelişim ve değişim süreci belirlenmeye çalışılmış; şiir dilinin evrimi, şiirlerde ayrıntılı olarak gösterilen aktarma, sapma ve alışılmamış bağdaştırma örnekleriyle ortaya konmuştur.

Şiirlerde ortaya konan aktarma, sapma ve alışılmamış bağdaştırma örnekleri, şairin on iki kitabına ve elli dört seneye sığdırdığı şiir sürecinde başladığı ve tamamladığı noktayı göstermiş, dönemler ve eserler arasında ayrıntılı mukayese yapılması sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anlambilim, Dilbilim, Aktarmalar, Sapmalar, Alışılmamış Bağdaştırmalar, Sanatlı Bağdaştırmalar

Name of Thesis: Language of Attilâ İlhan's Poems
Author: Didem GÖZÜKARAOĞLU

ABSTRACT

Attilâ İlhan has been one of the indispensable names of literature by studies brings to Turkish literature, with both lifestyle and worldview. The poet managed to develop the epic poems, written in the style of entry into the world of literature, ornated with fidelity, lots of images, descriptions and similitudes, unique and memorable.

The works of the poet is believed to provide significant contributions to the Turkish Poetry, *Wall'*s book debut in 1948, finalized the adventure with *Who One I Love You Are*, in 2002 so this study has been done for mention in terms of linguistics. Twelve poetry book, published from 1948 to 2002, has been collected at three main term in our study which prepared for this purpose.

In terms of linguistics, fifty – four years adventure of poetry of Attilâ İlhan, taking the path of the poet in this period, factors affecting poetry, tried to determine the duration of the development and changing. The evolution of the language of poetry, poetry of the transfer shown in detail, with examples of deviation and were unaccustomed to reconcile.

Laid down in the poetry of the transfer, to reconcile deviations and unusual examples have shown the beginning and completion points, squeezed to twelve poet's book and fifty – four years. A detailed comparison between the periods and works has been carried out.

Key Words: Semantics, Linguistics, Transfers, Deviations, Unusual To Reconcile, Artful Reconcile

KISALTMALAR

s.	Sayfa
a. g. e.	Adı Geçen Eser
a. g. m.	Adı Geçen Makale
Gös. Yer.	Gösterilen Yer
tdk.	Türk Dil Kurumu
Vb.	Ve benzeri

İÇİNDEKİLER

Önsöz ..... **I-III**

Özet ..... **IV**

Abstract ..... **V**

Kısaltmalar ..... **VI**

İçindekiler ..... **VII**

Giriş ..... **1 - 4**

Tanımlar ..... **5 - 6**

1. BÖLÜM

1. 1. DESTAN ŞAİRİ – ARAYIŞLAR VE ETKİ DÖNEMİ……..... 7-10

1. 1. 1. Duvar……..11-688

1. 1. 2. Sisler Bulvarı (Yeraltı Ordusu, Bursa'dan Yaylımateş, Barakmuslu Mezarlığı)…….....689-707

1. 1. 3. Yağmur Kaçağı (Acı Ninni)……708-795

2. BÖLÜM

2. 1. SOSYAL REALİZM – COŞKU – GERİLİM – KENDİ ÇİZGİSİNİ OLUŞTURMA DÖNEMİ…….....796-801

2. 1. 1. Sisler Bulvarı (Başka Yerde Olmak, Kaptan)…….....802-812

2. 1. 2. Yağmur Kaçağı (Fabrika Durağı, Bulvardia)……..813-965

2. 1. 3. Ben Sana Mecburum……...966-990

2. 1. 4. Belâ Çiçeği……..991-1006

3. BÖLÜM

3. 1. HATIRALAR – USTALIK VE BİR DÜŞÜNCE ADAMININ KENDİNİ ŞİİRLE ANLATMA DÖNEMİ……1007-1012

3. 1. 1. Yasak Sevişmek……...1013-1030

3. 1. 2. Tutuklunun Günlüğü……..1031-1042

3. 1. 3. Böyle Bir Sevmek…….1043-1304

3. 1. 4. Elde Var Hüzün……...1305-1313

3. 1. 5. Korkunun Krallığı……...1314-1328

3. 1. 6. Ayrılık Sevdaya Dahil…….1329-1340

3. 1. 7. Kimi Sevsem Sensin…….1341-1351

SONUÇ……1352-1355

KAYNAKÇA…….....1356-1359

GİRİŞ

Her milletin kültürü içinde önemli bir yer tutan, pek çok dilin eski dönemlerine, ilk yazılı metinlerine kadar uzanan şiir, bazen sözlü, bazen yazılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Az sözle çok şey anlatmaya yarayan şiir; toplumsal ve siyasal konuları, savaşları, kahramanlıkları, aşkları, mutluluğu, hüznü estetik kaygıyla işler; imgelerle, tasvirlerle, imajlarla süsler ve insanı insana anlatır.

Şiir, Türk Edebiyat tarihinde de önemli bir yere sahiptir ve pek çok kabiliyetli şairimiz bulunmaktadır. Bu kabiliyetli şairlerden biri de, Cumhuriyet dönemi şairlerinden Attilâ İlhan'dır.

Babası Bedrettin Bey'den gelen Divan Edebiyatı zevkiyle ve O'nun Nedim tarzı şiirleriyle büyümüş, Zekiye Nine ve Emine Bacı'dan masallar dinlemiş, amcası Bahri Bey'den türküler öğrenerek Halk Şiiri'ne ve Divan Edebiyatı'na aşina olarak yetişmiştir.

Attilâ İlhan, edebiyat dünyasına adım attıktan sonra, Halk ve Divan Şiirleri'ni harmanlayan şiirler kaleme almıştır. Her zaman araştırmaya ve öğrenmeye açık yapısı, kuşkuculuğu, O'nu, tarihini daha derinden tanımaya ve sorgulamaya yöneltmiş; Kurtuluş Savaşı'nı, Türklerin Orta Asya'dan göçünü destanlaştıran şiirler yazmıştır. Şair, Türk Edebiyatı'na ve Türk Tarihi'ne hâkim olduğu gibi, dünyada yaşananlara karşı da ilgili davranmış; İkinci Dünya Savaşı, emperyalizm, üçüncü dünya ülkelerini de şiire konu etmiş, hayranı olduğu Atatürk'e her zaman yer vermiştir.

Toplumsal sorunları, dünya meselelerini şiire taşıyan şair, aşklarını, hayal kırıklıklarını, yalnızlığını tüm insanlarla birleştirerek ustaca anlatmıştır. Yaşamına pek çok şey sığdıran şair, gazeteciliğinin ve senaryo yazarlığının kendisine sağladığı katkılardan yararlanarak şiire yeni bir ses, yeni bir soluk kazandırmıştır. Elli dört yıllık yazın hayatı boyunca her daim kendisini ve şiirini geliştirerek yeni söylemlere, yeni seslere açık bir şiir meydana getirmiş, kendisinden sonra gelen şairleri ve şair adaylarını

etkilemeyi başarmıştır.

Cumhuriyet döneminin en önemli isimlerinden biri olan Attilâ İlhan, Türk Şiiri'ne çokça katkı sağlamış, aydın bir şairdir. Bu sebeple, daha iyi anlaşılmaya ve incelenmeye lâyıktır. O'nu daha iyi anlayabilmek, şiirlerindeki sesi kavrayabilmek için meydana getirdiği eserleri dilbilim açısından incelemeyi uygun gördük.

Çalışmamızı hazırlamadan önce yaptığımız araştırma doğrultusunda, Attilâ İlhan şiirlerini dilbilim açısından inceleyen herhangi bir tez çalışmasına rastlamadık. Fakat, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı'nın 2006 senesinde yayımladığı ve bizim de 2010 tarihli ikinci baskısından faydalandığımız, *Attilâ İlhan* isimli eserin 447 ve 455. sayfalarını kapsayan, M. Osman Toklu tarafından kaleme alınan "Attilâ İlhan'ın Eserlerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar" isimli bir makalenin bulunduğunu tesbit ettik. M. Osman Toklu'nun, makalesinde alışılmamış bağdaştırmalar hususunda kısa bir bilgi verdikten sonra, şairin "Emirgân'da Çay Saati", "Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken", "Di'li Geçmiş 3." ve "Kim Kaldı" isimli şiirlerini alışılmamış bağdaştırmalar bakımından incelediğini gördük.

Yaptığımız araştırma sonucunda rastladığımız bu makalenin şairin şiirlerini anlamaya yarayacak bir çalışma olduğuna; fakat dilbilim açısından yeterli olmadığına kanaat getirdik. Bu sebeple, Attilâ İlhan'ın tüm şiirlerini ayrıntılı olarak incelemeye karar verdik.

Bu bağlamda, şairin elli dört yıllık sanat hayatını Yakup Çelik'in *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*'nde yayımlanan "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri" isimli makalesinden hareketle üç ana döneme ayırdık. Birinci bölüm, 1948 ve 1955 yılları arasını kapsar. Destan Şairi – Arayışlar Ve Etki Dönemi adını verdiğimiz bu bölüm, *Duvar* kitabının tümünü, *Sisler Bulvarı*'nın "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümlerini, *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümünü içerir.

İkinci bölüm, Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi adını almaktadır. İkinci bölüm, *Sisler Bulvarı* kitabının "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" bölümlerini, *Yağmur Kaçağı* kitabının "Fabrika Durağı" ve "Bulvardia" bölümlerini, *Ben Sana Mecburum* ve *Belâ Çiçeği* kitaplarını içerir.

Üçüncü ve son bölüm ise, 1968 ve 2002 yılları arasında yayımladığı *Yasak Sevişmek*, *Tutuklunun Günlüğü*, *Böyle Bir Sevmek*, *Elde Var Hüzün*, *Korkunun Krallığı*, *Ayrılık Sevdaya Dahil* ve *Kimi Sevsem Sensin* kitaplarından oluşur.

Çalışmamızın amacı, şairin yayımladığı on iki şiir kitabında yer alan tüm şiirleri dilbilim açısından incelemektir. Ancak, çalışma süremiz göz önüne alındığında, tüm kitaplar irdelenememiş, her dönemden incelenmek amacıyla birer kitap seçilmiştir. Buna göre, şairin ilk dönemi için *Duvar* kitabı, ikinci dönemi için *Yağmur Kaçağı* ve son dönemi için *Böyle Bir Sevmek* kitapları uygun görülmüştür. Şairin diğer dokuz kitabı, bu kitapların oluşum süreçleri, temaları hususlarında bilgiler verilmiş ve kalan dokuz kitaptan birer şiir seçilerek çalışmamız tamamlanmıştır.

Uygulanan çalışmanın amacı, şairin şiir dilindeki özellikleri dilbilim açısından incelemek, şiirlerin gelişim seyirlerini takip etmek olduğundan, şiirlerde yer alan aktarmalar, alışılmamış bağdaştırmalar ve sapmalar, metin çözümleme metoduna göre sıralamalı şekilde gösterilmiştir. Dilbilim alanında önemli ve aydınlatıcı eserleri bulunan Doğan Aksan, bu konuda yardım aldığımız isim olmuştur.

Çalışmamızı hazırlarken, öncelikle şairin eserlerini kaleme aldığı dönemler, bu dönemlerde yaşanan siyasal ve toplumsal gelişmeler, dünyadaki olaylar ve şairin özel hayatı açıklanmaya çalışılmış; bunların şiirlerine etkileri belirtilmiştir. Daha sonra, incelemeye aldığımız kitaplarda yer alan şiirler, kendi içlerindeki bölümlere ayrılarak bu bölümlerde anlatılmak istenen tema, şairin başvurduğu olaylar, durumlar belirtilmiştir. Bu açıklamalardan sonra, şiirler teker teker yazılarak temaları hususunda bilgi verilmiş ve şiirlerde yer alan aktarmalar, alışılmamış bağdaştırmalar, sapmalar sırasıyla gösterilmiştir.

Takip ettiğimiz bu yol içerisinde, incelediğimiz şiirlerin başlıklarını küçük harflerle oluşturduk. İmlâ ve noktalama kurallarını tamamıyla reddeden Attilâ İlhan, kitap adlarında, bölüm adlarında, şiirlerinde ve özel adlarda küçük harf kullanmayı tercih etmesine rağmen, çalışmamız içerisinde sadece şiirlerin küçük harflerle yazılmasının uygun düşeceği kanısına vardık ve kitap isimleri ile içlerinde yer alan bölümlerin baş harflerini yazarken büyük harf kullandık.

Şairi anlamaya ve anlatmaya yarayan bu çalışmada, Attilâ İlhan'ın halk söylemleri ile başladığı şiir yolculuğuna, gazellerle, balladlarla, şarkılarla ve modernist şiirle devam ettiği, ilk eserlerinde sıkça kullandığı deyimlerin yerini, daha sonraları şehir yaşantısının getirdiği imgelerin aldığı görülmektedir. İlk eserlerine kırsal kesimin hayatını, ağız özelliklerini yansıtan Attilâ İlhan, daha sonraları yüzünü kente çevirmiş ve kent hayatının yorgun, mutsuz insanını şiire taşımıştır. İlk dönem yayımladığı kitaplarda ele aldığı konuları sınırlandıran şair, daha sonraki eserlerinde toplumsal konulardan, aşktan, şehir hayatının getirdiği sıkıntılardan, cinsel sapkınlıklardan bahsederek penceresini ve bununla birlikte şiirlerde kullandığı dili de geliştirmiştir.

Attilâ İlhan şiirleri, şiirin nasıl ince ince oluşturulduğunu ve imgelerin hangi sanatlar içinde yer aldıklarını göstermeleri bakımından şiir diline ışık tutmaktadır.

TANIMLAR

Anlambilim: Anlamları inceleyen bilimdir. Anlambilim, felsefi ya da mantıksal ve dilbilimsel olmak üzere iki farklı açıdan ele alınabilir. Felsefi ya da mantıksal yaklaşım, göstergeler ya da sözcükler ile bunların göstergeleri arasındaki bağlantıya ağırlık verir ve adlandırma, düz anlam, yan anlam, doğruluk gibi özelliklerini inceler. Dilbilimsel yaklaşım ise, zaman içinde anlam değişiklikleri ile dilin yapısı, düşünce ve anlam arasındaki karşılıklı bağlantı gibi konular üstünde durur.

Dilbilim: Dillerin yapılarını ve anlamlarını inceler. Dil bilgisinin incelenmesi biçimbilim ve söz dizimini kapsar. Dili sesler aracılığıyla ifade etmek için kullanılan sistem olan ses bilimi de bu alanın bir parçasıdır.

Aktarmalar: Konuşulan dilde, yazın dilinde ve özellikle şiir dilinde etkileme öğesi olarak başvurulan yan anlamların oluşmasına yol açan ve deyim aktarması, ad aktarması, öteki aktarmalar olarak üçe ayrılan anlam olayıdır.

1- Deyim Aktarması; aralarında uzak – yakın ilgi bulunan iki şey arasında bir benzetme yoluyla ilişki kurarak birinin adını ötekine aktarma eğilimi sonucunda oluşan dil olayıdır. Açık eğretileme, kişileştirme ve somutlaştırma, deyim aktarmasının kollarındandır.

Açık eğretileme; doğadaki nesne adlarının ve bu nesnelerle ilgili sıfatların insanlar ve onların nitelikleri için kullanılmasıdır.

Kişileştirme; insana ilişkin nitelik, davranış ve devinimlerinin doğadaki nesneler için kullanılması ve nesnelerin kişileştirilmesidir.

Somutlaştırma; soyut kavramların, durumların ve olayların somut kavramlar aracılığıyla anlatılmasıdır.

2- Ad Aktarması, **Öteki Aktarmalar**; bir sözcüğün benzetme amacı güdülmeden başka bir sözcüğün yerine kullanılması ad aktarmasını oluşturur. Divan Şiiri'nde mecâz-ı mürsel adı verilen söz sanatı da ad aktarmasını içine alan bir anlam olayıdır.

Sapmalar: Gerek sözcüklerin ses ve biçim özelliklerinde, gerek dilin sözdizimi açısından niteliklerinde bilinçli değişikliklere gitmeyi, dilde bulunmayan yeni sözcük ve anlatım biçimlerini kullanma eğilimi içeren bir dil olayıdır. Bu dil olayı; sözcüksel sapma, biçimbilimsel sapma, anlambilimsel sapma, sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar, sözdizimsel sapma ve yazınsal sapma olarak bölümlere ayrılır.

1- Sözcüksel Sapma; sözcüklerden ekler atılması veya sözcüklere yeni ekler eklenmesi ile uzatılmış, kısaltılmış ve yeni türetilmiş sözcükler meydana getirilir.

2- Biçimbilimsel Sapma; dilin belli, kalıplaşmış fiil çekimlerinde değişiklik yapılmasıdır.

3- Anlambilimsel Sapma; okuyucuyu etkilemek için sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmasıdır.

4- Sessel Sapmalar – Bölge Ağızlarına Özgü Kullanımlar; ortak dildeki göstergelerin, değişik amaçlarla ses açısından değiştirilmesidir.

5- Sözdizimsel Sapmalar; sözcüklerin sözdizimi içinde farklı yerlerde kullanılmaları ile oluşan sapmalardır.

6- Yazınsal Sapmalar; özel adların küçük harflerle yazılması, ayrı yazılmaları gereken sözcüklerin bitişik yazılması gibi yazım kurallarının dışında kalan sapmalardır.

Alışılmamış Bağdaştırma: Anlam belirleyicileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmayan birleştirmelerdir.

Sanatlı Bağdaştırma: Göstergelerin temel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan, imgelerden ve duygu değerinden yararlanan, çoğu kez deyim aktarmalarından oluşan birleştirmelerdir.

1. BÖLÜM

1. 1. DESTAN ŞAİRİ – ARAYIŞLAR VE ETKİ DÖNEMİ

Attilâ İlhan'ın 1940'lı yıllarda adım attığı edebiyat dünyasında, dört ayrı şiir grubu bulunmaktadır: İlk grupta Chp'li Nurullah Ataç, Sabahaddin Eyüboğlu ve Yaşar Nabi'nin desteklediği Garipçiler; Orhan Veli, Oktay Rıfat ve Melih Cevdet vardır. İkinci grupta; Suud Kemal Yetkin'in etrafında toplanan ve Chp taraftarı olan Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Oktay Akbal, Salâh Birsel, Fahir Onger, Naim Tirali ve Fazıl Hüsnü Dağlarca yer alır. Üçüncü grup, toplumcu-gerçekçiler olarak adlandırılan ve Nâzım Hikmet çevresinde toplanan Niyazi Akıncıoğlu, Ömer Faruk Toprak, A. Kadir, Suat Taşer, Cahit Irgat, Mehmet Kemal, Rıfat Ilgaz, Sabri Soran gibi isimlerden oluşur. Dördüncü ve son grup ise, Nihal Atsız ve çevresindeki turancı şairlerdir. Attilâ İlhan, Ahmet Arif, Arif Barikat (Damar), Şükran Kurdakul ile birlikte üçüncü grubun genç şair adayları arasındadır[1].

Yakup Çelik, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu *Attilâ İlhan* isimli kitapta yer alan "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri" isimli yazısında, 1940 dönemindeki Türk şiiri ve edebiyat dünyasında Attilâ İlhan'ın yeri hususunda şu bilgileri vermektedir:

"1940'lı yılların başında Türk şiiri, Garip hareketiyle köklü bir değişim yaşar. Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rifat'ın başlattığı bu hareket, dönemin diğer şairleri tarafından da benimsenir. Bu akım, şiiri imaj, ses, vezin, kafiye gibi unsurlardan kurtarma iddiasındadır.

Attilâ İlhan'ın Garip ile çatışması bu noktada ortaya çıkar. Şair, Garipçiler'e hem şiirden imajı kaldırdıkları, hem de toplumsal konuları şiirin dışına çıkardıkları için

[1] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi42-43/celik.htm, (10.01. 2010).

karşıdır. Attilâ İlhan'ın ve diğer toplumcu gerçekçilerin Garip karşısında takındıkları tavır, o yıllarda yaşanan toplumsal gerçeklerin sanat dışında kalmasından kaynaklanmaktadır.

Attilâ İlhan 1940'lı yıllarda meydana getirdiği destan denemelerinin yanında, aşk şiirleri yazmayı da ihmal etmez. Fakat 1940'lı yıllarda aşk şiirleri yazmak toplumcu şairler arasında hoş karşılanmamaktadır. Dolayısıyla Attilâ İlhan, bu şiirlerini ön plana çıkarmaz. Fakat bu şiirlerin ve bundan sonrakilerin hemen hemen tümünde, Garip hareketinin aksine, imajları ve muhtevayı bütünleştirir, toplumsal mesajları estetik bir süzgeçten geçirerek sunar.

Duvar'da 1940'lı yıllarda beliren ve gelişen toplumcu anlayışla şiirlerini kaleme alan şair, halk dilinden gelen söyleyişlere de müracaat etmektedir[2]*."*

Attilâ İlhan'ın kaleme aldığı ilk dönem eserleri, geleneksel çizginin uzantısı olarak meydana getirilmektedir. Şair, bu dönem eserlerinde Halk Şiiri kaynaklarından çokça yararlanmaktadır. *Duvar* isimli ilk kitabında, Nâzım Hikmet etkisinin yanında, Dadaloğlu, Dertli, Köroğlu ve Karacaoğlan söyleyişini; Faruk Nafiz Çamlıbel'in, Ahmet Muhip Dıranas'ın romantizmini yakalamak mümkündür.

Şairin bu dönemde, Halk Şiiri kaynaklarından yararlanması, hem dönemin modası, hem mesajı böyle bir anlatımla süslemek isteği, hem de toplumcu-gerçekçilik gereğidir. Attilâ İlhan, şiirde köy hayatı veya köy insanını anlatıyorsa, o konuya uygun bölge ağzı kullanır[3].

Attilâ İlhan'ın ilk dönem şiirlerinde hece vezni önemli bir yerdedir. Şairin şiiri, yer yer hece şiirine eklenebilecek nitelikler taşır. Şiirlerinin başarılı ve kalıcı olmasının en önemli nedenleri, hece tarzını çağrıştıran betimlemeleri ve kendine özgü lirik

---

[2] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010, s. 73.
[3] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", ...

havasıdır. Hecenin söyleyiş imkânlarını bireysellikten kurtararak toplumsal konulara yöneltir. Şairin ilk dönem şiirleri, modern Türk şiirinin Ahmet Muhip Dıranas'tan İkinci Yeni'ye uzanan gelişim süreci içerisinde bir köprü vazifesi görmektedir[4].

"Attilâ İlhan şiirleri bileşimle oluşur. Aynı zamanda Türk ve Batılı olabilen estetik bir bileşimdir O'nun savunduğu. Ama bu estetik bileşime ulaşabilmek için birçok sarmal oluşturmak, birçok değişik bileşimi daha yaratmak, bir araya getirmek gerekir.

Bileşimlerden en önemlisi ve belki de en temelde olanı ulusal bileşim olsa gerek. Attilâ İlhan ulusal bileşimi, Halk ve Divan Edebiyatı kaynaklarından yararlanarak bunlardan çağdaş bir içerik üretmek olarak tanımlıyor[5]."

"Attilâ İlhan'ın düşünce dünyasının anahtar kavramlarından biri ***ulusal kültür bileşimi****dir. O'na göre ulusal kültür bileşimini ilk hayata geçiren Mustafa Kemal'dir. Buna göre yapılması gereken, bilimsel yöntemle ulusal bileşimi aramak, bunun için de çağdaşlaşmayı şiirde, önceki şiir halkaları üzerinde yeni koşullara uygun bir halka olarak bağlamaktır[6]."*

Metin Celal, Mahmut Babacan ve Yakup Çelik, Attilâ İlhan'ın şiirlerinin oluşumuna tesir eden etkenleri ve düşünceleri yukarıdaki mısralarda sıralamaktadırlar. Bu görüşlerden sonra şairin bu konudaki açıklamasına kulak vermek gerekirse:

Attilâ İlhan 1 Ocak 1980 yılında yayınlanan *Sesimiz Dergisi*'ne verdiği röportajda, hangi ozanlardan etkilendiğini, nelerin kendisine ve şiirine tesir ettiğini şöyle açıklamaktadır:

---

[4] Mahmut Babacan, "Dönemler, Yönelimler Ve Eleştiriler Çerçevesinde Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010, s. 212.
[5] Metin Celal, "Attilâ İlhan Şiirlerinde Bileşimler", *Sombahar*, http://yorumokuyorum.blogcu.com/mavi-attila-ilhan/7055496, (12.01.2010).
[6] Mahmut Babacan, *a. g. m.*, s. 224.

"Bu şiirin oluşmasında sandığınız gibi sadece bazı ozanların etkisi, ya da katkısı olmadı; tam tersine, sinemadan resme, romandan toplumsal bilimlere değin, şiir dışında bir sürü disiplinin katkısı oldu. Çocukluğumdan beri süregelen sinema tutkumu hesaba katmadan, şiirimin doğru değerlendirilebileceğini sanmam. Bunun gibi, diyalektik yöntemin özelliklerini öğrenmemin, şiir oluşturmamda önemli katkıları olduğuna eminim. Elbet, çok eski yıllardan bu yana sevdiğim ozanlar oldu, hep aynı kalmasalar, zaman zaman değişseler de, adlarını rahatlıkla vermişimdir, yine de verebilirim: Halk ozanlarından Dertli, Bayburtlu Zihni, Dadaloğlu, Gevherî; Divan ozanlarından Bakî, Nedim; çağdaşlarımızdan elbette Nâzım. Bunlar şiirde "kan gruplarımızın" uyuştuğu ozanlar. Bir de böyle bir yakınlık içinde olmadığım, ama önemsediklerim var: Şeyh Galip ve Nail-i Kadim; Karacaoğlan ve Yunus Emre; Yahya Kemal ve Ahmet Muhip Dıranas[7]*."*

Attilâ İlhan'ın bütün bu sarmallarla şiir dünyasına adım attığı bu dönem, *Duvar* kitabının tümünü, *Sisler Bulvarı* adlı kitabın "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümlerini, *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümünü kapsar[8].

[7]"Attilâ İlhan / Şiiri Üstüne Konuşma", *Sesimiz*, http://www.karakutu.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=6832, (13.01.2010).
[8] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

1. 1. 1. DUVAR

Duvar'ın yayınlanış tarihi 1948'dir. Attilâ İlhan, edebiyat aleminde adını *Duvar*'dan önce duyurur. 24 Şubat 1946'da CHP şiir yarışmasında, "35 Yaş" şiiri ile birincilik kazanan Cahit Sıtkı Tarancı ve "Çakır'ın Destanı" ile üçüncü olan Fazıl Hüsnü Dağlarca arasında "Cebbaroğlu Mehemmed" şiiri ile ikincilik kazanır[9].

"Attilâ İlhan Duvar'ı ilk olarak, kendi parasıyla, 1948'de İstanbul'da Işıl Matbaası'nda bastırır. İlk baskıda Gâvurdağları'ndan Rivayet, Karanlıkta Kaynak Yapan Adam ve Aşka Dair Şarkılar adlı bölümler bulunmaktadır. Bu bölümler de ilk baskıda eksiktir.

Gâvurdağları'ndan Rivayet'te Sığırtmaç, Göçmenler ve Ökkeş yoktur. Hürriyet Yürüyor adlı bölüm ilk baskıya konmamıştır. Yalnız daha sonraki baskılarda bu bölüme giren Türkiye adlı şiir, ilk baskıda Karanlıkta Kaynak Yapan Adam bölümünde yer almaktadır.

İlk baskıda Aşka Dair Şarkılar adıyla yer alan bölüm, kitabın diğer baskılarında Harb Kaldırımında Aşk adını almaktadır. Önce on iki olan şiir adedi, diğer baskılarda on yediye yükselmiştir. İkinci Dünya Savaşı destanı kabul edilen Şafak Vakti Dünya şiirleri de ilk baskıda yoktur, ikinci baskıdan itibaren kitapta yer almaya başlamışlardır[10]."

1948'de çıkan *Duvar*, daha sonraki baskılarında "Gâvurdağları'ndan Rivâyet", "Hürriyet Yürüyor", "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam", "Harb Kaldırımında Aşk" ve "Şafak Vakti Dünya" adlı beş bölümden oluşmaktadır.

---

[9] Yakup Çelik, "Attilâ İlhan'ın Hayatı", *Attilâ İlhan,* T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010, s. 19.
[10] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 79-80.

Kitabın "Gâvurdağları'ndan Rivâyet" adlı ilk bölümünde, birbirinden ayrı yedi şiir bulunur. Şiirler arasında gerek konu, gerek anlatım bakımlarından çeşitli benzerlikler vardır. Eserin ilk bölümündeki bu yedi şiirde, şairin çocukluğunun geçtiği Çukurova Bölgesi, yani Gâvurdağları hikâye edilmektedir. Kurtuluş Savaşı öncesi, bölgenin Fransızlar tarafından işgâli, Kurtuluş Savaşı dönemi ve Cumhuriyet sonrası; Çukurova Bölgesi ve bölgede yaşananlar, bölgeye has dil özellikleri ile birlikte verilmektedir. Bu bölümdeki şiirler, Kurtuluş Savaşı'ndan önceki ve sonraki hâliyle, bir bölgenin hikâyesidir. Bölge insanının Çukurova için verdiği mücadele anlatılırken halkın bölgedeki yaşam tarzı da dikkatlere sunulmakta, bölümdeki şiirler destansı bir hava taşımaktadır[11].

"Gâvurdağları'ndan Rivâyet'te Anadolu halkının çileli yaşantısından kesitler sunulur. Bunun için yerel (mahalli) renkleriyle belirli tipleri canlandıran küçük hikâyeler anlatılır. Sözgelimi, Cebbaroğlu Mehemmet'te Kurtuluş Savaşı'na girmiş bir köylünün başından geçenler belirtilir. Sığırtmaç'ta mintanı sığır ve ter kokan bir obanın hayatı, Ümmühan'da kocası toprak yüzünden hapse düşen bir kadının serüveni, Deli Süleyman'da bir ırgadın dünyası, Ökkeş'te bir arabacının ekmek kavgası yansıtılır. Şiirlerde toplumsal çevre silik, fakat doğal çevre canlıdır. Kişilerin iç ve dış durumu çokluk tabiatla birlikte verilir. Sanki tabiat insanların hâlini daha iyi kavramamıza yardım eden bir sözcüdür. Öylesine konuşkan ve sıcaktır. Bunun sağlanmasında coşkun bir duyarlık kadar geniş bir hayal gücünün de payı vardır. Nitekim yer yer romantizme kayan duygulu, renkli tasvirler ile alımlı, kişisel imgeler tabiata bir insancıllık kazandırırlar. Bu insancıllık öbür şiirlerde de görülür. Çünkü tabiat sevgisiyle imge ve duygu zenginliği şairin temel özelliklerinden biridir.

Gâvurdağları'ndan Rivâyet'in soluklu bir deyişi ve destansı bir havası vardır. Şiirler hem bağımsız gibi dururlar, hem de birbirlerini bütünlerler. Dil işlek, anlatım

[11] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

akıcıdır. Koşuk düzeni geleneksel şiirle, yeni şiir arasında bir yerdedir. Daha doğrusu Halk Şiiri ile toplumsal-gerçekçi şiirin birleşimini hedef almıştır. Özellikle Dadaloğlu'ndan, Köroğlu'ndan, Nâzım Hikmet'ten izler taşımaktadır[12]*."*

Duvar'ın ikinci bölümü olan "Hürriyet Yürüyor" kısmında sekiz adet şiir bulunmaktadır. Attilâ İlhan'ın bu bölümde yer alan şiirlerinde toplumsal-gerçekçi çizgi, birinci teklik kişi ağzından yansıtılır. Birinci teklik kişi, yani şair, düşüncelerini dile getirirken kendi hayatını anlatmamakta, toplumsal mesajlarını ve sosyal sorunları **ben**in ağzından dile getirmektedir. Toplumsal mesajların sunulmasında, toplumcu- gerçekçi şiir anlayışına uygun, estetik değeri yüksek şiirler kaleme alınmaktadır. Şiirlerin ilk kısmında yapılan tabiat tasvirleri, şairin dünyaya, yaşama ve insanlara olan sevgisini gösterirken şiirselliğin de ispatı olmaktadır.

Attilâ İlhan'ın "Hürriyet Yürüyor" bölümündeki şiirlerinde toplumcu-gerçekçi çizgide anlatılan sosyal ve toplumsal olaylar, verilen toplumsal mesajlar, *Duvar*'ın "Hürriyet Yürüyor"dan sonra gelen on beş şiirlik "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam", ve on yedi şiirlik "Harb Kaldırımında Aşk" bölümleri için de geçerlidir. Şair, bu diğer iki bölümde de toplumsal mesajlarını **ben**in düşüceleri etrafında, birinci teklik kişi ağzından yansıtmaktadır[13].

"Duvar'ın üçüncü bölümü Karanlıkta Kaynak Yapan Adam başlığı altında on beş şiirden meydana gelir. Gâvurdağları'ndan Rivâyet'teki dil ve imge özellikleri devam eder. Fakat destansı hava, hikâyeleme ve tipleştirme eğilimi silinir. Artık Anadolu insanlarından da söz açılmaz. Onların yerini İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yıkımlar, barışa duyulan özlem, mutlu günleri bekleyiş, insanların kardeşliği, işçilerin sıkıntıları, mahpusların hayalleri, yaşama sevinci, adalet ve özgürlük isteği alır. Bütün bu temler

[12] Asım Bezirci, "Attilâ İlhan", *Papirüs*, http://sonsuzmektup.blogcu.com/attila-ilhan-a-dair/471788, (12.01.2010).
[13] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

gene insancıllaşmış bir tabiatın eşliğinde içli bir deyişle ortaya konur.

Harb Kaldırımında Aşk bölümünde İlhan daha çok kendinden söz eder. Sevgilisiyle geçirdiği mutlu günleri, yaşamanın güzelliğini, ayrılışın acısını, yalnızlığı anlatır. Ama bunu yaparken öbür insanları unutmaz. Aşk temini insan sevgisi, savaş, barış, adalet, mutluluk, özgürlük temlerine bağlar; bireyseli toplumsalla yan yana yürütür[14]*."*

Duvar'ın son bölümü olan "Şafak Vakti Dünya", İkinci Dünya Savaşı'nı anlatan yedi adet destan denemesi şiirden oluşmaktadır.

"Şafak Vakti Dünya"da **ben**in toplumcu kimliği, heyecanı ve duyumlarıyla birleşerek destanı oluşturur. Almanların işgal ettikleri topraklarda insanların çektikleri acılar anlatılır. Burada da tıpkı "Gâvurdağları'ndan Rivâyet"te olduğu gibi insanla mekânın birleştiği görülmektedir. Polonya, Hollanda, Belçika ve Fransa insanları da bütünleştikleri mekân için mücadele eder. "Gâvurdağları'ndan Rivâyet" ve "Şafak Vakti Dünya", söz konusu insanî tavırda birleşirler[15].

"Attilâ İlhan'ın Duvar kitabındaki şiirleri ulusal bileşime dayanmaktadır. Duvar'daki şiirlerin yarısı bu anlayışla yazılmıştır ve büyük halk şairlerine yaslanmıştır. Ama bu yaslanma sadece biçim ya da söyleyiş açısından değildir. Aynı zamanda şairin toplumcu kişiliği nedeniyle bu Halk Şiiri'nden kaynaklanan ilk dönem şiirlerinde, kendisinin ***memleket havası*** *diye tanımladığı köye, köylülüğe, doğaya dönüklük, Anadolu görüntüleri, yaşantısı hâkimdir. Millî değerler, Kurtuluş Savaşı'nın önemi, özgürlük tutkusu, bağımsız bir millet olmak gerekliliği gibi konular bu şiirlerde işlenir. Tabi bu özellikler şairin kırk kuşağı içinde olmasından ve döneminden de kaynaklanmaktadır*[16]*."*

---

[14] Asım Bezirci, *a. g. m.*
[15] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

Gâvurdağları'ndan Rivayet

"Gâvurdağları'ndan Rivayet" adlı bu bölümde, Çukurova Bölgesi'nin, yani Gâvurdağları ve çevresinin Kurtuluş Savaşı'ndan önceki görüntüsü, bölge insanının savaştaki mücadelesi ve savaş sonrasında bölgede yaşanan karmaşa konu edilmektedir. Şiirlerde, bölge insanının yaşayış tarzı, dış görünümü, karakter özellikleri de bu bölümdeki yedi şiirde yer almaktadır. Attilâ İlhan, toplumcu-gerçekçi şiiri Halk Şiiri kaynaklarından yararlanarak estetik süzgeçten geçirmekte ve okuyucuya/dinleyiciye sunmaktadır[17].

Attilâ İlhan bu bölümdeki şiirlerinde, gözlemlerine ve sezgilerine dayanarak Gâvurdağı insanının tarihî geçmişini, yoksulluğunu, toplumsal çelişkilerini yansıtmaktadır[18].

"Gâvurdağları'ndan Rivayet" adlı bu bölümdeki şiirlerde, şairin lise yıllarında okuduğu Şeyh Bedrettin Destanı'nın ve diğer Halk Edebiyatı şiirlerinin etkisi büyüktür[19].

Attilâ İlhan, "Gâvurdağları'ndan Rivayet" bölümünde tarihi, tarihten seçilen insanlarla, bu insanların yaşadıkları etrafında yeniden yorumlar ve bunu **göz değiştirme** metoduyla yapar. **Göz değiştirme**; tarihe bakışın yorum aşamasıdır. Şair, bu bölümde toplumcu-gerçekçi çizginin bir gereği olarak seçilmiş insanlar çevresinde Anadolu'da başlatılan Kurtuluş Mücadelesi'ni destanlaştırmaktadır[20].

---

[16] Metin Celal, *a. g. m.*
[17] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 80-81.
[18] Asım Bezirci, *a. g. m.*
[19] Attilâ İlhan, *Duvar*, 15. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 172.
[20] Mahmut Babacan, *a. g. m.,* s. 226.

1. döşeme

işte evvel baharın üç ayları yetişti
şimdi göçmen kuşların tebdil mekân çağıdır
bir yol sökün eyledi mi dizi dizi turnalar
hasanbeyli yaylaları can bulup yeşerdi mi
kınalanır elvan elvan yeryüzü
örencik'in yamacında meclis kurulur
sıra sıra cezveler köze sürülür
talim eder 'geldi m-ola' türküsünü sarı ökkeş

- geldi m-ola şu bahçenin yazları
kulağımdan gitmez oldu sözleri
alev alev yanaklı kaman kızları
deli gönül hayran oldu cemâlinize -

batıya yıkılırken gün yalap yalap
gayrı dağlar sıradan dumanlıdır
garbi yeli pek reyhanlıdır
fermanı kâr eylemez erkânın
türküler yakılır dağlar taşlar aşkına
tekmil ormanlar tutuşmuş gibi al olur
korkunç korkunç bakar yüceleri
gâvurdağları'na bir hal olur
sıcak temmuz geceleri

nasibini almış da bereketinden
bahçe kazasından azimet eylemiş
garib âşık nâdim hareketinden
hayaller her seher vaktı
o afaka ser çekmiş dağları
çok ağlamış çok gülmüş çok dert çekmiş dağları

"Gâvurdağları'ndan Rivayet'in ilk şiiri, Döşeme adını taşır. Döşeme, Cebbaroğlu Mehemmed, Sığırtmaç, Ümmühan, Göçmenler, Deli Süleyman, Ökkeş gibi adlar alan ve Attilâ İlhan'ın ilk şiir anlayışını aksettiren bu manzumeler, başlıklarından da anlaşılabileceği gibi geleneksel halk zevkini çağrıştırırlar. ...

*... **Döşeme**; ön deyiş anlamındadır. Döşemeler, masallarda dinleyiciyi olaya hazırlama vazifesi görürler*[21]*."*

Burada da "Döşeme", okuyucuyu/dinleyiciyi kendisinden sonraki şiirlere, yani Kurtuluş Savaşı'na ve savaştan sonraki Çukurova'ya hazırlar.

Halk Şiiri zevkine ve biçimsel özelliklerine uygun olarak meydana getirilen şiirde, sarı Ökkeş **geldi m-ola** halk türküsünü seslendirir. Türkü, halk hikâyelerinin meddah tarzı anlatımını hatırlatmaktadır.

"Döşeme" isimli şiir, Çukurova Bölgesi'ne, yani Gâvurdağları'na bahar gelmesiyle birlikte bu bölgede oluşan gizemli havayı anlatmaktadır. Attilâ İlhan, tabiat güzelliklerinden bahsettiği şiirinde bölgedeki halkın yaşam tarzını da yansıtmakta; mekânla üzerinde yaşayan insanı birleştirmektedir[22].

- ***Kınalanır elvan elvan yeryüzü:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında baharın gelişiyle yeşeren ağaçlara, çiçeklerin açışına, renklenen doğaya gönderme yapmaktadır.

1- **Elvan elvan**[23]; *"çeşit çeşit"* anlamına gelen ve halk arasında çok yaygın olarak kullanılan bir ikilemedir.

2- **Kına**[24]; *"kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz"* anlamında dilimizde yer alan bir sözcüktür. **Kınalanmak**[25]; *"kına konulmak, kına yakılmak, kına ile boyanmak"* anlamlarına gelen bir ifadedir.

---

[21] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 81-82.
[22] Gös. yer.
[23] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[24] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[25] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

Kına, bir çocuğu askere gönderirken, bir genç kızı gelin ederken ellere ya da saçlara sürülür; mutlu zamanlarda yapılan bir faaliyettir. Şair, mısrada ilkbaharın gelişi ile birlikte sevincin de geldiğini, yeryüzünün çeşit çeşit çiçeklerle bezendiğini oluşturduğu aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği ile anlatmaktadır.

3- Şair, **kınalanmak** eylemini göndergesel anlamından uzaklaştırarak mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

4- Attilâ İlhan, **kınalanmak** eylemi ile okuyucuya/dinleyiciye bir tablo çizmekte ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

5- **Kınalanmak** eylemi ile mısra, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Talim eder 'geldi m-ola' türküsünü sarı ökkeş:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sarı saçlı olduğu anlaşılan Ökkeş isimli bir köylünün bir halk türküsünü seslendirdiğini söylemektedir.

1- Mısrada yer alan **geldi m-ola** ifadesi, halk türküsünde geçen bir ifadedir ve halk ağzıyla dile getirilmektedir. İfade bu özelliği ile sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir. **Geldi m-ola** ifadesi, halk hikâyelerinin meddah tarzı anlatımını hatırlatmaktadır.

2- **Sarı Ökkeş** tamlamasında adı geçen kişinin saç renginin sarı olduğu belirtilmekte, eksiltili anlatımla alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirilmektedir.

3- **Sarı Ökkeş** tamlaması estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sarı Ökkeş** tamlaması, eksiltili anlatımıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alev alev yanaklı kaman kızları:*** Şiirde yer alan halk türküsünün bu mısra'ında Osmaniye'nin Bahçe kasabasına bağlı Kaman köyündeki kırmızı yanaklı kızlardan

bahsedilmektedir.

1- **Alev alev**[26] ikilemesi; *"vücut ısısı herhangi bir sebeple artmış bir biçimde ve bu sebeple tende kızarıklık oluşarak, alaz alaz; aşırı bir biçimde tutuşmuş olarak; aşırı bir biçimde tutuşmuş olan"* anlamlarına gelen ve halk içinde yaygın olarak kullanılan bir ikilemedir.

2- **Alev alev yanaklı kızlar** tamlamasında, Kaman köyü kızlarının kırmızı renkli yanaklarından söz edilmekte; yanakların kırmızılığı aleve benzetilmektedir. İfadede yanak benzeyen öğe, alev kendisine benzetilen öğedir. Şair, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- **Alev alev yanaklı kızlar** tamlamasında, alev ve yanak göstergeleri arasında anlam açısından bir bütünlük kurulamadığından tamlama, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Alev alev yanaklı kızlar** tamlaması, estetik bir tamlamadır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

5- **Alev alev yanaklı kızlar** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye kızlarla ilgili imge ve tasarımlar sunan, onların görüntüsüne dair bir resim oluşturan sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Deli gönül hayran oldu cemâlinize:*** **Deli**[27]; *"aklını yitirmiş olan, aklî dengesi bozulmuş olan, mecnun; coşkun, azgın (hayvan, duygu vb.); mecaz olarak davranışları aşırı ve taşkın olan (kimse), çılgın"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

İfade, halk türküsünün son mısra'ını oluşturmakta; türküyü seslendiren kişinin Kaman köyü kızlarının güzelliğine hayran kaldığını anlatmaktadır.

1- **Deli gönül** tamlamasında anlatılmak istenen coşkun, heyecanlı gönüldür. Deli sıfatı, gönül göstergesini nitelerken onu somutlaştırmakta, böylece aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

---

[26] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[27] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Deli gönül** tamlamasında yer alan göstergeler, anlam açısından uyum sağlayamadıklarından tamlama, alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Deli gönül** tamlaması, halk türküsüne estetik değer katan bir ifadedir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- Tamlama, okuyucuda/dinleyicide âşık ile ilgili bazı tasarım ve imgelerin oluşmasını hedefleyen; göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir birleştirmedir. Bu sebeple ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Hayran olmak**[28]; *"çok beğenmek"* anlamına gelen bir deyimdir. Bu deyimle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği verilmektedir.

- ***Batıya yıkılırken gün yalap yalap:*** Şair, şiirinin bu mısra'ında güneşin pırıltılı renklerle batıya doğru kayarak batmak üzere olduğunu **yalap yalap** ikilemesinden faydalanarak okuyucuya/dinleyiciye sunmaktadır.

1- **Yalap yalap**[29]; *"parıl parıl, parıldayarak ve (su için) gürül gürül"* anlamlarına gelen ve halk arasında yaygın olarak kullanılan bir ikilemedir.

2- Attilâ İlhan, *"yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak; herhangi bir sebeple çökmek, göçmek; devrilmek, yığılmak; mecaz olarak istenmeyen biri çekilip gitmek, defolmak; mecaz olarak yok olmak, mahvolmak; mecaz olarak yüklenmek"* anlamlarına gelen **yıkılmak**[30] eylemini güneşin batışı sırasındaki görüntüyü tablolaştırmak amacıyla kullanmaktadır. Yıkılmak eylemi, göndergesel anlamının dışına çıkarak **gün batıya yıkılırken** ifadesini alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Gün batıya yıkılırken** ifadesi, mısradaki estetik değeri ve güneşin batışına dair çizdiği resim ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[28] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[29] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[30] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Gün batıya yıkılırken** ifadesi, dil kurallarına aykırı bir şekilde oluşturulmuş; okuyucuya/dinleyiciye gün batımı ile ilgili tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Gün batıya yıkılırken** ifadesinde, günün yıkılması durumu; güneşin batışını, gözden kayboluşunu tasvir eden güzel bir ifadedir. Burada **gün**[31] sözcüğü göndergesel anlamlarından *"güneş"* anlamında kullanılmaktadır.

- ***Gayrı dağlar sıradan dumanlıdır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, güneşin batmak üzere olduğu bir vakitte dağların dumanlandığını; yani üzerlerine sis çöktüğünü ifade etmektedir.

1- **Gayrı**[32]; *"başka, diğer; artık, bundan böyle"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Sözcük burada, artık, bundan böyle anlamlarında kullanılmaktadır.

2- **Duman**[33]; *"bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerrelerle buğu bulunan kara veya esmer renkli gaz; havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık; argo olarak kötü, yaman; yine argo olarak esrar"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Duman göstergesi mısrada, sisin oluşturduğu bulanıklık olarak göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

3- Şair, **gayrı sıradağlar dumanlıdır** şeklinde oluşturabileceği bu mısra'ında, **dağlar sıradan dumanlıdır** ifadesi ile özgün bir kullanım meydana getirmekte ve sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

4- İfadede yer alan **sıradan** göstergesi, **toptan, hepsi** anlamlarında kullanılmış olabilir. Şair, sözcüğün ifadedeki sıralanış biçimini değiştirirken, anlamında da değişikliğe gitmiş olabilir.

---

[31] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[32] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[33] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Gayrı dağlar sıradan dumanlıdır** ifadesinde, şairin bilinçli olarak göstergelerin yerlerini değiştirmesi, ifadenin algılanmasını zorlaştıran bir durumdur. Aynı zamanda **sıradan** sözcüğünün göndergesel anlamında da değişikliğe giden Attilâ İlhan, verdiği bu örnek ile alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

6- **Gayrı dağlar sıradan dumanlıdır** ifadesi, estetik kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Garbi yeli pek reyhanlıdır:*** Bu mısrada, *"Kahramanmaraş'ta yaz geceleri esen rüzgârın yani, garbi yelinin"*[34] reyhan kokuları taşıdığı söylenmektedir.

1- **Reyhanlı garbi yeli** ifadesinde şair, rüzgârın reyhan kokulu olduğunu ifade ederek yadırgatıcı bir kullanım meydana getirmekte ve bu örneği ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Reyhanlı garbi yeli** ifadesi, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **Reyhanlı garbi yeli** ifadesi, günlük dilden uzak olarak şiir diline özgü bir şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Korkunç korkunç bakar yüceleri:*** Mısrada **yüce** sözcüğü ile kendisinden söz edilen Gâvurdağları ve muhtemelen dağların tepe kısmı, yani zirvesidir. Attilâ İlhan, Gâvurdağları'nın büyüklüğünü, heybetini bu şekilde ifade etmek istemektedir.

1- *"Büyük, ulu, değerli, yüksek"* anlamlarında kullanılan **yüce**[35] sözcüğü, bu mısrada yüksek göndergesel anlamından yararlanılarak kullanılmaktadır.

2- **Korkunç**[36] dilimizde; *"çok korkulu, korku veren, dehşete düşüren; herhangi bir özelliği ile şaşkınlık veren; çok aşırı, pek çok, güçlü, şiddetli"* gibi anlamları olan bir sözcükken, şair tarafından yineleme yoluyla bir ikileme hâline getirilmekte, dilimize yeni bir ikileme kazandırılmaktadır. Attilâ İlhan, korkunç sözcüğünden **korkunç**

[34] http://www.cekingen.net/html
[35] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[36] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

korkunç ikilemesini türeterek sapma - sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- Korkunç korkunç ikilemesi şaire özgü bir kullanımdır, yadırgatıcıdır; bu sebeple **korkunç korkunç bakar** ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Korkunç korkunç bakar yüceleri** mısra'ında korkunç korkunç bakan yüceler olarak tanımlanan Gâvurdağları'dır. Attilâ İlhan, bu ifadesi ile dağlara insana özgü bir nitelik kazandırmakta ve kişileştirme meydana getirmektedir. İfade, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

5- **Korkunç korkunç bakar yüceleri** mısra'ı, dağların insana özgü bir nitelik kazanması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

6- **Yücelerin korkunç korkunç bakması** ifadesi, Gâvurdağları'nı kişileştiren sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Yücelerin korkunç korkunç bakması** ifadesi ile okuyucuya/dinleyiciye dağların görüntüsüne dair bir resim iletilmekte; bu resimle aslında bölge insanı tasvir edilmektedir. İfade, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle de oynanması bakımından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gâvurdağları'na bir hal olur***

Sıcak temmuz geceleri: Attilâ İlhan bu mısra'ında Gâvurdağları'nın sıcak temmuz gecelerindeki görüntüsünü yansıtmaya çalışmaktadır.

1- **Bir hal olmak**[37] ifadesi; *"bir şeyin çok tekrarlanması yüzünden bitkin duruma gelmek, usanmak, bezmek"* anlamlarında kullanılan bir deyimdir. Şair burada, sıcak temmuz gecelerinde dağların bile sıcaktan bunaldığını ifade ederek Gâvurdağları'nı kişileştirmektedir. İfade ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

[37] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- **Bir hal olmak** deyimi ile şair, usanmak, bezmek gibi soyut kavramları somut olarak ifade etmekte, bu örnekle kişileştirmenin yanında aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma da oluşturmaktadır.

3- **Sıcak temmuz gecelerinde Gâvurdağları'na bir hal** olur ifadesi, günlük dilden uzak, şiir diline özgü, kapalı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısra, dağların kişileştirilmesi ile oluşmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Sıcak temmuz gecelerinde Gâvurdağları'na bir hal olur** ifadesi, ölçünlü dil kuralları dışına çıkmış; okuyucuya/dinleyiciye dağların görüntüsüne dair tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nasibini almış da bereketinden***
  Bahçe kazasından azimet eylemiş
  Garib âşık nâdim hareketinden
  Hayaller her seher vaktı: Hayaller her seher vaktı, garib âşık nâdim hareketinden, bereketinden nasibini almış da bahçe kazasından azimet eylemiş şeklinde nesre çevrilebilecek bu dört mısra anlam bakımından birbirini tamamlamaktadır.

Attilâ İlhan bu mısralarda, sabahın ilk saatlerinde uyanan Gâvurdağı ve çevresi halkının, geceleyin kurdukları hayallerini terk ederek işe koyulduklarını dile getirmektedir. Geceleyin Halk Edebiyatı ürünleri ile kurulan, türkülerle dile getirilen hayaller, sabahın ilk ışıkları ile birlikte yerini köy yaşantısına, işe güce bırakmaktadır.

1- **Hayallar her seher vaktı bahçe kazasından azimet eylemiş** olarak anlam bütünlüğü sağlayan bu iki mısrada hayaller kişileştirilmekte, böylece aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Hayaller göstergesine insansı vasıflar yükleyen Attilâ İlhan, kendisine özgü bu kullanımı ile **hayaller her seher vaktı bahçe kazasından azimet eylemiş** ifadesini

alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

3- **Hayaller her seher vaktı bahçe kazasından azimet eylemiş** olarak nesre çevrilebilen ifade, estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hayaller her seher vaktı bahçe kazasından azimet eylemiş** ifadesi, ölçünlü dilin kuralları dışında kalan; okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çok ağlamış çok gülmüş çok dert çekmiş dağları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Gâvurdağları'nı bir insan gibi düşünerek dert çektiğini, ağladığını, zaman zaman güldüğünü ifade ederek aslında bölge insanının yaşayışına dair bilgiler vermektedir.

1- Şair, **çok ağlamış, çok gülmüş, çok dert çekmiş dağlar** ifadesi ile Gâvurdağları'na insana özgü nitelikler yükleyerek dağları kişileştirmektedir. İfade, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- Dağların kişileştirilmesi ile mantığa aykırı bir bağdaştırma yapılmakta, mısra böylelikle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Attilâ İlhan mısra'ında dert çekmek deyimine yer vermektedir. **Dert çekmek**[38]; *"üzüntüye, sıkıntıya katlanmak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, bir sıkıntıya, kedere katlanmak gibi soyut bir durumu deyim ile somutlaştırmakta; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturmaktadır.

4- Mısra'ın tamamı, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan, estetik bir ifadedir. Bu sebeple mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, konuşulan dil ile şiir dili arasındaki farkı gösteren; okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarım ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[38] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2. cebbar oğlu mehemmed

kaman cıvarına bahar gelince
yıkılır ovadan apdal çadırları
yücesinde pare pare duman tutmuş
düdüldağ'ın yaylasında mekân kurulur
hoş gelmişsin evvel bahar
nisan ayı içinde donanır dağlar
donanır yeşilinden alından
istasyon deresi kabarmıştır
hacıdağ'ın selinden
dağlar sıra sıradır eylim eylim
dağlar uzanır bir uçtan bir uca
dağlar birbirinden yüce
yamaçlarında kireç yakılır
bir ömür boyunca kahrı çekilir
kimse anlamamış sırrını hikmetini
bu bereket nerden gelir
başınızdan duman eksilmesin gâvurdağları
siz hikâyet eylediniz bana
bahçe kazasının kaman köyünden
cebbar oğlu mehemmed'in hikâyesini

yılların yücesinden şöyle bir seyran edelim
bir avuç toprağıma çöreklenmek için
yürümüş selamsız sabahsız
destursuz girmiş memleketime
yedi çeşit frenk askeri
uğursuz bir hava çökmüş
üstüne memleketimin
uğursuz ve karanlık

çocuklar gülmemiş artık
sessiz sessiz ağlamış analar
oduna giderken vurulmuş
ve yahut harman yerinde
avuçları buğday kokan delikanlılar
ve nice gâvurdağı kızlarının
birer birer ırzına geçilmiş
yalvarmış ihtiyarlar allah'a
- rivayet şöyledir kim -
dumanlı bir güz akşamı
şu mor dağlar efendim
destur demiş de yürümüş
silkinip kalkmış ayağa

gel haberi öteden verelim
çıkmış dağlara kendiliğinden
cebbar oğlu mehemmed
fransız'a silah çekmiş
hür yaşamak uğruna
ırz uğruna namus uğruna
ana için baba ve kardeş için
şu mübarek topraklar
şu mübarek vatan için
derken efendim
bir gün kaman'dan öte
uğrun uğrun haber ulaşmış
urfa'nın antep'in köylerine
gözü kanlı maraş beylerine

cebbar oğlu mehemmed
burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı
omuz vermiş bir ağaç gövdesine
usul usul türkü söylüyor
- hasret kuşun kanadında
deli kuşlar uçun gayrı
yazımız böyle yazılmış
bu diyardan göçün gayrı –

kirveleri durdu ve süleyman
on sekiz adım gerisinde
şahin gibi tünemişler kayaların üstüne
avuçları sıcak bakışları ok gibi
deliyor her dokunduğu yeri
biri doğuya bakıyor diğeri batıya

iptida durdu görüyor geleni
yel midir toz mudur anlamıyor
lâkin bıyıkları terlemeden
çeteci olan garip ökkeş
çok geçmeden getiriyor haberi
tabur tabur üstümüze varıyor
düşman yola çıktı savranlı'dan

hemen mevzie sokuldu mehemmed
yanı başında durdu ve gerisinde süleyman
çeteler yer tutup pusu kurdular
kanlı geçit boyuna
düşman yanaşırken kaman köyüne
bekletmeden yaylım ateş açıldı
mermi kuşun yağmur gibi saçıldı

ilk seferde on beş kişi vurdular
ve bir hayli düşman kırdılar
yamaçlarda koptu kızılca kıyamet
cesaretlerine söz yoktu ama
neyleyip nitsinler düşman daha çoktu
düştü birer birer bütün yiğitler
gürültüler boğazda sustu nihayet

demek diz üstü düşmüş mehemmed
kirvesi durdu'nun yanı başına
kanlar akar yarasından
al al olmuş çevresinden
köpük köpük gözlerini doldurur
bir başına mehemmed yedi düşman öldürür
mavzerinin namlusu hâlâ sıcak
tutulmaz
ölümün derdi büyük yiğenim
çare bulunmaz

aynı akşam doğurmuş karısı döne
mavi gözlü bir çocuk sarışın
bir avuç toprak sarmışlar altına
ve kemal koymuşlar adını

Attilâ İlhan, 1946 yılında CHP şiir armağanı ikincisi olan "Cebbar Oğlu Mehemmed" adlı bu şiirine Gâvurdağları ve çevresini resmederek başlamakta; asıl anlatmak istediği nokta için doğadan yardım almaktadır. Kaman civarına bahar gelmesinden bahsetmekte, Gâvurdağları'nın üstünde yükselen dumanların güzel bir görüntü olduğunu söylemekte, okuyucuya bir resim çizmektedir.

Hikâye, Halk Edebiyatı'na has motiflerle zenginleştirilerek şiirleştirilmektedir. Hikâye arasına konulan türkü, bunun kanıtıdır[39].

Şiirin devamında bölgenin Frenk askerleri tarafından işgâl edilişi anlatılmakta; Frenk askerlerinin kadınlara, delikanlılara, çocuklara yaptıkları zulümler dile getirilmektedir.

Şiirin orta kısmında şair, Cebbar oğlu Mehemmed'den bahsetmekte, Mehemmed'in ırz uğruna, namus uğruna Fransız askerlerine silah çektiğini söyleyerek bir isyan hareketi başlattığını ifade etmektedir.

Attilâ İlhan, şiirini bitirirken Mehemmed ve silah arkadaşlarının çok sayıda düşman öldürdüğünü belirtmekte; ancak kendi sayıları düşmandan az olduğu için birer birer vurulduklarını ve kahramanca öldüklerini dile getirmektedir.

"Cebbar oğlu Mehemmed'in başlattığı mücadele onun bıraktığı yerden devam edecektir. Şiirin son mısralarında geçen "aynı akşam" sözü bunun için kullanılmaktadır. Şair, Atatürk'te ifadesini bulan Millî Mücadele'nin Anadolu topraklarında tabii olarak başladığını sezdirir. Millî Mücadele'yi bu mekânda beslenen kültüre bağlar. Atatürk bu mücadelenin sembolü olarak söz konusu mekânın her bölgesinde doğar. Cebbaroğlu'nun ölümünden sonra "mavi gözlü bir çocuk" ile "Kemal" adının ortaya çıkması bu görüşü doğrulamaktadır[40]."

- ***Yıkılır ovadan apdal çadırları:*** **Abdal**[41]; *"Türk tasavvufunun daha radikal formlarında karşılaşılan en üst manevî mertebenin adıdır; gezgin dervişlir. Sünnî İslam dışında kalan birçok Türkmen dinsel topluluğunda rastlanmakta, derviş veya baba da denmektedir".* Ayrıca **abdal**[42]; *"hem şiir, hem de düz yazıda derviş anlamına gelen*

[39] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 82.
[40] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 83.
[41] http://tr.wikipedia.org/
[42] http://www.anlambilim.net/abdal-nedir-896.htm

sözcük, halk ozanlarının adının başına ya da sonuna gelerek onların mahlası olarak da kullanılmıştır." Şu anlamlara gelmektedir; *"gezgin derviş; dilenci kılıklı, üstü başı perişan kimse; Safeviler devrinde İran'da yaşayan Türk oymaklarından biri; Anadolu'da yaşayan oymaklardan bazısı; yetmiş ermişe verilen ad; Anadolu'da göçebe bir halkın adı; Afganistan'da bir Türk boyunun adı"*. Bizce sözcük, Anadolu'da göçebe olarak yaşayan bir halkın adını nitelemektedir.

Abdalların göçebe olarak gelip konakladıkları yerlerden birisi de Adana-Ceyhan bölgesi yani Gâvurdağları civarıdır.

Attilâ İlhan, bu mısra'ında, Kaman civarına bahar geldiğinde abdalların bu ovadan ayrıldıklarını ifade etmek istemektedir. Şair, şiirin devamında abdalların ovadan ayrılarak Düdüldağ'ın eteklerine çadırlarını kurup yerleştiklerini anlatmaktadır.

1- Attilâ İlhan, **abdal** olarak yazılan sözcüğü **apdal** şeklinde kullanarak sapma – sessel sapmalar – bölge ağızlarına özgü kullanımlar örneği meydana getirmektedir.

2- Mısrada önemli olan sözcük, yıkılır yüklemidir. **Yıkılmak**[43]; *"yıkma işi yapılmak veya yıkma işine konu olmak; herhangi bir sebeple çökmek, göçmek; devrilmek, yığılmak; mecaz olarak istenmeyen biri çekilip gitmek, defolmak; mecaz olarak yok olmak, mahvolmak; mecaz olarak yüklenmek"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Sözcük göndergesel anlamlarının dışında; **çadırların toplanması** ifadesinde kullanılmaktadır. Böylece mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Apdal çadırları ovadan yıkılır mısra'ı, **yıkılır** yükleminin farklı bir anlam kazanması ile estetik bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Apdal çadırları ovadan yıkılır** ifadesi gündelik dilden sapan, özgün bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hoş gelmişsin evvel bahar:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile ilkbaharı karşılamakta ve ilkbaharın gelişinden duyduğu memnuniyeti dile getirmektedir.

[43] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Hoş geldin** ifadesi, günlük yaşamda sıkça kullandığımız bir ifadedir; sevdiğimiz bir insanın bulunduğumuz yere gelmesinden ötürü yaşanılan sevinci ve mutluluğu anlatmaktadır. Attilâ İlhan bu ifadeyi, halk ağzıyla dile getirmekte **hoş gelmişsin** diyerek; sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan, burada insanlara özgü bir ifadeyi ilkbahar için kullanarak ilkbaharı kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği teşkil etmektedir.

3- Şair, ilkbaharı hoş gelmişsin ifadesi ile karşılayarak insanlara has bir durumu ilkbahara yüklemekte ve günlük dilde karşılaşılmayan bir durum yaratarak alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

4- **Hoş gelmişsin evvel bahar** ifadesi, ilkbaharın gelişiyle yaşanılan sevinci, mutluluğu anlatan güzel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Hoş gelmişsin evvel bahar** ifadesi, şiir dili ile günlük dil arasındaki farkı yansıtan, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- Attilâ İlhan, ilkbahar yerine evvel bahar ifadesini kullanarak kırsal kesim yaşantısına özgü bir ifadeyi şiire aktarmakta, Halk Şiiri'ne uygun bir anlatım oluşturmaktadır.

- ***Nisan ayı içinde donanır dağlar:*** **Donanmak**[44]; *"giyinip süslenmek"* anlamına gelen, insanların gerçekleştirebileceği bir eylemdir. Attilâ İlhan, nisan ayında dağların süslenmesi ifadesi ile ağaçların çiçek açtığını, kışın çıplak olan toprakların ota, çimene büründüğünü anlatmak istemektedir.

1- Attilâ İlhan, nisan ayında dağların donandığını ifade ederek, dağlara insansı bir vasıf yüklemekte, onları kişileştirmektedir. Şair, bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

[44] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- Attilâ İlhan dağları kişileştirerek mısra'ı günlük dilden uzaklaştırmakta, sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynayarak mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- Mısra, kişileştirme yapılarak meydana getirilmiş estetik bir mısradır. Bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Nisan ayı içinde dağlar donanır** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış; okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dağlar sıra sıradır eylim eylim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Gâvurdağları'nın görünüşünü tasvir etmekte, onları sıradağlar olarak niteleyerek görünüşlerini salkım salkım olarak değerlendirmektedir.

1- **Eylim eylim**[45] ikilemesi, Hatay-Antakya bölge ağzında sıkça kullanılan ve *"salkım salkım"* anlamına gelen bir ikilemedir. Şair burada dağların görüntüsünü salkım salkım duran bir şeye, muhtemelen üzüm salkımlarına benzetmektedir. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Eylim eylim dağlar** ifadesi, mantığa aykırı oluşumuyla alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Eylim eylim dağlar** ifadesi, mısra'a kattığı estetik değer ve dağların görüntüsüne dair oluşturduğu resimle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Eylim eylim dağlar** ifadesi, birbirinden uzak anlamlarda bulunan göstergelerin aralarında yakınlık kurulması sonucu oluşmuş, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Gâvurdağları)***

  Siz hikâyet eylediniz bana: Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında Gâvurdağları'nın

[45] http://www.tdkterim.gov.tr/ttas

ona bir hikâye anlattığınısöylemektedir. Şiirin devamında şair, bu hikâyenin Cebbar oğlu Mehemmed'in hikâyesi olduğunu dile getirmektedir.

1- Şair, dağların kendisine bir hikâye anlattığını söyleyerek Gâvurdağları'nı kişileştirmekte, dağlara insana özgü bir vasıf yüklemektedir. Böylelikle şair, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, Cebbar oğlu Mehemmed'in hikâyesini Gâvurdağları'ndan dinlediğini ifade ederek dağlara konuşma özelliği vermekte ve mısra'ı günlük konuşma dilinden uzaklaştırmaktadır. Şair, bu kullanımı ile mısra'ı alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- Gâvurdağları'ndan Cebbar oğlu Mehemmed'in hikâyesini dinlediğini söyleyen şair, sanatlı anlatımı ile mısra'ını alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek yapmaktadır.

4- Mısra dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş, imge ve tasarımlar taşıyan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yılların yücesinden şöyle bir seyran edelim:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile birlikte değerlendirilebilecek bir önceki mısrada, Cebbar oğlu Mehemmed'in hikâyesini Gâvurdağları'ndan dinlediğini söylemekte idi. Bu mısrada da şair, Cebbar oğlu Mehemmed'in yıllarca anlatılan hikâyesine bir göz atalım, olaylara kuşbakışı bakalım demek istemekte, devamındaki mısralarda okuyucuya/dinleyiciye hikâyeyi nakletmektedir.

1- **Yılların yücesi** tanımı, Attilâ İlhan'ın meydana getirdiği özgün ifadelerden biridir. Şair bu tanımında yılların büyüklüğünü, yüceliğini değil; Cebbar oğlu Mehemmed'in hikâyesinin yıllarca anlatıldığını, dilden dile dolaştığını söylemek istemektedir. Attilâ İlhan, böyle bir ifade kullanarak göstergeleri göndergesel anlamlarından uzaklaştırmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

2- **Yılların yücesi** ifadesi mısra'ı estetik bir hâle getiren güzel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Yılların yücesi** ifadesi dilde daha önce kullanılmamış, yeni bir ifadedir. Meydana getirdiği çağrışımlarla bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Seyran etmek**[46]; *"gezmek, gezinmek, dolaşmak"* anlamlarına gelen bir birleşik fiildir.

- ***Bir avuç toprağıma çöreklenmek için***
  Yürümüş selamsız sabahsız
  Destursuz girmiş memleketime
  Yedi çeşit frenk askeri: Attilâ İlhan Cebbar oğlu Mehemmed'in kahramanlık hikâyesini anlattığı şiirinin bu kısmında, düşman askerlerinin topraklarımıza sahip olmak için yurdumuza girdiklerini, yurdumuzu işgâl ettiklerini ifade etmektedir.

1- **Çöreklenmek**[47]; *"yılan için halka durumunda kıvrılıp toplanmak; çökmek, çömelmek; rahat bir biçimde yayılıp oturmak; mecaz olarak bir yerde, orada yaşayanları rahatsız etme pahasına sürekli kalmak, yerleşmek; mecaz olarak bir duyguyu güçlü ve sürekli olarak duymak"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. Attilâ İlhan, ilk mısrada fiilin mecaz anlamından yararlanmakta, düşman askerlerinin yurdumuzda istenmedikleri hâlde kaldıklarını, yurdumuza yerleştiklerini anlatmaktadır.

2- İlk mısradaki **bir avuç toprak** ifadesi dikkat çekicidir. İfade, halk arasında sıkça kullanılan bir ifadedir. İfadede bir avuç toprakla anlatılan aslında halkın kendi toprağıdır, vatan topraklarıdır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- Attilâ İlhan, **bir avuç toprak** ifadesini kullanmak suretiyle sözcüklerin göndergesel anlamlarıyla oynayarak mantığa aykırı bir bağdaştırma yapmakta ve ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Bir avuç toprak** ifadesi vatan topraklarını anlatan, okuyucuda/dinleyicide imge ve tasarım uyandıran, duygu değeri taşıyan bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın

[46] http://www.tdksozluk.com/
[47] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Bir avuç toprak** ifadesi sözcüklerin göndergesel anlamları ile alt anlam arasında uyum bulunmadığından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

6- Yürümüş selamsız sabahsız ifadesinde **selamsız sabahsız**[48] ifadesi; *"saygısızca; selam vermeden"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. Şair, düşman askerlerini bu kullanımı ile saygısız olarak nitelemektedir.

7- **Destur**[49]; sözlükte *"izin, ruhsat, müsaade"* anlamında geçmektedir. Bazı tarikatlarda, özellikle Mevlevîlik ve Bektaşîlik'te tarikat büyüklerinden müsaade almak için kullanılır. **Destur** sözcüğü, **yürümüş selamsız sabahsız** ifadesi ile aynı anlamı taşımakta, düşman askerlerinin yurdumuzu işgâl etmelerini anlatmaktadır.

8- Mısrada Attilâ İlhan, Frenk askerlerinin izin almadan memleketimize girdiğini söylemekte ve değişik bir ifade meydana getirmektedir.

Ülkenin işgâl edilmesi izin alınarak gerçekleştirilecek bir olay değildir; şair izinle gerçekleştirilemeyecek olan bu işgâl hareketini destur göstergesini kullanarak mantık dışı bir hâle getirmekte ve destursuz girmiş memleketime yedi çeşit Frenk askeri ifadesini alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

9- **Yedi çeşit Frenk askeri memleketime destursuz girmiş** şeklinde nesir olarak ifade edilebilecek olan iki mısra, destur göstergesinin anlamında meydana getirilen değişikle okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar sunan güzel bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

10- **Yedi çeşit Frenk askeri memleketime destursuz girmiş** ifadesi okuyucuya/dinleyiciye işgâlle ilgili imge ve tasarımlar sunan, onlara duygu aktaran bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Uğursuz bir hava çökmüş***
  Üstüne memleketimin: **Uğursuz**[50]; *"kendinde uğursuzluk bulunan, kadersiz,*

[48] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[49] http://www.diyanet.gov.tr/

meymenetsiz, menhus, musibet, meş'um" anlamlarında dilimizde yer alan bir sözcüktür.

Attilâ İlhan birbirini takip eden iki mısrada, memleketin üstüne kötü bir hava çöktüğünü söyleyerek düşman işgâlini ve yaklaşan savaşı kastetmektedir.

1- İlk mısrada yer alan **uğursuz bir hava** tamlamasıyla anlatılmak istenen savaştır. Burada göstergeler birbirine aktarılmakta ve ifade, aktarma – deyim aktarması olmaktadır.

2- Attilâ İlhan, **uğursuz bir hava** tamlamasıyla göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynamakta ve ifadeyi alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Uğursuz bir hava** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade çeşitli imge ve tasarımları okuyucuya/dinleyiciye yansıtmak amacıyla kurulmuştur. Burada yaklaşan kötü günler ve Kurtuluş Savaşı'na gönderme yapılmaktadır. Tamlama, taşıdığı bu imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Uğursuz bir hava** tamlaması sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye işgâl ile ilgili bazı imge ve tasarımlar ulaştırmayı hedefleyen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şu mor dağlar efendim***
  Destur demiş de yürümüş
  Silkinip kalkmış ayağa: Attilâ İlhan anlam bakımından birbirinin devamı olan bu üç mısra'ında, Gâvurdağları çevresindeki halkın işgâle dayanamadığını dağlara gönderme yaparak, onları kişileştirerek ifade etmektedir.

1- **Mor dağlar** ifadesinde Attilâ İlhan, dağların rengini mor olarak belirtmektedir. Türk Halk Edebiyatı'nda doğaya ve doğadaki varlıklara çeşitli renklerin yüklenmesi durumu rastlanılan bir durumdur. Türklerin Göktürklerden itibaren günümüze kadar kullandığı renkler arasında mor; daha çok Yörüklerin kullandığı renkler arasında

---

[50] http://www.tdksozluk.com/

gösterilmektedir[51].

Yörük[52]; *"göçebe yaşam tarzını seçmiş; genellikle Anadolu'da yaylak-kışlak hayatı yaşayan Türkmen topluluklarının genel adıdır."* Şiirin başında, Anadolu'da göçebe hayatı yaşayan abdallardan bahseden Attilâ İlhan, burada da göçebe Türkmen topluluğu olan Yörüklerden söz etmektedir.

Şair, **mor dağlar** ifadesi ile Gâvurdağları ve çevresinde konaklayan ve mor kıyafetler giyen Yörüklerden söz etmekte; onların işgâle karşı ayaklandığını dağları kişileştirerek anlatmaktadır.

2- **Mor dağlar destur demiş de yürümüş** ifadesinde Attilâ İlhan, anlam olarak iki mısra'ı birbirine bağlamaktadır. Burada dağların yürüdüğünü söyleyen şair, kişileştirme oluşturmaktadır. İfade böylece aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

3- **Mor dağlar destur demiş de yürümüş** ifadesi ile, mor renkli kıyafetler giyen Yörüklerin düşman işgâline karşı ayaklanışları, doğadan yararlanılarak sunulmaktadır. Dağların kişileştirilmesi ile Yörüklerin ayaklanışlarının anlatılması, anlam kapalılığına yol açmakta ve ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Mor dağlar destur demiş de yürümüş** ifadesi estetik kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Mor dağlar destur demiş de yürümüş** ifadesi savaş esnasındaki ayaklanmayı dağları kişileştirmek suretiyle dile getiren, ayaklanmayla ilgili imge ve tasarımlar taşıyan, sözcükleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Mor dağlar silkinip kalkmış ayağa** ifadesinde Attilâ İlhan, mor olarak nitelediği dağları insanlara özgü bir tavır içerisinde göstermektedir.

---

[51]Salim Küçük, "Eski Türk Kültürü'nde Renk Kavramı", http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:8xYNFmJsxusJ:yayinlar.yesevi.edu.tr/view_file.php%3Ffile_id%3D393+salim+k%, (08.02.2010).

[52] http://tr.wikipedia.org/

Silkinmek[53] ifadesi bu mısrada mecaz anlamlı olarak; *"bir şeyi üstünden atmak, ondan kurtulmak"* anlamlarında kullanılmaktadır. **Ayağa kalkmak**[54] deyimi bu mısrada, *"harekete geçmek, isyan etmek"* anlamlarında yer almaktadır. Şair her iki ifadede insanlara özgü durumları dile getirdiğinden, silkinip kalkmış ayağa kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

7- Ayağa kalkmak deyimi harekete geçmek, isyan etmek gibi durumları; silkinmek ifadesi ise bir şeyden kurtulmak durumunu somut olarak ifade ettiğinden bu kullanımlar, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Mor dağlar silkinip kalkmış ayağa** ifadesinde yer alan sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyuşum bulunmadığından ifade, alışılmamış bağdaştırmadır.

9- **Mor dağlar silkinip kalkmış ayağa** ifadesi dağların kişileştirilmesi ile vatan mücadelesi sırasındaki ayaklanmayı estetik bir biçimde anlatan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

10- **Mor dağlar silkinip kalkmış ayağa** ifadesi ayaklanma ve vatan savunması ile ilgili imge ve tasarımlar taşıyan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı:*** Attilâ İlhan Antep-Urfa-Maraş illerindeki Kurtuluş Mücadelesi'ni anlattığı şiirinin bu mısra'ında pozitif bir hava yansıtmakta, kötümserden iyimser bir duruma geçmektedir.

1- **Burcu burcu**[55]; *"koku için güzel güzel, pek güzel"* anlamlarında halkın sıkça kullandığı bir ikilemedir.

[53] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[54] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[55]http://www.tdksozluk.com/

2- Attilâ İlhan yaz akşamının burcu burcu çam koktuğunu söyleyerek; bölgede çok sayıda çam ağacı olduğunu ve çam ağaçlarının kokularının etrafa yayıldığını ifade etmek istemektedir. **Burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı** tamlamasında, yaz akşamının çam kokması ifadesi, mantığa aykırı bir ifadedir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı** ifadesi, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Burcu burcu çam kokan bir yaz akşamı ifadesi şiir diline has bir şekilde meydana getirilmiş, günlük dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hasret kuşun kanadında***

Deli kuşlar uçun gayrı: Attilâ İlhan birbirinin devamı olan bu iki mısra'ında bir türküye yer vermektedir. Türküde yer alan bu iki mısrada hasretin, kuş kanadında bir diyardan başka bir diyara taşındığı söylenmektedir.

1- Türküde **hasret** duygusunun bir kuşun kanadı ile taşındığı söylenmekte, bu duygunun bir yerden başka bir yere iletileceği dile getirilmektedir. Hasret, taşınabilecek maddi bir varlık değil, bir histir. Hasret türkü içinde somutlaştırılarak ifade edilmektedir. Attilâ İlhan bu kullanım ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği ortaya koymaktadır.

2- **Hasret** duygusunun kuşun kanadında taşınması ifadesi, gerçek hayattan ve günlük dilden uzak bir kullanım olması sebebi ile ilk mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hasret kuşun kanadında** ifadesi okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, duygu aktarımı sağlayan estetik bir ifadedir ve bu bakımdan ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Hasret kuşun kanadında** ifadesi anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş; duygu aktarımı sağlayan, imge ve tasarım sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Deli kuşlar** sıfat tamlaması mısrada dikkati çeken bir başka ifadedir. **Deli**[56]; *"aklını kaybetmiş olan, bir şeye aşırı düşkün olan kimse"* demektir. Göstergenin mecaz anlamları ise; *"azgın, kudurmuş (hayvan, duygu vb.) ile davranışları aşırı ve taşkın olan kimse, çılgın"* dır.

Deli göstergesinin göndergesel ve mecaz anlamlarından ziyade; okuyucuda/dinleyicide oluşturacağı imge ve tasarımlardan yararlanılmaktadır. Kuşların sürü hâlinde uçuşları, ne yaptıklarını bilmeden amaçsız olarak gökyüzünde dönmeleri, iletilmek istenen tasarımlardır. Şair, kuşların hareketleri ile deli göstergesi arasında oluşturduğu bağ ile ve kurduğu tamlamada benzeyen ve benzetilen öğelere yer vermesi ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

6- Attilâ İlhan meydana getirdiği **deli kuşlar** sıfat tamlaması ile anlaşılması güç bir bağdaştırma yapmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek meydana getirmektedir.

7- **Deli kuşlar** tamlaması estetik değeri ve taşıdığı imge, tasarım bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Deli kuşlar** tamlaması göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye tasarım ve izlenimler sunmayı hedefleyen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tabur tabur üstümüze varıyor:*** Bu mısrada düşman askerlerinin tabur olarak, birlikler hâlinde saldırıya geçtiği ifade edilmektedir.

1- **Tabur**[57]; *"dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasında bulunan asker birliği; düzgün sıralar durumunda art arda dizilmiş insan topluluğu"* gibi anlamlara gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan, sözcüğü yineleyerek bir ikileme türetmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

---

[56] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[57] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Tabur tabur** ikilemesi dilimizde bulunmayan, şaire özgü bir türeti olduğundan mısra, alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tabur tabur üstümüze** varıyor mısra'ı tabur sözcüğünün yinelenmesiyle oluşmuş, düşman askerinin çokluğuna işaret eden sanatlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***(Kanlar akar yarasından)***

Al al olmuş çevresinden: Attilâ İlhan bu mısra'ında çatışma sırasında düşman askerleri tarafından vurularak düşen Mehemmed'i anlatmaktadır.

1- Mehemmed vurulmuştur. Yaralarından kanlar akmakta, etrafını sarmaktadır. **Al al olmuş** ifadesindeki al göstergesi, kanın rengini belirtmektedir. Şair, tek başına kullanılan bu sözcüğü yineleyerek yeni bir ikileme türetmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Al al olmuş** ifadesi, al renginin iki defa kullanılması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Al al olmuş** ifadesi, al göstergesinden ikileme türetilmesiyle oluşmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Köpük köpük gözlerini doldurur:*** Bu mısra, yukarıda açıklanan mısra ile anlam bütünlüğü sağlamakta; Mehemmed'in yaralarından akan kanların gözlerine dolduğunu anlatmaktadır.

1- Köpük köpük ifadesindeki **köpük**[58]; *"sabun, deterjan vb. nin suda erimesinden oluşan beyaz kabarcık; çalkalanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını; yapay olarak elde edilen, yumuşak ve esnek dolgu gereci; gaz ve buharların sıvı katmanları ile kuşatılmasından oluşan yığın; mecaz olarak hayvanların, bazı kez de insanların ağzında görülen salyamsı kabarcıklar"* gibi

[58] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

pek çok farklı anlamda kullanılan bir göstergedir. Şair, **köpük köpük** ifadesi ile yeni bir ikilemeyi şiir diline kazandırmakta, sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Köpük köpük gözlerini doldurur** mısra'ında gerek köpük sözcüğünün ikileme olarak kullanılması, gerek köpüğün gözleri doldurması anlatımları ile mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Attilâ İlhan köpük göstergesini daha sanatlı ve estetik bir biçimde sunmak amacıyla **köpük köpük** şeklinde kullanmakta, bu kullanımı ile mısra alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ölümün derdi büyük yiğenim:*** Attilâ İlhan bu mısrada, sevilen bir kişinin ölümü ardından yaşanılan üzüntüyü ifade etmekte, ölümün yarattığı acıya dikkat çekmekte ve çaresiz oluşunu vurgulamaktadır.

1- **Ölümün derdi** ifadesi; ölüm olgusunun getirdiği acı, çaresizlik, üzüntü, keder gibi duyguları anlatan bir tamlamadır. Bu mısrada eksiltili anlatımdan kaynaklanan bir anlam karmaşası bulunmaktadır. Şair, **ölümün getirdiği dert** şeklinde oluşturabileceği ifadesinde, estetik açıdan daraltma meydana getirerek **ölümün derdi** ifadesini ortaya çıkarmaktadır.

Ölümün derdi ifadesi, ölüm olgusunun bir derdi varmış gibi algılanmasına neden olduğundan ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ölümün derdi** ifadesi, mısradaki sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Ölümün derdi** ifadesi, sözcükleri arasında anlam bakımından uyum bulunmayan; okuyucuya/dinleyiciye ölümle ilgili tasarımlar aktaran, duygu değeri taşıyan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- Şair, bu mısra'ında da bölge halkının ağzından konuşmaya devam etmekte yeğen sözcüğünü yiğen olarak kullanarak sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Bir avuç toprak sarmışlar altına:*** Bu mısrada Cebbar oğlu Mehemmed'in karısı Döne'nin, Mehemmed'in şehit olduğu gün mavi gözlü bir oğlan çocuğu dünyaya getirdiği ve çocuğun altına bir avuç toprak koyulduğu anlatılmaktadır.

Şiirin bu son mısra'ında **mavi gözlü bir çocuk** ile kastedilen Kurtuluş Mücadelesi'ni başlatacak olan Mustafa Kemal Atatürk'tür. Mısrada Atatürk'ün vatan topraklarındaki doğumu simgesel olarak anlatılmaktadır.

1- **Bir avuç toprak sarmışlar altına** ifadesi, bazı bölgelerde kullanılan, dilimizde yaygın olarak bulunmayan bir ifadedir. İfade, bilmeyenler için kapalı bir anlatımla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Bir avuç toprak sarmışlar altına** ifadesi şiire estetik bir hava katan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

3- **Bir avuç toprak sarmışlar altına** ifadesi ölçünlü dilin kuralları dışına çıkmış; okuyucuya/dinleyiciye Kurtuluş Mücadelesi'ni başlatan Atatürkle ilgili çağrışımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

3. sığırtmaç

karacaören'den bu taraf
karpuzları kütür kütür yarılan
dört mevsiminde dört yüz türlü çiçeği
yaylasında sümbülü yamacında kekiği
eğbez eğbez yeşeren
yüz yaşamış bin yaşamış gâvurdağları'nın
kuzey kanadıdır meydan okunmaz
zaman zaman konuşacak sanırsın
günü mavi gecesi kara bir göz gibi bakar
insanları dağ misali dalyan boyludur
bıyıkları tütün kokar
kimisi uysaldır kimi deli huyludur
bir yol gönül verdi mi ferman dinlemez
gâvurdağı insanı ölür bre kahrından
ölür ama inlemez

bir ince duman mı sarar cıvarı bir ince duman mı
bakar göremez olursun
topuzdağ'ın topuz topuz yücesi
nihan mı olur cıvanım gözümüzden nihan mı
gün yıkılıp uzanınca boylum boylum gölgeler
sürü döner
burunları buğulanmış birkaç inek birkaç öküz
istasyon yolundan dağılır damlarına
sığırtmaç henüz on dört yaşındadır
okumak yazmak bilmez ama
bilir dağ türkülerinin en güzellerini

şimdi ay vardır gökte güneş misali
şavkı vurur yamaçlara zirvelere
öteden kaval mı çalar sığırtmaç
hayır öğrenmemiş kaval çalmasını
yalnız uzanıp sırtüstü dam başına
sever düşünmesini
tabanları sızlar yorgunluktan
mintanı sığır kokar ter kokar
kirpikleri toza bulanmış
elleri kocaman kocaman
yüzü yanmış
kulağında danaların gevrek sesi
uykuya varır sığırtmaç

sabah masmavi akınca gözlerine
unutup yıldızların hikâyesini
uyanır uyanır uykudan lâkin
koyduğu gibi bulur devranı karşısında
sürü usul usul toplanmaktadır
bulutlar yine ırak yine perişan
yine kuşlar cığallanır yine incirler ballanır
yine sevinilir yine dövünülür
insanlar devam eder eski macerasına

"Bölümün üçüncü şiiri Sığırtmaç adını taşır. Şiirde Sığırtmaç ile birlikte, Çukurova bölgesinin tabiat güzellikleri, hayat şartlarının zorlukları dikkatlere sunulur. Yine bu bölgenin saf ve mert insanı da şiirin temelini oluşturmaktadır. Attilâ İlhan Sığırtmaç'ta insan-mekân ilişkisini önceki şiirlerde olduğu gibi ortaya koymaktadır. Acımasız, gürül gürül tabiat şartları insanı da kendine benzetmektedir.

Sığırtmaç, Anadolu insanını temsil eder. Henüz on dört yaşında bir çobandır. ... Şiirde bu dağ çobanının Gâvurdağları'ndaki hikâyesi nakledilmektedir[59]*."*

"Döşeme"de Kurtuluş Savaşı öncesi mekân tasviri yapan Attilâ İlhan, "Cebbar oğlu Mehemmed"de Kurtuluş Savaşı'nı anlatmaktadır. "Sığırtmaç"ta ise, bölgenin savaş sonrası durumu hikâye edilmektedir.

- ***Yüz yaşamış bin yaşamış gâvurdağları'nın***

Kuzey kanadıdır meydan okunmaz: Attilâ İlhan, ilk mısrada Gâvurdağları'nın yüz yıllar boyunca var oluşunu yaşamış yüklemiyle ifade etmekte; dağları kişileştirmektedir.

İkinci mısra'ında şair, dağların kuzey yönünden bahsetmekte, bu kanadın diğer taraflara göre daha sarp kayalarla çevrili olduğunu ve yüksekliğinin daha fazla olduğunu dile getirmektedir. Bu sebeplerle Gâvurdağları ile baş edilemeyeceği fikri okuyucuya/dinleyiciye ulaştırılmaktadır.

1- İlk mısrada Gâvurdağları'nın yüz yıllar boyunca yaşamış olduğundan bahsedilmesi dağları kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği ortaya çıkarmaktadır.

2- Attilâ İlhan dağları kişileştirerek günlük dilden uzakta, algılanması güç bir mısra ortaya koymakta ve bu mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Yüz yaşamış bin yaşamış Gâvurdağları** ifadesi, estetik anlatımı ve duygu aktarımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yüz yaşamış bin yaşamış Gâvurdağları** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarından uzak; okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[59] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 83-84.

5- **Meydan okumak**[60]; *"korkmadığını, çekinmediğini açıkça bildirmek; kavga veya yarışmaya çağırmak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Burada deyimin olumsuz anlamı yer almakta; Gâvurdağları ile baş edilemeyeceği anlatılmaktadır.

Attilâ İlhan, mısra'ında yer verdiği deyim sayesinde, korkmak, çekinmek gibi soyut kavramları ve duyguları somutlaştırarak okuyucuya/dinleyiciye aktarmakta ve böylelikle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***Kimisi uysaldır kimi deli huyludur:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Gâvurdağları çevresinde yaşayan halkın kişilik özellikleri hakkında okuyucuya/dinleyiciye bilgi vermektedir. Köylülerden kimisinin uysal yapıda olduğunu söyleyen şair, kimisinin de huysuz olduğunu ifade etmektedir.

1- **Deli huylu** tamlamasında yer alan **deli**; *"aklını yitirmiş olan; coşkun, azgın (hayvan, duygu); bir şeye aşırı düşkünlüğü olan; aklını zamanı gelince gereği gibi kullanmayan; mecaz olarak, davranışları aşırı ve taşkın olan kimse, çılgın"* anlamlarına gelen bir göstergedir. Attilâ İlhan göstergenin mecaz anlamından ve yarattığı tasarım ile çağrışımlardan yararlanmaktadır.

Attilâ İlhan, deli göstergesini kullandığı tamlamada huy gibi soyut bir kavramı somut olarak göstermekte, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturmaktadır.

2- **Deli huylu** tamlaması, okuyucu/dinleyici açısından yadırgatıcı bir ifade olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Deli huylu** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide köylülerin karakter özellikleri ile ilgili imge ve tasarımların oluşmasını sağlayan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

4- Tamlama, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[60] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Gün yıkılıp uzanınca boylum boylum gölgeler:*** Attilâ İlhan bu mısrada akşam vaktinin gelmesi, güneşin batmak üzere olmasıyla meydana çıkan gölgeleri anlatmaktadır.

1- **Gün yıkıl(ıp)** ifadesinde, akşamın yaklaşmasıyla güneşin batmak üzere oluşu anlamı yer almaktadır.

Yıkılmak; *"yıkma işine konu olmak; çökmek, devrilmek; mecaz olarak defolmak, gitmek; mecaz olarak yüklenmek; sorumluluğunu almak; yok olmak"* anlamlarında dilimizde yer bulan bir eylemdir.

Şair, yıkılmak fiilinin yok olmak mecaz anlamını kullanarak güneşin kayboluşunu ifade etmektedir.

2- **Boylum**[61] sözcüğü *"düz"* anlamına gelen ve tek başına kullanılan bir sözcük iken, Attilâ İlhan tarafından ikileme hâline getirilmektedir. Şair bu kullanımla dile yeni bir ikileme kazandırmakta; boylum boylum ikilemesi bir sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

3- İkileme hâline getirilen boylum boylum ifadesi ile **boylum boylum gölgeler** anlatımı yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Boylum boylum gölgeler** ifadesi, estetik kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kulağında danaların gevrek sesi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında sürü çobanlığı yapan sığırtmacı kastederek, hayvanların çıkardıkları seslerin onda yer ettiğini dile getirmektedir.

1- **Gevrek ses** tamlaması, mısra'ı önemli ve ilgi çekici kılmaktadır. **Gevrek**[62]; *"kolayca kırılıp ufalanan (şey) ve ağızda kolayca eriyip dağılacak şekilde yapılmış peksimet"* anlamlarında dilimizde yer alan bir sözcüktür.

---

[61] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[62] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

Bu tamlamada tatma duyusuyla ilgili bir sıfat, işitme duyu alanından ses adını nitelemektedir. Attilâ İlhan, meydana getirdiği tamlama ile farklı duyu alanlarından göstergeleri bir arada kullanarak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Gevrek ses** tamlaması ile deyim aktarması örneği veren Attilâ İlhan, bu kullanımı ile mantığa aykırı bir birleştirme gerçekleştirmekte ve alışılmamış bağdaştırma meydana getirmektedir.

3- **Gevrek ses** ifadesi basit bir sıfat tamlaması değil, aksine şaire özgü estetik bir kullanımdır. Tamlama bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın alt türü olan sanatlı bağdaştırma örneği de olmaktadır.

4- Tamlama, gerek göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması, gerek okuyucuda/dinleyicide bazı imge ve tasarımlar oluşturması bakımlarından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sabah masmavi akınca gözlerine:*** Bu mısrada, sürü çobanı anlamına gelen sığırtmacın güneşin doğması ile yeni güne uyanması anlatılmaktadır. Attilâ İlhan sabahın masmavi akması ifadesi ile bulutsuz, mavi, güzel bir gökyüzünü kastetmekte; güneşin doğuşuna işaret etmektedir.

1- Şair, **akmak** fiili ile sabah kavramını sıvı bir maddeye, muhtemelen suya benzetmektedir. Bu benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması teşkil etmektedir.

2- Şair, **sabahın masmavi akması** ifadesi ile mantığa aykırı bir birleştirme yaparak alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Sabahın masmavi akması** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış estetik bir kullanımdır ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sabahın masmavi akması** ifadesi dil kurallarının dışında meydana getirilmiş, tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Unutup yıldızların hikâyesini:*** Sığırtmaç geceleyin yıldızlara bakarak hayal kurmakta, ancak yeni günün gelişi ve güneşin doğuşu ile birlikte hayallerini bir kenara bırakarak günlük işine koyulmaktadır.

1- **Yıldızların hikâyesi** tamlamasında yıldızlar insan gibi düşünülmekte, böylece aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Yıldızların hikâyesi** tamlaması günlük dilde rastlanmayan, mantığa aykırı bir birleştirme olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızların hikâyesi** tamlaması, mısra'a kattığı sanatsal ve estetik değer bakımlarından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yıldızların hikâyesi** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye bazı imge ve tasarımlar sunan, duygu aktaran bir ifadedir; bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bulutlar yine ırak yine perişan:*** Bu mısrada sığırtmacın dağınık, perişan görüntüsü bulutlardan yararlanılarak okuyucuya/dinleyiciye aktarılmaktadır.

1- **Bulutlar yine ırak** ifadesinde bulutların yeryüzüne uzaklığı dikkatlere sunulmaktadır.

2- **Bulutlar yine perişan** ifadesinde asıl anlatılmak istenen sığırtmacın dağınık, perişan durumudur. Şair bu anlatımında da, diğer bazı mısralarında olduğu gibi tabiattan yararlanmaktadır.

Perişan[63]; *"dağınık, düzensiz, karmakarışık; acınacak durumda olan, zavallı"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir sözcüktür. Attilâ İlhan sığırtmacın durumunu, görüntüsünü bulutlar yardımıyla anlattığından sözcüğün, zavallı, acınacak durumda gibi anlamları mısrada geçerli olmaktadır.

3- **Perişan bulutlar** tamlamasında zavallı, acınacak durumda bulutlar anlamını veren şair, bulutlara insana has bir durum yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması –

[63] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

4- **Perişan bulutlar** ifadesi kapalı bir anlatıma sahip, yadırgatıcı bir ifadedir ve bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Perişan bulutlar** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye sığırtmacın durumu ile ilgili imge ve tasarımlar sunan, duygu aktaran bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

6- **Perişan bulutlar** tamlaması, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, imge ve tasarım sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yine kuşlar cığallanır yine incirler ballanır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında dünyanın dönmekte olduğunu, zamanın ilerlediğini ve yaşamın aynı şekilde devam ettiğini ifade etmek istemektedir.

Cığal[64] sözcüğü, Maraş bölgesine ait bir sözcüktür; *"kümes hayvanları ve kuşların baş, kanat ve kuyruklarındaki renkli, ince ve uzun tüyler"* anlamına gelen bir ifadedir.

1- Bölgede **cığal** sözcüğü yukarıdaki anlamıyla kullanılmakta iken, **cığallanmak** ifadesi mevcut değildir. Şair, cığal isminden cığallanmak eylemini türeterek yeni bir ifade oluşturmakta; sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Cığallanmak ifadesi, şairin dile kazandırdığı yeni bir türetmedir ve **kuşlar cığallanır** ifadesini alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Kuşlar cığallanır** ifadesi, şaire özgü bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- İncirler ballanır ifadesinde *"incirlerin olgunlaşması, tatlanması"* anlamı yer almaktadır. **Ballanmak**[65] sözcüğü mecaz anlamında kullanılmaktadır.

---

[64] http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/
[65] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4. ümmühan

kızılaç'tan öte geçtin mi can kardeşim
varıp ulu çınarın dibine
ayran suyu'nu içtin mi
soğuktur
dişlerine kemâne çaldırır
hep böyle oluk oluktur
ünü seyhan'a varmış ceyhan'a varmış
arkasında yükselir bir pehlivan heybet ilen
sabah olur sislenir akşam olur puslanır
omuzları bulutlara bulutlara yaslanır
şaştım bu pehlivana nasıl kıymışlar
kıymış bağrını oymuşlar
adını tünel koymuşlar
ayran tüneli

şimdiye dek kimse anlatmamış hikâyesini
âşık dilinden
nasıl su gibi serindir akşamları
namı büyük zümrüt ayran'ın
nasıl kardeşim nasıl garbi yelinden
ığranır uğuldar çamları
pınarı nasıl gümüş gümüştür
nasıl mavi çakar şimşeği
insanları nasıl doğmuş nasıl büyümüştür
nasıl kara topraktan yaratır ekmeği
akşam gelip konar yemişinin dalına
tüyleri dağılmış telekleri siyahtan
duru gözlü bir şahan bir şahan gibi
işte o zaman bir sancı girer beline

ve yorgunluk vurur ceylan gözlerine
kara bir duman gibi
erkeği toprak derdine dövüşüp
cerh ile otuz sekiz aya mahkûm olan
dal boylu dalyan vücutlu çilekeş ümmühan'ın

otuz sekiz ay dile kolay kardeşim
kara toprakla güreşti pehlivan gibi
kömür saçları terden alnına yapışmış
iki başı birbirine bitişmiş
dudaklarında kıvrak bir dağ türküsü
- oy dağlar siz ne büyük ne şanlısınız -
gözlerinin aynasında veli'nin çopur yüzü
namusuyla yaşamak beklemek diledi erkeğini
namerde muhtaç olmadan

otuz sekiz ay dile kolay kardeşim
gün dediğin nedir geçer dersin geçmedi
kalbine dert vurdu deli bir umman gibi
seller aldı kan gitti gözlerinden
küçüldü küçüldükçe tarlalar dağlar büyüdü
ekin yeri harman yeri yumak yumak iş
kasabaya varıp geliş pazar günleri
çırpı çırpmak döven dövmek bir başına
yangınlar içinde sıtma deyip dayanmak
çırpındı garip turna çırpındı ama
nidelim ümmühan'ın gücü yetmedi

artık bir yol kahbeye çıkmış adı
veli ister dönsün ister dönmesin
kırılmış hasret kuşunun kanadı

gayrı uçamaz
zaman zaman birkaç sarhoş toplanır
ayran suyu'nun başında ümmühan'ı oynatır
oynar ama içi kan ağlar
neylesin deli gönül veli'sinden geçemez

şimdi bir türkü yakılmaz mı adına
dal boylu dalyan vücutlu çilekeş ümmühan'ın
pehlivan ile birleşmiş macerası
birinin bağrı oyulmuş diğeri üryan kılınmış
derken ağızdan ağıza yayılmış türküsü

eksilmez dağların yağarı
köz düşmüş yanar ciğeri
var m-ola bundan beteri
pehlivan yıkıldın ümmühan gibi
düştün mü ümmühan pehlivan gibi

Attilâ İlhan "Ümmühan" adlı bu şiirinde, Ümmühan isimli bir kadınla kocası Veli'nin başından geçenleri okuyucuya/dinleyiciye anlatırken, alt temada topraksızlık konusunu işlemektedir[66].

Birbirinden ayrı yedi şiirden oluşan, konu bakımından ortaklık gösterip Çukurova Bölgesi'nin Kurtuluş Savaşı dönemindeki durumunu destansı bir dil ile anlatan "Gâvurdağları'ndan Rivayet"in dördüncü şiiri "Ümmühan" adını taşır.

Ümmühan, Gâvurdağları bölgesinde yaşayan, kocası hapse düştüğü için dul kalmış çaresiz bir kadındır. Şiir önce, Ümmühanla Veli'nin yaşadığı mekânın tanıtımı ile başlar. Daha sonraki bölümlerde Veli'nin hapse düşmesi, Ümmühan'ın verdiği hayat mücadelesi ve bu mücadeledeki başarısızlığı dikkatlere sunulur.

[66] Attilâ İlhan, *Duvar,* …, s. 174.

Bölümün diğer şiirlerinde olduğu gibi bu şiirde de Attilâ İlhan bölgeye has dili şiire taşımaktadır[67].

- ***(Ayran suyu'nu içtin mi)***

Dişlerine kemâne çaldırır: Attilâ İlhan burada Ayran Suyu adındaki kaynaktan akan suyun ne kadar soğuk olduğunu, insanın dişlerini titreteceğini dile getirmekte, kemâne çaldırmak ifadesi ile mısra'ını zenginleştirmektedir.

1- **Kemâne**[68]; *"keman ve kemençe yayı; bir tür halk çalgısı; delgi veya küçük torna çevirmek için kullanılan ok yayı biçimindeki araç; ağaç gemilerde talimarın üst ucundaki kıvrım"* gibi birçok anlamda kullanılan bir sözcüktür.

Bunun yanında, **otuz iki dişe keman çaldırmak**[69] ve özellikle Karadeniz Bölgesi'nde söylenen **dişe kemençe çaldırmak** gibi deyimler; içilen içeceğin dişleri gıcırdatacak kadar soğuk olduğunu anlatmaya yarayan ifadelerdir.

Şairin kullandığı **dişe kemâne çaldırmak** ifadesi de suyun soğukluğuna vurgu yapan, halk arasında diğer deyimler gibi yaygın olarak kullanılmasa bile mevcut olan bir ifadedir. Şair, bazı bölgelerde sınırlı olarak kullanılan deyimi şiir diline kazandırmaktadır.

2- **Dişe kemâne çaldırmak** ifadesi, bu kullanımdan habersiz olan okuyucu/dinleyici için yadırgatıcıdır. Bu sebeple ifade, bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Dişlerine kemâne çaldırır** ifadesi, yeni çağrışımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş güzel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Arkasında yükselir bir pehlivan heybet ilen:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında pehlivan ismiyle aslında yüksek bir dağı kastetmekte; muhtemelen Gâvurdağları'ndan bahsetmektedir.

---

[67] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 84-85.
[68] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[69] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- Pehlivan ismini Gâvurdağları için kullanan Attilâ İlhan, cansız bir varlığı bir insana dönüştürmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan'ın Gâvurdağları'ndan pehlivan diye bahsetmesi, pehlivan göstergesinin göndergesel anlamını yitirmesine, mısrada başka bir anlama dönüşmesine yol açmakta ve mısra, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Bir pehlivan yükselir** ifadesinde Gâvurdağları'nın görünüşü pehlivanın görünüşüyle bağdaştırılarak sanatlı bir biçimde anlatılmakta ve bu ifade ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil edilmektedir.

4- **Bir pehlivan yükselir** ifadesinde Attilâ İlhan okuyucuya/dinleyiciye dağların görüntüsüne dair imge ve tasarımlar iletmekte, bu kullanımı ile bir sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

5- Attilâ İlhan, pehlivan sözcüğünün göndergesel anlamından değil, bıraktığı izlenimden yararlanarak dağların heybetinden, gücünden bahsetmektedir.

6- Şair, dilimizde **ile** şeklinde kullanılan bağlacı, yöresel şekliyle **ilen** olarak kullanmakta, bağlaçta meydana getirdiği değişiklikle sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Omuzları bulutlara bulutlara yaslanır:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında Gâvurdağları'nın yüksekliğini, dağların bulutlara yaslandığını söyleyerek anlatmaktadır.

1- Şair, Gâvurdağları'nın omuzlarının bulutlara yaslandığını söyleyerek mısra'ını ilginç bir hâle getirmektedir. Attilâ İlhan, Gâvurdağları'nı yukarıdaki mısrada pehlivan olarak niteleyerek dağlara insansı bir vasıf yüklemekte, bu mısrada dağların omuzlarından bahsederek kişileştirme yapmaya devam etmektedir.

Şair, dağlara insana özgü bir görünüş vererek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Şairin burada bulutlar ismini ikileme şeklinde kullanması ilginçtir. Dilimizde böyle bir ikileme mevcut değilken Attilâ İlhan bu kullanımı ile yeni bir ikileme örneği ortaya koymaktadır. Omuzları **bulutlara bulutlara** yaslanır ifadesi, sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

3- Attilâ İlhan **omuzları bulutlara butlara yaslanır** ifadesi ile dilde kullanılmayan, mantığa aykırı bir kullanım oluşturmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

4- **Omuzları bulutlara bulutlara yaslanır** ifadesi gerek sanatlı anlatımı, gerek taşıdığı imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kıymış bağrını oymuşlar***

Adını tünel koymuşlar: Attilâ İlhan birbirinin devamı olan bu iki mısrada, dağın içinin oyulduğunu ve tünel yapıldığını dile getirmektedir.

1- **Bağır**[70]; *"göğüs"* anlamına gelen bir sözcüktür. Şiirinde dağlara insana özgü birtakım hâller, özellikler yükleyen Attilâ İlhan, bu mısra'ında dağların bağrından söz ederek; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan Gâvurdağları'nı kişileştirdiği bağır sözcüğü ile yadırgatıcı bir ifade oluşturmakta, *"acımadan öldürmek"* anlamına gelen **kıymak**[71] fiili ile Gâvurdağları'nın oyularak tünel yapıldığını dile getirmekte, günlük dilden uzak ve mantığa aykırı bir ifade oluşturmaktadır.

Kıymış bağrını oymuşlar ifadesi, Gâvurdağları'nı kişileştiren yadırgatıcı bir ifade olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kıymış bağrını oymuşlar** ifadesi, kişileştirme ile meydana getirilmiş yadırgatıcı, ancak aynı zamanda estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

---

[70] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[71] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Kıymış bağrını oymuşlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, onlarda duygu değeri oluşmasını sağlayan; sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Pınarı nasıl gümüş gümüştür:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında doğup büyüdüğü bölgenin pınarından bahsederek, pınarı görünüş bakımından gümüşe benzetmektedir.

1- Gümüş; gri renkte olan bir madendir. Attilâ İlhan, gümüş renginin parlaklığı ile pınarın parlaklığı arasında bir bağ kurmaktadır. Şairin ifadesinde benzeyen öğe olarak pınara, kendisine benzetilen öğe olarak da gümüş sözcüğüne yer vermesi, **pınarı gümüş gümüştür** kullanımının güzel benzetme sanatı olmasını sağlamaktadır.

2- Attilâ İlhan, gümüş parlaklığı ile su parlaklığı arasında kurduğu bu bağ ile göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynayarak mısra'ın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Pınarı nasıl gümüş gümüştür** ifadesinde, pınarın akışı sırasında ortaya çıkan parıltı, renginden ötürü gümüşe benzetilmekte, estetik bir örnek meydana getirilmektedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Attilâ İlhan, gümüş sözcüğünü yinelemek suretiyle yeni bir ikileme meydana getirmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

- ***Nasıl kara topraktan yaratır ekmeği:*** Attilâ İlhan burada Gâvurdağları halkından bahsetmekte; halkın geçim kaynağının toprak olduğunu vurgulamakta, yaşamlarını toprakları sayesinde sürdürdüklerini anlatmaktadır.

1- Attilâ İlhan mısra'ını sembolik bir şekilde oluşturmakta, bölge insanının hayatını çiftçilikle sürdürdüğünü ifade etmektedir.

2- Mısrada yer alan **ekmek** sözcüğü, aslında yaşamı simgelemektedir. Şair, hayatın devamı için en önemli örnek olarak ekmeği göstermekte; yaşam olgusunu somutlaştırarak ifade etmektedir. İfade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma

olmaktadır.

3- Ekmek göstergesi ile oluşturulan **topraktan yaratır ekmeği** ifadesinde çiftçiliğin, bölge insanının yaşam kaynağı olduğu anlatılmaktadır. İfadede yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaştıkları için, ifadenin tamamı alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Ekmeğin kara topraktan yaratılması** ifadesi, yaşam mücadelesini anlatan sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Ekmeğin kara topraktan yaratılması** ifadesi, çiftçilerle, onların yaşam şekilleriyle ilgili imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Kara toprak** tamlamasında toprağın kara olarak nitelenmesinin nedeni, toprak gibi kara göstergesinin de olumsuzluğu ve hatta ölümü çağrıştırmasındandır. Şair, kara topraktan nasıl yaratır ekmeği derken, bölge halkının yaşam mücadelesinin zorluğuna dikkat çekmek istemektedir.

- ***Akşam gelip konar yemişinin dalına:*** Attilâ İlhan burada Gâvurdağları çevresinde akşam olduğundan bahsederek, akşam vaktini bir kuşa benzetmektedir.

1- Attilâ İlhan akşam vaktini bir kuşa benzeterek aktarma – deyim aktarması teşkil etmektedir.

2- Mısrada yer alan yemişinin dalı ifadesi de ilgi çekici bir ifadedir. **Yemiş**[72] sözcüğü; *"meyve"* anlamına gelen bir sözcüktür. Şair, **dalının yemişine** şeklinde oluşturabileceği ifadeyi kendine has bir üslupla oluşturarak sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

3- Mısra, gerek akşam ve kuş göstergeleri arasında kurulan bağ ile, gerek oluşturulan sözdizimsel sapma örneği ile gündelik kullanımdan uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[72] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- Mısra, şairin meydana getirdiği şiir diline uygun bir kullanımdır. Sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, birbiriyle uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılması sonucunda oluşmuş yadırgatıcı; okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve yorgunluk vurur ceylan gözlerine:*** Attilâ İlhan, Ümmühan ve Veli'yi anlattığı şiirinin bu mısra'ında Ümmühan'a ilişkin bilgiler vermeye başlamaktadır. Gündüzleri toprakta çalışan Ümmühan'ın akşam olunca nasıl yorgun olduğunu dile getirmektedir.

1- **Yorgunluk vurur** ifadesi, mısra'ın ilk dikkat çeken ifadesidir. Şair vurur yüklemi ile yorgunluğun Ümmühan'ı olumsuz etkilediğini ifade etmektedir.

Vurmak eylemi, bu mısrada göndergesel anlamının dışına çıkarak, farklı bir anlama büründüğünden **yorgunluk vurur** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Yorgunluk vurur** ifadesi, şiir diline estetik katan, şaire özgü bir kullanımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Yorgunluk vurur** ifadesi, konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı anlatımıyla bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

4- **Ceylan gözler**, mısra'ın diğer dikkat çeken ifadesidir. Attilâ İlhan bu mısrada, ceylanların gözlerinin güzelliğinden faydalanıp, Ümmühan'ın gözlerinin güzelliğini vurgulamaktadır. Attilâ İlhan, ifadesinde benzeyen ve benzetilen öğelerin her ikisine de yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

5- **Ceylan gözler** ifadesinde Attilâ İlhan, güzellik bakımından kadının gözleri ile ceylanın gözleri arasında benzetme kurmakta, mısra'ı şiir diline uygun bir hâle getirmektedir. İfade, yadırgatıcılığı bakımından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Ceylan gözler** tamlaması, mısra'a kattığı estetik değer bakımından alışılmamış bağdaştırmanın alt türü olan sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- Tamlama bu özelliklerinin yanında, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış; okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dal boylu dalyan vücutlu çilekeş ümmühan'ın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında fizikî görüntüsü itibariyle Ümmühan'ı tasvir etmektedir. Şair, kadını dal boylu ve dalyan vücutlu olarak tanımlamaktadır.

1- Attilâ İlhan, Ümmühan adlı bu kadını dal boylu olarak tanımlayarak vücudunun ince ve uzun olduğunu anlatmaktadır.

Dal boylu ifadesinde dal göstergesi kendisine benzetilen; boy göstergesi benzeyen öğe olduğundan ifade, güzel benzetme sanatı olmaktadır.

2- Şair, Ümmühan'ı dal boylu olarak tanımlayıp benzetme oluşturmakta, göstergeleri göndergesel anlamlarından uzaklaştırmaktadır. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dal boylu Ümmühan** ifadesi, Ümmühan'ın dış görünüşü hakkında okuyucuya/dinleyiciye resim çizen estetik bir kullanımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dal boylu Ümmühan** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Dilimizde dalyan vücutlu gibi bir ifade mevcut değildir; fakat **dalyan gibi** deyimi kullanılmaktadır. **Dalyan gibi**[73]; *"boylu boslu"* anlamına gelen bir ifadedir.

Şair burada, dalyan gibi deyiminin orjinal yapısını bozarak bu deyimden **dalyan vücutlu** ifadesini meydana getirmekte, yeni bir ifadeyi dilimize katmaktadır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

Dalyan gibi ifadesi, genellikle erkekleri tasvir ederken kullanılan bir ifadedir. Attilâ İlhan, şiirinde Ümmühan'ı bu şekilde tasvir ederek O'nun iri yarı, erkeksi ya da

[73] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

erkek gibi güçlü bir kadın olduğunu okuyucuya/dinleyiciye aktarmak istemektedir.

6- Dalyan gibi deyiminin yapısal olarak bozulması, bu deyimden dalyan vücutlu ifadesinin ortaya çıkarılması, ölçünlü, kurallı dile aykırı bir örnektir. Bu sebeple **dalyan vücutlu** ifadesi alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Dalyan vücutlu** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde çağrışımlar yaratmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kara toprakla güreşti pehlivan gibi:*** Bu mısrada Ümmühan'ın hayatını devam ettirebilmek için büyük bir mücadele içine girdiği, çiftçilik yaparak geçimini sağlamaya çalıştığı anlatılmak istenmektedir.

1- **Kara toprakla güreşti** ifadesi, Ümmühan'ın mücadelesini, çabasını son derece estetik bir biçimde anlatan bir ifadedir. Şair, güreşmek eylemini kullanarak mücadele etmek, çabalamak gibi soyut kavramları somutlaştırmakta; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kara toprakla güreşti** ifadesi, güreşmek eyleminin soyut durumları karşılamak için göndergesel anlamından uzaklaşması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kara toprakla güreşti** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Ümmühan'ın mücadelesi ile ilgili tasarımlar sunan, onlarda bazı duyguların oluşmasını sağlayan güzel ve estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kara toprakla güreşti** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Pehlivan gibi kara toprakla güreşti** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada şair gibi benzetme edatını kullanarak Ümmühan ve pehlivan arasında bağ oluşturup benzetme sanatı meydana getirmektedir.

- ***Kömür saçları terden alnına yapışmış:*** Attilâ İlhan burada Ümmühan'ın koyu renkli saçlarından bahsetmekte ve çalışmaktan terleyen Ümmühan'ın saçlarının alnına yapıştığını anlatmaktadır.

1- **Kömür saçlar** tamlamasında Attilâ İlhan, Ümmühan'ın saç rengi ile kömür karası arasında bağ kurmakta; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Kömür saçlar** tamlamasında kömür göstergesinin göndergesel anlamından değil, renginden yararlanılmakta; böylece gösterge farklı bir anlam kazanmaktadır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

3- **Kömür saçlar** ifadesi, güzel benzetme sanatı yoluyla meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türü örneğidir.

4- **Kömür saçlar** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye Ümmühan'ın görünüşü ile ilgili tasarımlar iletmesi bakımından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İki başı birbirine bitişmiş:*** Attilâ İlhan burada iki baş ifadesi ile Ümmühan'ın göğüslerini kastetmekte, O'nun ne derece yorgun olduğunu örneklendirerek anlatmaktadır.

1- **İki baş** ifadesinde anlatılmak istenen Ümmühan'ın göğüsleridir. Attilâ İlhan göğüsler için baş benzetmesi yapmakta ve aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- Göğüsleri anlatmak için kullanılan **iki baş** ifadesinde baş göstergesi, göndergesel anlamından uzaklaşarak farklı bir anlam kazanmakta, ifade günlük dilin dışına çıkmaktadır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **İki baş** ifadesi, benzetmeli anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **İki baş** tamlaması, şairin şiir diline özgü olarak meydana getirdiği kural dışı bir kullanımdır; bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerinin aynasında veli'nin çopur yüzü:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında Veli'nin yüzünün Ümmühan'ın aklından, kalbinden silinmediğini ifade etmek istemektedir.

1- **Gözlerinin aynası** ifadesinde Attilâ İlhan, gözler kalbin aynasıdır şeklinde halk arasında yaygın olarak kullanılan bir deyişe yer vermekte; Ümmühan'ın Veli'ye olan özleminin gözlerine yansıdığını dile getirmektedir.

Şair, **gözlerinin aynası** ifadesi ile Ümmühan'ın çektiği hasreti anlatılmak istemektedir.

2- Attilâ İlhan özlem, hasret gibi soyut ifadeleri gözlerinin aynası ifadesi ile somutlaştırmakta, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- Attilâ İlhan, **gözlerinin aynası** ifadesi ile gerçek hayatın dışına çıkarak şiir diline özel bir kullanım meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

4- **Gözlerinin aynası** tamlaması, estetik değeri ve okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Gözlerinin aynası** tamlaması, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle bilinçli olarak oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalbine dert vurdu deli bir umman gibi:*** Şiirde Ümmühan ve kocası Veli'nin başından geçenleri dile getiren Attilâ İlhan, bu mısrada hapse düşen kocasını uzun yıllar bekleyen Ümmühan'ı anlatmaktadır. Burada şair, kocasının döneceği günü uzun zaman bekleyen Ümmühan'ın dert içinde, sıkıntı içinde oluşunu ifade etmektedir.

1- **Kalbine dert vurdu** ifadesinde Ümmühan'ın kederli, çaresiz durumu somutlaştırılarak ifade edilmekte; bu ifadeyle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturulmaktadır.

2- **Kalbine dert vurdu** ifadesinde Ümmühan'ın kocasını uzun süre bekleyişi, gelmemesiyle dert sahibi olduğu ifade edilmekte; derdin kalbe vurması kullanımı ile mantığa aykırı bir birleştirme yapılarak alışılmamış bağdaştırma oluşturulmaktadır.

3- **Kalbine dert vurdu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiir dili açısından daha estetik bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirilmiş güzel bir örnektir. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kalbine dert vurdu** ifadesi, şairin aktarma yoluyla meydana getirdiği, özel bir kullanımdır. Günlük dilden sapan bu kullanım sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Deli bir umman gibi** benzetmesi, mısra'ın önemli ve dikkat çekici diğer ifadesidir. **Umman**[74]; *"büyük deniz, okyanus"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir sözcüktür. Umman benzetmesi ile şair, Ümmühan'ın derdinin büyüklüğünü ifadeye çalışmaktadır. Gibi benzetme edatını kullanan Attilâ İlhan, Ümmühan'ın dertleri ile umman arasında bağ kurarak benzetme sanatı yapmaktadır.

6- **Deli bir umman** ifadesinde deli göstergesinin aklını kaçırmış, çılgın gibi anlamlarından değil, kudurmuş, azgın gibi anlamlarından yararlanılmakta; okyanusun büyük dalgalara sahip olduğu anlatılmakta; Ümmühan'ın dertlerinin, büyük dalgalar gibi sıkıntı verici olduğu ifade edilmektedir.

- ***Seller aldı kan gitti gözlerinden:*** Bu mısrada Attilâ İlhan, Ümmühan'ın ağlamaktan gözyaşının kalmadığını, canlılığının yok olduğunu ifade etmektedir.

1- Seller ifadesinde anlatılmak istenen gözyaşlarıdır. Attilâ İlhan, sel göstergesiyle gözyaşlarının çokluğunu dile getirmekte ve iki kavram arasında bir bağ oluşturmaktadır. Bu bağ, ifadenin aktarma – deyim aktarması örneği olmasını sağlamaktadır.

[74] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- Gözyaşları ve seller ifadeleri arasında meydana getirilen benzetme, sel göstergesinin göndergesel anlamını yitirip, mısra içerisinde farklı bir anlam kazanmasına neden olmaktadır. Seller aldı ifadesi böylelikle, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Seller aldı (gözlerini)** ifadesi ile estetik bir biçimde anlatılan gözyaşları, ifadenin alışılmamış bağdaştırmanın alt türü olan sanatlı bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

4- **Seller aldı (gözlerini)** ifadesi, günlük konuşma dilinden sapan, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Kan gitti gözlerinden** ifadesinde, Ümmühan'ın ağlamaktan kuruyan gözleri anlatılmakta; gözlerinin canlılığını yitirdiği, ferinin söndüğü dile getirilmektedir. İfadede sözcüklerin anlamları ile oynanmakta ve alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

6- **Kan gitti gözlerinden** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu duygu değeri ve ilettiği imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Kan gitti gözlerinden** kullanımı ölçünlü dilin dışına çıkan, imge ve tasarımlar taşıyan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Küçüldü küçüldükçe tarlalar dağlar büyüdü:*** Attilâ İlhan bu mısrada Ümmühan'ın çaresizliğini, yalnızlığını ve umutsuzluğunu dile getirmektedir.

1- Ümmühan'ın küçülmesi; O'nun çaresizliğini, işler karşısında, hayat karşısında yalnızlığını daha somut bir biçimde dile getiren bir ifadedir. Attilâ İlhan, küçülmek eylemi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Küçüldükçe tarlalar dağlar büyüdü** ifadesinde yapılacak işlerin çokluğu, ancak Ümmühan'ın tek başına bu işlere yetemediği düşüncesi, somutlaştırılarak aktarılmaktadır. Tarlalar dağlar büyüdü ifadesi, bu sebeplerle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra'ın tamamı sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması, günlük dilden uzak kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- Mısra'ın tamamı okuyucuya/dinleyiciye Ümmühan'ın içinde bulunduğu durumu yansıtan, duygu aktarımı sağlayan bir ifadedir. Mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, sözcüklerin göndergesel anlamlarında değişiklik yapılarak ve bağdaştırılma biçimleriyle oynanılarak meydana getirilmiş; imge ve tasarımlar sunan, duygu aktarımında bulunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ekin yeri harman yeri yumak yumak iş:*** Attilâ İlhan bu mısrada ekin yerinde, harman yerinde Ümmühan'ın yapması gereken pek çok iş bulunduğunu dile getirmektedir.

1- **Yumak yumak**[75] ikilemesi; *"küçük yuvarlaklar halinde"* anlamına gelen, halkın sıkça kullandığı bir ikilemedir.

2- Mısrada önemli olan kısım yumak yumak ikilemesidir. Attilâ İlhan burada, ikilemenin göndergesel anlamını bir kenara bırakarak işlerin çokluğu ve karışıklığını yumak yumak benzetmesi ile anlatmaya çalışmaktadır. Şair, benzeyen ve benzetilen her iki öğeye yer verdiği yumak yumak iş kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- **Yumak yumak iş** ifadesinde yumak yumak sıfatı, göndergesel anlamının dışına çıkarak başka bir anlam kazanmakta; ifade böylelikle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Yumak yumak iş** tamlaması, alışılmamış bağdaştırmanın yanında sanatlı bağdaştırmaya da örnek teşkil etmektedir.

5- Tamlama gerek günlük dil kurallarının dışına çıkması, gerek okuyucuda/dinleyicide bazı imge ve tasarımlar oluşturması bakımlarından sapma –

[75] http://www.tdksozluk.com/

anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yangınlar içinde sıtma deyip dayanmak:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Ümmühan'ın ateşli bir hastalığa, sıtmaya tutulduğunu, buna rağmen işlerini aksatmayarak çalışmaya devam ettiğini ifade etmektedir.

Attilâ İlhan burada, Ümmühan'ın hastalığını azımsayarak dayanıklılık gösterdiğini anlatmaktadır.

1- **Yangın** göstergesi ile hastalığın ateş yaratıcı yanı arasında bağ oluşturulmaktadır. Her iki kavram ateş yönünden birbirine benzetilmekte; yeni bir aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Yangın göstergesi, göndergesel anlamından uzak bir kullanımla ateşi ifade etmektedir. **Yangınlar içinde** ifadesi, hastalığın ateşli bir hastalık olduğunu anlatmaktadır. Şair, yangın sözcüğünü göndergesel anlamının dışında kullanarak ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Yangınlar içinde** ifadesi, hastalığın kişide meydana getirdiği tahribatı estetik bir biçimde yansıtan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

4- **Yangınlar içinde** ifadesi, hasta kişiyle ilgili bazı imge ve tasarımlar oluşturan, okuyucuya/dinleyiciye hasta ile ilgili çağrışımlar sunan, sözcüklerinin bağdaştırılma şekilleri değiştirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yangınlar içinde** ifadesi burada kullanılan anlamının dışında dilimizde çok acı çekmek, acılar içinde olmak gibi farklı bir anlamda daha kullanılmaktadır. Hatta ifade, bazı şarkılarda da yer almaktadır.

- ***Çırpındı garip turna çırpındı ama***

Nidelim ümmühan'ın gücü yetmedi: Attilâ İlhan anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada, Ümmühan'ın hayatla çok mücadele ettiğini, ancak zorluklara katlanamadığını anlatmaktadır.

1- **Garip turna** ifadesinde Attilâ İlhan Ümmühan'ı yalnız, kimsesiz bir turna kuşuna benzetmektedir. Şair, bu benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Garip turna** ifadesi ile Ümmühan turnaya benzetilmektedir. Attilâ İlhan, turnayı özellikle seçerek, onun yan tasarımlarından; narinliğinden, güzelliğinden yararlanmaktadır. Tamlama, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimiyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Garip turna** tamlaması, mısradaki sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Garip turna** ayrıca, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması ve okuyucuya/dinleyiciye Ümmühan'ın yalnızlığı ve kimsesizliği ile ilgili bazı imge ve tasarımlar ulaştırması bakımından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- İkinci mısrada yer alan **nidelim** ifadesi, ne edelim, ne yapalım anlamlarına gelen ve çaresizlik belirten bir ifadedir. İfadeyi bilinen şekli ile değil, o yörenin ağız özelliklerine göre kullanan Attilâ İlhan, bu kullanımı ile sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

6- **Gücü yetmek**[76]; *"eldeki imkânlarla ancak altından kalkabilmek, üstesinden gelebilmek"* anlamına gelen bir deyimdir. Şair mısra'ında deyimi olumsuz anlamda kullanmakta ve Ümmühan'ın işlerin üstesinden gelemediğini ifade etmektedir.

Attilâ İlhan, mısra'ında yer verdiği deyim ile düşüncelerini somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

- ***Kırılmış hasret kuşunun kanadı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında hasret kuşu ifadesi ile Ümmühan'ı kastetmekte, Ümmühan'ın Veli'ye duyduğu özlemi dile getirmektedir. Hasret kuşunun kanadının kırılması; özlemle beklenen, yolları gözlenen sevgilinin dönmemesi ile umudun bitip tükenmesi; özlemin yerini yalnızlığın, çaresizliğin alması durumudur.

[76] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- **Hasret kuşu** tamlaması ile Attilâ İlhan, hasretle kocasını bekleyen Ümmühan'ı anlatmakta, her ikisi arasında bağ kurarak benzetme yapmaktadır. Hasret göstergesi birlikte kullanıldığı kuş sözcüğü ile somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

Ayrıca **hasret kuşu** tamlaması, Ümmühan'ı karşılamakta, bu örnekle aktarma – deyim aktarması oluşturulmaktadır.

2- **Hasret kuşu** tamlaması, hasret ve kuş göstergelerinin gerçek anlamlarından uzaklaşarak farklı anlamlar kazanmalarını sağlayan bir tamlamadır ve mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hasret kuşu** tamlaması, sanatlı ifadesi ve taşıdığı duygu değeri bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Tamlama, Ümmühan'ın Veli'ye duyduğu özlemi, kavuşma isteğini anlatan; bu tasarım ve imgeleri; çaresizlik, özlem gibi duyguları okuyucuya/dinleyiciye ulaştıran sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Neylesin deli gönül veli'sinden geçemez:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Ümmühan'ın Veli'yi unutmadığını, O'ndan vazgeçemediğini ifade etmektedir.

1- **Deli gönül** ifadesinde deli göstergesinin mecnun kimse anlamından yararlanılmakta, Ümmühan'ın Veli'ye duyduğu büyük aşkı anlatılmaktadır. Şair bu mısrada, Ümmühan'ın Veli'yi unutamayacağını dile getirmektedir.

Attila İlhan, **deli gönül** ifadesinde deli göstergesini mecnun, aşık anlamlarında kullanmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

2- Şair, **deli gönül** kullanımında göstergelerin gerçek anlamlarında değişikliğe giderek, farklı anlamlar kazanmalarını sağlamakta, tamlamayı alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

3- **Deli gönül** tamlaması, mısradaki estetik kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Deli gönül** tamlaması, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, sapma - anlambilimsel sapma örneği olan bir tamlamadır. Tamlama, okuyucuya/dinleyiciye Ümmühan'ın aşkıyla ilgili bazı imge ve tasarımlar iletmekte, bir duygu aktarımı sağlamaktadır.

- ***Köz düşmüş yanar ciğeri:*** Ümmühan'ın çok büyük acılar ve sıkıntılar çektiği somutlaştırmayla dile getirilmektedir.

1- **Köz düşmüş** ifadesinde yer alan köz göstergesi, çekilen acıları, dertleri ifade etmekte; benzetme yoluyla soyut duygular somutlaştırılmaktadır. Attilâ İlhan bu benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturmaktadır.

2- **Köz düşmüş** ifadesinde bulunan köz sözcüğü, göndergesel anlamının dışında kullanılmakta, yarattığı tasarımlardan yararlanılarak farklı bir anlam kazanmakta ve ifade, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Köz düşmüş** ifadesi, şairin somutlaştırma yoluyla meydana getirdiği yeni ve özgün bir kullanımdır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Köz düşmüş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş; okuyucuya/dinleyiciye acı, keder, dert gibi duyguları aktaran, imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ciğeri yanmak**[77] ifadesi; *"çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Ümmühan'ın acılı ve sıkıntılı hâli deyim yardımıyla somutlaştırılmakta, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği teşkil edilmektedir.

[77] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

5. göçmenler

harmanlar devşirilip mevsim güze yetince
gayrı yağmur mevsimi başlamış demektir
şimşekler çatallanır çakar gömgök çelik rengi
ardınca gök gümbür gümbür gümbürlenir
oy yiğenim göçtü sanırsın şu dağları
sonra nasıl selli sulu indirir
dört bir yanı deryalara döndürür
çok geçmeden coşkunlaşır selleri
coşkunlaşır köpürür
yıkanır dağların tozumuş havası
çamlar ıslak ıslak kokar
gök yıkanmış toprak kokar
karderesi başlar yine hikâyesine

benden sana selam olsun hasanbeyli yaylası
bilirim koynunda yaşayan on sekiz hane göçmeni
vardım birisine sordum sual eyledim
hilafsız anlattı maceralarını
şimdi erkân ile ben dahi nakledeyim
anasıl bulgaryalı imişler
kimisi filibe'den kimi sofya'dan
toprakları bire yirmi verirmiş
karıları hünerli çocukları kıvrak
erkekleri bin türlü marifet bilirmiş
gel o taraf bulgarlık olalı beri
bir gariplik sinmiş içlerine
altın kafesteki bülbül misali
yurt hasreti işlemiş iliklerine
gözleri hiçbir şey görmez olmuş

tarlayı toprağı satıp savmışlar

balkan dağlarında şafak sökerken
bir sabah usul usul yola çıkmışlar
anayurda doğru göçmen kafileleri

yeni bir hayat bekliyormuş onları
tunca'nın arda'nın meriç'in gerisinde
taksim edilmiş kızanları
bölük bölük memleketin dört bucağına

hasanbeyli'ye düşmüş on sekiz hanesi
bir türlü sığamamış gözbebeklerine
ilk seferde büklüm büklüm gâvurdağları
bir heybet ki dalga dalga dağılmış
görmüş çarpılmışa dönmüşler
o eşkıya dağların kara kucağında
ne kadar küçülmüşler
ve ne kadar yabancı gelmiş
ilkin anlamamışlar toprağın dilini
nasıl yer fıstığı nasıl çeltik
nazıl (nasıl) yazma yapraklı tütün yetiştirir
yeni insanlar girmiş hayatlarına
erkekleri sapına kadar erkek

kadınları bakır yüzlüdür
ala gözlüdür
çobanları heyheylenir
hayvanları tez huylanır
bir baş soğan bir yumrukta ezilir
güzellere güzelleme düzülür
çok sual sorulmaz dost olmak için

çiler gönül neylesin hatırlamak bu
efkârlanır içinde bir türkü kımıldar
meriç'i geçerken kulakları sağır olan
öğretmen eskisi düğme gözlü receb'in
yağmur hoyratça böler hatıralarını
gözleri büsbütün küçülür
neden sonra bakışıyla kucaklayarak
gâvurdağları'nın birbirine çarpa çarpa açılan
dev yelpazesini
bir tek kelime söyler ama güç duyulur
lâkin tarife sığmaz lügata sığmaz
o kadar büyük manalar kazanır ki
şu çetrefil kıraca toprağım derken
hasanbeyli köyünün göçmen sağır receb'i

"Gâvurdağları'ndan Rivayet'in Göçmenler adlı beşinci şiirinde, bu bölgede yaşayan insanların hayat macerasının bir başka yönü nakledilmektedir. Şiirde nakledilecek göç olayı, tabiat olayları yardımıyla ifade edilir. Önce tabiat tasviriyle göç olayının meydana getireceği sıkıntılar anlatılmıştır. Daha sonraki kısımlarda Bulgaristan'dan göç ederek Gâvurdağları civarına gelen ailelerin yaşadığı sıkıntılar vardır[78]*."*

Sulak, yeşil ve bereketli topraklara sahip Bulgaristan'dan getirilip çorak ve dağlık bir bölge olan Gâvurdağları ve çevresine yerleştirilen göçmenlerin hayal kırıklıkları ve memleketlerinden farklı özelliklerdeki bir bölgeye tutunma çabaları, hikâye edilen konudur.

[78] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 85.

"Şiirin son kısmında ise olay, tek kişi çerçevesinde ele alınır: Meriç'ten geçerken kulakları sağır olmuş öğretmen eskisi Sağır Recep[79]*."*

- ***Gayrı yağmur mevsimi başlamış demektir:*** Bu mısrada yağmur mevsimi tamlaması ile yeni yeni kendisini hissettiren sonbahar mevsimi kastedilmektedir.

1- **Yağmur mevsimi** ifadesinde sonbahar anlatılmakta, şair bu kullanımı ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, sonbaharı anlattığı **yağmur mevsimi** ifadesi ile yağmuru bir mevsimle sınırlamakta ve bununla alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

3- **Yağmur mevsimi** ifadesi, sonbaharı şiir diline has bir üslupla anlatan estetik bir kullanımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yağmur mevsimi** ifadesi, sonbaharla ilgili tasarımları okuyucuya/dinleyiciye aktaran, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Gayrı ifadesi, artık anlamında kullanılan Halk Şiiri'ne uygun bir ifadedir.

- ***Şimşekler çatallanır çakar gömgök çelik rengi:*** Attilâ İlhan burada sonbaharın gelmesiyle yağmurların eksik olmadığını, şimşeklerin art arda çakarak göğün çelik rengini alıp aydınlandığını ifade etmektedir.

1- **Şimşekler çatallanır** ifadesinde Attilâ İlhan şimşeklerin çatal gibi ikiye ayrıldığını anlatmakta, gökyüzünden boşalan bu enerjinin ortadan ikiye yarılmış gibi göründüğünü dile getirmektedir.

Çatallanmak[80]; *"çatal gibi ikiye ayrılmak"* anlamına gelen bir eylemdir ve mısrada göndergesel anlamıyla yer almaktadır.

---

[79] Gös. yer.
[80] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Gömgök çelik rengi** ifadesinde Attilâ İlhan, çakan şimşekler yüzünden gökyüzünün çelik rengine döndüğünü dile getirmektedir. Şair, gökyüzü olarak ifade edebileceği bir sözcüğü gömgök şeklinde pekiştirmeli olarak kullanmaktadır.

3- Şair, gökyüzünün rengini çeliğe benzetmekte; ifadesinde benzeyen öğe olarak gömgök göstergesini, kendisine benzetilen öğe olarak çelik rengini bulunduran Attilâ İlhan, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

4- **Gömgök çelik rengi** ifadesinde anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Gömgök çelik rengi** ifadesi, benzetmeli üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

6- **Gömgök çelik rengi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek amacıyla meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ardınca gök gümbür gümbür gümbürlenir:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında şimşek çakmasından sonra gök gürlemesinin yaşandığını ifade etmektedir.

1- **Gümbür gümbür**[81] ikilemesi, halk arasında sıkça kullanılan, *"büyük bir gürültüyle"* anlamına gelen bir ifadedir. Attilâ İlhan bu ikilemeyi mısra'ına katarak şiirini halk ağzına yaklaştırmaktadır.

2- **Gümbürlenir** ifadesinde Attilâ İlhan, büyük bir gürültüyle olan gök gürültüsünü anlatmaktadır. Gümbürdemek fili dilimizde yer bulurken, bu sözcükten türetilen gümbürlemek, dilimizde var olmayan bir ifadedir. Şair, bu kullanımı ile dile yeni bir eylem kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Gümbürlenir** ifadesi, dilimizde bulunmayan bir ifade oluşu ve yadırgatıcı özelliği ile mısra'ı alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

---

[81] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- Mısra, **gümbürlenir** ifadesiyle estetik bir anlatıma sahip olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Sonra nasıl selli sulu indirir:*** Attilâ İlhan bu mısrada olanca hızıyla ve şiddeti ile yağan yağmurun, bölgede sele neden olduğunu ifade etmektedir.

1- **Selli sulu** ifadesi Attilâ İlhan'ın meydana getirdiği, daha önce dilimizde yer almamış yeni bir ikilemedir. Burada yağan yağmurun şiddeti dile getirilmekte ve sele neden olduğu anlatılmaktadır.

Selli sulu ikilemesi, şaire özgü bir türetmedir ve sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

2- Attilâ İlhan, **selli sulu** kullanımı ile yağmuru kastetmekte, aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Selli sulu indirir** ifadesi, göstergeleri arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Selli sulu** indirir ifadesi, yağmuru okuyucuya/dinleyiciye daha estetik bir formda sunan ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

5- Şair, **indirmek** eylemini göndergesel anlamında kullanarak aniden bastıran yağmuru kastetmektedir.

- ***Dört bir yanı deryalara döndürür:*** Bu mısrada yağan yağmur sebebiyle Gâvurdağları ve çevresinin sular içinde kaldığı, bölgeyi sel bastığı anlatılmaktadır.

1- **Derya**[82]; *"büyük deniz"* anlamına gelen bir sözcüktür. Derya göstergesi ile dört bir yanın sular altında kaldığı güzel benzetme sanatı ile anlatılmaktadır.

2- Şair, benzetmeli anlatımı ile şiir diline has bir mısra meydana getirmekte ve mısra'ını alışılmamış bağdaştırmaya örnek yapmaktadır.

[82] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Dört bir yanın deryalara dönmesi**, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Dört bir yanın deryalara dönmesi** ifadesi, konuşma dilinden sapması ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Dört bir yan** ifadesi, Gâvurdağları ve çevresini anlatan bir ifadedir.

- ***Yıkanır dağların tozumuş havası:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında bölgede çokça yağan yağmurla ve hızla akan sellerle, üstünü toz kaplayan Gâvurdağları'nın yıkanıp tozdan arındığını ifade etmektedir.

1- **Dağların tozumuş havası** ifadesi, günlük dilde karşımıza çıkan bir ifade değil; aksine şiir dili için oluşturulmuş özgün bir ifadedir. Attilâ İlhan burada, dağların üstünde biriken tozu kastetmektedir.

2- **Tozumuş hava** tamlaması, ifadenin dikkat çekici kısmıdır. Tozumuş ifadesi, toz birikmiş, tozlaşmış anlamlarında şairin meydana getirdiği özgün bir ifadedir.

Tozumuş, Attilâ İlhan'ın ürettiği, dilimizde bulunmayan yeni bir ifade olması sebebiyle, sapma – sözcüksel sapma olmaktadır.

3- **Tozumuş hava** tamlamasındaki göstergelerden ilki biçim bakımından değiştirilmekte, tamlama anlaşılması zor bir hâl almaktadır. Tamlama, taşıdığı bu özelliklerle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Tozumuş hava** örneği, farklı ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Dağların tozumuş havası yıkanır** ifadesinde, yağan yağmurun dağlardaki tozları alıp götüreceği yıkanmak fiili ile anlatılmakta; fiil göndergesel anlamından uzaklaşarak mısra'ın anlaşılır olmasını güçleştirmektedir. Bu sebeple mısra'ın tamamı alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Dağların tozumuş havası yıkanır** ifadesinde, yıkanmak fiilinin göndergesel anlamından uzaklaşması, okuyucuya/dinleyiciye daha kapalı, fakat etkili bir dil sunulmasına yol açmakta; mısra böylece alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

7- **Dağların tozumuş havası yıkanır** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yaplımış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çamlar ıslak ıslak kokar:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında çam ağaçlarının yağmurla yıkandıktan sonraki kokusunu anlatmak istemektedir.

1- **Islak**[83]; *"suya batırılmış, üzerine su dökülmüş veya yağmurdan ıslanmış olan; herhangi bir nedenle yaşarmış, sulanmış olan"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan, ıslak sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme oluşturmakta ve sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

2- Islak sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması şaire özgü bir kullanımdır ve **ıslak ıslak kokar** ifadesi bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Islak ıslak kokar** ifadesinde dokunma duyusuyla ilgili bir durum, koku alma duyusuyla birlikte kullanılmaktadır. Islak ıslak kokmak ifadesi bu sebeple aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

4- **Islak ıslak kokar** ifadesi, farklı duyu alanlarından göstergelerin bir arada kullanılması ile etkili anlatımı yakalamakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gök yıkanmış toprak kokar:*** Attilâ İlhan, yağmurun yağmasıyla oluşan toprak kokusunun etrafa yayıldığını kendisine has bir üslupla dile getirmektedir.

1- **Yıkanmak**[84]; *"yıkama işi yapılmak veya yıkama işine konu olmak; kendi vücudunu yıkamak, banyo yapmak"* anlamlarına gelen bir eylemdir.

---

[83] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[84] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Yıkanmış toprak** tamlamasıyla, yağmurlarla ıslanan toprak anlatılmaktadır. Attilâ İlhan, yıkanmak göstergesini göndergesel anlamından uzaklaştırarak tamlamayı alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Yıkanmış toprak** tamlaması, mısradaki sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yıkanmış toprak** ifadesi, anlam bakımından birbirine uzak sözcüklerin bir arada kullanılması ile meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Karderesi başlar yine hikâyesine:*** Bu mısrada yağan yağmurların dereleri coşturduğu anlatılarak, derelerin normal zamanlardakinden daha hızlı aktıkları ifade edilmektedir.

1- **Karderesi hikâyesi** ile anlatılmak istenen derenin akış hızıdır. Burada derenin akışı ile hikâye sözcükleri arasında bağ kurulmakta ve benzetme yapılmaktadır. İfade, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Karderesi hikâyesi** ifadesi, hikâye göstergesinin anlamında değişiklik yapılarak oluşturulmuş bir ifadedir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karderesi hikâyesi** ifadesi, mısradaki sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Karderesi hikâyesi**, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Benden sana selam olsun hasanbeyli yaylası:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Hasanbeyli Yaylası'na selam göndermektedir.

Selam olsun[85]; *"esenlik dileklerim ulaşsın"* anlamına gelen bir iyi dilek sözüdür.

[85] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Selam vermek, selam olsun ifadesi ile esenlik dilemek, insanlar arasında gerçekleşen bir durumdur. Attilâ İlhan ise mısra'ında Hasanbeyli Yaylası'na selam vererek yaylayı kişileştirmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan Hasanbeyli Yaylası'na selam vererek, mantığa aykırı bir kullanım gerçekleştirmekte; mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, şairin şiir diline has meydana getirdiği estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde meydana getirilen değişiklikle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile belki de Köroğlu Destanı'nda geçen Bolu Beyi'ne gönderme yapmaktadır.

- ***Bilirim koynunda yaşayan on sekiz hane göçmeni:*** Attilâ İlhan burada Bulgaristan'dan göç ederek Hasanbeyli Yaylası'na gelip buraya yerleşen muhacirleri anlatmaktadır.

1- Şair, Hasanbeyli Yaylası'nda yaşayan göçmenleri anlattığı bu mısra'ında, yaylanın koynundan bahsederek, onu kişileştirmektedir. Attilâ İlhan, buradaki ifadesi ile Hasanbeyli Yaylası'nın bundan böyle göçmenlerin evi olduğunu vurgulamaktadır.

Şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Koynunda yaşayan on sekiz hane göçmen** ifadesinde Hasanbeyli Yaylası'na yerleşen göçmenler şaire özgü bir üslupla anlatılmakta, sözcükler göndergesel anlamlarından uzaklaştırılmaktadır. İfade, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Koynunda yaşayan on sekiz hane göçmen** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlarda bulunan estetik bir kullanımdır ve bu sebeplerle alışılmamış

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Koynunda yaşayan on sekiz hane göçmen** ifadesi, Hasanbeyli Yaylası'na yerleşen Bulgaristan göçmenleri ile ilgili çağrışımlarda bulunan, anlam bakımından birbirinden farklı sözcüklerin bir arada kullanılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Anasıl bulgaryalı imişler:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında Gâvurdağları'na göç eden muhacirlerin kökenlerinin Bulgaristan'a dayandığını dile getirmektedir.

1- **Anasıl**[86]; *"kökten, asıl olarak, esaslı bir biçimde"* gibi anlamlara gelen ve eski dilde mevcut olan bir sözcüktür.

2- Bulgarya ifadesi, şairin Bulgaristan veya Bulgar sözcüklerinden esinlenmesi ile meydana getirdiği, dilde kullanılmayan yeni bir ifadedir. Attilâ İlhan, bu yeni türetisiyle sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- Mısrada **Bulgarya** ifadesinin kullanılması, anlatımı güçleştirmekte ve mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

4- Mısra, Bulgarya sözcüğünün kullanılması ile günlük konuşma dilinden uzak, estetik bir mısra durumuna gelmekte ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Toprakları bire yirmi verirmiş:*** Attilâ İlhan burada Bulgaristan'daki topraklardan söz ederek, bu toprakların çok bereketli olduğunu; köylülerin ektikleri ürünün kat kat fazlasını topraktan geri aldıklarını ifade etmektedir.

1- Mısrada toprak, doğurgan bir varlık olarak gösterilmekte, ürünlerinin bolluğuna dikkat çekilmektedir. Mısra, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili ve estetik bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir mısradır. Alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı

[86] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkılarak oluşturulmuş, günlük dilden uzak bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek olmaktadır.

- ***(Gel o taraf Bulgarlık olalı beri)***

Bir gariplik sinmiş içlerine: Attilâ İlhan bu iki mısra'ında, memleketleri ellerinden alındıktan sonra göç etmek zorunda kalan Türklerin ruh hâllerini okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaktadır.

1- Şairin ilk mısrada yer verdiği gel ifadesi; *"bununla birlikte; ne var ki; buna ilaveten"* anlamlarında kullanılan **gelgelim**[87] bağlacının kısaltılmış şeklidir.

Attilâ İlhan, bağlaçta meydana getirdiği bu değişiklik ile sapma – sözcüksel sapma örneği teşkil etmektedir.

2- **Bulgarlık** ifadesi, Attilâ İlhan'ın Bulgaristan'ı anlatmak amacıyla, Bulgar sözcüğüne ek getirmek suretiyle oluşturduğu bir türetmedir. Şair, bu türetmeyle sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

3- Gel o taraf Bulgarlık olalı beri ifadesi, gelgelelim bağlacının kısaltılması ve Bulgarlık sözcüğünün yadırgatıcı bir biçimde türetilmesi ile alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

4- **Gel o taraf Bulgarlık olalı beri** mısra'ı, şiir diline özgü oluşu ve estetik ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Garip** sözcüğünün bir anlamı; gurbette yaşayan kişidir. Şair gariplik sözcüğünü kullanarak, Balkanların vatan toprağından ayrılması ile Türklerin kendilerini gurbette hissettiklerini ifadeye çalışmaktadır.

---

[87] http://www.tdksozluk.com/

6- Attilâ İlhan, **gariplik sinmiş içlerine** ifadesi ile farklı bir kullanım meydana getirmektedir. Halk arasında **içine sinmek**[88] olarak kullanılan ve *"içi rahat etmek, huzurlu olmak"* anlamlarına gelen bir deyim, gariplik sözcüğünün eklenmesi ile tamamen farklı bir anlam kazanmaktadır. Şair, deyimden türettiği yeni ifadesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

7- İçine sinmek ifadesi, olumlu bir durumu, hoş bir duyguyu yansıtırken; içine gariplik sinmek ifadesi; olumsuz, kötü bir durumu ve duyguyu yansıtmaktadır. Bu ifadeyle Türklerin kendilerini kimsesiz ve gurbette hissettikleri anlatılmaktadır.

İçine gariplik sinmek ifadesi, soyut bir duyguyu somut olarak ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

8- Attilâ İlhan, içine sinmek deyimine gariplik sözcüğü ile ekleme yaparak deyimin anlamı ile oynamakta, deyimi bilinen hâlinden uzaklaştırmaktadır. Bu sebeple şair, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

9- **Bir gariplik sinmiş içlerine** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlamak; imge ve tasarım iletmek amacıyla oluşturulmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Hasanbeyli'ye düşmüş on sekiz hanesi:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Balkan topraklarından göç eden halktan on sekiz ailenin Hasanbeyli Yaylası'na getirilerek buraya yerleştirildiğini anlatmaktadır.

Göç eden ailelerin yeni yaşam alanlarına gelmelerini düşmek olarak yorumlayan şair, ailelerin karışık bir şekilde ülkenin dört bir tarafına dağıtıldığını, buna göre de on sekiz ailenin kısmetine Hasanbeyli Yaylası'nın denk geldiğini ifade etmektedir.

[88] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

Düşmek[89]; *"dengesini veya desteğini kaybederek yukarıdan aşağıya doğru ağırlığı sebebi ile inmek; yürürken yere yıkılmak; yağmak; değeri az olmak; mecaz olarak, kapılmak; sevgi, ilgi göstermek…"* gibi anlamları bulunan bir fiildir. Attilâ İlhan, sözcüğün bu anlamlarından yararlanmamakta; eylemi farklılaştırarak **rastgele bir yere gelmek** anlamında kullanmaktadır.

1- Sözcüğün göndergesel anlamında kendine özgü bir değişiklik oluşturan Attilâ İlhan, mısra'ını anlaşılması güç bir duruma getirerek alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

2- Mısra, şiirin yavan ve kuru bir dille oluşturulmasını engelleyen estetik anlatıma sahip mısralardan biridir. Bu sebeple mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, düşmek eyleminin anlam değişmesine uğramasıyla yadırgatıcı bir hâl almakta ve sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir türlü sığamamış gözbebeklerine***

İlk seferde büklüm büklüm gâvurdağları: Attilâ İlhan bu mısra'ında, bereketli topraklardan göç ederek Gâvurdağları'na gelip buraya yerleşen göçmenlerin bölgeyi yadırgadıklarını ve bir süre buraya alışamadıklarını ifade etmektedir.

1- **Gözbebeklerine sığamamak** ifadesinde Attilâ İlhan, göçmenlerin Balkan topraklarından göç ettikten sonra Gâvurdağları ve çevresini ilk başta yadırgadıklarını dile getirmektedir.

Şair, göçmenlerin bu şaşkınlığını kendine has bir üslupla dile getirerek alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Gâvurdağları gözbebeklerine sığamamış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, onları etkileyen bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

---

[89] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Gâvurdağları gözbebeklerine sığamamış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan, onlarda birtakım çağrışımlar yaratan, sözcüklerinin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **İlk seferde** ifadesinde Attilâ İlhan, göçmenlerin Gâvurdağları ile karşılaşmalarına işaret etmektedir.

5- **Büklüm büklüm Gâvurdağları** ifadesinde Attila İlhan, Gâvurdağları'nın kıvrım kıvrım uzandığını dile getirmekte; bu ifadesi ile dağların heybetli ve ihtişamlı görüntüsü hakkında okuyucuya/dinleyiciye bir resim çizmektedir.

- ***Bir heybet ki dalga dalga dağılmış:*** Attilâ İlhan burada, dağların heybetli görüntüsünden bahsetmektedir.

1- **Dalga dalga dağılmış** ifadesi ile şair, Gâvurdağları'nın büyüklüğünü ve heybetini anlatmaktadır.

Dalga dalga[90]; "*düzgün olmayan, alçaklı-yüksekli bir biçimde ve dalgalar gibi art arda, gurup gurup olan"* anlamlarına gelen bir ikilemedir. Attilâ İlhan, ikilemenin her iki anlamından da yararlanarak, hem dağların alçaklı-yüksekli bir biçimde sıralanışını anlatmakta hem de, dalgalar gibi art arda olduğunu ifade etmektedir.

2- Attilâ İlhan'ın heybet göstergesiyle anlatmak istediği Gâvurdağları'dır. Şair, her ikisi arasında oluşturduğu benzetme ile aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

3- Dağları ifade etmek amacıyla heybet göstergesini kullanan şair, bu kullanımı ile bir heybet ki ifadesinin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

4- **Bir heybet ki** ifadesinde Gâvurdağları'nın görüntüsüne dair bir resim çizilmekte ve böylece alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek verilmektedir.

---

[90]http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Bir heybet ki** ifadesindeki heybet göstergesinin Gâvurdağları'nı anlatması, ifadenin dil kuralları dışına çıkmasını sağlamakta ve ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

6- Dağılmış eylemi, dağların geniş bir bölgeye yayıldığını gösteren bir fiildir. Attilâ İlhan, dağılmak eylemini göndergesel anlamından uzak; yayılmak anlamında kullanmaktadır. Şair, göstergenin anlamında meydana getirdiği değişiklik ile **dalga dalga dağılmış** ifadesini alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

7- **Dalga dalga dağılmış** ifadesinde dağılmış eylemi göndergesel anlamından uzaklaşarak ifadeye estetik bir hava katmakta, onu alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek yapmaktadır.

8- **Dalga dalga dağılmış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***O eşkıya dağların kara kucağında:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında göçmenlerin Gâvurdağları'na yerleşmelerini anlatmakta; dağlardan eşkıya olarak söz etmektedir.

1- **Eşkıya**[91]; *"dağlarda, kırlarda yol kesen haydut"* anlamında kullanılan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, sözcüğün göndergesel anlamından ziyade, okuyucuda/dinleyicide oluşturacağı imge ve tasarımlardan yararlanarak, haydutların korku salan görüntüsü ile dağların korkutucu görüntüsünü bağdaştırmaktadır. Şair, buradaki kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan, **eşkıya dağlar** tamlamasında kullandığı göstergelerin göndergesel anlamlarında değişikliğe gitmekte, ifadeyi alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

3- **Eşkıya dağlar**, okuyucuda/dinleyicide çeşitli çağrışımlar uyandıran bir tamlamadır ve bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[91] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Eşkıya dağlar** tamlaması, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişiklikle meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Dağların kara kucağı** ifadesi, mısra'ın diğer önemli kısmıdır. Attilâ İlhan burada, göçmenlerin dağlara yerleştiğini anlatmak istemektedir.

Şair, dağların kucağından bahsederek Gâvurdağları'na insana has bir özellik aktarmakta; kara kucak ifadesi ile dağların kara rengini vurgulamakta, Gâvurdağları'nın kıraç oluşlarına da dikkat çekmektedir.

Şair bu kullanımı ile Gâvurdağları'nı kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

6- Attilâ İlhan, Gâvurdağları için **kara kucak** tabirini kullanarak sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynamaktadır. Şair, dağların kara kucağı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

7- **Dağların kara kucağı** ifadesi, gerek okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar bakımından, gerek mısra'a kattığı estetik değer bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Dağların kara kucağı** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide bazı çağrışımlar oluşturan; sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İlkin anlamamışlar toprağın dilini:*** Bu mısrada Gâvurdağları'na göç etmek zorunda kalan göçmenlerin, bölgeye olan yabancılıkları ifadeye çalışılmaktadır.

1- Attilâ İlhan mısra'ında kullandığı **toprağın dili** tamlaması ile farklı bir anlatım meydana getirmektedir. Burada toprağın dili ifadesinde; toprağın yapısı, özelliği anlatılmak istenmekte dil sözcüğü ile değişik bir anlam oluşturulmaktadır.

Attilâ İlhan, yapı, özellik sözcüklerini dil sözcüğüne benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Şair, **toprağın dili** kullanımı ile sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynayarak alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

3- Attilâ İlhan, meydana getirdiği **toprağın dili** tamlaması ile estetik bir kullanım oluşturmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Toprağın dili** ifadesinde Attilâ İlhan, okuyucuya/dinleyiciye bazı imge ve tasarımlar iletmekte, tamlama sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nazıl (Nasıl) yazma yapraklı tütün yetiştirir:*** **Yazma**[92]; *"bohça, yemeni, baş örtüsü, yorgan vb. şeyler yapmakta kullanılan, üstüne boya ve fırça ile veya tahta kalıplarla desen yapılmış bez; bu bezden yapılmış olan"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan mısra'ında, tütün yaprakları ile yazmaları hem harcanan emekler bakımından birbirine eş tutmakta, hem de tütün yapraklarının yazmalar gibi büyük ve geniş oluşlarına dikkat çekmektedir.

1- **Yazma yapraklı tütün** ifadesinde Attilâ İlhan tütün yaprakları ve yazma arasında bağ kurarak, benzeyen ve kendisine benzetilen öğeleri ifadesinde kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- Şair, tütün yaprakları ile yazma arasında oluşturduğu bağ ile sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynamakta ve **yazma yapraklı tütün** ifadesini alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Yazma yapraklı tütün** ifadesi, şiir diline özgü yeni bir ifadedir. Estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yazma yapraklı tütün** ifadesi, tütün yapraklarının görüntüsüne dair tasarımlar ileten, günlük dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[92] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Kadınları bakır yüzlüdür:*** Attilâ İlhan bu mısrada kadınların yüzlerini renginden dolayı bakıra benzetmektedir.

1- Şair, bakır ve yüz arasında renkleri bakımından bir bağ kurmaktadır. Attilâ İlhan, bakır sözcüğünü özellikle seçmekte; kadınların güneş altında çalışmaktan dolayı yanmış, kırmızılaşmış yüzlerine dikkat çekmek istemektedir. Attilâ İlhan, mısrada benzeyen öğe olarak yüz göstergesini, benzetilen öğe olarak da bakır göstergesini kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, kadınların yüzünü bakıra benzeterek günlük dilden uzak, şiir diline özgü bir kullanım meydana getirmekte, bakır yüzlü ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

3- **Bakır yüzlü** benzetmesi taşıdığı imge ve tasarımlarla, sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Bakır yüzlü** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çobanları heyheylenir:*** Attilâ İlhan burada bölgenin çobanlarına has bir özellikten bahsetmekte ve çobanların çabuk sinirlendiğini bir deyim yoluyla anlatmaktadır.

Şair bu mısra'ı ile Bulgaristan göçmenleri ve Gâvurdağları insanlarının karakteristik özelliklerini kıyaslamakta; göçmenlerin sakin yapıları karşısında Gâvurdağı insanının sinirli yapısına dikkat çekmektedir.

1- ***Heyheyleri tutmak***[93]***;*** *"*çok sinirlenmek, çabuk sinirlenmek" anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan bu deyimden yola çıkarak heyheylenmek kullanımını oluşturmaktadır.

Heyheylenmek kullanımı, şaire özgü bir ifadedir. Heyheyleri tutmak, heyheyler geçirmek gibi deyimler dilimizde mevcutken heyheylenmek diye bir deyim

[93] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

bulunmamaktadır. İfade, şairin yaratıcılığı ile oluşmuş sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- Şair burada, **heyheylenmek** ifadesi aracılığıyla çobanların karakteristik özelliklerini daha somut bir şekilde okuyucuya/dinleyiciye sunmaktadır. Bu kullanımı ile Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirmektedir.

3- **Heyheylenmek** ifadesi, mısra'ı yadırgatıcı bir hâle getirmekte ve onu alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

4- **Çobanları heyheylenir** ifadesinde ilk kez karşılaşılan heyheylenir kullanımı, şiire estetik bir hava katmakta ve mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Çiler gönül neylesin hatırlamak bu:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Receb'in eski günlerini hatırladığını ve duygulandığını ifade etmektedir.

1- **Çilemek**[94]; *"yağmur çiselemek; nemlenmek, ıslanmak; bülbül şakımak"* gibi üç farklı anlama sahip olan bir eylemdir.

Attilâ İlhan, çiler sözcüğünü hem **şakımak** göndergesel anlamında, hem de çile sözcüğünden türettiği **zahmet, sıkıntı çeken kişi** anlamlarında kullanmış olmalıdır.

2- **Çiler gönül** ifadesinde şair, çiler sözcüğünün göndergesel anlamından yararlanarak gönlün şarkı söylediğini, duygulandığını söyleyerek ruh hâline bağlı bir durumu dile getirmektedir. Şair, bu kullanımı ile gönlü kişileştirerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

3- **Çiler gönül** tamlamasındaki çiler göstergesi, çile sözcüğünden türetilerek oluşturulmuşsa, **zahmet, sıkıntı çeken** anlamlarına gelen bir sözcük olmaktadır. Dilimizde, bu anlama gelen çiler sözcüğü bulunmadığından ifade sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

---

[94] http://sozluk.bilgiportal.com/

4- Zahmet, sıkıntı çeken anlamlarındaki çiler ifadesi, gönle yüklendiğinde gönül kişileştirilmekte ve ifade, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme olmaktadır.

5- **Çiler gönül** tamlaması ile gönül, her iki durumda da kişileştirilmekte, mantığa aykırı bir tamlama oluşturulmakta; bu sebeple ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Çiler gönül** tamlaması, mısradaki sanatlı ifadesi bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Çiler gönül** tamlamasında oluşan her iki farklı anlamda da okuyucuya/dinleyiciye bazı imge ve tasarımlar sunulmakta; sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmaktadır. Tamlama, bu özellikleri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

- ***Efkârlanır içinde bir türkü kımıldar:*** Yukarıdaki mısra'ın devamı olan bu mısrada, göçmen Receb'in dertlendiği anlatılmakta; içinde türkünün taşıdığı duyguların canlandığı dile getirilmektedir.

1- **Kımıldamak**[95]; *"yerinde hafifçe hareketlenmek"* anlamına gelen bir eylemdir. Attilâ İlhan burada kımıldamak eylemini türkü göstergesi için kullanarak şiir diline özgü bir anlatım meydana getirmektedir.

2- **İçinde bir türkü kımıldar** ifadesi, kımıldamak eyleminin türkü göstergesi için kullanılması ile anlaşılması güç bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Türkü kımıldar** ifadesi, sanatlı anlatımı ve ilettiği duygular ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Türkü kımıldar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha estetik bir anlatım sunan, göstergelerinin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[95] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Öğretmen eskisi düğme gözlü receb'in:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında göçmen Receb'i gözlerinin ufaklığından ötürü düğme gözlü olarak nitelemekte ve onun eski bir öğretmen olduğu bilgisini okuyucuya/dinleyiciye ulaştırmaktadır.

1- **Öğretmen eskisi** ifadesinde yer alan **eski**[96] sözcüğü bu mısrada; *"herhangi bir görevden düştüğü ya da durumunu yitirdiği için bir kimsenin eski saygınlığının kalmadığı durumlarda kullanılan bir söz"* anlamında yer almakta ve Receb'in artık öğretmenlik yapmadığından dolayı saygınlığını yitirdiğini belirtmektedir.

2- **Düğme gözlü Receb** ifadesinde Receb adlı göçmenin göz yapısından bahsedilmekte; gözlerin küçüklüğü ve yuvarlaklığı düğmeye benzetilmektedir. Attilâ İlhan, benzeyen ve benzetilen öğelerle meydana getirdiği ifadesini güzel benzetme sanatı örneği yapmaktadır.

3- Şair, **düğme gözlü Receb** ifadesinde mantığa aykırı bir birleştirme oluşturarak alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

4- **Düğme gözlü Receb** ifadesi, Receb'in göz şekli ile ilgili çağrışımlar uyandıran sanatlı bir kullanımdır. Alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Düğme gözlü Receb** ilettiği imge ve tasarımlar bakımından ve sözcüklerin mantığa aykırı bir şekilde bağdaştırılmalarından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yağmur hoyratça böler hatıralarını:*** Attilâ İlhan bu mısrada şiddetli bir şekilde yağan yağmurun hayallere, hatıralara dalmış olan Receb'i ürküttüğünü ve Receb'in kurduğu hayallerden uyanmasına neden olduğunu anlatmaktadır.

1- Attilâ İlhan şiddetli yağan yağmuru kaba ve hırpalayıcı hareketleri olan bir insana benzeterek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, yağmurun şiddetini hoyratça olarak tanımlamakta, bu tanımı ile mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

---

[96] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan estetik değeri ile dikkat çeken bir mısradır. Alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, dil kurallarına aykırı bir şekilde meydana getirilmiş; okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bölmek** eylemi mecaz anlamından yararlanılarak kullanılmakta; yağmurun hatıraları dağıttığı, parçaladığı anlatılmak istenmektedir.

- ***Neden sonra bakışıyla kucaklayarak:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Receb'in Gâvurdağları'na sevgiyle ve sahiplenme duygusuyla baktığını kucaklamak fiili ile anlatmaktadır.

1- **Kucaklamak**[97]; *"açık bulunan kollar ile sarılmak"* anlamına gelen bir fiildir. Bu eylem sevilen bir şeye, bir kişiye doğru yapılan bir harekettir. Attilâ İlhan burada, göçmen Receb'in Gâvurdağları'na bakışını, dağları benimsemiş olmasını bir insanı sevgiyle kucaklamaya benzetmekte ve soyut bir durumu somut olarak ifade etmektedir.

Attilâ İlhan burada sahiplenme duygusunu, kucaklamak fiili ile somutlaştırarak ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kucaklamak** eylemi, şairin özellikle seçip mısra'ında kullandığı bir ifadedir. Eylem, bakışıyla kucaklayarak ifadesini anlaşılması güç bir hâle getirerek onun alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Bakışıyla kucaklayarak** ifadesi günlük dilden uzak, yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Bakışıyla kucaklayarak** ifadesi okuyucuya/dinleyiciye göçmenlerin hislerini aktaran, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gâvurdağları'nın birbirine çarpa çarpa açılan***
  Dev yelpazesini: Yukarıdaki mısrada göçmen Receb'in bir şeyi sahiplendiğini

[97] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

anlatan Attilâ İlhan, anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada sahiplendiği şeyin Gâvurdağları olduğunu ifade etmektedir.

1- Attilâ İlhan, burada **Gâvurdağları'nın dev yelpazesi** tamlaması ile dağların geniş bir alana yayıldığını ifade etmekte; dağların uzanışını yelpazeye benzetmektedir.

Şair, bu benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- Dağların geniş bir alana yayılmış olması durumunu, yelpazenin açılışı esnasındaki yaygın hâline benzeten şair, yadırgatıcı benzetmesi ile **Gâvurdağları'nın birbirine çarpa çarpa açılan dev yelpazesi** ifadesinin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Gâvurdağları'nın birbirine çarpa çarpa açılan dev yelpazesi** ifadesinde şair, okuyucuya/dinleyiciye dağların görüntüsü ile ilgili birtakım imgeler sunmaktadır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gâvurdağları'nın birbirine çarpa çarpa açılan dev yelpazesi** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş, bazı imge ve tasarımlar taşıyan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Attilâ İlhan bu mısra'ında dilimize yeni bir ikileme kazandırmakta, **çarpa çarpa** örneği ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

6- **Çarpa çarpa** ikilemesi, çarpa çarpa açılan yelpaze ifadesini şiire özgü bir kullanım hâline getirmekte ve ifadeyi alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

7- **Çarpa çarpa açılan yelpaze** ifadesi şiir diline estetik bir form kazandırmaktadır. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6. deli süleyman

çukurova'nın nihayetinde
tutmuşlar cümle ufku pervasız
yücesinde kuş barınmaz gâvurdağları
uçma şahan uçma garip düşersin
maraş'tan bu yana geçit bulunmaz
bu dağlar gâvurdağları'dır
karşı durulmaz

yaz geceleri toprak sıcaktır
günde on saat çalışan köylüler
uykuya varmıştır dam başlarında
burkaşlı'dan garbi eser eğbez eğbez çam kokulu

sırası geceye kalmış deli süleyman'ın
su veriyor fıstık tarlasına

gerçi süleyman'ın deli'ye çıkmış adı
hem – vebali kendi boynuna –
senelerce kaçakçılık da yapmış
lâkin hayli zamandır vukuat çıkarmadı
gayri bir şahan gibi yaşamıyor
kocamış olmalı kocamaz gönül
yalnız vakit vakit ağzında dolaşıyor
eskiden çağırdığı bir eşkıya türküsü
-hakkımızda devlet etmiş fermanı
ferman padişahın dağlar bizimdir -

şimdi yaslanmış küreğinin sapına
elinde feneri
ve kırçıl bıyıkları diken diken
bilinmez bir yere batmış gözleri

yıldızların tarlası üzerinde çiçek çiçek
çakallar sesleniyor dereden
ama süleyman hiçbir şey anlamıyor
şimdi sadece geçmişi yaşamaktadır

-bir güz gecesi göz gözü görmüyor
ortalık duman duman ve zifiri karanlık
çakal bile çıkmamış ininden
ve lâkin üç yüklü katırla beraber
ıslahiye'yi geçmiş ayran'a gelmektedir
bizim deli süleyman
gözleri karanlıkta uçan iki kıvılcım
bıyıkları yine diken diken
dudaklarında aynı eşkıya türküsü
-ferman padişahın dağlar bizimdir -

yaslanıp topuzdağ'ın yamacına
uykuya varmış aman
uzun tüylü bir hayvan gibi
hem tembel hem siyah hem kocaman
seksen beş haneli bahçe kasabası
karanlık kör etmemiş gözlerini
gözlerini aman
şaşırmamış bulmuş izlerini
çıngıraksız kaçakçı katırlarının
kaybetmemiş yolu süleyman
hele ki tanlar atmış hu deyi yıldızlar batmış

eserken ılgıt ılgıt seher yelleri
evine varıp da deli süleyman
yıkınca katırların yükünü

sokulmuş validesi yanına
almış kelamı görelim ne demiş
benden sana haber olsun tosunum
yedi düvel erkân ile divanda
üstümüze seferberlik açmışlar
büyük kıyam olacakmış yakında
cümle fransız hücuma geçmişler
bugün gibi hatırlar süleyman
gelirse göreceği vardır dediğini
senin için rahat olsun anam
çok şükür ölmesini biliriz
hür ve pervasız yaşamak için

ve bir şahan gibi yaşamış gerçek
altında doru civan elinde martin
bu dağ benim bu dağ senin diyerek
iletmiş köyden köye hürriyet şarkısını
o günden bu güne bunca yıl geçti
eski kaçakçı sonraki vatansever
hürriyet âşığı deli süleyman
bol bol hayal eder o günleri

gayrı bir şahan gibi yaşamıyor
kocamış kocamaz sandığı divane gönül

kesildi birdenbire suyun şırıltısı
başka bir tarlaya çevirmiş olmalılar
çakallar sesleniyor dereden
yıldızların bahçesi çiçek çiçek
elinde fener küreğini omzuna atmış
yürüyor ark boyunca süleyman

gölgesini çiğneyerek

dağlar taşlar böcek ve kuş uykuda
büyüyor ağaçlar sessiz sedasız
kemikleri sızlıyor çeltik ırgadının
ve dünya daim eyliyor devrini

"Bu bölümün altıncı şiiri Deli Süleyman'dır. Deli Süleyman da Cebbar oğlu Mehemmed gibi Anadolu'nun işgâl altında bulunduğu yıllarda düşmana karşı koymuş bir kahramandır. Cebbaroğlu'nun savaşta ölmesine karşın, Süleyman savaş sonrasına kalmıştır. Attilâ İlhan bu şiirde aynı gayeyi paylaşmış iki insandan birisinin gelecek zamandaki durumunu gözler önüne sermiştir.

Cebbar oğlu Mehemmed'deki Süleyman, daha sonraları deli lakabını almıştır. Çukurova bölgesinde bir insanın gençlik ve yaşlılık, daha doğrusu güçlü ve zayıf zamanlardaki hali bu şiirle anlatılmaya çalışılmıştır. Deli Süleyman'da kahramanın gelecek zamandaki durumu dikkatlere sunulur[98]*."*

- ***Tutmuşlar cümle ufku pervasız***

Yücesinde kuş barınmaz gâvurdağları: Attilâ İlhan anlamca birbirini takip eden bu iki mısrada, Gâvurdağları'nın heybeti ve büyüklüğü ile bütün gökyüzünü korkusuzca kapladığını ifade etmektedir.

1- **Ufuk**[99]; *"düz arazide veya açık denizde gök ile yerin birleşir gibi göründüğü yer,çevren, göz erimi; çevre, dolay"* gibi farklı anlamlarda dilimizde var olan bir sözcüktür. Attilâ İlhan burada ufuk çizgisini kastetmemekte, aslında gökyüzünü anlatmak istemektedir.

[98] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 85.
[99] http://www.tdksozluk.com/

Şair, ufuk ve gökyüzü sözcükleri arasında parça-bütün ilişkisine dayanan bir bağ oluşturmakta ve aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Ufuk sözcüğü ile gökyüzünü anlatmak isteyen şair, sözcüklerin göndergesel anlamlarıyla oynamakta ve **Gâvurdağları cümle ufku pervasızca tutmuşlar** ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Tutmak**[100] göstergesi burada, *"kaplamak"* olarak göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

4- **Yücesinde kuş barınmaz Gâvurdağları, cümle ufku pervasızca tutmuşlar** şeklinde nesre çevrilebilen bu mısrada Attilâ İlhan, yükseklerine kuş konmayan Gâvurdağları'nın bütün gökyüzünü korkusuzca kapladığını dile getirmektedir.

Şair, pervasız ifadesi ile mısra'a, **korkmadan, çekinmeden** anlamlarını katmakta, bu sözcük ile Gâvurdağları'ndan korkusuz bir insan gibi bahsetmektedir. Şair bu kullanımı ile kişileştirme yaparak, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

5- Gâvurdağları'nın pervasız oluşu, dağlara insana has birtakım özellikler yüklenmesi, mısra'ın mantığa aykırı bir şekilde oluşmasını sağlamaktadır. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Yücesinde kuş barınmaz Gâvurdağları, cümle ufku pervasızca tutmuşlar** ifadesi, heybetli Gâvurdağları'nı estetik bir şekilde dile getiren, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

7- **Yücesinde kuş barınmaz Gâvurdağları, cümle ufku pervasızca tutmuşlar** ifadesi, göstergeleri arasında uyum bulunmayan; okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar aktaran ve onlarda duygu değeri oluşmasını hedefleyen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[100] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Uçma şahan uçma garip düşersin:*** Şair, şiirinin bu mısra'ında şahin kuşuna seslenerek ona uçmamasını söylemekte; kitaptaki diğer şiirlerinde olduğu gibi düşüncelerini doğadan faydalanarak dile getirmektedir.

1- Attilâ İlhan, uçma garip şahan uçma düşersin şeklinde oluşturabileceği mısra'ını garip sözcüğünün yerini değiştirmek suretiyle farklı bir biçimde meydana getirmektedir.

Garip şahan tamlamasında sıfat rolünü üstlenecek olan garip sözcüğü, garip düşersin ifadesi ile zarf olmaktadır. Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu özgün kullanımı ile sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- Şair**, garip düşersin** kullanımı ile mantığa aykırı bir mısra oluşturmakta ve mısra'ını alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

3- **Uçma şahan uçma garip düşersin** ifadesi, garip sözcüğünün yeri değiştirilmek suretiyle daha etkileyici ve sanatlı bir anlatıma sahip olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Burkaşlı'dan garbi eser eğbez eğbez çam kokulu:*** Burkaşlı'dan eğbez eğbez çam kokulu garbi eser şeklinde nesre dönüştürülebilen bu mısrada Attilâ İlhan, Burkaşlı adındaki bir bölgeden çam kokuları taşıyan akşam rüzgârının bölük bölük estiğini anlatmaktadır.

1- **Garbi**[101]; "özellikle Kahramanmaraş ve çevresinde sıcak yaz akşamları öncesi esen rüzgâr" demektir.

2- **Eğbez eğbez**[102]; *"daha çok Osmaniye, Adana ve çevresinde kullanılan ve "küme küme, bölük bölük"* anlamlarına gelen bir ikilemedir.

3- Şair, çam kokulu garbi ifadesinde, çam kokulu rüzgâr tamlaması yapmakta, rüzgârın çam kokuları taşıdığını ifade etmektedir.

---

[101] http://www.eksisozluk.com/
[102] http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/

Attilâ İlhan, **çam kokulu garbi** ifadesi ile kokusuz olan rüzgârı çam kokulu olarak niteleyerek farklı ve yadırgatıcı bir ifade meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

4- **Çam kokulu garbi** tamlaması, mısra'a estetik bir değer katmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Çam kokulu garbi** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma biçiminde değişiklik yapılması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kocamış olmalı kocamaz gönül:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Süleyman'ın yaşlanmaz zannettiği gönlünün yaşlandığını söylerken eski neşesinin, yaşam sevincinin ve ümidinin kalmadığını anlatmak istemektedir.

1- **Kocamak**[103]; *"yaşlanmak, ihtiyarlamak, yaşı ilerlemek"* anlamlarına gelen bir eylemdir. Attilâ İlhan burada eylemi Süleyman'ın kendisi için değil, gönlü için kullanarak gönül sözcüğünü kişileştirmekte; kocamaz gönül ifadesiyle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, gönülden bu şekilde bahsetmek suretiyle onu kişileştirerek yadırgatıcı bir anlatım sağlamakta ve **kocamaz gönül** ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

3- **Kocamaz gönül** ifadesi, sanatlı anlatımı ve sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynanması açısından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Kocamaz gönül** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye Süleyman'ın hisleriyle ilgili bazı çağrışımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[103] http://www.tdksozluk.com/

- ***Yalnız vakit vakit ağzında dolaşıyor***

Eskiden çağırdığı bir eşkıya türküsü: Anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada Attilâ İlhan, Süleyman'ın gençken söylediği bir eşkıya türküsünü yaşını aldıktan sonra da zaman zaman söylediğini ifade etmektedir.

1- **Vakit vakit**[104] ikilemesi; *"belli olmayan zamanlarda, ara sıra, zaman zaman"* anlamlarına gelen bir ikilemedir.

2- **Ağzında dolaşmak** ifadesinde Süleyman'ın türkü söylediği anlatılmaktadır. Attilâ İlhan, sözcüklerin göndergesel anlamlarıyla oynayarak ifadeyi mantık dışı bir hâle getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği teşkil etmektedir.

3- **Ağzında dolaşmak** ifadesi, şairin şiir dili için ürettiği bir ifadedir. İfade, konuşma dilinden uzak, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ağzında dolaşmak** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarında değişiklik yaratan, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Türkü çağırmak**[105] ifadesi, halk arasında sıkça kullanılan ve *"türkü söylemek"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan kullandığı deyim yardımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturmaktadır.

- ***Bilinmez bir yere batmış gözleri:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Süleyman'ın dalgın hâlini ifadeye çalışmaktadır.

1- **Bilinmez bir yere batmış gözleri** ifadesinde Süleyman'ın bir noktaya baktığı, o noktaya gözlerinin daldığı anlatılmak istenmekte; batmış eylemi göndergesel anlamından uzaklaştırılarak mısra alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

2- Mısra, **batmış** eyleminin anlamından uzaklaşması ile etkileyici bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[104] http://www.tdksozluk.com/
[105] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

3- Mısradaki **batmış** eylemi, şairin şiiri için bilinçli olarak seçtiği, okuyucuya/dinleyiciye daha etkileyici bir dil sunan, kural dışı birleştirmelerle meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızların tarlası üzerinde çiçek çiçek:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında gökyüzünü yıldız tarlası olarak yorumlayarak yıldızları çiçeğe benzetmektedir.

1- Şair, **yıldızların tarlası** ifadesinde geceleyin gökyüzünün yıldızlarla kaplı bir tarla olduğunu ifade ederek benzetme yapmaktadır. Şair, gökyüzü ve yıldız tarlası arasında kurduğu bu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği teşkil etmektedir.

2- Attilâ İlhan, **yıldızların tarlası** kullanımı ile günlük dilden uzak bir anlatım meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Yıldızların tarlası** ifadesi, mısrada meydana getirdiği estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yıldızların tarlası** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide bazı imge ve tasarımlar oluşturan, sözcüklerinin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yıldızların tarlası üzerinde çiçek çiçek** ifadesinde şair, yıldızları çiçeğe benzeterek, dilimize yeni bir aktarma – deyim aktarması örneği kazandırmaktadır.

6- **Üzerinde çiçek çiçek yıldızların tarlası** şeklinde nesre çevrilebilen mısra, sözcüklerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- Mısra, yıldızların çiçeğe benzetilmesi ile estetik biçime uygun olarak oluşturuluşu ve gökyüzünün geceleyin görünüşüne dair ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- Mısra, **çiçek çiçek yıldızlar** ifadesi yardımıyla okuyucuya/dinleyiciye gökyüzünün yıldızlarla kaplı manzarasını ileten, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çakallar sesleniyor dereden:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, bir dere kenarından çakalların seslerinin geldiğini ifade etmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken ifade; seslenmek eylemidir. **Seslenmek**[106]; *"uzaktan bağırarak çağırmak, ünlemek"* anlamına gelen bir fiildir. Eylem, insanların birbirlerini çağırmak amacıyla yaptıkları bir harekettir.

Attilâ İlhan burada eylemi çakallar için kullanmakta ve çakallara insana özgü bir eylem yüklemektedir. Şair meydana getirdiği bu kullanım ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan, çakalların seslendiğini söyleyerek hem mantığa aykırı bir birleştirme yapmakta, hem de mısra'ını günlük dilden uzaklaştırmaktadır. **Çakallar sesleniyor** ifadesi bu sebeple alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Çakallar sesleniyor** ifadesi, kişileştirmenin görüldüğü estetik bir kullanımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Çakallar sesleniyor** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarına aykırı; okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şimdi sadece geçmişi yaşamaktadır:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında Süleyman'ın geçmiş günleri hayal ettiğini, hatıralarına daldığını anlatmak istemektedir.

1- Şair, bu düşüncesini geçmişi yaşamak ifadesi ile ortaya koymakta, yitip gitmiş bir zaman diliminin yaşandığını söyleyerek mantık dışı bir mısra oluşturmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

2- Süleyman'ın geçmişi yaşaması fikri ile okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan, onlarda bazı imge ve tasarımlar yaratan Attilâ İlhan, bu mısra'ını taşıdığı estetik değerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek yapmaktadır.

---

[106] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, Süleyman'ın geçmişi yaşaması ile anlaşılması güç bir ifade olmakta, kural dışı oluşturuluşu ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ortalık duman duman ve zifiri karanlık:*** Attilâ İlhan bu mısrada, çevrenin sisle kaplı olduğunu ve hiçbir şey görülemeyecek kadar karanlık olduğunu ifade etmektedir.

1- Duman sözcüğünün göndergesel anlamlarından biri yoğun sisin oluşturduğu bulanıklıktır ve mısrada geçerli olan anlamı budur.

Ancak şair tek bir sözcük olan duman sözcüğünü yineleyerek ikileme hâline getirmekte ve dilimize yeni bir sapma – sözcüksel sapma örneği kazandırmaktadır.

2- Duman sözcüğünün ikileme hâline getirilmesi şairin tasarrufundadır ve şiir diline özgü bir kullanımdır. Şair bu kullanımı ile **ortalık duman duman** ifadesini alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Ortalık duman duman** ifadesi, şiir diline has oluşu ve sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gözleri karanlıkta uçan iki kıvılcım:*** Bu mısrada Süleyman'ın gözleri karanlığı aydınlatan ve yolunu bulmasını sağlayan iki kıvılcıma benzetilmektedir.

1- Attilâ İlhan, iki kıvılcım ifadesini benzetilen öğe olarak, gözler ifadesini benzeyen öğe olarak mısra'ında kullanmakta ve güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- Karanlıkta yolunu bulacak olan Süleyman, bunu iki kıvılcım olarak nitelenen gözlerine borçludur. Attilâ İlhan meydana getirdiği bu mısra'ı ile göstergeleri günlük dilden uzaklaştırıp şiir diline has bir hâle getirmekte ve mısra'ı alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- Gözleri uçan iki kıvılcım benzetmesi, sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gözleri uçan iki kıvılcım** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla oluşmuş şiir diline özgü bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Karanlık kör etmemiş gözlerini:*** Bu mısrada Süleyman'ın karanlıktaki cisimleri seçebildiği, ortalığın zifiri karanlık olmadığı anlatılmaktadır.

1- **Karanlık kör etmemiş gözlerini** ifadesinde kör sözcüğü göndergesel anlamında kullanılmamakta, mısra sözcüğün anlamında yapılan bu değişiklikle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Karanlık kör etmemiş gözlerini** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları ile daha estetik bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla göstergelerin anlamlarından uzaklaştırılmaları ile oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hele ki tanlar atmış hu deyi yıldızlar batmış:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında gecenin sona erip, havanın aydınlanmaya başladığı bir vakti ifade etmektedir.

1- **Tan atmak**[107]; *"gün doğmaya başlamak, şafak sökmek"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan deyimin yapısında -lar çokluk ekini kullanmak suretiyle değişiklik meydana getirmekte, tanlar atmış ifadesiyle pek çok gece geçtiğini, pek çok sabaha kavuşulduğunu anlatmak istemektedir.

Tanlar atmış ifadesi, meydana getirilen değişiklik ile sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Tanlar atmış** deyimi, yapısının bozulması sonucu alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[107]http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

3- **Tanlar atmış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye hızla geçen zamanı, birbiri ardınca gelen günleri şiir diline özgü olarak daha kısa ve estetik bir biçimde anlatan bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Hu deyi ifadesinde yer alan **hu**[108]; *"dervişler arasında seslenme sözü; Tanrı"* gibi anlamlara gelen bir sözcüktür.

Hu deyi ifadesi, sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Yıldızlar batmış** ifadesinde Attilâ İlhan, gecenin sona erdiğini ve bununla birlikte yıldızların gökyüzünden kaybolduğunu ifade etmektedir.

İfadede **batmak**[109] eylemi *"yok olmak, kaybolmak"* göndergesel anlamlarında kullanılmaktadır.

- ***Almış kelamı görelim ne demiş:*** Bu mısrada Süleyman'ın annesinin konuşmaya başlayacak olması okuyucuya/dinleyiciye bildirilmektedir.

1- **Kelam almak** ifadesi, dilimizde yer alan bir ifade değildir. Şair bu ifadeyi söz almak deyiminden yola çıkarak meydana getirmektedir.

Söz almak[110]; *"konuşmak için toplantı başkanından izin almak, konuşmaya başlamak; birinin bir işi yapacağını kesin olarak bildirmesini sağlamak"* gibi anlamlara sahip olan bir deyimdir.

Attilâ İlhan, deyimde meydana getirdiği kendisine özgü bu değişiklik ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kelam almak** ifadesi, şaire özgü bir ifadedir ve dilimizde kullanılmamaktadır. Attilâ İlhan, söz almak deyiminde meydana getirdiği bu değişiklik ile alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

---

[108] http://www.tdksozluk.com/
[109] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[110] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

3- **Kelam almak** ifadesi, Attilâ İlhan'ın tasarrufunda meydana getirilmiş yeni ve özgün bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Üstümüze seferberlik açmışlar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, düşmanların bize karşı savaş hazırlığı yaptığını dile getirmekte; ülkemize, topraklarımıza saldırmak üzere olduklarını anlatmaktadır.

1- Mısrada dikkati çeken kısım seferberlik açmak ifadesidir. **Seferberlik**[111]; *"bir ülkenin silahlı kuvvetlerini savaşa hazır duruma getiren, ülkenin ekonomisini, yönetimini savaş gereklerine uyacak duruma sokan hazırlık ve önlemlerin tümü; bu durumun ilan edildiği veya savaşın sürdüğü dönem"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Şair sözcüğü açmışlar yüklemi ile birlikte kullanarak değiştirmekte; savaş açmak ifadesine benzetmektedir. Attilâ İlhan, bu ifadesi ile yeni bir birleşik fiil türeterek sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan meydana getirdiği bu yeni birleşik fiili ile yadırgatıcı bir ifade oluşturmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

3- **Seferberlik açmışlar** ifadesi, savaş açmak ifadesinden örneksenerek meydana getirilmiş şiir diline özgü yeni bir kullanımdır. İfade, bu özellikleri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Çok şükür ölmesini biliriz***

Hür ve pervasız yaşamak için: Attilâ İlhan anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, ölmesini biliriz kullanımı ile dikkat çekici bir anlatım oluşturmaktadır.

Ölmeyi bilmek kullanımında sözcükler göndergesel anlamlarının dışında bir ifade oluşturmakta, **bir amaç uğruna ölümün bile göze alınacağı** düşüncesi vurgulanmaktadır.

---

[111] http://www.tdksozluk.com/

1- İlk mısrada Attilâ İlhan, **çok şükür** ifadesi ile Allah'a şükretmektedir. Şair, deli Süleyman isimli kahramanın kişiliğinde vatan uğruna ölümün göze alınacağı düşüncesini okuyucuya/dinleyiciye aktarmaktadır.

2- Attilâ İlhan, **ölmeyi bilmek** ifadesi ile sözcüklerin okuyucuda/dinleyicide uyandıracağı imge ve tasarımlardan yararlanmakta; onları özgün bir biçimde bağdaştırarak ifadeyi alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Ölmeyi bilmek** ifadesi, mısrada oluşturduğu duygu değeri ve sanatlı kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ölmeyi bilmek**, dil kurallarının dışına çıkmış; okuyucuda/dinleyicide farklı duygular uyandıran, onlara tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu dağ benim bu dağ senin diyerek***

İletmiş köyden köye hürriyet şarkısını: Anlamca birbirini takip eden bu iki mısrada Süleyman dağ dağ, köy köy gezmekte ve Fransızların işgâli üzerine başlayacak olan vatan savunması hareketini herkese iletmektedir.

1- **Bu dağ benim bu dağ senin diyerek** mısra'ında, Süleyman'ın dağlara kurulmuş olan köyleri tek tek dolaşması anlatılmaktadır. Mısrada aitlik belirten benim ve senin sözcükleri, göndergesel anlamlarında kullanılmamakta, böylece mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Bu dağ benim bu dağ senin diyerek** ifadesi, şiir dilinin etkileyici gücünden faydalanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Bu dağ benim bu dağ senin** kullanımı, mantığa aykırı birleştirmeleri ve konuşma dilinden uzak oluşu ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- Attilâ İlhan, Fransızların bölgeyi işgal etmesi üzerine başlayacak olan vatan savunması hareketini hürriyet şarkısı olarak tanımlamakta ve iki kavram arasında benzetme kurmaktadır. **Hürriyet şarkısı** ifadesi, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

5- Şair, özgür yaşamak ve vatanı kurtarmak için girişilen mücadeleyi **hürriyet şarkısı** olarak tanımlayarak okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlamakta, ifadesi ile imge ve tasarım oluşturmaktadır. İfadedeki sözcükler anlamca birbirlerinden uzak olduklarından ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Hürriyet şarkısı** tamlaması, mısra'a kattığı estetik değer bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne de örnektir.

7- **Hürriyet şarkısı** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye bazı imge ve tasarımlar iletmekte, duygu aktarımı sağlamaktadır. Attilâ İlhan tamlamada, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynamakta, onlara şekil vermektedir. İfade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dağlar taşlar böcek ve kuş uykuda:*** Burada şair gecenin geç bir vaktinden söz etmekte, bu saatte uyanık hiçbir varlığın olmadığına dikkat çekmektedir.

1- **Dağlar, taşlar uykuda** ifadesi, mısra'ı alışılmamış bağdaştırma yapan ifadedir. Tüm canlıların gecenin o saatinde uykuda olmaları durumu, cansız varlıklardan yardım alınarak desteklenmekte, abartılı bir anlatım gerçekleştirilmektedir.

Dağlar, taşlar uykuda ifadesi, anlaşılması güç bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırmadır.

2- Mısra, dağlar ve taşların uykuda oluşu ile yadırgatıcı fakat etkileyici bir anlam kazanmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısrada uykuda olduğu belirtilen dağlar ve taşlar anlatımı güçleştirmekte, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunmaktadır. Mısra böylelikle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

7. ökkeş

böcekler kaybolup ocak çekirgeleri
gecenin camlarını tırmalamaz oldu mu
bir hasretlik çöker leyleğin gözlerine
turnalar katar katar leylekler eğrim eğrim
cem olur göçer artık arabistan illerine
menzil görüp yaylaları ovaları
bir garip gelir insana
hazin şeyler düşündürür
terk edilmiş yuvaları
hırçınlaşır tozutur gazelleri döndürür
toz ilen toprak ilen arşa değin
evvel ahir bildiğin
gayrı yağmursu kokan garbi yelleri

istasyondan çıkar arşın arşın uzanır
bir o yana bir bu yana telgrafın telleri
biri bahçe'ye gider biri ırağa gider
trenler hasret taşır selam götürür
tekerinde tıkırtı bacasında duman
ıslahiye'den gelir osmaniye'den gelir
trenler dört bucaktan yolcu getirir
getirir istasyon'a bırakır
bazı gece sinsi bir yağmur atar
bazı sabaha karşıdır
doğmasına vakit vardır daha güneşin
üç çeyrek tutan kasaba yolunu
göze alamayan yolcular biner
o çift atlı çıngıraklı arabasına
arabacı ökkeş'in

ökkeş çopur yüzlü mavi gözlü bir adam
söver gibi güler döver gibi konuşur
günde iki seferi var civanım
para tutmak konusunda hüneri var
cümlemizce meşhurdur
kasabaya yeni gelen mülkiye müfettişine
arabaya binmeden –'paraları gevşe' demesi
lâkin böyle sıkı tutmasaydı elini
araba sahibi adam mı olurdu
günlük postasını kazanın
sırtında getiren çakır ökkeş
her sabah üç çeyreklik mesafeden

bazen yağışlı bir kış gecesi
karanlık bir bez gibi ıslak ve siyah
yapışır sakalları uzamış yüzüne
inadına tehirli gelir toros ekspresi
yol boyunca beygirleri sürerken
görmeye savaşır harap köprünün
hâlâ yıkılıp yıkılmadığını
sulardan civanım sulardan
gözlerine kaçar cıgarasının dumanı
rüzgârdan
bu günlerde keyfi yerinde değil
çopur yüzlü çakır gözlü ökkeş'in
kendi halinde bakkallık ederken
osmaniye'den bir fayton uydurup
'rekabet'e girişmiş akrabası
bilâlik'li kaval boylu yusuf aksay

işte sabah ortalık toz pembeden
şimdi ayaz gözlerini dondurur
yakar yakar ateşini söndürür
ağzında cıgarası beygirlere küfreden
gök gözlü çopur ökkeş'in
derken yabancı tekerlek sesleri
yaklaşır yaklaşır destur diyerek
geçiverir dingilli eğri fayton
ökkeş'i körükleyerek
ateş gibi bir küfür yanar cıgarası
gözlerini devirir kırbacını savurur
şimşek gibi çakan bir an içinde
hatırlayarak bir başına saltanat sürdüğü
ister yürüdüğü ister durduğu
isterse arabayı kuş gibi uçurduğu
o geçmiş geri gelmez günleri

leyleği yollamıştık gâvurdağı'ndan
kanatları telli pullu turnalar ile
kıyamete kadar böyle gidip gelecekler
kuzey'den güney'e güney'den kuzey'e
bu hikâye böyle devam edecek
kimbilir kaç araba kaç çopur ökkeş
ömrünü tamamlayıp yollarda eskiyecek
insana kafa tutan dağ yollarını
benzin ile çalışan kayalarla güreşen
dağ yapılı arabalar yeninceye dek

Şiirde Gâvurdağları bölgesinde bulunan Ökkeş isimli sade bir arabacının etrafında gelişen olaylar ve bunlarla birlikte bölgeye ilk rekabetin gelişi

anlatılmaktadır[112].

"Gâvurdağları'ndan Rivayet"in son şiiri "Ökkeş"tir. Ökkeş hariç, bölümün diğer şiirlerinde hikâye edilen insanlar idealist, masum, yiğit ve kahramandılar. Ökkeş ise, anlatılan diğer insanların aksine cimri, sinirli, kıskanç, gözaçık bir tiptir. Gâvurdağları civarında yaşayan Ökkeş, arabacıdır ve kasaba ile köy arasında yolcu taşıyarak geçimini sağlamaktadır. Uzun zaman boyunca bu işi yapan tek kişidir. Daha sonra akrabası, Bilalikli kaval boylu Yufus Aksay da bir araba satın alarak bu işe başlar. Yusuf Aksay ile rekabet etmek zorunda kalan Ökkeş bu durumdan rahatsızlık duyar.

"Ökkeş" şiiri, bölgeye has iktisadî durumun, tabiat şartlarının ve bölge insanının farklı yönlerinin dikkate sunulması bakımından önem taşımaktadır[113].

- ***Böcekler kaybolup ocak çekirgeleri***

Gecenin camlarını tırmalamaz oldu mu: Attilâ İlhan bu mısra'ında sonbahar mevsiminde havaların soğumaya başlamasıyla böceklerin yuvalarına çekilmesini anlatmakta, çekirgelerin ortalığı tırmalayan seslerinin duyulmadığını ifade etmektedir.

1- **Ocak çekirgeleri**[114]; *"bir çekirge türüdür. Bu tür, sıcağı pek sevdiğinden ocak yanlarında, fırınlarda ve mutfaklarda eski tahtaların altına gizlenir. Sesi insanı rahatsız ederse de pek zararlı değildir."*

2- **Gecenin camları** ifadesinde şair, evleri kastetmektedir. Geceyi aydınlatan evler ve onların dünyaya açıldığı yer, pencerelerdir. Attilâ İlhan, bu tamlamasında evler ve gecenin camları ifadeleri arasında bağ kurarak benzetme yapmakta; aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Gecenin camları** tamlaması, anlamsal özellikler ve ayırıcılar arasında uyuşum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

---

[112] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 176.
[113] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 85.
[114] http://www.msxlabs.org/forum/zooloji/

4- **Gecenin camları** tamlaması, mısra'a kazandırdığı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Gecenin camları** tamlaması, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Ocak çekirgeleri gecenin camlarını tırmalamaz oldu mu** ifadesinde çekirgelerin, evlerin pencelerinde dolaşırken çıkardıkları sesler tırnak sesine benzetilmekte, eylem de tırmalamak olarak geçmektedir. **Tırmalamak** ifadesi göndergesel anlamının dışında, ses çıkarmak anlamını kazanarak farklılaşmakta ve mısra'ın tamamı alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Ocak çekirgeleri gecenin camlarını tırmalamaz oldu mu** mısra'ı, şiir diline özgü bir ifadedir. Mısra'ın tamamı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- Mısra, dil kurallarından sapan, yadırgatıcı anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir hasretlik çöker leyleğin gözlerine:*** Bu mısrada, leylek gibi göçmen kuşların daha sıcak ülkelere göç etmelerinin vaktinin geldiği ifade edilmektedir. Attilâ İlhan, bu şiirinde de düşüncelerini diğer şiirlerinde olduğu gibi doğadan faydalanarak ifade etmektedir.

1- **Leyleğin gözlerine bir hasretlik çöker** ifadesinde hasretlik olgusu somutlaştırılmakta, ifade aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Leyleğin gözlerine bir hasretlik çöker** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada Attilâ İlhan, leyleğin göç mevsiminin gelmesini, onun daha sıcak yerlere özlem duyması doğrultusunda anlatmaktadır.

3- Mısrada yer alan sözcükler, gerçek anlamlarının dışına çıkarak bağdaşmakta; mısra yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir hâl almaktadır. İfade, alışılmamış bağdaştırmadır.

4- Mısra ilettiği duygularla ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Leyleğin gözlerine bir hasretlik çöker**, sözcükleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmeyi, duygu aktarımı sağlamayı amaçlayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hırçınlaşır tozutur gazelleri döndürür***
  Toz ilen toprak ilen arşa değin
  Evvel ahir bildiğin
  Gayrı yağmursu kokan garbi yelleri: Bu dört mısrada garbi yelinin aniden ve kuvvetli bir biçimde eserek, toprakları yerlerinden kaldırdığı, kuruyup dökülmüş ağaç yapraklarını havada döndürdüğü ifade edilerek, sonbaharda garbi yelinin neler yapabileceği gösterilmektedir.

1- Anlamca birbirini takip eden bu dört mısra'ı; **evvel ahir bildiğin, gayrı yağmursu kokan garbi yelleri, toz ilen toprak ilen arşa değin hırçınlaşır, tozutur, gazelleri döndürür** şeklinde nesre çevirebiliriz.

2- **Gayrı yağmursu kokan garbi yelleri** ifadesinde, Akdeniz Bölgesi'nde sıcak yaz akşamları öncesi esen rüzgârın yağmur getirdiği ifade edilmektedir.

Yağmursu kokan garbi yelleri tamlamasında Attilâ İlhan, rüzgârın yağmur koktuğunu söyleyerek mantığa aykırı bir ifade meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Yağmursu kokan garbi yelleri** ifadesi, anlaşılması güç; fakat etkileyici bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yağmursu kokan garbi yelleri** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, yadırgatıcı ve dilin kurallarına aykırı bir ifadedir. İfade bu özellikleri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Hırçınlaşmak**[115]; *"her şeye sinirlenir duruma gelmek"* anlamına gelen bir eylemdir. Bu eylem, insanların ruh hâllerini yansıtmak amacıyla kullanılmaktadır. Attilâ İlhan eylemi garbi yeli için kullanmakta, rüzgârı kişileştirmektedir. Bu kullanım ile şair, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

6- Hırçınlaşmak eylemi, garbi yeli için kullanıldığından **yağmursu kokan garbi yelleri hırçınlaşır** ifadesi, yadırgatıcılığıyla alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Garbi yeli hırçınlaşır** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Garbi yeli hırçınlaşır** ifadesi, sözcükleri arasında uyum bulunmayan; dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

9- **Tozutmak**[116] ; *"savurmak"* olarak göndergesel anlamda kullanılan bir sözcüktür.

10- **Gazel**[117]; *"sonbaharda kuruyup dökülen ağaç yaprağı"* olarak göndergesel anlamda kullanılmaktadır.

11- İle bağlacı, şairin bölge ağız özelliğini yansıtmak amacıyla bilinçli olarak değiştirilerek **ilen** hâline getirilmektedir. Sözcük, sapma – sessel sapma – bölge ağzına özgü kullanımlar örneği olmaktadır.

- ***İstasyondan çıkar arşın arşın uzanır:*** Bu mısrada arşın arşın uzanır olarak anlatılan telgraf telleridir.

1- **Arşın**[118]; *"yaklaşık olarak altmış sekiz cm'ye eşit olan uzunluk"* ölçüsüdür. Attilâ İlhan, arşın sözcüğünü yineleyerek dilimizde olmayan bir ikileme meydana getirmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği vermektedir.

---

[115] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[116] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[117] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[118] http://www.tdksozluk.com/

2- **Arşın arşın uzanır** ifadesinde arşın sözcüğünün tekrarlanması ile dilimize yeni bir ikileme kazandıran şair, verdiği bu örnekle aynı zamanda alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

3- Attilâ İlhan şiir dili için meydana getirdiği arşın arşın ikilemesi ile **arşın arşın uzanır** ifadesinin alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmasını sağlamaktadır.

- ***Trenler hasret taşır selam götürür:*** Trenler, gerek edebî eserlerde, gerek halk türkülerinde hasret taşıyan nesneler olarak yer almaktadırlar. Trenler, vagonlar, garlar insanları bazen birbirinden ayıran, bazen de kavuşmalarını sağlayan önemli mekânlardır. Attilâ İlhan bu mısra'ında, trenlerin insanları birbirinden ayıran özelliğine dikkat çekmektedir.

1- **Trenler hasret taşır** ifadesinde sevilen bir kişiden ayrı kalmanın hüznü bulunmaktadır. İfadede yer alan hasret duygusu, taşımak eylemi ile somut bir varlık gibi düşünülmekte ve şair, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Trenler hasret taşır** ifadesi, sözcükler arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından, alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Trenler hasret taşır** ifadesi, sanatlı anlatımı ve aktardığı duygularla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Trenler hasret taşır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Trenler selam götürür** ifadesinde, uzak yollardan gelen insanların sevdiklerine kavuştuktan sonra diğer eş dost, akrabadan birbirlerine selam iletmeleri somutlaştırılarak dile getirildiğinden ifade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

6- **Trenler selam götürür** ifadesi, sözcükler arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından, alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Trenler selam götürür** ifadesi, estetik kullanımı ve taşıdığı duygularla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

8- **Trenler selam götürür** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ve okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, duygu aktarımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bazı gece sinsi bir yağmur atar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, bazı geceler aniden yağan ve yolcuları hazırlıksız yakalayan yağmuru anlatmaktadır.

1- **Sinsi bir yağmur** ifadesinde yer alan **sinsi**[119]; *"gizli ve kurnazca kötülük yapan; gizlilik ve kurnazlık belirten; gizlice başlayan, yavaş yavaş gelişen ve ağır sonuçlar doğurabilen (hastalık vb.)"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan burada, ağır ağır yağıp insanın içine işleyen yağmuru, ona insan özelliği vererek anlatmakta ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Sinsi bir yağmur** tamlaması, günlük dilde kullanılmayan, şiir diline has oluşturulmuş özgün bir kullanımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sinsi bir yağmur**, okuyucuya/dinleyiciye yağmurla ilgili bazı tasarımlar sunan ve mısra'a sanatlı bir ifade katan bir tamlamadır. Tamlama böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sinsi bir yağmur** tamlaması, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, imge ve tasarımlar taşıyan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Sinsi bir yağmur atar** ifadesinde, yağmur yağması yağmur atması olarak halkın çokça kullandığı bir tabirle ifade edilmektedir.

- ***Arabaya binmeden –"paraları gevşe" demesi:*** Bu mısrada Ökkeş, arabasına binmek üzere olan bir yolcudan ücretini istemektedir.

---

[119] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada dikkati çeken ifade, **paraları gevşe** ifadesidir. İfade, hiçbir argo sözlüğünde yer almamaktadır. **Paraları gevşe** ifadesi, ya şairin özgün kullanımıdır, ya da Gâvurdağları bölgesinde geçerli olan, topluma yayılmamış bir ifadedir.

İfade, yadırgatıcılığı sebebiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Paraları gevşe** ifadesi özgün kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

3- **Paraları gevşe** ifadesi dil kurallarından uzak, yadırgatıcı ve anlaşılması güç bir ifadedir. Bu özellikleri ile ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Lâkin böyle sıkı tutmasaydı elini:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Ökkeş'in ne derece tutumlu birisi olduğunu ifade etmektedir.

1- **Eli sıkı**[120]; *"çok cimri, kolay para harcamayan (kimse)"* anlamına gelen bir deyimdir. Burada Ökkeş'in karakter özelliği, deyime tutmak fiilinin eklenmesiyle anlatılmakta, Ökkeş'in karakter özelliği somutlaştırılmaktadır. Şair bu kullanımı ile, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Elini sıkı tutmak** ifadesi, **eli sıkı** deyiminden yola çıkılarak aynı anlamda oluşturulmuş bir ifadedir. Şair, bu kullanımı ile yeni bir ifade türetmekte, sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

3- Attilâ İlhan, diğer bazı şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinde de deyimlerin bünyesinde değişiklik yaparak okuyucuyu/dinleyiciyi etkileme yoluna gitmekte, meydana getirdiği yeni ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek vermektedir.

4- Şair, eli sıkı deyiminin yapısını bozarak daha etkili bir anlatım sağlamakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Görmeye savaşır harap köprünün***

Hâlâ yıkılıp yıkılmadığını: Bu mısrada Ökkeş, (arabasını kullanırken) harap bir köprüye bakmakta, onun yıkılıp yıkılmadığını görmeye çalışmaktadır.

---

[120] http://www.tdksozluk.com/

1- **Görmeye savaşmak** ifadesinde görmeye çalışmak anlamı vardır. Attilâ İlhan, savaşmak ifadesi ile Ökkeş'in virane köprüyü görebilmek için adeta mücadele verdiğini dile getirerek seçtiği fiil ile abartılı bir anlatım sergilemektedir.

Savaşmak göstergesi göndergesel anlamından uzaklaşmış, farklı bir anlama bürünmüştür. Gösterge, diğer gösterge ile birleşerek yadırgatıcı bir ifade oluşturmakta, böylelikle **görmeye savaşır** ifadesi alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

2- **Görmeye savaşmak** ifadesi, mısra'a kazandırdığı estetik anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Görmeye savaşmak** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bilâlik'li kaval boylu yusuf aksay:*** Bu mısrada Ökkeş'in arabacılıkta rekabet edeceği akrabası okuyucuya/dinleyiciye tanıtılmaktadır.

1- **Kaval boylu Yusuf Aksay** ifadesinde, Yusuf Aksay isimli kişinin boyu kavala benzetilmektedir. Attilâ İlhan benzetilen ve benzeyen öğelere mısrada yer vererek, ifadenin güzel benzetme örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Kaval boylu Yusuf Aksay** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyuşum bulunmadığından ve ifade yadırgatıcı bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kaval boylu Yusuf Aksay** ifadesinde Yusuf Aksay'ın görüntüsü hakkında benzetmelerle okuyucuya/dinleyiciye bilgi verilmekte, sanatlı bir üslup tercih edilmektedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kaval boylu Yusuf Aksay** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İşte sabah ortalık toz pembeden:*** Bu mısrada Attilâ İlhan, henüz yeni yeni aydınlanmaya başlayan etrafı toz pembe olarak niteleyerek ilginç bir ifade meydana

getirmektedir.

1- Çevrenin toz pembe olarak nitelenmesi, mısra'ın anlaşılmasını güçleştirmektedir ve mısra bu sebeple alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Ortalık toz pembeden** kullanımı, şiir diline özgü oluşu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Ortalık toz pembeden** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Şimdi ayaz gözlerini dondurur***

Yakar yakar ateşini söndürür: Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, kış mevsiminde bölgeye hâkim olan dondurucu soğuk tarif edilmektedir.

1- **Şimdi ayaz gözlerini dondurur** ifadesinde soğuğun keskinliğinden söz edilmektedir. **Dondurmak**[121]; *"donmasını sağlamak; mecaz olarak sabitlemek; mecaz olarak soğutmak; mecaz olarak bir işin gerektirdiği sorumluluk ve yetkileri geçici bir süre için kullanmamak üzere durdurmak; mecaz olarak beklemeye almak"* gibi anlamlara sahip olan bir eylemdir.

Attilâ İlhan eylemini bu mısrada, göndergesel anlamlarının dışında üşütmek manasında kullanmakta; sözcüğü gerçek ve mecaz anlamlarından sıyırmaktadır. Fiil, göndergesel anlamından uzaklaştığından mısra'ın yadırgatıcı olmasını sağlamakta ve mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Ayaz gözlerini dondurur** ifadesi şaire has, yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Ayaz gözlerini dondurur** mısra'ı, dil kurallarının dışında oluşu ve yadırgatıcılığı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- Şairin ikinci mısra'ın başında kullandığı **yakar yakar** ikilemesi, kendisinin türettiği bir ikilemedir. Bu ikileme ile Attilâ İlhan, sapma – sözcüksel sapma örneği

[121] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

meydana getirmektedir

5- **Yakar yakar ateşini söndürür** ifadesinde, dondurucu soğuğun Ökkeş üzerindeki etkisi dile getirilmektedir.

Ateş ifadesi ile Ökkeş'in vücut ısısından bahsedilmekte ve sözcük göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

Yakar yakar ifadesiyle ayazın, Ökkeş'in derisini yaktığından bahsedilmekte; derinin soğuktan yanmış olması durumu anlatılmaktadır.

Ayaz (Ökkeş'i) yakar ve ateşini söndürür ifadeleri mantığa aykırı birleştirmeleri ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadırlar.

6- **Yakar yakar ateşini söndürür** ifadesi, zıt kavramların ilgi çekici anlatımından faydalanılarak meydana getirilmiş estetik bir ifadedir. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gök gözlü çopur ökkeş'in:*** Burada Ökkeş'in göz rengi ifade edilmekte; şair göz ve gökyüzü arasında renklerinden ötürü bir bağ kurmaktadır.

1- **Gök gözlü çopur Ökkeş** ifadesinde, kendisine benzetilen öğe gök ve benzeyen öğe göz, mısrada yer aldığından, şair bu ifadesi ile güzel benzetme sanatı ortaya koymaktadır.

2- Attilâ İlhan, Ökkeş'in göz rengi ve gökyüzünün maviliği arasında bağ kurup güzel benzetme sanatı meydana getirerek sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynamakta ve gök gözlü ifadesini alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Gök gözlü Ökkeş** ifadesinde Ökkeş'in göz rengi hakkında bilgi sunan şair, sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Gök gözlü Ökkeş** ifadesi, ilettiği tasarımlarla, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişikliklerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Derken yabancı tekerlek sesleri)***

Yaklaşır yaklaşır destur diyerek: Burada Ökkeş'in arabasına yaklaşan bir başka arabadan bahsedilmektedir. Bu araba, Ökkeş'in rekabet etmek zorunda olduğu akrabası Yusuf Aksay'ın arabasıdır.

1- Şair, **yabancı tekerlek sesleri destur diyerek yaklaşır** ifadesinde tekerlek seslerine insansı bir nitelik kazandırmakta, böylece aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

Zira **destur**[122]; *"izin, müsaade; izin verin"* anlamlarına gelen bir sözcüktür ve insanlar tarafından gerçekleştirilen bir eylemdir.

2- Attilâ İlhan tekerlek seslerini kişileştirdiği mısra'ı ile günlük dilden uzak, şiir diline özgü bir ifade oluşturmakta ve mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Tekerlek sesleri destur diyerek yaklaşır** şeklinde nesre çevirebileceğimiz ifade, okuyucu/dinleyici için oluşturulmuş yeni ve özgün bir ifadedir, bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Tekerlek sesleri destur diyerek yaklaşır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, günlük dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kanatları telli pullu turnalar ile:*** Bu mısrada turnaların kanatları telli, pullu olarak tasvir edilmektedir. Attilâ İlhan, bu tasviri ile turnaların kanatlarına benzetme yapmaktadır.

1- **Telli, pullu kanatlar** ifadesinde benzeyen öğe kanatlar; kendisine benzetilen öğeler tel ve pul sözcükleridir. Şair, bu tasviri ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, mısra'ında oluşturduğu bu güzel benzetme örneği ile yadırgatıcı bir ifade meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

---

[122] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kanatları telli pullu turnalar** ifadesi, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kanatları telli pullu turnalar** ifadesi, kuşların kanatlarının parlaklığı ile ilgili tasarımlar sunan, günlük dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Kıyamete kadar böyle gidip gelecekler***
  Kuzey'den güney'e güney'den kuzey'e)
  Bu hikâye böyle devam edecek: Attilâ İlhan bu mısralarda göçmen kuşların mevsimlere göre yer değiştirmelerini konu edinmektedir.

1- Son mısrada yer alan **hikâye**[123] sözcüğü; *"bir olayın sözlü veya yazılı anlatılması; aslı olmayan söz"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcüğün argo anlamları ise; *"yalan, gerçek dışı olay; kişinin çok ilgi duyduğu nesne ya da kimse"*[124] dir. Şair ise mısra'ında göçmen kuşların yaşantılarından bahsetmekte; hikâye sözcüğünü anlamlarının dışında kullanmaktadır.

Attilâ İlhan, hikâye ile göçmen kuşların yaşantısı arasında bağ kurarak benzetme yapmakta; aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Hikâye** sözcüğünün anlamları dışında kullanılması ile mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hikâye** sözcüğünün anlamlarında bilinçli değişiklik yapan şair, birbirine bağlı bu mısraları ile şiir diline özgü bir ifade yakalamakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Attilâ İlhan, ölçünlü dilin kuralları dışında meydana getirdiği, anlamca birbirine bağladığı mısraları ile sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

- ***İnsana kafa tutan dağ yollarını***
  Benzin ile çalışan kayalarla güreşen
  Dağ yapılı arabalar yeninceye dek: Attilâ İlhan, şiirinde Gâvurdağı bölgesinde

[123] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[124] Hulki Aktunç, *Büyük Argo Sözlüğü*, 7. Baskı, YKY, İstanbul 1998, s. 145.

at arabasıyla arabacılık yapan Ökkeş'i konu edinmektedir. Şairin şiirinde değindiği zaman, Kurtuluş Savaşı sonrası dönemi olduğundan, henüz o bölgede motorlu araçlar bulunmamaktadır.

Attilâ İlhan, şiirinin bu son mısralarında Ökkeş gibi at arabası kullanan arabacıların, motorlu taşıtların bölgeye geldiği güne kadar var olacaklarını ifade etmektedir. Motorlu taşıtların bölgeye girmesi demek, Ökkeş gibi arabacıların yok olması demektir.

1- İlk mısrada yer alan **kafa tutmak**[125] ; *"boyun eğmemek, karşı gelmek, direnmek"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Mısrada insanlara kafa tutanlar, dağ yollarıdır. Attilâ İlhan, kullandığı deyim yoluyla hem soyut bir durumu somutlaştırmakta, hem de dağ yollarına insana özgü durumlar yükleyerek kişileştirme yapmaktadır.

İfade bu sebeplerle hem aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma, hem de aktarma – deyim aktarması – kişileştirme olmaktadır.

2- **İnsana kafa tutan dağ yolları** ifadesi, anlamca birbirinden farklı göstergelerin bir arada kullanılmasıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **İnsana kafa tutan dağ yolları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **İnsana kafa tutan dağ yolları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum olmamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- İkinci mısrada yer alan **kayalarla güreşen** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma olması açısından önem arz etmektedir. İfadede kayalarla güreşen şey, arabalardır. Attilâ İlhan, ikinci mısrada arabalara insana özgü bir nitelik yükleyerek onları kişileştirmektedir. Bu sebeple ifade, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

---

[125] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

6- Kayalarla güreşen nesnelerin arabalar olması, ifadenin mantığa aykırı bir anlatım olmasını sağlamakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Kayalarla güreşen arabalar** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin dikkatini çekebilecek sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türü örneği olmaktadır.

8- **Kayalarla güreşen arabalar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yeni bir dil sunan, arabalarla ilgili tasarımlarda bulunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

9- Son mısrada bulunan dağ yapılı arabalar ifadesinde arabalar, dağ yapılı olarak nitelenmekte; benzeyen öğe ve benzetilen öğelere mısrada yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

10- **Dağ yapılı arabalar** tamlaması, günlük dilden uzak, yadırgatıcı bir ifade olması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

11- **Dağ yapılı arabalar** ifadesi şiir diline kattığı estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

12- **Dağ yapılı arabalar** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında bir uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

Hürriyet Yürüyor

"Duvar'ın ilk baskısında bulunmayan bu bölümdeki şiirlerde, hür yaşama arzusunun belirdiği hapishanenin ve hürriyetin net olarak hissedildiği tabiat güzelliklerinin anlatıldığını görmekteyiz. Attilâ İlhan, bu bölümdeki şiirlerinde, 1940'lı yıllardaki toplumcu-gerçekçi şiir anlayışını, o dönemdeki şairlerin çizgisinde sunmaktadır[126]*."*

Attilâ İlhan, *Duvar*'ın ikinci bölümü olan ve sekiz adet şiirden oluşan "Hürriyet Yürüyor"da daha çok toplumsal olaylara yönelmekte; hürriyet, dünya barışı, işçi sorunları, mahpusların durumu gibi sosyal temaları ele almaktadır. Bu temalar, toplumcu-gerçekçi çizgide irdelenmekte; toplumsal mesajlar birinci teklik kişi ağzından yani, **ben**in düşünceleri çevresinden aksettirilmektedir. Okuyucuya/dinleyiciye toplumsal mesajlar iletilirken, toplumcu-gerçekçi şiir anlayışına göre şiirsel, estetik anlatımdan vazgeçilmemektedir[127].

"Gâvurdağları'ndan Rivayet" ve "Hürriyet Yürüyor" bölümleri işledikleri konular, şiirlerde yer alan mekânlar bakımından farklılıklar göstermektedirler. "Gâvurdağları'ndan Rivayet"te Anadolu'nun bir köşesinden çeşitli insan manzaralarını dikkatlere sunan şair, "Hürriyet Yürüyor"da insan sevgisi ile dolu bir hürriyet savaşçısı olarak okuyucusunun/dinleyicisinin karşısına çıkmaktadır. "Gâvurdağları'ndan Rivayet"te Anadolu'nun sadece bir bölgesinde ele alınan savaş tepkisi ve hürriyet özlemi, "Hürriyet Yürüyor"daki şiirlerde tüm dünyayı kapsamış durumdadır. "Hürriyet Yürüyor" bölümünde, halk diline yakın bir söyleyişle güzelleme ve yerginin iç içe geçtiği görülmektedir. Bu bölümün şiirlerinde hümanizm, yani insan sevgisi "Gâvurdağları'ndan Rivayet" bölümünde yer alan şiirlerden daha belirgin durumdadır[128].

---

[126] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 87.
[127] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …
[128] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 90.

mektup

mektubum yazılsın biraderime
bâd-ı sabâ tarafımdan selam eylesin
haber uçurulsun dostuma düşmanıma
tekmil vukuatım bilinsin

iptida namımız kayıt düştü deftere
âhiren okundu fermanımız
kilitlendi üstümüze kale kapıları
ne var ki boynumuz kıldan incedir
değil mi bunu devlet böyle buyurmuş
kaderdir alnımıza kara yazı yazılmış
ya sabır ya sabır dedik
bekledik günlerce bekledik
gam kervanı ikmal edip yükünü
bir ezan vakti düştü yollara
cümle muharipler silahsızdı
gel zaman git zaman varıldı
mihnet ülkesinde meçhul yerlere

deli gönül içlenir birden umut kırılır
kervan gözden nihan olur görünmez
gelir çan sesleri gelir yalnız
gelir çan sesleri ıraktan gelir
vakit ve saat gelince
karanlık gurbette bir gece
yıldızlar düşerken ağlanır
gözyaşı yürekten gelir
gelgelelim yıkılmaz gam sarayı

kale kapıları açılmaz
vurursun duvar sağır
vurursun kapılar sağır
bakarsın dört taraf kara
kapanıp yüzü koyun taşlara
mahzun düşünürsün

farzet ki hürsün
açılır birdenbire kale kapıları
birdenbire yıkılır duvarlar
dökülür mahpuslar dışarı
taze bir somun gibi bölünür hayat
alır herkes kendi nasibini
sübyan tayfası şarkı çağırır

- yere batsın gâvurdağları
yalnız düğün dernek olsun
hey canına yandığımın
insanoğulları gülsün –

derken kapanır yeniden kale kapıları
ve zemin simsiyah olur
bir mahpus öksürür bitişik hücreden
buz tutmuş müdüriyet'in tavan camları
acelesiz bir kar yağıyor kardeşim
kervan gaip olmuş sahralarda
muharipler can vermiş
gayrı bizden umut kalmıyor kardeşim
ahvalimiz malumun olsun böylece
cümlenize selam ederim

Attilâ İlhan "Mektup"u, Birinci Şube'de Sansaryan Han'ın üst katındaki hücrelerde gözaltında olduğu bir sırada yazmıştır.

Benin ağzından yazılan şiirde mahpusluktan ve mahpuslardan bahseden şair, İstanbul'da beraber yatılı okuduğu kardeşi Cengiz'in, O'nun her gözaltına alındığında bütün çilesini çekmiş olmasından ötürü şiirini Cengiz'e adamıştır[129].

"Bu şiirde mektup ıstırabın, umudun, hayalin ve çaresizlik içinde bunalan bir insanın duygularının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Mektubu yazan insan hapistedir. Hapis, insanın göz altında bulundurulması, hürriyetinin elinden alınması olayıdır.

Attilâ İlhan, şiirinin ilk dört mısra'ında mektubuna giriş yapmıştır. Şiirin bundan sonraki kısmı şairin, başından geçenleri hikâye etmesidir.

Şairin önce sabıka kaydı alınmış, sonra hakları okunmuştur. Daha sonra da şair kale kapıları arkasına hapsedilmiştir. Bu anlatış, eski zindan mahkumlarının hayatını sezdirmektedir. Kaydın düşülmesi, fermanın okunması ve kilitlenen kale kapıları hürriyetin en büyük kısıtlayıcılarıdır. Ferman padişahlara aittir. Suçla birlikte düşünüldüğünde ölüm ve zindan kavramlarına zemin hazırlar. Hemen arkadan gelen boynumuz kıldan incedir mısra'ı da geçmiş dönemlerde padişah fermanıyla idam edilen insanları hatırlatır. Şair, o dönemi yorumlarken geleneğe ait söyleyişten yola çıkmaktadır[130]*."*

- ***Bâd-ı sabâ tarafımdan selam eylesin:*** Bu şiiri yazdığı sırada göz altında bulunan Attilâ İlhan bu mısrada, sabah rüzgârının sevdiklerine kendisinden selam götürmesini istemektedir.

[129] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 176.
[130] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 87-88.

1- Attilâ İlhan, bâd-ı sabânın kendisinden selam götürmesini dileyerek sabah rüzgârını kişileştirmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Şair, sabah rüzgârını selam götürüp getiren aracı bir insan gibi tanımlayarak mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifade oluşturmakta, mısra bu yönüyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sabah rüzgârı benden selam eylesin** ifadesi duygu değeri yoğun olan sanatlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sabah rüzgârı benden selam eylesin** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, duygu aktarımı sağlayan, konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İptida namımız kayıt düştü deftere:*** Bu mısra'ında Attilâ İlhan, hapishanedeki yetkililerin kendisini bir deftere kaydettiklerini anlatmak istemektedir.

1- **İptida**[131]; *"başlangıç; bir işe başlama; ilk önce, önceleri"* gibi farklı anlamlara sahip olan Arapça kökenli bir sözcüktür. Şair, bu şiirinde iptida gibi birçok Arapça, Farsça kökenli sözcüğü kullanmakta; Divân Edebiyatı'na yakın bir anlatım yakalamaktadır.

2- **Nam**[132]; Farsça kökenli bir sözcük olan nam; *"ad; ün"* gibi iki farklı anlamda kullanılmaktadır.

3- **Kayıt düşmek** ifadesi mısrada kişiye ait bilgileri bir deftere yazmak anlamında kullanılmaktadır. Dilimizde kayıttan düşmek, kaydını düşmek gibi farklı anlamlarda kullanılan deyimler mevcutken, kayıt düşmek diye bir ifade bulunmamaktadır.

Bu ifadede Attilâ İlhan, kendisine ait bilgilerin görevliler tarafından bir deftere not edildiğini anlatmak istemektedir. Attilâ İlhan, kayıt düşmek ifadesini kayıttan

[131] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[132] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

düşmek, kaydını düşmek deyimlerinin yapısında değişiklik meydana getirerek oluşturmakta, böylelikle yeni türettiği ifadesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği vermektedir.

4- **Kayıt düşmek** ifadesi, kayıttan düşmek, kaydını düşmek deyimlerinin yapılarının bozulması sonucu oluşmuştur. Namımız kayıt düştü deftere ifadesi okuyucu/dinleyici için yadırgatıcı olan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Namımız kayıt düştü deftere** ifadesi gündelik dilin dışında, dil kurallarının bozulmasıyla oluşmuş bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Gam kervanı ikmal edip yükünü:*** Bu mısrada Attilâ İlhan tutuklanışının yarattığı keder ve üzüntüyü ifadeye çalışmaktadır.

1- **Gam kervanı** ifadesinde şair yaşadığı üzüntüleri, çileleri ve sıkıntıları kervan sözcüğü ile derecelendirmekte ve somutlaştırmaktadır.

Attilâ İlhan, gam kervanı şeklinde kurduğu tamlaması ile üzüntü, sıkıntı gibi soyut kavramları somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Gam kervanı** tamlamasında yer alan kervan sözcüğü göndergesel anlamının dışında, okuyucuda/dinleyicide oluşturacağı imge ve tasarımlar bakımından kullanılmaktadır. Şair, kervan göstergesi ile sıkıntı ve kederinin fazlalığına, ardınca gelen üzüntülerine dikkat çekmek istemekte ve bu ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma meydana getirmektedir.

3- **Gam kervanı** ifadesi günlük dilden uzak, şiir diline has şekilde kurulmuş bir tamlamadır. Mısra'a kattığı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gam kervanı** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ve tasarımlarla, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişikliklerle bir sapma

– anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gel zaman git zaman varıldı***

Mihnet ülkesinde meçhul yerlere: Attilâ İlhan, birbirinin devamı olan bu iki mısrada mihnet ülkesinde meçhul yerler ifadesiyle tutuklu bulunduğu hapishaneyi ve hücresini kastetmektedir.

1- **Gel zaman git zaman**[133]; *"aradan oldukça uzun bir zaman geçtikten sonra"* anlamına gelen bir deyimdir. İfade, halk öykülerinde ve masallarda da kullanılmaktadır. Şair, bu kullanımı ile Halk Şiiri'ne özgü bir örnekleme yapmaktadır.

2- **Gel zaman git zaman** ifadesiyle Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirmektedir.

3- **Mihnet ülkesi** tamlaması ile şair, tutuklu bulunacağı hapishane yi kastetmekte ve benzetme yapmaktadır. Tamlama, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

4- **Mihnet ülkesi** ifadesinde mihnet yani, sıkıntı, dert gibi kavramlar ülke göstergesinin kullanılmasıyla somutlaştırılmakta, Attilâ İlhan bu tamlamasıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

5- **Mihnet ülkesi** tamlaması, ortak konuşma dilinden uzak, şiir diline has özeliği ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

6- **Mihnet ülkesi** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide şairin içinde bulunduğu yer ve durumla ilgili bazı imge ve tasarımlar oluşturması; okuyucuya/dinleyiciye hapishanenin yarattığı umutsuzluk, mutsuzluk gibi duyguları aktarması bakımlarından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

7- **Mihnet ülkesi** tamlaması şairin okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve Tasarımlarla meydana getirdiği güçlü bir anlatım örneğidir. İfade, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle de oynanması bakımından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[133] http://www.tdksozluk.com/

8- **Meçhul yerler** tamlaması ile şairin tutuklu bulunacağı hücresi kastedilmekte, benzetme yapılmaktadır. Tamlama, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

9- **Meçhul yerler** tamlaması, birbirinden farklı göstergelerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş yadırgatıcı ifadesiyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

10- **Meçhul yerler** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide şairin durumu ile ilgili imge ve tasarımlar oluşturması bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

11- **Meçhul yerler** tamlaması, şairin okuyucuya/dinleyiciye hapishanedeki hücreler ile ilgili ilettiği imge ve tasarımlarla meydana getirdiği güçlü bir anlatım örneğidir. İfade, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle de oynanması bakımından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Deli gönül içlenir birden umut kırılır:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, hücreye konulması sebebiyle ümidinin yok olduğunu ve kederlendiğini dile getirmektedir.

1- **Deli gönül** tamlamasında deli sıfatı; çılgın, aklını yitirmiş olan gibi göndergesel anlamlarında değil; coşkun, heyecanlı anlamlarında kullanılmaktadır. Gönül göstergesinin deli sıfatıyla nitelenmesi, tamlamanın aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Deli gönül** tamlaması, göstergelerin bağdaştırılma biçimiyle oynanmış yadırgatıcı bir ifade olması sebebi ile alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Deli gönül** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide şaire özgü birtakım tasarımların oluşmasını sağlayan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil eden bir tamlamadır.

4- **Deli gönül** tamlaması şiir diline özgü oluşturulmuş, imge ve tasarımlar içeren bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **İçlenmek**[134] mısrada; *"kimseye belli etmeden bir şeyi kendine dert etmek, duygulanmak"* olarak mecaz anlamda kullanılmaktadır.

6- **Umudu kırılmak**[135]; *"bir şeyin artık gerçekleşmeyeceği inancına varmak"* anlamında kullanılan bir deyimdir. Attilâ İlhan, deyim yardımıyla tutuklanışının ümidini yok ettiğini ve özgür düşüncenin devamına olan inancını kaybettiğini somutlaştırarak ifade etmekte; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***Yıldızlar düşerken ağlanır***

Gözyaşı yürekten gelir: Attilâ İlhan bu mısra'ında, hücrede bulunduğu bir gece vakti dertlenip hüzünlenerek gözyaşı döktüğünü dile getirmektedir.

1- **Yıldızlar düşerken** ifadesinde, yıldızların yeryüzüne yakın gibi görünmeleri kastedilmektedir. Düşmek fiili, göndergesel anlamının dışına çıkarılmaktadır.

Yıldızlar düşerken ifadesi anlaşılması zor, yadırgatıcı bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yıldızlar düşerken** ifadesi, sanatlı anlatımı ve estetik ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Yıldızlar düşerken** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gökyüzünün görüntüsü ile ilgili bilgi veren; göstergelerinin anlamlarında değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- İkinci mısrada Attilâ İlhan yaşadığı hüznün, kederin içinden geldiğini, yapmacık bir tavırla ağlamadığını vurgulamaktadır.

Çok duygulanarak gözyaşı döktüğünü söyleyen şair, **gözyaşı yürekten gelir** ifadesiyle mantığa aykırı, yadırgatıcı bir mısra meydana getirmekte ve bu mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

---

[134] http://www.tdksozluk.com/
[135] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

5- **Gözyaşı yürekten gelir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiir diline has bir dil sunmak amacıyla daha estetik bir formda oluşturulmuştur. İfade bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Gözyaşı yürekten gelir** ifadesi, gerek okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, gerek göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişikliklerle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gelgelelim yıkılmaz gam sarayı:*** Bu mısrada gam sarayı tamlaması ile hapishane kastedilmekte; hapishanenin büyük üzüntülerin, sıkıntıların yaşandığı bir yer olmasına dikkat çekilmekte, hapishaneden kurtulmadıkça sıkıntıların bitmeyeceği anlatılmak istenmektedir.

1- **Gam sarayı** tamlaması ile Attilâ İlhan, içinde bulunduğu dertlerin, sıkıntıların sebebi olarak hapishaneyi göstermektedir. Hapishane en büyük acıların, sıkıntıların yaşandığı gam sarayı olarak nitelendirilmekte, benzetme yapılmakta ve aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Gam sarayı** ifadesinde Attilâ İlhan, gam sözcüğünü saray sözcüğü ile birleştirerek gam göstergesini somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Gam sarayı** tamlamasında yer alan göstergeler, anlam bakımından uyum sağlayamadıklarından ifade yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Gam sarayı** tamlaması sanatlı anlatımı, okuyucuda/dinleyicide hapishane ile ilgili bazı imge ve tasarımların oluşmasını sağlaması, onlara duygu aktarması bakımlarından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Gam sarayı** tamlaması, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanan, hapishane ortamının insanı etkileyişine dair bazı imge ve tasarımları okuyucuda/dinleyicide oluşturan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Vurursun duvar sağır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile hapishanede bulunan görevlilere sesini duyurmaya çalıştığını, ancak kimsenin çırpınışlarına karşılık vermediğini dile getirmektedir.

1- **Duvar sağır** ifadesi ile şair, hapishanedeki görevlilerin kendisini duymazlıktan geldiğini ifade etmekte ve bu anlatımı ile duvar göstergesini kişileştirmektedir. Attilâ İlhan, sağır duvar kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Duvar sağır** ifadesi alışılagelmiş, günlük dilde karşılaşılan bir ifade değil; aksine şairin şiirine özgü oluşturduğu bir ifadedir ve yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Duvar sağır** ifadesi estetik anlatımı ve yarattığı çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Duvar sağır** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide hapishane ortamı ve gardiyanlarla ilgili bazı imge ve tasarımlar oluşturan, uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılması neticesinde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Vurursun kapılar sağır:*** Şair, vurursun duvar sağır mısra'ındaki düşüncelerini vurursun kapılar sağır mısra'ı ile tekrarlayarak görevlilere sesini duyurmaya çalıştığını dile getirmekte, ancak bu eyleminde başarılı olamadığını ifade etmektedir.

1- Attilâ İlhan, kapılar sağır ifadesi ile kapılara insan niteliği vermekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Şair, **kapılar sağır** ifadesi ile mısra'ını günlük konuşma dilinden uzaklaştırarak şiir diline özgü bir hâle getirmekte ve kullandığı ifade ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Kapılar sağır** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kapılar sağır** ifadesi, hapishane ortamı ve orada çalışan gardiyanlarla ilgili okuyucuda/dinleyicide imge ve tasarımlar uyandıran, sözcükleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sübyan tayfası şarkı çağırır:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında küçük yaşlardaki çocukların şarkı söylediklerini ifade etmektedir.

1- **Şarkı çağırmak** ifadesinde türkü çağırmak, türkü yakmak deyimlerinden yola çıkılarak oluşturulmuş bir örnekleme vardır. Attilâ İlhan, deyimlerin yapısını bozarak meydana getirdiği bu özgün ifadesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Şarkı çağırmak** ifadesi, mantığa aykırı bir şekilde kurulmuş alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Şarkı çağırmak** ifadesi, şairin şiir dilinin daha estetik olması amacıyla oluşturduğu bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Acelesiz bir kar yağıyor kardeşim:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tutuklu olduğu mevsimin kış mevsimi olduğunu okuyucuya/dinleyiciye sezdirmekte ve dışarıda yavaş yavaş yağan karı işaret etmektedir. **Acelesiz yağan kar**, zamanın hapishanede ne kadar yavaş ve aheste geçtiğini vurgulamaktadır.

1- **Acelesiz bir kar** ifadesinde yavaş yavaş yağan kar anlamı gizlidir. Şair, acelesiz göstergesini mısra'ında kullanarak ifadenin yadırgatıcı bir duruma gelmesini sağlamakta, sözcüğü göndergesel anlamından uzaklaştırmaktadır. Böylelikle ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Acelesiz bir kar** ifadesi, sanatlı anlatımı ve estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Acelesiz bir kar** tamlaması, karın görüntüsüne dair oluşturduğu çağrışımlarla ve sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sebebiyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- Mısrada yer alan kardeşim; Attilâ İlhan'ın kardeşi Cengiz'e seslenme amaçlı söylediği bir sözcüktür.

ağıt

nihayet bu derde düçar olduk
derdimiz dağlardan yücedir
devası bulunmaz tarifi müşkül dedik
bir ağıt yakmak diledik
sorup sual edilmeden
canına kıyılan insanoğluna

işte yine geldi baharın yazı
lâkin çobanaldatanlar tarla kuşları
destur alıp yeni baştan öter m-ola
açmaz bağdem çiçekleri
namı büyük şanı büyük şu dağlar
kahrından yarılıp yıkılır göçer m-ola

gökyüzünü karartmaz mı acaba
yetimlerin ve dulların tasası
kardeşim ne zaman dolacak söyle
insanoğlunun çilesi
ne zaman herkes alacak payını hürriyetten
ne zaman pervasız söyleyecek şarkısını

maraş bağlarında salkım salkım üzüm var
ey gözü kanlı zalim sana bir çift sözüm var
şahan gibi hür geldik hür gideriz bu dünyadan
hürriyetten geçmeyiz geçsek bile yârdan

iki şahan geliyor karşıdan beri
birini kan tutmuş biri yaralı
gayrı pervaz eylemişler yangın yerinden
lisan-ı hal ile söylerler bize

memleketlerine giren yabancıların
hürriyeti nasıl kurşuna dizdiklerini
nasıl dövüşüldüğünü şehir şehir sokak sokak
ne kadar kan döküldüğünü
hürriyetsever delikanlıların
yaşamak için nasıl öldüğünü

iki şahan geliyor yavaştan yavaş
yüreğim kan ağlıyor içerim ateş
düşünürüm delikanlılar nasıl gitmiş sıladan
karanlığa karşı nasıl dövüşülmüş
ama şimdi kimisi elsiz ayaksız dönmüş
orada kalmış kimisi gayrı yaşamaz
karlar yağsa arkasına üşümez
oy anam oy garip anam
derdimiz âlem derdidir
dağlar taşımaz

Attilâ İlhan "Hürriyet Yürüyor" bölümünün ikinci şiiri olan "Ağıt"ta; İkinci Dünya Savaşı'nın insanlığa ve toplumumuza etkilerini dile getirmektedir.

Şair, İkinci Dünya Savaşı'nın kendi dönemindeki ozanları büyük ölçüde etkilediğini ifade etmekte, her an savaşa girme ihtimalinin bulunmasının ozanların bu konuya daha fazla eğilmelerine neden olduğunu vurgulamaktadır[136].

"Ağıt, İkinci Dünya Savaşı'nda "sorup sual edilmeden canına kıyılan insanoğlu" için yakılmıştır. ... Şiirde barışa ve hürriyete hasret bir insanla karşılaşırız. Bu insan, dünya insanlarının savaşta çektiği acıya ortaktır. İnsanlar hürriyet uğruna

[136] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 176.

kurşuna dizilmekte, vatansever delikanlılar yaşamak için ölmektedirler. İnsanlığın çektiği acıya, bu şiir çaresiz bir direniştir. Bundan önceki şiirlerde ve Ağıt'ta, halk hikâyesi anlatma geleneğinden büyük ölçüde faydalanıldığı dikkat çekmektedir[137]*."*

- ***İşte yine geldi baharın yazı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında bahar mevsiminin en sıcak ayı olan mayısın gelişini anlatmak istemektedir.

1- **Baharın yazı** tamlamasında anlatılmak istenen, baharın en sıcak ayı olan mayıs ayıdır. Attilâ İlhan, mayıs ayını baharın yazı olarak niteleyerek sıcaklık bakımından benzetme kurmakta ve aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Şair, **baharın yazı** ifadesi ile aslında gelen mayıs ayını anlatmak istemektedir. Attilâ İlhan, baharın yazı ifadesi ile şiir diline özgü, anlaşılması güç bir ifade meydana getirmekte; ifade yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Baharın yazı** ifadesi, mısra'ı estetik bakımından güzelleştiren, sıcaklıkların durumu ile ilgili okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlarda bulunan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Baharın yazı** tamlaması sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Lâkin çobanaldatanlar tarla kuşları***

Destur alıp yeni baştan öter m-ola: İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü bir zamanda yazılan bu şiirde Attilâ İlhan, özgürlüğün simgesi olarak kuşları seçmekte; şiirinde anlattığı bölgeye uyumlu olması bakımından da tarla kuşlarını ve çobanaldatanları tercih etmektedir.

Attilâ İlhan, savaş ve savaşın yarattığı olumsuzluklar nedeniyle özgürlüklerin kısıtlanışını özgürlük simgesi olarak görülen kuşlar üzerinden anlatmaktadır.

---

[137] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 88.

1- **Destur almak**[138]; *"izin almak"* anlamına gelen bir birleşik fiildir. Attilâ İlhan, anlam bütünlüğü sağladığı bu iki mısra'ında çobanaldatan ve tarla kuşlarının izin alarak ötecek olmaları ile insanların ellerinden alınan özgürlük olgusunu anlatmak istemektedir. Şair, bu düşüncesini kuşlara insan niteliği yükleyerek dile getirmekte ve böylece aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Kuşlara insan niteliği yüklenmesi neticesinde **izin alarak ötecek olan çobanaldatanlar ve tarla kuşları**, yadırgatıcı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Attilâ İlhan bu mısralarında özgürlüğün kısıtlanışını okuyucuya/dinleyiciye bazı imge ve tasarımlar eşliğinde sunmaktadır. **İzin alarak ötecek olan çobanaldatanlar ve tarla kuşları** ifadesi hem bu sebeple, hem de sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **İzin alarak ötecek olan çobanaldatanlar ve tarla kuşları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- İkinci mısrada yer alan **öter m-ola** ifadesi, sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türünde, Halk Şiiri'ne uygun bir ifade olmaktadır.

- ***(Namı büyük şanı büyük şu dağlar)***

Kahrından yarılıp yıkılır göçer m-ola: Şair, şiirinin bu kısmında İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı çöküşü, üzüntüyü ve kederi dile getirmekte, savaşın acımasızlığını diğer bazı şiirlerinde olduğu gibi doğadan yararlanarak anlatmaktadır.

1- **Kahır**[139] göstergesi mısrada; *"derin üzüntü, acı, keder"* anlamlarında kullanılmaktadır.

[138] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[139] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

Dağların kahırlı olması, yani kederli ve üzüntülü olmaları ile dağlara insana özgü birtakım duygular yüklenmekte; kişileştirilen dağlarla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Dağların kişileştirilmeleri sonucunda kahırlı olmaları ve kahırlarından yarılıp yıkılmaları günlük dilden uzak, mantık dışı birleştirmelerle meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dağların kahırlı** olması, estetik ifadesi ve sanatlı kullanımı, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dağların kahırlı olması** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide insanların çaresizliğine dair imge ve tasarımlar oluşturan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Göçer m-ola** ifadesi, bir sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar örneği olan Halk Şiiri ifadesidir.

- ***Gökyüzünü karartmaz mı acaba***

Yetimlerin ve dulların tasası: Şair, anlam açısından birbirini tamamlayan bu iki mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda babaları ölmüş, yetim kalmış çocukların ve dul kalmış annelerin büyük acılar çektiğine işaret etmekte, bu acıların bütün dünyaya yayılacağını ifade etmektedir.

1- Mısralarda yetimlerin, dulların tasası ile gökyüzünü karartan bulutlar arasında bağ kurulmaktadır. Şair, tasa ile bulutlar göstergelerini birbirine benzetmekte ve aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Yetimlerin ve dulların tasası gökyüzünü karartmaz mı acaba?** şeklinde nesre çevrilebilen mısralarda Attilâ İlhan, acıların büyüklüğünü mübalağalı bir şekilde dile getirmekte ve yadırgatıcı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- İfadede okuyucuya/dinleyiciye hem duygu aktarımı sağlanmakta, hem de dullar ve yetimlerin durumları ile ilgili tasarımlar sunulmaktadır**. Yetimlerin ve dulların tasası gökyüzünü karartmaz mı acaba?** ifadesi, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yetimlerin ve dulların tasası gökyüzünü karartmaz mı acaba?** ifadesi, farklı göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş özgün bir ifadedir. İmge ve tasarımlar ileten, duygu aktarımı sağlayan bu ifade bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ne zaman herkes alacak payını hürriyetten:*** Attilâ İlhan bu mısrada, insanoğlunun düşünce ve hareketlerinde özgür olması gerektiğini sorgulama yoluyla okuyucuya/dinleyiciye aktarmaktadır.

1- **Hürriyetten payını almak** ifadesinde; hürriyet kavramı, ondan alınacak pay ile somutlaştırılmakta; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Hürriyetten payını almak** ifadesi; okuyucuda/dinleyicide özgürlük kavramına dair bazı imge ve tasarımların oluşmasını sağlayan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hürriyetten payını almak** ifadesi, sanatlı anlatımı ve ilettiği tasarım ve imgelerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hürriyetten payını almak** ifadesi, şairin düşüncesini okuyucuya/dinleyiciye aktarmak amacıyla meydana getirdiği özgün bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ey gözü kanlı zalim sana bir çift sözüm var:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında masum insanlara eziyet eden zalimlere, yani İkinci Dünya Savaşı'nın faillerine seslenmektedir.

1- **Gözü kanlı**[140] ifadesi; *"hiçbir şeyden korkmayan, hiçbir şeyden yılmayan, atak, cesur kimse"* anlamına gelen bir deyimdir. Deyim, mısrada göndergesel anlamından ziyade acımasız anlamında kullanılmaktadır. Gözü kanlı deyimi, insanların acımasızlığını daha somut bir biçimde yansıttığından ifade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Gözü kanlı zalim** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarında değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Gözü kanlı zalim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye İkinci Dünya Savaşı'nın sorumluları ile ilgili bazı imge ve tasarımlar sunan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Gözü kanlı zalim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan ve okuyucuda/dinleyicide bazı çağrışımlar yaratan, bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bir çift sözü olmak**[141]; *"söyleyecek bir şeyleri bulunmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, zalimlere seslenerek onlara bir şeyler söylemek istediğini deyim yoluyla daha somut ifade etmekte ve deyim; aktarma –deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

- ***İki şahan geliyor karşıdan beri***

Birini kan tutmuş biri yaralı: Bu iki mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda yaralanmış iki kişiden bahsedilmekte; bu iki kişi özgürlüklerine düşkün olmaları bakımından şahine benzetilmektedir.

1- Attilâ İlhan'ın mısrada iki şahan olarak tanımladığı yaralı iki insandır. Şair, yaralılar ve şahin kuşunu bağdaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[140] Faruk Çolak, "Yerle İlgili Bazı Atasözleri Ve Deyimlerin Mitolojik Bağlantısı", http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:vDhwYPyzZdkJ:www.tubar.com.tr/TUBAR%2520DOSYA/pdf/2010, (08.03.2010).

[141] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- Attilâ İlhan'ın şahin ile yaralılar arasında benzetme kurduğu mısra'ı, anlaşılmasının güçlüğü ve yadırgatıcılığı bakımlarından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İki şahan geliyor karşıdan** ifadesinde benzetmeli bir anlatım bulunmaktadır ve ifade şaire özgü yeni bir ifadedir. İfade, deyim aktarması ve alışılmamış bağdaştırma örnekleri olmasının yanında alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne de örnek oluşturmaktadır.

4- **İki şahan geliyor karşıdan** ifadesi, dil kurallarına aykırı yapısı ve kişilere özgü ilettiği imge ve tasarımlarla bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kan tutmak**[142]; *"kan gördüğünde bayılmak; şok geçirmek"* anlamlarında kullanılan bir deyimdir. Şair, bu mısrada deyimin ikinci anlamından yararlanmakta, yaralılardan birisinin ortalığı dolduran kanlardan şok geçirdiğini anlatmak istemektedir. Attilâ İlhan, bu düşünceyi somutlaştırarak sunmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***Gayrı pervaz eylemişler yangın yerinden:*** Yukarıdaki mısrada yaralı iki kişiden söz edilmekte ve bu yaralılar şahin olarak nitelenmekte idi. Attilâ İlhan, yukarıdaki mısra ile anlam bütünlüğü sağlayan bu mısra'ında yaralı şahinlerin savaş alanından âdeta uçarak kaçtıklarını anlatmak istemektedir.

1- **Pervaz**[143] sözcüğünün mısrada geçerli olan anlamı, eski dilde kullanılan *"uçuş"* sözcüğüdür. Attilâ İlhan sözcüğü eylemek yardımcı fiili ile kullanarak yeni bir birleşik fiil meydana getirmekte ve bir sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Pervaz eylemek** birleşik fiili dilimizde kullanılmayan, şaire özgü bir ifadedir. Bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[142] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[143] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Pervaz eylemişler** ifadesi, şairin şiir diline estetik bir hava kazandırmak amacıyla meydana getirdiği kendisine özgü, yeni bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yangın yeri**[144] ifadesi *"çok kalabalık"* anlamında sözlüklerde yer bulan bir ifadedir. Ancak burada **yangın yeri** ile **savaş meydanı** kastedilmekte ve benzetme yapılmakta, böylece aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

5- **Yangın yeri** ifadesi, göndergesel anlamında yapılan değişiklik ile günlük dilin dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Yangın yeri** tamlamasında okuyucuya/dinleyiciye savaş meydanlarına dair çeşitli tasarımlar sunulur ve ifadenin okuyucuda/dinleyicide oluşturacağı duygu değerinden yararlanılır. Tamlama, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Yangın yeri** ifadesi, göndergesel anlamında değişiklik meydana getirilmesi ile ölçünlü dilin kuralları dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Lisan-ı hal ile söylerler bize)***
  Memleketlerine giren yabancıların
  Hürriyeti nasıl kurşuna dizdiklerini: Yukarıdaki mısralarda yaralı olarak savaş meydanından kaçan kişilerden bahsedilmekte idi. Şiirin bu üç mısra'ında ise, yararlıların memleketlerinde neler yaşandığını anlattıkları ifade edilmektedir.

1- **Hürriyetin kurşuna dizilmesi** ifadesi, güçlü anlatımı ile dikkat çekmektedir. Şair, İkinci Dünya Savaşı sırasında susturulan, öldürülen insanlarla beraber özgürlüğün de yok olduğunu anlatmak istemektedir.

Bu ifadede, hürriyetin yok oluşu ile insanlığın yok oluşu arasında benzetme yapan Attilâ İlhan, hürriyetin kurşuna dizilmesi ifadesi ile hürriyet olgusunu kişileştirmektedir. İfade böylelikle, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

[144] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Hürriyeti nasıl kurşuna dizdiklerini** ifadesinde kişileştirilen hürriyet olgusu ile mısra, dil kurallarının dışına çıkarak mantığa aykırı bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hürriyetin kurşuna dizilmesi**, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir anlatım sağlamak amacıyla meydana getirilmiş sanatlı bir ifadedir ve ifade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hürriyetin kurşuna dizilmesi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye özgürlüğün yok oluşu ile ilgili bazı imge ve tasarımlar sunan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nasıl dövüşüldüğünü şehir şehir sokak sokak:*** Şiirin devamındaki bu mısrada yaralılar, ülkelerinde yapılan mücadeleyi anlatmaya devam etmektedirler.

1- **Şehir şehir** ifadesinde ülkenin bütün şehirlerinde verilen hürriyet mücadelesi dile getirilmektedir.

Attilâ İlhan, bütün bir ülkenin katıldığı mücadeleyi, kendisinin türettiği **şehir şehir** ikilemesi ile dile getirmekte ve oluşturduğu yeni ikileme ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Şehir şehir ikilemesi, şiire has olarak meydana getirilmiş yeni bir ikilemedir ve **şehir şehir dövüşmek** ifadesi, anlamındaki yadırgatıcılık nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Şehir şehir dövüşmek** ifadesi okuyucuya/dinleyiciye ülkenin her köşesinde verilen özgürlük mücadelesini tasarımlarla anlatan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

4- **Sokak sokak** ifadesinde mücadelenin ülkenin dört bir tarafında yürütülen ve tüm halkın katıldığı bir mücadele olduğu vurgulanmaktadır.

Sokak sokak ikilemesi de, şehir şehir ikilemesi gibi şairin oluşturduğu özgün bir ifadedir ve sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

5- Sokak sokak ikilemesi, sokak sözcüğünden yola çıkılarak meydana getirilmiş, dilimizde yaygın olarak kullanılmayan bir ikilemedir ve **sokak sokak dövüşmek** ifadesi bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Sokak sokak dövüşmek** ifadesi, şehir şehir dövüşmek ifadesinde olduğu gibi hürriyet mücadelesinin ülkelerin dört bir tarafında sürdüğünü okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlarla sunan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

- ***Hürriyetsever delikanlıların***

Yaşamak için nasıl öldüğünü: Bu mısralarda ülke savunmasına katılan gençlerin, milletlerinin ve ülkelerinin gelecekleri uğruna kendi canlarını feda etmekten çekinmedikleri anlatılmaktadır.

1- **Yaşamak için ölmek** ifadesinde Attilâ İlhan, zıt kavramların çekiciliğinden yararlanarak anlatımı güçlü bir mısra meydana getirmektedir.

İfadede, ülkelerinin bağımsız olarak ayakta kalabilmesi, milletlerinin hür olarak var olabilmesi için ölümü göze alan insanlardan bahsedilmekte; vatan, millet, özgürlük kavramları yüceltilmektedir. Şair, bu düşüncelerle ve duygularla kurduğu mısra'ında zıt kavramlardan yararlanarak yadırgatıcı bir ifade oluşturmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yaşamak için ölmek** ifadesinde Attilâ İlhan, okuyucuya/dinleyiciye özgürlük, vatan, millet kavramları ile ilgili bazı imge ve tasarımlar sunmakta; onlarda çağrışımlar oluşturmakta ve kullandığı ifade ile mısra'ına duygu değeri katmaktadır.

İfade bu özellikleri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Yaşamak için ölmek** ifadesi, zıtlıklardan yararlanılarak meydana getirilmiş, dil kurallarına aykırı, anlaşılması güç bir ifadedir. Ancak ifade, asıl anlatmak istediği konu açısından zengin ve derindir. Okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmekte ve onlara duygu aktarımı sağlamaktadır. Bu sebeplerle ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yüreğim kan ağlıyor içerim ateş:*** Attilâ İlhan, İkinci Dünya Savaşı'nın kendisinde nasıl bir etki bıraktığını; üzüntüsünü ve öfkesini bu mısrada dile getirmektedir.

1- **Yüreği kan ağlamak**[145]; *"derinden acı duymak, çok üzülmek"* gibi anlamları bulunan bir deyimdir. Attilâ İlhan kederini, üzüntüsünü bu şekilde somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **İçerim ateş** ifadesi ile yüreğin acısını, sıkıntısını, öfkesini anlatan şair, somutlaştırma meydana getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **İçerim ateş** ifadesi, sözcüklerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları neticesinde oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **İçerim ateş** ifadesi, şairin tasarrufunda meydana getirilmiş yeni ve sanatlı bir kullanımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **İçerim ateş** ifadesi, anlam bakımından farklılıklar taşıyan göstergelerin bir arada kullanılması ile oluşmuş yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Karanlığa karşı nasıl dövüşülmüş:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda yer alan ülkelerden bahsetmekte ve onları karanlık olarak nitelemektedir.

---

[145] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- Mısrada **karanlık** olarak tanımlanan aslında savaşa katılan ülkeler ve insanların ölmesi için emir veren yetkililerdir. Şair, karanlık sözcüğü ile benzetme yapmakta; aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Karanlık** sözcüğü, İkinci Dünya Savaşı'na katılan ülkelerin yanında, savaşın getirdiği **umutsuzluk, çaresizlik** gibi duyguları da karşılıyor olabilir.

Karanlık sözcüğünün, umutsuzluk, çaresizlik gibi kavramları somut olarak ifade ettiği düşünüldüğünde aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği verildiği görülmektedir.

3- **Karanlık** sözcüğünün benzetmeli olarak mısrada yer alması, mısra'ın yadırgatıcı bir hâl almasına neden olmakta ve mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Karanlığa karşı dövüşmek** ifadesi ile şair, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunmakta, onlarda duygu değerinin oluşmasını sağlamaktadır. İfade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Karanlığa karşı dövüşmek** ifadesi, taşıdığı imge ve tasarımlarla, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişikliklerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Derdimiz âlem derdidir***

Dağlar taşımaz: Bu iki mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın tüm dünyayı ve insanlığı ilgilendiren büyük bir savaş olduğu; yaşanılan acıların, çekilen dertlerin dünyadaki tüm insanları mutsuz ettiği ve etkilediği anlatılmaktadır.

1- **Derdimiz dünya derdidir, dağlar taşımaz** ifadesinde, savaşın tüm dünyayı olumsuz yönde etkilemesi; savaş sonucunda yaşanılan acılar, üzüntüler dile getirilmekte, çekilen acıları hiçbir varlığın taşıyamacağı ve kaldıramayacağı anlatılmak istenmektedir.

(Derdimizi) dağlar taşımaz ifadesinde dert gibi soyut bir olgu, taşınacak bir varlık gibi gösterilerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **(Derdimizi) dağlar taşımaz** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Derdimizi dağlar taşımaz** ifadesi okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara duygu aktarımı sağlayabilmek üzere oluşturulmuştur. İfade etkileyici anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Derdimizi dağlar taşımaz** ifadesi, gerek ilettiği imge ve tasarımlarla, aktardığı duygularla, gerek ölçünlü dilin kuralları dışında oluşturulmasıyla meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

dünyakâri

1.

seni ben hep rüzgâra karşı düşünürüm
sana fakir canım kurban olsun hürriyet
ben şairim şairlerden herhangi biri
büyük çanlar gibi çınlamalı mısralarım
gökyüzünün katıksız mavi dairesinde
coşkunum körük gibi göğsüm rüzgârla dolu
a koca dünya a benim canım sana meylim var
harmanların ormanların insanların
inşaat tezgâhları mektepler fabrikalar
gönül verdim hürriyet şampiyonlarına
suyu kandan verilmiş çelik yüreklilerim
hürriyetli efeler volkan yavruları
yaşarız can gülüm yaşarız dünya aşkına
şahlanır içimizde dev heyecanları
dünya sofrasında bir alev şarap içtik
şarkılar bölük bölük şarkılar tabur tabur
kış gelmiş kılıç gibi gelsin varsın
nasip almışız üşümekten yana korkumuz yok
ölçüsüz sevdi bu gönül dünyayı insanları
pulat gibi şarkılar yazdı hürriyet için

2.

benim gönlüm şarkıcıdır şarkı yakar aşk üstüne
şarkılarım deniz nefes şarkılarım pehlivan
kanat vurur rüzgâra şahan gibi doğan gibi
hey gümbür gönül şarkımız dünyakâridir
söyle koro söyle dört ses üstünden
genç efeler tosun tosun gerdan kırıp yürüsün
sevinçli çığlıklar fışkırsın yıldızlara
cıvanım can nedir hürriyet yaşasın
savrul kahraman rüzgârım savrul dünya üstüne
savrul gümüş yağmurum iri taneliden
yıkansın burcu burcu yunsun şarkılar
harmandalı eser esmesin mi başımızda
vur dizini zeybek toprak inlesin
sakınma gök mavişim sakınma
kelepçeli deyişler havada bulut
şarkıman bu gönül mısradan ve beyitten
şarkıman aşk derdine dünya derdine
vur dizini zeybek toprak inlesin
mızrak gibi çevir ufka bakışlarını
cıvanım can nedir hürriyet yaşasın

Attilâ İlhan, bu bölümün üçüncü şiiri olan ve iki kısımdan oluşan "Dünyakâri" adlı bu şiirde; İkinci Dünya Savaşı'ndaki özgürlük mücadelesini Türkiye'deki özgürlük mücadelesi ile özdeşleştirerek anlatmaktadır.

Şair, Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında; *"Dışarıdaki faşizme her yükleniş, içerdeki faşizme bir yükleniş demekti."* ifadesi ile dünyayı etkileyen savaşın

getirdiği özgürlük fikrini ülkemiz ile bağdaştırmakta; şiirlerinde dünyadaki mücadeleden, özgürlükçü düşünceden bahsederken, aslında ülkemiz içindeki özgürlükçü var oluşu da dile getirmektedir.

"Dünyakâri" adlı bu şiirinde yeni bir şiir tekniği denediğini söyleyen Attilâ İlhan, Tasavvuf Şiirleri'nde rastlanan havayı, Halk Şiiri'nde özellikle varsağılarda rastlanan bir başka havayla kaynaştırıp, epik denilebilecek bir toplumsal şiir ortaya koymaktadır. Şairin diğer şiirlerinde olduğu gibi, bu şiirde de Halk Edebiyatı'nın ve Nazım Hikmet'in etkileri, toplumcu-gerçekçi anlayışta kendilerini göstermektedir[146].

"Dünyakâri adlı bu şiirde şekil bakımından farklılık görülmektedir. Daha önce serbest tarzda görülen şiirler, uzun ve kısa mısralardan oluşmaktaydı. Halbuki bu şiirde uzun ve birbiriyle hemen hemen aynı boyda bir mısra yapısı göze çarpmaktadır. Şiirin tümünde hayatı, hürriyeti, insanı seven bir şair vardır. Halk Şiiri ile modern şiir arasında, biraz daha modern şiire yakın olan bu manzumede, Attilâ İlhan şiirine yeni kelimelerin girdiğini görürüz. Kelime seviyesine inildiğinde bundan önceki şiirlerin aksine halk söyleyişinden bir uzaklaşma dikkati çeker: "inşaat tezgahları", "fabrikalar", "volkan yavruları", "pulat", "kelepçeli". Savaşa tepki ile hürriyete özlemin kaynaştığı bu şiir için de İkinci Dünya Savaşı tesiriyle kaleme alınmıştır diyebiliriz. Bu yıllarda toplumcu şairler "hürriyet için savaş" terimini oldukça fazla kullanmışlardır. Şair bu şiirde, insanları savaşı bırakıp güzel yaşamaya davet etmektedir[147]."

- ***Sana fakir canım kurban olsun hürriyet:*** Attilâ İlhan, hür düşünmek ve yaşamak için kendi canını feda edebileceğini dile getirmekte; fakir canım ifadesiyle kendisinin zavallı ve kimsesiz bir insan olduğunu, özgürlük karşısında hiçbir değeri bulunmadığını anlatmak istemektedir.

[146] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 177.
[147] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 88-89.

1- **Fakir canım** ifadesinde yer alan **fakir**[148] sözcüğü burada göndergesel anlamlarında kullanılmamakta, mecaz olarak; *"zavallı, kimsesiz"* anlamlarında yer almaktadır.

Şair, fakir sözcüğü ile kimsesizliğini ve zavallılığını; can göstergesi ile benliğini anlatmak istemektedir. Can göstergesi, fakir sözcüğü ile bir arada kullanılarak kişileştirilmekte, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Fakir canım** ifadesi şiir diline has oluşturulmuş, günlük dilden uzak, yadırgatıcı bir ifadedir. Bu sebeplerle ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Fakir canım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Fakir canım** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Can kurban**[149]; *"uğrunda ölüm bile göze alınabilecek kadar güzel, iyi olan kimse, şey"* için söylenen bir deyimdir. Attilâ İlhan, bu deyimle hürriyet uğruna ölebileceğini somut bir şekilde ifade etmekte; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***Gönül verdim hürriyet şampiyonlarına:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, özgürlük için mücadele eden ve başarıya ulaşan insanları desteklediğini ifade etmektedir.

1- **Gönül vermek**[150]; *"sevmek, âşık olmak; bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek; düşkün olmak"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir deyimdir. Şair, burada deyim yoluyla somutlaştırma yapmakta ve aktarma – deyim aktarması –

[148] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[149] http://www.tdksozluk.com/
[150] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Hürriyet şampiyonları** olarak nitelenen, kendisini özgürlük mücadelesine adamış ve bu mücadelede başarılı olmuş kişilerdir. Şair, böyle bir benzetme yaparak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Hürriyet şampiyonları** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Hürriyet şampiyonları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye özgürlük için mücadele eden kişilerle ilgili imge ve tasarımlar sunan bir ifadedir. Bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Hürriyet şampiyonları** tamlaması, ölçünlü dilin kurallarından uzak, imge ve tasarımlar taşıyan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Suyu kandan verilmiş çelik yüreklilerim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında hürriyet şampiyonlarını kastetmekte; onları bitmeyen ümitleri, yenilmeyen yürekleri nedeniyle çelik yürekliler olarak nitelemektedir.

1- Attilâ İlhan mısra'ını çeliğe su vermek deyiminden örneksenerek meydana getirmektedir.

Çeliğe su vermek[151]; *"çeliği özel bir biçimde hızla soğutarak daha çok setleşmesini sağlamak"* anlamına gelen bir deyimdir. Şair, hürriyet şampiyonlarının hiçbir kötü koşuldan etkilenmeyerek yılmadan, usanmadan mücadele edişlerini deyimden yola çıkarak anlatmaktadır.

Çeliğe su vermek deyiminin yapısını bozarak suyu kandan verilmiş çelik yürekliler şeklinde yeni bir ifade üreten Attilâ İlhan, bu örneği ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile hürriyet şampiyonlarını, yani özgürlük için mücadele eden kişileri kastetmekte, benzetme yaparak aktarma – deyim aktarması meydana

[151] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

getirmektedir.

3- **Suyu kandan verilmiş çelik yürekliler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir anlatım sunmak amacıyla deyimin yapısının bozulması sonucunda oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Suyu kandan verilmiş çelik yürekliler** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye bazı imge ve tasarımlar sunan, onlarda duygu oluşturan bir ifadedir. Bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Çelik yürekliler** ifadesinde hürriyete kavuşmak için mücadele edenlerin cesaretleri dile getirilmektedir. Attilâ İlhan bu tamlaması ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

6- **Çelik yürekliler** tamlaması, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Çelik yürekliler** tamlaması, estetik değeri ve sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Çelik yürekliler** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide hürriyet uğruna mücadele eden kişilerin karakter özelliklerine dair oluşturduğu imge ve tasarımlarla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hürriyetli efeler volkan yavruları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında özgürlük için savaşanlardan bahsetmekte, onları bitip tükenmeyen azimlerinden, hırslarından dolayı volkan yavruları olarak tanımlamaktadır.

1- **Hürriyetli efeler** ifadesinde şair, efelerin yiğitlik özelliğinden yararlanmakta, özgürlük için mücadele edenlerin efeler gibi yiğit olduklarını dile getirmektedir.

2- **Volkan yavruları** ifadesinde düşüncelerini azimle savunan kişilerden bahsedilmektedir. Şair, düşünceleri uğruna mücadele edenleri volkan yavruları olarak nitelemekte, benzetmeli anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

3- **Volkan yavruları** tamlaması, sözcükleri arasında anlam bakımından uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Volkan yavruları** tamlaması, taşıdığı imge ve tasarımlarla, sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

5- **Volkan yavruları** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye özgürlük, barış gibi kavramlar uğruna mücadele veren kişilerle ilgili bazı imge ve tasarımlar ulaştıran bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yaşarız can gülüm yaşarız dünya aşkına:*** Şair bu mısrada okuyucularının nezdinde tüm insanlığa seslenmekte ve sevilen dünya için yaşanılması gerektiğini ifade etmektedir. Mısrada yer alan **can**[152] sözcüğü, *"çok içten, sevimli, sevilen, şirin"* gibi anlamlarda kullanılmakta; şair okuyucularına/dinleyicilerine ve tüm insanlığa olan sevgisini bu ifade ile göstermektedir.

1- Attilâ İlhan mısra'ında **gülüm** ifadesini tüm insanlık için kullanarak benzetme yapmakta, aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Yaşarız gülüm** ifadesi, Attilâ İlhan'ın tüm insanlığa seslenmek amacıyla meydana getirdiği aktarmalı ve dolayısıyla yadırgatıcı bir kullanımdır. İfade böylelikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yaşarız gülüm** ifadesinde gülüm göstergesini mısra'ına estetik bir ifade katmak amacıyla seçen şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Yaşarız gülüm** ifadesi, aktarmalı anlatımı, taşıdığı duygu değeri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dünya sofrasında bir alev şarap içtik:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında dünyayı çeşit çeşit yiyeceklerin olduğu bir sofraya benzeterek hayatın acı ve tatlı yönlerine gönderme yapmaktadır.

---

[152] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Dünya sofrası** ifadesinde şair, dünyayı sofraya benzetmekte; hem benzeyen öğeyi, hem de benzetilen öğeyi mısra'ında kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Dünya sofrası** kullanımında sözcüklerin göndergesel anlamları arasında bir uyum bulunmamakta ve ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Dünya sofrası** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye dünyanın acı ve tatlı yönleri ile ilgili imge ve tasarımlar sunan, sanatlı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturan bir güzel benzetmedir.

4- **Dünya sofrası** ifadesi, anlam bakımından birbirine uzak olan sözcüklerin bağdaştırılmasıyla oluşmuş, taşıdığı imge ve tasarımlarla bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bir alev şarap** tamlamasında yaşanılan acı olaylar, hürriyeti kazanmak için verilen mücadeleler sembolik bir şekilde anlatılmaktadır. Attilâ İlhan bu benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Bir alev şarap** ifadesinde alev ve şarap göstergeleri renklerinden ötürü birbirine benzetilmekte ve güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

7- **Bir alev şarap** tamlaması, alev ve şarap göstergelerinin mantığa aykırı bir şekilde bağdaştırılması, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Bir alev şarap** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşlarla, çekilen çilelerle ilgili imge ve tasarımlar sunan, şiir diline özgü anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

9- **Bir alev şarap** tamlaması, sözcüklerinin bağdaştırılma şekillerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş, taşıdığı imge ve tasarımlar ile bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şarkılar bölük bölük şarkılar tabur tabur:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında tabur tabur şarkılar ifadesi ile İkinci Dünya Savaşı'nı hatırlatarak askerlerin sivil halka müdahalesini sezdirmektedir.

1- Mısradaki **şarkı** göstergesi savaşı kasteden bir ifadedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Bölük bölük şarkılar** tamlamasında yer alan **bölük bölük**[153] ikilemesi; *"parçalara ayrılmış bir biçimde"* anlamını taşımaktadır. Bu ifade ile şair, dünyanın farklı bölgelerinde kısım kısım devam eden savaşı anlatmaktadır.

3- **Bölük bölük şarkılar** tamlaması, şarkı göstergesinin göndergesel anlamının dışına çıkması neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Bölük bölük şarkılar** ifadesi, şairin şiirinin dilini zenginleştirmek ve daha etkili bir hâle getirmek amacıyla kurduğu estetik bir tamlamadır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Bölük bölük şarkılar** ifadesi, ölçünlü dilin kuralları dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Tabur tabur şarkılar** ifadesindeki **tabur**[154]; *"dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasındaki asker birliği; küme, yığın, grup"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada ilk anlamında kullanılarak İkinci Dünya Savaşı'ndaki asker birliklerini anlatmaktadır. Şair tek başına kullanılan sözcüğü şiirinde ikileme hâline getirerek bir sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

7- **Tabur tabur şarkılar** ifadesinde gerek şarkı sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaştırılması, gerek anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum olmaması sebebiyle ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

8- **Tabur tabur şarkılar** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi düşünmeye sevk eden, onlara imge ve tasarımlar ileten bir tamlama olması sebebiyle alışılmamış

[153] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[154] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

2.

- ***Benim gönlüm şarkıcıdır şarkı yakar aşk üstüne:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, kendisinin hürriyet ve dünya, insan sevgisi üzerine şiirler yazan bir şair olduğunu dile getirmektedir.

Attilâ İlhan, Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında, "Dünyakâri" adlı bu şiirde Tasavvuf Şiiri ile Halk Şiiri'ndeki varsağıyı kaynaştırarak epik denilebilecek bir toplumcu şiir yakalamayı amaçladığını belirtmektedir.

Buna göre şairin mısra'ında dile getirdiği şarkı; *"Güney Anadolu Bölgesi'nde Varsak Türklerinin özel bir ezgiyle söyledikleri "koşma" anlamına gelen* **varsağı**[155] dır. Varsağı, bir Halk Edebiyatı nazım biçimidir. Varsağılarda yiğitçe bir hava vardır. Attilâ İlhan, özgürlük, dünya barışı, sevgi, kardeşlik, eşitlik gibi şiirlerini bu biçimle söylediğini ifade etmektedir.

1- **Şarkı** göstergesi ile varsağıyı kasteden şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Gönlüm şarkıcıdır** ifadesinde şair, hürriyet, barış, kardeşlik üzerine söylediği şiirlerin gönülden geldiğini anlatmaktadır.

Gönül göstergesi bu ifade ile kişileştirilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Gönlüm şarkıcıdır** ifadesi, şiir dilinde rastlayabileceğimiz özgün bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönlüm şarkıcıdır** ifadesi, şairin dil kurallarından uzaklaşarak meydana getirdiği estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[155] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Gönlüm şarkıcıdır** ifadesi, kişileştirme yoluyla oluşturulmuş, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye Attilâ İlhan'ın şiirleri hakkında imge ve tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Şarkı yakar aşk üstüne** ifadesindeki şarkı yakmak kullanımı; türkü yakmak deyiminden örneksenerek meydana getirilmiş bir ifadedir. İfade, sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

7- **Şarkı yakmak**, türkü yakmak deyiminin yapısında meydana getirilen değişiklik ile yadırgatıcı bir hâl almakta ve ifade alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

8- **Şarkı yakmak** ifadesi Attilâ İlhan'ın şiirini zenginleştirmek amacıyla meydana getirdiği estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Şarkılarım deniz nefes şarkılarım pehlivan:*** Attilâ İlhan, varsağı biçiminde söylediği şiirlerini bu mısra'ında deniz, nefes ve pehlivan olarak nitelemekte; onların tüm dünyaya yayılabilen ve insanlara tesir eden gücüne dikkat çekmektedir.

1- Yukarıdaki mısrada olduğu gibi, burada da **şarkı** sözcüğü ile anlatılmak istenen **varsağı**dır. Benzetmeli bir kullanım yapılmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Şarkılarım deniz** ifadesinde şair, kardeşlik, özgürlük, barış, sevgi, eşitlik üzerine söylediği şiirlerinin denizler gibi derin ve büyük olduğunu ifade etmekte; anlatımında benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- **Şarkılarım deniz** ifadesi, anlaşılması güç bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Şarkılarım deniz** ifadesi, sanatlı anlatımı ve şiirlere dair verdiği ipuçları ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Şarkılarım deniz** ifadesi, dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş; okuyucuya/dinleyiciye Attilâ İlhan şiirleri ile ilgili imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Şarkılarım nefes** kullanımında, söylenen şiirlerin insanlığın ortak düşüncelerini yansıttığı, insanlığa nefes alabilmeleri için gerekli olan ümidi ve yaşama sevincini aşıladığı anlatılmakta; yine benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

7- **Şarkılarım nefes** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı sözcüklerin bir arada kullanılması ile yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Şarkılarım nefes** ifadesi, gerek estetik ve sanatlı anlatımı bakımından, gerek meydana getirdiği çağrışımlar bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **Şarkılarım nefes** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirler ile ilgili imge ve tasarımlar ileten, farklı sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

10- **Şarkılarım pehlivan** kullanımında söylenen şiirler, yenilmek nedir bilmeyen bir pehlivana benzetilmekte; şiirlerin korkusuzca yazıldıkları dile getirilmektedir. İfadede benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

11- **Şarkılarım pehlivan** ifadesinde anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum olmadığı için ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

12- **Şarkılarım pehlivan** ifadesi hem estetik bir ifadedir, hem de okuyucuya/dinleyiciye Attilâ İlhan şiirleri ile ilgili çağrışımlar sunmaktadır. Bu sebeplerle ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

13- **Şarkılarım pehlivan** ifadesi günlük dilde rastlanmayan, şiir diline özgü bir ifadedir. Taşıdığı imge ve tasarımlar ile de sapma – anlambilimsel sapma örneği

olmaktadır.

- ***Hey gümbür gönül şarkımız dünyakâridir:*** Attilâ İlhan, barış, özgürlük, eşitlik, kardeşlik gibi konular üzerine gönülden, coşkuyla ve heyecanla söylediği tüm şiirlerin insanlığa bir armağan olduğunu, onlar için yazıldıklarını ifade etmektedir.

1- Mısra'ına hey seslenme sözü ile başlayan şair, gümbür gönül tamlamasıyla devam etmektedir. Buradaki **gümbür**, şairin şiirlerini ne derece coşkulu, heyecanlı ve yürekten ortaya koyduğunu anlatan ve **gümbür gümbür** ikilemesinden örneksenerek meydana getirilen bir sözcüktür. Attilâ İlhan gümbür gümbür ikilemesini bozarak meydana getirdiği **gümbür gönül** ifadesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Gümbür gönül** ifadesindeki gümbür sözcüğünün bir anlam içermemesi, tamlamanın dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmesiyle ifade anlaşılması güç bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Gümbür gönül** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye kendi duygularıyla ilgili aktarma yaptığı ilginç bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Şarkı** sözcüğü diğer mısralarda olduğu gibi burada da varsağı sözcüğünü karşılamakta ve benzetme yapılmaktadır. Şarkı; aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

5- Dünyakâri ifadesinde yer alan **kâri**[156]; Arapça kökenli bir sözcüktür ve *"okuyucu, okur"* anlamına gelmektedir. Şair, dünya ve kâri gibi iki farklı sözcüğü birleşik isim gibi kullanarak bir sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

6- **Şarkımız dünyakâridir** ifadesi, şairin yeni türettiği sözcükle anlaşılması güç bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[156] http://tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Şarkımız dünyakâridir** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, yazılan şiirlerin tüm dünya okurlarına hitap ettiğini belirtmek amacıyla estetik bir şekilde meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

- ***Genç efeler tosun tosun gerdan kırıp yürüsün:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında savaşın bittiği, barış dolu mutlu günlerin geldiği bir vakti hayal ederek genç delikanlılara seslenmektedir.

1- **Genç efeler** ifadesindeki **efe**[157] göstergesi; *"yiğit"* anlamında kullanılmaktadır.

2- **Genç efeler tosun tosun yürüsün** ifadesindeki **tosun**[158] göstergesi; *"danalıktan yeni çıkmış genç boğa; mecaz olarak sağlıklı, tıknaz delikanlı"* anlamlarına gelen bir göstergedir. Attilâ İlhan mısra'ında göstergenin mecaz anlamından yararlanmaktadır. Şair tosun göstergesini yinelemek suretiyle dile yeni bir ikileme kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Tosun tosun yürüsün** ifadesi, tosun göstergesinin ikileme şeklinde kullanılmasıyla yadırgatıcı bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

4- **Tosun tosun yürüsün** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Sevinçli çığlıklar fışkırsın yıldızlara:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaşların bittiği, insanların barış içinde mutlu ve kardeşçe yaşadığı günleri hayal ederek, o vakit geldiğinde tüm insanlığın sevinçli çığlıklar atmasını dilemektedir.

1- **Fışkırmak**[159]; *"gaz veya sıvılar (için) bir yerden basınç etkisiyle yukarıya doğru birdenbire ve hızla çıkmak; (bitkiler için) toplu halde ve gür olarak yetişmek; bir şey bir yerde bol bol görülmek"* gibi farklı anlamlara gelen bir eylemdir.

---

[157] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[158] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[159] http://www.tdksozluk.com/

Attilâ İlhan fışkırmak eylemini sevinçli çığlıklar için kullanmakta ve çığlıkları gaz veya suya benzeterek bu örneği ile aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Sevinçli çığlıklar fışkırsın** ifadesi, günlük kullanımdan uzak, şiir için meydana getirilmiş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sevinçli çığlıklar fışkırsın** ifadesi, sanatlı anlatımı ve taşıdığı duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sevinçli çığlıklar fışkırsın** ifadesi, insanlığın sevincini, heyecanını okuyucuya/dinleyiciye yansıtan; onlarda tasarım, imge ve duygu değeri oluşmasını sağlayan günlük dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cıvanım can nedir hürriyet yaşasın:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında okuyucuya/dinleyiciye seslenmekte; hürriyet olgusunun önemine dikkat çekmektedir. Milletin özgür olarak yaşamasının her şeyden daha değerli ve önemli olduğunu ifade eden şair, bu uğurda ölümün göze alınacağı fikrini iletmektedir.

1- **Civanım**[160] seslenme sözcüğü, *"yakışıklı genç erkek veya güzel genç kadın; genç ve yakışıklı"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan civanım ifadesi ile okuyucularına/dinleyicilerine seslenmekte, böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Civan** göstergesi, okuyuculara/dinleyicilere hitap etmek amacıyla kullanılmıştır. Mısra, civan göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşmasıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Civanım** seslenişi mısra'ın etkileyici olmasını sağlamakta ve mısra alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Civan** göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması, mısra'ın dil kurallarının dışına çıkmasına neden olmakta ve mısra sapma – anlambilimsel sapma

[160] http://tdkterim.gov.tr/bts/

örneği olmaktadır.

5- Attilâ İlhan, sözlüklerimizde **civan** olarak yer bulan göstergeyi, halk arasındaki telaffuzu ile kaleme almakta ve sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

6- **Yaşamak** eylemi mısrada; **sürmek, devam etmek** mecaz anlamlarında kullanılmaktadır.

- ***Savrul kahraman rüzgârım savrul dünya üstüne:*** Bu mısrada hürriyetin tüm dünyaya yayılması ve insanlığın hür olması isteği dile getirilmektedir.

1- **Kahraman rüzgâr** tamlaması ile anlatılmak istenen hürriyettir. Hürriyet olgusunun bir rüzgâr gibi dünyanın dört bir tarafında dolaşması, tüm ülkelere yayılması istenmektedir.

Kahraman rüzgâr kullanımı ile **hürriyet**i kastedip benzetme yapan Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kahraman rüzgâr** ifadesindeki **kahraman**[161]; *"savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren kimse, alp, yiğit; bir olayda önemli yeri olan kimse; olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara veya şehirlere devlet tarafından verilen onur"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Sözcük burada rüzgâr ismini nitelemekte ve onu bir insana benzetmektedir.

Kahraman rüzgâr tamlaması, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

3- **Kahraman rüzgâr** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Kahraman rüzgâr** ifadesi hem hürriyet olgusunu karşılayan, hem rüzgâra insana ait bir durum yükleyen estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[161] http://www.tdksozluk.com/

5- **Kahraman rüzgâr** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye özgürlük ile ilgili imge ve tasarımlar sunan, dil kurallarına aykırı bir biçimde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Savrul gümüş yağmurum iri taneliden:*** Yukarıdaki mısrada kahraman rüzgâr tamlamasıyla hissettirilen hürriyet olgusu, bu mısrada gümüş yağmur olarak nitelenmektedir.

1- **Gümüş yağmur** ifadesi ile anlatılmak istenen hürriyet olgusudur. Attilâ İlhan bu kullanımı ile hürriyeti daha somut şekilde anlatmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Gümüş**[162]; *"atom numarası 47, atom ağırlığı 107,88, yoğunluğu 10,5 olan, 960 °C'ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element; bu elementten yapılmış"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. İfadede yağmur damlaları, ışıkta yansımalı olarak görünmesinden ötürü gümüş rengine benzetilmekte ve güzel benzetme örneği meydana getirmektedir.

3- **Gümüş yağmur** tamlaması, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline has meydana getirilmiş bir tamlamadır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Gümüş yağmur** tamlaması, hürriyet düşüncesinin gümüş gibi pırıl pırıl, aydınlık bir düşünce olduğunu anlatmak isteyen bir tamlamadır ve estetik kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Gümüş yağmur** tamlaması, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş, özgürlük ile ilgili okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıkansın burcu burcu yunsun şarkılar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında özgürlüğe, barışa, eşitliğe dair söylenen şiirlerin hürriyet yağmuru ile ıslanmasını dilemekte; şiirlerin hiçbir baskıya uğramadan hür bir şekilde yazılmalarını istemektedir.

---

[162] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Şarkı** sözcüğü ile kahramanca bir hava ile yazılan hürriyet, barış, kardeşlik, eşitlik gibi konuları kapsayan varsağılar kastedilmekte; benzetme yapılmaktadır. Bu benzetmesi ile şair, aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Burcu burcu**[163] ikilemesi; *"koku için, etkili bir biçimde yayılarak"* anlamına gelmektedir.

3- **Burcu burcu yıkansın şarkılar** ifadesindeki **yıkanmak**[164] eylemi; *"yıkama işi yapılmak veya yıkama işine konu olmak; kendi vücudunu yıkamak, banyo yapmak"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan, **yıkanmak** eylemini şarkılar için kullanarak şarkıları yıkanabilen bir nesneye benzetmekte, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

4- **Burcu burcu yıkansın şarkılar** ifadesinde kaleme alınan şiirlerin hür irade ile yazılmaları gerektiğini dile getiren Attilâ İlhan, iki farklı sözcüğü bir arada kullanarak mantığa aykırı ve anlaşılması güç bir ifade elde etmekte ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek vermektedir.

5- **Burcu burcu yıkansın şarkılar** ifadesi, şiire estetik bir değer katmakta, onu günlük dilden uzaklaştırmaktadır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Burcu burcu yıkansın şarkılar** ifadesi, şiirlerin hür düşünceyle yazılması gerektiğini okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda tasarım ve imgeler oluşturan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

7- **Yunmak**[165]; halk arasında *"yıkanmak"* anlamında kullanılan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, bu sözcüğü mısra'ında kullanarak Halk Şiiri'ne uygun bir kullanım örneği meydana getirmektedir.

---

[163] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[164] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[165] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Harmandalı eser esmesin mi başımızda: Bu mısrada özgürlüğün getirdiği sevinç, neşe, coşku, Ege Bölgesi'ne ait bir oyun türünün müziği ile anlatılmaktadır.

1- **Harmandalı**[166]; *"Ege Bölgesi'nde oynanan bir çeşit zeybek oyunu; bu oyunun müziği; argo olarak sarhoş"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür.

2- **Başımızda harmandalı eser** ifadesi; *"genç, sorumluluk duygusundan uzak, zevk ve eğlence peşinde koşmak"* anlamına gelen **başında kavak yeli esmek**[167] deyiminden örneksenerek meydana getirilmiş yeni bir ifadedir. Attilâ İlhan bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Başımızda harmandalı eser** ifadesi, **sevinçliyiz, coşkuluyuz** gibi anlamlar taşıyan bir ifadedir ve örnek alındığı deyim gibi aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

4- **Başımızda harmandalı eser** ifadesi, anlam bakımından bir bütünlük göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

5- **Başımızda harmandalı eser** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili ve sanatlı bir ifade sunmak amacıyla meydana getirilmiş yeni bir ifadedir. İfade bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Sakınma gök mavişim sakınma:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında mavi gözlü ve açık tenli olduğu anlaşılan bir kişiye seslenerek, söylemek istediklerini çekinmeden ifade etmesi gerektiğini dile getirmektedir.

Gök mavişim ifadesinde yer alan **maviş**[168]; *"ak tenli, mavi gözlü kimse"* anlamına gelmektedir. Şair, mısra'ında seslendiği bu kişinin göz rengi ile gökyüzünün maviliği arasında bağ kurmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır

---

[166] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[167] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[168] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Gök mavişim** ifadesi, anlam bakımından birbirine uzak olan sözcüklerin birleştirilmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Gök mavişim** ifadesi, şiire estetik bir değer katan, okuyucuya/dinleyiciye kişinin görüntüsü ile ilgili tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Gök mavişim** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kelepçeli deyişler havada bulut:*** Bu mısrada özgür düşünce ile söylenmeyen, kısıtlama, sansür getirildiği için hür irade ile oluşturulmamış şiirlerin kalıcı olamadıkları, bulutların dağılması gibi onların da yok olup gidecekleri anlatılmaktadır.

1- **Kelepçeli deyişler** ifadesinde, şiirlerin baskı ve sansür ortamında özgürce yazılmadıkları ifade edilmektedir.

Kelepçeli deyişler ifadesindeki **kelepçe**[169]; *"tutukluların kaçmasını önlemek için bileklerine takılan, bir zincirle tutturulmuş demir halka; kablo, boru vb. şeyleri bir yere bağlı tutmak için kullanılan halka veya kelebek"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Buradaki kelepçe ilk anlamda insanların kaçmasını önlemek için kullanılan demir halka olarak kullanılmaktadır. Böylelikle deyişler sözcüğünün insanlara özgü bir sözcükle birleştirilmesiyle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Kelepçeli deyişler** ifadesi, günlük olağan dilde kullanılmayan, şaire özgü bir anlatımdır. Yadırgatıcılığı ile ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kelepçeli deyişler** ifadesi, estetik ve sanatlı bir ifadedir. Ayrıca okuyucuya/dinleyiciye şiirlerin içeriği ile ilgili bilgi vermekte, tasarımlar sunmaktadır. İfade böylece, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[169] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Kelepçeli deyişler** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş, imge ve tasarımlar taşıyan; duygu aktarımı sağlayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Kelepçeli deyişler havada bulut** ifadesinde, baskı altında söylenmiş sözlerin, yazılmış şiirlerin hiçbir hükmü bulunmadığını, gökyüzündeki bulutlar gibi yok olacaklarını anlatan; benzeyen ve benzetilen öğelerin bir arada kullanılması ile oluşturulmuş bir güzel benzetme sanatıdır.

6- **Kelepçeli deyişler havada bulut** mısra'ı, ilk anda okuyucuyu/dinleyiciyi tereddüte düşüren, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Kelepçeli deyişler havada bulut** mısra'ı, şiire estetik bir değer katan, çağrışımlara yol açan bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Kelepçeli deyişler havada bulut** mısra'ı, okuyucu/dinleyici için imge ve tasarımlar sunan, dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şarkıman bu gönül mısradan ve beyitten:*** Attilâ İlhan burada, yazdığı şiirlerin gönlünden gelerek mısralara döküldüğünü ifade etmektedir.

1- Şair, bu mısra'ında da diğer mısralarda olduğu gibi daha önce kullanılmamış bir sözcükle okuyucusunun/dinleyicisinin karşısına çıkmaktadır. Attilâ İlhan **şarkıman** göstergesi ile yeni bir sözcük türeterek sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Şarkıman** ifadesi, okuyucu/dinleyici açısından yadırgatıcı, anlaşılması güç bir ifadedir ve bu sebeple mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, şarkıman sözcüğünün kullanılması ile ilgi çekici bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

hey

özüm nur gibi vardım denizler başına
sisler almış ak tülbent sisler almış bürümcek
güneşler cevahir cevahir karşıdan
bir karanfil gibi sevdalı kalbim
deste deste asker şarkıları sonbahar ve sabah
ve kuşlar ipekten gök atlasa uçmuşlar

özüm nur gibi vardım denizler başına
vardım terk ile rüyaları rüyaları
vardım düşünerek dünyaları dünyaları
memleketim âşık garip karacaoğlan
yol geçen hanları derya kuşu limanları
ağlar gibi dövünüp şarkı söyleyen
karaşın kürtler lorke de lorke
saman saçlı keman kaşlı göçmenler
istanbul narin izmir ille de aydın
tokat bir bağ içinde gülü bardak içinde

hasretlik çeken tatvan'lı kemankeş isa
sıtmalı sıfır numara traşlı tosunlarımız
açıldı mı güllerin canım gülüm manisa
ve dünyamız kâinat içinde bir canlı selam
afyon'lu sâlim'in hısımı meksiko'lu pedro
aragon'u usta bilmiş şair attilâ ilhan
ve tekmil demir mısralılar bayraktar
körük göğüslüler mızrak şarkılılar
budapeşte roma ille de paris
hey dünya olup bitesiye memleketimiz
özüm nur gibi vardım denizler başına

nur gönül nurludur yağmurlu pehlivanlıdır
bir beste buldum ki köpük köpük çağlayan
şanlıdır hem şanlı hem insanlıdır
insanlı çakır efem insanlı
vurdukça er sesli erbab davul
mendil tutup sıradağlar oynamalı
oy dağlar sıradağlar kara dağlar
şahlanın şu çıngırak yıldızlara dağlar

"Hürriyet Yürüyor" bölümündeki diğer şiirlerde olduğu gibi, "Hey" isimli bu şiirde de ağırlıklı olarak yer tutan **hürriyet** olgusudur.

Attilâ İlhan, Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında, "Dünyakâri" isimli şiirinde tüm dünyaya yayılan özgürlük mücadelesini ve bu mücadelenin Türkiye'deki izlerini, etkilerini ifade ettiğini belirtmekte; "Hey" isimli şiirinde de aynı tutumu devam ettirdiğini dile getirmektedir.

Attilâ İlhan; *"özellikle Türk halkı ile dünyanın öteki halkları arasındaki paralelin üstüne basılması, hürriyet mücadelesindeki beraberliği vurguluyor."* diyerek, okuyucusuna/dinleyicisine şiiri ile ilgili bilgi sunmaktadır[170].

"Dünyakâri isimli şiirden itibaren Hey, Lilişan, Türkiye ve Deryalar şekil ve söyleyiş olarak birbirleriyle benzerlik arzederler. Fakat konu bakımından şiirler az da olsa farklılık gösterirler. Hey'de "hürriyet savaşçısı" şair Türkiye'yi ve memleketlerimizi insan sevgisi ile birlikte dikkatlere sunar. "Deste deste asker şarkıları", İkinci Dünya Savaşı'nı hatırlatan "Budapeşte Roma ille de Paris" gibi sözler; savaşın insanlardaki yaşama zevkini öldürdüğünü sezdirmektedir. Attilâ İlhan, Dünyakâri ve Hey'de insanları savaşı bırakıp güzel yaşamaya davet etmektedir[171]*."*

[170] Attılâ İlhan, *Duvar*, …, s. 178.

- ***Sisler almış ak tülbent sisler almış bürümcek:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında gökyüzünün sisli görüntüsünü bir kadının baş örtüsüne benzeterek dile getirmektedir.

1- **Sisler almış ak tülbent** ifadesindeki **tülbent**[172]; *"ince ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşak pamuklu bez; bu bezden yapılmış baş örtüsü"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. Şair, bu ifadesinde gökyüzünün beyaz bulutlarla ve sislerle kaplı olduğunu anlatmak istemekte, gökyüzünü ak tülbent olarak niteleyerek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Sisler almış ak tülbent** ifadesi, sözcükler arasında anlam bütünlüğü bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sisler almış ak tülbent** ifadesinde, Anadolu kadınlarının görüntüsüne dair bir izlenim oluşturulmaktadır. İfade bu sebeple ve ayrıca sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sisler almış ak tülbent** ifadesinde Anadolu kadınının görüntüsünü resmeden Attilâ İlhan, bu kullanımı ile bir sapma – anlambilimsel sapma örneği meydana getirmektedir.

5- **Sisler almış bürümcek** ifadesinde geçen **bürümcek**[173] sözcüğü; Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde *"çarşaf, çar; baş örtüsü"* olarak geçmektedir. Şair, bu kullanımı ile yine gökyüzü ve baş örtüsü arasında bağ kurmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Sisler almış bürümcek** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Sisler almış bürümcek** ifadesi, estetik değeri ve Anadolu kadınının görüntüsünü yansıtması bakımlarından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[171] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 89.
[172] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[173] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

8- **Sisler almış bürümcek** ifadesi, dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş; Anadolu kadını ile ilgili imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Güneşler cevahir cevahir karşıdan:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında güneşin pırıl pırıl görüntüsünü elmas, yakut vb. gibi değerli bir taşın parlaklığına benzetmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken ilk ifade **güneşler** sözcüğüdür. Evrende tek olarak bulunan güneş, şair tarafından -ler çokluk ekinin getirilmesi ile çoğul olarak sunulmakta, bu kullanımla sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Cevahir**[174]; *"elmas, yakut vb. değerli taşlar, mücevher"* anlamına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan **güneşler cevahir** ifadesi ile iki öğeyi birbirine benzetmekte ve güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- **Güneşler cevahir cevahir** ifadesinde şair, cevahir sözcüğünü yineleyerek dile yeni bir ikileme kazandırmakta ve bununla sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

4- **Güneşler cevahir cevahir** ifadesi; güneşe eklenen –ler çokluk eki, cevahir sözcüğünün yeni bir ikileme hâline getirilmesi ve güneşin cevahire benzetilmesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Güneşler cevahir cevahir** ifadesi, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Deste deste asker şarkıları sonbahar ve sabah:*** Bu mısrada sonbahar mevsiminde, sabah vaktinde yapılan askerî müdahale anlatılmak istenmektedir.

1- **Deste deste asker şarkıları** tamlamasındaki **deste**[175]; *"cinsleri aynı veya birbirine yakın olan şeylerin bir arada bağlanmışı demet, bağlam; kılıç, bıçak vb.'nin elle tutulacak yeri; aynı cinsten onluk bir küme; yağlı güreşte pehlivanların ayrıldıkları derecelerden biri"* gibi birçok farklı anlama gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan sözcüğü

[174] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[175] http://tdkterim.gov.tr/bts/

mısrada ilk anlamında kullanmaktadır.

2- Şair, **deste** sözcüğünü iki defa tekrarlayarak dilimize yeni bir ikileme kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

3- **Deste deste asker şarkıları** ifadesi, deste sözcüğünün yinelenmesi ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Deste deste asker şarkıları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Ve kuşlar ipekten gök atlasa uçmuşlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında kuşların gök yüzüne doğru uçmalarını benzetme sanatı yaparak anlatmaktadır.

1- **İpekten gök atlas** ifadesinde gökyüzünün parlak ve ışıl ışıl görüntüsü *"yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş, saten"* anlamına gelen **atlas**a [176] benzetilmektedir. Şair, benzeyen öğe olarak gök sözcüğünü, benzetilen öğe olarak ipekten atlas ifadesini kullanmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **İpekten gök atlas** ifadesi benzetmeli kullanımı ile sözcükleri arasında anlam bütünlüğü bulunmayan bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **İpekten gök atlas** ifadesi, sanatlı anlatımı ve sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişikliklerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **İpekten gök atlas** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide gökyüzü ile ilgili tasarım oluşturan, günlük dilden uzak olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Vardım terk ile rüyaları rüyaları:*** Bu mısrada şair rüyalardan vazgeçtiğini, onları terk ettiğini belirtirken, geleceğe dair kurduğu hayallerden vazgeçtiğini anlatmak

[176] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

istemektedir.

1- Mısrada önemli olan **rüyaları rüyaları** ikilemesidir. Dilimizde böyle bir ikileme mevcut değilken, Attilâ İlhan özgün kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Rüyaları rüyaları** ikilemesi şaire özgü, günlük dilde karşılaşılmamış bir ifade olduğundan mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, rüyalar göstergesinin ikileme şeklinde sunulması ile okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

- ***Vardım düşünerek dünyaları dünyaları:*** Attilâ İlhan, düşünerek dünyaları ifadesi ile evrensel dünya görüşünü açıklamakta, tüm insanlığa ve onları ilgilendiren meselelere karşı duyarlılığını dile getirmektedir.

1- Mısrada geçen **dünyalar** sözcüğü, dünyada yaşayan tüm insanları kapsayan bir ifadedir. Şair burada parça-bütün ilişkisi kurarak aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Şair, dünyalar sözcüğünü iki defa kullanarak dilimize yeni bir ikileme kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

3- **Düşünerek dünyaları dünyaları** ifadesinde dünyalar sözcüğü ile dünyadaki insanları anlatan Attilâ İlhan, anlaşılması güç bir ifade meydana getirmektedir. Ayrıca şair, dile yeni bir ikileme kazandırmak amacıyla oluşturduğu dünyaları dünyaları ifadesi ile anlatımın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

4- **Düşünerek dünyaları dünyaları** ifadesi, şiir diline hareketlilik kazandırmak ve okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunmak için meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

- ***Yol geçen hanları derya kuşu limanları:*** Attilâ İlhan bu mısrada ülkemizdeki limanlardan, hanlardan bahsederken aslında memleket sevgisini okuyucuya/dinleyiciye

yansıtmaktadır.

1- **Yol geçen hanı**[177]; *"girip çıkanı, geleni gideni çok ve belirsiz yer"* anlamında kullanılan bir deyimdir. Attilâ İlhan deyimi, yol üzerlerinde bulunan hanların misafirlerinin hiç eksik olmadığını anlatmak amacıyla kullanmaktadır.

Yol geçen hanı deyimi aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yol geçen hanları** ifadesinde Attilâ İlhan, deyimin yapısında bir değişiklik meydana getirmekte, han sözcüğünü çoğul şekilde kullanmaktadır. Bu da deyimin sapma – sözcüksel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Yol geçen hanları** ifadesi, han göstergesinin çoğul şekilde kullanılmasıyla alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- Attilâ İlhan, **yol geçen hanı** deyimini şiirin yapısına uygun hâle getirerek ifadenin alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştrma örneği olmasını sağlamaktadır.

5- **Derya kuşu** ifadesi ile ülkemizdeki limanların güzelliği anlatılmak istenmektedir. İfadede derya kuşu, limanları güzellik bakımından nitelemekte, benzetme yapılmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

6- **Derya kuşu limanlar** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Derya kuşu limanlar** ifadesi sanatlı üslubuyla etkileyici bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

8- Derya kuşu limanlar ifadesi, aralarında uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılmasıyla okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Saman saçlı keman kaşlı göçmenler:*** Attilâ İlhan bu mısrada Balkanlardan ülkemize gelen göçmenleri çeşitli benzetmeler yaparak tarif etmektedir.

[177] http://sozluk.bilgiportal.com/

1- **Saman saçlı göçmenler** ifadesinde göçmenlerin saçları, renklerinden ötürü samana benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı yapılmaktadır.

2- **Saman saçlı göçmenler** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Saman saçlı göçmenler** ifadesi, benzetmeli anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Saman saçlı göçmenler** ifadesi, göçmenlerin görüntüsüne dair tasarımlar sunan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Keman kaşlı göçmenler** ifadesinde, göçmenlerin kaş yapıları kemana benzetilmekte; yine benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılmasıyla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

6- **Keman kaşlı göçmenler** ifadesi, dilde kullanılmayan yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Keman kaşlı göçmenler** ifadesi, benzetmeli anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Keman kaşlı göçmenler** ifadesi, göçmenlerin dış görünüşleri hakkında tasarımlar sunan, dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İstanbul narin izmir ille de aydın:*** Bu mısrada şair, ülkemizin güzel şehirlerini sıralamaktadır.

1- **Narin İzmir** ifadesindeki **narin**[178]; *"ince yapılı, yepelek, nazenin; ince"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür. Attilâ İlhan mısrada sözcüğün ince yapılı, nazenin gibi anlamlarını kullanarak İzmir'in güzelliğini vurgulamakta ve oradaki insanların karakter özelliklerini ifade etmek istemektedir.

[178] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

Şair, parça-bütün ilişkisi kurarak **narin İzmir** ifadesi ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Narin İzmir** ifadesindeki iki gösterge, anlam bakımından uyum göstermeyen ifadelerdir. Anlam bakımından uzak iki göstergenin bir arada kullanılmasıyla alışılmamış bağdaştırma meydana getirilmektedir.

3- **Narin İzmir** ifadesi, estetik anlatımı ve İzmir halkının karakter yapısı ile ilgili taşıdığı imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Narin İzmir** tamlaması, uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması ve okuyucuya/dinleyiciye İzmir halkı ile ilgili ilettiği imge ve tasarımlarla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hasretlik çeken tatvan'lı kemankeş isa:*** Burada memleketi Tatvan olan İsa isimli bir kişinin, herhangi bir şeye duyduğu özlem dile getirilmektedir.

1- **Hasretlik çekmek** ifadesi, **hasret çekmek** deyiminin değiştirilmesi ile oluşmuş yeni bir ifadedir.

Hasret çekmek[179]; *"özlem duymak"* anlamına gelen ve dilimizde sıkça kullanılan bir deyimdir. Attilâ İlhan, deyimi olduğu gibi kullanmamakta, hasret sözcüğüne -lik yapım eki getirerek türetme yapmaktadır. Hasretlik çekmek ifadesi, bünyesinde değişiklik yapılmasıyla sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

2- **Hasretlik çekmek**, özlem duymak anlamında kullanılan, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Hasretlik çeken İsa** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Hasretlik çeken İsa** ifadesi, sanatlı üslubuyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[179] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

5- **Kemankeş**[180], Farsça kökenli bir sözcük olup *"okçu"* anlamına gelmektedir.

- ***Sıtmalı sıfır numara traşlı tosunlarımız:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında memleketimizde sıtma hastalığına yakalanmış, özellikle 0-6 yaş arasında saçları sıfır numaraya vurulmuş çocuklarımızdan bahsetmektedir.

1- **Sıtmalı, sıfır numara traşlı tosunlarımız** ifadesinde, saçları sıfır numaraya vurulmuş çocuklardan bahsedilmektedir. **Tosun**[181]; *"danalıktan yeni çıkmış genç boğa; mecaz olarak sağlıklı, tıknaz delikanlı"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir göstergedir. Attilâ İlhan sözcüğün mecaz anlamını kullanarak delikanlıların sağlıklı olduklarını dile getirmektedir. Ancak ifadesinde çocukların sıtma hastalığına yakalandığını söyleyen Attilâ İlhan, ifadenin devamında sağlıklı olduklarını dile getirerek birbirinin tersi açıklamalar yapmaktadır.

Mısra, anlam olarak birbirine zıt sözcüklerin bir arada kullanılmasıyla yadırgatıcı ve anlaşılması güç bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

2- Mısra, şairin etkileyici bir anlatım yakalamak amacıyla oluşturduğu, alşılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir mısradır.

3- Mısra, göstergelerin anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucu/dinleyici için yadırgatıcı, bağdaştırılması güç bir mısradır. Bu sebeplerle mısra sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Açıldı mı güllerin canım gülüm manisa:*** Şiirinde ülkemizin pek çok güzel şehrini sıralayan Attilâ İlhan, bu mısra'ında Manisa'dan söz etmektedir.

1- **Canım gülüm Manisa** ifadesinde şair, Manisa'ya seslenmektedir. Attilâ İlhan mısra'ında, can sözcüğünün sözlük anlamlarından sevileni Manisa şehri için kullanmaktadır.

---

[180] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[181] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Gül[182]; *"gülgillerin örnek bitkisi; bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği"* anlamına gelen bir sözcüktür. Şair, sözcüğü Manisa için kullanmakta, mısra'ında benzeyen ve benzetilen öğelere yer vermektedir. Böylece, güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Gülüm Manisa** ifadesi, sözcükleri arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Gülüm Manisa** ifadesi, estetik değer taşıyan benzetmeli anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gülüm Manisa** ifadesi, Manisa şehrine duyulan sevgiyi okuyucuya/dinleyiciye ileten; günlük dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve dünyamız kâinat içinde bir canlı selam:*** Bu mısrada dünya, evrende canlı varlıkların bulunduğu tek gezegen olarak nitelenmektedir.

1- **Canlı**[183]; *"canı olan, yaşayan, diri; hareketli, hayat dolu, dinamik; güçlü, etkili; dikkat çekici, göz alıcı, parlak (renk), ateş parçası; yaşayıp yer değiştirebilen yaratık, hayvan; canlı yayın; hareketli, hayat dolu bir biçimde"* gibi birkaç farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür.

Şair mısrada sözcüğü ilk anlamında kullanmakta, bununla dünyanın yaşam belirtisinin bulunduğu tek gezegen olduğu ifade edilmektedir.

2- **Selam**[184], Arapça kökenli bir sözcüktür; *"bir kimseyle karşılaşıldığında, birinin yanına gidildiğinde veya yanından uzaklaşıldığında kendisine söz ve işaretle bir nezaket gösterisi yapma, esenleme, merhaba"* anlamına gelen bir sözcüktür.

Dünyamız canlı bir selam ifadesinde, dünyanın içinde hayat bulunan tek gezegen olduğunu dile getiren şair, anlam bakımından birbirine uzak sözcükleri seçerek alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

---

[182] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[183] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[184] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Dünyamız canlı bir selam** ifadesi, anlatımı daha güçlü, daha estetik kılan bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dünyamız canlı bir selam** ifadesi, günlük dil ile şiir dilini ayıran; okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve tekmil demir mısralılar bayraktar:*** Şiirin bu mısra'ında baskı ve yasaklara uymayan, şiirlerini hiçbir şeyden korkmadan, çekinmeden meydana getiren şairler anlatılmakta ve onlar, hür düşüncenin başkanları, liderleri olarak nitelenmektedir.

1- **Demir mısralılar** ifadesinde; ifadeleri sert, cesur ve keskin olan şairler dile getirilmekte, bu kullanımla benzetmeli bir anlatım sergilenmektedir. Attilâ İlhan, demir mısralılar ifadesiyle aktarma – deyim aktarması örneği sergilemektedir.

2- **Demir mısralılar** ifadesi, okuyucu/dinleyici bakımından yadırgatıcı bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Demir mısralılar** ifadesi, taşıdığı estetik değer ve şairlere dair oluşturduğu izlenimlerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Demir mısralılar** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş; okuyucuya/dinleyiciye sert üsluplu şairler ile ilgili imge ve tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bayraktar**[185]; *"bayrağı taşımakla görevli kimse"* anlamında sözlüklerde yer bulan bir sözcüktür. Sözcük, mısrada göndergesel anlamında kullanılmamakta; **lider, önder** gibi farklı anlamlarda yer almaktadır.

Bayraktar sözcüğü ile lider, önder gibi göstergeler arasında bağ kurulmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- Bayraktar sözcüğünün göndergesel anlamında değişiklik yapılması ile **demir mısralılar bayraktar** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[185] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Demir mısralılar bayraktar** ifadesi, şairler ve onların şiirleri ile ilgili imge ve tasarımlar sunan, estetik değer taşıyan bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Demir mısralılar bayraktar** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılmasıyla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Körük göğüslüler mızrak şarkılılar:*** Bu mısrada şair Attilâ İlhan, sert üsluplu ve korkusuz şairleri benzetmeli örneklerle anlatmaya devam etmektedir.

1- **Körük göğüslüler** ifadesinde yer alan **körük**[186]; *"ateşi canlandırmak için kullanılan ve açılıp kapandıkça içindeki havayı üfleyen araç; bazı araçların açılıp kapanabilir üst üste katlanmış bölümü; bazı müzik araçlarında hava vermeye yarayan, el veya ayakla işletilen meşin veya kâğıt bölüm"* gibi üç farklı anlamda kullanılmaktadır.

Şair mısrada göstergenin ilk göndergesel anlamını kullanmakta; cesur şairlerin toplumu harekete geçirebilen, isyan ateşini canlandırabilen bir körük olduklarını vurgulamaktadır.

Körük göğüslüler ifadesi, benzetmeli kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Körük göğüslüler** ifadesi, göstergeleri arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Körük göğüslüler**, şiir diline özel olarak meydana getirilmiş estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Körük göğüslüler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairlerin özellikleri ile ilgili tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Mızrak şarkılılar** ifadesinde yer alan **mızrak**[187]; *"uzun saplı, sivri demir uçlu, cıda; atletizmde kullanılan, tek elle savrulan bir alet"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

---

[186] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[187] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

Gösterge, mısrada ilk anlamında yer almakta; mızrağın delici özelliği vurgulanmaktadır.

İfadede, şiirlerinin dili keskin ve sivri olan, söylemek istediklerini çekinmeden şiirlerine aktaran şairlerden bahsedilmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Mızrak şarkılılar** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Mızrak şarkılılar** ifadesi, şiire sanatsal bir ifade katan; baskı ve sansürlere aldırış etmeyen şairlerin şiirleri hakkında bilgi veren bir ifadedir. Alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Mızrak şarkılılar** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış, okuyucuya/dinleyiciye şairlerin üslupları ile ilgili imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hey dünya olup bitesiye memleketimiz:*** Bu mısrada tüm dünya memleket olarak değerlendirilmekte, bu değerlendirme ile ülke sınırları ortadan kaldırılmaktadır.

1- Olup bitesiye ifadesi mısra'a baştan başa, hep gibi anlamlar katmaktadır.

2- **Memleket**[188]; *"bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke; bir kimsenin doğup büyüdüğü yer, şehir, yurt; iklim ve üretim bakımından ele alınan bölge"* gibi üç farklı anlamda kullanılmaktadır.

Şair, tüm dünyayı doğup büyüdüğü bir yer olarak, vatan olarak göstermekte, mantığa aykırı bir kullanım meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

3- **Dünya memleketimiz** ifadesi, şairin evrensel bakış açısını yansıtan sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dünya memleketimiz** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[188] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Nur gönül nurludur yağmurlu pehlivanlıdır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında okuyucuya/dinleyiciye kişisel özellikleri hakkında bilgi vermekte; inatçı, bazen sert bir yapısı ve üslubu olsa da genellikle ümitli olduğunu ifade etmek istemektedir.

1- **Nur gönül** ifadesinde şair gönül göstergesini **nur**[189] sıfatıyla niteleyerek onun *"aydınlık, ışıklı, parlak"* olduğunu söylemekte; böylelikle içinde her zaman bir ümit taşıdığını ifade etmek istemektedir.

Nur sıfatı, şairin gönlünde ümitler taşıdığını belirten bir ifadedir ve **nur gönül** ifadesi bu kullanımla somutlaştırma olmaktadır. İfade böylelikle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Nur gönül nurludur** ifadesi, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nur gönül nurludur** ifadesi, estetik değeri ve ilettiği tasarımlara alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Nur gönül nurludur** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, imge ve tasarım sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Nur gönül yağmurlu(dur)** ifadesinde, şairin bazen hüzünlü olduğu ifade edilmekte, bu kullanımla somutlaştırma yapılmaktadır. İfade, aktarma – deyim aktarması - somutlaştırma örneği olmaktadır.

6- **Nur gönül yağmurlu(dur)** ifadesi, sözcükleri arasında anlam bakımından uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Nur gönül yağmurlu(dur)** ifadesi, estetik anlatımı ve şairin karakter özelliğine dair yansıttığı tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[189] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

8- **Nur gönül yağmurlu(dur)** ifadesi, dil kurallarına aykırı bir şekilde meydana getirilmiş, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

9- **Nur gönül pehlivanlıdır** ifadesinde şairin güçlü yapısı vurgulanmak istenmekte, somutlaştırma yapılmaktadır. İfade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

10- **Nur gönül pehlivanlıdır** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

11- **Nur gönül pehlivanlıdır** ifadesi, taşıdığı imge ve tasarımlarla, estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

12- **Nur gönül pehlivanlıdır** ifadesi, dil kurallarına aykırı bir şekilde birleştirilmiş sözcüklerden oluşan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir beste buldum ki köpük köpük çağlayan:*** Bu mısrada şairin insanları etkileyebilecek bir şiir yazdığı anlatılmaktadır.

1- **Beste**[190]; *"bir müzik eserini oluşturan ezgilerin bütünü"* anlamında kullanılan bir göstergedir. Ancak burada göndergesel anlamında değil, şiir anlamında kullanılmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- Köpük köpük ikilemesindeki **köpük**[191]; *"sabun, deterjan vb. nin suda erimesinden oluşan beyaz kabarcık; çalkalanan, kaynatılan, mayalanan, yukarıdan dökülen sıvıların üzerinde oluşan hava kabarcıkları yığını; yapay olarak elde edilen, yumuşak ve esnek dolgu gereci; gaz ve buharların sıvı katmanları ile kuşatılmasından oluşan yığın; mecaz olarak hayvanların, bazı kez de insanların ağzında görülen salyamsı kabarcıklar"* gibi birçok farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür.

Sözcük mısrada ikinci göndergesel anlamında kullanılmakta, çağlayan sözcüğü ile birleştirilmektedir. **Çağlamak**[192]; *"su, köpürerek ve ses çıkararak coşkun bir biçimde*

[190] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[191] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

akmak; mecaz olarak coşmak" gibi anlamlarda kullanılan bir eylemdir.

3- **Köpük köpük çağlayan beste** ifadesinde beste, yani şiir sözcüğü ile su arasında benzerlik kurularak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

4- İfadede köpük göstergesinin yinelenmesi ile yeni bir ikileme oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği verilmektedir.

5- **Köpük köpük çağlayan beste** ifadesi, göstergelerinin anlam özellikleri arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Köpük köpük çağlayan beste** ifadesi, coşkun, heyecanlı bir dille yazılmış şiirleri kasteden; okuyucuya/dinleyiciye bu şiirlerin dili ile ilgili tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Vurdukça er sesli erbab davul:*** Bu mısrada davulların vurulması, hürriyete kavuşma sevincini sembolik bir biçimde yansıtmaktadır.

1- **Er sesli erbab davul** ifadesinde yer alan **er**[193]; *"erkek; işini iyi bilen, yetenekli kimse; kahraman, yiğit; asker, rütbesiz er, nefer; koca"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür. Er sesli davul ifadesinde davuldan çıkan ses, erkek sesine benzetilmektedir. Mısrada benzeyen ve benzetilen öğelere yer veren şair, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Er sesli davul**, benzetme sanatının oluşturduğu kapalı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Er sesli davul** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla estetik bir şekilde oluşturulmuş bir tamlamadır. Tamlama bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Er sesli davul** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[192] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[193] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Erbab**[194]; *"usta"* anlamında dilimizde yer almaktadır. Erbab sözcüğü insanlar için kullanılan bir sözcüktür. Aynı sözcüğü şair, davul göstergesi için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

6- **Erbab davul** ifadesi, ölçünlü dil kuralları dışında meydana getirilen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Erbab davul**, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla estetik bir biçimde oluşturulmuştur. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Erbab davul** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması sebebiyle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Mendil tutup sıradağlar oynamalı:***Bu mısrada hürriyete kavuşmuş insanların yaptığı kutlamaya sıradağların bile katılması gerektiği söylenerek abartılı bir anlatım sergilenmekte; şair, düşüncesini ifade ederken diğer birçok şiirinde olduğu gibi yine doğadan yararlanmaktadır.

1- Mısrada sıradağların mendil tutup oynaması ile, insanlığın yaptığı kutlamalar anlatılmakta; ifadede sıradağlara insana has birtakım özellikler yüklenmektedir. Böylelikle, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, göstergeleri arasında anlam bakımından uyuşum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, insanoğlunun hürriyete kavuşma sevincini estetik bir dille anlatmakta, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış; okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, onlarda bazı hislerin oluşmasını sağlayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[194] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Şahlanın şu çıngırak yıldızlara dağlar:*** Bu mısrada sıradağların heybeti ve büyüklüğü abartılı bir anlatımla ifade edilmektedir.

1- **Çıngırak**[195]; *"küçük çan; içindeki tanelerin hareketiyle ses çıkaran metal nesne"* anlamlarına gelen bir ifadedir. **Çıngırak yıldızlar** ifadesinde yıldızların çıngırak olarak nitelenmesi benzetme yapılmasını sağlamakta ve ifade güzel benzetme örneği olmaktadır.

2- **Çıngırak yıldızlar** tamlaması, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çıngırak yıldızlar** ifadesi, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Çıngırak yıldızlar** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Şahlanmak**[196]; *"at, ön ayaklarını yerden keserek arka ayakları üstünde durmak, şaha kalkmak; mecaz olarak taşkınlık göstermek, coşmak, kükremek; mecaz olarak parlamak, ışıldamak"* anlamlarında kullanılan bir eylemdir.

6- **Dağlar, şahlanın** eylemi ile ata benzetilmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

7- **Dağlar, yıldızlara şahlanın** şeklinde ifade edilebilecek anlatım, mantığa aykırı birleştirmeleri ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Dağlar, yıldızlara şahlanın** ifadesi, estetik sunumu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **Dağlar, yıldızlara şahlanın** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyuşum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[195] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[196] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

lilişan

yangınlar alevinden geçip de gelen dost
yanar olmuş yüreğin nar olmuş lilişan
sen insansın sen insansın sen insan
meydanlara seni heykel heykel dikmişiz
her destana dökülmüş boydan boya adın
kahraman demişiz meçhul asker demişiz
ismin mübarek cismin mübarek
alkış alkış kasideler sarmış boyunu
ağırbaşlı kitaplar senin adına
en yiğit besteler seni söyler
kuyruklu yıldız gibi nutuklar çekilmiş
hem namına hem şanına bayram günleri
mızıkalar ayak vurmuş beste beste
örülmüş çelenkler aldan yeşilden
laleden sümbülden karanfilden
sen insansın lilişan iki milyar cansın
gemici ve rençber çırak ve uzman
elinde dümen yekesi süngü ve orak
dünyada şarkılar misali yaşayansın
sen insansın sen insansın sen insan

yangınlar alevinden geçip de gelen dost
yelken gibi açılmışsın zalim rüzgâra
harp demiş vurmuş vurmuş lilişan
ölümler götürmüş zulümler götürmüş
deniz gözlü gök alınlı kirvelerimizi
kalbi yıkanmış çamaşır gibi temiz
çehresi yanık yanık bakırsı
ablamız süt anamız biraderimiz

emekçiler pamuk işçileri kürekçiler
yangın yerlerinde yaşayan abbas ve hasan
ırzını buğdayla değişmiş kızlar lilişan
hey lilişan lilişan gülmüşem ağlamışam
bir tuhaflık olmuş dünyanın hali

çatkı çatmış karalar bağlamışam
neylersin çakı bıyıklım stelyo'm
kar sepeler sepeler çıplak döşüne
norveç'te kış yavuz gelmiş buz gelmiş
ölen ağlar italya'lım ölen ağlar
hindistan'da müslümanlar hindular
çin'de sefalet yunan'da harb-i dahili
grevciler linç edilen zenciler
yumruk gibi sıkılmış sanki dünyamız
ölümlerden ölüm beğen lilişan
sen insansın iki milyar cansın
fransız ve slovak arnavut ve alaman
kalbinde pırıl pırıl ümitler taşıyarak
dünyada bulutlar misali yaşayansın
sen insansın sen insansın sen insan

Attilâ İlhan, daha önceden Ecce Homo adını verdiği daha sonra değiştirip "Lilişan" yaptığı şiirindeki ana temlerin hürriyet ve insan olduğunu açıklamaktadır[197].

"Savaş, hürriyet ve insan teması bu şiirde biraz daha belirgindir. Lilişan, şiirde bütün insanların sembolü olarak kullanılmıştır.

[197] Attılâ İlhan, *Duvar*, …, s. 178.

Kelime serveti bakımından bu şiir daha öncekilerden farklıdır: "yangınlar alevinden geçmek", "ağır başlı kitaplar", "en yiğit besteler", "deniz gözlü gök alınlı kirveler", çehresi yanık yanık bakırsı" gibi daha sonraları Attilâ İlhan şiirini oluşturacak ibarelerle bu şiirde karşılaşırız. Ayrıca şiirde, "yangın", "dost", "alev", "meçhul asker", "kitap", "beste", "nutuk", "mızıka", "gemici", "rençber", "çırak", "süngü", "orak", "şarkı", "ölüm", "zulüm", "emekçi", "pamuk işçisi", "kürekçi", "buğday", "grevciler", "linç edilen zenciler", "yumruk" gibi hem toplumcu şairler tarafından çok kullanılan, hem de Attilâ İlhan'ın şiirinde Lilişan'a kadar olan bölüm için yeni diyebileceğimiz kavramlarla karşılaşırız.

Lilişan adlı şiirde yukarıya aldığımız birbiriyle benzerlik arzeden ve zıt kelimlerle savaş nefreti ve hürriyet özlemi daha belirgin bir tarzda dikkatlere sunulmuştur[198]."

- ***Yangınlar alevinden geçip de gelen dost:*** Bu mısrada anlatılmak istenen; hürriyete kavuşmak uğruna mücadele vermiş insanoğlunun bu uğurda büyük acılara katlandığıdır.

1- **Yangınlar alevi** ifadesi, hürriyet uğruna verilen mücadeleleri, çekilen acıları, yaşanan üzüntüleri ifade ettiğinden bu olgular somutlaştırılmakta ve ifade aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yangınlar alevi** ifadesi, hürriyet uğruna ödenen bedelleri karşılayan bir ifadedir. Ancak ilk başta okuyucu/dinleyici için yadırgatıcı niteliğe sahip olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yangınlar alevi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

[198] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 89.

4- **Yangınlar alevi** ifadesi, dil kuralları dışında meydana getirilmiş; hürriyet uğruna neler çekildiğini anlatan, bununla ilgili imge ve tasarımlar sunan ve aynı zamanda okuyucuya/dinleyiciye duygu aktaran bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yanar olmuş yüreğin nar olmuş lilişan:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ında insanoğlunun özgürlük uğruna ne acılara katlandığını, ne kadar çok hırpalandığını anlatmak istemektedir.

1- **Yüreği yanmak**[199]; *"çok acımak; felakete uğramak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan bu deyimle, hürriyetseverlerin çok acılar çektiklerini, üzüntülere katlandıklarını daha somut bir şekilde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturmaktadır.

2- **Yüreği nar olmak** ifadesi, yüreği yanmakdeyiminde olduğu gibi çok acı çekmek, çok üzülmek anlamında şair tarafından oluşturulmuş yeni bir ifadedir. İfade, **üzülmek, kederlenmek** gibi soyut durumları karşıladığından, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yüreği nar olmak** ifadesinde göstergeler arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Yüreği nar olmak** ifadesinde, yürek göstergesi nar sözcüğüne benzetilmekte, güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

5- **Yüreğin nar olmuş** ifadesi, şairin meydana getirdiği yeni bir ifadedir. Şiirdeki estetik kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Yüreğin nar olmuş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir şekilde meydana getirilmiş, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, onlarda duygu değeri oluşmasını sağlayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[199] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

7- Şiire adını veren ve dünyadaki tüm insanları karşılayan **lilişan** sözcüğü, dilimizde daha önce kullanılmayan, şaire ait yeni bir türetidir. Lilişan sözcüğü bu sebeple sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

8- Şiirde sıkça tekrarlanan **lilişan**[200], *"insan"* sözünü karşılayan, yadırgatıcı bir ifadedir, mısra bu sebeple bir kez daha alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

9- **Lilişan** göstergesi, şairin türettiği yeni bir sözcüktür. Sözcüğün mısrada kullanılması ile mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Meydanlara seni heykel heykel dikmişiz:*** Bu mısrada, ülkelerin meydanlarına heykelleri dikilen önemli insanlardan; kahramanlardan bahsedilmektedir.

1- **Heykel**[201]; *"taş, tunç, bakır, kil, alçı vb. maddelerden yontularak, kalıba dökülerek veya yoğrulup pişirilerek biçimlendirilen eser, yontu, statü"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Sen; teklik ikinci kişiyi gösteren sözdür. Attilâ İlhan, **seni heykel heykel dikmişiz** kullanımında, topluma örnek olmuş kahramanların heykellerinin dikildiğini anlatmak istemektedir.

Fakat şair, bu düşüncesini şiir diline uygun olarak daha sanatlı ve kapalı bir anlatımla aktarmakta; seni heykel heykel dikmişiz kullanımı, anlaşılması güç olduğundan alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Seni heykel heykel dikmişiz** ifadesi, şiir dili ile konuşma dili arasındaki farkı estetik bir biçimde gösteren bir ifadedir. Bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Seni heykel heykel dikmişiz** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran, dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[200] http://www.uludagsozluk.com/
[201] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Alkış alkış kasideler sarmış boyunu:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında tüm sanatların ortak noktası ve değeri olan insana dikkat çekmektedir. Yazılan kitapların, kasidelerin en önemli kahramanı insandır.

1- **Alkış alkış kasideler** tamlamasında, kişiyi öven, onu takdir eden kasideler anlatılmaktadır.

Şair, çoğu zaman büyükleri övmek için yazılan kasideleri, alkış alkış olarak niteleyerek, toplumlara örnek olmuş kişilere duyulan saygıyı vurgulamaktadır. Kasidelerin ve alkışın övücü yanı arasında bağ oluşturularak güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Alkış alkış kasideler** ifadesinde takdir ve beğeni belirtmek amacıyla yapılan alkış, iki defa kullanılarak yeni bir ikileme türetilmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirilmektedir.

3- **Alkış alkış kasideler** ifadesi, yaptıklarıyla topluma örnek olmuş kişilere verilen önemi belirten ve okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten; alkış göstergesinin yinelenmesiyle dilimize yeni bir ikileme kazandıran, alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil eden bir ifadedir.

4- **Alkış alkış kasideler** tamlaması, az sözcükle çok şey anlatan sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

- ***En yiğit besteler seni söyler:*** Bu mısrada sanatın bir başka dalı olan müziğe yönelen Attilâ İlhan, tüm bestelerin ve şarkıların içerisinde insanoğlunun payı olduğunu anlatmak istemektedir.

1- **En yiğit besteler** tamlamasındaki **yiğit**[202]; *"delikanlı, genç erkek; güçlü ve yürekli, kahraman, alp; mecaz olarak gözü pek, düşüncelerini açıkça söylemekten çekinmeyen (kimse)"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir sözcüktür.

[202] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Attilâ İlhan, bu mısra'ında eksiltili anlatım sergileyerek yiğit insanlardan bahseden besteleri kastetmektedir. **Yiğit besteler** tamlaması, eksiltili anlatımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Yiğit besteler** tamlaması, göstergeler arasında anlam ilişkisi bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yiğit besteler** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan, onlarda çağrışımlar uyandıran bir ifadedir. Tamlama, böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yiğit besteler** ifadesi, eksiltili anlatımı ile ölçünlü dil kuralları dışında kalan, imge ve tasarım ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Mızıkalar ayak vurmuş beste beste:*** Bu mısrada geçit törenlerinde, kutlamalarda müzik yapan bandolardan bahsedilerek onların tempolu bir şekilde gerçekleştirilen yürüyüşleri dile getirilmektedir.

1- **Mızıka**[203]; *"bando; armonika"* gibi anlamlara gelen bir sözcüktür. Sözcük şiirde bando anlamında kullanılmaktadır.

Bando[204]; *"türlü üflemeli ve vurgulu çalgılardan oluşan, genellikle geçit törenlerinde kullanılan mızıkacılar topluluğu veya takımı, mızıka; mecaz olarak takım, topluluk"* gibi farklı anlamlarda dilimizde yer bulan bir göstergedir. Attilâ İlhan, geçit töreni sırasında veya bir kutlama esnasında müzik yapan bandoyu kastederek, ayaklarıyla yere vurduklarını ifade etmektedir.

2- **Beste beste ayak vurmuş** ifadesinde şair, beste göstergesinin yinelenmesiyle dile yeni bir ikileme kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

---

[203] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[204] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Beste beste ayak vurmak ifadesinde ayakların tempolu bir şekilde yere sertçe vurulması anlamı vardır. Beste göstergesi bu alt anlamla göndergesel anlamından uzaklaştığından ve tekrarlanarak yeni bir ikileme olduğundan ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Beste beste ayak vurmak** ifadesi, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Yelken gibi açılmışsın zalim rüzgâra:*** Bu mısrada insanoğlunun hayata karşı dayanıklılığı dile getirilmektedir.

1- **Zalim rüzgâr** ifadesinde yer alan **zalim**[205]; *"acımasız ve haksız davranan, zulmeden"* anlamına gelen ve kişiler için kullanılan bir göstergedir. Şair rüzgârı zalim olarak niteleyerek onu kişileştirmekte; tamlama, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Zalim rüzgâr** tamlaması ayrıca, dünyada yaşanan acıları, çekilen çileleri karşılıyor olabilir. Tamlama bu sebeple aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma olmaktadır.

3- **Zalim rüzgâr** tamlaması, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Zalim rüzgâr** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye yaşanan haksızlıklarla, insanlığın çektiği acılarla ilgili imge ve tasarımlar sunan bir ifadedir ve bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Zalim rüzgâr** tamlaması, konuşma dilinin dışında meydana getirilmiş, sözcükler arasında anlam bakımından uyum sağlanamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölümler götürmüş zulümler götürmüş***
  Deniz gözlü gök alınlı kirvelerimizi: Anlamca birbirinin devamı olan bu iki

[205] http://tdkterim.gov.tr/bts/

mısrada, insanoğlunun zulümlere maruz kaldığı, acımasızca öldürüldüğü ifade edilmektedir.

1- **Ölümler götürmüş, zulümler götürmüş** mısra'ında **götürmek**[206] eylemi; *"taşımak, ulaştırmak veya koymak; bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek; yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek; öldürmek; dayanmak, katlanmak; birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek; bir sonuca vardırmak; kaybolmasına, yok olmasına yol açmak; herhangi bir yiyeceği tek başına ve hızlı bir biçimde yemek; argo olarak tümüyle sahip olmak; argo olarak haksız kazanç sağlamak"* gibi farklı anlamları olan bir eylemdir. Götürmek eylemi, ilk mısrada öldürmek, yok etmek anlamlarında kullanılarak insanoğlunun öldürüldüğünü, zulümlerle yok edildiğini anlatmaktadır.

2- **Deniz gözlü kirveler** ifadesindeki **kirve**[207]; *"sünnet olan çocuğun bütün masraflarını üstlendikten sonra sünnet sırasında çocuğu kucağına alarak elini, kolunu tutan ve bütün hayatı boyunca çocuk üzerinde babasına yakın hak taşıyan kimse"* şeklinde sözlüklerde yer bulan, ağızlar sözlüğünde ise; *"sağdıç; düğünde damadın yanında duran güzel giyimli çocuk; bacanak; Kürt"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür. Şair, zulmedilenlere karşı duyduğu yakınlığı ve sevgiyi kirve sözcüğü ile dillendirmektedir.

İfadede deniz gözlü tamlamasında deniz ve göz göstergelerinin renklerinden ötürü birbirine benzetilmesiyle güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Deniz gözlü kirveler** tamlamasındaki deniz gözlü benzetmesi, göstergeler arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Deniz gözlü** tamlaması, şiir diline estetik bir değer kattığından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[206] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[207] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Deniz gözlü** tamlaması, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Gök alınlı kirveler** ifadesinde, alın açıklığı bakımından gökyüzüne benzetilmekte; benzeyen alın, benzetilen gök öğelerinin kullanılmasıyla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

7- **Gök alınlı** tamlaması, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyuşum sağlanamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

8- **Gök alınlı** ifadesi, tıpkı deniz gözlü ifadesi gibi şiir diline estetik bir değer katmakta, okuyucuya/dinleyiciye kişilerin görünüşleri ile ilgili çağrışımlar sunmaktadır. Tamlama, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **Gök alınlı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Çehresi yanık yanık bakırsı:*** Bu mısrada zulümlere uğrayan, öldürülen insanların görüntülerine dair bilgi verilmektedir.

1- **Yanık yanık bakırsı çehre** ifadesinde çehrenin rengi ile bakırın rengi arasında yanıklık bakımından benzerlik kurulmakta; benzeyen ve benzetilen her iki öğeye yer verilerek güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Yanık yanık bakırsı çehre** ifadesindeki yanık sözcüğü şairin dile kazandırdığı ikilemelerden biridir. Attilâ İlhan, sözcüğü yineleyerek yanık yanık kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Yanık yanık bakırsı çehre** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum olmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Yanık yanık bakırsı çehre** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici ve estetik bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

5- **Yanık yanık bakırsı çehre** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yangın yerlerinde yaşayan abbas ve hasan:*** Bu mısrada eziyetin, haksızlığın hüküm sürdüğü yerlerde hayatlarını devam ettirmek zorunda olan Abbas ve Hasan'dan bahsedilmektedir.

1- **Yangın yerleri** ifadesinde acının, zulmün, haksızlığın hüküm sürdüğü yerler alt anlamı yer almakta; yangın göstergesi ile acı, zulüm, haksızlık gibi soyut kavramlar somutlaştırılmaktadır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yangın yerleri** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum olmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yangın yerleri** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar aktaran, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Yangın yerleri** ifadesi, o bölgelerde ne denli acılar çekildiğini okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlarla aktaran, okuyucuda/dinleyicide duygu değeri oluşmasını sağlayan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir tuhaflık olmuş dünyanın hali:*** Attilâ İlhan, yaşanılan kötü olaylara, acılara, zulümlere anlam veremediğini bu mısra'ı ile ifade etmektedir.

1- **Tuhaf**[208]; *"acayip; şaşılacak, garip; güldürücü; anlaşılmaz; şaşılan bir şey karşısında söylenen söz"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. **Tuhaflık**[209]; *"tuhaf olma durumu, yabansılık, garabet; tuhaf davranış"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan tuhaf olmuş şeklinde oluşturabileceği ifadesinde **tuhaf** sözcüğüne **–lık** yapım eki getirerek anlam bozukluğuna yol açmakta, bu kullanımı ile alışılmamış

[208] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[209] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırmaya örnek vermektedir.

2- **Bir tuhaflık olmuş** ifadesi, tuhaf göstergesinin türemiş hâlinin kullanılması ile günlük dilden uzaklaşan bir ifade olma özelliği göstermektedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Bir tuhaflık olmuş** ifadesi, günlük dil ile şiir dilinin farkını ortaya koyan, ölçünlü dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Neylersin çakı bıyıklım stelyo'm:*** Bu mısrada dünyanın bir başka ülkesinde, bir başka kentinde yaşayan, bıyıkları çakıya benzeyen Stelyo adındaki hayali bir adama seslenilmektedir.

1- **Çakı bıyıklı** ifadesinde bıyık, şekli bakımından çakıya benzetilmekte; bıyık benzeyen öğe, çakı kendisine benzetilen öğe olarak mısrada yer almaktadır. Attilâ İlhan bu örneği ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Çakı bıyıklı** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Çakı bıyıklı** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, sanatlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Çakı bıyıklı** ifadesi, şiir diline has olarak kurulmuş bir tamlamadır ve benzetmeli anlatımı ifadenin anlaşılmasını güçleştirdiğinden ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Neylersin** kullanımı, **ne edersin, ne yaparsın** gibi ifadeleri karşılayan; soru bildirmekten ziyade çaresizlik anlatan bir ifadedir. Attilâ İlhan ifadeyi halk ağzına uygun şekliyle kullanarak sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Kar sepeler sepeler çıplak döşüne:*** Yukarıdaki mısrada İtalyan Stelyo'ya seslenen Attilâ İlhan, burada Stelyo'nun ülkesinde başlayan kış mevsiminden söz etmektedir.

1- **Kar sepeler sepeler** ifadesindeki **sepelemek**[210]; *"kısa süreler içinde ve serpinti hâlinde yağmak, dökülmek, serpelemek"* anlamlarında kullanılan bir eylemdir. Attilâ İlhan, eylemi yineleyerek yeni bir ikileme örneği daha meydana getirmekte ve sepeler sepeler ifadesiyle sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

2- Sepeler sepeler ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş yeni bir ikilemedir ve okuyucu/dinleyici açısından yadırgatıcıdır. **Kar sepeler sepeler** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kar sepeler sepeler** ifadesi, şiir dilini sıradanlıktan uzak tutmak amacıyla meydana getirilmiş yeni bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Norveç'te kış yavuz gelmiş buz gelmiş:*** Attilâ İlhan, tüm dünya insanlarını konu olarak aldığı şiirinin bu mısra'ında Norveç'ten söz açmakta; zor kış koşullarından bahsetmektedir.

1- **Yavuz**[211]; *"güçlü, çetin; iyi, gürbüz, güzel; eski dilde kötü, fena"* anlamlarına sahip bir sözcüktür. Attilâ İlhan sözcüğün çetin, zor, kötü, fena anlamlarından faydalanmaktadır.

2- Norveç'te kış buz gelmiş ifadesinde yer alan **buz**[212]; *"donarak katı duruma gelmiş su; mecaz olarak çok soğuk bir etki uyandıran (şey veya kimse)"* gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Buz göstergesi burada ilk anlamıyla geçerli olmakta; kış buz gelmiş ifadesinde kışın çok sert, şiddetli bir şekilde geçtiği düşüncesi buz göstergesiyle kısa ve net anlatılmaktadır.

Kış buz gelmiş ifadesi, buz gibi kış anlamını karşılayarak mevsimin soğukluğuna dikkat çekmekte; güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

---

[210] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[211] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[212] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kış buz gelmiş** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesinden ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Kış buz gelmiş** ifadesi, dili canlı tutmak amacıyla oluşturulmuş estetik bir ifadedir. İfade, kış mevsiminin şartları hakkında da okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmektedir. Böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Kış buz gelmiş** ifadesi, buz göstergesinin ifadenin anlamını güçleştirmesinden ötürü bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ölen ağlar italya'lım ölen ağlar:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, farklı yerlerde zulümlere maruz kalarak acılar içinde ölen insanoğlundan söz etmekte ve bu zavallı insanların ölümüyle büyük üzüntülere sürüklenen yakınlarını, sevdiklerini eksiltili anlatımla dile getirmektedir.

1- **Ölen ağlar** ifadesi, eksiltili kullanımın getirdiği anlaşılması güç, yadırgatıcı bir ifadedir. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Ölen ağlar** ifadesi, hem yaşadıkları zulümlere dayanamayarak ölen insanların eziyetler sırasındaki acısını dile getirmekte, hem ölenlerin yakınlarının döktükleri gözyaşlarını okuyucuya/dinleyiciye aktarmaktadır. Sanatlı anlatımı ile ifade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Ölen ağlar** ifadesi, göstergelerinin anlamları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kalbinde pırıl pırıl ümitler taşıyarak:*** Bu mısrada, ne denli acılar çekerse çeksin, hâlâ yaşam karşısında ümidini kaybetmemiş insanoğlu vardır.

1- **Pırıl pırıl ümitler** ifadesinde **pırıl pırıl**[213]; *"çok parlak, çok ışıklı; çok temiz, tertemiz; çok yeni; parlak bir biçimde; mecaz olarak birikimli, eksiği olmayan, geleceği parlak"* anlamlarında kullanılan bir ikilemedir. Attilâ İlhan ümitler için tertemiz, parlak gibi farklı anlamları kullanarak soyut olan ümit kavramını somutlaştırmakta, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Pırıl pırıl ümitler** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Pırıl pırıl ümitler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gelecekle ilgili ümitler sunan, onlarda tasarımlar oluşturan sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Pırıl pırıl ümitler** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda gelecekle ilgili güzel hisler uyandırmak amacıyla oluşturduğu, günlük dilden sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[213] http://tdkterim.gov.tr/bts/

merhaba gökyüzü

merhaba gökyüzü merhaba uçsuz bucaksız
merhaba bulutlar bulutlar bulutlar
hey canım gökyüzünde yıldızlar grup grup
alnımızın üstünde kâinatın türküsü
devr-i daim
yaldızlı bir tülbent gibi samanyolu
yıldız türküleri yıldızdan türküler
saniyede 300.000 kilometrelik hız
ateş bulutları madde ve kuvvet
ve başımı döndüren harikulade görünüş
o heyecan o ihtişam o azamet
o devasa pırıl pırıl gümüşten
bir salkım üzüm gibi kuyruklu yıldız
o saniye şaşmaksızın garbtan şarka dönüş

kıvılcım kervanları can dizi dizi
yıldızlar yağmurlanır nur diye diye
ateş kuşlar uçar uçar fezadan geçer
inciler inciler sedef inciler
hey sirius hey vega alfa orion
benim çifte güneşlerim aynalılarım
ve yıldızlar benek benek kuş gibi
ve bir avuç inci savrulmuş gibi
aydınlık nebülözler karanlık nebülözler
parsek parsek mesafeler
ışık yılları
güneşler
boğum boğum ateşler
hudutsuz ve mahdut kâinatımız

devr-i daim
ışıklı bir tesbih güneş sistemi
yanar mı yanar söner mi söner
büyüklü küçüklü gümüş küreler
şah güneşim
hey benim padişah güneşim
yedi renk eflâtun ve kızıl
ve gözle görünmez gizli ışınlar
hem kızıl ötesinde hem mor ötesinde
alev dalgaları fışkırmalar lekeler
mıknatıs fırtınası
hidrojen ve demir
büyüklü küçüklü gümüş küreler
merkür küçümen venüs güzeldir
ateş sakallı jüpiter uranüs ve neptün
ve alevler içinde velinimetimiz yer

Attilâ İlhan, "Merhaba Gökyüzü" adlı bu şiirinde az da olsa insan ve hürriyet kavramlarının dışına çıkmaktadır. Attilâ İlhan, *Duvar*'ın arka sayfalarında yer alan Meraklısı İçin Notlar kısmında, bu şiirinde hava savaşlarını ve bu savaşların insanlarda meydana getirdiği tahribatları anlatmak istediğini söylemektedir. Şiirde şairin astronomi bilgisi ve astronomiye olan sevgisi işlenmektedir[214].

Attilâ İlhan'ın lise eğitiminden sonra üniversitede astronomi okumak istemiş olması, "Merhaba Gökyüzü" şiirini daha iyi açıklamaktadır.

- ***Merhaba gökyüzü merhaba uçsuz bucaksız:*** Attilâ İlhan bu mısrada gökyüzünü selamlamaktadır.

[214] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 89.

1- **Merhaba**[215]; *"selam; geniş ve mamur yere geldiniz, rahat ediniz, günaydın, hoş geldiniz"* anlamlarında bir esenleşme ve selamlaşma sözüdür. Merhaba insanların birbirlerini selamlarken, birbirlerine esenlik dilerken kullandıkları bir sözcüktür.

Sözcük burada şair tarafından gökyüzünü selamlamak amacıyla kullanılmakta; böylece gökyüzü kişileştirilmektedir. Bu kullanımla Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Merhaba gökyüzü** ifadesi, gökyüzüne insan vasfı yüklenmesi ile yadırgatıcı bir ifade hâlini almakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Merhaba gökyüzü** ifadesi, şiir diline uygun bir biçimde oluşturulmuş estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Merhaba gökyüzü** ifadesi, gökyüzünün kişileştirilmesi ile oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir, bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Merhaba bulutlar bulutlar bulutlar:*** Yukarıdaki mısrada gökyüzüne selam veren şair, burada da bulutları selamlamaktadır.

1- **Merhaba bulutlar**, bulutlara insan vasfının yüklenmesi ile oluşmuş aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Merhaba bulutlar** ifadesi, bulutların kişileştirilmesi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Merhaba bulutlar** ifadesi, şairin, üzerinde yaşadığımız dünyaya karşı duyduğu sevgiyi güzel ve estetik bir dille ifade eden, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Merhaba bulutlar** ifadesi, göstergelerin anlamları arasında uyum bulunmayan, konuşma dilinin dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Bulutlar sözcüğü, şair tarafından üç defa yinelenerek onlara dair sevgi hissi uyandırılmaktadır.

---

[215] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Alnımızın üstünde kâinatın türküsü:*** Bu mısrada Attilâ İlhan gökyüzünü, gökyüzünde dolaşan bulutları, yıldızları, güneşi kastederek hepsini kâinatın türküsü olarak nitelemektedir.

1- **Kâinatın türküsü** ifadesinde **gökyüzü; bulutlar, güneş, ay, yıldızlar…** anlatılmak istenmektedir. İfade ile benzerlik kurulmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Kâinatın türküsü** ifadesi, göstergeler arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Kâinatın türküsü** ifadesi, evreni ve evrenin içindekileri şiir diline özgü bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran estetik bir ifadedir. Tamlama bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kâinatın türküsü** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye evrenle ilgili birtakım çağrışımlar sunan, dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldız türküleri yıldızdan türküler:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında gökyüzünde ahenkli bir şekilde, âdeta dans eder gibi yer değiştiren yıldızları türkü olarak nitelemekte, onların ahenkli oluşları ile türkülerin ahengini bağdaştırmaktadır.

1- **Yıldız türküleri** ifadesinde, yıldızların ahenkli görünüşleri türküye benzetilmekte; benzeyen öğe olarak yıldız, kendisine benzetilen öğe olarak da türkü sözcüğüne yer verilmektedir. Şair, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Yıldız türküleri** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yıldız türküleri** ifadesi, mısra'a estetik bir değer katmaktadır. Bu yönüyle ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yıldız türküleri** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuya/dinleyiciye bir resim çizen, onlarda birtakım çağrışımlar uyandıran bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yıldızdan türküler** ifadesinde yine yıldız ve türkü arasında bağ oluşturulmakta ve güzel benzetme sanatı ortaya konulmaktadır.

6- **Yıldızdan türküler** ifadesinde de aynı anlatım söz konusudur. Attilâ İlhan bu ifadesinde, türkülerle yıldızları bağdaştırarak mantığa aykırı bir birleştirme yapmakta ve alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

7- **Yıldızdan türküler** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla meydana getirilmiş sanatlı bir anlatım örneğidir. İfade böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Yıldızdan türküler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gökyüzünün görüntüsü ile ilgili tasarımlar aktaran; konuşma dilinden sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O devasa pırıl pırıl gümüşten***

Bir salkım üzüm gibi kuyruklu yıldız: Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında kuyruklu yıldızı renginden ötürü gümüşe; şeklinden ötürü de bir salkım üzüme benzetmektedir.

1- **Pırıl pırıl gümüşten kuyruklu yıldız** ifadesinde kuyruklu yıldız renginden ötürü, bir element olan gümüşe benzetilmektedir. Attilâ İlhan benzeyen öğe olarak kuyruklu yıldız, benzetilen öğe olarak gümüş göstergelerine mısra'ında yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Pırıl pırıl gümüşten kuyruklu yıldız** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline özgü anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Pırıl pırıl gümüşten kuyruklu yıldız** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kuyruklu yıldızın görüntüsü ile ilgili tasarımlar sunmakta, şiir diline uygun bir ifade olmaktadır. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Pırıl pırıl gümüşten kuyruklu yıldız** ifadesi, benzetmeli anlatımı ile dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **O devasa pırıl pırıl gümüşten bir salkım üzüm gibi kuyruklu yıldız** ifadesinde şair, **gibi** benzetme edatını kullanarak kuyruklu yıldızı bir salkım üzüme benzetmekte ve benzetme sanatı meydana getirmektedir.

- ***Kıvılcım kervanları can dizi dizi:*** Bu mısrada, gökyüzündeki yıldızlar veya diğer gezegenler benzetmeli bir anlatımla ifade edilmektedir.

1- **Kıvılcım kervanları** ifadesinde asıl anlatılmak istenen yıldızlar veya gezegenlerdir. Attilâ İlhan benzetmeli anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kıvılcım kervanları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kıvılcım kervanları** ifadesi, göstergelerinin temel anlamlarından ziyade, onların ilettikleri çağrışımlardan yararlanan bir ifadedir. İfade bu yönüyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kıvılcım kervanları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha güçlü bir dil sunan, onlarda çeşitli tasarımlar oluşturan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızlar yağmurlanır nur diye diye:*** Bu mısrada şair, yıldızların nur gibi ışıklı görünüşlerine dikkat çekerek, onların evrendeki yer değiştirişlerini yağmur damlalarının hareketlerine benzetmektedir.

1- **Nur diye diye yıldızlar yağmurlanır** ifadesindeki **nur**; *"aydınlık, ışık, ziya, parıltı; ilahi bir güç tarafından gönderildiğine inanılan parlaklık"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan mısra'ında **demek, söylemek** eylemini kullanmak suretiyle yıldızlara konuşma özelliği vermekte ve bu örneği ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- Mısrada yer alan **yağmurlanır** ifadesi, yağmur sözcüğünün yeni eklerle türetilmesi sonucu meydana getirilmiş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

3- **Nur diye diye yıldızlar yağmurlanır** ifadesi, hem yıdızlara konuşma özelliğinin verilmesi ile, hem de yağmurlanmak eyleminin dilimize kazandırılması ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Nur diye diye yıldızlar yağmurlanır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yıldızlarla ilgili çağrışımlar sunan, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen bir ifade olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ateş kuşlar uçar uçar fezadan geçer:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, evrende birer ateş topu gibi duran diğer gezegenlerden bahsetmektedir.

1- **Ateş kuşlar** tamlaması, gezegenleri karşılayan benzetmeli bir tamlamadır. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Ateş kuşlar** ifadesi, gezegenleri kasteden kapalı anlatımı ile anlaşılması zor bir ifade olan alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ateş kuşlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gezegenlerin görüntülerine dair çeşitli çağrışımlar sunan, onları etkilemek amacıyla meydana getirilmiş estetik bir tamlamadır. Tamlama, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ateş kuşlar** tamlaması, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, ölçünlü dilin kuralları dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma

örneğidir.

5- **Uçar uçar** ifadesinde şair yeni bir ikileme meydana getirmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

6- **Uçar uçar fezadan geçer** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Uçar uçar fezadan geçer** ifadesi, uçar eyleminin yeni bir ikileme şeklinde kullanılması sonucu oluşmuş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil eden bir ifadedir.

- ***İnciler inciler sedef inciler:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında da şiir diline yeni bir ikileme kazandırmaktadır.

1- **İnciler inciler** olarak anlatılan şey gezegenlerdir. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **İnciler inciler** kullanımı, Attilâ İlhan'ın türettiği yeni bir ikilemedir ve sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

3- **İnciler inciler** ifadesi, hem aktarmalı anlatımı, hem de sözcüksel sapma örneği olmasından dolayı alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **İnciler inciler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gezegenlerin görüntüsü ile ilgili tasarımlar sunmakta, şiir diline özgü anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Benim çifte güneşlerim aynalılarım:*** Bu mısrada şair, gezegenler için benzetme yapmaya devam etmektedir.

1- **Çifte güneşler** tamlamasıyla gezegenler anlatılmaktadır. Bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Çifte güneşler** ifadesi, gezegenleri benzetmeli bir anlatımla dile getiren, konuşma diline yabancı bir ifadedir. İfade bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Çifte güneşler**, okuyucuda/dinleyicide gezegenlerin görüntüsü ile ilgili tasarımlar oluşturan, onlara etkileyici bir dil sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Çifte güneşler** ifadesi, bir arada kullanılan iki farklı göstergenin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Aynalılarım** ifadesi ile gezegenleri kastederek yine benzetmeli bir anlatım yapan şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Aynalılarım** ifadesi, ayna göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşarak gezegenleri anlatması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Aynalılarım** ifadesi, şiir dilini kuru anlatımdan kurtarmak, ona estetik bir form kazandırmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Aynalılarım** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide tasarım ve imge oluşmasını sağlayan, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Parsek parsek mesafeler:*** Attilâ İlhan bu mısrada evrenin uçsuz bucaksız görüntüsünü dikkatlere sunmaktadır.

1- **Parsek parsek mesafeler** ifadesindeki **parsek**[216]; *"yer yörüngesenin yarı-büyük eksenini bir açı saniyesinde gören uzaklık"* anlamına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan sözcüğü iki defa kullanarak yeni bir ikileme meydana getirmekte ve bu örneği ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

[216] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Parsek parsek mesafeler** ifadesi, parsek göstergesinin ikileme şeklinde kullanılması sonucu oluşmuş yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Parsek parsek mesafeler** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Boğum boğum ateşler:*** Bu mısrada benzetmeli bir ifadeyle kendisinden bahsedilen gezegenlerdir.

1- **Boğum boğum ateşler** tamlamasındaki **boğum boğum**[217]; *"çok boğumlu"* anlamında bir ikilemedir. **Ateş**[218]; *"yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık, od; tutuşmuş olan cisim; ısıtmak, pişirmek için kullanılan yer veya araç; patlayıcı silahların atılması; hastalığın etkisiyle ortaya çıkan vücut ısısı; mecaz olarak öfke, hırs; mecaz olarak coşkunluk; mecaz olarak tehlike, felaket; mecaz olarak büyük üzüntü, acı"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, göstergenin göndergesel anlamlarından yararlanmamakta; gezegenlerin görüntüsünü parlaklıkları ve renklerinden ötürü ateşe benzetmektedir.

Bu kullanımı ile şair, boğum boğum ateşleri aktarma – deyim aktarması örneği yapmaktadır.

2- **Boğum boğum ateşler** ifadesi, gezegenlerin görüntüsünü daha etkili bir biçimde ifade etmek amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Boğum boğum ateşler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili ve sanatlı bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir mısradır. Mısra bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Boğum boğum ateşler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[217] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[218] http://tdkterim.gov.tr/bts

- ***Işıklı bir tesbih güneş sistemi:*** Bu mısrada güneş sisteminin dizilişi sırasındaki görünüş tesbihe benzetilmektedir.

1- Güneş sisteminin dizilişini **ışıklı bir tesbih** olarak tanımlayan Attilâ İlhan, benzeyen ve benzetilen her iki öğeye yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Mısra'ın tamamı, yadırgatıcılığı ve göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, okuyucunun/dinleyicinin zihninde güneş sisteminin görüntüsünü oluşturan sanatlı bir ifadedir ve ifade alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek ve onlarda çeşitli tasarımlar oluşturmak için benzetmeli bir üslupla meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hey benim padişah güneşim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında güneş sistemi içerisindeki en önemli ve en değerli gezegenin güneş olduğunu dile getirmektedir.

1- **Padişah güneşim** ifadesindeki **padişah**[219]; *"Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen ünvan, hükümdar, sultan"* anlamında dilimizde yer bulan bir sözcüktür. Nasıl ki padişahlık bir imparatorluğun en önemli makamı ise, güneş de güneş sisteminin esas yıldızıdır. Attilâ İlhan, benzeyen ve benzetilen öğelere yer verdiği ifadesi ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Padişah güneşim** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Padişah güneşim** ifadesi, güneşin önemini ve değerini okuyucuya/dinleyiciye estetik bir üslupla aktaran sanatlı bir tamlamadır. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[219] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Padişah güneşim** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Mıknatıs fırtınası:*** Bu mısrada birbirini güçlü bir biçimde çeken gezegenler konu edilmektedir.

1- **Mıknatıs fırtınası** ifadesindeki **mıknatıs**[220]; *"demiri ve daha başka bazı metalleri çeken demir oksit; demiri çekme özelliği taşıyan veya sonradan bu özelliği kazanan her türlü madde; mecaz olarak çekiciliği, albenisi olan kimse"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür.

Fırtına[221]; *"rüzgâr çizelgesinde hızı 34-40 deniz mili olan ve kuvveti 8 ile gösterilen, yağmur ve kasırga getiren çok güçlü rüzgâr; bu rüzgârın denizde veya kum çöllerinde yarattığı dalgalanma; mecaz olarak, güç atlatılan kötü durum; mecaz olarak, karşıt düşünce veya durumların yarattığı karışıklık, sıkıntı"* anlamlarına gelen bir ifadedir.

Mısrada gezegenlerin birbirlerini çekme gücü fırtına olarak değerlendirilmekte; **mıknatıs fırtınası** ifadesi anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılmasıyla alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Mıknatıs fırtınası** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir anlatımdır. İfade, bu yönüyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Mıknatıs fırtınası** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ateş sakallı jüpiter uranüs ve neptün:*** Bu mısrada Jüpiter, Uranüs, Neptün gibi gezegenlerden bahsedilerek, gezegenler görünüşlerinden ötürü ateş sakallı olarak nitelenmektedir.

---

[220] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[221] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Jüpiter, Uranüs ve Neptün gezegenlerinin **ateş sakallı** olarak nitelenmesi, onlara insana ait bir görüntü yüklenmesini sağlamakta ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Ateş sakallı** ifadesinde sakal, ateşe benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen her iki öğeye yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

3- **Ateş sakallı Jüpiter, Uranüs, Neptün** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Ateş sakallı Jüpiter, Uranüs, Neptün** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye estetik bir dil sunmak amacıyla benzetmeli olarak meydana getirilmiş güzel bir ifadedir ve ifade bu yönüyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Ateş sakallı Jüpiter, Uranüs, Neptün** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve alevler içinde velinimetimiz yer:*** Yeryüzünün alevler içinde olması; yaşanan savaşları, zulümleri; çekilen acıları dile getiren kapalı bir anlatımdır.

1- Attilâ İlhan, yeryüzünde meydana gelen savaşları, zulümleri **alev** göstergesiyle ifade etmek istemekte ve bununla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Alevler içinde yer** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Alevler içinde yer** ifadesi, savaşları, zulümleri, acıları okuyucuya/dinleyiciye üstü kapalı bir şekilde aktaran, onlarda duygu değerinin oluşmasını sağlayan sanatlı bir anlatımdır. İfade bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Alevler içinde yer** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileme amacı güden, konuşma dilinden uzak; dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

türkiye

türkiye türkiye dağlarını duman almış
üzümler memleketi tütünler memleketi
türkiye türkiye çok gülmüş çok ağlamış
sabırlı bağrı yanık insanlar memleketi
bulut gibi köpürmüş topraktan bereketi
pehlivan dağlarında şafaklar büyümüş
ya o nehirler delirip gür gür gelirler
bir şarkı gibi dağdan denize yürümüş

sen türkiye'sin sağdıcım kirvem türkiye
insanların insanların ah senin insanların
morca gözlerinden öpsem namuslu gözlerinden
asiye'm işveli hatice fistanı dal işlemeli
sen kırk köyün içinde şanlı zeyneb'im
şahan'ı vurdular yirmi yaşında köprü başında
gel yılmaz mahmud'um gel bilâloğlan
arabamın atları deh deh deh aman da
ha burası karadeniz gemiler yatar limanda
deryalar aslanı şem-i bahri kâmil reis
bu insanlar senden gelir sana gider
tarlaya savrulmuş buğday gibi türkiye

sen türkiye'sin ekmeğim tuzum türkiye
omzumda mavzer koynumda çevresin
ve kıl heybemde taze lor peyniri
gök rengi süt karanfil rengi şarap
batan güneş gibi bakır taş kömürü
ve rüzgâra vermiş saçlarını nefti ormanlar
ve köylere karşı sarışın harmanlar

ferik elması kavun karpuz dut ve kayısı
fındık da sende ceviz de sende badem de sende
alnımın teri gözlerimin nuru türkiye

sen türkiye'sin evim barkım köyüm obam türkiye
o senin çifte çarşılı harp görmüş şehirlerin
sahilde mersin yayla türküsü konya
adana'nın yolları taştan yola çıkıp maraş'tan
ezanla birlikte vardık bir akşam urfa'ya
bursa'nın ya bursa'nın ufak tefek taşları
uçan yıldızı dondurur ardahan'ın kışları
erzincan'da bir kuş var kanadı gümüş pul pul
ve göğe kılıç gibi çekmiş minarelerini
şehirler padişahı canım istanbul

türkiye türkiye ay'lı yıldız'lı türkiye
sen mehmed'sin omuzların anadolu yaylası
aladağlar toroslar dev gibi gövden
sen şehit oğlu şehit babası
sana selam olsun dünyadan hürriyetten

Attilâ İlhan, "Türkiye" adlı bu şiirde dürüst kişilikleri ve kahramanlıklarıyla insanlarımızı, tabiat güzellikleriyle memleketimizi tanıtmaktadır.

"Türkiye" şiiri, Attilâ İlhan şiirleri içerisinde ayrı bir öneme sahiptir. Bu şiirde Attilâ İlhan, *Duvar*'daki toplumcu çizginin dışına çıkmaktadır. Şiirde ezilen insanlar, zulüm ve baskının aksine hem ülkemize, hem de insanlarımıza bir övgü sözkonusudur. "Türkiye" şiiri, toplumcu-gerçekçi çizgiden uzaklaşarak işlediği konu açısından bir güzelleme örneği olmaktadır[222].

[222] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Atiilâ İlhan Şiiri", …, s. 89-90.

- ***Türkiye türkiye dağlarını duman almış:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu ilk mısra'ında ülkemizdeki dağların tepe kısımlarında oluşan sisten söz etmektedir.

1- Attilâ İlhan, **Türkiye** ismini iki sefer kullanmak suretiyle yeni bir ikileme örneği meydana getirmekte ve sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

2- **Türkiye** sözcüğünün yinelenmesi ile mısra mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek vermektedir.

3- Mısra, **Türkiye** sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Bulut gibi köpürmüş topraktan bereketi:*** Attilâ İlhan ülkemizin güzelliklerinden, güzel insanlarından bahseden şiirinin bu mısra'ında bereketli topraklarımızdan söz açmaktadır.

1- Şair bu mısra'ında bereketli topraklarımızı gibi benzetme edatı kullanarak buluta benzetmekte ve benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Topraktan bereketi köpürmüş** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olması bakımından ilgi çekicidir. İfadede yer alan **köpürmek**[223] eylemi; *"köpük yapmak, köpük oluşmak, köpük çıkararak kabarmak; ekşiyip köpüklenmek; mecaz olarak çok kızmak, birdenbire öfkelenmek, feveran etmek; mecaz olarak gerekli gereksiz, aralıksız ve bıktırıcı konuşup durmak"* anlamlarına gelen bir eylemdir.

Attilâ İlhan **köpürmek** eylemini ne göndergesel anlamlarında ne de mecaz anlamlarında mısra'a almaktadır. Şair köpürmek eylemini, **çıkmak, fışkırmak** gibi anlamlarda kullanarak, topraktan bir mahsulün fışkırmasını anlatmak istemektedir. Köpürmek eylemini göndergesel anlamının dışına çıkaran şair, **topraktan bereketi köpürmüş** ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Topraktan bereketi köpürmüş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili ve güzel bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş, sanatlı anlatımı ile alışılmamış

[223] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Topraktan bereketi köpürmüş** ifadesi, köpürmek eyleminin göndergesel anlamında değişiklik yapılmasıyla ölçünlü dilin kurallarına aykırı bir ifade hâline gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Pehlivan dağlarında şafaklar büyümüş:*** Attilâ İlhan bu mısrada ülkemizdeki heybetli, yüce dağlardan bahsetmekte, onları pehlivana benzetmektedir.

1- **Pehlivan dağlar** ifadesinde dağlar, görüntüleri ve insanı hayrete düşüren heybetleri ile bir pehlivana benzetilmekte; dağlara insan özelliği verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Pehlivan dağlar** ifadesi, dağların kişileştirilmesi ile okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Pehlivan dağlar**, şairin şiir dili için anlam bakımından birbirinden uzak göstergeleri bir araya getirmesiyle oluşturduğu estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Pehlivan dağlar**, göstergelerin anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Şafaklar büyümüş** ifadesindeki **şafak**[224]; *"güneş doğmadan az önce beliren aydınlık; askerler arasında terhis için kalan gün sayısından önce söylenen bir söz"* gibi iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Şair, gecenin bitip gündüze kavuşulduğu vakit, güneşin getirdiği aydınlığın ilk olarak dağların ardında belirdiğini ifade ederek adeta okuyucuya/dinleyiciye bir resim çizmektedir.

Büyümek[225] eylemi, bu mısrada gökyüzünde beliren aydınlığın dağlardan başlayarak *"genişlediğini*", giderek etrafa yayıldığını anlatmakta; eylem göndergesel anlamlarından birinde kullanılmaktadır.

---

[224] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[225] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Ya o nehirler delirip gür gür gelirler:*** Bu mısrada coşkunlaşıp hızla akan nehirler delirmek eylemi ile anlatılmaktadır.

Delirmek[226]; *"deli olmak, aklını yitirmek, çıldırmak"* anlamlarına gelen ve insanlar için kullanılan bir eylemdir.

1- **Nehirlerin delirmesi** onların coşkunlaşması anlamına gelmektedir. Şair, delirmek eylemini göndergesel anlamından uzaklaştırmakta; nehirleri kişileştirmektedir. Böylece, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Nehirlerin delirmesi**, kişileştirmenin görülmesiyle günlük kullanımdan uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Nehirlerin delirmesi**, şiir dilini zenginleştirmek, okuyucuya/dinleyiciye daha estetik bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Nehirlerin delirmesi**, ölçünlü dilin kurallarından uzak bir şekilde oluşturulmuş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen türkiye'sin sağdıcım kirvem türkiye:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile milletine olan sevgisini ve duyduğu yakınlığı içten bir şekilde dile getirmektedir.

1- **Sağdıcım, kirvem Türkiye** ifadesinde yer alan **sağdıç**[227]; *"düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse"* olarak sözlüklerde yer alan bir sözcüktür. Sözcük, Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde ise *"yakın arkadaş"* olarak yer almaktadır.

Kirve[228]; *"sünnet olan çocuğun bütün masraflarını üstlendikten sonra sünnet sırasında çocuğu kucağına alarak elini, kolunu tutan ve bütün hayatı boyunca çocuk üzerinde babasına yakın hak taşıyan kimse"*; Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde ise *"sağdıç; Kürt"* gibi farklı anlamlarda da yer almaktadır.

---

[226] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[227] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[228] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Attilâ İlhan'ın sağdıç ve kirve sözcüklerinin **yakın arkadaş** anlamından yararlandığı görüşündeyiz. Bu ifadeleri ile şair, Türk halkına duyduğu sevgiyi ve yakınlığı daha net bir şekilde dile getirmektedir. Şair, bu mısrada Türkiye sözcüğü ile aslında ülkemizin insanlarını kastetmekte ve aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Sağdıcım, kirvem Türkiye** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sağdıcım, kirvem Türkiye** ifadesi, Attilâ İlhan'ın okuyucuya/dinleyiciye hem daha etkili bir dil sunmak, hem de onlarda duygu değerleri oluşturmak amacıyla meydana getirdiği sanatlı bir anlatımdır. İfade bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sağdıcım, kirvem Türkiye** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide çeşitli tasarımlar oluşturan, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Morca gözlerinden öpsem namuslu gözlerinden:*** Bu mısrada hayatını emeğiyle kazanan, harama el uzatmayan, namuslu halkımızdan bahsedilmekte; çabanın, gayretin, çalışmanın göstergesi olarak göz altlarında oluşan mor halkalar seçilmektedir.

1- **Morca gözler** ifadesinde, göz rengi mor olarak tanımlanmamakta, gözlerin altlarında zamanla oluşan mor halkalardan söz edilmektedir. Şair, bu kullanımı ile eksiltili bir anlatım meydana getirmekte ve morca gözler tamlaması ile alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

2- **Morca gözler** tamlaması, şairin bilinçli bir şekilde meydana getirdiği, eksiltili anlatımla şiire estetik bir yön kazandırdığı ifadedir. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Morca gözler** tamlaması, eksiltili anlatımın neticesinde oluşmuş, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Namuslu gözler** tamlamasındaki **namuslu**[229]; *"ahlak kurallarına uygun olarak davranan, namuskâr; olması gerektiği gibi"* anlamlarında kullanılmaktadır. Burada sözcüğün ilk anlamı geçerli olmakta; insanlarımızın namuslu, iyi ahlâklı yönleri vurgulanmaktadır. Namuslu göstergesinin gözleri nitelemsiyle gözlere insana ait bir karakter özelliği verilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

5- **Namuslu gözler** tamlaması, okuyucuyu/dinleyiciyi şaşırtan, dil kurallarının dışında gerçekleştirilmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

6- **Namuslu gözler** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye Türk halkının kişilik özellikleriyle ilgili imge ve tasarımlar sunan sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Namuslu gözler** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye milletimiz ile ilgili çağrışımlarda bulunan, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Deryalar aslanı şem-i bahri kâmil reis:*** Bu mısrada hayatını denizcilikle geçirmiş, mesleğinin hakkını vererek kendisini kanıtlamış Kâmil reisten bahsedilmektedir.

Arapça kökenli **bahri**[230]; *"denizle ilgili"* anlamındadır. Yine Arapça kökenli bir diğer sözcük olan **şem**[231]; *"mum"* anlamına gelmektedir. Şem-i bahri tamlaması, denizin mumu anlamına gelmektedir.

1- **Deryalar aslanı Kâmil reis** ifadesinde deryalar aslanı; benzetilen, Kâmil reis ise benzeyen öğedir. Attilâ İlhan bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Deryalar aslanı Kâmil reis** ifadesi, güzel benzetmenin görüldüğü, birbirinden farklı göstergelerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

---

[229] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[230] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[231] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Deryalar aslanı Kâmil reis** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Deryalar aslanı Kâmil reis** ifadesi, benzetme sanatının oluşturduğu kural dışı kullanımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Şem-i bahri Kâmil reis** ifadesinde Kâmil reis, denizin mumu olarak tanımlanmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

6- **Şem-i bahri Kâmil reis** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Şem-i bahri Kâmil reis** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Kâmil reis ile ilgili çeşitli tasarımlar sunan, etkileyici bir anlatıma sahip olan ifadedir. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Şem-i bahri Kâmil reis** ifadesi, benzetme yapmak amacıyla ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen türkiye'sin ekmeğim tuzum türkiye:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, ekmek, tuz gibi milletimizin vazgeçilmez öğelerinden örnek vererek Türkiye'nin kendisi için önemini vurgulamaktadır.

1- **Ekmeğim Türkiye** ifadesinde ekmek benzetilen öğe; Türkiye ise benzeyen öğe olarak kullanılmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Ekmeğim Türkiye** ifadesi, sözcüklerinin göndergesel anlamları arasında uyum sağlanamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Ekmeğim Türkiye** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ülkemizin önemini, vatan sevgisini ileten; onlarda çağrışımlar uyandıran sanatlı bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Ekmeğim Türkiye** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş etkili anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Tuzum Türkiye** ifadesinde şair, tuz göstergesini benzetilen; Türkiye göstergesini benzeyen öğe olarak kullanmakta ve bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

6- **Tuzum Türkiye** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Tuzum Türkiye**, okuyucuya/dinleyiciye vatan, millet sevgisini aktaran; onlarda güzel duygular uyandıran sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Tuzum Türkiye** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir dil sunmak amacıyla dil kurallarına aykırı bir şekilde oluşturulmuş sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Omzumda mavzer koynumda çevresin (türkiye):*** Şair bu mısra'ında da Türkiye'yi benzetme sanatı ile tarif etmeye devam etmektedir. Bu mısrada Türkiye mavzer ve çevre gibi iki farklı nesneye benzetilmekte; vatanı bekleyen askerlerin ülke sevgilerini dikkatlere sunmaktadır.

1- **Omzumda mavzer (Türkiye)** ifadesinde şair, bir asker için en önemli araç olarak mavzeri seçmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

Mavzer[232]; *"atış hızı dakikada ortalama altı mermi olan ve orduda kullanılan bir tüfek tipi"* anlamındadır.

2- **Omzumda mavzer (Türkiye)** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Omzumda mavzer (Türkiye)** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye askerlerimiz için Türkiye'nin önemini ve değerini etkileyici bir anlatımla sunan; onlarda duygu değeri ve çeşitli tasarımlar oluşturan bir ifadedir. İfade bu özellikleriyle alışılmamış

[232] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Omzumda mavzer (Türkiye)** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çeşitli tasarımlarla ve onlarda oluşturduğu duygu değeriyle birlikte kapalı anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Koynumda çevresin (Türkiye)** ifadesindeki **çevre**[233]; *"mendil; baş örtüsü"* gibi iki farklı anlamlardadır. Ancak şair burada koynumda ifadesini kullandığı için mendil anlamını seçmiş olmalıdır.

İfadede çevre benzetilen öğe; Türkiye ise benzeyen öğe olmakta ve bu örnekle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

6- **Koynumda çevresin (Türkiye)** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Koynumda çevresin (Türkiye)** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu duygularla, tasarımlarla ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Koynumda çevresin (Türkiye)** ifadesi, ilettiği tasarımlar, duygu değeri ile ve ayrıca; sözcüklerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ve kıl heybemde taze lor peyniri (Türkiye):*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Türkiye'yi bir çobanın veya bir köylünün gözünden tanıtmaktadır sanıyoruz.

1- **Taze lor peyniri (Türkiye)** ifadesinde şair, taze lor peyniri tamlamasını benzetilen öğe; Türkiye ifadesini benzeyen öğe olarak kullanmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Taze lor peyniri (Türkiye)** ifadesi, konuşma dilinden ve dil kurallarından uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[233] http://www.tdkterim.gov.tr/ttas/

3- **Taze lor peyniri (Türkiye)** ifadesi, bir çobanın veya bir köylünün Türkiye'ye bakışını dile getiren; Türkiye'nin kendisi için vazgeçilemeyecek değerde olduğu fikrini okuyucuya/dinleyiciye ileten sanatlı bir ifadedir. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Taze lor peyniri (Türkiye)** ifadesi, yurt sevgisini okuyucuya/dinleyiciye aktarmak amacıyla farklı göstergelerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir. İfade bu sebeple sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Gök rengi süt karanfil rengi şarap:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, ülkemizde üretilen süt ve şarabı, görünüşlerinden ve kalitelerinden dolayı gök ve karanfile benzetmekte, onları övmektedir.

1- **Gök rengi süt** ifadesinde süt, renginden ötürü gökyüzüne benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılmasıyla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Gök rengi süt** ifadesi, benzetme sanatı oluşturulmasıyla meydana gelmiş yadırgatıcı bir ifadedir. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Gök rengi süt** ifadesi, ülkemizde üretilen sütün kalitesini okuyucuya/dinleyiciye benzetmeli bir anlatımla sunan, sanatlı bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gök rengi süt** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Karanfil rengi şarap** tamlamasında Attilâ İlhan, karanfil rengini benzetilen; şarap göstergesini benzeyen olarak kullanmakta ve güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

6- **Karanfil rengi şarap** tamlaması, sözcüklerinin özelliklerinin birbirine ters düşmesinedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Karanfil rengi şarap** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar ileten estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

8- **Karanfil rengi şarap** ifadesi, göstergelerin temel anlamlarının yanında onların ilettikleri çeşitli tasarımlardan yararlanan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve rüzgâra vermiş saçlarını nefti ormanlar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, ormandaki ağaçların esen rüzgârla sağa sola sallanışlarını şiir diline uygun bir anlatımla okuyucuya/dinleyiciye aktarmaktadır.

1- Attilâ İlhan burada, **nefti ormanlar saçlarını rüzgâra vermiş** ifadesi ile ormanlara insan görünümü vermekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Şairin meydana getirdiği kişileştirme örneği, ifadenin algılanmasını güçleştirmekte ve mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Nefti ormanlar saçlarını rüzgâra vermiş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ormanların ve ağaçların görüntüsüne dair tasarımlar ileten estetik bir kullanımdır. İfade bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Nefti ormanlar saçlarını rüzgâra vermiş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir ifade sunmak amacıyla dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alnımın teri gözlerimin nuru Türkiye:*** Attilâ İlhan bu mısrada helal yoldan para kazanan, emeğini ortaya koyan bir kişinin gözünden Türkiye'yi tanımlamaktadır.

1- **Alın teri**[234]; *"emek"* anlamına gelen bir ifadedir. Şair, emek harcanarak elde edilen şeylerin ülke kadar kıymetli olduğunu bu benzetmesi ile dile getirmekte; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanmasıyla güzel benzetme sanatı meydana

[234] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

getirmektedir.

2- **Alnımın teri Türkiye** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Alnımın teri Türkiye** ifadesi, ülkemizin değerini ve önemini okuyucuya/dinleyiciye ileten estetik bir ifadedir. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Alnımın teri Türkiye** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- **Gözümün nuru**[235]; *"sevgiyi anlatan bir seslenme sözü, nuruaynım, nuruçeşmim, nurudidem"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. Attilâ İlhan Türkiye'ye duyduğu sevgiyi gözümün nuru ifadesiyle anlatarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

6- Attilâ İlhan, dilimizde kalıplaşmış olarak kullanılan **gözümün nuru** ifadesini, göz sözcüğünü çoğul yapmak neticesinde değiştirmekte ve **gözlerimin nuru** ifadesiyle sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

7- **Gözlerimin nuru Türkiye** ifadesi, yapısında meydana getirilen değişiklikle ve ölçünlü dil kurallarının dışına çıkması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Gözlerimin nuru Türkiye** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Türkiye sevgisini ulaştıran, onlarda tasarımlar oluşturan sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Sen türkiye'sin evim barkım köyüm obam Türkiye:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Türkiye'yi, **evim, barkım, köyüm, obam** olarak niteleyerek, memleketin her yerinin, yaşamını sürdürdüğü evi gibi, kendisini güvende ve huzur içinde hissettirdiğini anlatmak istemektedir.

[235] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Evim, barkım, köyüm, obam Türkiye** ifadesinde ev, bark, köy, oba sözcükleri benzetilen öğeler, Türkiye sözcüğü benzeyen öğe olarak kullanılmakta ve bu ifade ile güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Evim, barkım, köyüm, obam Türkiye** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarıarasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Evim, barkım, köyüm, obam Türkiye** benzetmesi, ülkemizin her karışının ne kadar değerli olduğunu dile getiren; ülke sevgisini nakleden bir ifadedir. İfade bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Evim, barkım, köyüm, obam Türkiye** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ülkemiz ile ilgili çeşitli tasarımlar sunan, onlarda duygu değeri oluşturan kural dışı bir ifadedir ve bu sebeplerle ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Uçan yıldızı dondurur ardahan'ın kışları:*** Şair bu mısrada, Ardahan'da kış mevsiminin çok soğuk ve ağır geçtiğini dile getirmektedir.

1- Attilâ İlhan, **Ardahan'ın kışları uçan yıldızı dondurur** ifadesi ile bu bölgede kış şartlarının ağırlığını abartılı bir anlatımla ifade etmektedir.

Uçan yıldız ifadesinde yıldız, havadaki kuşlara benzetilmekte ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması yapılmaktadır.

2- **Uçan yıldız** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Uçan yıldız** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir ve ifade bu özellikleriyle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Uçan yıldız** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Erzincan'da bir kuş var kanadı gümüş pul pul:*** Şair, ülkemizin farklı şehirlerini tanıttığı şiirinin bu mısra'ında da Erzincan'dan söz etmektedir.

1- Mısrada Erzincan'daki kuşun kanadı pul pul gümüş olarak tanımlanmaktadır. **Pul pul**[236]; *"küçük tabakalar biçiminde"* anlamına gelen bir sözcüktür. Bu ifadede, kuşun kanadının görüntüsü renginden ötürü gümüşe benzetilmekte, şeklinden ötürü de pul pul olarak tanımlanmaktadır.

Kuşun kanadını gümüşe benzeten şair, benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Kanadı pul pul gümüş** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Kanadı pul pul gümüş** ifadesi, kuşun görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye daha net ve etkili bir biçimde aktaran estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kanadı pul pul gümüş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, anlaşılması güç bir ifade olduğundan sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Şehirler padişahı canım İstanbul:*** Türkiye'nin pek çok şehrini şiirine konu alan Attilâ İlhan, son olarak İstanbul'u okuyucuya/dinleyiciye tanıtmakta; İstanbul'un ülkemizdeki şehirlerin en değerlisi olduğunu vurgulamaktadır.

1- **Şehirler padişahı İstanbul** ifadesinde **padişah**[237]; *"Osmanlı Devleti'nde devlet başkanına verilen unvan, hükümdar, sultan"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir sözcüktür. Şair, İstanbul'un kendisi için önemini seçtiği padişah sözcüğü ile ifade etmekte; şehri kişileştirmektedir. Attilâ İlhan meydana getirdiği bu örnek ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Şehirler padişahı İstanbul** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[236] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[237] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Şehirler padişahı İstanbul** ifadesi, İstanbul'un ülkemizdeki şehirlerin incisi olduğunu okuyucuya/dinleyiciye anlatan sanatlı bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Şehirler padişahı İstanbul** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen mehmed'sin omuzların anadolu yaylası:*** Bu mısrada, Mehmetçik adını verdiğimiz askerlerimizin omuzları ile Anadolu'daki yaylalarımız arasında yakınlık, benzerlik kurulmaktadır.

1- Askerlerin omuzları **Anadolu yaylası** olarak tanımlanmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- Mehmetçiklerin omuzlarını **Anadolu yaylası** olarak tanımlayan Attilâ İlhan, bu ifadesi ile mantığa aykırı bir birleştirme yapmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Attilâ İlhan, Anadolu'ya ve Anadolu'nun içinde yetişen askerlerimize sevgisini dile getirdiği bu mısra'ı ile okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlamakta ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- Benzetme sanatının görüldüğü bu ifade, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

deryalar

deryalar dünyalar içinde maviş
kutuplar iklimler medarlar içinde
deryalar derya değil de dünyalar
muhteşem bir hayat sular içinde
enginden engin derinden derin
tuzlu su su ve sodyum klorür
atlantik pasifik hind okyanusu
er meydanları gibi boydan boya
rüzgâr alır dalgalanır dalga dalga
bir namuslu alın gibi ufukları ak
hem tuzu bol hem suyu bol dalgası bol
ya derinler derinlerde globijerinler
bir damlacık hayat tek hücreli nebat
yengeçler deniz yıldızları böcekler
ve yeşilsi bulanık bulanıksı yeşil
kaygan yosunum sen deste yılan yosunum
deryalar içinde bir deryalı kâinat
yelilâm balıklar hey yarışçı balıklar
kırbaçlısı ateş pullusu dal kılıçlısı
kırlangıç gibi uçanı istavriti mercanı
yüzgeçleri pul pul gümüş gözleri nurlu
bir ayna bıçak gibi gelip geçenler
yaldızlı yaprak gibiler kalkan gibiler
hamsicik minicik haylaz köpek balıkları
cıvan yunus ve balina başı yağmurlu
fok ve mors balıklaşmış memeliler
yelilâm bu derya ki ne deryadır
yağmur içmiş nehir içmiş kar içmiş

koynunda küçük büyük yıldızlarca mahluk
yıldızlarca nebat erimiş oksijen
hoy deyuben vaktâki gazaba gelmiş
bulanık mavi gözler yıldızlardadır
rüzgâr vurur dalgalar kudurdukça kudurur
yelilâm dalgalar kanat kanat feryat
uluyan dalgalar deste deste köpük
ne heybettir püskürdükçe öfkesini
bakarsın dağ gelir dağılır darmadağın
bakarsın volkan doğar volkan doğar
kırbaçlı rüzgârlı bir yarış içre coşkun
dururlar dönerler koşarlar koşarlar
bir savaş şarkısıdır deryaların dilinde
bir savaş şarkısı hey heyalisa heyamol
lahzada yerlerdedir lahzada göklerdedir
dökülür köpürür de sellim selâli
kuzeylerden gelir güneylerden gelir
bir başka âlemdir onun gazaplı hali

hele ki rüzgâr susar meltem varır serinden
sütlimandır dalgaları yumuşak yumuşak ve küçümendir
nasıl da can uzanır meydan meydan
mercan rengi sabahlar boy verir sinesinde
güneşler açar sisler alır kalbimi sisler alır
bir avuç yelken ki martılar havai
akşamlar olur medar akşamları mavili
ve altın sahiline karşı altınsı yıldızlar
delişmen bir ay doğar doğar karşıdan
gözü gönlü açılmış yüzü neşeli
vurur deryalara sahillere adalara

dünyaya bakar deryaya bakar yaldız yaldız
sanki dev gözüdür görür ahval-i âlemi
memleket memleket şehir ve şehir
fabrikalar elektrik tesisleri tarlalar
ve gemiler mi deryalar koynunda yüzen
yelkenliler mi motorlular mı kürekliler mi
hele transatlantik hele dağ hele yüzen dağ
yüzen şehir cıvıl cıvıl ışık ve sevinç
goeletler görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler
beş kıtanın mahsulü arpa ve buğday
ve ananas ve pirinç ve seylan'lı çay
aylar boyunca sefer sefer boyunca deniz
deniz boyunca semâ sabah ve akşam
her dilden dualar küfürler şarkılar
ve liman yedi deryanın yedinci pervazı
marsilya sidney rotterdam bombay
londra doklar liwerpool pamuk balyaları
anwers demir üzüm ve incir
ve napoli başı dumanlı vezüv
ihtiyar gemiciler ve rıhtım hamalları

ben düşünürüm deryaları görürüm
okyanuslar kuzey denileri buzlar
köpüklü yaşayıp köpüklü söyleyen
maviş mi maviş gönlü sevdalı su
akdeniz yeşilden portakaldan mandalinden
gaskonya körfezi malaka boğazı
ve baltık karaipler kuzey denizi
hortumları deli rüzgârları deli
yelilâm deryalar yelilâm deryalar

deryalar deryalar dünyalar kadar

Bu bölümün son şiiri olan "Deryalar"da, denizin insan hayatındaki ve dünya içindeki yeri dikkatlere sunulur. "Deryalar"da deniz savaşları ve bu savaşların insanlarda meydana getirdiği tahribat anlatılmak istenmektedir[238].

Attilâ İlhan Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında şöyle bir açıklama yapmaktadır: *"Bu şiirde de "Hey" ve "Lilişan" daki hava egemen görünür, aynı dönemde yazılmıştır. Yazılış nedeniyse belli, bir yandan denize olan vazgeçilmez tutkunluğum, bir yandan "destan" da deniz savaşlarına bir giriş hazırlama zorunluluğunu duymam. Bu sonuncu konuda şiir öylesine başarılıdır ki, bittiği yerden, "Şafak Vakti Dünya" nın "Heyamol" una devam ederseniz, hangisinin nereden başlayıp nereden bittiği belli olmaz[239]."*

- ***Deryalar dünyalar içinde maviş:*** Şair, dünyamızı kaplayan denizleri anlattığı bu mısrada onları maviş olarak nitelendirerek benzetmeli bir anlatım meydana getirmektedir.

1- **Maviş deryalar** ifadesinde yer alan **maviş**[240]; *"ak tenli, mavi gözlü olan (kimse); mavi gözlü, sarışın kız"* gibi anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Maviş göstergesi, açıklamalardan da anlaşılacağı üzere insanlar için kullanılmaktadır. Attilâ İlhan ise göstergeyi bu mısra'ında herhangi bir insanı tarif etmek amacıyla değil; denizlerin rengini belirtmek amacıyla kullanmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Maviş deryalar** ifadesi, günlük konuşma dilinden sapan, yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[238] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 89.
[239] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 179.
[240] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Maviş deryalar**, şiir dilini zenginleştirmek, daha etkili bir dil hâline getirmek amacıyla oluşturulmuş sanatlı bir ifadedir ve bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Maviş deryalar** ifadesi göstergelerin anlamları arasında uyum bulunmayan, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada dikkati çeken bir başka sözcük ise dünyalar göstergesidir. Attilâ İlhan evrende tek olan dünyayı **-lar** çokluk eki ile birlikte kullanarak yeni bir türetme yapmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

6- **Dünyalar** ifadesi, dünya üzerindeki kıtaları, ülkeleri anlatmak amacıyla çoğul olarak kurulmuştur. Şair, dünyalar göstergesi ile kıtalar, ülkeler ifadelerini kastetmekte, benzetme kurmakta ve aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

7- **Dünyalar içinde** ifadesi, dünya sözcüğünün -lar çokluk ekiyle birlikte kullanılması ve göndergesel anlamından uzaklaşması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

8- Dünyalar göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması, **dünyalar içinde** ifadesinin estetik ve etkili bir anlatıma bürünmesini sağlamakta, ifade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Bir damlacık hayat tek hücreli nebat:*** Bu mısrada denizlerin dibinde bulunan bitkilerden, küçük otlardan bahsedilmektedir.

1- **Bir damlacık hayat** ifadesi ile denizlerin, okyanusların dibinde bulunan küçük bitkiler, otlar anlatılmaktadır. İfade, günlük dilin dışına çıkmış, anlaşılması güç bir birleştirmedir. Bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Bir damlacık hayat** ifadesi, denizin dibindeki küçük canlıları etkileyici bir dil ile okuyucuya/dinleyiciye anlatan güzel bir ifadedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Bir damlacık hayat** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarım ileten; ölçünlü dilin kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve yeşilsi bulanık bulanıksı yeşil:*** Bu mısrada, denizlerin daha derin yerlerinin bulanık ve yeşilimsi göründüğünden bahsedilmektedir.

1- Dilimizde **yeşilsi** diye bir ifade bulunmamakta; onun yerine *"rengi yeşili andıran, yeşile benzeyen, yeşilimtırak"* anlamlarında kullanılan **yeşilimsi**[241] sözcüğü yer almaktadır. Attilâ İlhan, yeşilimsi sözcüğünden örneksenerek meydana getirdiği yeşilsi sözcüğü ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- Şair tarafından türetilen yeşilsi göstergesi ile **yeşilsi bulanık** ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yeşilsi bulanık** ifadesi, şairin dilimize kazandırdığı yeşilsi göstergesi ile estetik bir kullanım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısradaki **bulanıksı**[242]; *"bulanık gibi, biraz bulanık"* anlamına gelen bir sözcüktür. Bulanıksı yeşil, suyun yeşilimsi görünen renginin bulanık olduğunu ifade eden bir anlatımdır.

- ***Kaygan yosunum sen deste yılan yosunum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, denizlerde yetişen yosunlardan bahsetmektedir.

1- **Deste yılan yosunum** ifadesi ilgi çekicidir. **Yosun**[243]; *"çoğu sularda, ağaç veya taşların üzerinde yetişen tallı bitkilerin ilkel yapıdaki örneklerine verilen genel ad"* anlamındaki bir sözcüktür. Yosunlar yapılarından dolayı kaygandırlar. Şair, buradaki ifadesiyle kayganlık bakımından yosun ve yılanı birbirine benzetmekte, benzeyen ve benzetilen her iki öğeye ifadede yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

---

[241] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[242] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[243] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Deste yılan yosunum** ifadesinde şair, yosunların bir aradaki bitişik görüntülerini deste göstergesiyle ifade etmekte; yosun ve yılan arasında kayganlık bakımından kurduğu benzetme ile alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

3- **Deste yılan yosunum** ifadesi, şiir diline has şekilde kurulmuş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Deste yılan yosunum** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Deryalar içinde bir deryalı kâinat:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında denizlerin, okyanusların, orada yaşayan canlılarla ayrı bir dünya olduğunu ifade etmek istemektedir.

1- **Bir deryalı kâinat** ifadesinde yer alan **kâinat**[244] göstergesi; *"gök; evren; dünya; mecaz olarak herkes"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Burada sözcük göndergesel anlamından uzaklaştırılmakta, denizlerde ve okyanuslarda, tıpkı yeryüzünde olduğu gibi bir yaşam olduğu anlatılmak istenmektedir.

İfade, anlaşılması güç bir anlatım olduğundan alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

2- **Bir deryalı kâinat** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturan bir ifadedir.

3- **Bir deryalı kâinat** ifadesi, gündelik dilden uzak, şiir diline özgü yadırgatıcı bir ifadedir. Taşıdığı imge ve tasarımlarla ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yelilâm balıklar hey yarışçı balıklar***

Kırbaçlısı ateş pullusu dal kılıçlısı: Attilâ İlhan birbirini takip eden bu mısralarda deniz altındaki balıkları okuyucusuna/dinleyicisine tanıtmaktadır.

---

[244] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Dilimizde **yelilâm** diye bir sözcük mevcut değildir. Bu, şairin kendi tasarrufunda meydana getirdiği ve şiir diline kattığı yeni bir ifadedir. Attilâ İlhan **yelilâm** sözcüğünü kullanarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yelilâm balıklar** ifadesindeki yelilâm sözcüğünün dilimizde karşılığının bulunmaması, ifadenin anlaşılmasını güçleştirmekte, ifade böylelikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yelilâm balıklar** ifadesi, şiire hareket ve estetik kazandırmak amacıyla kurulmuş bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yarışçı balıklar** ifadesindeki **yarışçı**[245]; *"bir spor dalında birbirini geçmeye çalışanlardan her biri, müsabık"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan, balıkların hareketlerini, birbirini geçmeye çalışan yarışçılara benzetmekte, insanlar tarafından gerçekleştirilen bir eylemi balıklara yüklemektedir. Böylelikle ifade, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

5- **Yarışçı balıklar** ifadesi, göstergeleri arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- **Yarışçı balıklar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Yarışçı balıklar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş; okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

8- İkinci mısra, kırbaçlısı ifadesi ile başlar. **Kırbaçlı**[246]; *"Challenger ismindeki bir köpek balığının erkeklerinin sırtlarında bulunan yüzgeçleri tarif eden bir sözcüktür."* İfade, şiirde göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

---

[245] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[246] http://www.akvaryumkulubu.org/

9- **Ateş pullusu** tamlamasında Attilâ İlhan, bir balık türünün pullarını renginden ötürü ateşe benzetmektedir. Ateş ve pul göstergeleri arasında bağlantı kuran şair, benzeyen ve benzetilen her iki öğeye yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

10- **Ateş pullusu** ifadesi, benzetmeli bir anlatımla meydana getirilmiş, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

11- **Ateş pullusu** ifadesi, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

12- **Ateş pullusu** ifadesi, dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

13- **Dal kılıçlısı** ifadesinde Attilâ İlhan kılıç balıklarından söz etmekte, onların kılıca benzeyen üst çenelerini, inceliği bakımından dal olarak adlandırmaktadır. İfadede dal kendisine benzetilen, kılıç benzeyen öğedir. Böylece ifade, güzel benzetme sanatı olmaktadır..

14- **Dal kılıçlısı** ifadesi anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyuşum sağlanamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

15- **Dal kılıçlısı** ifadesi, kılıç balıklarının görüntüsüne dair tasarımları okuyucuya/dinleyiciye ileten, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

16- **Dal kılıçlısı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapması nedeniyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yüzgeçleri pul pul gümüş gözleri nurlu:*** Attilâ İlhan, diğer mısralarda olduğu gibi bu mısra'ında da balıkları görünüşleri bakımından tarif etmektedir.

1- **Yüzgeçleri pul pul gümüş** ifadesinde, balıkların yüzgeçleri renkleri ve parlaklıkları ile gümüşe benzetilmektedir. İfadede yüzgeçler benzeyen öğe; gümüş benzetilen öğedir ve şair, bu kullanımı ile güzel benzetme örneği meydana getirmektedir.

2- **Yüzgeçleri pul pul gümüş** ifadesi, göstergeleri arasında anlam bütünlüğü sağlanamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Yüzgeçleri pul pul gümüş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye balıkların görüntüsü ile ilgili tasarımlar sunan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Yüzgeçleri pul pul gümüş** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Gözleri nurlu** ifadesindeki **nurlu**[247]; *"aydınlık, ışıklı, parlak; mecaz olarak saygı uyandıran"* anlamlarındadır. Sözcük bu mısrada, ışıklı, parlak anlamlarında kullanılmaktadır.

- ***Hamsicik minicik haylaz köpek balıkları:*** Attilâ İlhan, denizler ve denizlerde yaşayan hayvanları konu olarak aldığı şiirinin bu mısra'ında farklı iki balıktan; hamsi ve köpek balığından söz etmekte, onları yakınlık kurduğu başka nesnelerle tarif ederek, okuyucuya/dinleyiciye tanıtmaktadır.

1- **Haylaz köpek balıkları** tamlamasında yer alan **haylaz**[248]; *"hoşa gitmeyen davranışlarda bulunan (kimse), hayta; çalışma gücü varken çalışmayan, aylaklık eden, yaramaz"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür. Haylaz sözcüğü mısrada yaramaz, hayta gibi anlamlarda kullanılmakta; köpek balıklarına insanlara ait bazı olumsuz özellikler yüklenmektedir. Bu kullanımı ile Attilâ İlhan aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

[247] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[248] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Haylaz köpek balıkları** tamlaması; göstergelerinin gerçek anlamları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Haylaz köpek balıkları** ifadesi, köpek balıklarının davranışlarını, onları kişileştirmek suretiyle okuyucuya/dinleyiciye daha iyi aktaran estetik bir tamlamadır. Tamlama bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Haylaz köpek balıkları** tamlaması, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cıvan yunus ve balina başı yağmurlu:*** Bu mısrada şair, deryaların önemli canlılarından, balina ve yunus balıklarından bahsetmektedir.

1- Attilâ İlhan, sözlüklerimizde **civan** şeklinde bulunan sözcüğün halk arasındaki telaffuzunu kullanarak sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

2- **Cıvan yunus** ifadesindeki **civan**[249]; *"yakışıklı genç erkek veya genç ve güzel kadın; genç ve yakışıklı"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. Şair, bu kullanımı ile balıklara insanlarla ilgili bir özellik aktarmakta ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

3- **Cıvan yunus** ifadesindeki göstergeler, göndergesel anlamları bakımından birbirleriyle uyuşmamakta ve ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Cıvan yunus** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla oluşturulmuş estetik bir tamlamadır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Cıvan yunus** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[249] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Başı yağmurlu balina** ifadesinde balinalara ait bir bilgi verilmektedir. *"Balinalar, nefes alıp verirken kafalarının üstündeki deliklerden faydalanırlar. İçlerindeki karbondioksit dışarıya çıkarken buhar sütunu oluşur."*[250] Şair, onların bu görüntüsünü başı yağmurlu olarak tarif etmekte ve buhar sütunu ile yağmur göstergesini birbirine aktararak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

7- **Başı yağmurlu balina** ifadesi, göstergeler arasında anlam bakımından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

8- **Başı yağmurlu balina** okuyucuya/dinleyiciye daha etkileyici ve estetik bir dil sunmak amacıyla oluşturulmuş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

9- **Başı yağmurlu balina** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında, şiir diline özgü meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Koynunda küçük büyük yıldızlarca mahluk:*** Bu mısra'ında şair, denizlerde ve okyanuslarda yaşayan, farklı ebatlardaki canlılardan söz etmektedir.

1- Koynunda ifadesi, mısra'ın ilk dikkat çekici ifadesidir. **Koyun**[251]; *"kollar arası, kucak"* anlamına gelen bir ifadedir ve ifade genellikle insanlar için kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, burada ifadeyi okyanuslar için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Yıldızlarca mahluk** ifadesinde su altında yaşayan birbirinden farklı, büyüklü küçüklü canlılar anlatılmak istenmekte, denizin altındaki canlılar yıldızlara benzetilmekte ve yıldızlarca mahluk ifadesi ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Koynunda yıldızlarca mahluk** ifadesi hem denizleri kişileştiren, hem de denizlerdeki canlıları yıldızlara benzeten yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

---

[250] http://tr.wikipedia.org/
[251] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Koynunda yıldızlarca mahluk** ifadesi, deniz yaşamı ile ilgili okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarım sunan sanatlı bir anlatımdır. İfade böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Koynunda yıldızlarca mahluk** ifadesi, göstergelerin anlamları arasında uyum bulunmadığından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yıldızlarca nebat erimiş oksijen:*** Yukarıdaki mısrada deniz altındaki pek çok balığı, canlıyı yıldız olarak tanımlayan Attilâ İlhan, bu mısrada da deniz dibindeki bitkileri yıldıza benzetmektedir.

1- **Yıldızlarca nebat** tamlamasında nebat yani bitki göstergesi, yıldıza benzetilmekte ve güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Yıldızlarca nebat** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir dil sunmak amacıyla dil kurallarından sapmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlarca nebat** ifadesi, deniz dibinde yaşayan canlıları okuyucuya/dinleyiciye ileten, okuyucuda/dinleyicide deniz yaşamına dair çağrışımlar oluşturan bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yıldızlarca nebat** ifadesi, göstergelerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yelilâm dalgalar kanat kanat feryat:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, okyanuslarda oluşan dalgaları kuşların kanat çırpışına benzetmektedir.

1- **Dalgalar kanat kanat** ifadesinde, dalgalar kuşların kanatlarına benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Dalgalar kanat kanat** ifadesinde kanat sözcüğünün yinelenmesi ile yeni bir ikilemeyi dilimize kazandıran şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Dalgalar kanat kanat** ifadesinde gerek kanat sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması, gerek dalgalar ve kanat göstergeleri arasında bağ kurulması ile ifade günlük dilin dışına çıkmakta, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Dalgalar kanat kanat** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye dalgaların görüntüsünü aksettiren estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Dalgalar feryat** ifadesinde dalgaların birbirlerine çarpışları sırasında çıkan ses, Attilâ İlhan tarafından feryat olarak nitelenmektedir. **Feryat**[252]; *"haykırış, çığlık"* anlamına gelen ve insanlar tarafından gerçekleştirilen bir eylemdir. Şair, insanlar ve dalgalar arasında kurduğu yakınlık ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

6- **Dalgalar feryat** ifadesindeki göstergeler anlam bakımından uyum sağlamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Dalgalar feryat** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili ve estetik bir anlatım sunmakta, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Dalgalar feryat** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Uluyan dalgalar deste deste köpük:*** Yukarıdaki mısrada dalgalardan feryat olarak bahseden şair, bu mısra'ında uluyan dalgalar ifadesini kullanarak benzetmeli anlatımına devam etmektedir.

1- **Uluyan dalgalar** ifadesindeki **ulumak**[253]; *"köpek, kurt, çakal vb. hayvanlar uzun, iniltili, ağlar gibi bir ses çıkarmak; insan için iniltili ses çıkararak boğuk boğuk ağlamak"* anlamlarında kullanılan bir eylemdir. Şair, eylemin ilk göndergesel anlamını kullanarak, dalgaların birbirlerine çarpışları sırasında çıkan sesi çakal, kurt, köpek gibi hayvanların seslerine benzetmekte; aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

---

[252] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[253] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Uluyan dalgalar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Uluyan dalgalar** ifadesi, dalgaların görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye resmeden estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Uluyan dalgalar** ifadesi, günlük dilden uzak şiir diline özgü bir ifade olması, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Şair mısrada **deste** sözcüğünü iki defa kullanarak yeni bir ikilemeyi dilimize kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

6- **Deste deste köpük** ifadesi, hem deste göstergesinin ikileme şeklinde kullanılması, hem göndergesel anlamından uzaklaşması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Deste deste köpük** ifadesi, şiirdeki estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Bakarsın dağ gelir dağılır darmadağın:*** Attilâ İlhan bu mısrada denizlerin üzerlerinde oluşan dev dalgaları kastetmektedir.

1- **Dağ gelir, darmadağın dağılır** ifadesinde dağ sözcüğü simgesel olarak kullanılarak dalgaları işaret etmektedir. Attilâ İlhan dağ ve dalgalar arasında kurduğu benzerlik ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Dağ gelir, darmadağın dağılır** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum bulunmamasından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dağ gelir, darmadağın dağılır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye dev dalgaların oluşumunu ve sonra tekrar duruluşunu etkili bir dille anlatan sanatlı bir kullanımdır. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dağ gelir, darmadağın dağılır** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları neticesinde oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir savaş şarkısıdır deryaların dilinde:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tarihte yapılmış olan deniz savaşlarına gönderme yapmaktadır.

1- **Deryaların dilinde bir savaş şarkısı** ifadesinde deryaların dili ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Deryaların dili** ifadesi, günlük dilden uzak, anlaşılması güç bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Deryaların dili** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkileyici bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Deryaların dili** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir savaş şarkısı hey heyalisa heyamol:*** Bu mısrada şair, tarihteki deniz savaşlarına gönderme yapmaya devam etmekte, kendi türettiği sözcüklerle okuyucuyu/dinleyiciyi o savaşların içine çekmektedir.

1- Dilimizde ve başka dillerde **heyalisa** diye bir sözcük mevcut değildir. Şair, bu sözcüğü kendisi üretmiş ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmiştir.

2- **Heyamol** ifadesi, İtalyanca kökenli **heyamola**dan türetilen ve *"gemicilerin veya işçilerin birlikte bir şey çekerken haydi çek, gayret anlamlarında bir ağızdan yüksek sesle ve makamla söyledikleri söz"*[254] anlamına gelen bir sözcüktür. Şair, sözcüğün sonundaki **a** harfini çıkarmak suretiyle sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

[254] http://www.izafet.com/

3- Attilâ İlhan, **heyamola** sözcüğünün yapısında meydana getirdiği değişiklik ve kendi türettiği **heyalisa** sözcüğü ile mısra'ın algılanmasını güçleştirmekte ve alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

4- Mısra, kullanılan **heyalisa** ve **heyamol** göstergeleri ile hareketlenmekte ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Dökülür köpürür de sellim selâli:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında dalgaların birdenbire köpürdüğünü ve sonra kaybolarak tekrar denize karıştığını ifade etmektedir.

1- Mısrada yer alan **sellim selâli** ifadesi, sözlüklerimizde yer almayan, şaire özgü ifadelerdir.

Sellim sözcüğünün sel göstergesinden türetildiğini ve **sel gibi** anlamına geldiğini düşündüğümüzde, dalgaların birbiri ardına ortaya çıktığı anlamını çıkarabiliriz. **Selâli**[255] göstergesinin Osmanlıca-Türkçe Lûgat'ta, çok benzediği *"selâlim"* göstergesinden türetildiği ve *"merdivenler"* anlamına geldiği düşünülürse şairin, dalgaları merdivenlere benzeterek art arda gelişlerini ifade etmek istediğini görürüz.

2- **Sellim** göstergesinin sel sözcüğünden; **selâli** göstergesinin selâlim sözcüğünden türetildiği düşünüldüğünde Attilâ İlhan'ın bu sözcüklerin yapılarını bozarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirdiği görülmektedir.

3- Şair, dalgalar ve sellim selâli ifadesi arasında kurduğu benzetme ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

4- Mısra, dilimize yeni sözcüklerin kazandırılması ile anlaşılması güç bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

5- Mısra, kapalı ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[255] Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi, Ankara 2004, s. 931.

- ***Sütlimandır dalgaları yumuşak yumuşak ve küçümendir:*** Bu mısrada denizlerdeki fırtınaların dindiği, dalgaların küçüldüğü anlatılmak istenmektedir.

1- **Sütliman**[256]; *"durgun, sakin; mecaz olarak gürültüsüz, olaysız"* anlamlarında sözlüklerde bulunan bir sözcüktür. Attilâ İlhan sözcüğü göndergesel anlamında kullanarak dalgaların durgun, sakin olduğunu anlatmak istemektedir.

2- **Dalgaları yumuşak yumuşak** ifadesinde dalgaların hırçın bir şekilde değil, daha yavaş bir şekilde hareket ettikleri anlatılmakta, yumuşak göstergesi ile benzetme yapılmaktadır. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Dalgaları yumuşak yumuşak** kullanımında yumuşak göstergesini yineleyen Attilâ İlhan bu kullanımı ile yeni bir ikileme oluşturmakta ve sapma – sözcüksel sapmaya örnek meydana getirmektedir.

4- **Dalgaları yumuşak yumuşak** ifadesinde yumuşak göstergesinin ikileme olarak kullanılması ve göndergesel anlamından uzaklaşması, ifadenin dil kuralları dışına çıkmasına neden olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmasını sağlamaktadır.

5- **Dalgaları yumuşak yumuşak** ifadesi, şairin şiir dili için meydana getirdiği etkileyici bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Nasıl da can uzanır meydan meydan:*** Bu mısrada şair, denizlerin duru, sakin ve uçsuz bucaksız görüntüsünden söz etmektedir.

1- **Can** göstergesi mısrada **deniz** kavramını karşılamakta; bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Meydan meydan** ikilemesindeki **meydan**[257]; *"alan, saha; yarışma, eğlence, karşılaşma yeri; bulunulan yer ve çevresi, ortalık; fırsat, imkân veya vakit; Mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür. Mısrada, deryaların uçsuz bucaksız görüntüsü meydana meydan ikilemesiyle dile getirilmektedir.

---

[256] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[257] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Şair, **meydan** göstergesini yineleyerek yeni bir ikilemeyi şiir diline kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği vermektedir.

4- **Can uzanır meydan meydan** ifadesinde meydan ve can göstergelerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları, meydan sözcüğünün şiir dili için ikileme şeklinde kullanılması, ifadenin günlük dilden uzaklaşmasına neden olmakta ve ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Can uzanır meydana meydan** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir anlatım sağlamak amacıyla, sözcüklerin göndergesel anlamlarında değişiklik yaparak meydana getirdiği sanatlı bir anlatımdır. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Mercan rengi sabahlar boy verir sinesinde:*** Attilâ İlhan burada, güneşin denizlerin üzerindeki doğuşuna dikkat çekmektedir.

1- Mercan rengi sabahlar tamlamasında **mercan**[258]; *"tropik ve ılık denizlerde yaşayan, geniş resifler oluşturan, mercanlar sınıfının örneği olan, kırmızı kalker iskeletli hayvan, mercan balığı; bu hayvanın iskeletinden elde edilen ve süs eşyaları yapımında kullanılan madde; bu maddeden yapılmış; izmaritgillerden Atlantik Okyanusu, Akdeniz ve Karadeniz'de bulunan, açık kırmızı renkte, eti beğenilen bir balık, mercan balığı"* gibi anlamları olan bir sözcüktür. Attilâ İlhan burada mercan balığının kırmızı renginden yararlanarak güneşin doğuşu sırasındaki görüntüyü daha iyi yansıtmaktadır. İfadede sabahlar benzeyen öğe; mercan rengi kendisine benzetilen öğe olarak kullanılmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Mercan rengi sabahlar** ifadesinde, göstergelerin birbirlerine benzetilmesi ile gerçek anlamlarının dışına çıkmasını sağlanmaktadır. Tamlama, bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[258] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Mercan rengi sabahlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye güneşin denizler üzerindeki doğuşunu resmeden; okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturan sanatlı bir anlatımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Mercan rengi sabahlar** ifadesi, ölçünlü dilin kuralları dışına çıkan birleştirmeleri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Boy vermek**[259]; *"su insan boyunu aşacak kadar derin olmak; suya dalarak boyu ile suyun derinliğini ölçmek; büyümek"* gibi farklı anlamlara gelen bir ifadedir. Attilâ İlhan ifadeyi mısra'ında büyümek anlamında kullanmakta; büyümek göstergesi de **genişlemek** anlamında yer almaktadır.

6- **Sine**[260]; *"göğüs; mecaz olarak gönül, yürek; mecaz olarak bağır, iç"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür. Şair, sözcüğün ilk anlamını seçmekte ve deryaların göğsünden bahsederek onlara insan niteliği yüklemektedir. Bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme yapılmaktadır.

7- **Sabahlar sinesinde boy verir** kullanımı, deryaların kişileştirilmesi ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

8- **Sabahlar sinesinde boy verir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir anlatım sunan, estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **Sabahlar sinesinde boy verir** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarında değişikliğe gidilmiş, bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Güneşler açar sisler alır kalbimi sisler alır:*** Attilâ İlhan bu mısrada, güneşin doğmasıyla denizlerin üzerinde oluşan görüntüyü ve ardından beliren sisi anlatmak istemektedir.

---

[259] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[260] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Güneşler açar** ifadesinde şair, kâinatta tek olarak bulunan güneş göstergesine **-ler** çokluk eki getirerek sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Güneşler açar** ifadesi, güneş göstergesinin çoğul şekilde kullanılması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Güneşler açar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye görüntü ile ilgili imge ve tasarımlar ileten, onlarda bir resim oluşturan estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sisler alır kalbimi** ifadesinde ortalığı kaplayan sis, şairi de etkilemekte ve O'nu düşüncelere sevketmektedir. İfade, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Sisler alır kalbimi** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar ve duygu değerleri oluşmasını sağlamak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Sisler alır kalbimi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir avuç yelken ki martılar havai:*** Attilâ İlhan, denizlerin ortasında bulunan yelkenlilerin uzaktan görünüşünü tasvir etmekte ve gökyüzünde dolaşan martılardan söz etmektedir.

1- **Bir avuç yelken** ifadesinde, yelkenlilerin ufacık görünüşlerini, avuç içine sığacak kadar olmaları şeklinde ifade eden Attilâ İlhan, bu ifadesi ile anlaşılması güç bir alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Bir avuç yelken** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yelkenlilerin görünüşü hakkında çağrışımlar ileten estetik bir kullanımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Bir avuç yelken** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarına aykırı bir biçimde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Havai martılar** ifadesinde yer alan **havai**[261]; *"hava ile ilgili, havada bulunan; açık mavi renk; bu renkte olan; mecaz olarak ciddi olmayan, ciddi işlerle uğraşmayan, ciddi işler yapmayan, dilediği gibi davranan, uçarı, hoppa,yeleme; mecaz olarak değersiz, boş"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Havai sözcüğü mısrada uçarı, hoppa gibi anlamlarda kullanılmakta, martılara insanlara dair bir kişilik özelliği yüklenmektedir. Bu tamlama ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

5- **Havai martılar** ifadesi, anlam birleştiricileri ve anlam ayırıcıları arasında uyum olmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Havai martılar**, Attilâ İlhan'ın okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda çağrışımlar uyandırmak amacıyla oluşturduğu estetik bir anlatımdır. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Havai martılar** ifadesi, konuşma diline ters düşen yadırgatıcı anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve altın sahiline karşı altınsı yıldızlar:*** Bu mısrada, altın renkli kumlarla kaplı sahillerden ve gece gökyüzünde beliren altın renkli yıldızlardan söz edilmektedir.

1- **Altın sahil** ifadesinde şair, sahili renginden ötürü altına benzetmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Altın sahil** tamlaması, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Altın sahil** ifadesi, sahilin görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye daha iyi aktarmak amacıyla meydana getirilmiş sanatlı bir ifadedir. İfade bu yönüyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[261] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Altın sahil** ifadesi, göstergelerin anlamları arasında uyum olmamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- **Altınsı yıldızlar** ifadesinde Attilâ İlhan altın sahil tamlamasında olduğu gibi benzetme yapmakta; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

6- **Altınsı yıldızlar** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Altınsı yıldızlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yıldızların görünüşleri ile ilgili tasarımlar ileten estetik bir tamlamadır. İfade, alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Altınsı yıldızlar** tamlaması, göstergelerinin bağdaştırılma biçiminde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Delişmen bir ay doğar doğar karşıdan:*** Attilâ İlhan, pek çok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de anlatmak istediklerini doğadan yararlanarak ifade etmektedir. Denizleri ve deniz savaşlarını dile getirdiği bu şiirde de doğayı sık sık tasvir ettiği görülmektedir.

Şair bu mısra'ında, gece gökyüzünde beliren aydan bahsetmektedir.

1- **Delişmen**[262]; *"zıpır; güçlü, hareketli, sağlam yapılı; mecaz olarak çılgın, hercai"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Şair sözcüğün zıpır, hareketli gibi anlamlarını kullanarak, insana ait bu özellikleri aya yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Delişmen bir ay** tamlaması, delişmen göstergesinin ay sözcüğü ile birleştirilmesi sonucu mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

[262] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Delişmen bir ay** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ayın görüntüsünü daha estetik bir biçimde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Delişmen bir ay** tamlaması, ölçünlü dilin kurallarına aykırı bir şekilde kurulmuştur ve sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Bir ay doğar doğar karşıdan** ifadesinde doğmak eyleminin tekrarlanması ile yeni bir ikileme oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği yapılmaktadır.

6- **Bir ay doğar doğar karşıdan** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Bir ay doğar doğar karşıdan** ifadesi, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ve gemiler mi deryalar koynunda yüzen:*** Burada, denizlerde hareket hâlinde olan gemilerden bahsedilmektedir.

1- **Deryalar koynu** ifadesinde Attilâ İlhan, deryaların kucağından bahsederek, onlara insansı bir özellik yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

2- **Deryalar koynu** anlatımı, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Deryalar koynu** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara imge ve tasarımlar iletmek amacıyla meydana getirilmiş alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Deryalar koynu** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyum olmamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hele transatlantik hele dağ hele yüzen dağ:*** Attilâ İlhan, Atlantik Okyanusu'nu aşan bu dev gibi gemileri, cüsselerinden ötürü dağ olarak tanımlamaktadır.

1- **Transatlantik**[263]; *"Atlantik Okyanusu'nu aşarak Avrupa ve Amerika arasında çalışan gemi; Atlantik Okyanusu'nu aşan"* anlamlarında kullanılmaktadır. Şair, hele transatlantik hele yüzen dağ kullanımı ile dağ ve transatlantiği birbirine benzetmekte ve güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, **transatlantik** ve **dağ** arasında kurduğu benzetme ile mantığa aykırı bir birleştirme gerçekleştirmekte ve hele transatlantik hele yüzen dağ ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

3- **Hele transatlantik hele yüzen dağ** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gemilerin görüntüsüne dair tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hele transatlantik hele yüzen dağ** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Yüzen şehir cıvıl cıvıl ışık ve sevinç:*** Attilâ İlhan, yukarıdaki mısrada olduğu gibi bu mısrada da transatlantikten söz etmekte; onu büyüklüğünden ve donanımından ötürü yüzen şehir olarak tanımlamaktadır.

1- **Yüzen şehir** tamlaması, transatlantiği anlatan aktarmalı bir ifadedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yüzen şehir** tamlaması, sözcüklerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yüzen şehir** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye transatlantiğin görünüşü ile ilgili imge ve tasarımlar sunan, onlarda çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yüzen şehir** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir dil sunmak amacıyla göstergelerinin bağdaştırılma şekliyle oynanan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[263] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Goeletler görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler:*** Bu mısrada, aynı denizlerde şileplerle birlikte yelkenlilerin yüzdüğü ifade edilmektedir.

1- **Goelet**[264]; *"brikten daha küçük, iki direkli, hafif armalı ve pruvası kabasorta armalı, praçalıya benzer bir uskunadır."* **Uskuna**[265] ise; *"pruva direği kabasorta armalı, grandi direği sübye armalı iki direkli yelkenli tekne"* anlamındadır. Goeletin bir yelkenli çeşidi olduğu anlaşılmaktadır.

2- **Görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler** cümlesinde yer alan **ihtiyar**[266]; *"yaşlı kocamış olan (kimse), genç karşıtı; cansız, sönük; eski"* gibi farklı anlamlara gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan sözcüğü bu mısrada eski anlamında kullanmaktadır.

3- **Görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler** ifadesindeki **görmüş geçirmiş**[267]; *"görgülü, geçmişte iyi günler yaşamış, güngörmüş, deneyimli"* gibi anlamlara gelen bir ifadedir. İfade, insanların durumlarını anlatmak amacıyla kullanılırken burada şilepler için kullanılmakta; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

4- **Görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler** ifadesindeki göstergelerin göndergesel anlamlarında uyum bulunmaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

5- **Görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye deniz hayatı ve denizcilikle, şileplerle ilgili bilgi veren sanatlı bir kullanımdır ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Görmüş geçirmiş ihtiyar şilepler** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin bir arada kullanılması ile meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve liman yedi deryanın yedinci pervazı:*** Burada, limanların denizler için önemi vurgulanmaktadır.

---

[264] http://webcache.googleusercontent.com/
[265] http://denizcilik.terimleri.com/
[266] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[267] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Pervaz**[268]; *"kapı, pencere vb. yerlerin kenarlarına geçirilen ensiz parça; giysilerin yaka, kol, etek vb. yerlerine veya kumaştan yapılmış kenarlarına geçirilmiş dar, uzun parça; cilt kapağının iç tarafına konulan deri parçası; eski dilde uçuş"* gibi birbirinden farklı anlamlara gelen bir sözcüktür.

Attilâ İlhan, **liman** ve **pervaz** sözcüklerini görevleri bakımından ilişkilendirmekte; benzeyen öğe olarak liman göstergesini, benzetilen öğe olarak pervaz göstergesini kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Mısrada liman ve pervaz göstergelerinin birbirlerine benzetilmesi, göstergelerin mantığa aykırı bir şekilde birleştirilmesine neden olmakta ve mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda denizler ve limanlarla ilgili tasarımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir. İfade bu sebeplerle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin anlamsal özellikleri arasında uyum bulunmadığından dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Köpüklü yaşayıp köpüklü söyleyen:*** Bu mısrada, denizlerde köpükler çıkararak oluşan dalgalardan bahsedilmektedir.

1- **Köpüklü yaşayıp** ifadesi ile anlatılmak istenen denizlerdir. Attilâ İlhan, kullandığı bu ifade ile aktarmalı ve kapalı bir anlatım meydana getirmekte, aktarma – deyim aktarması türüne örnek vermektedir.

2- **Köpüklü yaşayıp** ifadesi, sözcüklerinin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Köpüklü yaşayıp** ifadesi, şairin şiir dili için meydana getirdiği estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[268] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Köpüklü yaşayıp** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, sözcüklerin bağdaştırılma biçiminde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

5- **Köpüklü söyleyen** ifadesi ile yine kastedilen denizlerdir. Attilâ İlhan verdiği bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

6- **Köpüklü söyleyen** ifadesi, dil kuralları dışında kalan, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Köpüklü söyleyen** ifadesi, denizlerin çoğu zaman dalgalı olduğunu okuyucuya/dinleyiciye estetik bir biçimde ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Köpüklü söyleyen** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilerek oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Maviş mi maviş gönlü sevdalı su:*** Bu mısrada şair, denizleri aktarmalı anlatımlarla tanıtmaya devam etmektedir.

1- **Maviş** sözcüğü; ak tenli mavi gözlü olan; mavi gözlü sarışın kız anlamlarına gelen bir sözcüktür. İnsanlar için kullanılan maviş sözcüğü bu mısrada denizleri karşılamakta ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Maviş su** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Maviş su** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek ve ondan güzel tasarımlar oluşturmak amacıyla meydana getirdiği estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Maviş su** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir şekilde oluşturulmasıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Gönlü sevdalı su** ifadesinde, denizlerin gönlünden ve duygularından bahseden Attilâ İlhan, onlara insan vasıfları yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

6- **Gönlü sevdalı su** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Gönlü sevdalı su** ifadesi, şiir dili için meydana getirilmiş sanatlı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Gönlü sevdalı su** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

Karanlıkta Kaynak Yapan Adam

Attilâ İlhan, Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında, bu bölümün içeriğini şöyle açıklamaktadır: *"Karanlıkta Kaynak Yapan Adam, faşizmin yediği şehirlerde yükselen işçi sınıfını temsil ediyordu*[269]*."*

"Duvar'ın üçüncü bölümü Karanlıkta Kaynak Yapan Adam'da, Nâzım Hikmet tesiriyle kaleme alınmış toplumcu-gerçekçi şiir örneklerinden sayılan manzumelerle karşılaşırız. Bu bölümdeki şiirlerde, siyasal baskıların, şairdeki insan sevgisinin boyutlarının ve İkinci Dünya Savaşı'nın gizliden gizliye verdiği tahribatın sezdirildiğini söyleyebiliriz[270]*."*

Duvar'ın diğer bölümlerinde olduğu gibi, "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam" bölümündeki şiirlerde de Halk Şiiri ve Nâzım Hikmet etkisiyle oluşmuş toplumcu-gerçekçi yapı iç içe görülmektedir.

[269] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 180.
[270] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 90.

mümkün mü

mümkün mü can kardeşim mümkün mü içlenmemek
yağmur atmaya başlayınca şöyle inceden inceye
bilmem nedir ne vardır koynunda şu akşamın
mevsim sonbahar ağaçlar yeşilden sarıya dönmüş
saat yedi sularında caddeler cıvıl cıvıl insan
mümkün mü can kardeşim mümkün mü içlenmemek
dertlerimiz varken tarife sığmaz
saadetten nasipsiz insanlar yaşarken
mümkün mü 'yârin serv-endamına' şiir söylemek

elden ne gelir hem ağlamak kifayet etmez
ne kadar cömert olsa gönül bir şeyimiz yok ki verelim
sizi ancak mısralarımız teselli edecek
şehrin kenar semtlerinde oturan insanlar
mümkün mü can kardeşim mümkün mü içlenmemek
düşündüğümüz andan itibaren sokaklar dolusu
kimsesiz çocuğu
evet ben de şairim bahsetmek isterim saadetten
ama neyleyim bir türlü dilim varmıyor
aç karnına aç karnına türkü söylemeye

Attilâ İlhan, bu şiirde, kırsal kesim yaşantısının dışına çıkarak büyük şehirlerin gerçeklerine yorum getirmektedir. Şair, "Mümkün Mü" isimli şiirinde, büyük şehirlerde az gelişmiş, kenar semtlerde yaşayan halkın mutsuzluğuna dikkat çekmekte, sokaklarda yaşayan kimsesiz çocukların dertlerine ortak olmakta; bu kadar mutsuz insan varken ümitli şiirler yazmaya gönlünün razı gelmediğini ifade etmektedir. Şiirde, şairin insan sevgisi açıkça görülmektedir.

- ***Yağmur atmaya başlayınca şöyle inceden inceye:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında yavaş yavaş yağan yağmurdan söz etmektedir.

1- **Yağmur atmaya başlayınca** ifadesinde yer alan **atmak**[271]; *"bir cismi bir yöne doğru fırlatmak; bir şeyi yere doğru bırakmak; bir kimsenin ilişiğini kesmek; koymak; rastgele bir kenara koymak; uzatmak; bir yerden başka bir yere taşımak; sille, tokat vurmak; top, tüfek vb. silahları patlatmak; kurşun, gülle, ok vb. şeyleri hedefe fırlatmak; geri bırakmak, ertelemek; örtmek; yapılmış kötü bir işi birine yüklemek; kovmak, dışarıya çıkarmak, ilgisini kesip uzaklaştırmak; istenilmeyen bir şeyi kendi malı olmaktan çıkarmak; kullanılması gelenek hâline gelmiş bir şeyi kullanmaktan vazgeçmek; çıkarmak, dışarıya vermek; patlayıcı maddelerle havaya uçurup yıkmak; yay ve tokmakla ditmek, kabartmak; çatlamak; yırtılmak; yapışık olduğu yerden ayrılmak; kalp, nabız vurmak, çarpmak; sıkıntı dolayısıyla giyilen bir şeyi çıkarmak; yazılı veya banda alınmış bir metinden bazı bölümleri çıkarmak; değerini eksiltmek; göndermek, yollamak; terk etmek; argo götürmek; argo söylemek; argo yalan veya abartmalı söz söylemek; argo bilmeden, kestirerek söylemek; içki içmek"* gibi birbirinden farklı anlamlarda kullanılan bir eylemdir. Atmak eylemi, yukarıda açıklanan anlamlarından uzaklaştırılmakta; yağmur için **yağmak, çiselemek** gibi anlamlara bürünmektedir.

Eylem, göndergesel anlamından uzaklaştığı için **yağmur atmaya başlayınca** ifadesi mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

2- **Yağmur atmaya başlayınca** ifadesi, şairin şiirinin dilini zenginleştirmek, okuyucuya/dinleyiciye daha estetik bir dil sunmak amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmur atmaya başlayınca** ifadesi, atmak sözcüğünün göndergesel anlamlarından uzaklaşması ile dil kuralları dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[271] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **İnceden inceye**[272]; *"ayrıntılara inerek, önem vererek, titizlikle, titizce; hafif, belli belirsiz, tiz olmayan bir sesle"* anlamlarına gelen bir ikilemedir. İkilemenin şiir içerisindeki anlamı, hafif, belli belirsizdir.

- ***Bilmem nedir ne vardır koynunda şu akşamın:*** Attilâ İlhan bu mısrada, akşam vaktinin gelmesi ve havanın kararmaya başlamasıyla hüzünlendiğini ifade etmektedir.

1- **Akşamın koynu** ifadesinde koyun, yani kucak göstergesi akşam için kullanılmakta ve akşam kişileştirilmektedir. Bu örnekle, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

2- **Akşamın koynu** ifadesi, akşamın kişileştirilmesiyle yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- **Akşamın koynu** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara çağrışımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Akşamın koynu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Mümkün mü 'yârin serv-endamına' şiir söylemek:*** Attilâ İlhan, "Mümkün Mü" isimli şiirinde kenar semtlerde yaşayan halkın mutsuzluğuna ortak olurken, şiirin bu mısra'ında mutluluktan nasibini alamamış insanları hatırlatarak şiirlerini onlar için yazdığını dile getirmekte; sosyal sıkıntılar yaşanırken sevgiliye şiir yazamayacağını anlatmak istemektedir.

1- **Yârin serv-endamı** ifadesinde yer alan **serv**[273], Farsça kökenli bir sözcüktür ve şu anlamlara gelmektedir; *"servigillerden Akdeniz Bölgesi'nde çok yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, yirmi beş metre boyunda, ince, uzun, piramit biçiminde, çok koyu yeşil yapraklı bir ağaç; andız, selvi, servi ağacı"*. **Endam**[274]; *"vücut, beden, boy bos"* anlamına gelen Farsça kökenli bir sözcüktür.

---

[272] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[273] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[274] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Attilâ İlhan, **yârin serv-endamı** diyerek sevgilinin boyunu, uzunluk bakımından servi ağacına benzetmektedir. İfadede serv kendisine benzetilen, endam benzeyen öğedir ve bu örnekle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Yârin serv-endamı** ifadesi, farklı sözcükler arasında kurulan benzerlik ile dil kurallarının dışında oluşmuş bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yârin serv-endamı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sevgilinin görüntüsü ile ilgili tasarımlar ileten, estetik şekilde oluşturulmuş bir birleştirmedir. İfade, alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Yârin serv-endamı** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında uyum olmadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ne kadar cömert olsa gönül bir şeyimiz yok ki verelim:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında çaresizliğini ifade etmektedir. Şair, şehrin kenar mahallelerinde oturan, sefalet çeken dar gelirli insanlara yardım etmek istediğini, ancak kendisinin yeterli gelirinin olmamasından ötürü bu isteğini yerine getiremediğini üzülerek belirtmektedir.

1- **Cömert gönül** tamlamasında yer alan **cömert**[275]; *"para ve malını esirgemeden veren, eli açık, selek, bonkör, semih, ahi; mecaz olarak verimli"* anlamındadır. Sözcük, insanların karakter özelliğini belirtmek amacıyla kullanılırken, burada şair tarafından gönül sözcüğünü nitelemektedir. Böylece gönül sözcüğüne insansı vasıf yüklenerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Cömert gönül** tamlaması, gönül göstergesinin kişileştirilmesi ile sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Cömert gönül** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye şairin kişisel özelliği hakkında bilgi veren, sanatlı bir tamlamadır. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[275] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Cömert gönül** tamlaması, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından, dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

benim için

benim için her şey aleladenin haricindedir
bütün dertlerimi unutabildiğim zaman
pırıl pırıl meydanlar gönlüme göredir
gönlüme göredir arpa boyu ömrün sevinci
o zaman aklıma gelir çocukluk hayallerim
o zaman sulh isteyen bütün insanların
yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim
o zaman bahsedilmesin yerli yersiz ölümden
müsait fecirlere açıp mavi gözlerini
o zaman yavrularımız şarkı söylesin

benim için her şey aleladenin haricindedir
limanlar tahayyül edebildiğim zaman
herhangi bir deniz manzarasında
arzularım hayallerim gözlerimdedir
gözlerimdedir arpa boyu ömrün sevinci
gemilerin iliklerine işleyen mehtap
ve bir yelken gölgesinde şiir yazdığım akşam
evet ne kadar çok sevilecek insan mevcut
kabil değil vazgeçebilmek hiçbirisinden

Attilâ İlhan bu şiirinde, barış, özgürlük gibi kavramlarda dünya insanı ile aynı görüşte olduğunu belirtmektedir. Şiirde, dünya barışı temasının yanında, insan sevgisi de göze çarpmaktadır.

- ***Gönlüme göredir arpa boyu ömrün sevinci:*** Attilâ İlhan, yaşamı boyunca hayatının hiçbir anından pişmanlık duymadığını, yaşadıklarıyla barışık, yaşadıklarından memnun olduğunu bu mısra'ında dile getirmektedir.

1- **Gönlüne göre**[276]; *"dileğine göre, isteğine uygun olarak"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, ömrünü istediği şekilde geçirdiğini deyim yardımıyla daha somut bir biçimde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesinde şair, yaşadığı hayatın ne kadar kısa olduğunu arpa boyu tabiriyle derecelendirmektedir. Dilimizde *"çok az (gitmek veya yol almak)"* anlamına gelen **bir arpa boyu (gitmek, yol almak)**[277], **arpa boyu kadar gitmek**[278] gibi farklı şekilleri bulunan bir deyim mevcuttur. Attilâ İlhan, bir arpa boyu (gitmek), arpa boyu kadar gitmek deyiminin yapısını bozarak yeni bir sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

3- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesi, şairin yaşadığı kısa hayatında mutlu olduğunu somut bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

4- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve bu yönüyle ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesi, Attilâ İlhan'ın şiir dilini hareketlendirmek, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlamak ve onlara tasarımlar iletmek amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***(O zaman sulh isteyen bütün insanların)***

Yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim: Şair Attilâ İlhan burada, barışı arzulayan tüm insanlarla hemfikir olduğunu belirtmektedir.

1- **Sulh isteyen insanların yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim** ifadesinde şair, barışı isteyen tüm insanlarla aynı düşünceleri ve duyguları taşıdığını **yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim** ifadesiyle daha somut olarak dile

[276] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[277] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[278] http://www.frmartuklu.net/atasozleri

getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Sulh isteyen insanların yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek için göndergesel anlamlarından uzaklaştırılan sözcüklerin bağdaştırılması ile meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sulh isteyen insanların yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim** ifadesi, barış isteğini okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onları duygulandıran estetik yapısıyla alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Sulh isteyen insanların yüreğinin yüreğimde vurduğunu hissederim** ifadesi, dil kurallarının dışına çıkmış yadırgatıcı yapısıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Müsait fecirlere açıp mavi gözlerini***

(O zaman yavrularımız şarkı söylesin): Attilâ İlhan bu mısrada simgesel bir anlatım yakalamaktadır. Müsait fecirler ifadesi ile aslında, dünya barışının sağlandığı gün kastedilmekte, çocukların barış ve huzur dolu bir ortamda büyüdükleri hayal edilmektedir.

1- **Müsait fecirler** ifadesinde **fecir**[279]; *"tan, tan kızıllığı"* anlamına gelen bir sözcüktür. Burada barışın tüm dünyada sağlandığı gün, fecir imgesiyle anlatılmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Müsait fecirler** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Müsait fecirler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye dünya barışının sağlandığı günü estetik bir imgeyle anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Müsait fecirler** ifadesi, dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[279] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Arzularım hayallerim gözlerimdedir:*** Bu mısrada şair, insanlık adına istediği barış, hürriyet, mutluluk gibi kavramların, senelerce hayalini kurduğu kavramlar olduğunu ifade etmektedir.

1- **Arzularım, hayallerim gözlerimdedir** ifadesinde şair, hürriyet, barış gibi isteklerinin bakışlarından belli olduğunu ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Arzularım, hayallerim gözlerimdedir** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Arzularım, hayallerim gözlerimdedir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye hürriyet, barış özlemini aktaran, onları etkilemek amacıyla estetik bir şekilde meydana getirilmiş bir ifadedir. İfade bu özellikleriyle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Arzularım, hayallerim gözlerimdedir** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma şekillerinde değişikliğe gidilmiş, dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Gözlerimdedir arpa boyu ömrün sevinci:*** Attilâ İlhan bu mısrada, hayatından memnun olduğunun, ömrünü dilediği gibi yaşadığının bakışlarına yansıdığını ifade etmektedir.

1- **Arpa boyu ömrün sevinci ifadesi**, arpa boyu kadar gitmek, bir arpa boyu (gitmek, yol almak) deyimlerinin yapısının değiştirilmesi ile oluşmuş yeni bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesinde şair, kısa süreli hayatını dilediği gibi yaşadığı için mutluluk duyduğunu ifade etmekte ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesi, anlam bakımınından birbiriyle uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma

örneğidir.

4- **Arpa boyu ömrün sevinci** ifadesi, şiir diline estetik bir yön katan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Arpa boyu ömrün sevinci** gözlerimdedir ifadesinde Attilâ İlhan, dilediği şekilde sürdürdüğü hayatından memnuniyetinin bakışlarından belli olduğunu, adeta gözlerinden okunduğunu somut bir şekilde belirtmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

6- Mısra, soyut bir durumu daha somut ifade edebilmek için göstergelerin göndergesel anlamları dışına çıkarılmasıyla meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye şairin hayatına dair çeşitli tasarımlar ileten estetik bir ifadedir ve bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- Mısra, günlük dil kurallarından uzak, şiir diline özgü bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gemilerin iliklerine işleyen mehtap:*** Bu mısrada, ay ışığının limanlarda beklemekte olan veya denizlerde yol alan gemilere yansıdığı anlatılmaktadır.

1- **İliğine işlemek**[280]; *"çok ıslanmak; çok üşümek; bütün varlığını kaplamak, çok etkilenmek"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, deyimin son göndergesel anlamını kullanarak bütün varlığını kaplamak anlamından yararlanmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **İliğine işlemek** deyimi, insanların durumlarını daha somut ifade etmek amacıyla kullanılırken burada, gemileri kaplayan ay ışığından bahsetmek için kullanılmakta ve gemiler kişileştirilmektedir. Bu örnekle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme yapılmaktadır.

[280] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

3- **Gemilerin iliklerine işleyen mehtap** ifadesi, gemilerin kişileştirilmesi ve ayrıca meydana getirilen somutlaştırma ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Gemilerin iliğine işleyen mehtap** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, şiir diline estetik bir yön kazandırmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Gemilerin iliğine işleyen mehtap** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak, onlarda çeşitli tasarımlar oluşturmak için dil kurallarının dışında yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

hiçbir zaman

hiçbir zaman bu kadar nikbin olmadım
hiçbir zaman hissetmedim çelimsiz vücudumu
yıldızlara bu kadar bu kadar yakın
hiçbir zaman ağlamadım böyle sevincimden
hiçbir zaman bu kadar yürekten istemedim
beş kıtayı dolduran iki milyar insanın
kucaklayabilmek tekmilini birden

Attilâ İlhan bu şiirinde, zengin, yoksul, işçi, doktor, siyah, beyaz gibi ayrımlar yapmadan tüm insalığı kucaklamak istediğini dile getirmekte; hümanizmi daha duygusal ve daha çocukça işlemektedir.

- ***Hiçbir zaman hissetmedim çelimsiz vücudumu***

Yıldızlara bu kadar bu kadar yakın: Attilâ İlhan, insanlığa duyduğu derin sevgisini ve yakınlığını dile getirdiği şiirinin bu mısra'ında, onları kucaklamak isteğinden doğan mutluluğunu ifade etmek istemektedir.

1- **Çelimsiz vücudumu yıldızlara bu kadar yakın hissetmedim** ifadesinde, insanlığa duyulan sevginin, onları mutlu görme isteğinin getirdiği heyecanı ve mutluluğu görmekteyiz. Attilâ İlhan, çelimsiz vücudunu yıldızlara yakın hissetiğini söyleyerek anlam açısından uyumsuz sözcükleri bir arada kullanmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Çelimsiz vücudumu yıldızlara bu kadar yakın hissetmedim** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda insanlığa karşı sevgi uyandırmak amacıyla estetik bir şekilde oluşturulan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Çelimsiz vücudumu yıldızlara bu kadar yakın hissetmedim** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması neticesinde dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hiçbir zaman bu kadar yürekten istemedim***
  (Beş kıtayı dolduran iki milyar insanın
  Kucaklayabilmek tekmilini birden): Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini takip eden bu mısralarda, dünyadaki tüm insanları kucaklama, onları sevme arzusunu dile getirmektedir.

1- **Yürekten istemek** ifadesi mısrada, bir şeyi aşırı derecede arzu etmek, çok istemek anlamında kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, kullandığı bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Hiçbir zaman bu kadar yürekten istemedim** mısra'ı, anlam birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum olmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Hiçbir zaman bu kadar yürekten istemedim** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye şairin insan sevgisinin boyutlarını estetik bir dille aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hiçbir zaman bu kadar yürekten istemedim** ifadesi, günlük dilin kurallarından uzak, şiir diline özgü yapısıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

iş başı

kardeşim müşterek söylenir bir şarkımız vardır
sevinç gibi pırıl pırıl ümit gibi engin
aynı sofrya oturduğumuz akşamlar
hiç zahmet çekmeden birdenbire hatırlanır
‘kara deryalara doğan bir güneş gibisin’
soframızda şarap peynir ekmek ve üzüm
ölüler mezarda tanrı semada unutulur
ortalık kaynaşır bir hayal içinde
çocuklar kahkaha ihtiyarlar tebessüm
dünya günlük güneşlik insanlar sanki mesuttur

niçin sade acıdan bahsetsin mısralarım
ben de bilirim aşk için şiir yazmasını
kalbim pürheves rüzgârda perişan saçlarım
kusura bakılmaz neyleyim ahval-i sevdadır
benim bir sevgilim var gözleri menevişli
şafaktan yıldızlara kadar fabrikadadır
hem ömrünü dokur hem yünlü dokur
yumulur yorgunluktan eve dönünce gözleri
soframızda şarap peynir ekmek ve üzüm
dünya günlük güneşlik insanlar sanki mesuttur
ben de bilirim aşk için şiir yazmasını
hele gönlüm sevda ile dolmuş sarhoş olursa
benim bir sevgilim var gözleri menevişli
her akşam yorgun kuşlar gibi erken yatar
yünlü dokur rüyasında ömrünü dokur

Attilâ İlhan, "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam"ın dördüncü şiiri olan "İş Başı" adlı bu şiirinde, bütün zorluklara rağmen gelecek güzel günlere dair ümitleri, mutlu olma isteğini, insan sevgisini ve büyük şehrin kenar semtinde yaşayan bir işçi kızı kendisine konu edinmekte; düşüncelerini toplumsal-gerçekçiliğe uygun söyleyişlerle dile getirmektedir.

- ***'Kara deryalara doğan bir güneş gibisin':*** Bu mısrada, güneşe benzetilen kişinin, insanlığa umut, mutluluk getireceği ifade edilmektedir.

1- **Kara deryalar** ifadesinde deryaların kara olarak nitelenmesi, denizlerin gece vaktindeki görüntüsünü anlatmak amacıyladır; ancak kara deryalar tamlaması yadırgatıcı bir birleştirme olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Kara deryalar** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek ve kuru anlatımdan uzak tutmak amacıyla oluşturulmuş estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Kara deryalar** ifadesi, günlük dilden ve dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- Attilâ İlhan, insanlığa ümit taşıyan kişiyi gibi benzetme ilgeci ile **güneş**e benzetmekte ve bu kullanımla benzetme sanatı oluşturmaktadır.

- ***Ortalık kaynaşır bir hayal içinde:*** Bu mısrada, mutlu bir gelecek hayal edilmektedir.

1- **Ortalık bir hayal içinde kaynaşır** mısra'ı, anlam bakımından birbirine uymayan göstergelerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Ortalık bir hayal içinde kaynaşır** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye insanların mutlu, huzurlu ve sevdikleriyle bir arada oldukları bir gelecek fikrini ulaştıran estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Ortalık bir hayal içinde kaynaşır** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi neticesinde ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çocuklar kahkaha ihtiyarlar tebessüm:*** Bu mısrada neşeli bir ortam tasvir edilmektedir. Şair, çocukların sevinçlerini kahkahalarla gülmelerine, ihtiyarların sevinçlerini ise tebessüm etmelerine bağlamaktadır.

1- **Çocuklar kahkaha** ifadesinde eksiltili anlatımın sebep olduğu yadırgatıcı bir yön bulunmaktadır. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Çocuklar kahkaha** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye estetik bir dil sunan sanatlı bir kullanımdır. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Çocuklar kahkaha** ifadesi, eksiltili anlatımın neden olduğu, dil kurallarına aykırı yapısıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- **İhtiyarlar tebessüm** ifadesi, **çocuklar kahkaha** ifadesinde olduğu gibi eksiltili anlatımla oluşturulmuş, mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **İhtiyarlar tebessüm** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiir diline uygun bir anlatım sunan, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **İhtiyarlar tebessüm** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Dünya günlük güneşlik insanlar sanki mesuttur:*** Attilâ İlhan burada, dünyanın savaştan, haksızlıktan uzak, barış içinde olduğunu; insanların mutlu ve huzurlu olduklarını hayal etmektedir.

1- **Günlük güneşlik dünya** tamlamasındaki **günlük güneşlik**[281]; *"açık ve bol ışıklı, sıcak, yağışsız (yer veya hava)"* anlamına gelen bir sözcüktür. Ancak Attilâ İlhan, ifadeyi göndergesel anlamından uzaklaştırmaktadır. Günlük güneşlik, **savaşsız, barış dolu bir dünya**yı anlatmak isteyen bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- Günlük güneşlik ifadesinin göndergesel anlamında değişikliğe giden şair, **günlük güneşlik dünya** kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Günlük güneşlik dünya** ifadesi, insanların kavgasız, savaşsız, barış içinde yaşadıklarını hayal eden ve okuyucuya/dinleyiciye bu tasarımları ileten sanatlı bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Günlük güneşlik dünya** ifadesi, günlük günşelik sıfatının göndergesel anlamından uzaklaştırılması ile dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şafaktan yıldızlara kadar fabrikadadır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında hayali bir sevgiliden söz etmektedir. Gözleri hareli bu güzel sevgili, güneşin belirmeye başladığı vakitten, gece karanlık çökene kadar fabrikada çalışan, yün dokuyan bir işçi kızdır.

1- Mısrada yer alan **şafaktan yıldızlara kadar** ifadesi, işçi kızın sabahın ilk saatlerinden hava kararana kadar fabrikada çalıştığını anlatan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Şafaktan yıldızlara kadar** ifadesi, sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

3- **Şafaktan yıldızlara kadar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı; fakat şiir diline uygun anlatımıyla bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[281] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Hem ömrünü dokur hem yünlü dokur:*** Bu mısrada, gözleri menevişli işçi kızın gününün büyük bir bölümünü fabrikada çalışarak geçirmesiyle ömrünü heba ettiği düşüncesi okuyucuya/dinleyiciye ulaştırılmaktadır.

1- **Ömrünü dokur** ifadesi, anlambilim açısından dikkat çekici bir ifadedir. İfade, genç kızın ömrünün fabrikada harcandığını somut bir şekilde anlatan aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Ömrünü dokur** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ömrünü dokur** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye işçi kızla ilgili ilettiği çağrışımlarla ve onlarda kıza karşı uyandırdığı duygularla bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Ömrünü dokur** ifadesi, günlük dilden uzaklaşılarak şiir diline uygun bir şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hele gönlüm sevda ile dolmuş sarhoş olursa:*** Bu mısrada şair, kendisinin aşk sarhoşu olduğunu dile getirmektedir.

1- **Sarhoş**[282]; *"alkollü içki veya keyif verici bir madde sebebiyle kendini bilmeyecek durumda olan (kimse), esrik, mest, sermest, başı dumanlı, kafası bulutlu, kafası iyi, kafası dumanlı, kafası kıyak; mecaz olarak bir şeyden çok fazla mutluluk duyan; mecaz olarak hoşa giden bir etki ile kendinden geçmiş olarak, esrik"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sarhoş sözcüğü mısrada mecaz olarak bir şeyden çok fazla mutluluk duyan anlamında kullanılmaktadır.

Gönlüm sarhoş ifadesinde gönül göstergesi kişileştirilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gönlüm sarhoş** ifadesi, kişileştirmenin meydana getirdiği yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[282] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Gönlüm sarhoş** ifadesi, şairin aşk dolu gönlünü okuyucuya/dinleyiciye sanatlı bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönlüm sarhoş** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş, gündelik dilin kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Gönlüm sevda ile dolmuş** ifadesinde yer alan **dolmak**[283] eylemi; *"dolu duruma gelmek; bitkiler için olgunlaşmak, erginleşmek; bir yere iyice yayılmak, kaplamak; bir yerde pek çok eşya veya kimse toplanmak, kalabalık duruma gelmek; süre, hesap tamamlanmak; mecaz olarak sabrı tükenip öfkesi taşacak duruma gelmek"* gibi farklı anlamları bulunan bir eylemdir. Eylem mısrada, **bir yere yayılmak, kaplamak** anlamlarında kullanılmakta ve sevdanın gönüle yayıldığını ifade etmektedir. Böylelikle gönlüm sevda ile dolmuş ifadesi, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

6- **Gönlüm sevda ile dolmuş** ifadesi, soyut bir durumu somut olarak ifade eden, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Gönlüm sevda ile dolmuş** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide güzel duygular uyandıran, şairin sevdasını tasarımlarla ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Gönlüm sevda ile dolmuş** ifadesi, şiir dili için meydana getirilmiş yeni bir ifadedir; bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[283] http://tdkterim.gov.tr/bts/

akşamüstü düşünceleri

her akşamüzeri daha mükemmel bir şairim
bahar senin yüzün cıvıldaşan serçeler
neler hatırlamaz gönül neler sevgilim

zaman zaman benim de efkârlandığım olur
fısıltıyla şiir söylemek kahreder beni
vurgunum yumruk gibi sıkılmış mısralara
gökyüzünde güneş bir görünür bir kaybolur
sarı bir yağmur iner yağmur iner saçlarıma
vazgeçemem hürriyeti insan kadar severim
tehlikeli ihtimaller doldurur hücremi
genç yaşımdan aşina kelepçeye bileklerim
çift gölgeyle yaşıyorum işte gençliğimi

burası mapusane demirler kaybolmuş gecede
sen benden uzaksın ben senden uzak
gönlümde serazat hürriyet rüzgârları
ve ‘emret ki ölelim emret’ diyen şair
belki sen dalgınsın gözlerin pencerede
ela gözlü bir yağmur sararmış bir yaprak
sevgilim beni değil hatırla insanları
insan ancak o vakit tam insan olabilir

her akşamüzeri daha mükemmel bir şairim
bahar senin yüzün cıvıldaşan serçeler
neler hayal etmez gönül neler sevgilim
sanki ölüm yoktur zulüm yoktur dünyada
sanki bir rüzgâr gibi ferah yaşamaktayız
sema tertemiz henüz yıkanmış caddeler
batan güneşe karşı seninle baş başayız

gözlerin açılmış mavi bir çiçek gibi
kan kırmızı bir karpuz bıçaklamış çocuklar
çok geçmeden delikanlı bir ay doğacak
ve yıldızlar kıl kıl ateş örümcek gibi

akşam serinliği renk renk fıskıyeler
kuş sesleri kuş sesleri alkış alkış
yepyeni bir hayat vazoda yaseminler
sen sevgilim üzerinde mavi iş esvabı
dudakların tebessüm gözlerin nakış
benim elimde bir şiir kitabı
kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar

her akşamüzeri daha mükemmel br şairim
hürriyeti insanları ve seni düşünürken
neler geçer aklımdan neler sevgilim

Attilâ İlhan, bu bölümün beşinci şiirinde bir mahpusun hayallerinden, sevgilisine duyduğu özlemden, insan sevgisinden ve hürriyet arzusundan bahsetmekte; bu temleri toplumcu-gerçekçi çizgiye uygun şekilde dile getirmektedir.

- ***Neler hatırlamaz gönül neler sevgilim:*** Bu mısrada şair, tutuklu bulunduğu sırada, sevgilisiyle geçirdiği eski, mutlu günlerini hatırlamaktadır.

1- **Gönül**[284]; *"sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır, vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı; mecaz olarak istek, arzu"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan hatırlamak eylemini gönüle yükleyerek onu kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Gönül neler hatırlamaz** ifadesi, gönül göstergesine insana ait bir eylem yüklendiğinden mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek

[284] http://tdkterim.gov.tr/bts/

teşkil etmektedir.

3- **Gönül neler hatırlamaz** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin sevgilisine duyduğu özlemi estetik bir biçimde aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönül neler hatırlamaz** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara sanatlı bir anlatım sunmak amacıyla günlük konuşma dilinden uzak oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sarı bir yağmur iner yağmur iner saçlarıma:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, içinde bulunduğu ruh hâlini, doğadan yararlanarak okuyucusuna/dinleyicisine aktarmaktadır.

1- Şair, yağmuru **sarı yağmur** olarak tanımlayarak sevgilisinden ayrılmanın yarattığı hüznü, ayrılık rengi olarak kabul edilen **sarı** renge yüklemek istemektedir. **Sarı yağmur** tamlaması, renksiz olan yağmur damlalarına sarı denmesi ile dil kurallarından uzak bir tamlama olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

2- **Sarı yağmur** tamlaması, şairin hem şiir dilini zenginleştirmek, hem de hüznünü okuyucuya/dinleyiciye yansıtmak amacıyla estetik şekilde oluşturduğu bir tamlamadır. Tamlama, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Sarı yağmur** tamlaması, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi ilk anda yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tehlikeli ihtimaller doldurur hücremi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, gelecek kaygısını okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaktadır. Tutuklanması, zamanını hapiste geçirmesi ve özgürlüğünden uzak kalma ihtimali onu son derece korkutmaktadır.

1- **Hücre**[285]; *"ince bir zar içindeki protoplazma ve çekirdekten oluşmuş, bir organizmanın yapı ve görev bakımlarından en küçük birliği, göze; küçük oda; tutukluların veya hükümlülerin yalnız olarak kapatıldıkları küçük oda; mecaz olarak siyasi bir inançla gizli olarak çalışan bir örgütün genellikle aynı yerde çalışanlarının oluşturduğu topluluk"* gibi birkaç farklı anlamı olan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, gelecek günlere dair kaygı ve korkuyu vücudunun her noktasında hissettiğini, bu korkunun O'nun bütün benliğini kapladığını somut bir biçimde ifade ederek mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Tehlikeli ihtimaller hücremi doldurur** mısra'ı, anlam bakımından birbirinden uzak sözcüklerin bağdaştırılması neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tehlikeli ihtimaller hücremi doldurur** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye kaygı, korku ve umutsuzluk gibi duygular ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Tehlikeli ihtimaller hücremi doldurur** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Çift gölgeyle yaşıyorum işte gençliğimi:*** Attilâ İlhan, savaşlar, siyasal baskılar, işçi sıkıntıları gibi sosyal ve siyasî temalı şiirleri, yazıları yüzünden sürekli takipte tutulduğunu ve baskı altında olduğunu anlatmak istemektedir.

1- Mısrada yer alan **çift gölge** ifadesi, Attilâ İlhan'ı takip eden polis ve yetkilileri anlatmakta ve bu ifade ile aktarma – deyim aktarması örneği yapılmaktadır.

2- **Çift gölge** ifadesi, sözcüklerinin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çift gölge** ifadesi, şairi izleyen, O'nu gözetimde tutan kişileri anlatan sanatlı bir ifadedir.

---

[285] http://tdkterim.gov.tr/bts/

İfade bu sebeplerle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Çift gölge** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gönlümde serazat hürriyet rüzgârları:*** Şiirinde hapishanede olduğu bilgisini veren Attilâ İlhan, buradan kurtulma, özgürlüğüne kavuşma ümidi içerisinde olduğunu ifade etmek istemektedir.

1- **Serazat**[286], Farsça kökenli bir kelimedir; *"serbest, özgür; tasasız"* anlamlarına gelmektedir. **Gönlümde serazat hürriyet rüzgârları** ifadesinde, şairin hürriyete dair ümitli olduğu fikri daha somut olarak anlatılmakta ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma yapılmaktadır.

2- **Gönlümde serazat hürriyet rüzgârları** ifadesi, şiir dili için anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gönlümde serazat hürriyet rüzgârları** ifadesi, şairin özgürlüğe dair taşıdığı ümidi okuyucuya/dinleyiciye sanatlı bir üslupla ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönlümde serazat hürriyet rüzgârları** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Belki sen dalgınsın gözlerin pencerede:*** Bu mısrada, hapishane camından dışarıyı dalgınlıkla seyreden bir kişiden bahsedilmektedir.

1- Mısrada dikkat çeken ifade, **gözlerin pencerede** ifadesidir. İfade, gündelik dilin kurallarından uzak yapısıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Gözlerin pencerede** anlatımı, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[286] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Gözlerin pencerede** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş yeni; ancak yadırgatıcı bir ifadedir. Bu sebeple ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ela gözlü bir yağmur sararmış bir yaprak:*** Attilâ İlhan'ın yağmurdan söz ettiği bu mısrada, mevsimin sonbahar olduğu açıkça görülmektedir.

1- **Ela gözlü bir yağmur** ifadesi, şairin özlemle hatırladığı sevgilisinin göz rengini, yağmurla birleştirerek okuyucusuna/dinleyicisine sunduğu bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Ela gözlü bir yağmur** ifadesi, yağmura insana ait bir özellik yüklenmesi neticesinde oluşmuş yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ela gözlü bir yağmur** ifadesi, gündelik dilden uzak, şiir diline uygun şekilde meydana getirilmiş; okuyucuya/dinleyiciye şairin sevgilisiyle ilgili tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ela gözlü bir yağmur** ifadesi, anlam bakımından birbirine uygun olmayan sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Neler hayal etmez gönül neler sevgilim:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, geleceğe dair ümitleri, hayalleri olduğundan söz etmektedir.

1- **Hayal etmek**[287]; *"bir şeyi zihninde tasarlayıp canlandırmak, hayallemek"* anlamına gelen bir ifadedir. Hayal kurma işini yapan insandır; bu mısrada ise aynı işi gönül gerçekleştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Hayal kurma işi zihinde gerçekleştirilen bir eylemken, şair **gönlün hayal kurması**ndan söz ederek ifadenin mantığa aykırı bir birleştirme olmasına neden olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

[287] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Gönül neler hayal etmez** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak maksadıyla dil kurallarından uzak bir şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönül neler hayal etmez** ifadesi, farklı sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kan kırmızı bir karpuz bıçaklamış çocuklar:*** Gençlerin, renginden ötürü kan kırmızı olarak nitelenen karpuzu kesmek üzere oldukları anlatılmaktadır.

1- **Bıçaklamak**[288]; *"bıçakla kesmek; bıçakla yaralamak"* şeklinde iki farklı anlamı bulunan bir eylemdir. Eylem, mısrada ilk göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

2- **Kan kırmızı karpuz** tamlaması, mısrada önemli olan ifadedir. Bu ifadede karpuz ve kan göstergeleri arasında renklerinden ötürü bir benzerlik kurulmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

3- **Kan kırmızı karpuz** tamlaması, iki farklı nesnenin birbirine benzetilmesi sonucu oluşmuş, yadırgatıcı bir birleştirmedir. Tamlama bu yönüyle, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Kan kırmızı karpuz** tamlaması, şiir dilini canlı tutmak amacıyla oluşturulmuş estetik bir tamlamadır ve bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Kan kırmızı karpuz** tamlaması, gündelik dilin yapısına ters, şiir diline has bir ifadedir; bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çok geçmeden delikanlı bir ay doğacak:*** Attilâ İlhan, tutuklu bulunduğu zamanlarda kurduğu hayallerden, geleceğe dair ümitlerinden bahsettiği şiirinin bu mısra'ında, gökyüzünde belirmek üzere olan dolunayı anlatmaktadır.

---

[288] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Delikanlı bir ay** ifadesinde kendisinden söz edilen dolunaydır. Attilâ İlhan, sözcükleri birbirine aktararak aktarma - deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Delikanlı**[289]; *"çocukluk çağından çıkmış genç erkek; mecaz olarak sözünün eri, dürüst, namuslu (kimse); gençlere bir seslenme sözü"* gibi anlamlara gelen bir sözcüktür. İnsanlar için kullanılan bu sözcük, burada ay sözcüğünü nitelemekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Delikanlı bir ay** tamlaması, ayın kişileştirilmesi sonucu ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Delikanlı bir ay** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye ayın gökyüzündeki görüntüsüne dair tasarımlar ileten sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Delikanlı bir ay** tamlaması, sözcüklerin aralarında anlam bakımından uyuşum sağlanamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kuş sesleri kuş sesleri alkış alkış:*** Attilâ İlhan burada, çevrede gözlemlediği kuşların seslerini alkış sesine benzetmektedir.

1- Mısrada yer alan **alkış alkış** ifadesi, şairin şiir dili için oluşturduğu yeni bir ikilemedir. Attilâ İlhan bu ikilemeyle sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Alkış alkış kuş sesleri** ifadesinde, kuş sesleri ile alkış sesi arasında bağ kurulmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Alkış alkış kuş sesleri** ifadesi, benzetmeli anlatımın ve yeni bir ikileme örneğinin görüldüğü, sözcüklerinin göndergesel anlamları arasında bağ olmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Alkış alkış kuş sesleri** ifadesi, taşıdığı imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[289] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Dudakların tebessüm gözlerin nakış:*** Attilâ İlhan bu mısrada sevgilinin güler yüzünden, tebessüm hâlinde olmasından söz etmekte; gözlerini nakış olarak nitelemektedir.

1- **Dudakların tebessüm** ifadesindeki **tebessüm**[290]; *"gülümseme"* demektir. İfade, eksiltili anlatımın meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Dudakların tebessüm** ifadesi, şiir diline uygun olması için eksiltili anlatımla meydana getirilmiş, estetik bir ifadedir; ifade alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Dudakların tebessüm** ifadesi tamamlanmadığından yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir birleştirme olmakta; sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Gözlerin nakış** ifadesinde yer alan **nakış**[291]; *"genellikle kumaş üzerine renkli iplikler veya sırma ve sim kullanarak elle, makineyle yapılan işleme, el işi, ince iş; özellikle duvar ve tavanları süslemek için yapılan resim; beste ve semainin, dört yerine iki haneli olanı; mecaz olarak hile"* gibi birkaç farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada, ilk anlamda kullanılmakta; sevgilinin gözlerinin güzelliği, elde yapılan bir nakışa benzetilmektedir.

Mısrada gözler benzeyen öğe; nakış kendisine benzetilen öğe olarak yer aldığından ifade, güzel benzetme sanatıdır.

5- **Gözlerin nakış** ifadesi, anlam açısından aralarında bağ kurulamayan göstergelerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Gözlerin nakış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye estetik ve etkili bir dil sunan, alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[290] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[291] http://tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Gözlerin nakış** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar:*** Attilâ İlhan, tutuklu bulunduğu hapishanede geleceğe dair güzel şeyler hayal etmekte, hayallerini şiirine yansıtmaktadır. Şair bu mısra'ında, mutlu olduğu, özgürlüğüne kavuştuğu hayalî bir andan söz etmektedir.

1- Mısra'ın tamamı önem arz etmekte ve dikkat çekmektedir. İlk olarak **bulut bulut** ikilemesine göz attığımızda, ikilemenin dile kazandırılmış yeni bir ifade olduğu görülmekte; şair bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar mısra'ında, şarkılar bulut olarak nitelenmekte ve aralarında benzerlik oluşturulmaktadır. **Bulut bulut uçuşan şarkılar** tamlaması, benzeyen ve benzetilen öğelerin ifadede yer almasıyla güzel benzetme sanatı olmaktadır.

3- **Bulut bulut uçuşan şarkılar** ifadesi, şarkılar ve bulut göstergeleri arasında oluşturulan benzerlik ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Bulut bulut uçuşan şarkılar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şarkılarla ilgili çağrışımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar** ifadesi, şairin sevincini, taşıdığı ümitleri anlam bakımından birbirinden uzak olan sözcüklerin bağdaştırılmasıyla anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktaran, onlarda imge ve tasarımlar oluşturan bir ifadedir; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Kalbimde bulut bulut uçuşan şarkılar** mısra'ı, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

geceye karşı şiir

büyük bir rüzgâr dinledik dünya bahçesinde
erguvanî çiçekler açmıştı erguvanlar
tebessümler vardı toprağın yeşermesinde

ve gökler de çiçeklenmişti erguvanlar gibi
biz insan selamları duyduk havada kanat kanat
yola çıkmış yedi iklim dört bucaktan turnalar gibi

toprak nefes nefese ve yıldızlar çırılçıplak
serviler üşüyüp ürperdiler bu akşam
mesut olmak dedik çocuklar gibi mesut olmak

büyük misafirlik ağır ağır toprağa giden nehir
ve nehrin başucunda bıraktığı taş bu misafirlikten
nasıl renk renk çeşit çeşit hatırayla resimlenir

dünya harpleri tertemiz bir sulh için cephelerde ölmek
iliklerine kadar mesut bir tabiat içinde
ve sonra dünyayı yeni harplere giderken görmek

ve sonra bizce malum hayatı yirminci asır insanının
rüzgârla gelen bir keman sesi gibi dakikalık saadet
mühimsenmemiş aşkı kaybolmuş ümitleri korkulu hayatının

mesut olmak mı çocuklar gibi mesut olmak mı demiştik
erguvanî çiçekler açmıştı erguvanlar
rüzgârda insan selamları toprakta gökte genişlik

Attilâ İlhan, çocukluğundan itibaren Divan Şiiri ve Halk Şiiri eserlerini bir arada öğrenmiş, dinlemiş ve özümsemiştir. *Duvar* kitabının geneline hâkim olan Halk Şiiri etkisi, "Geceye Karşı Şiir" ismini taşıyan bu şiirde azalmakta, onun yerini Klasik

Türk Şiiri almaktadır.

Attilâ İlhan, bu şiirinde doğadan yararlanmakta; yeşeren toprağı, açan çiçekleri anlatarak baharı müjdelemektedir. Şair, mutlulukla bahsettiği bahar mevsimine insan sevgisini de yerleştirmekte, özgürlük ve barış için yapılan savaşlara ve insanoğlunun bu savaşlar arasına sıkışmış hayatlarına gönderme yapmaktadır.

- ***Büyük bir rüzgâr dinledik dünya bahçesinde:*** Attilâ İlhan, dünyayı bir bahçe olarak tanımladığı bu şiirine doğayı tasvir ederek başlamaktadır.

1- **Büyük bir rüzgâr dinledik** ifadesinde, şiddetli, hızlı bir şekilde esen rüzgârdan bahsedilmektedir. Şair, **büyük** sözcüğünün anlamında yaptığı değişiklikle ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

2- **Büyük bir rüzgâr dinledik** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara çevrede esen rüzgârla ilgili tasarım sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Büyük bir rüzgâr dinledik** ifadesi, büyük göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması sonucu dil kurallarına aykırı bir şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Dünya bahçesi** tamlamasında şair, dünyayı yemyeşil bir bahçeye benzetmekte; ifadede dünya benzeyen öğe, bahçe ise kendisine benzetilen öğe olarak yer almaktadır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

5- **Dünya bahçesi** tamlaması, şairin iki farklı öğe arasında benzerlik kurarak meydana getirdiği yadırgatıcı bir tamlamadır. Tamlama bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Dünya bahçesi** tamlaması, okuyucuyu/dinleyiciyi şiire çekmek, onları etkilemek amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Dünya bahçesi** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tebessümler vardı toprağın yeşermesinde:*** Attilâ İlhan, ilkbaharın gelişi ile boş toprakların yeşerdiğini mutluluk verici bir olay olarak yorumlamakta; ilkbaharın insanlara sevinç getirdiğinden söz etmektedir.

1- **Toprağın yeşermesinde tebessümler vardı** ifadesinde asıl anlatılmak istenen, baharın insanlarda yarattığı güzel duygulardır. Ancak şair, bu düşüncesini toprağa insan özelliği yükleyerek ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Toprağın yeşermesinde tebessümler vardı** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması neticesinde okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Toprağın yeşermesinde tebessümler vardı** ifadesi, baharın gelişi ile insanlarda uyanan güzel duyguları okuyucuya/dinleyiciye hissettiren, onlarda baharla ilgili tasarımlar oluşturan sanatlı bir anlatımdır. İfade, bu özellikleriyle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Toprağın yeşermesinde tebessümler vardı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Biz insan selamları duyduk havada kanat kanat:*** Bu mısrada kuşlar ve insanları bağdaştıran Attilâ İlhan, her ikisini hürriyet olgusunda birleştirmektedir.

1- **Havada kanat kanat insan selamları** ifadesinde insan selamları, kuşların uçarken çıkardığı kanat sesine benzetilmekte ve kanat kanat insan selamları ifadesi ile güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Kanat kanat insan selamları** ifadesi, dünyada hürriyeti arzulayan insanları kuşlar göstergesinden yola çıkarak anlatan, sözcüklerinin göndergesel anlamları arasında uyum sağlanmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kanat kanat insan selamları** ifadesi, özgürlüğün değerini kuşlardan yola çıkarak okuyucuya/dinleyiciye aktaran, estetik bir kullanımdır. İfade bu yönüyle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kanat kanat insan selamları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye hürriyet ile ilgili tasarımlar ileten, onlarda hürriyet özlemi duygusu uyandıran, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Toprak nefes nefese ve yıldızlar çırılçıplak:*** Burada, ilkbaharın gelmesi ile canlanan doğa, berrak gökyüzünde pırıl pırıl ve net görünen yıldızlar anlatılmak istenmektedir.

1- **Nefes nefese toprak** ifadesinde, topraktan fışkıran çiçekler, otlar toprağa insana ait bir durum yüklenerek anlatılmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Nefes nefese toprak** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş, günlük konuşma dilinden uzak ve dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nefes nefese toprak** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilkbaharın etkisi ile ilgili imgeler sunan, şiir dilini hareketlendirmek amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Nefes nefese toprak** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışına çıkması ile anlaşılması güç bir ifade olmakta ve bu ifade ile sapma – anlambilimsel sapma örneği verilmektedir.

5- **Çırılçıplak yıldızlar** ifadesinde, bulutsuz, berrak gökyüzünde pırıp pırıl ve net

bir şekilde seçilebilen yıldızlardan bahsedilmekte; yıldızlara insan özelliği verilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

6- **Çırılçıplak yıldızlar** ifadesi, kişileştirme amacıyla yıldızların insan özelliği alması sonucu dil kurallarından uzak, fakat şiir diline uygun bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Çırılçıplak yıldızlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gökyüzü hakkında tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Çırılçıplak yıldızlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yeni ve sanatlı bir dil sunmak amacıyla dil kurallarına aykırı bir şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Serviler üşüyüp ürperdiler bu akşam:*** Bu mısrada, akşam vakti ortaya çıkan hafif rüzgârın etrafa serinlik kattığı anlatılmak istenmektedir.

1- **Serviler üşüyüp ürperdiler** ifadesinde şair, akşam vakti ortaya çıkan rüzgârın serinletici etkisini doğadan faydalanarak ifade etmekte; servilere insansı bir durum katarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Serviler üşüyüp ürperdiler** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum olmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Serviler üşüyüp ürperdiler** ifadesi, şiir diline kattığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Serviler üşüyüp ürperdiler** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Büyük misafirlik ağır ağır toprağa giden nehir:*** Attilâ İlhan bu mısrada, nehrin, toprağın üzerinden yavaş yavaş akışını misafirlik olarak yorumlamaktadır.

1- Misafirlik, konukluk demektir. **Konuk**[292]; *"bir yere veya birinin evine kısa bir süre kalmak için gelen kimse, misafir, mihman"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Misafir, konuk, misafirlik gibi sözcükler, insanlar için kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, nehrin akışından misafirlik olarak söz ederek nehri kişileştirmekte ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, nehrin akışından **misafirlik** olarak söz ettiği mısra'ında, gitmek eyleminin de göndergesel anlamında değişiklik yapmakta ve eylemi **akmak** anlamında kullanmaktadır. Mısra, sözcüklerin göndergesel anlamlarında değişiklik yapılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Attilâ İlhan bu mısra'ı ile, okuyucuya/dinleyiciye doğa tasviri sunmakta, onların zihinlerinde bir resim oluşturmaktadır. Şair bu mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- Mısra, bazı sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşması, nehire insanlar için kullanılan bir durum verilmesi ile gündelik dilin kurallarından bağımsız olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nasıl renk renk çeşit çeşit hatırayla resimlenir:*** Bu mısrada, baharın gelişinin şairi hatıralara götürdüğü, zihninde geçmiş güzel günlere dair resimler canlandırdığı anlatılmaktadır.

1- Resimlenmek mısrada, **resim gibi olmak, resim durumuna gelmek** anlamında kullanılmaktadır.

2- **Renk renk çeşit çeşit hatırayla resimlenir** ifadesinde yer alan **renk renk**[293]; *"her renkten olan, çok renkli, türlü renklerde görünen şey"* gibi anlamlara gelen bir ikilemedir.

3- **Çeşit çeşit**[294]; *"çeşitli olan, türlü türlü; değişik değişik"* gibi anlamları bulunan

[292] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[293] http://nedir.dictionarist.com/
[294] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bir ikilemedir.

4- **Hatıra**[295]; *"anı; andaç, anmalık, yadigâr; bellekte yaşamaya devam eden geçmiş izlenim, duygu veya olay"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür. Mısra, hatıraların çeşitliliğinden bahsederken, onların çeşitli renklerde olduğunu yadırgatıcı bir dille anlatmaktadır. Bu sebeple mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Renk renk çeşit çeşit hatırayla resimlenir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Renk renk çeşit çeşit hatırayla resimlenir** ifadesi, anlam bakımından birbiriyle uyum sağlamayan sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dünya harpleri tertemiz bir sulh için cephelerde ölmek:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ında dünyanın kaderini değiştiren Birinci Dünya Savaşı'na ve İkinci Dünya Savaşı'na gönderme yapmakta ve insanların özgür, barış dolu bir dünya içinde yaşamak uğruna canlarını feda ettiğini dile getirmektedir.

1- **Tertemiz bir sulh** ifadesindeki **tertemiz**[296]; *"çok temiz, her yanı temiz, arı sili, pirüpak; mecaz olarak kötülük düşünmeyen, günahsız, lekesiz, suçsuz"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, **tertemiz sulh** tamlaması ile sonsuza dek sürmesini dilediği barışı kastetmekte ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Tertemiz bir sulh** ifadesi, tertemiz göstergesinin göndergesel anlamından uzak oluşu ile mantığa aykırı bir tamlama olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Tertemiz bir sulh** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu duygularla ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[295] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[296] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Tertemiz bir sulh** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İliklerine kadar mesut bir tabiat içinde:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dünya insanının barış içinde mutlu, huzurlu olmasını hayal etmekte, bu hayalini doğaya gönderme yaparak anlatmaktadır.

1- **İliklerine kadar mesut bir tabiat** ifadesinde, gelecek korkusu ve savaş kaygısı olmayan, hür, mutlu dünya insanı anlatılmak istenmekte; tabiatın kişileştirilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

2- **İliklerine kadar mesut bir tabiat** ifadesi, tabiatın kişileştirilmesi sonucu gündelik dilin kurallarından bağımsız olarak oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İliklerine kadar mesut bir tabiat** ifadesi, hür, barış dolu, huzurlu, mutlu bir dünyayı estetik bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İliklerine kadar mesut bir tabiat** ifadesi, sözcüklerinin özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve sonra dünyayı yeni harplere giderken görmek:*** Attilâ İlhan, ülkelerin birbirleri ile sürekli savaştığını, barış ortamının geçici bir süre sağlandığını, ardından yeni savaşlara girişildiğini bu mısra'ında dile getirmektedir.

1- **Dünyayı yeni harplere giderken görmek** ifadesinde, dünyadaki insanların yeni savaşlara giriştiği anlatılmak istenmekte; aktarma – ad aktarması örneği verilmektedir.

2- **Dünyayı yeni harplere giderken görmek** ifadesi, göstergelerin anlam birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dünyayı yeni harplere giderken görmek** ifadesi, savaşı çeşitli tasarımlar ile okuyucuya/dinleyiciye sunan, onlarda duygu değeri oluşmasını hedefleyen bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dünyayı yeni harplere giderken görmek** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarından saparak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Rüzgârda insan selamları toprakta gökte genişlik:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dünya üzerinde barışın sağlandığı bir zaman diliminden söz etmekte, insanların rahat, özgür hallerine; huzurlu yeryüzüne dikkat çekmektedir.

1- **İnsan selamları rüzgârda** ifadesinde, rüzgârın insanların birbirlerine yolladığı selamları iletme görevi gördüğü düşüncesi aktarılmaktadır. Bu düşünce ile rüzgâra, gerçekleştiremeyeceği bir iş verilmekte, ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **İnsan selamları rüzgârda** ifadesi, şiir diline estetik bir yön kazandırmak amacıyla günlük dilin kurallarından uzak bir şekilde meydana getirilmiş, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil eden bir ifadedir.

3- **İnsan selamları rüzgârda** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- **Toprakta, gökte genişlik** ifadesinde yer alan **genişlik** göstergesi, göndergesel anlamının dışında, **ferahlık** anlamında kullanılmakta; bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

5- **Toprakta, gökte genişlik** ifadesi, genişlik göstergesinin göndergesel anlamının dışına çıkması ile mantığa aykırı bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

6- **Toprakta, gökte genişlik** ifadesi, şiir dilinde görülebilen estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Toprakta, gökte genişlik** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı sözcüklerin bağdaştırılması ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

umumi ıstırap şarkısı

heveslendik bulutlara selam ettik
rüzgârlı bir tepeden
bulutlar nasıl da aşina çıktı bize
kalbimiz yorulmuştu saadet beklemekten
ya sabır diyerek neler çektik
neler çektik sevgilim sinemize

yine indi akşamlar
duvar diplerinden gözleri bağlı adamlar
mapusane çeşmesi yandan akıyor yandan
efkârım var
çiçekli bir dal gibi dünyamız güzel ama
kör olmuş gözlerim kör olmuş ağlamaktan
harp girdi bir tanem benim kanıma
çilek rengi bir sabah
dizi dizi bembeyaz mumlar gibi asıldık
biz yüzlerce bigünah

bense körüm gözlerim ölüm gibi karanlık
ben papatya gözlü kız genelevde sermaye
alıştım tütün gibi vücudumu vermeye
ben sarhoşum anam da şarap babam da şarap
ben üç aylık terk edilmiş insan yavrusu
başımızın altına yastık olmuş ıstırap
biz fakir fukara evsiz ocaksız
yangın yerleri ve arsalar dolusu
ya sizler ne zaman içmekten bıkacaksınız
mısralarını yok pahasına satan şair
meyhanelerde meyhanelerde kan kusan ressam

neden karmakarışık böyle ömrümüz
kimseler bulmadı derdimize çare
bilinmez ki nedir kimdedir keramet
hazin geldi hazin gitti gece ve gündüz
gözlerimiz yollarda kaldı
nerdesin nerdesin nerdesin saadet

Attilâ İlhan, Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında bu şiirinin İzmir'de Genç Nesil dergisinde yayımlandığını söylemekte ve eklemektedir: *"Bu şiir, Duvar dönemi şiirlerinin bütün özelliklerini taşıyor; dramatik bir hava, baskıdan ve yoksulluktan ezilmiş insanlar, bir türlü giderilemeyen saadet umudu*[297]*."*

- ***Heveslendik bulutlara selam ettik:*** Attilâ İlhan, ilk mısra'ında doğayı selamlayarak yaşama sevincini ifade etmek istemektedir.

1- **Bulutlara selam ettik** ifadesinde yer alan **selam etmek**[298]; *"uzakta olan birine esenlik dilemek; selam vermek"* anlamlarına gelen, insanların aralarında gerçekleştirdiği bir eylemdir. Şair, bulutlara selam vererek onları kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Bulutlara selam ettik** ifadesi, bulutların insanlaştırılması sonucu meydana gelmiş yadırgatıcı ve günlük dilden uzak bir ifadedir; ifade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bulutlara selam ettik** ifadesi, Attilâ İlhan'ın yaşam sevincini, okuyucuya/dinleyiciye doğadan yararlanmak suretiyle ileten, onlara duygu aktaran sanatlı anlatımı ile bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Bulutlara selam ettik** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, şiir diline uygun bir anlatım sağlamak amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik

[297] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 182.
[298] http://tdkterim.gov.tr/bts/

yapılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Kalbimiz yorulmuştu saadet beklemekten:*** Attilâ İlhan, kendisini dünya insanı ile bütünleştirdiği, ortak duyguları ve düşünceleri yansıttığı şiirinin bu mısra'ında, mutlu olma ümidiyle yaşayan insanoğlunun bekleyişine değinmekte, mutluluğu beklerken yorulduklarını, sabırlarını kaybettiklerini anlatmak istemektedir.

1- **Kalbimiz yorulmuştu** ifadesindeki **yorulmak**[299]; *"yorgun duruma gelmek, yorgun düşmek; bir sebebe bağlanılmak, yorumlanmak"* gibi farklı anlamlarda sözlüklerimizde yer alan bir eylemdir. Kalbin yorulması ile **ümitsizliğe düşmek, sabrın tükenmesi** gibi soyut durumlar somutlaştırılarak anlatılmakta; bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma yapılmaktadır.

2- Attilâ İlhan, **kalbimiz yorulmuştu** ifadesiyle soyut durumları somut ifade etmekte; göstergelerin göndergesel anlamlarını değiştirmektedir. İfade bu sebeplerle, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kalbimiz yorulmuştu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ümitsizliği, beklemenin getirdiği karamsarlığı ileten sanatlı bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kalbimiz yorulmuştu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirlerine uzak olması nedeniyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Neler çektik sevgilim sinemize:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sevgilisine seslenerek insanoğlunun çok güç durumlara katlandığını anlatmaktadır.

1- **Çekmek**[300]; *"güç durumlara dayanmak, katlanmak"* anlamında halk arasında sıkça kullanılan bir ifadedir. Şair, neler çektik sinemize ifadesinde; acıları, üzüntüleri, kimseye belli etmeden kendi içlerinde yaşadıklarını anlatmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[299] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[300] http://sozluk.bilgiportal.com/

2- **Neler çektik sinemize** ifadesi, anlam bakımından birbiriyle uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş mantığa aykırı bir birleştirmedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Neler çektik sinemize** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide yaşanılan kötü günlere dair tasarımlar oluşturan, duygulu yönüyle onları etkileyen bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Neler çektik sinemize** ifadesi, göstergelerin anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle yadırgatıcı bir ifade olmakta; sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***Yine indi akşamlar:*** Bu mısrada, gündüzün sona erip akşam olmasıyla ortalığın kararmaya başlaması durumu anlatılmaktadır.

1- **İnmek**[301]; *"kaplamak"* anlamında mısrada kullanılmaktadır. Ancak, ortalığı kaplayan akşam değil, akşam vaktinin gelmesiyle etrafa çöken karanlıktır. Attilâ İlhan, akşamlar indi ifadesi ile mantığa aykırı bir birleştirme yapmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- **Akşamlar indi** ifadesi, havanın karardığını şiir diline uygun bir biçimde estetik olarak dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Akşamlar indi** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kör olmuş gözlerim kör olmuş ağlamaktan:*** Attilâ İlhan, bir gün mutluluğu tadacağına inanarak sabırla beklemektedir. Ancak, bu bekleyiş o kadar uzun sürmektedir ki, şairin artık dayanacak gücü kalmamıştır. Ümidinin ve sabrının azaldığı yerlerde çok ağladığını söyleyen şair, gözlerim ağlamaktan kör olmuş ifadesiyle abartılı bir anlatım sergilemektedir.

---

[301] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Gözlerim ağlamaktan kör olmuş** ifadesi, göndergesel anlamını yansıtmayan, şairin çok zamanlar ağladığını abartılı bir şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Gözlerim ağlamaktan kör olmuş** ifadesi, şairin mutsuzluğunu, ümitsizliğini estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda hüzün, acıma gibi duygular uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerim ağlamaktan kör olmuş** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Harp girdi bir tanem benim kanıma:*** Attilâ İlhan, İkinci Dünya Savaşı'na gönderme yapmakta; insanların çektiği acılara çok üzüldüğünü, kederlendiğini anlatmak istemektedir.

1- **Kanına girmek**[302]; *"birini öldürmek veya öldürtmek; bir kızın kızlığını bozmak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, bu mısra'ında deyimi harp girdi kanıma şeklinde değiştirerek sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Harp girdi kanıma** kullanımı, şairin savaştan ne derece etkilendiğini somut bir dille ifade eden bir örnektir. İfade bu yönüyle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- Şair, harp girdi kanıma diyerek hem deyimin anlamında, hem de yapısında değişiklik yapmakta, yeni ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Harp girdi kanıma** ifadesi, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- Attilâ İlhan, **bir tanem** diyerek sevgilisine seslenmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Bir tanem** kullanımı, şairin sevgilisine hitabıdır. Attilâ İlhan, bu kullanımı ile bir ve tane sözcüklerinin anlamlarını değiştirmekte ve bu örnekle alışılmamış

[302] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

bağdaştırma oluşturmaktadır.

7- **Bir tanem** ifadesi, şairin meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Bir tanem** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşması neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Çilek rengi bir sabah:*** Attilâ İlhan, sabah ışıklarının yansıdığı yeryüzünün rengini çilek gibi pembemsi bir renge benzetmektedir.

1- **Çilek rengi sabah** ifadesinde, çilek rengi kendisine benzetilen, sabah benzeyen öğeler olarak kullanılmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Çilek rengi sabah** ifadesi, göstergelerin aralarında benzerlik kurulması ile göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çilek rengi sabah** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi şiire katmak ve onları etkilemek amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Çilek rengi sabah** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmamasından ötürü bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ben papatya gözlü kız genelevde sermaye:*** Bu şiirinde ezilmiş insanları konu edinen şair, mısrada genelevde çalışan hayali bir kızı konuşturmaktadır.

1- **Papatya gözlü kız** ifadesinde kızın gözleri papatyaya benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Papatya gözlü kız** kullanımı, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Papatya gözlü kız** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye genelevde çalışan kızın göz yapısı ile ilgili tasarımlar ileten estetik bir ifadedir. İfade böylelikle, alışılmamış

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Papatya gözlü kız** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben sarhoşum anam da şarap babam da şarap:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sarhoş bir insan kimliğine bürünerek konuşmakta ve kendisi için en değerli varlığın şarap olduğunu söylemektedir.

1- **Anam da şarap babam da şarap** ifadesinde Attilâ İlhan, şarabın, sarhoş bir insan için önemine dikkat çekmekte, şarabı anası ve babası olarak yorumlayarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Anam da şarap babam da şarap** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Anam da şarap babam da şarap** ifadesi, gündelik dilden uzak, şiir diline uygun estetik yapısıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Anam da şarap babam da şarap** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk ve ölçünlü dil kurallarına aykırılığı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Başımızın altına yastık olmuş ıstırap:*** Attilâ İlhan bu mısrada, zulümlere, eziyetlere maruz kalan, çok acılar çeken insanlardan söz ederken, bu acıların onların hayatlarına yer ettiğini anlatmak istemektedir.

1- **Istırap, başımızın altına yastık olmuş** şeklinde nesre dönüştürülebilen mısrada *"acı, üzüntü, dert, keder"*anlamına gelen **ızdırap, ısdırap**[303] soyut göstergesi, başın altındaki yastık olarak tanıtılarak somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması - somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

[303] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Istırap, başımızın altına yastık olmuş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Istırap, başımızın altına yastık olmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye acı ve üzüntü gibi duyguları aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Istırap, başımızın altına yastık olmuş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Biz fakir fukara evsiz ocaksız)***

Yangın yerleri ve arsalar dolusu: Anlam bakımından birbirine bağlanan bu iki mısrada, boş arsalarda, sokaklarda yaşayan, kötü olayların yaşandığı yerlerde hayatlarını devam ettiren kimsesizlerden, fakir insanlardan söz edilmektedir.

1- Mısrada önemli olan kısım, **yangın yerleri** ifadesidir. Yangın yeri sözlüklerimizde, çok kalabalık yer anlamında yer almaktadır. Ancak ifade mısrada, acıların, zulümlerin yaşandığı yer, savaş meydanları anlamlarını karşılamakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği yapılmaktadır.

2- **Yangın yerleri** ifadesi, göndergesel anlamından uzaklaştırılarak farklı bir anlamda kullanılmakta, ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Yangın yerleri** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onları duygulandırmak için estetik bir biçimde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yangın yerleri** ifadesi, göndergesel anlamının dışına çıktığından dil kurallarından sapmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek teşkil etmektedir.

- ***(Ya sizler ne zaman içmekten bıkacaksınız)***

Mısralarını yok pahasına satan şair: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, sürekli içki içen ve değerini, saygınlığını düşüren bir şairden

bahsetmektedir.

1- **Mısralarını yok pahasına satan şair** ifadesindeki **yok pahasına**[304]; *"çok ucuz bir biçimde, ölü fiyatına"* gibi anlamları olan ve halk arasında sıkça kullanılan bir ifadedir. Mısralarını satan şair ifadesindeki mısra, parça-bütün ilişkisine dayanan bir örnektir. Bu nedenle, aktarma – ad aktarması örneği olmaktadır.

2- **Mısralarını yok pahasına satan şair** ifadesi, mısra sözcüğünün aslında şiirleri, şiir kitaplarını kastetmesi ile farklı bir anlama bürünmesinden ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Mısralarını yok pahasına satan şair** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir dil sunan estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Mısralarını yok pahasına satan şair** ifadesi, mısra göstergesinin farklı bir anlamda kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Meyhanelerde meyhanelerde kan kusan ressam:*** Bu mısrada, üzüntüye, dertlere bulaşan bir ressamdan bahsedilmekte; onun, ömrünü meyhanelerde içki içerek tüketmesinden söz edilmektedir.

1- **Meyhanelerde meyhanelerde kan kusan ressam** ifadesinde Attilâ İlhan, meyhanelerde sözcüğünü iki kere tekrarlamak suretiyle yeni bir ikilemeyi dilimize kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Meyhanelerde meyhanelerde kan kusan ressam** ifadesi, meyhanelerde sözcüğünün tekrarlanması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Meyhanelerde meyhanelerde kan kusan ressam** ifadesi, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

[304] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Kan kusmak**[305]; *"çok eziyet, sıkıntı çekmek"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, deyimi kullanarak soyut bir durumu daha somut olarak açıklamakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

[305] http://www.deyimler.net/

941’de izmir

941’de izmir
sahil boyu karanlık
sevdalı bulutların hali
yağmur da ne kadar tembel yağıyor
kendimizi akan suya bıraktık
serseriler misali

941’de izmir
izmir şehrinin ışıkları yanıyor
çıktı şair namzedi attilâ ilhan
çıktı yelken gibi sokaktan
banyolar’a doğru şöyle uzanıyor
bir cebinde kiralık ihtiyar bir kitap
bir cebinde kehribar kuru üzüm ve incir
sahilde iki ahbap

kardeşim ihsan ahmed
izmir şehri yağmurlu bir şehirdir
yağmur çilerken çocuk gibi içlenir
yum gözlerini hele bir tahayyül et
hani – derd-ü gam içre perişan – yıldızlar gökte
hani görmüş geçirmiş atlı tramvaylar
hani her akşam bostanlı’dan öte

kardeşim cemşid hun
hoş geldin hayırlı akşamlar
gözlerinden mi yaktın söyle cıgaranı
tütün değil ya dünyalar dağıtamaz efkârını
hem sabahtan çarşıda yoktun
ekmek alabildin mi fırından

yine galiba kıyamet kopmuş
yine pîr aşkına kırılmış camlar

941'de İzmir
her şey nasıl geçmiş nasıl kaybolmuş
rüyada gibi hiç farkına varmadan
şimdi ben buradayım sen izmir'de o bağdat'ta
ve daha başımızdan neler geçecek kimbilir
kimbilir kardeşim hayatta

Attilâ İlhan bu şiirini, 1940'lı yılların sonlarına doğru bir anı şiiri olarak yazmıştır. Attilâ İlhan, Cemşid Hun ve İhsan Ahmed toplumcu şairlerdir ve yakın arkadaşlardır. Cemşid Hun ve Attilâ İlhan, cezaevine girip çıktığı için herkes onlara düşmandır ve sadece İhsan Ahmed kendilerine yakınlık göstermektedir. Daha sonra, İhsan Ahmed tıp okumak amacıyla İstanbul'a, Cemşid Hun sınırdışı edildiği için Bağdat'a gitmiştir. Attilâ İlhan ise, Anadolu'nun bir yerinde bu şiiri yazıp İzmir'de çıkan Adım Adım dergisine göndermiştir[306].

Şair, üç arkadaş olarak İzmir'de buluştukları bir günü konu edindiği şiirinde, İzmir'i çeşitli özellikleriyle tanıtırken, alt temada Cemşid Hun ile kendisinin toplumcu olmalarından ötürü çeşitli sıkıntılar yaşadıklarını işlemektedir.

- ***Sevdalı bulutların hali:*** Attilâ İlhan bu mısrada, yağmur yüklü bulutları sevdalı bulutlar olarak nitelemektedir.

1- **Sevdalı bulutlar** ifadesindeki **sevdalı**[307]; *"sevdaya tutulmuş olan, tutkun, vurgun, âşık; mecaz olarak bir şeye gereğinden çok düşkünlük gösteren, eğilim duyan"* anlamlarında, insanlar için kullanılan bir sıfattır. Attilâ İlhan burada sıfatı bulutlar için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

[306] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 183.
[307] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Sevdalı bulutlar** tamlaması, bulutlara insana ait bir özellik yüklenmesi neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Sevdalı bulutlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş sanatlı bir ifadedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sevdalı bulutlar** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı bir şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmur da ne kadar tembel yağıyor:*** Şair bu mısrada, İzmir sokaklarına yavaş yavaş yağan yağmurdan söz etmektedir.

1- **Yağmur tembel yağıyor** ifadesindeki **tembel**[308]; *"iş görmeyi, çalışmayı sevmeyen, çaba göstermekten, sıkıntıdan kaçınan (kimse), üşengeç; tıp terimi olarak, fonksiyonunu yerine getirmede yavaşlık gösteren (organ)"* gibi iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Mısrada, tembel sözcüğü yağmak eylemini niteleyen bir tümleç vazifesinde olduğundan, tümleç yavaş yavaş, sakin gibi anlamlarda kullanılmış olmalıdır.

2- **Yağmur tembel yağıyor** ifadesi, tembel göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması ile yadırgatıcı ve dil kurallarına aykırı bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Yağmur tembel yağıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye günlük dilden uzak, şiir diline uygun bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yağmur tembel yağıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamsal ayırıcıları ve birleştiricileri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[308] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***İzmir şehrinin ışıkları yanıyor:*** Attilâ İlhan burada, İzmir'de akşam olduğunu, evlerin, caddelerin, dükkanların ışıklarının yandığını anlatmak istemektedir.

1- **İzmir şehrinin ışıkları yanıyor** mısra'ında, ışıkları yanan, İzmir'deki evler, dükkanlar, sokak lambalarıdır. Burada, aktarma – ad aktarması örneği görülmektedir.

2- Mısra, ad aktarmasının meydana getirdiği yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, şiir diline uygun olması amacıyla estetik bir biçimde kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerinin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hani -derd-ü gam içre perişan- yıldızlar gökte:*** Attilâ İlhan bu mısrada yıldızların gökteki dağınık görüntüsünü gam ve dert içinde diye niteleyerek kendi ruhsal durumuyla bağdaştırmaktadır.

1- **Yıldızlar gökte derd-ü gam içre perişan** ifadesinde yıldızlar, gam ve dert içinde perişan olarak nitelenmekte ve kişileştirilmektedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Yıldızlar gökte derd-ü gam içre perişan** ifadesi, anlam olarak birbiriyle uyum sağlamayan sözcüklerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlar gökte derd-ü gam içre perişan** ifadesi, şairin kendi ruhsal durumunu yıldızların görüntüsüne yükleyerek okuyucuya/dinleyiciye yansıttığı estetik bir ifadedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yıldızlar gökte derd-ü gam içre perişan** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hani görmüş geçirmiş atlı tramvaylar:*** Bu mısrada, İzmir'in atlı tramvaylarından söz edilmektedir.

1- **Görmüş geçirmiş atlı tramvaylar** ifadesinde görmüş geçirmiş; görgülü, geçmişte iyi günler yaşamış, güngörmüş, deneyimli anlamlarına gelen ve insanları tanımlamak için kullanılan bir ifadedir. İfade burada, atlı tramvaylar için kullanılmakta ve atlı tramvaylar için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Görmüş geçirmiş atlı tramvaylar** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Görmüş geçirmiş atlı tramvaylar** ifadesi, günlük dilden uzak, fakat şiir diline uygun sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Görmüş geçirmiş atlı tramvaylar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkılarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerinden mi yaktın söyle cıgaranı:*** Attilâ İlhan bu mısrada Cemşid Hun'a seslenmekte, O'nun öfkesinin ve üzüntüsünün ne denli büyük olduğuna dikkat çekmektedir. Cemşid Hun'un öfkesi o kadar büyüktür ki, bu öfke O'nun gözlerine ve bakışlarına yansımaktadır.

1- **Cıgaranı gözlerinden mi yaktın** sorusunda, Cemşid Hun'un öfkeden adeta ateş fışkıran gözleri anlatılmakta; öfke ve ateş ifadeleri arasında benzer bir yön oluşturularak aktarma – deyim aktarması - somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Cıgaranı gözlerinden mi yaktın** ifadesinde Cemşid Hun'un üzgün, aynı zamanda öfkeli hâlinden bahsedilmekte ve bu mısra ile alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

3- **Cıgaranı gözlerinden mi yaktın** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Cemşid Hun'un duygularını estetik bir biçimde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Cıgaranı gözlerinden mi yaktın** ifadesi, anlam açısından bağdaşmayan sözcüklerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Attilâ İlhan, mısrada **cıgara** sözcüğünü kullanarak sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Tütün değil ya dünyalar dağıtamaz efkârını:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Cemşid Hun'un çok kederli olduğunu, sürekli sigara içtiğini; ancak ne yaparsa yapsın sorunları çözülmedikçe kederinden kurtulamayacağını ifade etmektedir.

1- **Dünyalar efkârını dağıtamaz** ifadesinde, sorunlar halledilmeden, dertlere çare bulunmadan Cemşid Hun'un kaygılarının yok olmayacağı anlatılmaktadır. Mısrada yer alan dünyalar sözcüğü, ilgi çekici bir ifadedir. Attilâ İlhan, evrende bir olan dünyayı, **-lar** çokluk eki getirmek suretiyle çoğul yapmakta ve bu örnekle sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

2- **Dünyalar efkârını dağıtamaz** ifadesindeki dünyalar, Cemşid Hun'u taşıdığı kaygılardan kurtaracak bir çareye benzetilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

3- **Dünyalar efkârını dağıtamaz** ifadesi, Cemşid Hun'un tasalarından kurtulamayacağını abartılı bir biçimde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Dünyalar efkârını dağıtamaz** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye durumun ciddiyeti ile ilgili bilgi veren, onlara tasarımlar sunan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

cemşid hun'la hasbıhal

karanlıkta bağdaş kurmuş arabistan
yıldızların altında bağdat şehri
bağdat şehrinde ramazan
iftar vaktinden sonra sokaklar hengâmede
sabahlara kadar gece sohbetleri
ve şehnâz makamından taksim geçiyor
trahomlu bir fellah
ışıkları yanmış dumanlı bir kahvede

cemşid hun oturmuş tavşankanı çay içiyor
gözleri yıkanmış kara üzüm gibi siyah
rezil etmiş gecesini şehnâz makamı
sinesi pare pare hasretten
- bu akşam bayram akşamıdır
hatıralar bırakmadı yakamı
seninle hasbıhale geldim memleketten

ramazan bayramı
ümmed-i muhammed'in mübarek bayramıdır
- bayramda bağdat şehri kalabalık mıdır

bizde din taifesi boş buldu meydanı
hem bunlar hazret-i âkif'e rakmet okutuyor
sabi sübyan için din mektebi açmak
ve yirminci asır

hava sıcak
ısınmış kum kokuyor
bu nefes cehennemi sam rüzgârıdır
davudî sesli bir hafız kur'an okuyor
ağlamış sakalında yıldız taneleri

- haramiler götürsün trahomlu fellah
aklıma getirdin buhranlı günlerimi
yine akşam yine sabah
yine bir çift çelik mermi gözlerim
yine bir yumrukta soğan gibi ezmek
kalbimi
- bağdat'lı ruhi'yi bilirsin demek
- yuf hârına dehrin

gül-ü-gülzârına hem yuf
ağyarına yuf
yâr-ı vefakârına hem yuf

gökyüzü akıp gidiyor başımızın üstünden
ağır ağır pırıltılı bir nehir gibi
yıldızlar zilzurna sarhoş
ve şehnâz makamı
- birkaç yıl nedir ki insan ömründen
- işte akşam sürgünlerin akşamı
- yağmur mu sokakta çırılçıplak yağmur
- bedreddin-i simavi'yi hatırlar mısın
- insan nasıl unutur
- ya duvardaki mısralar ne demişti serseri şair
- hâlâ ezberimdedir
'kişi' demişti
'kendi arzusuyla terk-i diyar etmez
sebepsiz gurbetin kahrını kimse ihtiyar etmez'

Cemşid Hun, Attilâ İlhan'ın liseden arkadaşıdır. Devam eden yıllar içerisinde, tutuklanma süreçlerinde de arkadaşlıkları sürmektedir. Bu şiir, bir anı şiiridir ve İzmir'de çıkan Adım Adım dergisinde yayımlanmıştır. Şiire konu olan mekânlar Bağdat ve Arabistan'dır[309].

Cemşid Hun, Attilâ İlhan'ın yakın arkadaşı olduğu gibi fikir ve dava arkadaşıdır. Her ikisi de toplumcudur. Bu sebeple gerek Attilâ İlhan, gerek Cemşid Hun çok sefer tutuklanmış, cezaevlerinde yatmışlardır. Cemşid Hun, İran uyruklu olduğundan sınırdışı edilmiş ve Bağdat'a gitmiştir. Şair, arkadaşını Ramazan Bayramı'na denk gelen bir zamanda Bağdat'ta ziyaret etmiştir. Daha sonra da bir anı şiiri olarak Cemşid Hun'la Hasbıhal isimli bu şiirini kaleme almıştır.

- ***Karanlıkta bağdaş kurmuş arabistan:*** Bu mısrada Arapların kültürel bir özelliği, Arabistan üzerinden anlatılmaktadır.

1- **Arabistan bağdaş kurmuş** ifadesinde, Arabistan, bağdaş kurup oturmuş bir insana benzetilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Arabistan bağdaş kurmuş** cümlesi, Arabistan'ın kişileştirilmesi ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Arabistan bağdaş kurmuş** ifadesi, şiire estetik bir yön kazandıran, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunan sanatlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Arabistan bağdaş kurmuş** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sinesi pare pare hasretten:*** Bu mısrada, İran uyruklu Cemşid Hun'un Türkiye'den sınırdışı edildikten sonra, buraya duyduğu özlem dile getirilmektedir.

---

[309] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 183.

1- **Sine**[310]; *"göğüs; mecaz olarak gönül, yürek; mecaz olarak bağır, iç"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

2- **Pare pare**[311]; *"parça parça"* anlamına gelen bir ikilemedir ve **parça parça**[312]; *"parçalanmış bir durumda, lime lime; azar azar, bölüm bölüm"* anlamlarındadır. Şair burada parça parça ikilemesinin **parçalanmış bir biçimde** anlamını kullanmakta ve Cemşid Hun'un çektiği özlemin derecesini somutlaştırarak ifade etmektedir. **Hasretten sinesi pare pare** mısra'ı, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Hasretten sinesi pare pare** ifadesi, hasret duygusunu okuyucuya/dinleyiciye daha somut iletebilmek amacıyla sözcüklerin göndergesel anlamlarında değişiklik yapılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Hasretten sinesi pare pare** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye hasret duygusunu yoğun olarak aktarabilmek, onlarda tasarımlar oluşturabilmek amacıyla etkili bir şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Hasretten sinesi pare pare** ifadesi, ölçünlü dil kuralları dışında kalan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hatıralar bırakmadı yakamı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Cemşid Hun ile yaşadıkları anıları hatırlamaktadır.

1- **Yakasını bırakmamak**[313]; *"bezdirecek kadar üstüne düşmek, rahat vermemek, ısrar etmek"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Deyimde, bir insanın ısrarcı tavırları söz konusu iken, mısrada ısrar edenler hatıralardır. Böylece, hatıralara insana ait bir eylem yüklenmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

[310] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[311] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[312] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[313] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- Şair, eskiye dair anıların sürekli aklından geçtiğini kullandığı deyim yoluyla somut bir biçimde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Hatıralar yakamı bırakmadı** mısra'ı, hatıraların kişileştirilmesi sonucu mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Hatıralar yakamı bırakmadı** ifadesi, Cemşid Hun ve Attilâ İlhan'ın birlikte çok şeyler yaşadıklarını etkileyici bir dille okuyucuya/dinleyiciye anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Hatıralar yakamı bırakmadı** mısra'ı, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu nefes cehennemi sam rüzgârıdır:*** Bu mısrada, çölden esen sıcak rüzgârın insanlar üzerindeki bunaltıcı etkisinden söz edilmektedir.

1- **Nefes cehennemi sam rüzgârıdır** ifadesinde, sam rüzgârı, sıcaklığından ötürü insanların ağızlarından çıkan nefese benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen her iki öğeye yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Nefes cehennemi sam rüzgârıdır** ifadesi, benzetmeli anlatımın görüldüğü, sözcüklerin anlamlarının uyuşmadığı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nefes cehennemi sam rüzgârıdır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sıcak havanın etkisini daha keskin ve şiir diline özgü bir dille anlatan estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Nefes cehennemi sam rüzgârıdır** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum sağlanamadığından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Nefes cehennemi** ifadesinde, nefes ve cehennem arasında sıcaklık açısından bir ilişki kurulmakta ve her iki öğe birbirine benzetilerek güzel benzetme sanatı yapılmaktadır.

6- **Nefes cehennemi** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde birleştirilmesiyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Nefes cehennemi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gündelik dilden uzak, etkili bir anlatım sunan, alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Nefes cehennemi** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ağlamış sakalında yıldız taneleri:*** Şiirde, gür sesiyle Kur'an okuyan hafızdan bahseden Attilâ İlhan, bu mısrada hafızın duygulanarak gözyaşı döktüğünü anlatmak istemektedir.

1- **Sakalında yıldız taneleri** ifadesinde, yıldız taneleri olarak nitelenen hafızın gözyaşlarıdır. Attilâ İlhan, her ikisi arasında kurduğu ilişki ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Sakalında yıldız taneleri** ifadesi, aktarmalı anlatım ile sözcüklerin göndergesel anlamlarının dışına çıkması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Sakalında yıldız taneleri** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi duygusal bir havaya sokmak, onları etkilemek amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sakalında yıldız taneleri** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***- Haramiler götürsün trahomlu fellah:*** Bu mısrada, Arap bir müzisyenin icra ettiği müziğin son derece etkileyici olduğu ve insanları hüzne sürüklediği anlatılmakta; Attilâ İlhan, bu müzikten rahatsız olduğunu belirtmektedir.

1- **Trahom**[314]; *"göz kapaklarının altında birtakım kabarcıkların belirmesiyle başlayan, tedavi edilmediğinde kirpiklerin içeriye kıvrılması, saydam tabakada yaralar çıkması nedeniyle körlükle sonuçlanabilen bulaşıcı hastalık"* anlamındadır.

2- **Fellah**[315]; *"çiftçi; Mısır köylüsü; Arap"* anlamlarına gelen bir sözcüktür ve şiirde geçerli olan anlamı Arap'tır.

3- Haramiler götürsün ifadesindeki **harami**[316]; *"haydut, eşkıya, hırsız"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. **Haramiler götürsün** ifadesi, Arap müzisyenin icra ettiği müziğin sona erme isteğini belirten bir ifadedir ve mısra alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Haramiler götürsün** ifadesindeki göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaşarak birlikte farklı bir anlam oluşturmaktadırlar. İfade, icra edilen müziğe karşı bir isyan cümlesi olarak ağızdan çıkmakta ve okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemektedir; mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, günlük dilde karşılaşılmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yine bir çift çelik mermi gözlerim:*** Attilâ İlhan bu mısrada uykusuzluğunu, gözlerini çelik mermiye benzeterek ifade etmektedir.

1- **Bir çift çelik mermi gözlerim** ifadesinde gözler, bir çift çelik mermiye benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Bir çift çelik mermi gözlerim** ifadesindeki göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

---

[314] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[315] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[316] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Bir çift çelik mermi gözlerim** ifadesi, şairin okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturmak amacıyla oluşturduğu estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Bir çift çelik mermi gözlerim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla dil kurallarına aykırı bir şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızlar zilzurna sarhoş:*** Bu mısrada yıldızların gökyüzündeki hareketleri ile sarhoş bir insanın hareketleri arasında ilişki kurulmaktadır.

1- **Yıldızlar zilzurna sarhoş** mısra'ında yıldızlar, sarhoş bir insana benzetilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme yapılmaktadır.

2- **Yıldızlar zilzurna sarhoş** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Yıldızlar zilzurna sarhoş** ifadesi, şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutmak, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla meydana getirilen bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldızlar zilzurna sarhoş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmur mu sokakta çırılçıplak yağmur:*** Burada Bağdat sokaklarına yağan yağmur çırılçıplak olarak nitelenmektedir.

1- **Çırılçıplak**[317]; *"tamamen çıplak, anadan doğma, anadan üryan; mecaz olarak bitki örtüsü bulunmayan; mecaz olarak çok açık bir biçimde"* gibi farklı anlamlarda dilimizde yer bulan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, sözcüğün ilk göndergesel anlamından yararlanmakta ve **çırılçıplak yağmur** tamlaması ile yağmura insansı bir durum yüklemektedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği

[317] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

oluşturmaktadır.

2- **Çırılçıplak yağmur** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çırılçıplak yağmur** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla şiir diline uygun bir şekilde oluşturulmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Çırılçıplak yağmur** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

saadet

geldin mi şehrimize buğday benizli sonbahar
gökyüzü yine bulutlar bağlamış
deniz ürperiyor içini çektikçe rüzgâr
tarz-ı nevin yola çıkmış beşiktaş iskelesinden
akıntı ters geliyor
mavi sisler içerisinde üsküdar
istanbul yakasında minareler kalem gibi yükseliyor

ikimiz denize karşı yan yana oturmuşuz
ve plakta eski bir meyhane şarkısı
hıçkırıklı bir ses şikâyetçi sevgilisinden
garson değiştir şunu kardeşim yok mu bir başkası

biz ümitle dolu bir şarkı istiyoruz
aldı bizi götürdü sonbahar havası
gözlerin senin bademsi gözlerin
gökte beyaz zambak gibi martılar
ve deniz boylu boyunca mavi
görebildiğin kadar

biz insanız insanlara saadet lazım
ve bir eylül akşamı
yıldızların zenginliği titretirken insanı
yaseminler gibi açılması hayatımızın
ve bir yürek dünya örsünde dövülmüş
ve bir dünya ışıklar içinde
çoluk çocuk sokaklara dökülmüş

işte ninni gibi bir yağmur çiseliyor
istanbul şehri minareler bulutlar içinde
neden böyle mahzun kızkulesi

tarz-ı nevin yolda akıntı ters geliyor
nasıl da kaybolmuşuz sonbahar içinde
cehennem olup gitsin o bîvefa sevgilisi
garson değiştir şunu kardeşim
allah aşkına yeter

yağmurla birlikte yağdı saadet için ölenler
fırtına gözleriyle bulut bulut indiler
göğüsleri kalbur gibi delik deşik
delirmiş delirecekti kalbimiz
canımıza yetmişti beklemek
onlar konuştu biz dinledik
- saadet var olmanın büyük sebebi
saadet asırlarca bitmeyen hasretimiz
o size gelmezse siz ona gideceksiniz
mademki bir eylül akşamı yaseminler gibi
ve mademki tek dünya
tek yürek

"Saadet" isimli bu şiir, mutluluk ülküsü üzerine yazılmış gibi görünse de bir büyük şehir şiiridir; daha doğrusu bir İstanbul şiiridir[318]. Attilâ İlhan İstanbul'u anlattığı bu şiirinin alt temasında, toplumcu-gerçekçi çizgiye göre tüm dünya insanını saadet ülküsünde birleştirmekte, dünya barışını ve insan sevgisini kendisine konu edinmektedir.

- ***Geldin mi şehrimize buğday benizli sonbahar:*** Sonbahar, ağaçlardan düşen sarı yaprakların, yağmurlu bir gökyüzünün ve kasvetli bir havanın habercisidir. Attilâ İlhan, sonbahar denince akla gelen sarımsı rengi, buğdaydan yararlanarak okuyucuya/dinleyiciye iletmektedir.

[318] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 183.

1- **Buğday benizli sonbahar** ifadesinde sonbaharla beraber akla gelen sarı renk vurgulanmakta ve sonbahar, buğday tenli bir insana benzetilmektedir. Şair, buradaki kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Buğday benizli sonbahar** ifadesi, sonbahar mevsiminin kişileştirilmesi ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Buğday benizli sonbahar** ifadesi, şiire estetik bir yön kazandırmak ve okuyucuda/dinleyicide sonbaharla ilgili çeşitli tasarımlar ve duygu değeri oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Buğday benizli sonbahar** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gökyüzü yine bulutlar bağlamış:*** Attilâ İlhan, sonbahar mevsiminin gelmesi ile yağmurlu bir havanın çevreye hâkim olduğunu anlatmakta ve gösterge olarak da gökyüzündeki yağmur bulutlarını göstermektedir.

1- **Gökyüzü bulutlar bağlamış** ifadesindeki **bağlamak**[319] eylemi; *"bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak; düğümlemek; yaraya ilaç koyup bezle sarmak; denk yapmak, paket yapmak; anlaşma yapmak; uyulması zorunlu olmak; eklemek, bir araya getirmek, birleştirmek; başka bir işle uğraşamaz durumda olmak; sona erdirmek, bitirmek, tamamlamak; geçişi engellemek; birini söz veya yazı ile bağlamak, taahhüt etmek, angaje etmek; büyü, muska vb.nin aracılığıyla birinin birtakım isteklerini veya yetkinliğini engellemek, yok etmek; gönlünü kazanmak; mecaz olarak birinde bir şeye karşı ilgi, istek uyandırarak o şeye ilgi, yakınlık duymasını sağlamak; mecaz olarak bütün ilgisini bir yerde yoğunlaştırmak"* gibi çeşitli anlamları olan bir eylemdir.

Attilâ İlhan eylemin göndergesel anlamlarını kullanmamakta, bağlamak eylemini **kaplamak** anlamında kullanarak farklılaştırmakta ve ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

---

[319] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Gökyüzü bulutlar bağlamış** cümlesi, okuyucuya/dinleyiciye şiir diline özgü bir anlatım sunan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Gökyüzü bulutlar bağlamış** cümlesi, şiir diline uygun hâle getirilmek amacıyla dil kuralları dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Deniz ürperiyor içini çektikçe rüzgâr:*** Bu mısrada, esen rüzgârın denizde oluşturduğu dalgalar, şiir diline özgü ve etkili bir biçimde dile getirilmektedir.

1- **Rüzgâr içini çektikçe deniz ürperiyor** ifadesindeki **içini çekmek**[320]; *"üzüntüsünden derin derin nefes almak"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, insanların sıkıntılı anlarında gerçekleştirdikleri bir eylemi rüzgâr için kullanarak onu kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Rüzgâr içini çektikçe** ifadesi, rüzgâra insana ait bir durumun yüklenmesi ile dil kurallarının dışında bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Rüzgâr içini çektikçe** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sonbaharın havasını aktaran, onlarda birtakım tasarımlar oluşturan estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Rüzgâr içini çektikçe** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarındaki uyumsuzluk nedeniyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Deniz ürperiyor** ifadesindeki **ürpermek**[321]; *"korku, tiksinti, üşüme vb. yüzünden tüylerin dikilip derinin nokta nokta kabarmasıyla görülen ani titreme; mecaz olarak korkmak"* anlamına gelen bir eylemdir. Eylemin üşüme nedeniyle gerçekleşen ani titreme anlamı mısrada geçerli olmakta ve deniz kişileştirilmektedir. Attilâ İlhan bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

---

[320] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[321] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Deniz ürperiyor** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Deniz ürperiyor** ifadesi, şiir diline estetik bir yön kazandıran sanatlı anlatımıyla bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Deniz ürperiyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması nedeniyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Mavi sisler içerisinde üsküdar:*** Bu mısrada, Üsküdar semtinin sislerle kaplı olduğu ifade edilmektedir.

1- **Üsküdar mavi sisler içerisinde** ifadesinde sis, mavi renkli olarak tanımlanmış ve mantığa aykırı bir birleştirme yapılmıştır. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Üsküdar mavi sisler içerisinde** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda manzara ile ilgili çağrışımlar uyandıran sanatlı yapısı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Üsküdar mavi sisler içerisinde** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Aldı bizi götürdü sonbahar havası:*** Bu mısrada, sonbahar mevsiminin kişiler üzerindeki etkisi dile getirilmekte, insanları çeşitli duygulara sürüklediği anlatılmaktadır.

1- **Sonbahar havası aldı bizi götürdü** ifadesinde Attilâ İlhan, bu mevsimin kendilerini duygusallaştırdığını daha somut bir şekilde ifade etmekte ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirmektedir.

2- **Sonbahar havası aldı bizi götürdü** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Sonbahar havası aldı bizi götürdü** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara çeşitli duygular ileten sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sonbahar havası aldı bizi götürdü** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerin senin bademsi gözlerin:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ında sevgilisini düşünmekte ve onun gözlerini şeklinden ötürü bademe benzetmektedir.

1- **Bademsi gözler** ifadesinde, badem ve göz, şekil olarak birbirine benzetilmekte; benzeyen öğe olarak göz, benzetilen öğe olarak badem kullanılmaktadır. Şair, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Bademsi gözler** ifadesi, benzetmeli anlatımın görüldüğü bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bademsi gözler** ifadesi, günlük dilden uzak, şiir diline özgü estetik bir ifadedir ve bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bademsi gözler** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve deniz boylu boyunca mavi:*** Attilâ İlhan, bu şiirinde kendisine mekân olarak İstanbul'u seçmekte, mısra'ında da Marmara Denizi'nin uçsuz bucaksız maviliğinden söz etmektedir.

1- **Boylu boyunca**[322]; *"boyu uzanabildiği kadar, boyu uzunluğunca"* anlamına gelen bir ifadedir. İfade, insanların herhangi bir eylemlerini, durumlarını anlatmak için kullanılırken burada, denizin göz alabildiğince masmavi göründüğünü ifade etmektedir. Boylu boyunca ifadesinin anlamında değişikliğe giden şair, mısra'ını alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

2- **Deniz boylu boyunca mavi** ifadesi, şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

[322] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Deniz boylu boyunca mavi** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yıldızların zenginliği titretirken insanı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yıldızların sayıca çok olmalarını zenginlik olarak nitelemekte ve görüntülerinden biraz ürktüğünü ifade etmektedir.

1- **Yıldızların zenginliği** ifadesinde zenginlik göstergesi ile kastedilen **çok, fazla** gibi kavramlardır. Attilâ İlhan burada, kavramlar arasında aktarma yaparak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yıldızların zenginliği** ifadesinde zenginlik göstergesi, göndergesel anlamından uzaklaşmakta ve ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Yıldızların zenginliği** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sağlamak için oluşturulmuş sanatlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yıldızların zenginliği** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve bir yürek dünya örsünde dövülmüş:*** Attilâ İlhan, mutlu olma ümidi ile yazılmış gibi görünen bu şiirinde, alt tema olarak büyük şehirlerde, özellikle İstanbul'da, ezilmiş, kenar semtlere itilmiş, yoksulluk çeken halkı toplumcu-gerçekçi çizgiye göre yansıtmaktadır. Bu mısra, kenar semtlerdeki insanların çektikleri çileleri yansıtmaktadır.

1- **Dünya örsünde dövülmüş bir yürek** ifadesindeki **örs**[323]; *"biçimleri yapılacak işe göre değişen, üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyli, demir araç; üzerine çivi çakılacak ayakkabı geçirilen kunduracı gereci"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. **Dünya örsü** ifadesindeki sözcükler arasında ilişki kurularak güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

[323] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Dünya örsü** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dünya örsü** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda çeşitli tasarımlar oluşturan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dünya örsü** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Dünya örsünde dövülmüş bir yürek** ifadesinde, insanların dünya üzerinde çok acılar çektikleri, zulümlere, yoksulluğa maruz kaldıkları ifade edilmekte ve bu düşünceler daha somut bir dille okuyucuya/dinleyiciye sunulmaktadır. Attilâ İlhan bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

6- **Dünya örsünde dövülmüş bir yürek** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbiriyle uyumlu olmaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Dünya örsünde dövülmüş bir yürek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye acı çeken insanların durumları ile ilgili tasarımlar ileten, onlarda duygu değeri oluşturan estetik yapısıyla bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Dünya örsünde dövülmüş bir yürek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir dil sunmak amacıyla dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve bir dünya ışıklar içinde:*** Bu mısrada, barışın hâkim olduğu bir dünya hayal edilmektedir.

1- **Işıklar içinde bir dünya** ifadesinde yer alan ışık göstergesi, **barış, huzur, mutluluk** gibi kavramları karşılayan bir ifadedir. İfadede soyut kavramlar somutlaştırıldığından mısra, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Işıklar içinde bir dünya** ifadesi, ışık göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaştırılması sonucu dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Işıklar içinde bir dünya** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tüm dünyaya barışın, mutluluğun, huzurun hâkim olduğunu etkileyici bir dille anlatan sanatlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Işıklar içinde bir dünya** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Neden böyle mahzun kızkulesi:*** Attilâ İlhan, denizin karşısına oturup seyrettiği İstanbul'u şiire yansıtırken, içinde bulunduğu ruhsal durumu da aktarmaktadır. Şair, duygusal bir anında olduğundan Kızkulesi O'na mahzun görünmektedir.

1- **Mahzun Kızkulesi** ifadesinde yer alan **mahzun**[324]; *"üzgün"* anlamına gelen ve insanların ruhsal durumlarını belirtmek için kullanılan bir ifadedir. Attilâ İlhan, sözcüğü Kızkulesi için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Mahzun Kızkulesi** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum olmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Mahzun Kızkulesi** ifadesi, şairin hislerini Kızkulesi'ne aktararak anlattığı sanatlı bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Mahzun Kızkulesi** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nasıl da kaybolmuşuz sonbahar içinde:*** Bu mısrada şair, sonbaharın hüzünlü havasının kendisini ne denli etkilediğini, çeşitli duygulara ve düşüncelere sevk ettiğini

[324] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

ifade etmek istemektedir.

1- **Sonbahar içinde kaybolmuşuz** ifadesinde *"yitmek; görünür olmaktan çıkmak"* anlamlarına gelen **kaybolmak**[325] eyleminin göndergesel anlamından uzaklaşılarak ruhsal bir durum, daha somut bir dille ifade edilmekte; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Sonbahar içinde kaybolmuşuz** ifadesi, soyut bir durumu somut olarak ifade eden, ölçünlü dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Sonbahar içinde kaybolmuşuz** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sonbaharın yarattığı duygularla ilişkili tasarımlar ileten, bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sonbahar içinde kaybolmuşuz** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmurla birlikte yağdı saadet için ölenler:*** Attilâ İlhan bu mısrada, mutluluk, huzur ve barış uğruna mücadele verip bu uğurda yaşamlarını yitirenleri anmaktadır.

1- **Saadet için ölenler yağmurla birlikte yağdı** ifadesinde, hayatlarını amaçları uğruna yitirenler yağmurla bir tutulmakta ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması oluşturulmaktadır.

2- **Saadet için ölenler yağmurla birlikte yağdı** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Saadet için ölenler yağmurla birlikte yağdı** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen anlatımı, onlarda oluşturduğu çeşitli tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[325] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Saadet için ölenler yağmurla birlikte yağdı** ifadesi, şiir diline uygun, okuyucuda/dinleyiciyide etki yaratacak şekilde gündelik dilin kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Yağmurla birlikte yağdı saadet için ölenler)***

Fırtına gözleriyle bulut bulut indiler: Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, özgürlük, barış, mutluluk için mücadele edip bu uğurda hayatlarını kaybeden insanlar hatırlanmakta ve fırtına gözler tamlaması ile bu savaşçı insanların kararlılıkları vurgulanmaktadır.

1- **Fırtına gözler** ifadesinde, barış, mutluluk için mücadele edenlerin bu mücadeleden yılmayan tavırları, gözlerin fırtınaya benzetilmesi ile anlatılmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı yapılmaktadır.

2- **Fırtına gözler** ifadesindeki benzetmeli anlatım, ifadenin dil kuralları dışına çıkmasına neden olmakta ve ifade alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Fırtına gözler** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen ve onlarda çağrışımlar uyandıran yapısı ile bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Fırtına gözler** ifadesi, sözcüklerinin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bulut bulut indiler** ifadesinde buluta benzetilenler barış, kardeşlik, mutluluk gibi kavramlar uğruna mücadele eden insanlardır. Bulut ifadesinin kullanılması ile aktarma – deyim aktarması yapılmaktadır.

6- **Bulut bulut indiler** ifadesinde bulut göstergesinin yinelenmesi ile yeni bir ikileme oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği verilmektedir.

7- **Bulut bulut indiler** ifadesi, hem bulut sözcüğünden yeni bir ikilemenin türetilmesi, hem insanların buluta benzetilmesi ile mantığa aykırı olarak kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

8- **Bulut bulut indiler** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla estetik şekilde meydana getirilmiş bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Delirmiş delirecekti kalbimiz:*** Bu mısrada, barış, özgürlük gibi kavramlar için mücadele edip hayatını kaybedenlerin hatırlanması ile duyulan aşırı heyecan anlatılmaktadır.

1- **Kalbimiz delirecekti** ifadesinde yer alan **delirmek**[326] eylemi; *"deli olmak, aklını yitirmek, çıldırmak"* gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Burada **aşırı heyecanlanmak** ifadesi, delirmek ile anlatılmaktadır.

Kalbimiz delirecekti ifadesi, sözcüklerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Kalbimiz delirecekti** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi heyecanlandıran, etkileyen, onlara estetik bir anlatım sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Kalbimiz delirecekti** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak bir bağdaştırmadır ve bu sebeple bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve mademki tek dünya***

Tek yürek: Attilâ İlhan, şiirinin son iki mısra'ında, insanlığı barış, mutluluk, kardeşlik gibi ortak paydalarda birleştirmektedir.

1- **Mademki tek dünya, tek yürek** ifadesi, insanların aynı düşünceleri paylaştığını, aynı duyguları taşıdığını, aynı şeyleri amaçladığını somut bir şekilde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Mademki tek dünya, tek yürek** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarında değişiklik yapılması ile meydana gelmiş kapalı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[326] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Mademki tek dünya, tek yürek** ifadesi, şiir dilini canlandırmak, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek amacıyla yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Mademki tek dünya, tek yürek** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

arka sokak

şairim benim şair gözlerim var
bakarım ayva rengi bir akşam olmuş
denizler kiremitler pirinç gibi parlak
yaprakların arasında kirazlar
yine çocuk çığlıkları dünyayı tutmuş
ve yaslanıp çiçekli penceresine
bisikletçinin oğlu armonik çalar
sokakta mangal yakan sevgilisine
belâlım off-kıvılcımlı ve kıvrak

sen bizim arka sokak
delikanlı bir kız gibi rüzgâra karşı durmuşsun
boyunları terli ayakları çıplak
âşıksın çapkınsın sarhoşsun
etsiz ekmeksiz hayatın sere serpe
şimşek gibi bütün yüzünle birden gülüşün
gündüz işe gitmen gece efkârlanıp içmen
ve sırılsıklam karakoldan dönüşün
belâlım off-artık yeter be

Attilâ İlhan, "Arka Sokak" isimli bu şiiri ile ilgili şu bilgileri vermektedir: *"İki özelliği olan bir şiir: Birincisi, Türk Musikisi'nden ilk etkilenmelerin izini taşıması, (belâlım off, bir şarkıdan alınmadır), ikincisi, İstanbul'da içine girdiğim şehir yaşantısının bana İzmir'deki şehir yaşantım üzerine şiirler yazdırması: Burada adı anılan sokak, tutuklandığım yıl oturduğumuz Karşıyaka'daki 1696. sokaktır*[327]*."*

[327] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 184.

- ***Şairim benim şair gözlerim var:*** Attilâ İlhan, bir şair olarak dünyaya, dünyada gelişen olaylara diğer insanlardan daha farklı baktığını anlatmak istemektedir.

1- **Şair gözler** ifadesi ile bakış açısının diğer insanlardan daha başka olduğunu anlatan Attilâ İlhan, gözleri şair olarak niteleyerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Şair gözler** ifadesi, şiir diline uygun; fakat ölçünlü dil kurallarından uzak bir ifadedir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Şair gözler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir anlatım sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Şair gözler** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbirleriyle uyum sağlamaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bakarım ayva rengi bir akşam olmuş:*** Şair bu mısra'ında, güneşin batmak üzere olduğu sırada turuncumsu görünen gökyüzünü ayva rengi olarak yorumlamaktadır.

1- **Ayva rengi akşam** ifadesinde akşam, renginden ötürü ayvaya benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı yapılmaktadır.

2- **Ayva rengi akşam** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ayva rengi akşam** ifadesi, şiirsel anlatımı ve okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen estetik yönü ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Ayva rengi akşam** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Belâlım off-kıvılcımlı ve kıvrak:*** Bu mısrada İzmir'deki bir sokakta, mangal yapan kıza hitap edilmektedir.

1- **Belâlı**[328]; *"yoran, üzen, can sıkan; kavgacı, şirret; yolsuz kadının zorba dostu"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Şair, **belâlım** ifadesi ile sokaklarında bulunan genç kızı kastetmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kıvılcım**[329]; *"yanmakta olan bir maddeden sıçrayan küçük ateş parçası, alev, çakım, çakın, çıngı, şerare; demir, taş vb. maddelerin güçlü çarpışmasından sıçrayan ateş durumundaki parçacıkları; mecaz olarak harekete geçiren etken; güneş yüzeyinde düzensiz aralıklarla görülen parlama"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Sözcük burada genç kızın ne derece **çekici, etkileyici** olduğunu anlatmak için göndergesel anlamından uzaklaştırılmakta; bu kullanımla şair aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

3- **Kıvrak**[330]; *"ince tülbent veya ipekli baş örtüsü; yerli dokuması kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi; canlı, hareketli, atik; akıcı, işlek; aceleci; güzel, şık, yakışıklı"* gibi anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük burada **hareketli**, **canlı** gibi göndergesel anlamlarında kullanılmaktadır.

4- **Belâlım off-kıvılcımlı** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarında yapılan değişiklik ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Belâlım off-kıvılcımlı** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi şiire çeken etkileyici anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

6- **Belâlım off-kıvılcımlı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının değiştirilmesi ile dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

7- **Of** şeklinde yazılan, sıkıntı, üzüntü, bezginlik bildiren söz, off olarak iki f'li yazılmakta ve bu örnekle sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturulmaktadır.

---

[328] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[329] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[330] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Şimşek gibi bütün yüzünle birden gülüşün:*** Burada genç kızın gülüşü, şimşek çakmasına benzetilmektedir.

1- **Şimşek gibi** ifadesi ile genç kızın gülüşünü şimşeğe benzeten Attilâ İlhan, benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

2- **Bütün yüzünle birden gülüşün** ifadesi, genç kızın samimi ve içten gülümseyişini yadırgatıcı bir şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bütün yüzünle birden gülüşün** ifadesi, genç kızın gülüşünü kalıp sözlerin dışında, şiir diline özgü bir biçimde anlatan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Bütün yüzünle birden gülüşün** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

duvar

ben bir duvarım hiç güneş görmedim
sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar
yüzümüz benek benek tahtakurusundan
ve sinemiz baştan başa ak üstünde karalar
- kelepçeden kahroldu kahroldu bileklerim
- sıyrılıp çıktım artık ölüm korkusundan
- dilim dilim sırtımdaki yaralar
ben demirbaşım sığır siniriyle dayak yedim
biz de duvarız dinleyen duyan düşünen duvarlar
bizim kucağımız terk edilmiş bir yatak gibi kirli soğuk
ve bizim kucağımızda kasırgalı insanlar

yüzündeki deniz parlaklığıyla durur hatıramızda
o çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk
o zaman mayıstı yağmurlar başımızda
bir cumartesi akşamı girdi kapımızdan
gözlerinde kıpkızıl diken diken öfkesi
adeta birdenbire aydınlandı zindan
onu böyle görünce nasıl da korkmuştuk
sapından fırlamış bir balta gibi çehresi
ve omuzlarında delikanlı gölgesi

o zaman mayıstı yağmurlar başımızda
o sırtüstü yatağında yatardı
sımsıcak gözleri şimdi bile aklımdadır
bir sana bakardı bir bana bakardı
dışarda tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır
toprak ana bütün zincirlerinden çözülmüş
sabahlar akşamüstleri manolya gibi parlak

tarlaların yüzü gülmüş
işte her akşam geçtiği denize çıkan sokak
ah işte annesi annesi sevgilisi

işte biz dinleyen duyan düşünen duvarlar
işte o çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk

dışarda tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır
bizim kucağımız terk edilmiş bir yatak gibi kirli soğuk
o birkaç defa kartal gibi gitti kartal gibi döndü
çığlıklarını değil kırbaç sesini duyduk
biz duvarız neyleyelim gözlerimiz ağlamayı bilmez
onu bir gece sabaha karşı büsbütün götürdüler
kendi gitti ismi kaldı yadigâr bağrımızda
o zaman mayıstı yağmurlar başımızda

ya biz idam duvarıyız karşımızda çok insan öldürdüler
onlar hep döküldü biz hep ayakta kaldık
temelimiz kanla beslendi ama nedense uzamadık
öyle bakmayın bu yaralar şerefli yara değil
getirirler vururlar biz öyle dururuz
yağmurlar gözyaşı bulutlar mendil
elimizden ne geldi de yapmadık
ah öyle bakmayın utanırız kahroluruz

onlar hep döküldü biz hep ayakta kaldık
bir mayıs sabahı toprak rezil gök rezil
yıldızlar küfür gibi yüzümüze tükürür gibi
şafak sancılarıyla iki büklümdü ufuk
ve simsiyah çamur gibi bir manga ortasında
siyaset meydanına geldi dev yumruklu çocuk
bulutlar eğilip alnının terini sildiler

ve mermiler birdenbire ölümü getirdiler

o düştü biz yine ayakta kaldık
halbuki ne kadar ne kadar yorgunuz
öyle bakmayın bu yaralar şerefli yara değil
ah öyle bakmayın utanırız kahroluruz

"Duvar, bu şiir İkinci Dünya Savaşı içinde kahredilen bütün dünya duvarları için yazılmıştır ibaresiyle başlamaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra duvar sözcüğü, insanların hürriyetlerini engelleyen bir kavram olmuştur. Şiirde duvar, insanla bütünleşerek okuyucunun karşısına çıkmaktadır."

Şiirde, hürriyetlerini duvarların engellediği insanlar vardır; insanların hapiste gördükleri baskı ve zulüm konu edilmiştir. Duvarın iç yüzünde acı, korku, zulüm ve kelepçe; dışında ise anne, güneş, sevgili, çocuk, mutluluk vardır. Bu birbirine zıt unsurlar duvarla ayrılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra duvar, aynı zamanda ayrılığın sembolüdür. Attilâ İlhan'ın diğer toplumcu şiirlerinde olduğu gibi, burada da hürriyet, barış ve insan teması vardır. Şiirde ayrılık ve insan hürriyetini engelleyen sembol durumundaki duvar; kişileştirilerek, insanların çektikleri acıları gören, duyan, sezdiren bir sembol durumundadır[331].

Attilâ İlhan'ın ve diğer toplumcu şairlerin İkinci Dünya Savaşı'ndaki acılara, zulümlere kayıtsız kalamamalarının en büyük nedenlerinden biri, kendilerinin de siyasi suçlardan ötürü gözaltına alınmaları ve tutuklanmalarıdır.

- ***Ben bir duvarım hiç güneş görmedim:*** Attilâ İlhan bu şiirinde duvarı hem kişileştirmekte, hem de intak sanatıyla onu konuşturmaktadır. Güneş görmek mutluluğu, huzuru ifade ederken; güneş görmemek mutsuzluğu, mahpusluğu anlatmakta; böylece ortaya zıt kavramlar çıkarılmaktadır.

[331] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 91.

Bir mekâna hiç güneş girmemesi için, o yerin dört tarafının da duvarlarla çevrili olması gereklidir. Şiirde, hapishaneleri saran tüm duvarlar konu edilmekte; bu duvarların insanların hürriyetlerini engellediği ve dışarıyla olan ilişkilerini kestiği anlatılmak istenmektedir.

1- Mısrada, duvarın konuşturulması ile hem intak, hem kişileştirme sanatı meydana getirilmekte; Attilâ İlhan bu örneği ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Ben bir duvarım hiç güneş görmedim** mısra'ı, cansız bir varlığın konuşturulması ve dolayısıyla kişileştirilmesi sonucu mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye hapishanedeki insanların mutsuzluğunu, ümitsizliğini aktaran estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek üzere anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar:*** Bu mısrada, diğer duvarların varlığına dikkat çekilmekte; hapishaneleri saran, insanların hürriyetini engelleyen tüm duvarlardan söz edilmektedir.

Ayrıca şiirde dile getirilen başka duvarlar ile insanların düşünce bakımından birbirinden ayrıldıkları ve birbirlerine düşman oldukları anlatılmak istenmektedir[332].

1- **Sen hiç güneş görmemiş bir başka duvar** mısra'ında, ikinci teklik kişi zamiri olan sen, duvar için kullanılmakta ve duvara insan özelliği verilmektedir. Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği teşkil etmektedir.

[332] Gös. yer.

2- Mısrada, duvara **sen** diye hitap edilmesi, onu kişileştirmekte ve ölçünlü dil kurallarına aykırı hâle getirmektedir. Mısra bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek üzere oluşturulmuş, onlara hapishanelerle, mahpuslarla ilgili tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek, onlarda ümitsiz mahpuslara karşı duygular oluşturmak amacıyla gündelik dilden uzak şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yüzümüz benek benek tahtakurusundan:*** Mısrada, duvarların üzerindeki tahtakuruları, hapishanede hiç güneş görmeden yaşam süren insanların sağlık sorunları yaşayacaklarını anlatmaktadır.

1- **Yüzümüz tahtakurusundan benek benek** ifadesinde, yüzümüz sözcüğünün kullanılması ile duvara insana ait özellikler verilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yüzümüz tahtakurusundan benek benek** ifadesinde yer alan **benek benek** ikilemesi; Türk Halk Şiiri'nde çok sık kullanılan ve herhangi bir şeyin üzerindeki ufak lekeleri anlatan bir ikilemedir.

Yüzümüz tahtakurusundan benek benek ifadesinde, duvarın intak sanatı ile konuşturulması, ona insan özellikleri verilmesi, mısra'ın ölçünlü dil kurallarına aykırı bir mısra olmasını sağlamakta ve ifade alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Yüzümüz tahtakurusundan benek benek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye mahpusların durumlarını, hapishane şartlarını tasarımlar yoluyla ileten sanatlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yüzümüz tahtakurusundan benek benek** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının göz ardı edilmesi ile dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir bağdaştırmadır ve ifade bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve sinemiz baştan başa ak üstünde karalar:*** Yukarıdaki mısrada olduğu gibi burada da, hapishanenin mahkumlarda meydana getireceği sağlık sorunları konu edilmektedir. Bunun yanında, bembeyaz duvarda kara lekelerin olması, yüz kızartıcı suçların işlendiğine işaret etmektedir.

1- **Kara**[333]**,** mısrada mecaz olarak *"yüz kızartıcı suç, leke"* anlamlarında kullanılmaktadır. Duvarların sinesinden bahsedilerek onlara insan niteliği verilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısrada duvarların kişileştirilmesi ile ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırmalar yapılmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- Mısra, hapishanelerle ve içindeki mahkumlarla ilgili tasarımları okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda çağrışımlar uyandıran estetik kullanımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***- Kelepçeden kahroldu kahroldu bileklerim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İkinci Dünya Savaşı yıllarında tutuklanmış, işkencelere maruz kalmış bir mahkumu konuşturmaktadır.

- **Kahrolmak**[334]; *"çok üzülmek, içlenmek"* gibi anlamlara gelen ve insanların ruhsal durumlarını ifade edebilmek için kullanılan bir eylemdir. Şair, kahrolmak eyleminin yerine mısra'a uygun bir başka eylem kullanabilecekken bu eylemi özellikle seçmiş; kelepçenin hem kişiye verdiği acıyı, hem de suçsuz yere tutuklanışın yarattığı derin üzüntüyü anlatmak istemiştir.

---

[333] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[334] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Şair, **kahroldu bileklerim** ifadesi ile bileklere insan vasfı yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Kelepçeden kahroldu kahroldu bileklerim** mısra'ında **kahroldu** eyleminin iki kere kullanılmasıyla yeni bir ikileme yapılmakta ve şair bu örnekle sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

3- **Kelepçeden kahroldu kahroldu bileklerim** mısra'ı, kahrolmak eyleminin göndergesel anlamında değişiklik yapılması ile dil kurallarının dışına çıkmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, estetik anlatımı ile şiir diline uygun bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Biz de duvarız dinleyen duyan düşünen duvarlar:*** Bu mısrada şair, duvarları konuşturmakta; onların insanların çektikleri acıları, maruz kaldıkları işkenceleri gördüklerini ve bunlardan rahatsızlık duyduklarını anlatmaktadır.

1- Mısrada duvarların konuşturulması ile intak, dolayısıyla kişileştirme yapılmakta ve Attilâ İlhan bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Mısrada duvarların konuşturulması ile sözcüklerin göndergesel anlamları arasında bir uyumsuzluk oluşmakta ve mısra alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onları çeşitli düşüncelere sevk eden estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışında kalmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yüzündeki deniz parlaklığıyla durur hatıramızda***

O çocuk yumruklu dev o dev yumruklu çocuk: Attilâ İlhan bu mısra'ında, küçük yaşta olmasına rağmen inandıkları uğruna mücadele eden, kararlılığıyla aynı siyasî düşünceye sahip insanları etkileyen bir tutukludan bahsetmektedir.

1- **Yüzündeki deniz parlaklığı** ifadesinde, küçük yaştaki bu kişinin yüzündeki aydınlık ile denizin görüntüsü arasında bağ kurulmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı yapılmaktadır.

2- **Yüzündeki deniz parlaklığı** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yüzündeki deniz parlaklığı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye küçük yaştaki bu tutuklu ile ilgili tasarımlar ileten estetik bir ifadedir. İfade, bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yüzündeki deniz parlaklığı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **O çocuk yumruklu dev** ifadesinde, kendisinden söz edilen kişi dev olarak gösterilmekte ve kararlılığından bahsedilmektedir. Kişiden dev olarak bahsedilmesiyle aktarma – deyim aktarması örneği yapılmaktadır.

6- **O çocuk yumruklu dev** ifadesinde, dev olarak adı geçen kişinin yumruğu çocuk yumruğu olarak nitelenmekte ve bu örnekle güzel benzetme sanatı yapılmaktadır.

7- **O çocuk yumruklu dev** ifadesinde güzel benzetme ve deyim aktarması örnekleri veren Attilâ İlhan, birbirinden farklı anlamlardaki sözcükleri bir arada kullanarak alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

8- **O çocuk yumruklu dev** ifadesi, tanıtılan kişinin yaşının küçük olmasına rağmen, inandıkları uğruna mücadele eden bir yapısının olduğundan bahsetmekte; okuyucuya/dinleyiciye kişinin karakter özellikleri ile ilgili tasarımlar sunulmaktadır.

İfade, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **O çocuk yumruklu dev** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uymaması nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

10- **O dev yumruklu çocuk** ifadesinde, bir önceki cümlenin tam tersi bir anlam vardır. Az önce, kendisinden bahsedilen kişi dev olarak tanımlanırken, burada çocuk olarak nitelenmekte, kişinin yumruğu da bu sefer dev yumruğuna benzetilmektedir. Attilâ İlhan, mısra'ın bu kısmında bahsettiği kişiyi çocuk olarak yorumlamakta, yumruğunu da dev yumruğuna benzeterek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

11- **O dev yumruklu çocuk** ifadesi, düşüncelerinden ve inandıklarından ödün vermeyen kişinin henüz çocuk yaşta olduğunu farklı göstergeleri bir arada kullanarak anlatan yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

12- **O dev yumruklu çocuk** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kişi ile ilgili ilettiği imge ve tasarımlarla, mısradaki sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

13- **O dev yumruklu çocuk** ifadesi, şiir diline uygun, ancak gündelik dilin kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O zaman mayıstı yağmurlar başımızda:*** Bu mısrada, ilkbahar mevsiminin eksik olmayan yağmurlarından söz edilmektedir.

1- **Başımızda yağmurlar** ifadesi, baş göstergesinin göndergesel anlamlarının dışına çıkarılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Başımızda yağmurlar** ifadesi, ilkbahar mevsiminde, özellikle mayıs ayında sık sık yağan yağmuru şiir diline uygun, özgün bir şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Başımızda yağmurlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir dil sunmak

amacıyla göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerinde kıpkızıl diken diken öfkesi:*** Yukarıdaki mısrada dev yumruklu çocuk ve çocuk yumruklu dev olarak kendisinden bahsedilen, siyasî sebeplerden ötürü cezaevine konulan kişi, bu mısrada bir şeye olan öfkesiyle dile getirilmektedir.

1- **Kıpkızıl diken diken öfke** ifadesinde yer alan **kıpkızıl**[335]; *"her yanı kızıl, çok kızıl; mecaz olarak aşırı; mecaz olarak koyu"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür. Şair, kıpkızıl sözcüğünü kullanarak şiirde bahsedilen kişinin öfkesini anlatmaya çalışmakta, **aşırı** anlamından yararlanarak bu öfkenin derecesine dikkat çekmek istemektedir.

2- **Diken diken**[336]; *"dikeni bol; dik duruma gelmiş, dikleşmiş"* gibi anlamlara sahip olan bir ikilemedir. İkileme, göndergesel anlamlarında kullanılmamakta, öfkeyi somutlaştırmak amacıyla tamlamada yer almaktadır. **Diken diken öfke** tamlaması ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma yapılmaktadır.

3- **Diken diken öfke** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Diken diken öfke** tamlaması, mahkumun kızgınlığını, öfkesini estetik bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye aktaran sanatlı bir kullanımdır; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Diken diken öfke** tamlaması, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bağdaştırmalarla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve omuzlarında delikanlı gölgesi:*** Bu mısrada, küçük yaşta siyasî suçlardan tutuklanarak cezaevine konulan kişinin mert, dürüst bir kişi olduğundan bahsedilmektedir.

1- **Omuzlarında delikanlı gölgesi** ifadesinde yer alan **delikanlı**[337]; *"çocukluk*

[335] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[336] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[337] http://tdkterim.gov.tr/bts/

çağından çıkmış genç erkek; mecaz olarak sözünün eri, dürüst, namuslu (kimse)"; gençlere bir seslenme sözü" gibi farklı anlamları bulunan bir sözcüktür. Şair, tutuklu çocuğun namuslu, dürüst bir insan olduğunu anlatmak için delikanlı gölge ifadesini kullanmakta ve gölge sözcüğüne insana ait özellikler vererek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Delikanlı gölge** ifadesinin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlayan şey, gölgeye gelen delikanlı sözcüğüdür.

3- **Delikanlı gölge** tamlaması, tutuklu gencin mert, dürüst, namuslu bir insan olduğunu okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir dille ileten estetik bir ifadedir; tamlama alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Delikanlı gölge** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dışarıda tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır:*** Attilâ İlhan, şiirinde zaman olarak mayıs ayını işlemekte, bu mısrada da ilkbaharın en sıcak ayı olan mayısın yeryüzünü sardığını ifade etmektedir.

1- **Tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır** ifadesinde yer alan **çıngırak**[338] sözcüğü; *"küçük çan; içindeki tanelerin hareketiyle ses çıkaran metal nesne; çok açık ve soğuk (hava)"* gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, sözcüğü göndergesel anlamlarından sıyırıp **sıcak, cıvıl cıvıl** gibi anlamlarda kullanarak ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

2- **Tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilkbaharın neşesini, canlılığını ileten, onlarda çeşitli tasarımlar oluşturan sanatlı bir ifadedir. İfade bu yönüyle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Tabiat mevsimin en çıngıraklı ayındadır** ifadesi, sözcüklerin aralarında anlam ilişkisi bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek olmaktadır.

[338] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Toprak ana bütün zincirlerinden çözülmüş:*** Bu mısrada, baharın gelişi ile birlikte, çiçeklerin açtığı, toprak altındaki canlıların yeryüzüne çıktıkları, ağaçların yeşerdiği ifade edilmektedir.

1- **Toprak ana**[339] ifadesi, halk arasında da çok yaygın olarak kullanılan ve *"kadın gibi doğurgan olması sebebiyle ürün verip besleyen ve çoğaltan toprağa verilen isim"* anlamındadır. Toprak ana ifadesi, halk arasında sıkça kullanılıp yaygınlaştığından bir alışılmış bağdaştırma örneğidir.

2- **Toprak ana bütün zincirlerinden çözülmüş** mısra'ında, toprağın en verimli olduğu ilkbahar dönemi vurgulanmakta; toprağın çeşitli ürünler vererek canlandığı anlatılmak istenmektedir. Bunlara bağlı olarak **zincirlerinden çözülmüş** kullanımı, toprağın canlılığını daha somut bir şekilde ifade etmekte ve mısra aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Toprak ana bütün zincirlerinden çözülmüş** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Toprak ana zincirlerinden çözülmüş** ifadesi, şiire kattığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Toprak ana zincirlerinden çözülmüş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının uyuşmaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tarlaların yüzü gülmüş:*** Attilâ İlhan bu mısrada, çiftçilerin daha önce ektikleri tarlalardan bahar mevsiminde ürün aldıklarını, tarlaların ürün verdiğini anlatmak istemektedir.

---

[339] http://www.nedir.net/

1- **Yüzü gülmek**[340]; *"sevinci yüzünden belli olmak; feraha kavuşmak; temiz, tertipli duruma gelmek"* gibi üç farklı anlamda kullanılan bir deyimdir. Mısrada yüzü gülen tarlalardır ve bu ifade ile tarlaların ürünler verdiği anlatılmak istenmektedir. Deyim, insanlar için kullanıldığından bu mısrada aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Tarlaların yüzü gülmüş** ifadesi, tarlaların verimliliğini deyim yardımıyla daha somut bir biçimde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Tarlaların yüzü gülmüş** ifadesi, tarlaların kişileştirilmesi ile sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmasına neden olan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Tarlaların yüzü gülmüş** ifadesi, tarlaların verimliliğini şiirsel bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Tarlaların yüzü gülmüş** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Biz duvarız neyleyelim gözlerimiz ağlamayı bilmez:*** Attilâ İlhan duvarları kişileştirdiği ve konuşturduğu şiirinde, tutuklulara yapılan eziyetlerden, işkencelerden söz etmekte ve bu işkencelerin duyarlı her insanı üzdüğünü, duygulandırdığını, duvarların ağzından ifade etmektedir.

1- Mısrada, duvarların konuşturulması ve onlara insan özelliği verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gözlerimiz ağlamayı bilmez** ifadesinde yer alan **bilmek**[341]; *"bir şeyi anlamış*

[340] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[341] http://tdkterim.gov.tr/bts/

veya öğrenmiş bulunmak; bir bilim veya sanat dalında yeterli olmak; bir işi yapmaya alışmış olmak, elinden gelmek; tanımak, hatırlamak; sanmak, varsaymak, farz etmek; sorumlu tutmak; inanmak; işine gelmek, uygun bulmak; -a/-e ekli fiillerle yeterlik bildiren birleşik fiiller oluşturur; saymak" gibi pek çok anlamı bulunan bir sözcüktür. Bilmemek ise, yukarıdaki açıklamaların olumsuz durumudur ve insanların gerçekleştiremedikleri eylemleri ifade eder. **Gözlerin ağlamayı bilmemesi** ile, gözlere insan özelliği verilmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- Mısrada hem duvar, hem de gözlerin kişileştirilmesi, anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bir arada kullanılmasına sebep olmakta ve mısra'ın tamamı alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- Mısra, tutuklulara yapılan işkenceleri ve haksızlıkları okuyucuya/dinleyiciye duygu yoğunluğu içerisinde sanatlı bir dille aktarmakta ve bu yönüyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir mısra olmakta ve sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Kendi gitti ismi kaldı yadigâr bağrımızda:*** Attilâ İlhan, şiirinde bahsettiği genç tutuklunun idama götürüldüğünü, diğer mahkumların ve buna şahitlik eden duvarların onu hiç unutmayacaklarını bu mısra'ında dile getirmektedir.

1- **Yadigâr**[342]; *"Farsça kökenli bir sözcüktür ve şu anlamlara gelmektedir; bir kimseyi, bir olayı hatırlatan nesne veya kişi, andaç."*

Bağır[343]; *"göğüs; ok yayı ve dağda orta bölüm; ciğer, bağırsak vb. vücut boşluklarında bulunan organların ortak adı, ahşa"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. İsmi bağrımızda yadigâr kaldı ifadesinde, **akıl, zihin** gibi sözcüklerin yerine **bağır**

[342] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[343] http://tdkterim.gov.tr/bts/

sözcüğünün kullanılması ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **İsmi bağrımızda yadigâr kaldı** ifadesi, bağır sözcüğünün göndergesel anlamının değiştirilmesi ile anlaşılması güç bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **İsmi bağrımızda yadigâr kaldı** ifadesi, ölen gencin çok sevilen bir kişi olduğunu ve hiç unutulmayacağını estetik bir dille ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İsmi bağrımızda yadigâr kaldı** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması bakımından ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ya biz idam duvarıyız karşımızda çok insan öldürdüler:*** Bu mısrada, mahkumların idam edildikleri yerlerde bulunan duvarlar konuşturulmakta, çok sayıda idama tanıklık ettiklerini dile getirmektedirler.

1- **Biz idam duvarıyız** ifadesinde intak sanatı ile duvarları konuşturan Attilâ İlhan, bu örneği ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Biz idam duvarıyız** ifadesi, duvarların konuşturulması ve kişileştirilmesi ile gündelik dilin kullanımından ve kurallarından uzak bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Biz idam duvarıyız** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tutuklularla ilgili bilgileri şiir diline uygun bir şekilde aktaran, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Biz idam duvarıyız** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbirleriyle ters düşmesi neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Temelimiz kanla beslendi ama nedense uzamadık:*** Bu mısrada, tutukluların idam edildikleri yerlerde bulunan duvarlar konuşturulmakta; idam edilen mahkumların

kanlarının duvarlara aktığından söz edilmektedir.

1- **Temelimiz kanla beslendi** diyen duvarlar, insana ait konuşma özelliği alarak kişileştirilmekte, böylece aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

2- **Temelimiz kanla beslendi** ifadesi, şiir içerisinde dikkati çeken bir ifadedir. Bu ifadede, tutukluların öldürüldükleri sırada kanlarının duvarlara aktığı anlatılmakta; **beslenmek** sözcüğü ile mantığa aykırı bir ifade oluşturulmaktadır.

Beslenmek[344]; *"kendini beslemek; besleme işine konu olmak"* anlamlarına gelen bir eylemdir. Şair, bu sözcüğü kullanarak çok sayıda kişinin öldürüldüğünü anlatmak istemektedir. Attilâ İlhan, eylemin göndergesel anlamında yaptığı değişiklik ile ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Temelimiz kanla beslendi** ifadesi, çok sayıdaki tutuklunun idam edildiği bilgisini okuyucuya/dinleyiciye tasarımlarla ulaştıran, şiir diline uyun bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Temelimiz kanla beslendi** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmurlar gözyaşı bulutlar mendil:*** Bu mısrada, tutukluların idam edilmesi, onlara işkenceler yapılması ile çekilen acılar, dökülen gözyaşları anlatılmaktadır.

1- **Yağmurlar gözyaşı** ifadesinde Attilâ İlhan, yağmur ve gözyaşı sözcükleri arasında bağ kurmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Yağmurlar gözyaşı** ifadesi, her iki öğenin birbirine benzetilmesi ile oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmurlar gözyaşı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir dil sunan, onlara

[344] http://tdkterim.gov.tr/bts/

duygu aktaran estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yağmurlar gözyaşı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzaklaşılarak meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bulutlar mendil** ifadesi, yağmurlar gözyaşı ifadesinde olduğu gibi, iki öğenin birbirine benzetilmesi ile oluşmuş güzel benzetme örneğidir.

6- **Bulutlar mendil** ifadesi, göstergelerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Bulutlar mendil** ifadesi, şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutan; okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ve duygu aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Bulutlar mendil** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyuma bakılmadan meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Bir mayıs sabahı toprak rezil gök rezil:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, genç tutuklunun bir mayıs sabahı idam edilişini doğaya gönderme yaparak anlatmaktadır.

1- **Toprak rezil, gök rezil** ifadesinde yer alan **rezil**[345]; *"alçak, aşağılık"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür ve kötü insanlardan bahsetmek amacıyla kullanılmaktadır.

Attilâ İlhan, gencin idam edilişini, toprağa ve gökyüzüne alçaklık, rezillik ifadelerini yükleyerek anlatmakta, idamın utanç verici bir durum olduğunu bu şekilde ifade etmektedir. Mısrada rezil sözcüğünün göndergesel anlamının değiştirilmesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Toprak rezil, gök rezil** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gencin idamı ile ilgili tasarımlar sunan, onlarda acıma, hüzün gibi duygular uyandıran sanatlı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[345] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Toprak rezil, gök rezil** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şafak sancılarıyla iki büklümdü ufuk:*** İdamın gerçekleştiği mayıs sabahında, güneşin doğmak üzere olduğu, tabiata farklı özellikler verilerek anlatılmaktadır.

1- Mısrada, **ufuk** sözcüğü gökyüzü anlamında kullanılarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Ufuk, şafak sancılarıyla iki büklümdü** ifadesinde, güneşin doğmak üzere olduğu, ufuk göstergesinin bir insan gibi sancılar çekmesi ile anlatılmaktadır.

Ufuk, şafak sancılarıyla iki büklümdü ifadesinde yer alan **iki büklüm**[346]; *"beli bükük, öne doğru eğik (kimse); beli bükük, öne doğru eğik bir biçimde"* anlamlarında kullanılmaktadır. Ufuk, şafak sancılarıyla iki büklümdü mısra'ında ufuk göstergesi kişileştirilmekte ve bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Ufuk, şafak sancılarıyla iki büklümdü** ifadesinde, **ufuk** göstergesinin kişileştirilmesi, ifadenin gündelik dilin kurallarından uzak bir anlatım olmasına neden olmakta ve ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Ufuk, şafak sancılarıyla iki büklümdü** ifadesi, güneşin doğmak üzere oluşunu, şiir diline uygun estetik ve sanatlı bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ufuk, şafak sancılarıyla iki büklümdü** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bulutlar eğilip alnının terini sildiler:*** Bu mısrada şair, idamın yaklaştığı vakit, gencin heyecanla terleyişini yine doğadan yardım alarak ifade etmektedir.

1- Mısrada, **bulutların eğilmesi, eğilip gencin alnının terini silmesi** ile onlara

[346] http://tdkterim.gov.tr/bts/

insan özellikleri verilmekte ve bununla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısrada kişileştirilen bulutlar, insanların gerçekleştirdikleri eylemleri yaparak ifadenin anlaşılması güç, kapalı bir ifade olmasına neden olmakta ve mısra, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda tasarımlar ve duygu değerleri oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları dikkate alınmadan bağdaştırılmış sözcüklerle, dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Halbuki ne kadar ne kadar yorgunuz:*** Duvarlar, mahkumların acısına, idamların üzüntüsüne dayanamadıklarını, bu kötü olaylardan büyük üzüntü duyduklarını dile getirmekte; bu acıların onları yorduğunu söylemektedirler.

1- Mısrada, **yorgun** olan **duvarlar**dır. Bu ifade ile duvarlar insan özelliği kazanmakta ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- Mısrada önemli olan bir diğer nokta, **ne kadar ne kadar** söylemidir. Attilâ İlhan, **ne kadar** ifadesini yineleyerek yeni bir ikilemeyi dile kazandırmakta ve bu örnekle sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

3- **Ne kadar ne kadar yorgunuz** ifadesi, ne kadarın ikileme şeklinde kullanılması ile dil kurallarına aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Ne kadar ne kadar yorgunuz** ifadesi, şiir diline uygun anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

onlar bizi itham ediyor

- vay canına ne dersin çavuş
işte bizim şahin büsbütün harap olmuş
dokunma dağılmasın dağılmasın kanatları
dokunma sızlıyor yaram sızlıyor kalbim
- nokta demiş maceramız bitmişti
iki yıl önce bugün hatırlar mısın teğmenim
biz nasıl yere gitmiştik yer nasıl bize gelmişti
- vay canına tütünüm tükenmiş pipom sönmüş
koca şahin seninle yıldızları gezmiştik
neyleyim kanadın kırılmış bir yıldız olmuşuz
söyleşir dururuz onlar da bir günmüş
ölüm ölüm dedikleri işte bu ölümmüş

- sen nesin kuş musun yavrum kuş musun
sen nesin yavrum bulutlarda mı doğmuşsun
uç desem uçar mısın mavilik çeker mi seni
ben babanım hercai gözlü çavuş
dünyadan uçtuğum gün sen dünyaya uçmuşsun
- vay canına görüyorum görüyorum her şeyini
sevgilim kerhanede çırılçıplak soyunmuş
ona sözüm vardı sözlerimi tutamadım
öldüm çavuş öldüm ama unutamadım

- biz kuştuk yıldız olduk yıldız yer içeriz
kendimiz yukarda dünyada gözlerimiz
oğlumuz dilenir karımız kirlenmiş bozulmuş
- vay canına kahretme beni çavuş
kahretme ok çıkacak yayından

günahım ne yetişmez mi bir defa öldüğüm
- yeryüzüne baktım insanları telaş içinde gördüm
felaketler herkesi bıktırmış canından
aydınlıkta ihtikâr aydınlıkta fuhuş
geçilmiyor kandan geçilmiyor gözyaşından

- vay canına bunun için mi dövüştük çavuş
yine ağlar geriyor gümüş örümcekler
yine örümcekler için insanlar ölecekler
- demek ki teğmenim biz kuştuk yıldız olduk
- demek ki çavuş kızımız karımız
- demek ki insanlar demek ki dünya
- vay canına silahım nerde çabuk
bitmemiş anlaşıldı bitmemiş maceramız
işte şahin hazır haydi bin uçalım
dünyayı çavuş dünyayı kurtaralım

Attilâ İlhan, İkinci Dünya Savaşı'na ve savaştan sonrasına değinen bir şiir olarak "Onlar Bizi İtham Ediyor"u yazmıştır. Şiirin en önemli özelliği; bir senaryo gibi düşünülmesi ve iki kişi arasındaki diyaloglara dayanmasıdır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle hiçbir sorunun çözülemediği, toplumsal problemlerin savaş sırasında olduğu gibi devam ettiği, bu problemlerin çözümü için başka şeyler yapılması gerektiği düşüncesi şiirde yer almaktadır[347].

Şiirde, savaş sırasında ölen ve savaşın bitimiyle dünyayı, ailelerini gözleyen, sorunların halledilmediğini üzüntü ile fark eden bir teğmen ve bir çavuş konuşturulmaktadır.

[347] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 184.

- ***İşte bizim şahin büsbütün harap olmuş:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda görev yapan bir savaş uçağından söz edilmekte, onun ne kadar zarar gördüğünden bahsedilmektedir.

1- **Şahin** göstergesi, mısrada göndergesel anlamından uzaklaşarak **savaş uçağı** için kullanılmakta, bu ifade ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Şahin büsbütün harap olmuş** ifadesi, şahin göstergesinin göndergesel anlamının dışına çıkarılması ile yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Şahin büsbütün harap olmuş** ifadesi, savaş uçağının ne denli zarara uğradığını, eski hâlinin kalmadığını şiirsel bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Şahin büsbütün harap olmuş** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dokunma dağılmasın dağılmasın kanatları:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda kullanılan savaş uçağının harap ve perişan durumundan söz edilerek uçağın parçalanarak ufalanacağı söylenmektedir.

1- Attilâ İlhan, **kanatları dağılmasın dağılmasın** ifadesinde iki kere kullanılan dağılmasın sözcüğü ile yeni bir ikileme örneği meydana getirmekte ve sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

2- **Kanatları dağılmasın dağılmasın** ifadesi, dağılmasın sözcüğünün yinelenmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kanatları dağılmasın dağılmasın** ifadesi, şairin şiir dilini canlı tutmak amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Nokta demiş maceramız bitmişti:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden söz edilmektedir.

1- Mısrada, dikkat çeken kısım, **nokta demiş** ifadesidir. İfade, sözcüklerin mantığa aykırı bir şekilde birleştirilmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Nokta demiş** ifadesi, farklı ve ilgi çekici anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Nokta demiş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında kalan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Biz nasıl yere gitmiştik yer nasıl bize gelmişti:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı sırasında görev yapan savaş uçağının düştüğü farklı bir dille anlatılmaktadır.

1- **Yer nasıl bize gelmişti** ifadesinde uçağın gökyüzünden yere doğru düşer vaziyette hareket ettiği anlatılmakta; anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Yer nasıl bize gelmişti** ifadesi, uçağın düşüşü esnasındaki görüntüyü okuyucunun/dinleyicinin zihninde canlandıran estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yer nasıl bize gelmişti** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek, gündelik kullanımlardan uzak tutmak amacıyla dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Koca şahin seninle yıldızları gezmiştik:*** Attilâ İlhan, İkinci Dünya Savaşı'nda, savaş uçaklarında görev yapan askerleri konuşturduğu şiirinin bu mısra'ında, onların uçaklarıyla gökyüzünde dolaşmalarından söz etmektedir.

1- **Şahin** sözcüğü, yukarıdaki mısrada açıklandığı üzere **savaş uçağı** anlamında kullanılmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Koca şahin** ifadesi, sözcüğün göndergesel anlamından uzaklaşmsı nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Koca şahin** tamlaması, savaş uçağını şiir diline yakışır bir şekilde anlatan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Koca şahin** tamlaması, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Yıldızları gezmiştik** ifadesinde, gökyüzünde dolaşan savaş uçağının yıldızlara yakınlığı, anlam bakımından farklı sözcüklerin bir araya getirilmesi ile anlatılmakta ve bu örnekle alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

6- **Yıldızları gezmiştik** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar oluşturmak için meydana getirilmiş estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Yıldızları gezmiştik** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Neyleyim kanadın kırılmış bir yıldız olmuşuz:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda savaş uçağında görev yapan asker konuşturulmakta; uçağın kanadının hasar alması sonucu düştüğünü ve kendisiyle beraber diğer görevli askerin öldüğünü anlatmaktadır.

1- Kanadın kırılmış ifadesinde, uçağın kanadının zarar gördüğü bilgisi okuyucuya/dinleyiciye sunulmaktadır.

2- **Neyleyim**[348] ifadesi, *"ne yapabilirim, elden ne gelir"* anlamına gelen ve çaresizlik belirten bir ifadedir. İfade, halk arasında sıkça kullanılmaktadır.

3- **Bir yıldız olmuşuz** ifadesinde, uçağın düşmesi sonucu görevlilerin öldüğü bilgisi iletilmektedir. Görevliler yıldıza benzetilerek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

[348] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Bir yıldız olmuşuz** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Bir yıldız olmuşuz** ifadesi, ölümü farklı, estetik ve özgün bir dille anlatan sanatlı bir ifadedir. Attilâ İlhan, bu ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

6- **Bir yıldız olmuşuz** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek; onlarda ölümle ilgili tasarımlar oluşturmak amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanarak meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölüm ölüm dedikleri işte bu ölümmüş:*** Yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi, bu mısrada da askerlerin uçağın düşmesi sonucu hayatlarını kaybettikleri ifade edilmektedir.

1- **Ölüm ölüm dedikleri** ifadesinde, iki defa kullanılan **ölüm** sözcüğü ile yeni bir ikileme örneği meydana getirilmekte ve sapma – sözcüksel sapma oluşturulmaktadır.

2- **Ölüm ölüm dedikleri** ifadesi, ölüm sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ölüm ölüm dedikleri** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek; onlarda ölümle ilgili çağrışımlar uyandırmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***- Sen nesin kuş musun yavrum kuş musun:*** Bu mısrada asker, şahin olarak nitelediği savaş uçağına seslenmektedir.

1- Şair, savaş uçağını kuş göstergesine benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Şair, savaş uçağını, kuşa benzetmesinin yanında, ona **yavrum** diye seslenmekte ve yavrum sözcüğünü savaş uçağına aktararak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Kuş musun yavrum** ifadesi, savaş uçağının hem kuş, hem yavrum şekillerinde nitelenmesi ile oluşmuş, gündelik dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Kuş musun yavrum** ifadesi, şiir diline estetik bir anlatım kazandırmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Kuş musun yavrum** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde bağdaştırılmış sözcüklerle oluşan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen nesin yavrum bulutlarda mı doğmuşsun:*** Bu mısrada, yavrum olarak hitap edilen ve kendisine soru yöneltilen şey, savaş uçağıdır.

1- Savaş uçağına **yavrum** diye hitap edilerek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Sen nesin yavrum** ifadesi, savaş uçağını kasteden, ona soru yönelten, mantığa aykırı bir şekilde oluşturulmuş alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sen nesin yavrum** ifadesi, yapılan kişileştirme ile şaire özgü bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Sen nesin yavrum** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bulutlarda mı doğmuşsun?** ifadesinde, savaş uçağının bulutlara yakın bir yükseklikte görev yaptığından söz edilmektedir.

Doğmak eylemi ile uçağa canlı özelliği verilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması oluşturulmaktadır.

6- **Bulutlarda mı doğmuşsun?** ifadesi, savaş uçağından canlı bir varlık gibi bahseden, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Bulutlarda mı doğmuşsun?** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili ve sanatlı bir

anlatım sunan, estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

8- **Bulutlarda mı doğmuşsun?** ifadesi, canlı bir varlık olarak gösterilen savaş uçağı ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***Ben babanım hercai gözlü çavuş:*** Bu mısrada, savaş sırasında uçağın düşmesi ile yaşamını kaybeden asker, kendisinin ölümünden sonra doğan oğluna seslenmektedir.

1- **Hercai gözlü çavuş** ifadesinde yer alan **hercai**[349]; *"hiçbir şeyde kararlı olmayan veya konudan konuya geçiveren (kimse), yeltek, gelgeç; aşkta değişken, vefasız"* gibi anlamları bulunan Farsça kökenli bir sözcüktür. Şair, sözcüğü, askerin oğlunun karakter özelliğini belirtmek amacıyla kullanmakta; ancak sözcüğü kişinin kendisi için değil gözleri için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Hercai gözlü çavuş** ifadesi, hercai sözcüğünün göz göstergesini nitelemesi ile ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hercai gözlü çavuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kişinin karakteri hakkında bilgi ve tasarımlar sunan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Hercai gözlü çavuş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirlerinden uzak olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dünyadan uçtuğum gün sen dünyaya uçmuşsun:*** Attilâ İlhan bu mısrada, savaş sırasında ölen askeri konuşturmakta ve kendisinin öldüğü gün oğlunun dünyaya geldiğini anlatmaktadır.

---

[349] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada ilk olarak kullanılan **uçmak**[350] eylemi; *"yok olmak, ortadan kaybolmak; dinî inanışa göre ruh ölümden sonra göğe yükselmek"* şeklinde göndergesel anlamlarında kullanılmaktadır.

2- **Sen dünyaya uçmuşsun** ifadesinde ise uçmak eylemi, anlamlarının dışında, çocuğun dünyaya gelişini anlatan bir eylem olmaktadır. Şair, burada yeni doğan çocuğu uçmak eylemi ile kuşa benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Sen dünyaya uçmuşsun** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum olmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Sen dünyaya uçmuşsun** ifadesi, **doğmak** eylemini şiir diline özgü estetik ve sanatlı bir üslupla dile getiren alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Sen dünyaya uçmuşsun** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Öldüm çavuş öldüm ama unutamadım:*** Bu mısrada, savaşta ölen asker sevgilisini ve ona verdiği sözleri hâlâ unutamadığını dile getirmektedir.

1- **Öldüm ama unutamadım** ifadesindeki unutmak eylemi, ölünün gerçekleştirebileceği bir eylem değildir; bu sebeple ifade alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Öldüm ama unutamadım** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara çeşitli tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Öldüm ama unutamadım** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[350] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***- Biz kuştuk yıldız olduk yıldız yer içeriz:*** İkinci Dünya Savaşı'nda görev yapan asker pilot, diğer pilot arkadaşıyla kendisini önce kuş olarak nitelemekte, onlar gibi gökyüzünde bulunduklarını söylemekte; hayatlarını kaybetmeleri üzerine yıldız olduklarını ve yıldızlar gibi sonsuza dek gökyüzünde asılı duracaklarını dile getirmektedir.

1- **Biz kuştuk** ifadesinde pilot, kendisini ve diğer pilot arkadaşını kuş olarak niteleyerek benzetme yapmakta; bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Biz kuştuk** ifadesi, pilotun kendilerini kuş olarak nitelemesi sonucunda mantığa aykırı bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırma özelliği kazanmaktadır.

3- **Biz kuştuk** ifadesi, pilotların kuşlar gibi sürekli gökyüzünde olduklarını şiir diline uygun, estetik bir biçimde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Biz kuştuk** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, şiir dilini canlandırmak amacıyla gündelik dilin kullanımından uzak şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yıldız olduk** ifadesinde, pilotların hayatlarını kaybetmelerinden sonra yıldız olarak nitelendiklerini gösteren; yıldız ve pilot arasında bağ kuran bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Yıldız olduk** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile okuyucuya/dinleyiciye mantığa aykırı bir birleştirme sunan alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Yıldız olduk** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye pilotlarla ilgili tasarımlar sunan, onlarda çağrışımlar oluşturan estetik bir anlatımdır ve bu özellikleriyle alışılmamış

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Yıldız olduk** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etki altına almak, onlara tasarımlar iletmek için, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkılarak oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

9- **Yıldız yer, içeriz** ifadesinde, yıldızlar, yenilebilen ve içilebilen nesneler olarak gösterilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

10- **Yıldız yer, içeriz** ifadesi, günlük hayatta mümkün olmayan bir durumu anlatan, anlaşılması güç bir ifadedir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

11- **Yıldız yer, içeriz** ifadesi, şiire estetik bir yön kazandıran sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

12- **Yıldız yer, içeriz** ifadesi, göstergeler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarının dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kendimiz yukarda dünyada gözlerimiz:*** Bu mısrada, savaşta yaşamlarını kaybeden pilotların, dünyayı gözlemledikleri anlatılmak istenmektedir.

1- **Gözlerimiz dünyada** ifadesinde, dünyayı izlemek, gerçekleşen olaylardan haberdar olmak anlamı bulunmaktadır. Göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Gözlerimiz dünyada** ifadesi, şiir dilinin meydana getirdiği günlük konuşmadan uzak, estetik değeri bulunan bir ifadedir ve bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

3- **Gözlerimiz dünyada** ifadesi, şairin meydana getirdiği, estetik değeri yüksek ve özgün bir ifadedir. İfade, göstergelerin bağdaştırılmasında değişiklik yapılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Günahım ne yetişmez mi bir defa öldüğüm:*** Bu mısrada düşen uçakta görevli olan askerlerden biri konuşmakta ve dünyada yaşanan kötü olaylar karşısındaki çaresizliğini anlatmaktadır.

1- **Bir defa öldüğüm yetişmez mi?** ifadesinde, pilot, İkinci Dünya Savaşı sırasında elinden geleni yaptığını, fakat hayatını kaybettiğini söylemekte, ölümünün hiçbir soruna çare getirmediğini anlatmak istemektedir. Mısra, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, çaresizliği, umutsuzluğu okuyucuya/dinleyiciye şiirsel, estetik bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yine ağlar geriyor gümüş örümcekler:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dünyaya hâkim olmaya çalışan uluslar arası kapitalizmi ve kapitalizmin oluşturduğu tekelci sermaye piyasasını anlatmaktadır[351].

1- **Gümüş örümcekler** ifadesi ile kastedilen uluslar arası kapitalizmdir. Şair bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Gümüş örümcekler** ifadesi, kapitalizmi karşılayan yadırgatıcı bir bileştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gümüş örümcekler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kapitalizm ve etkileri hakkında imge ve tasarımlar ileten, estetik bir kullanımdır; bu sebeplerle ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gümüş örümcekler** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yine örümcekler için insanlar ölecekler:*** Bu mısrada, kapitalizmin insanları ezeceği, sömüreceği ve yok edeceğinden söz edilmektedir.

---

[351] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 185.

1- Mısrada örümcekler olarak vurgulanan, kapitalizmdir. Şair, bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması oluşturmaktadır.

2- Mısra, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuda/dinleyicide kapitalizm hakkında imge ve tasarımlar oluşturan, onları düşünmeye sevk eden estetik bir mısradır ve bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarından uzak oluşturulan bağdaştırmasıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

karanlıkta kaynak yapan adam

ben istanbul şehriyim beni karanlık yedi
gözlerim görmez gözlerimi karanlık yedi
insanlar akmıyor kan kesilmiş damarımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
kalbini kalbime verip durmuş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
elleri yıldızlarda kaybolmuş

ben valancia şehriyim derdimi kimseler bilmedi
gün geçtikçe derdim çoğaldı eksilmedi
hâlâ mahkûmlarım kahrolur zindanımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
gözünde kaynak gözlükleri gümüş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
bu gece mahkûmlarımı düşünmüş

ben selânik şehriyim çilem bir türlü bitmedi
çektiklerimi hiçbir şehir çekmedi
ama yine hürriyet şahlanır dağlarımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
bıyıkları çiçeklenmiş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
dağlarımı yaşayıp içlenmiş

ben çunking şehriyim neyleyim gücüm yetmedi
kovdum kovdum canavar içimden gitmedi
kardeş kardeşe düşman çaresiz vatanımda
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
masaldaki şehrâyinde saçları tel tel yanmış
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam

sahipsiz mezarları hatırlamış ağlamış

ben istanbul şehriyim beni karanlık yedi
gözlerim görmez gözlerimi karanlık yedi
şehirler kaynayıp gitmiş gecenin kazanında
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
o yıldızlı pelerine bürünmüş
yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam
beş kıtada hürriyet gibi görünmüş

Attilâ İlhan, bu şiirini Tarlabaşı'ndaki Pelesenk Sokağı'nda bir Ermeni matmazelin evinde kalırken yazmıştır. Şair, akşam vakti eve dönerken ara sokaklardan birinde bir kaynak işçisi görür ve şiirini ondan esinlenerek kaleme alır.

Attilâ İlhan, Duvar'ın Meraklısı İçin Notlar kısmında bu şiiri için şu açıklamayı yapmaktadır:

"Biçim yönünden, benim daha 40 yıllarında bile, serbest vezni belirli bir çerçeveye sokmaya çalıştığımı göstermesi bakımından ilginçtir sanırım. İçlemi, toplumsal yönden olduğu kadar, siyasal yönden de, bugün bile bana kusursuz görünüyor[352]*."*

"Duvar'ın beş bölümünden birine adını veren Karanlıkta Kaynak Yapan Adam şiiri, karanlıklara bulaşmış dünyaya ışık verme amacına hizmet eder. Karanlık, belirsizliği ve ümitsizliği simgeler. Kaynak yapma ise, birleştirme faaliyetini ifadeyle vazifelidir. Karanlıkta kaynağın yapılması, etrafın ateş kıvılcımlarıyla aydınlanması anlamına gelmektedir. Kaynak yapan adam; ümitsizlik, korku ve belirsizliğin hakim olduğu bir yeri, kaynağından çıkan ateş kıvılcımlarıyla aydınlatmaktadır. Dünyanın savaş yıllarında üzerine çöken karanlıktan kurtulması için, aydınlığı sağlayacak

[352] Attılâ İlhan, *Duvar*, …, s. 185.

insanlara ihtiyacı vardır. Şiirde İstanbul, Valencia, Selanik, Çunking şehirleri, dünyayı aydınlatacak insana ihtiyaçlarını belirtirler. Attilâ İlhan, şiirde, şehirleri konuşturarak, savaşın meydana getirdiği acıları bir başka yönüyle sergilemeye çalışmıştır. Şiirin bütünü içerisinde "karanlıkta kaynak yapan adam" ibaresi, barışı çağrıştırmaktadır.

Şiirde, şekil bakımından bütünlük dikkati çekmektedir. Yedişer mısralık beş bölüm vardır. Bu beş bölüm de aynı şekilde kafiyelenmiştir[353]*."*

- ***Ben istanbul şehriyim beni karanlık yedi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İstanbul'daki sosyal ve siyasal sorunları ele almakta; beni karanlık yedi ifadesi ile işçi, emekçi kesimin hakkının yendiğini anlatmaya çalışmaktadır.

1- **Ben İstanbul şehriyim** ifadesi, şehrin konuşturulması ile meydana gelen bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Ben İstanbul şehriyim** ifadesi, İstanbul'un intak sanatı ile konuşturulması ve dolayısıyla kişileştirilmesi sonucu meydana gelmiş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ben İstanbul şehriyim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ben İstanbul şehriyim** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması sonucunda meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

5- Mısrada yer alan **karanlık** sözcüğü, İstanbul'daki faşizmi, emekçi kesimin hakkının yenildiğini anlatan bir ifadedir. Faşizm ve karanlık sözcükleri arasında benzerlik oluşturan Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[353] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 91.

6- **Beni karanlık yedi** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Beni karanlık yedi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şehirdeki toplumsal sorunları, işçi sınıfının yaşadığı zorlukları ve bunlara ait tasarımları etkileyici ve estetik bir dille anlatan, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

8- **Beni karanlık yedi** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Gözlerim görmez gözlerimi karanlık yedi:*** Bu mısrada, İstanbul'da yaşanan toplumsal sorunlara karşı ilgisiz kalındığı, sorunların görmezden gelindiği anlatılmak istenmektedir.

1- Gözleri görmeyen İstanbul'dur. İstanbul'a insana ait özellikler verilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gözlerim görmez** ifadesi, İstanbul'un kişileştirilmesi ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerim görmez** ifadesi, İstanbul'daki sorunların halledilmediğini, görmezden gelindiğini şehri konuşturmak suretiyle okuyucuya/dinleyiciye aktaran, şiir diline özgü sanatlı bir ifadedir; bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Gözlerim görmez** ifadesinde, kendisinden bahsedilen İstanbul şehridir. Şair, şehre insana ait özellikler vererek, gündelik dilin kuralları dışında bir ifade meydana getirmekte ve sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

5- **Gözlerimi karanlık yedi** ifadesinde, faşizmin ezdiği işçi sınıfının yaşadığı sorunlar, sorunların çözümlenmemesi ile ortaya çıkan haksızlıklar konu edilmektedir. İfadede yer alan karanlık, yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi faşizmi karşılamakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği teşkil edilmektedir.

6- **Gözlerimi karanlık yedi** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ oluşturulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Gözlerimi karanlık yedi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye faşizmin yarattığı sosyal sorunları estetik ve şiire uygun sanatlı bir dille aktaran, onlarda tasarımlar ve duygu değeri oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Gözlerimi karanlık yedi** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İnsanlar akmıyor kan kesilmiş damarımda:*** Bu mısrada İstanbul, insan vücuduna benzetilmektedir. Şehirde yaşanan toplumsal sorunlar, vücudun damarlarını tıkamakta ve kan dolaşımını engellemektedir. Sorunların çözüme ulaştırılmaması, durumu içinden çıkılmaz bir hâle getirmektedir.

1- **İnsanlar akmıyor** ifadesinde insanlar, İstanbul'un damarlarında dolaşan kan olarak nitelenmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **İnsanlar akmıyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında anlam bütünlüğü kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İnsanlar akmıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şehirde yaşayanların önemini vurgulayan estetik bir ifadedir; bu sebeple ifade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **İnsanlar akmıyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, şiir diline has sanatlı bir anlatım sağlamak amacıyla göstergelerle oynanması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kan kesilmiş damarımda** ifadesinde, sorunların tıkandığı, çözüme kavuşturulmadığı somut bir dille anlatılmakta ve bununla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği teşkil edilmektedir.

6- **Kan kesilmiş damarımda** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Kan kesilmiş damarımda** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yaşanan toplumsal sorunları, sıkıntıları şiirsel bir dille anlatan, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kan kesilmiş damarımda** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam)***

Kalbini kalbime verip durmuş: Anlam bakımından birbirini takip eden bu mısralarda, karanlığı kaynağından çıkan ışıklarla bölen kaynak işçisi ile imgesel bir anlatım yakalanmaktadır. Kaynak işçisinin, kaynağından çıkan kıvılcımlarla ortalığın aydınlanması, sorunların çözüne kavuşturulması için atılan adımları, ümidi ve barışı simgelemektedir.

1- Alışılmamış bağdaştırma örneği olarak önem arz eden ikinci mısradır. Burada, **kalbini kalbime verip durmuş** ifadesi ile, sorunların çözümü için gerekli olan ortak fikirler, çözüme dair taşınan umut ve istek anlatılmak istenmektedir. Şair, ikinci mısra'ı ile düşüncelerini daha somut bir biçimde dile getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kalbini kalbime verip durmuş** ifadesi, gündelik hayatta karşılaşılamayacak bir durumu ifade ettiğinden alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kalbini kalbime verip durmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imgesel bir anlatım sunan, sorunların çözümü için ortak düşünceleri, ümidi ve isteği içerisinde barındıran estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Kalbini kalbime verip durmuş** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılması ile oluşmuş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam)***

Elleri yıldızlarda kaybolmuş: Bu mısrada, kaynak işçisinin kaynağından çıkan kıvılcımların etrafı kapladığı ve ellerinin görünmesini engellediği anlatılmak istenmektedir.

1- **Elleri yıldızlarda kaybolmuş** ifadesinde, yıldızlar olarak nitelenen, kaynak sırasında etrafa yayılan kıvılcımlardır. Şair, iki nesne arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Elleri yıldızlarda kaybolmuş** ifadesi, yıldız göstergesinin mısra'ı anlaşılması güç bir duruma getirmesi sebebi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Elleri yıldızlarda kaybolmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sunduğu etkileyici ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Elleri yıldızlarda kaybolmuş** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbiriyle uyumlu olmaması sebebiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben valancia şehriyim derdimi kimseler bilmedi:*** Attilâ İlhan, siyasal ve sosyal bakımdan sorunlar yaşanan şehirleri konuşturduğu şiirinin bu mısra'ında İspanya'da bulunan Valencia şehrinin sorunlarını, şehrin ağzından dile getirmektedir.

1- **Ben Valancia şehriyim**, derdimi kimseler bilmedi mısra'ında, şehir kendisini tanıtan, sorunları olduğundan bahseden bir insan olarak gösterilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısrada, Valancia şehrinin intak sanatı yapılarak konuşturulması ve kişileştirilmesi, sözcüklerin anlamları arasındaki uyum düşünülmeden bir araya getirilmesine neden olmakta ve mısra, bu sebeple alışılmamış bağdaştırmaya örnek

oluşturmaktadır.

3- Mısra, şehirde yaşanan sosyal ve siyasal sıkıntılar, sorunlar hakkında okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturmak için göstergelerin estetik bir biçimde bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış, dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben selânik şehriyim çilem bir türlü bitmedi:*** İstanbul ve Valencia şehirlerini konuşturan, o şehirlerde toplumsal ve siyasal sıkıntılar, problemler yaşandığını dile getiren Attilâ İlhan, bu mısra'ında Yunanistan'da bulunan Selânik şehrini konuşturmaktadır.

1- Selânik şehri mısrada intak sanatı ile konuşturularak aslında insanlarının yaşadığı toplumsal sorunları ifadeye çalışmaktadır. Şehrin konuşturulması ile ona insana ait bir özellik veren şair, bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Ben Selânik şehriyim** diyen şehir, kendisini tanıtmakta, mısra'ın devamında siyasal ve sosyal bakımdan problemlerinin olduğuna değinmektedir. Mısra, şehre insana ait özellikler yüklenmesi ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, şehirde yaşanan sorunları, sosyal ve siyasal eksiklikleri okuyucuya/dinleyiciye farklı bir üslupla sunan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin arasında anlam bakımından bağ kurulamadığından dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada, çilem bitmedi diyen şehir, yaşadığı sıkıntıların, zahmetlerin henüz sona ermediğini ifade etmektedir.

- ***Çektiklerimi hiçbir şehir çekmedi:*** Bu mısrada, Selânik'te çok acılar, kavgalar, savaşlar yaşandığından bahsedilmekte, bu kadar kötü olayların başka hiçbir şehirde yaşanmadığı anlatılmaktadır.

1- **Çektiklerim** ifadesi, çile çekmek deyiminden ve çekmek eyleminden örneksenerek meydana getirilmiş bir ifadedir. **Çile çekmek**[354]; *"büyük sıkıntı ve üzüntü içinde yaşamak"* anlamına gelen bir deyimdir. Sadece eylem olarak kullanılan **çekmek**[355] fiilinin anlamlarından biri ise; *"güç durumlara dayanmak, katlanmak"*dır. Şair, çektiklerim ifadesi ile, **sıkıntılar, zor durumlar, üzüntüler** gibi soyut kavramları kastetmekte ve bu sözcüğü ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Çektiklerimi hiçbir şehir çekmedi** diyen Selânik, konuşturularak insan vasfı kazanmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- Mısrada, **çektiklerim** sözcüğünün soyut kavramları karşılaması, Selânik şehrinin kişileştirilmesi, mısra'ın anlaşılması güç ve yadırgatıcı bir anlatım olmasına neden olmakta ve ifade, alışılmamış bağdaştırma özelliği kazanmaktadır.

4- Mısra, şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutan, okuyucuya/dinleyiciye şiir diline uygun bir anlatım sunan estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, anlam bakımından birleştirelemeyecek sözcüklerin bir arada kullanılması sonucu dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ama yine hürriyet şahlanır dağlarımda:*** Bu mısrada, Selânik'te yaşanan savaşlardan sonra, şehrin barışa kavuştuğu ve hürriyetin tüm şehre yeniden hâkim olduğu dile getirilmektedir.

---

[354] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[355] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Dağlarımda hürriyet şahlanır** ifadesinde, hürriyet, dağlarda gezinen, şahlanan bir ata benzetilmekte; hürriyet olgusu somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirilmektedir.

2- **Dağlarımda hürriyet şahlanır** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının uyum sağlamaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Dağlarımda hürriyet şahlanır** ifadesi, hürriyet olgusunu daha somut ve çarpıcı bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye ileten estetik bir ifadedir ve ifade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dağlarımda hürriyet şahlanır** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin ters düşmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışında kalmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam)***

Bıyıkları çiçeklenmiş: Anlam bakımından birbirinin devamı olan bu iki mısrada, karanlıkta kaynak yapan işçinin, kaynaktan çıkan kıvılcımlarla, ışıklarla rengârenk görünen bıyıklarından bahsedilmektedir.

1- **Bıyıkları çiçeklenmiş** ifadesindeki çiçeklenmek eylemi, bıyıkların ışıkların yansıması ile rengârenk göründüğünü anlatan bir ifadedir. İfadede, **çiçeklenmek** eyleminin kullanılması, bıyıkların çiçek açan bir ağaca veya bir bitkiye benzetilmesine neden olmakta ve bu kullanımla bıyık göstergesi için aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Bıyıkları çiçeklenmiş** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bir araya getirilmesi sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Bıyıkları çiçeklenmiş** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren, gündelik konuşma dilinden ayıran estetik bir kullanımdır. İfade bu sebeplerle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Bıyıkları çiçeklenmiş ifadesi, şiir dilinin oluşturduğu yeni, özgün bir anlatımdır. İfade, dil kurallarından uzak olması sebebi ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam)***

Dağlarımı yaşayıp içlenmiş: Bu mısrada, karanlıkta kaynak yapan işçi; yani dünyaya umudu, barışı, mutluluğu getireceğine inanılan, ortak düşünceleri ve duyguları taşıyan simge, Selânik'teki hürriyet yoksunluğuna, savaşa, acılara üzülen bir insan olarak gösterilmektedir.

1- **Dağları yaşamak** ifadesinde, yaşamak sözcüğü göndergesel anlamlarından sıyrılarak **düşünmek, hatırlamak** gibi soyut durumları karşılayan bir eylem olmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Dağları yaşamak** ifadesindeki göstergeler, anlam bakımından bir bütünlük oluşturamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dağları yaşamak** ifadesi, dağlarda verilen özgürlük savaşının düşünüldüğünü, hatırlandığını farklı ve sanatlı bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar ve duygu değeri oluşmasını amaçlayan estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dağları yaşamak** ifadesi, yaşamak eyleminin göndergesel anlamında yapılan değişiklik ile dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **içlenmek**[356]; *"mecaz olarak kimseye belli etmeden bir şeyi kendine dert etmek, duygulanmak"* anlamında kullanılmaktadır.

- ***Ben çunking şehriyim neyleyim gücüm yetmedi:*** Diğer mısralarda konuşturulan İstanbul, Valancia ve Selânik şehirlerinden sonra, bu mısrada Çin'de bulunan Çunking şehri konuşturulmakta; şehir yaşanan acılardan, savaştan söz etmektedir.

[356] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada Çunking şehrinin konuşturulması ile şehre insana ait özellikler verilmekte; bununla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, şehrin konuşturulması, yaşanan acılara, savaşlara karşı koyamadığını dile getirmesi üzerine mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaşırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye bu şehirde yaşanan acıları estetik bir dille aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel örneğidir.

5- **Gücü yetmek**[357]; *"eldeki imkânlarla ancak altından kalkabilmek, üstesinden gelebilmek"* anlamında sözlüklerde yer alan bir deyimdir. **Gücü yetmemek** ise deyimin olumsuz hâlini ifade etmekte; sorunların aşılamadığını anlatmaktadır. Şair, bu deyim yardımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

6- **Neyleyim** ifadesi, mısra'a çaresizlik katmakta, yapılabilecek bir şey olmadığını belirtmektedir.

- ***Kovdum kovdum canavar içimden gitmedi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Çin'de yaşanan iç savaşı kastetmekte, onu bir canavar olarak nitelemektedir.

1- Mısrada **kovdum** sözcüğünü yineleyerek dilimize yeni bir ikileme örneği kazandıran Attilâ İlhan, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Canavar** göstergesi ile, ülkede yaşanan iç savaş kastedilmekte; bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

3- **Kovdum kovdum, canavar içimden gitmedi** mısra'ı, savaşın sona ermesi için mücadele verildiğini ancak, bu mücadelede başarılı olunamadığını sözcüklerin bağdaştırılma biçimleri değiştirilerek anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[357] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

4- **Kovdum kovdum, canavar içimden gitmedi** ifadesi, iç savaşı etkileyici ve sanatlı bir üslupla dile getiren, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşmasını sağlayan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Kardeş kardeşe düşman çaresiz vatanımda:*** Bu mısrada Çunking şehrindeki iç savaş dile getirilmekte, aynı milletin insanlarının birbirlerine düşman oldukları ifade edilmektedir.

1- **Kardeş kardeşe düşman** ifadesi, aynı ülke içinde yaşayan insanların birbirine düşman olduklarını, birbirleriyle kavgalı olduklarını anlatan, halk arasında sıkça kullanılan bir ifadedir. İfadede, **kardeş** sözcüğünün göndergesel anlamı değiştirilmesi ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Kardeş kardeşe düşman** ifadesi, kardeş göstergesinin göndergesel anlamında yapılan değişiklik ile dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- **Kardeş kardeşe düşman** ifadesi, Çunking şehrinde yaşayan insanların birbirleriyle savaştıklarını şiire uygun, estetik bir şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kardeş kardeşe düşman** ifadesi, kardeş göstergesinin göndergesel anlamında yapılan değişiklik ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Çaresiz vatan** tamlamasında yer alan **çaresiz**[358] sözcüğü; *"çaresi bulunmayan, onulmaz; çare bulamayan (kimse), biçare; çıkar yol bulamayan bir biçimde; ister istemez"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Şair, ülkedeki insanların çaresizliğini aktarma – ad aktarması örneği oluşturarak anlatmaktadır.

6- **Çaresiz vatan** tamlaması, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyuşum sağlanamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[358] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Çaresiz vatan** tamlaması, ülkede yaşanan savaşı, sorunları okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar eşliğinde aktaran, sanatlı bir ifadedir. İfade, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Çaresiz vatan** tamlaması, göstergelerin bağdaştırılma şeklinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş, ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Yalnız bir karanlıkta kaynak yapan adam)***

Masaldaki şehrâyinde saçları tel tel yanmış: Anlam bakımından birbirinin devamı olan bu iki mısrada, kaynak işçisi bir masal kahramanı olarak hayal edilmekte; kaynak sırasında çıkan ışıklar, kıvılcımlar şehrâyin olarak değerlendirilmekte ve kaynak işçisinin bu kıvılcımlardan zarar gördüğü anlatılmak istenmektedir.

Şiirin diğer mısralarında olduğu gibi, bu mısra da sembolik bir anlatım sergilenmektedir. Kaynak işçisi, dünyaya barış getirecek umudu, bu umudu taşıyan insanları simgeler.

İşçinin yaptığı kaynak, bir birleştirme hareketidir ve dünya insanını barış olgusunda birleştirmeyi hedef alır. İşçinin şehrâyinde saçlarının yanması ise, barış uğruna verilen mücadelelerde karşılaşılan zorlukları anlatan çarpıcı bir ifadedir.

1- **Şehrâyin**[359]; *"bayramlarda düzenlenen gece töreni"* anlamına gelen, Arapça şahr ve Farsça âyîn sözcüklerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş bir kelimedir.

2- Mısrada, kaynak işçisinin saçlarını yakan şehrâyin, aslında barış uğruna verilen mücadelelerde yaşanılan **sıkıntıları** somut bir biçimde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- Mısradaki **masal** sözcüğünün **barış mücadelesi**ni karşıladığı düşünüldüğünde, ifadenin aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olduğu görülmektedir.

[359] http://www.nisanyansozluk.com/

4- **Karanlıkta kaynak yapan adamın saçları masaldaki şehrâyinde tel tel yanmış** şeklinde nesre çevrilebilen mısra, mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

5- **Karanlıkta kaynak yapan adamın saçları masaldaki şehrâyinde tel tel yanmış** ifadesi, dünya barışını sağlamak uğruna verilen mücadeleleri, çekilen çileleri estetik ve sanatlı bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Karanlıkta kaynak yapan adamın saçları masaldaki şehrâyinde tel tel yanmış** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şehirler kaynayıp gitmiş gecenin kazanında:*** Bu mısrada, geceleyin karanlık çökmesiyle şehir yaşamının bu karanlığa ayak uydurduğu, sessizleştiği anlatılmak istenmektedir.

1- **Bir kazanda kaynamak**[360]; *"anlaşmak, uyuşmak, bağdaşmak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, gece vakti şehirlerin karanlıkla uyumlu olduğunu ifade ederken, deyimin yapısında değişiklik yapmaktadır. Deyim, gecenin kazanında kaynamak şeklinde kullanılarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Şehirler gecenin kazanında kaynayıp gitmiş** ifadesi, şehirlerin gecenin sessizliğine uyum sağladığını somut bir biçimde ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Şehirler gecenin kazanında kaynayıp gitmiş** ifadesi, deyimin yapısının bozulması, göstergelerin soyut bir durumu somutlaştırmak amacıyla göndergesel anlamlarından uzaklaşması nedenleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[360] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

4- **Şehirler gecenin kazanında kaynayıp gitmiş** ifadesi, şiiri gündelik dilin kalıplarından uzak tutan, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda çağrışımlar uyandırmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

taşkın geldi

taşkın geldi saçlarımı sel aldı
kardeş kardeş sokuldu bulutlar kalbimi sardı
mihnet geçti töhmet geçti şu benim garip başımdan
bir yumrukta gökyüzünü cam gibi parçaladım
yıldızlar eridi su oldu ateşimden

taşkın geldi suya gitti insanlarım
pencerem korktu ağladı ben ağlamadım
yalnız bir sel geçti deli bir sel gözlerimden

su çiğnedi ekilmiş tarlamı toprağımı
buğdayım dağıldı gönlüm benden ayrı düştü
su çiğnedi bahçemi bağımı

taşkın geldi kudurdu başıma üştü
korkular yürüdü içimize adım adım
takvimler eridikçe büyüdü çilemiz
sular bulandı yitirdim yavru ceylanımı
pencerem korktu ağladı ben ağlamadım
suya gemiler gibi göğüs verdi ümidimiz

taşkın geldi kan gitti damar damar
alnımıza şimşek çaktı gök gürledi
elimiz böğrümüzde kahpe felek ağzımızı mühürledi
nefesleri gök yumrukları dünya kadar
onlar yine mütebessim ağladılar gözyaşı döktüler
onlar yine kahramandılar büyüktüler

taşkın geldi bulak bulak döküldü
taşkın geldi hürriyet öldü

Attilâ İlhan, "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam" şiirinde yaptığı gibi "Taşkın Geldi" şiirini de sembolik bir anlatıma dayandırmaktadır. Şair, şiirine ünlü 4 Aralık Olayı'nı ve kışkırtılan üniversite gençliğini konu almaktadır. 4 Aralık günü ayaklandırılan üniversite gençliği Tan ve Yeni Dünya gazetelerinin binalarını yıkar; ABC ve Berrak Kitapevleri'ni yağmalar. Attilâ İlhan Tan gazetesini, yayınlarıyla sosyalizmden ziyade çoğulcu demokrasi anlayışını benimsemiş; sendikaların ve partilerin kurulmasından yana olan bir gazete olarak değerlendirmekte ve sendikaların kurulmasını desteklediği için böyle bir felakete maruz kaldığını söylemektedir[361].

Tan Gazetesi, Sabiha Sertel ve eşi Zekeriya Sertel'in sahipliğinde 1934-1945 yılları arasında yayın yapmış, İkinci Dünya Savaşı yıllarının en önemli sol gazetesidir. Gazetenin o dönemde ana davası Nazizme, Hitler'e karşı çıkmak; Türkiye'nin Almanya yanında savaşa katılmasını önlemektir. Aynı dönemde, ülkenin en önemli yayın organlarından olan Cumhuriyet gazetesi ve diğer bazı yerli basın, Alman yanlısıdır ve Almanya'nın egemenliğinde kurulacak yeni Avrupa düzenini savunmaktadır.

Tan gazetesi, İkinci Dünya Savaşı karşısında görüş bildiren bir gazete olmasının yanında, toplumsal meselelere de değinmekte; yoksulluk, pahalılık, yolsuzluk, irtica gibi konuları da ele almaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gazetede şu yazı yayımlanmıştır:

Demokratik Anayasa
Düşünce özgürlüğü, düşünce suçlarının affı
Özgür basın, basın yasasında değişiklikler
İnsan haklarına saygı
Çok partili demokrasiye geçilmesinin hızla gerçekleştirilmesi, bunun için gerekli yasaların çıkarılması
Yolsuzlukların üstüne gidilmesi

Tan gazetesi, gerek yukarıda yayımlanan istekleri, gerek İkinci Dünya Savaşı karşısındaki tutumu, gerekse ülke yönetimindeki tavrı nedeniyle Nazi yanlısı basının,

[361] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 185.

ülkücülerin ve tek parti iktidarını tehlikede gören Chp'nin düşmanlığını kazanmıştır.

Bu gelişmelerin yaşandığı dönemde, 4 Aralık Olayı'na zemin hazırlayan bir başka husus, Chp'den istifa eden Celal Bayar, Adnan Menderes, Tevfik Rüştü Aras ve Fuat Köprülü gibi üst düzey politikacıların yeni bir parti kurmaya yönelmeleri ve yayın organı olarak kendilerine Tan gazetesini seçmeleridir. Bu bürokratlar, Chp'den ayrıldıktan sonra Tan gazetesi ekibiyle beraber Sabiha Sertel'in çıkardığı Görüşler Dergisi'nde demokrasi anlayışıyla buluşmuşlar, bu anlayış doğrultusunda sağ ve sol demokratlar birleşmişlerdir. Bu durum Chp hükumetinin ve onun yayın organı olan Cumhuriyet gazetesinin tepkisine neden olmuştur.

Olaydan bir gün önce, Hüseyin Cahit Yalçın, Tanin Gazetesi'nde **Kalkın Ey Ehli Vatan** başlıklı yazısında, bir komünizm tehlikesi olduğunu ileri sürmüş, gençliği Tan Gazetesi'ne hücuma çağırmıştır. Diğer Almanya yanlısı basın organları da, Tan Gazetesi'nin sahibi Serteller'i komünist olmakla suçlamıştır[362].

"4 Aralık 1945'te, çok sayıda üniversite öğrencisi, turancılar ve islamcılardan oluşan grup önce İstanbul Üniversitesi, sonra da Tan gazetesinin önünde gazetenin yayın politikasını protesto eden bir gösteri yaptı. Göstericiler daha sonra gazete binasına saldırdılar. Saldırıda gazetenin yönetim bölümüyle matbaası tahrip edildi ve yağmalandı. Bu arada genellikle sol yayınlar satan ABC ve Berrak kitabevleri de yağmalandı. ... Beyoğlu'na çıkan göstericiler burada da, sol eğilimli olarak bilinen Görüşler dergisiyle Yeni Dünya ve La Turquie gazetelerini tahrip ettiler. Çok sayıda insan yaralandı.

Olayların ardından saldırıya uğrayan sol görüşlü gazete ve dergilerle birlikte Tan da yayın hayatına son vermek zorunda kaldı. ...

Tan Olayı sırasında İstanbul'da sıkıyönetim olmasına karşın göstericilerden yargılanıp mahkûm olan olmadı. Baskına katılanlar arasında Süleyman Demirel, İlhan Selçuk, Celadet Moralıgil, Ali İhsan Göğüş gibi ilginç isimlerin yer aldığı bilinmektedir.

[362] http://www.sertelvakfi.org/tanolaylari.htm

Baskının sorumlularından hiç kimsenin ortaya çıkarılmamasına karşılık bu toplu linç ve yağma hareketine maruz kalan gazetenin sahibi Zekeriya Sertel ve eşi Sabiha Sertel ve yazarlardan Nail Çakırhan hakkında daha önce yayımlanmış bazı yazılarından dolayı davalar açıldı. Serteller mahkemede "Meclisin ve hükümetin manevi şahsiyetlerine hakaret" ile ilgili 159. ve 173. maddelerinden yargılandılar[363]*."*

- ***Kardeş kardeşe sokuldu bulutlar kalbimi sardı:*** Bu mısrada 4 Aralık 1945'te İstanbul'da Tan Gazetesi, Yeni Dünya Gazetesi, ABC ve Berrak Kitapevleri'ne yapılan baskınlar konu edilmekte, aynı ülkede yaşayan insanların birbirlerine düşman kesildiğinden söz edilmektedir.

1- **Bulutlar kalbimi sardı** ifadesinde Attilâ İlhan, 4 Aralık Olayı'ndan ne derece üzüntü duyduğunu ifadeye çalışmaktadır. Şair, üzüntüsünü, kederini bu ifadesi ile daha somut bir biçimde dile getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği teşkil etmektedir.

2- **Bulutlar kalbimi sardı** ifadesi, somutlaştırmanın görüldüğü, anlam bakımından farklı göstergelerin bir araya getirilmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Bulutlar kalbimi sardı** ifadesi, şairin üzüntüsünü estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda da aynı duyguları oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bulutlar kalbimi sardı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirlerinden farklı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Mihnet geçti töhmet geçti şu benim garip başımdan:*** Attilâ İlhan, 4 Aralık olayından dolayı sıkıntılı olduğunu, kendisine birtakım suçlamaların yöneltildiğini bu mısra'ında dile getirmektedir.

---

[363] http://tr.wikipedia.org/

1- **Başından geçmek**[364]; *"daha önce aynı duruma uğramış olmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, **garip başımdan mihnet geçti** ifadesinde daha önce de benzer sıkıntılar yaşadığını anlatmaktadır. Şair, deyime mihnet, garip gibi sözcükler ekleyerek deyimin yapısında değişiklik yapmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Garip başımdan mihnet geçti** ifadesi, şairin üzüntüsünü, sıkıntısını daha somut bir dille okuyucuya/dinleyiciye sunan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Garip başımdan mihnet geçti** ifadesi, deyimin bünyesinde yapılan değişiklik ve deyime katılan farklı sözcüklerle anlaşılması zor bir ifade hâlini almakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Garip başımdan mihnet geçti** ifadesi, şairin sıkıntılarını, üzüntüsünü daha keskin bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye aktaran, şiire estetik bir değer kazandıran alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Garip başımdan töhmet geçti** ifadesinde yer alan **töhmet**[365]; *"birine yüklenen, işlenildiği sanılan fakat henüz aydınlanmamış olan suç, suçlama"* anlamına gelen bir sözcüktür. Şair, 4 Aralık olayı sırasında kendisinin de bazı sıkıntılar yaşadığını, belki de birtakım suçlamalara maruz kaldığını bu ifadesi ile dile getirmektedir.

Yukarıdaki ifadede olduğu gibi burada da, deyimin yapısında değişiklik yapılmakta, deyime garip, töhmet gibi sözcükler eklenerek sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Garip başımdan töhmet geçti** ifadesi, şairin belirsiz bir suçlamaya maruz kaldığını daha net bir biçimde şiirine yansıttığı bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

---

[364] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[365] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Garip başımdan töhmet geçti** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Garip başımdan töhmet geçti** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda şairin yaşadığı duyguların oluşmasını sağlayan, tasarımlar ve çağrışımlar taşıyan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Yıldızlar eridi su oldu ateşimden:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında olaylara karşı öfkesini dile getirmektedir.

1- **Ateşimden yıldızlar eridi, su oldu** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada, ateş göstergesi şairin öfkesini ifade eden bir sözcüktür. Sözcük, gerçek anlamından uzaklaşarak öfke sözcüğünü karşılamakta, öfke somutlaştırılmaktadır. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Ateşimden yıldızlar eridi, su oldu** ifadesinde yıldızlar, şair tarafından suya benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere mısrada yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Ateşimden yıldızlar eridi, su oldu** ifadesi, ateş sözcüğünün göndergesel anlamının değiştirilmesi ve yıldızlar ile su arasında kurulan bağ ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Ateşimden yıldızlar eridi, su oldu** mısra'ı, Attilâ İlhan'ın 4 Aralık olaylarına karşı tepkisini, öfkesini şiirsel bir üslupla dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ateşimden yıldızlar eridi, su oldu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye olayların şairdeki etkisini yansıtan, onlarda tasarımlar oluşmasını sağlayan ölçünlü dil kurallarından uzak bir birleştirmedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Pencerem korktu ağladı ben ağlamadım:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, penceresinden izlediği olayların korkutucu bir boyutta olduğunu ifade etmektedir.

1- **Pencerem korktu ağladı** ifadesinde, pencereye insana ait korkmak ve ağlamak eylemlerinin yüklenmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Pencerem korktu ağladı** ifadesi, pencerenin kişileştirilmesi sonucu gündelik dilin kurallarından uzak bir kullanım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Pencerem korktu ağladı** ifadesi, 4 aralık tarihinde Tan Gazetesi'ne diğer birkaç yayın organına yapılan saldırıların ne derece ürkütücü olduklarını ifadeye çalışan şiirsel bir anlatımdır. Attilâ İlhan, bu anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- **Pencerem korktu ağladı** ifadesi, göstergelerin anlam birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yalnız bir sel geçti deli bir sel gözlerimden:*** Yukarıda açıklanan mısrada, 4 aralıkta yaşanan olaylarda ağlamadığını ifade eden Attilâ İlhan, bu mısra'ında tam tersi bir açıklama yapmakta ve şiddetli bir biçimde ağladığını dile getirmektedir.

1- **Deli bir sel gözlerimden geçti** şeklinde nesre çevrilebilen ifade, şairin hislerini saklamadan şiddetli bir şekilde ağladığını anlatan bir kullanımdır.

Deli sel ifadesindeki sel göstergesi gözyaşını karşılamaktadır. Şair, gözyaşı ve sel göstergeleri arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği sergilemektedir.

2- **Deli bir sel gözlerimden geçti** ifadesi, sel sözcüğünde yapılan anlam değişikliği ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

3- **Deli bir sel gözlerimden geçti** ifadesi, şairin döktüğü gözyaşlarını şiire uygun bir dille ifade eden, gündelik kullanımdan uzak estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Deli bir sel gözlerimden geçti** ifadesi, göstergelerin gerçek anlamları arasındaki uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Su çiğnedi ekilmiş tarlamı toprağımı:*** Bu mısrada su olarak nitelenen 4 aralık ayaklanmasıdır. Ekilen tarla ve toprak ise, yıkıma uğrayan yayın organları ve bu organlarda aydınların dile getirdikleri insan hakları, barış, özgürlük gibi düşüncelerdir.

1- **Su çiğnedi ekilmiş tarlamı toprağımı** mısra'ında su göstergesi ile 4 Aralık ayaklanması kastedilmekte, benzetme yapılarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Su çiğnedi ekilmiş toprağımı** ifadesinde, ekilmiş toprak ile saldırıya uğrayan yayın organları kastedilmekte, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Ekilmiş tarlamı toprağımı su çiğnedi** mısra'ında, ekilmiş tarla ve toprak olarak ifade edilen yeni yeni dile getirilen özgürlük, demokrasi, insan hakları gibi hususlar da olabilir. Attilâ İlhan, bu olguları ekilmiş tarla ve toprak şeklinde niteleyerek somut hâle getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

4- Mısradaki sözcüklerin tamamının göndergesel anlamdan uzaklaşarak simgesel bir anlatım yakalamaları, mısra'ın yadırgatıcı ve kapalı bir anlatım olmasına neden olmakta, bununla alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

5- Mısra, kapalı anlatımı, taşıdığı imge ve tasarımlar nedeniyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

6- Mısra, göstergelerin tamamının göndergesel anlamlarından uzaklaşması, ölçünlü dil kurallarına aykırılığı sebepleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Buğdayım dağıldı gönlüm benden ayrı düştü:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, hissettikleriyle düşündüklerinin tam tersi şeyler olduğunu ifade etmekte; olaylar karşısındaki şaşkınlığını dile getirmektedir.

1- Mısradaki **buğdayım dağıldı** ifadesi, günlük dile uygun bir anlatım olduğundan alışılmış bağdaştırma örneğidir.

2- **Gönlüm benden ayrı düştü** ifadesinde yer alan **ayrı düşmek**[366]; *"birbirinden uzakta kalmak; mecaz olarak uyuşmamak"* anlamlarına gelen bir deyimdir. Şair, hisleriyle düşüncelerinin farklı şeyler olduğunu deyim yardımıyla ifadeye çalışmakta, bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Gönlüm benden ayrı düştü** ifadesi, şairin gönlü ve aklı arasında kaldığını farklı bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Gönlüm benden ayrı düştü** ifadesi, sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Gönlüm benden ayrı düştü** ifadesi, deyimin mantığa aykırı bir şeklide kurulmasıyla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Su çiğnedi bahçemi bağımı:*** Attilâ İlhan, yukarıda açıklaması yapılan diğer mısrada olduğu gibi burada da 4 Aralık olayını ve saldırıya uğrayan özgür düşünceyi ifadeye çalışmaktadır.

1- **Su çiğnedi** ifadesinde, su, 4 Aralık ayaklanmasını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Su çiğnedi bahçemi bağımı** ifadesinde, **bahçe** ve **bağ** sözcükleri saldırıya uğrayan **gazete** ve **diğer yayın organları**dır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[366] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

3- **Su çiğnedi bahçemi bağımı** ifadesinde, bahçe ve bağ göstergeleri ile yazarların dile getirdiği düşünceler de kastedilmiş olabilir. Bu durumda bahçe ve bağ göstergeleriyle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

4- **Su çiğnedi bahçemi bağımı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışına çıkarak farklı anlamlar kazanmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

5- **Su çiğnedi bahçemi bağımı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye 4 Aralık olayları ile ilgili tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Su çiğnedi bahçemi bağımı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak oluşturulmuş bağdaştırmalarıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Takvimler eridikçe büyüdü çilemiz:*** Attilâ İlhan burada, zaman ilerledikçe sıkıntılarının, dertlerinin arttığından bahsetmektedir.

1- **Takvimler eridikçe** ifadesinde erimek eyleminin takvimleri karşılaması ile **takvim** ve **buz** göstergeleri arasında oluşturulan bağ sonucu aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Takvimler eridikçe** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağlantı kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Takvimler eridikçe** ifadesi, zamanın hızla akıp gidişini şiirin üslubuna uygun, estetik bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Takvimler eridikçe** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan kapalı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnektir.

- ***Sular bulandı yitirdim yavru ceylanımı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, 4 Aralık ayaklanmasında çok sevdiği bir insanın zarar gördüğünü anlatmak istemektedir.

1- **Sular bulandı** ifadesinde, ortalığın karıştığı, olayların içinden çıkılmaz bir hâl aldığı anlamı bulunmaktadır. Şair, bu durumu kullandığı ifade ile daha somut bir biçimde anlatmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği

oluşturmaktadır.

2- **Sular bulandı** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşarak başka ifadeleri karşılamaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Sular bulandı** ifadesi, olayların vehametini okuyucuya/dinleyiciye estetik bir üslupla aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sular bulandı** ifadesi, sözcüklerin anlamlarını yitirmeleri ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Attilâ İlhan, **yavru ceylan** tamlaması ile olaylardan zarar gören sevdiği bir kişiden söz etmekte ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Yavru ceylan** ifadesindeki sözcükler, göndergesel anlamlarından uzaklaşıp bir arada farklı bir anlam kazanmakta, böylelikle ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Yavru ceylan** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen estetik ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Yavru ceylan** tamlaması, göndergesel anlamlarını yansıtmayan sözcüklerin birleşmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Taşkın geldi kan gitti damar damar:*** Bu mısrada 4 Aralık ayaklanmasının istenilen sonuca ulaştığı ve ülkedeki farklı görüşlerin susturulduğu dile getirilmektedir.

1- **Kan gitti damar damar** ifadesi, hükumete karşı olan muhaliflerin ve özgür düşüncenin susturulduğunu somut bir biçimde ortaya koyan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Kan gitti damar damar** ifadesinde, damar sözcüğünün yinelenmesi ile şiir diline yeni bir ikileme kazandırılmakta ve sapma – sözcüksel sapma oluşturulmaktadır.

3- **Kan gitti damar damar** ifadesi, gerek yeni bir ikileme örneğinin verilmesi, gerek sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşması nedeni ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Kan gitti damar damar** ifadesi, olayları kapalı; fakat şiirsel ve estetik bir üslupla aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Alnımıza şimşek çaktı gök gürledi:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, 4 Aralık 1945'te yaşanan olaylardan ne denli zarar gördüklerini, olayların onları ne kadar öfkelendirdiğini anlatmaktadır.

1- Mısra, olaylar karşısında duyulan öfkeyi daha somut bir dille ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, göstergelerin anlamlarından uzaklaşması ile yadırgatıcı ve kapalı bir ifade şeklini almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye şairin öfkesini, kederini üstü kapalı bir şekilde aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Elimiz böğrümüzde kahpe felek ağzımızı mühürledi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yaşanan olaylar karşısında çaresiz kaldıklarını ve susmak zorunda olduklarını dile getirmektedir.

1- **Eli böğründe kalmak**[367]; *"başarısızlığa uğramak, bir şey yapamaz duruma düşmek"* anlamına gelen ve şairin çaresizliğini anlatan bir deyimdir. Attilâ İlhan deyim yardımıyla çaresizliğini somutlaştırarak sunmakta, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

[367] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- **Ağzını mühürlemek**[368]; *"konuşmamak, susmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Şair deyimi kullanarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Kahpe felek** tamlamasındaki **kahpe**[369]; *"orospu, ahlaksız kadın; mecaz olarak dönek"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Sözcük mısrada, felek sözcüğünü niteleyerek ona insan özelliği kazandırmaktadır. Şair bu tamlaması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

4- **Kahpe felek** tamlaması, sözcüklerin anlam özelliklerinin arasındaki uyumsuzluk ile okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir ifade olması sebebi ile alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Kahpe felek** tamlaması, şiire kattığı estetik değeri ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

6- **Kahpe felek** tamlaması, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Onlar yine mütebessim ağladılar gözyaşı döktüler:*** Bu mısrada saldırıya uğrayan yazarların, gazetecilerin sert tepkiler vermedikleri sessiz sessiz ağladıkları anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan gözyaşı döktüler ifadesi, yazarların ve gazetecilerin ağladıklarını belirten bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Gözyaşı döktüler** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözyaşı döktüler** ifadesi, şiir diline sanatlı ve estetik bir üslup katan bir alışılmamış bağdaştırma - sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[368] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[369] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Gözyaşı döktüler** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Taşkın geldi bulak bulak döküldü:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Tan gazetesine karşı ayaklanan insanların sayıca çokluğuna değinmekte, bunu benzetmelerle anlatmaktadır.

1- **Taşkın geldi** ifadesi sembolik bir ifadedir. **Taşkın** göstergesi ile anlatılmak istenen **4 Aralık Olayı**, ayaklanmasıdır. Şair, bu sembolik anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Taşkın geldi** ifadesi, taşkın göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşmasıyla kapalı bir ifade hâlini almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Taşkın geldi** ifadesi, 4 Aralık Olayı'nı sembolik ve estetik bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Taşkın geldi** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Bulak bulak döküldü** ifadesinde yer alan **bulak**[370]; *"kaynak, pınar"* anlamında sözlüklerde yer alan bir ifadedir. İfadede bulak sözcüğünün tekrarlanması ile yeni bir ikileme oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirilmektedir.

6- **Bulak bulak döküldü** ifadesinde, pınara benzetilen, ayaklanmaya katılan insanlardır. Attilâ İlhan bu benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

[370] http://tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Bulak bulak döküldü** ifadesi, hem bulak sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması, hem sözcüğün göndergesel anlamından uzaklaşması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Bulak bulak döküldü** ifadesi, göstergelerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

Harp Kaldırımında Aşk

Duvar kitabının dördüncü bölümü olan "Harp Kaldırımında Aşk", on yedi şiirden meydana gelmektedir. *Duvar*'ın 1948'deki ilk baskısında bu bölüm, "Aşka Dair Şarkılar" adıyla çıkmıştır. Orada on iki olan şiir sayısı, daha sonra on yediye çıkarılmış; ilk baskıda numaralanarak sunulan şiirler sonraki baskılarda isimlendirilmiştir.

Attilâ İlhan, ilk baskıya tüm şiirleri almamasını, şu şekilde açıklamaktadır:

"... bunu yapmakla, toplumcu ozanlara ters düşmüş oluyordum. O zamanki toplumcu ozan eğitimi sevda şiiri yazmayı yasaklamasa bile iyice kısıtlar, yazılan sevda şiirlerinin içine illa siyasal birtakım sloganların sokuşturulmasını gerektirirdi. Görüldüğü gibi, bu sonuncu kurala pekâlâ uyduğum halde, ne hikmetse benim aşk şiirleri yayınlamam, aramızda mesele oluyordu. Oysa kendimi fena halde âşık sanıyordum ve ancak 20 yaşındaydım. Kimseyi dinlemedim, şiirleri yazdığım gibi, ilk kitaba da aldım. İkinci basımda önceden almamış olduklarımı da ekledim. (1990: 209)"

"Harp Kaldırımında Aşk" bölümünde, aşk, gurbet, yalnızlık, yaşamanın güzelliği ve insan sevgisi temaları ele alınmaktadır[371]. Şair, bu temaları toplumcu-gerçekçi çizgide ve **ben**in düşünceleri çevresinde dile getirmektedir[372].

Bu bölümdeki şiirlerde şair, diğer şiirlerinde olduğu gibi tabiatı sevgiyle kucaklamaktadır. Ayrıca Attilâ İlhan, sevgilisine ve memleketine âşık bir insan olarak okuyucusunun/dinleyicisinin karşısına çıkmaktadır.

"Bu şiirlerin en önemli özelliği hepsinin aşk temasını ele almasıdır. Fakat şiirlerin içerisinde, İkinci Dünya Savaşı'nın insanlar üzerindeki etkisini ve hümanist

[371] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 91-92.
[372] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

düşüncelerin aksettirildiğini de söyleyebiliriz. Attilâ İlhan da bunu şöyle dile getirir: "Genellikle bunlar, sevgilisinden uzakta olan bir genç ozanın beraber olmak özlemlerini, gelecek için kurduğu düşleri yansıtır, fonda hafif devrimci bir romantizm de sezilir ki buruk tadını veren galiba budur. (1990: 209)[373] *"*

[373] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 91-92.

1. garipseme

varlığımı tamamen musikiye terk ederim
o tenha garipsemiş eylül akşamlarında
iyi haberler vermedi biraz evvel çin'den
şimdi kıvrak şarkılar çalan kudüs radyosu
daima bu saatte ufka dalar gözlerim
yıldızlar güler bulutların içinden
odam alacakaranlık penceremde ay ışığı
seninle birlikte çinlileri düşünürüm
sokak lambaları durup dururken yanar
o tenha garipsemiş eylül akşamlarında
odam alacakaranlık penceremde ay ışığı
hayalimde eski yeni bir sürü hatıralar

Attilâ İlhan, bir eylül akşamı sevgilisini düşünmekte, onu özlemle hatırlamaktadır. Şair, sevgilisinden ayrı oluşunu dile getirdiği şiirini toplumcu-gerçekçi anlayışa uygun olarak dünya insanına bağlamakta; sevgilisiyle beraber Çin'de yaşanan olayları da düşündüğünü ifade etmektedir.

- ***Varlığımı tamamen musikiye terk ederim***

O tenha garipsemiş eylül akşamlarında: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, eylül akşamları dinlediği müziğe kendisini kaptırdığını, müziğin kendisini farklı hayallere, düşüncelere sürüklediğini anlatmak istemektedir.

1- **Varlığımı tamamen musikiye terk ederim** mısra'ında **varlık**[374]; *"var olma durumu, mevcudiyet; var olan her şey; para, mal, mülk, zenginlik, variyet; önemli, değerli, yararlı şey; ömür, hayat; canlı varlıkların sayısal yoğunluğu veya dağılımı,*

[374] http://tdkterim.gov.tr/bts/

popülasyon; kalıcı olan, gelip geçici olmayan şey" gibi birkaç farklı anlamı bulunan bir sözcüktür. Sözcük mısrada göndergesel anlamlarının dışında benlik olarak kullanılmakta; şair kendisini müziğe teslim ettiğini ifade etmek istemektedir.

Varlık sözcüğü ile **benlik** göstergesi arasında bağ kuran Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Varlığımı tamamen musikiye terk ederim** mısra'ında yer alan **terk etmek**[375] birleşik fiili; *"bırakmak, ayrılmak; salıvermek, vazgeçmek; bakmamak, ihmal etmek"* gibi üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Birleşik fiil mısrada bırakmak anlamında yer almakta; varlığın musikiye terk edilmesi ifadesi, anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılması sonucu alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Varlığımı tamamen musikiye terk ederim** mısra'ı, şairin dinlediği müzikten son derece etkilendiğini gündelik kullanımdan uzak, şiir diline uygun şekilde ifade eden bir mısradır. Mısra, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Varlığımı tamamen musikiye terk ederim** mısra'ı kapalı üslubu, varlık göstergesinin göndergesel anlamında değişikliğe gidilmesi gibi sebeplerle ölçünü dil kurallarından ayrı oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **O tenha, garipsemiş eylül akşamları** tamlamasında yer alan **tenha**[376] sözcüğü; *"ıssız; yalnız, tek"* gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Sözcüğün mısradaki anlamı **ıssız**dır ve eylül ayında akşamların sessizliğini anlatmaktadır.

Garipsemek[377]; *"kendini gurbette veya kimsesiz gibi düşünerek içlenmek; bir şeyi garip, tuhaf ve uygunsuz bulmak, alışamamak, yadırgamak"* gibi anlamlara gelen bir eylemdir. Eylem mısrada, **bir şeyi tuhaf, garip ve uygunsuz bulmak, alışamamak, yadırgamak** anlamlarında kullanılarak eylül akşamlarının sessizliğinin yadırgatıcı

[375] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[376] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[377] http://tdkterim.gov.tr/bts/

olduğu anlatılmak istenmektedir. **Garipsemek** eylemi, insanların tuhaf buldukları, alışamadıkları bir şey veya olay karşısında kullandıkları bir eylemdir. Eylem mısrada sıfat-fiil olarak kullanılmakta ve eylül akşamlarını nitelemektedir. Eylül akşamlarına insana ait bir özellik verilmesiyle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

6- **Garipsemiş eylül akşamları** tamlaması, garipsemiş sıat-fiilinin eylül akşamlarını karşılaması üzerine ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Garipsemiş eylül akşamları** tamlaması, eylül ayında akşam vakitlerinin şairde bıraktığı tesiri okuyucuya/dinleyiciye estetik ve şiirsel bir kaygıyla sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Garipsemiş eylül akşamları** tamlaması, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yıldızlar güler bulutların içinden:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, akşam vakti bulutların arasından beliren yıldızları seyrettiğini ifade etmektedir.

1- **Yıldızlar güler** ifadesinde, bulutların arasından yavaş yavaş belirmeye başlayan yıldızlar, gülmek eylemini yüklenerek insana ait bir eylem gerçekleştirmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Yıldızlar güler** ifadesi, yıldızlar göstergesinin insanlaştırılması ile mantığa aykırı bir birleşim olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Yıldızlar güler** ifadesi, yıldızların gökyüzünde belirişini sanatlı bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıdızlar güler** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

2. arı kuşları

seher vakti tanyerleri atmadan
sökün eder gülerek hep böyle arı kuşları
uyanırım portatif küçücük karyolamda
arz-ı endam eder şarap rengi bir şafak
havada rüyaların çırpınıp uçuşları
ve içim terk edilmiş bir şehir gibi ıssız
şarkı söylerken ırgatlar tarlada tütün kırarak

Attilâ İlhan, bu bölümün ikinci şiirinde yalnızlığını doğadan yararlanarak ifadeye çalışmaktadır.

- ***Seher vakti tanyerleri atmadan:*** Bu mısrada güneş doğmadan önceki zaman dilimi konu edilmektedir.

1- **Seher**[378]; *"sabahın güneş doğmadan önceki zamanı"* anlamına gelen bir sözcüktür.

2- Dilimizde **tanyeri atmak** şeklinde bir ifade mevcut değildir. Onun yerine halk arasında yaygın şekilde kullanılan **tanyeri ağarmak** ifadesi bulunmaktadır. **Tanyeri ağarmak**[379]; *"sabah olmaya başlamak, ufku belli belirsiz bir aydınlık kaplamak"* anlamında kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, **tanyeri ağarmak** ifadesinden örneksenerek oluşturduğu **tanyeri atmak** kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Tanyerleri atmadan** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş ve dile yeni kazandırılmış bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[378] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[379] http://nedir.dictionarist.com/

4- **Tanyerleri atmadan** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gökyüzünün henüz aydınlanmaya başladığı bir zamanı, şairin üslubu doğrultusunda yansıtan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Sökün eder gülerek hep böyle arı kuşları:*** Yukarıdaki mısra ile anlam açısından bağlantılı olan bu mısrada, arı kuşlarının gökyüzünün henüz aydınlanmaya başladığı bir vakitte görülmeye başladıklarından söz edilmektedir.

1- **Sökün etmek**[380]; *"birdenbire görünüp arkası kesilmeden gelmek; çözülmek; insan ya da hayvan topluluğu birden gelmeye başlamak, uzaktan görünmek; su vb. birden hızla artmaya başlamak"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir birleşik fiildir. İfade mısrada, arı kuşlarının hep birden hareket edişlerini ve uzaktan göründüklerini anlatmaya yaramaktadır.

2- **Arı kuşları gülerek sökün eder** şeklinde nesir olarak çevrilebilen ifadede, arı kuşlarının ötüşerek hep birlikte bir yere doğru uçmaları konu edilmektedir. Arı kuşlarının gülüyor olması ise, mısra'ı ilgi çekici bir hâle getirmekte; kuşlara insanların gerçekleştirdiği **gülmek** eylemi yüklenerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Arı kuşları gülerek sökün eder** ifadesi, arı kuşlarının insan özelliği kazanması ile gündelik kullanımdan uzak, mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Arı kuşları gülerek sökün eder** ifadesi, şiir dilini canlı tutan, kuru anlatımdan uzaklaştıran estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Arı kuşları gülerek sökün eder** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyum sağlamaması sebebi ile sapma – anlambilimsel sapmaya örnek olmaktadır.

---

[380] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Arz-ı endam eder şarap rengi bir şafak:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, gökyüzünün yavaş yavaş aydınlanmaya başladığını anlatmaktadır.

1- **Arz-ı endam etmek**[381]; *"boy göstermek, ortaya çıkmak, görünmek"* anlamlarına gelen arz-ı endam eylemek şeklinde de kullanılan bir birleşik fiildir. Fiil, insanların kendilerini göstermek, belli etmek için yaptıkları bir eylem olarak kullanılırken mısrada şafak vaktinin gökyüzünde belirdiğini anlatmakta; şafak göstergesine insana ait bir durum verilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Şarap rengi bir şafak arz-ı endam eder** şeklinde nesir olarak düşünülebilen mısrada, şafak ve şarap göstergeleri arasında renkleri açısından bağ oluşturan şair, benzeyen ve benzetilen her iki öğeye de mısrada yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

3- **Şarap rengi bir şafak arz-ı endam eder** ifadesinde, şarap ve şafak göstergeleri arasında oluşturulan benzetme; şafak vaktinin bir insan gibi arz-ı endam etmesi, mısra'ın dil kurallarına aykırı, yadırgatıcı ve gündelik kullanımdan uzak olmasına neden olmakta ve mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- Mısra, güneşin doğmasından az önce beliren aydınlığı şiire göre daha estetik ve dikkat çekici bir şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, göstergelerin aralarındaki uyumsuzluk; sözcüklerin bağdaştırılma şekillerinde yapılan değişiklik gibi nedenlerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Havada rüyaların çırpınıp uçuşları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, gökyüzünün yavaş yavaş aydınlanmaya başladığı bir an uyandığını, gördüğü rüyaları havada uçuşan kuşlara benzettiğini söylemektedir.

---

[381] http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx

1- **Rüyaların havada çırpınıp uçuşları** ifadesinde, rüyalar ve kuşlar arasında bağ oluşturan Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği yapmaktadır.

2- **Rüyaların havada çırpınıp uçuşları** ifadesi, mantığa aykırı şekilde birleştirilmiş sözcüklerden oluşan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Rüyaların havada çırpınıp uçuşları** ifadesi, sanatlı ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Rüyaların havada çırpınıp uçuşları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirlerinden uzak oluşu ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

3. rubai

sarı baş örtülü bir kadın bir türkü yakmaktadır
buğday yıkamış güneşte kurutmaktadır
uzaktaki sevgilimi hatırlatırsınız bana
ah benim memleketimin dokunaklı şarkıları

Bu şiirde Attilâ İlhan'ın memleket sevgisi ile sevgilisine duyduğu sevgi, aşk iç içe görülmektedir. Şair, çok sevdiği memleketini ve memleketinin insanlarını izlerken, memleketine ait şarkılar dinlerken kendisinden uzakta bulunan sevgilisini özlediğini fark etmekte, onu buruk bir şekilde hatırlamaktadır.

Attilâ İlhan, **Rubai** isimli bu şiirini ölçünlü dil kurallarına ve günlük konuşma diline uygun şekilde kaleme almaktadır. Şiir, bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örnekleri içermemektedir.

4. révolution

sarmaşıklı bir ev güneşli tertemiz camları
yine chopin'den révolution'u çalar komşumuz
sen işinden ben işimden dönünce akşamları
soframız hazır taze ekmek limon çiçekleri
billur bardakta şeker gibi tatlı suyumuz
sonra ben sana nâzım'dan şiirler okurken
üşüşür penceremize gece kelebekleri
artık dalar gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz
neler düşünürüz sevgilim neler düşünürüz
her sıçrayış bir birikişe bakar
her birikiş bir sıçrayışı hazırlar
baştan başa tarih birikip sıçramalarla doludur
yine chopin'den révolution'u çalar komşumuz
saat kulesi gecenin on birini vurur
varıp deliksiz uyuruz uyuruz sabahleyin
bıraktığımız yerden hayata başlamak için

Attilâ İlhan bu şiirinde, sevgilisi ile geçirdiği mutlu günlerinden söz etmektedir. Şair, toplumcu-gerçekçi şiir anlayışına göre, sadece sevgilisinden bahsetmekle kalmaz, dünyada meydana gelen toplumsal ve siyasal olayları da hatırlar. Şiirde şairin yaşama sevinci de kendisini hissettirmektedir.

- ***Artık dalar gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sevgilisi ile birlikte geceleri düşüncelere daldıklarını, gerçekleşmesini istedikleri şeylerin hayalini kurduklarını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz** ifadesinde, şair, sevgilisi ile kendisinin hem kendileri için, hem insanlık için büyük hayaller kurduklarını söylemektedir. Mısrada gönüllerinin büyüklüğü kadar büyük ve güzel şeyler düşlediklerini söyleyen şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz** ifadesi, şiire kattığı estetik değer ve sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Gönlümüzce büyük şeyler düşünürüz** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Her sıçrayış bir birikişe bakar:*** Bu mısrada, siyasal olaylara, savaşlara gönderme yapılmakta; her olayın biriken birkaç nedenle başladığı vurgulanmaktadır.

1- **Sıçrayış**[382]; *"sıçrama işi"* demektir. Sözcük mısrada göndergesel anlamının dışına çıkmakta ve olay sözcüğünü karşılamaktadır. Bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Birikiş**[383]; *"birikme işi"* anlamına gelmektedir. **Birikmek**[384] ise; *"toplanıp yığılmak; birdenbire eklenip çoğalmak"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir eylemdir. **Birikiş** mısrada, göndergesel anlamlarında kullanılarak savaşların, siyasal olayların pek çok sorunun ve nedenin birikmesi ile ortaya çıktığı anlatılmaktadır.

3- Mısra, **sıçrayış** sözcüğünün anlamının değişmesi sonucu alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[382] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[383] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[384] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- Mısra, savaşların, olayların başlangıç nedenlerine dair okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, **sıçrayış** göstergesinin göndergesel anlamında yapılan değişiklikle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir hâl alarak sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Her birikiş bir sıçrayışı hazırlar:*** Yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi burada da, her olayın birikmiş sebeplerinin olduğu açıkça anlatılmaktadır.

1- **Birikiş** sözcüğü, yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

2- **Sıçrayış** ise, yukarıdaki mısrada olduğu gibi burada da **olay** sözcüğünü yerine geçmekte, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

3- **Her birikiş bir sıçrayışı hazırlar** mısra'ı, mantığa aykırı şekilde birleştirilen kelimelerle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Her birikiş bir sıçrayışı hazırlar** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Her birikiş bir sıçrayışı hazırlar** mısra'ı, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum olmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Saat kulesi gecenin on birini vurur:*** Bu mısrada, saat kulesindeki saatin gecenin on birini gösterdiği anlatılmaktadır.

1- **Saat kulesi gecenin on birini vurur** mısra'ında, saat kulesinde asılı duran saatin gece vakti on biri gösterdiği belirtilmekte, parça-bütün anlayışı ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Saat kulesi gecenin on birini vurur** mısra'ı, ad aktarmasının sonucunda oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Saat kulesi gecenin on birini vurur** mısra'ı, şiir diline uygun anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olan bir ifadedir.

4- **Saat kulesi gecenin on birini vurur** mısra'ı, mantığa aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Varıp deliksiz uyuruz uyuruz sabahleyin***

Bıraktığımız yerden hayata başlamak için: Anlam bakımından birbirinin devamı olan bu iki mısrada, Attilâ İlhan ve sevgilisinin gece vakti çökünce uykuya daldıkları, ağaran günle beraber hayatlarına devam edecekleri anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **deliksiz uyumak**, derin uyku anlamına gelen deliksiz uykunun eylem şeklidir. Dilimizde sıkça kullanılmaktadır.

2- İlk mısradaki **uyumak** eyleminin tekrarlanması ile dilimize yeni bir ikileme kazandırılmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

3- **Deliksiz uyuruz uyuruz** ifadesi, uyumak eyleminin yinelenmesi ile ölçünlü dil kurallarının dışında bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Deliksiz uyuruz uyuruz** ifadesi, hiç ara vermeden, uyanmadan yatılan derin uykuyu sanatlı bir biçimde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Bıraktığımız yerden hayata başlamak** ifadesinde, rutin hayata devam etmek, her zaman ne yapılıyorsa onu ertesi günlerde de yapmak gibi düşünceler anlatılmaktadır. Ancak mısradaki sözcükler göndergesel anlamlarından uzaklaştıkları için ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Bıraktığımız yerden hayata başlamak** ifadesi, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Bıraktığımız yerden hayata başlamak** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5. çağrı

bu satırları yazdım bir gece sabaha karşı
bermutad insanları ve seni düşünerek
uzak bir köyün üstünde şimşekler çakıyordu
dağ başlarında sükûn çamlar dilrübâ
yıldızlar körkandil penceremden bakıyordu
o anda sen tamamen benim dünyamda misafir
o kadar rahat o kadar sakin ve her şeyden azade
olsaydı olmuyor olmayacak – olabilir
saadet de felaket de insanlar içindir

bu satırları yazdım bir gece sabaha karşı
sarhoştum sarhoşlardan ziyade
dudağımda civelek nar çiçeği bir şarkı
horozlar sesleniyor civardaki bahçelerden
işte dünya bir türlü sevmeye doyamadığım
işte insanlar selam yollar nerelerden
gel sevgilim gel benim dünyama gel
çok zaman var içimde yerini hazırladım

Attilâ İlhan, bu bölümün beşinci şiiri olan "Çağrı"da, isimden de anlaşılacağı üzere sevgilisine çağrıda bulunmakta, onu hayatında istemektedir. Şair, sevgilisine olan özlemini açıkça dile getirirken aynı zamanda yalnızlığını ve mutsuzluğunu ifade etmektedir. Attilâ İlhan, şiirde toplumcu-gerçekçi anlayışa göre dünya ve insan sevgisinden de kısaca bahsetmektedir.

- ***Yıldızlar körkandil penceremden bakıyordu:*** Attilâ İlhan bu mısrada, gece vakti gökyüzünde parlayan yıldızları sarhoş bir insana benzetmekte, yıldızlardan yansıyan ışığın penceresine vurduğunu anlatmaktadır.

1- **Yıldızlar körkandil** ifadesinde yer alan **körkandil**[385]; *"aşırı derecede sarhoş, gökkandil"* anlamına gelen bir sözcüktür. Sarhoş sözcüğü, insanların durumlarını belirtmek amacıyla kullanılırken bu mısrada aynı sözcük yıldızların gökyüzündeki duruşlarını, hareketlerini ifade etmek için kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğ teşkil edilmektedir.

2- **Yıldızlar körkandil** ifadesi, yıldızların aldığı insansı durum sonucu gündelik dilden uzaklaşmakta, şiir diline has bir ifade olmaktadır. İfade, şairin tasarrufunda meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlar körkandil** ifadesi, yıldızların görüntüsünü, parlaklığını okuyucuya/dinleyiciye estetik bir biçimde sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldızlar körkandil** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***O anda sen tamamen benim dünyamda misafir:*** Şair, gökyüzünü, tabiatı seyrederek hayale daldığı bir gece vakti, sevgilisinin hatrına düştüğünü, onu hayal ettiğini bu mısra'ında şiirsel bir dille ifade etmektedir.

1- **Benim dünyam** ifadesinde yer alan **dünya**[386] bu mısrada mecaz anlamlı olarak *"duygu, düşünce, hayal alemi"* anlamlarında kullanılmaktadır.

2- **Sen benim dünyamda misafir** ifadesi, şiirde önem taşıyan bir ifadedir. Şair, sevgilisini düşündüğünü, onun kendi hayal alemine konuk olması ile açıklamakta, gündelik kullanımdan uzak ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Sen benim dünyamda misafir** ifadesi, şairin sevgilisini hayal edişini şiirsel, estetik bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda duygu değeri oluşturan bir ifadedir ve bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[385] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[386] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Sen benim dünyamda misafir** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleri ile ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dudağımda civelek nar çiçeği bir şarkı:*** Şair sevgilisini düşündüğü anlarda, onu hatırlatan ve kendisine mutluluk veren bir şarkı mırıldandığını dile getirmektedir.

1- **Civelek nar çiçeği şarkı** ifadesindeki **civelek**[387]; *"Yeniçeri Ocağı'na yeni girmiş delikanlı; canlı, neşeli ve sokulgan"* anlamlarına gelen bir ifadedir. İfade, şairin söylediği şarkının canlı, hareketli ve eğlenceli bir şarkı olduğu bilgisini iletmektedir.

Nar çiçeği[388]; *"parlak kırmızı renk; bu renkte olan"* anlamına gelmektedir. Şair, mırıldandığı şarkının insana ümit verici ve canlandırıcı melodisini nar çiçeği rengine benzetmektedir. Nar çiçeği şarkı ifadesinde şarkı benzeyen öğe; nar çiçeği kendisine benzetilen öğe olarak kullanılmakta ve güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Nar çiçeği şarkı** ifadesi, her iki gösterge arasında kurulan benzerlik ile sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nar çiçeği şarkı** tamlaması, şarkının hareketliliğini, ümit veren etkisini şiir diline uygun sanatlı bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Nar çiçeği şarkı** tamlaması, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişiklik ile dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Horozlar sesleniyor civardaki bahçelerden:*** Bu mısrada sabah olmasına yakın bir saatte, horozların seslerinin etraftaki bahçelerden duyulduğu anlatılmaktadır.

---

[387] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[388] http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/

1- Mısrada, alışılmamış bağdaştırma açısından önem taşıyan ifade **seslenmek** eylemidir. Eylem, insanların birbirlerini çağırmak amacıyla gerçekleştirdikleri bir eylemdir. Fakat Attilâ İlhan, seslenmek eylemini horozların ötmeleri karşısında kullanmakta, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Horozlar sesleniyor** ifadesi, horozların insan özelliği kazanmaları ile dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Horozlar sesleniyor** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde oluşturduğu tasarımlar ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Horozlar sesleniyor** ifadesi, şiir diline uyum göstermesi amacıyla kural dışı oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gel sevgilim gel benim dünyama gel:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, özlemle hatırladığı sevgilisini yanına çağırmaktadır.

1- **Dünya**[389]; *"üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü; dış çevre, ortam; inançları bir olan ülke veya insanlar topluluğu; meslek veya iş birliği içinde bulunma, camia; elgün, herkes; meca olarak duygu, düşünce ve hayal âlemi"* gibi birkaç farklı anlam taşıyan bir göstergedir. Gösterge, yukarıda açıklanan mısrada **duygu**, **düşünce**, **hayal âlemi** anlamlarında kullanılmakta idi. Fakat sözcük, mısrada hiçbir göndergesel anlamı içinde kullanılmamakta; şairin **hayatını, yaşamını** karşılamaktadır. Dünya ve yaşam, hayat göstergeleri arasında bağ oluşturan Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Benim dünyama gel** ifadesi, dünya göstergesinin göndergesel anlamının değişmesi sonucu oluşmuş kapalı ve yadırgatıcı bir ifadedir; bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[389] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Benim dünyama gel** ifadesi, şairin sevgilisini hayatına dahil etmek istediği, onu yanına çağırdığı sanatlı bir anlatımdır. İfade bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Benim dünyama gel** ifadesi, dünya sözcüğünün göndergesel anlamında değişikliğe gidilmesi ile günlük dilden uzak, şiir diline has bir kullanım olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek vermektedir.

- ***Çok zaman var içimde yerini hazırladım:*** Sevgilisini hayatına davet ettiği, yaşamına ortak etmek istediği şiirinin bu mısra'ında Attilâ İlhan, uzun zamandan beri sevgilisini beklediğini ifadeye çalışmaktadır.

1- **İçimde yerini hazırladım** ifadesindeki **iç**[390], göndergesel anlamlarından *"akıl, gönül, irade gibi insanın manevi varlığını oluşturan şeylerden herhangi biri"* olarak kullanılmakta; şairin gönlünü kastetmektedir.

2- **İçimde yerini hazırladım** ifadesi, yadırgatıcı bağdaştırmalarıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İçimde yerini hazırladım** ifadesi, şiire kazandırdığı estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İçimde yerini hazırladım** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı olan birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[390] http://tdkterim.gov.tr/bts/

6. hayal kurmak

yenikapı
denize çıkan bir sokak
gökyüzü şarkılar gibi temiz
ayaklarımızın dibinde
bize pırıltı mavi bir göz gibi bakarak
iyi şeyler dileyen
cana yakın bir deniz

yenikapı
denize çıkan bir sokak
senin sırtında yine yeşil elbisen
belinde kırmızı kuşak
enginde bir damla hürriyet gibi bembeyaz bir yelken
saçların güneşe karşı yine yıldızla örülmüş
bir ispanyol şarkısı dağılıyor kıyıdaki kahveden
ateşli ve oynak bir ispanyol şarkısı
dalmışsın yine
yine gözlerin büyümüş

hayalindeki kıpkızıl bir gelincik tarlası
mütevazı soframız
çiçek gibi tertemiz masa örtüleri
limonlu bol biberli çorbamız
yarın akşam senin yine temsilin var
duvarda bize ait çeşitli fotoğraflar
şu çerçeveli senin
hani bin dokuz yüz kırk altı eylül'ünde
bir türlü vermek istemediğin
şu her zamanki gibi derbeder

yine benim matbaanın önünde
şu bir müşterek dostumuz
aydınlık çehreli bir kız

yenikapı
denize çıkan bir sokak
bir rüzgâr musikisi almış sahili
alnımızın üstünde sakız gibi bir gök
hava durgun
yaprak kımıldamıyor
deniz harikulade mavi ve harikulade güzel
boşlukta köpük gibi mavimsi deniz kuşları
dalgalar yumuşak bir kadın göğsü kadar
ve güneşten ısınmış kumsalda çakıl taşları

sen ve ben
realist şairle sevgilisi
birbirimizin gözlerine bakarak
yaşıyoruz bulutlar gibi
şimdilik
hayal kurarak

Attilâ İlhan, bu şiirinde sevgilisi ile beraber geçirecekleri gelecek güzel günlerin hayalini kurmakta; kendisini ve sevgilisini İstanbul'un Yenikapı semtinde denize yakın bir sokakta yaşarken düşlemektedir.

- ***(Ayaklarımızın dibinde)***
  Bize pırıltı mavi bir göz gibi bakarak
  İyi şeyler dileyen
  Cana yakın bir deniz: Anlam bakımından birbirinin devamı olan bu mısralarda,

Yenikapı semtinin kıyısında ışıl ışıl parlayan, durgun, dalgasız deniz, huzur veren görüntüsü ile cana yakın bir insana benzetilmektedir.

1- **Bize pırıltı mavi bir göz gibi bakan deniz** ifadesinde, deniz ile mavi göz arasında renkleri bakımından bağ oluşturan Attilâ İlhan, gibi benzetme ilgecini de kullanarak benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Pırıltı**[391]; *"pırıldayan şeyin yansıttığı ışık"* anlamına gelen bir sözcüktür. Sözcük, denizin parlamasıyla ortaya çıkan ışığı anlatmaktadır. Pırıltı mavi bir göz gibi ifadesinde pırıltı sözcüğü, yapım eklerinden **-lı** ekini almış olsaydı, mısra daha düzgün anlatımlı olabilirdi. Şair, sözcüğü olduğu gibi kullanarak ifadeyi alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

3- **Pırıltı mavi bir göz gibi** ifadesi, denizin parlaklığını, maviliğini benzetme sanatından yararlanarak anlatan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Pırıltı mavi bir göz gibi** ifadesi, pırıltı sözcüğünün anlatım bozukluğuna yol açması ile dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- **İyi şeyler dileyen cana yakın bir deniz** ifadesinde, deniz, iyi şeyler düşünen, düşleyen sevimli bir insana benzetilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

6- **İyi şeyler dileyen cana yakın bir deniz** ifadesi, denizin insan özellikleri kazanması ile ölçünlü dil kurallarından uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **İyi şeyler dileyen cana yakın bir deniz** ifadesi, denizin sakin, insana huzur veren görüntüsünü, ona insan özellikleri yüklenerek anlatan, gündelik dilden uzak, şiir diline uygun estetik bir ifadedir; bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[391] http://tdkterim.gov.tr/bts/

8- **İyi şeyler dileyen cana yakın bir deniz** ifadesi, günlük doğal dilde karşılaşılamayacak, şiir diline has anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Saçların güneşe karşı yine yıldızla örülmüş:*** Attilâ İlhan, gelecek güzel günleri beraber geçirme dileğinde olduğu sevgilisinin örgülü saçlarının görünüşünü benzetmelerle ifadeye çalışmaktadır.

1- **Saçların güneşe karşı yıldızla örülmüş** ifadesinde, sevgilinin güneşe karşı olan saçları, saçların sarı renkte olmadığını anlatmakta; yıldızla örülmesi, saçların siyah olduğunu ve yıldız gibi parladığını belirtmektedir.

Saçların yıldızla örülmüş ifadesinde, saçlardaki parlaklık, yıldıza benzetilmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Saçların yıldızla örülmüş** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin bir arada kulanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Saçların yıldızla örülmüş** ifadesi, sevgilinin saçlarının görünüşünü, parlaklığını, şeklini şiirsel bir üslupla dile getiren estetik bir anlatımdır; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Saçların yıldızla örülmüş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye zengin ve estetik bir dil sunmak amacıyla, göndergesel anlamlarından uzaklaştırılan sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir ispanyol şarkısı dağılıyor kıyıdaki kahveden:*** Bu mısrada, Yenikapı'da deniz kenarında bulunan bir kahveden etrafa İspanyolca bir şarkı yayıldığı anlatılmaktadır.

1- **Dağılmak**[392]; *"toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak; değer ve birimler belli etkenlerle, oranlı olarak bölünmek; parçalanarak yayılmak, ufalanmak; karışık duruma gelmek, düzeni bozulmak; mecaz olarak birliği, beraberliği bozulmak; mecaz olarak bir topluluğun, kuruluşun varlığı son bulmak, fesholunmak, münfesih olmak; mecaz olarak yavaş yavaş kaybolmak, yok olmak"* gibi pek çok anlamı bulunan bir eylemdir. Eylem mısrada buradaki göndergesel anlamlarının dışında, **yayılmak**, **duyulmak** gibi anlamlarda kullanılmaktadır.

Dağılmak eyleminin anlamında değişikliğe giden şair, **kıyıdaki kahveden bir İspanyol şarkısı dağılıyor** mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kıyıdaki kahveden bir İspanyol şarkısı dağılıyor** mısra'ı, yüksek seste çalınan İspanyol şarkısının etraftan duyulduğunu daha şiirsel ve estetik bir biçimde aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Kıyıdaki kahveden bir İspanyol şarkısı dağılıyor** ifadesi, dağılmak eyleminin anlam dışına çıkması ile oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şu her zamanki gibi derbeder***

Yine benim matbaanın önünde: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, sevgilisinin kendi kurduğu matbaanın önünde bir arkadaşıyla beraber fotoğraf çekildiğini hayal etmektedir.

1- **Derbeder**[393]; *"yaşayışı ve davranışı düzensiz (kimse)"* anlamına gelen bir sözcüktür.

Mısrada **derbeder matbaa** şeklinde kurulan tamlama, matbaanın düzensiz, harap hâlini ona insana ait bir özellik yükleyerek anlatmakta ve bununla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

---

[392] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[393] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Derbeder matbaa** tamlaması, matbaanın insan özelliği kazanması ile gündelik dilden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Derbeder matbaa** ifadesi, matbaanın görüntüsü, durumu ile ilgili okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Derbeder matbaa** tamlaması, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

7. adımla nasıl berabersem

hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların
bir dakika bile çıkmıyorsun aklımdan
koşar gibi yürüyüşün
karanlıkta bir ışık gibi aydınlık gülüşün

hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların
uzak uzak yıldızlarla çevrilmiş kâinatın
karanlık boşluklarında akıp giderken zaman

adımla nasıl berabersem öylece beraberiz
seninle her saat seninle her dakika seninle her saniye
gönlümüz mutluluğa inanmış olmanın gururuyla rahat
koltuğumuzun altında birer dinamit gibi kellemiz
ve sonra her zaman her ölümlüye
aynı şartlar altında kısmet olmayan
gerçekleri görmenin aydınlığı alınlarımızda

hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların
sen bana kalbim kadar elim kadar yakınsın

Attilâ İlhan bu şiirinde, sevgilisini hatırlamak için hatıralarına ihtiyaç duymadığını, zaten sevgilisinin hep aklında, kalbinde olduğunu ifade etmekte, kendisinden uzak olan sevgilisini her daim yanında hissettiğini belirtmektedir.

- ***(Hacet yok hatırlatmasına seni hatıraların)***
  Uzak uzak yıldızlarla çevrilmiş kâinatın
  Karanlık boşluklarında akıp giderken zaman: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirini takip eden bu mısralarda, zaman ilerlese dahi sevgilisini aklından hiç çıkarmadığını anlatmak istemektedir.

1- **Uzak uzak yıldızlarla çevrilmiş kâinat** ifadesinde, evrenin dünyadan uzak milyonlarca yıldızla kuşatılmış olduğu anlatılmaktadır. Şair, **uzak** sözcüğünü yinelemek suretiyle yeni bir ikilemeyi şiir diline kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapmaya örnek vermektedir.

2- **Uzak uzak yıldızlar** tamlaması, uzak göstergesinin tekrarlanması ile mantığa aykırı bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Uzak uzak yıldızlar** tamlaması, şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutan, estetik bir tamlamadır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kâinatın karanlık boşluklarında akıp giden zaman** ifadesinde **akmak**[394] eylemi, mecaz olarak *"zaman çabuk geçmek"* anlamında kullanılmakta ve bu ifade ile alışılmış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

- ***Adımla nasıl berabersem öylece beraberiz:*** Attilâ İlhan bu mısrada, sevgilisini, kendisinden uzak olsa dahi hep yanında hissettiğini, adını taşır gibi onu kalbinde taşıdığını anlatmak istemektedir.

1- Mısra, göstergelerin anlamlarının uyuşmaması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, şairin sevgilisine duyduğu sevgiyi estetik bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda güzel duygular oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, ölçünlü dil kurallarından sapan yapısıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Koltuğumuzun altında birer dinamit gibi kellemiz:*** Bu mısrada şair, kendisi ve sevgilisinin inandıkları şeyler uğruna tehlikeli işlere girişmekten vazgeçmediklerini anlatmak istemektedir.

---

[394] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Kelle koltukta (gezmek)**[395]; *"gözünü budaktan sakınmamak"*, yani *"tehlikeli işlere atılmaktan çekinmemek"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, bu mısra'ında deyimin yapısında değişiklik yapmakta; **kellemiz koltuğumuzun altında birer dinamit gibi** ifadesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kellemiz koltuğumuzun altında** ifadesi, şair ve sevgilisinin tahlikeli işlere atılmaktan çekinmediğini somut olarak ifade ettiğinden aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Kellemiz koltuğumuzun altında birer dinamit gibi** ifadesi, kelle ve dinamit göstergelerinin birbirlerine benzetilmesi ile oluşmuş benzetme sanatı örneğidir.

4- **Kellemiz koltuğumuzun altında birer dinamit gibi** ifadesinde şair, bir deyimle bir benzetmeyi birbirine bağlamakta; bu kullanımla alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

5- **Kellemiz koltuğumuzun altında birer dinamit gibi** ifadesi, şair ve sevgilisinin hayatlarına ilişkin ilettiği tasarımlarla ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gerçekleri görmenin aydınlığı alınlarımızda:*** Attilâ İlhan bu mısra'ını toplumcu-gerçekçi anlayışa bağlı kalarak oluşturmakta; ülkemizde ve dünyada yaşanan olaylara kayıtsız kalmadıklarını vurgulamaktadır.

1- **Aydınlık**[396]; *"bir yeri aydınlatan güç, ışık; bir yapının ortasına gelen oda ve öbür bölümlerin ışık alması için damın ortasından zemine kadar açılan boşluk; ışık alan; mecaz olarak kolay anlaşılacak derecede açık olan, vazıh; mecaz olarak kötülükten uzak, temiz, saf"* gibi farklı anlamları olan bir sözcüktür. Sözcük mısrada göndergesel anlamlarının dışında kullanılarak, şair ve sevgilisinin gerçekleri söylemekten çekinmediklerinden dolayı gururlu ve onurlu olduklarını vurgulamakta; bu mısra ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

[395] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[396] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Gerçekleri görmenin aydınlığı alınlarımızda** ifadesi, imge ve tasarımların kullanıldığı, sözcüklerin dil kurallarına aykırı şekilde birleştirildiği bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, estetik ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

8. muhalif rüzgâr

bugün pazartesi
senin galiba beş dersin olacak
yine salondaki aynada taradın saçlarını
istemediğin bir şeyi yapmış olmanın öfkesi
yine karartmış alnını
fakat acele etmek lazım
genç (geç) kalırsan tramvay kaçacak
ve bir yasak levhası gibi asacak suratını
o suratsız müdire hanım

bugün pazartesi
dün pazardı
belki evde kalıp balerin resimleri yaptın
kulağında uzak bir piyano sesi
belki neşeliydin
belki düşüncen vardı
belki de yağmur gibi inerken hatıralar
herhangi bir köşe başında
bana rastladın

ben senin hayatına muhalif bir rüzgâr gibi girdim

Attilâ İlhan bu şiirinde âşık olduğu genç kızın okulundan, yaşam tarzından bilgiler vermekte; şiirin sonunda onunla nerede ve nasıl tanıştıklarını anlatmaktadır.

- ***Genç (Geç) kalırsan tramvay kaçacak:*** Bu mısrada sevgilisine seslenen Attilâ İlhan, ona acele etmesi gerektiğini, geç kaldığı takdirde tramvayın hareket edeceğini söylemektedir.

1- Mısrada, önem taşıyan ifade kaçmak eylemidir. **Kaçmak**[397]; *"hızla koşup bir yere saklanmak; kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek; kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak; kaçınmak; gaz, sıvı vb. şeyler sızmak; ipi kopmak; girmek; bir yana doğru kaymak; görünmeden gitmek, savuşmak, sıvışmak; hızlı koşmak; yok olmak; benzemek, andırmak; kaçgöçe uymak; kız veya kadın yasalara ve aile isteklerine karşı gelerek evlenmek için evinden ayrılmak; rengi ağarmak, uçmak; yarışçı diğerlerinden hızla ayrılıp arayı açmak; futbol ve basketbolda engelleyen adamdan kurtulmak veya pas alabilmek için boş alana koşmak"* gibi farklı anlamlara gelen bir eylemdir. Eylem mısrada göndergesel anlamlarından uzak, **hareket etmek** mânâsında kullanılmakta ve tramvay kaçacak ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

2- **Tramvay kaçacak** ifadesi, tramvayın hareket etmek üzere olduğunu estetik bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Tramvay kaçacak** ifadesi, **kaçmak** göstergesinin göndergesel anlamında yapılan değişiklik ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kulağında uzak bir piyano sesi:*** Bu mısrada, bulunulan yerin uzağından piyano sesinin işitildiği ifade edilmektedir.

1- **Kulağında uzak bir piyano sesi** ifadesinde, uzaktan gelen piyano sesinin dinledildiği farklı bir biçimde anlatılmakta, mısra ile alışılmamış bağdaştırma örneği yapılmaktadır.

2- **Kulağında piyano sesi** ifadesi, şiir diline has üslubu ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Kulağında piyano sesi** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dilin kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmaları ile oluşmuş sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[397] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Ben senin hayatına muhalif bir rüzgâr gibi girdim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sevgilisinin hayatına alışılagelmişin dışında girdiğini, onunla tanışmalarının, başladıkları birlikteliğin sıradan olmadığını ifade etmektedir.

1- **Muhalif rüzgâr** tamlamasındaki **muhali**f[398]; *"bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olan, aykırı olan kimse; aykırı"* anlamlarına gelen bir sözcüktür. Şair, kendisini tanımladığı bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Rüzgârın muhalif, aykırı olarak nitelenmesi ile anlaşılması güç bir ifade oluşturulmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği yapılmaktadır.

3- Şair, kendisini **muhalif rüzgâr** olarak tanımladığı mısra'ında, gibi benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı oluşturmaktadır.

4- **Muhalif rüzgâr** tamlaması, şairin kişiliği ile ilgili çeşitli tasarımları okuyucuya/dinleyiciye ileten estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Muhalif rüzgâr** tamlaması, göstergelerin anlam özelliklerinin arasında uyuşum bulunmadığından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

[398] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

9. yalnızlık şiiri

karanlığın insanı delirten bir ihtişamı vardır
yıldızlar aydınlık fikirler gibi havada salkım salkım
bu gece dağ başları kadar yalnızım

çiçekler damlıyor gecenin parmaklarından
dudaklarımda eski bir mektep türküsü
karanlıkta sana doğru uzanmış ellerim
gözlerim gözlerini arıyor durmadan
nerdesin

Attilâ İlhan, tabiattan yardım aldığı bu şiirinde yalnızlığını ve mutsuzluğunu dile getirmekte; sevgilisine olan özleminden, onu yanında görmek istediğinden bahsetmektedir.

- ***Karanlığın insanı delirten bir ihtişamı vardır:*** Attilâ İlhan bu mısrada, karanlığın insanı etkileyen, korkutan, içinde sakladığı duyguları açığa çıkartan tarafından söz etmektedir.

1- **Delirtmek**[399]; *"deli etmek, çıldırtmak"* gibi anlamlara gelen bir eylemdir. Eylem, mısrada göndergesel anlamlarının dışına çıkarak karanlığın insanı korkuttuğunu, insana yalnızlığını hatırlattığını anlatmaktadır. Mısra, **delirtmek** göstergesinin göndergesel anlamında yapılan değişiklikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **İhtişam**[400]; *"büyüklük; görkem"* demektir. Attilâ İlhan, karanlığın insanı etkileyen tarafını ihtişam sözcüğü ile anlatmaktadır.

[399] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[400] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, karanlığın, insana yalnızlığını, mutsuzluğunu daha çok hissettiren yönünü şiirsel ve estetik bir anlatımla okuyucuya/dinleyiciye sunmakta ve bu kullanımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturulmaktadır.

4- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyebilmek, onlara şiire uygun bir anlatım sunmak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma biçiminde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Çiçekler damlıyor gecenin parmaklarından:*** Attilâ İlhan bu mısrada, karanlık bir gecede etrafı güzelleştiren çiçeklerden bahsetmektedir.

1- **Gecenin parmakları** ifadesinde gece göstergesinin insana ait bir uzuv kazanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

2- **Gecenin parmakları** ifadesi, gecenin kişileştirilmesi ile oluşmuş mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırmaya örnektir.

3- **Gecenin parmakları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar sunan estetik yapısıyla alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gecenin parmakları** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bağdaştırmasıyla sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Çiçekler damlıyor** ifadesinde çiçekler, damlayan bir sıvıya benzetilmekte ve bununla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Çiçekler damlıyor** ifadesi, göstergelerin anlamsal özellikleri arasındaki uyuma bakılmadan meydana getirilmiş bir ifadedir ve ifade, yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Çiçekler damlıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sanatlı ve etkileyici bir dil sunmak amacıyla şiirsel üslupla oluşturulmuş bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Çiçekler damlıyor** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbirine uymaması nedeni ile okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerim gözlerini arıyor durmadan:*** Attilâ İlhan, bu mısrada sevgilisine duyduğu özlemin ne kadar büyük olduğundan bahsetmekte ve onun geri gelmesini istemektedir.

1- **Aramak**[401] mısrada; *"bir şeyin yokluğunu duyarak geri gelmesini istemek, özleme*k" anlamında kullanılmaktadır.

Gözlerim gözlerini arıyor ifadesi, şairin sevgilisini özlediğini ve onun geri gelmesini istediğini somut şekilde ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Gözlerim gözlerini arıyor** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerim gözlerini arıyor** ifadesi, şairin özlemini, aşkını okuyucuya/dinleyiciye şiirsel ve estetik bir biçimde sunan, okuyucuda/dinleyicide birtakım duygular uyandıran yapısıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gözlerim gözlerini arıyor** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş yadırgatıcı bir ifadedir; sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[401] http://tdkterim.gov.tr/bts/

10. değişen bir şey yok

mevsim sonbahar günler kısaldı aşikâr
bir soğukluk ârız oldu o canım gökyüzüne
günler su gibi geçti yine odamda yalnızım
yine dönüp duruyor başımda hatıralar
yine akşam yine harp haberleriyle dolmuş odam
yine müzik yine yaprakları dökülmüş aşkımızın
yine sen hayalimde bıraktığım gibisin
sırtında yağmurluk başında kırmızı eşarp
sanki beni duymak için hafifçe eğilmişsin
mevsim sonbahar günler kısaldı aşikâr
kuşlar gelmiyor artık yorgun akasyalara
sanki hiç gelmemişim seni hiç görmemişim
sanki söyleşmemişiz bakarak yıldızlara
chopin'den camları güneşli sarmaşıklı evden

Attilâ İlhan bu şiirinde, bu bölümdeki diğer şiirlerinde olduğu gibi yine yalnızlığından dem vurmaktadır. Şair, tek başına oturduğu evinde bir yandan dünyada olup biten haberleri radyodan takip etmekte, bir yandan müzik dinlemekte, bir yandan da sevgilisiyle geçirdiği mutlu günleri anımsamaktadır.

- ***Yine dönüp duruyor başımda hatıralar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, geçmişte yaşadığı mutlu günleri, sevgilisiyle geçirdiği güzel günleri hatırlamaktadır.

1- **Başımda hatıralar dönüp duruyor** ifadesinde şair, yaşadığı anılarını dönüp duran bir nesne gibi, daha doğrusu bir kuş gibi düşünmekte ve buradaki kullanımı ile sözcükleri birbirine aktararak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Başımda hatıralar dönüp duruyor** ifadesi, hatıraların dönüp duran bir kuş gibi düşünülmesi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Başımda hatırlar dönüp duruyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin hatıraları ile haşır neşir olduğunu şiirsel bir üslupla dile getiren estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Başımda hatıralar dönüp duruyor** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek olmaktadır.

- ***Yine müzik yine yaprakları dökülmüş aşkımızın:*** Attilâ İlhan burada, sevgilisi ile ayrı oluşlarını doğadan yararlanarak ifade etmekte; sevgilisinden ayrı olmasının verdiği hüznü, ağaçların yapraklarını dökmesine benzetmektedir.

1- **Aşkımızın yaprakları dökülmüş** ifadesinde, sevgilisinden ayrı oluşunun yarattığı hüznü, sonbaharda ağaçların yapraklarını dökmesi ile oluşan hüzünle eş tutan şair, aşkı ağaca benzeterek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Aşkımızın yaprakları dökülmüş** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan, anlaşılması güç bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Aşkımızın yaprakları dökülmüş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairini hüznünü, kederini ve ümitsizliğini estetik bir dille aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Aşkımızın yaprakları dökülmüş** ifadesi, şiir diline uygun, fakat gündelik kullanımdan uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir bağdaştırmadır ve bu sebeplerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kuşlar gelmiyor artık yorgun akasyalara:*** Bu mısrada, sonbahar mevsiminin gelmesi ile ülkeyi terk edip sıcak yerlere göç eden kuşların, yapraklarını dökmeye başlayan ve bu sebeple yorgun olarak nitelenen akasya ağaçlarına gelip konmadıklarından söz edilmektedir.

1- **Yorgun akasyalar** ifadesi ile akasya ağaçları yorgun bir insana benzetilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Yorgun akasyalar** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yorgun akasyalar** ifadesi, sonbaharda yapraklarını döken ağaçları şiirsel bir üslupla ifade eden estetik bir bağdaştırmadır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yorgun akasyalar** ifadesi, akasyaların insan özelliği kazanmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

11. beraber yaşamak

sen benim garipsi garipsi yavrum
nasıl böyle akşam oldu hiç farkına varmadan
uyandırma lambamızı uyandırma uyusun

gördün mü yine nasıl kan kırmızı karanfiller
süt gibi bir ışık dökülmüş komşudan dalyalara
kalbimiz bir avuç su bir dilim ekmek
ve buğday savrulur gibi yıldızların doğuşu

yüzüne ay vurunca nasıl böyle güzel olursun
nasıl bir nehir gibi gözlerin kımıldanır
aşkımız sen onu başladığı yerden biliyorsun
tramvaylarda parklarda geçen çocukluğumuz
aynı şeyi sevmek beğenmek saadeti
aynı şeye gülüp aynı şeye ağlamak
bir sinema bileti mektup ve telefon
ve birdenbire yanan şehrin ilk ışıkları

her şey susar gecenin ilerlemiş saatlerinde
dinlesek duyarız kalbimizin insan diye vuruşunu
sahiden bu insanlar ne sevimli mahluklardır
ölümler harpler arasında nasıl da yaşıyorlar
bir şarkı gelir bize yaprakların arasından
bir insanlık şarkısı barış ve saadet
yıldız çiler yıldız çiler o anda kalbimize
o anda hürriyet insanları düşünürüz

sen benim garipsi garipsi yavrum
yıldızlar gibi şen olsun ömrümüz
saatler gelip geçerken baş ucumuzdan

usul usul tül yelkenli gemiler gibi

Attilâ İlhan bu şiirinde sevgilisine duyduğu aşk ile, insanlığa duyduğu aşkı aynı noktada kesiştirmektedir. Şair, sevgilisi ile mutlu, beraber bir hayat sürme dileğini, dünya insanlarının da mutlu ve barış içinde yaşaması isteğine bağlamaktadır.

- ***Sen benim garipsi garipsi yavrum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında şefkatle sevgilisine seslenmektedir.

1- **Garipsi garipsi yavrum** ifadesinde yer alan garipsi sözcüğü, garip sözcüğüne ek getirilmek sureti ile meydana getirilmiş yeni bir sözcüktür. **Garip**[402]; *"kimsesiz, zavallı; yabancı, gurbette yaşayan, elgin; acayip; şaşılacak bir şey karşısında söylenen söz; mecaz olarak dokunaklı, hüzün veren"* gibi birkaç farklı anlamı bulunan bir sözcüktür. Şair, sözcüğün zavallı, kimsesiz anlamlarından yararlanarak sevgilisinin yalnızlığına, kimsesizliğine dikkat çekmek istemektedir.

Garip sözcüğüne ek getirilerek oluşturulan garipsi ifadesi, tekrar edilmek suretiyle ikileme şeklinde kullanılmakta; hem sözcüğe **-si** ekinin getirilmesi, hem de ikileme hâlinde kullanılması ile garipsi garipsi yavrum, sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

2- **Yavrum** sözcüğü, sevilen bir kişiye seslenme amaçlı, halk arasında da yaygın olarak kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada, ölçünlü dil kurallarına uygun şekilde yer almaktadır.

3- **Garipsi garipsi yavrum** ifadesi, şaire ve şiir diline özgü, gündelik dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Garipsi garipsi yavrum** ifadesi, şiire kattığı estetik ve sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Uyandırma lambamızı uyandırma uyusun:*** Yukarıdaki mısrada olduğu gibi bu mısra'ında da şair sevgilisine seslenmekte, ondan ışıkları yakmamasını istemektedir.

---

[402] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Uyandırma lambamızı uyandırma uyusun** mısra'ında şair, uyumak eylemini lambaya yükeleyerek lambadan bir insan gibi bahsetmekte ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Uyandırma lambamızı uyandırma uyusun** ifadesi, lambanın uyuyor olması sonucu günlük dilden uzak, şiir diline uygun yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Uyandırma lambamızı uyandırma uyusun** ifadesinde, ışıkların henüz yakılmadığını lambalara uyumak eylemini vererek anlatan şair, bu örneği ile şiirsel bir dil kurmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- **Uyandırma lambamızı uyandırma uyusun** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzlukla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gördün mü yine nasıl kan kırmızı karanfiller:*** Bu mısrada karanfillerin kırmızı rengi ile kanın rengi arasında bağ oluşturulmaktadır.

1- **Kan kırmızı karanfiller** ifadesinde, karanfiller benzeyen öğe, kan kendisine benzetilen öğe ve kırmızı da benzetme yönü olarak kullanılmakta, güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Kan kırmızı karanfiller** ifadesi, göstergelerin birbirlerine benzetilmesi sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kan kırmızı karanfiller** ifadesi, karanfillerin rengini daha canlı, daha somut bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kan kırmızı karanfiller** ifadesi, benzetme sanatının meydana getirdiği yadırgatıcı anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalbimiz bir avuç su bir dilim ekmek:*** Attilâ İlhan bu mısrada, hayatta olmamızı sağlayan kalbimizi, yaşamımızı devam ettirmek için gerekli olan en önemli iki gıdaya; ekmek ve suya benzetmektedir.

1- **Kalbimiz bir avuç su** ifadesinde her iki öğeyi birbirine benzeten Attilâ İlhan, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Kalbimiz bir avuç su** ifadesinde, kalp ve suyun insan hayatındaki önemini aralarında bağ kurarak anlatan Attilâ İlhan, bu ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Kalbimiz bir avuç su** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kalbimiz bir avuç su** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Kalbimiz bir dilim ekmek** ifadesinde, kalp ve bir dilim ekmeği birbirine benzeten Attilâ İlhan, güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

6- **Kalbimiz bir dilim ekmek** ifadesi, diğer benzetmeli ifadede olduğu gibi, yaşamın ve kalbin önemini farklı bir anlatımla vurgulayan alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Kalbimiz bir dilim ekmek** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Kalbimiz bir dilim ekmek** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dinlesek duyarız kalbimizin insan diye vuruşunu:*** Attilâ İlhan bu mısrada, hepimizin içindeki insan sevgisine değinmektedir. Herkesin içinde insan sevgisini taşıdığını söyleyen şair, kimilerinin bu sevgiyi fark etmediğini bu mısra'ı ile vurgulamak istemektedir.

1- **Kalbimizin insan diye vuruşu** şeklinde nesre çevrilen ifade, kalbin insan sevgisi ile dolu olduğunu farklı bir biçimde dile getiren bir ifadedir. Kalbin ritmik bir şekilde çarpması, insan diye vuruşu olarak değerlendirilmekte ve bu ifade ile alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

2- **Kalbimizin insan diye vuruşu**, okuyucuya/dinleyiciye her insanın içinde taşıdığı sevgiyi farklı, şiirsel ve estetik açıdan dile getiren bir ifadedir. İfade bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Kalbimizin insan diye vuruşu** ifadesi, anlam açısından uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir şarkı gelir bize yaprakların arasından:*** Attilâ İlhan burada, uzak bir yerden bir müzik sesi işittiğini ifadeye çalışmaktadır.

1- **Gelmek** eylemi, mısrada göndergesel anlamlarının dışında, **işitilmek, duyulmak** şeklinde kullanılmakta; böylece bir şarkı gelir ifadesi mantığa aykırı bir hâl alarak alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Bir şarkı gelir** ifadesi, şiir diline özgü oluşumu ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Bir şarkı gelir** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir bağdaştırmadır ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldız çiler yıldız çiler o anda kalbimize:*** Attilâ İlhan, şiirin diğer mısralarında tüm insanların sevgi, barış, kardeşlik içinde yaşadığı günün hayalini kurduğunu belirtmekte idi. Bu mısrada şair, barışın dünyaya egemen olduğu zaman, daha önce yaşanmış bütün kötülüklerin unutulacağını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Yıldız çiler kalbimize** ifadesinde yer alan **çilemek**[403]; *"yağmur çiselemek; nemlenmek, ıslanmak; (bülbül) şakımak"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir ifadedir. Attilâ İlhan burada sözcüğü çiselemek anlamında kullanarak **yıldız** ve **yağmur** göstergeleri arasında bağ kurmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yıldız çiler kalbimize** ifadesi, hem yıldız ve yağmur göstergeleri arasında oluşturulan bağ, hem de yıldızların kalbe yağması anlatımıyla mantığa aykırı bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Attilâ İlhan, barış dolu bir dünyada mutlu olacağını **yıldız çiler kalbimize** ifadesi ile anlatarak soyut kavramları somut şekilde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

4- **Yıldız çiler kalbimize** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye barışın egemen olduğu mutlu bir dünyayı estetik şekilde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Yıldız çiler kalbimize** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda çeşitli tasarımlar yaratmak amacıyla günlük dilden farklı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[403] http://www.tdksozluk.com/

12. saçların örülmüş olmalı

seni birden hatırlarım akşamlar içinde
fevkalade tatlı bir sesin söylediği
şöyle kolay dokunaklı aydınlık ve temiz
gittikçe yakınlaşan bir melodi gibi
kalbim artık ürperen bir mandoline benzer
ne güzel şeydir seni hatırlamak

saçların örülmüş örülmüş olsun
ve beyaz ellerin geceye karşı çıplak
porselen tabakta yıkanmış kayısılar
yere düşmüş bir kitap bir şiir kitabı
içinde hürriyetten bahseden mısralar

insan bir düşünse ne çok şey bulabilir
hatırlamak gülmek ve ağlamak için
arzularımız nereye sürüklüyor bizi
neredeydik hangi rüzgâra karıştık
ve şimdi ne türlü manzaralar çekiyor
karanlıklar içinde açılmış gözlerimizi

saçların mutlaka örülmüş olmalı
mektepli bir kıza benzemelisin
aklında kimbilir kimden bir mısra
gözlerin nur gibi parlasın saadetten

Attilâ İlhan, bu bölümün diğer şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinde de özlemle sevgilisine seslenmektedir. Ayrı olduğu sevgilisini düşünüp duygulanan şair, ona duyduğu aşkla insanlığa duyduğu aşkı toplumcu-gerçekçi çizgide birleştirmektedir.

- ***Şöyle kolay dokunaklı aydınlık ve temiz***

Gittikçe yakınlaşan bir melodi gibi: Attilâ İlhan şiirinin başında ve bu mısralara bağlı bulunan diğer mısralarda sevgilisini hatırladığından bahsetmekte, onu güzel bir şarkıya benzetmektedir.

1- **Aydınlık**[404] sözcüğü mısrada; mecaz anlamlı olarak *"kolay anlaşılacak derecede açık olan, vazıh"* anlamında kullanılmakta, şarkının sözlerini belirtmektedir.

2- **Temiz**[405]; *"kirli, lekeli, pis, bulaşık olmayan, arı, pak, münezzeh, hijyen, hijyenik; özenle yapılmış; çok az kullanılmış veya hiç kullanılmamış olan, özrü olmayan; ahlakça lekesiz, necip, nezih; kirli, lekeli, bulaşık olmayan bir biçimde"* gibi birbirinden farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada göndergesel anlamlarının dışında kullanılmakta, melodinin insanı rahatsız etmeyen yönünü anlatmaktadır. **Temiz melodi** ifadesi, temiz sözcüğünün anlamının değiştirilmesi ile aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

3- **Temiz melodi** ifadesi, anlam bakımından birbirine uymayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Temiz melodi** tamlaması, şarkının insanı rahatsız etmeyen ve dinlendiren melodisini şiir diline uygun estetik bir biçimde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Temiz melodi** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- Şair, gibi benzetme ilgecini kullanarak sevgilisini dokunaklı, aydınlık ve temiz olarak tanımladığı melodiye benzetmekte ve benzetme sanatı örneği vermektedir.

- ***Kalbim artık ürperen bir mandoline benzer:*** Attilâ İlhan, sevgilisini düşündüğü anlardaki heyecanını, duygusallığını ifadeye çalıştığı mısra'ında, kalbinin

[404] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[405] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

atışını madolinin melodisine benzetmektedir.

1- **Ürpermek**[406]; *"korku, tiksinti, üşüme vb. yüzünden tüylerin dikilip derinin nokta nokta kabarmasıyla görülen ani titreme; mecaz olarak korkmak"* gibi anlamları bulunan bir eylemdir. Eylem mısrada, **ürperen mandolin** tamlamasında yer alarak, mandolinin insanlara özgü bir davranışta bulunması sağlanmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Ürperen mandolin** ifadesi, mandolinin insan özelliği kazanması ile yadırgatıcı ve anlaşılması zor bir ifade olmakta, bu sebeple ifade alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Ürperen mandolin** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye şairin hislerini estetik bir ifade ile yansıtmasını sağlayan, onlarda çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ürperen mandolin** tamlaması, anlam bakımından uyum sağlamayan sözcüklerin birleştirilmesi ile ölçünlü dil kurallarından sapması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Şair, mısra'ında kullandığı benzer ifadesi ile, kalbini mandoline benzetmekte ve benzetme sanatı teşkil etmektedir.

- ***Saçların örülmüş örülmüş olsun:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında sevgilisini düşünerek ona seslenmekte ve ondan saçlarını örmesini istemektedir.

1- Şair, mısra'ında **örülmüş** ifadesini iki kere kullanarak dilimize yeni bir ikileme kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Saçların örülmüş örülmüş olsun** ifadesi, örülmüş göstergesinden yeni bir ikileme meydana getirilmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Saçların örülmüş örülmüş olsun** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden uzak tutmak ve zenginleştirmek amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma –

[406] http://tdkterim.gov.tr/bts/

sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Neredeydik hangi rüzgâra karıştık:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, zaman içinde pek çok olay yaşadığını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Hangi rüzgâra karıştık** ifadesindeki rüzgâr, göndergesel anlamından ziyade, **olay** sözcüğünü karşılamakta, bununla aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Hangi rüzgâra karıştık** ifadesindeki **karışmak**[407]; *"iki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek; düzensiz, dağınık olmak; bulanmak, duruluğunu yitirmek; açıklığını yitirmek, anlaşılması güçleşmek; müdahale etmek, araya girmek; engellemek; bir araya gelmek, katılmak; ilgilenmek, müdahale etmek, el atmak; yetkisinde bulunmak, bakmak, iş edinmek, işi olmak"* gibi çeşitli anlamları bulunan bir eylemdir. Eylem mısrada **katılmak, ilgilenmek** gibi anlamlarda kullanılmaktadır.

3- **Hangi rüzgâra karıştık** ifadesi, rüzgâr göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşarak başka bir sözcüğü işaret etmesi ile gündelik konuşma dilinden uzaklaşan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Hangi rüzgâra karıştık** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin ilgilendiği, kimi zaman karıştığı olayları farklı ve estetik dille anlatan, onlarda tasarımlar uyandıran bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Hangi rüzgâra karıştık** ifadesi, sözcüklerinin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum olmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve şimdi ne türlü manzaralar çekiyor***
  Karanlıklar içinde açılmış gözlerimizi: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirinin devamı olan bu iki mısrada, sevgilisi ve kendisinin zaman içinde değişen düşüncelerine değinmektedir.

---

[407] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Her iki mısrada önem taşıyan ifade, **gözlerimizi ne türlü manzaralar çekiyor** ifadesidir. **Çekmek**[408] eylemi; *"hoşa gitmek, sarmak"* anlamlarında kullanılmakta; gözlerimizi çekiyor anlatımı ile mantığa aykırı bir bağdaştırma oluşturularak alışılmamış bağdaştırmaya örnek verilmektedir.

2- **Gözlerimizi ne türlü manzaralar çekiyor** ifadesi, gündelik kullanımdan uzak, şiire özgü estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Gözlerimizi ne türlü manzaralar çekiyor** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak birleştirilmesiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[408] http://tdkterim.gov.tr/bts/

13. harp kaldırımında aşk

sen şimdi yanımda yepyeni bir türkü gibisin
hiç görmediğim yıldızlar gözlerine doğmuş
bir büyüklük duygusu dağlar gibi yüreğinde
ah biz mutluluğu böyle aranıp duracak mıyız
yağmur hep böyle yağacak mı hatıralara
eksik olan bir şey var sana bana dair
belki bir rüzgâr belki rüzgârdan da hafif
ama kalbimiz yine uzak bir deniz gibi boş
heybetli gurupların belirdiği saatlerde

sen şimdi yanımda yepyeni bir türkü gibisin
acaba nasıl öğrenmişim nasıl farkında olmadan
her şey nasıl olup geçmiş nasıl barut yağmış
nasıl güneş vurmuş zehirlenmiş şehrin üstüne
şimdi hangi kıyılarda gemiler demir alıyor
güney rüzgârlarına açıp yelkenlerini
belki bir İtalyan kızı tüfeğine dayanmış
senin gibi barışı tasarlıyor dağlarda
mahzun esirler harp şarkıları kadar mahzun
gizlice talim ediyor hürriyet adımlarını

sen şimdi yanımda yepyeni bir türkü gibisin
ah şu harp bitse rüzgâr gibi bir nefes alabilsek
kimseler kimseler çıkmasa yolumuzun üstüne
yağmur yağsın varsın ıslansın saçlarımız
yalnız duyulmaz olsun göğsümüzdeki darlık
dilimizdeki kilit kolumuzdaki zincir
ömrümüz meçhullerden meçhullere akıyor
saatler bizim değil kitaplar bizim değil

bizim değil yaşamak bizim değil hiçbir şey
kendi dünyamızda yabancılar gibiyiz
ya çok erken ya çok geç doğmadık mı sevgilim
buna rağmen mutluluğa inanıyoruz

"Duvar'ın beş bölümünden biri olan Harp Kaldırımında Aşk'a adını veren şiir, zor şartlardaki mutluluğu ve aşkı dile getirir. Şiirin başlığı bunu göstermektedir. Harp, insana ait iyi duyguların bir kenara atıldığı, gücün egemen olduğu bir ortamdır. Aşk ise, aklın, mantığın ve kuvvetin söz geçiremediği insana ait güzel duygudur. Bu iki kavram harbe ait bir mekânda bir araya getirilir. Burası harp kaldırımıdır. Şiirin bütünü içinde ise harp ile aşkın çatıştığını görmekteyiz. Harp aşka engeldir. Bu şiirde aşkın "barış" manasında da kullanıldığı söylenebilir. İkinci Dünya Savaşı'na bir başka tepkidir. Harp insana ait güzel duyguları silmiştir. Herkes, savaşın içindekiler bile barışı özlemektedir[409]*."*

- ***Hiç görmediğim yıldızlar gözlerine doğmuş:*** Attilâ İlhan bu mısrada, sevgilisinin gözlerindeki umut dolu parlaklığı kastederek bu parlaklığı yıldıza benzetmektedir.

1- **Yıldızlar gözlerine doğmuş** ifadesinde şair, sevgilisinin gözlerindeki parlaklık ile yıldızların parlaklığı arasında benzetme yaparak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Yıldızlar gözlerine doğmuş** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlar gözlerine doğmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla sözcüklerin estetik bir biçimde bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma

[409] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 92.

örneğidir.

4- **Yıldızlar gözlerine doğmuş** ifadesi, göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan göstergelerin bir araya getirilmesi ile ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ah biz mutluluğu böyle aranıp duracak mıyız:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında hâlinden yakınmakta, mutlu olmak istediğini belirtmektedir.

1- **Mutluluğu aranıp duracak mıyız** ifadesinde mutluluk, aranılıp bulunacak bir nesneye benzetilerek somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Mutluluğu aranıp duracak mıyız** ifadesinde, mutluluğun bir nesne olarak düşünülmesi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade oluşturulmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek verilmektedir.

3- **Mutluluğu aranıp duracak mıyız** ifadesi, şair ve sevgilisinin mutlu olma ümitlerini okuyucuya/dinleyiciye daha estetik ve şiirsel bir dille yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Mutluluğu aranıp duracak mıyız** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmur hep böyle yağacak mı hatıralara:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, eski, mutlu günleri özlemle anmakta, o günleri geri istemektedir.

1- **Yağmur yağacak mı hatıralara** ifadesi, eski, güzel günlerin zamanla unutulduğunu daha somut bir biçimde ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yağmur yağacak mı hatıralara** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yağmur yağacak mı hatıralara** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye estetik ve şiirsel bir anlatım sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yağmur yağacak mı hatıralara** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nasıl güneş vurmuş zehirlenmiş şehrin üstüne:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı sırasında atılan mermiler, ortalığı dolduran barut kokularıyla şehrin ve şehirde yaşayan insanların olumsuz yönde etkilendikleri ifade edilmektedir.

1- **Güneş vurmak** ifadesi, güneş ışığının yansıdığını, şehrin üzerinde göründüğünü belirten ve halkın kullanımına çokça başvurduğu bir ifadedir.

2- **Zehirlenmiş şehir** ifadesinde, İkinci Dünya Savaşı'nın insanları sağlık açısından olumsuz etkilediği anlatılmaktadır. Mısrada şehrin zehirlenmesi ile parça-bütün ilişkisine dayanan bir ifade meydana getirilerek aktarma – ad aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Zehirlenmiş şehir** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeni ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Zehirlenmiş şehir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşın farklı yönlerini vurgulayan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Zehirlenmiş şehir** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyuşum sağlanamadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Gizlice talim ediyor hürriyet adımlarını:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nda tutuklanıp esir alınmış kişilerden söz edilerek gizlice yaptıkları özgürlük planlarından bahsedilmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken ve önem taşıyan ifade, **hürriyet adımları** ifadesidir. İfadede, hürriyet olgusu adım sözcüğü ile bir arada kullanılarak somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Hürriyet adımları** ifadesi, somutlaştırmanın meydana getirdiği ölçünlü dil kurallarına aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırmaya örnektir.

3- **Hürriyet adımları** ifadesi, özgürüğe kavuşmayı şiir diline uygun, sanatlı ve estetik bir biçimde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Hürriyet adımları** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyebilmek, onlarda tasarımlar oluşturabilmek amacıyla bağdaştırılma şeklinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kimseler kimseler çıkmasa yolumuzun üstüne:*** Bu mısra, savaştan nefretin ve barışa özlemin ifadesidir.

1- **Kimseler kimseler çıkmasa yolumuzun üstüne** mısra'ında, kimseler göstergesinin tekrarlanması ile yeni bir ikileme oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Kimseler kimseler çıkmasa yolumuzun üstüne** mısra'ı, kimseler sözcüğünden oluşturulan ikileme ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarmak amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Yalnız duyulmaz olsun göğsümüzdeki darlık:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın kendilerini ne denli olumsuz etkilediğini söylerken savaşın bir an önce sonlanmasını ve rahat bir nefes almayı dilemektedir.

1- **Darlık**[410]; *"dar olma durumu; mecaz olarak geçim zorluğu; mecaz olarak iç sıkıntısı"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada mecaz olarak iç sıkıntısı anlamıyla yer almaktadır.

[410] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Göğsümüzdeki darlık duyulmaz olsun ifadesinde, çeşitli sebeplerden oluşan iç sıkıntısı, yani ruhsal yorgunluğun duyulacak bir şey gibi tanımlanması ifadenin mantığa aykırı bir bağdaştırma olmasına neden olmakta ve onu alışılmamış bağdaştırma yapmaktadır.

2- **Göğsümüzdeki darlık duyulmaz olsun** ifadesi, savaşın kederinden kurtulmak ümidini ve isteğini etkileyici ve estetik bir dille anlatmaktadır. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **Göğsümüzdeki darlık duyulmaz olsun** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dilimizdeki kilit kolumuzdaki zincir:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İkinci Dünya Savaşı'nda ezilen, zulüm gören ve baskıya uğrayan insanların hislerine, düşüncelerine tercüman olmakta, onların özgürlüklerinden mahrum bırakıldıklarını vurgulamaktadır.

1- **Dilimizdeki kilit** ifadesinde İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı siyasal baskı söz konusu edilmekte; savaşa karşı fikirlerin susturulduğundan bahsedilmektedir. İfadede kilit, bir sembol durumundadır. Şair, düşünceleri ifade edememe durumunu, kilit sembolü ile anlatarak aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Dilimizdeki kilit** ifadesi, anlam bakımından aralarında bağ kurulamayan göstergelerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dilimizdeki kilit** ifadesi, siyasal baskıyı, hakların ve özgürlüklerin kısıtlanması durumunu şiire özgü estetik bir üslupla ifade eden, okuyucuda/dinleyicide imge ve tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dilimizdeki kilit** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde birleştirilen sözcüklerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kolumuzdaki zincir** ifadesi, savaşta tutuklanıp esir alınan ve savaş karşıtı düşünceleriyle siyasal suç işlediği varsayılıp hapise atılan aydınları anlatan bir ifadedir.

- ***Ömrümüz meçhullerden meçhullere akıyor:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaş, tutukluluk gibi hallerin insanların geleceklerini tehdit ettiğini ve şüpheye düşürdüğünü vurgulamaktadır.

1- **Ömrümüz akıyor** ifadesinde, ömür göstergesi akışkan bir maddeye, muhtemelen suya benzetilmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Ömrümüz akıyor** ifadesi, mantığa aykırı ve yadırgatıcı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ömrümüz akıyor** ifadesi, zamanın hızla akıp geçtiğini etkili ve sanatlı bir üslupla dile getirmekte; böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Ömrümüz akıyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar oluşturmak için göstergelerin bağdaştırılma biçiminde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

14. istemek

seninle büyük seninle güzel bir kitap okusam
yağmur susmadan susmadan gece yarısı
gözlerin gözlerin bir anda büyüseler
bir ses duyar gibi olsan çok uzak bir ses
gecelerin yıldızların bulutların içinden
derhal ışıklar kararsa uykun gelse hemen
rüyamızda insanları insanları görsek

Attilâ İlhan bu bölümdeki tüm şiirlerinde olduğu gibi, "İstemek" adlı bu şiirinde de sevgilisine karşı özlemini dile getirirken onunla ilgili kurduğu hayalleri yansıtmaktadır. Şiirin bütününde şair, sevgilisine duyduğu sevgi ve aşk ile, insanlığa duyduğu sevgiyi birleştirmektedir.

- ***Yağmur susmadan susmadan gece yarısı:*** Şiirin ilk mısra'ı ile anlam bakımından bağlantılı olan bu mısrada Attilâ İlhan, yağmur dinmeden sevgilisiyle beraber kitap okuma isteğinden bahsetmektedir.

1- Mısrada tekrarlanan **susmadan** ifadesi ile şiir diline yeni bir ikileme kazandıran Attilâ İlhan, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Yağmur susmadan** ifadesinde yer alan **susmak**[411] eylemi; *"konuşmasını kesmek; konuşmaktan kaçınmak; ses veya gürültüyü kesmek, ses ve gürültü yapmamak; mecaz olarak etkisini göstermemek"* gibi farklı anlamları bulunan bir sözcüktür. Eylem, mısrada mecaz olarak etkisini göstermemek anlamında kullanılmaktadır.

Susmadan susmadan yağmur ifadesi, susmadan sözcüğünden yapılan ikileme ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[411] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Susmadan susmadan yağmur** ifadesi, yağmurun yağmaya devam etmesini çok isteyen şairin, bu isteğini şiir diline uygun, estetik bir biçimde dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Gözlerin gözlerin bir anda büyüseler:*** Bu mısrada şair, kendisinin okuduğu kitaptan sevgilisinin etkilendiğini hayal etmektedir.

1- **Gözlerin gözlerin büyüseler** ifadesinde tekrar edilen büyüseler ifadesi, dilimize yeni bir ikileme olarak girmekte ve bu örnekle sapma – sözcüksel sapma oluşturulmaktadır.

2- **Gözlerin gözlerin büyüseler** ifadesi, şairin ikileme örneği meydana getirdiği, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerin gözlerin büyüseler** ifadesi, oluşturulan ikilime örneği ile farklı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***(Bir ses duyar gibi olsan çok uzak bir ses)***

Gecelerin yıldızların bulutların içinden: Şair bu mısra'ında bir varsayımdan söz ederek, kendilerine uzak insanların seslerini duymayı ümit etmektedir.

1- **Gecelerin, yıldızların, bulutların içinden bir ses duyar gibi olsan** şeklinde nesir olarak okunabilen mısrada, farklı yollarla oluşturulmuş alışılmamış bağdaştırma örnekleri bulunmaktadır.

Yıldızların içinden bir ses duyar gibi olsan ifadesi, günlük hayatta karşılaşılamayacak, şiire has bir durumdur ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Bulutların içinden bir ses duyar gibi olsan** ifadesi de, gündelik dilden ve yaşamdan uzak bağdaştırmalarıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yıldızların, bulutların içinden bir ses duyar gibi olsan** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olduğu gibi, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne de örnek teşkil etmektedir.

4- **Yıldızların, bulutların içinden bir ses duyar gibi olsan** ifadesi, anlam bakımından bütünlük kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Şair mısrada **gibi** benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatına örnek oluşturmaktadır.

- ***Rüyamızda insanları insanları görsek:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu son mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın hayatlarını yok ettiği insanları hatırlatarak onları mutlu görme dileğinden söz etmektedir.

1- Mısrada alışılmamış bağdaştırma bakımından önem taşıyan ifade **insanları insanları görsek** ifadesidir. İnsanları sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme meydana getiren şair, bununla sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **İnsanları insanları görsek** ifadesi, insanlar sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **İnsanları insanları görsek** ifadesi, şiir dilini estetik bir hâle getirmek amacıyla oluşturulmuş bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

15. kalp ağrısı

bu akşam
martılar yine savruldu göklere
beyaz mendiller gibi
aşk deyip susmadı kalbimiz
yıldızlar düşünce karanfillere
bir yağmur iner gibi
karanlıkta düşünceli bir yüze benziyordu deniz
içinde bahriler inciler mercanlar
ve denizin üstünde bütün ihtişamıyla bahar

eğil de sevgilim gözlerime gözlerime bak
hayaller kurmakla geçti ömrümüzün yarısı
daima saadete açıldı ellerimiz
mütebessim yarınlar aydınlık günler düşündük
hayat ne kadar güzel dünya ne kadar büyük
ve ne kadar şaşırtıcı yirminci asır
ve yirminci asırda yaşarken mesut olmak
hakkımızdır

eğil de sevgilim gözlerime gözlerime bak
düşünürüm de bazen neler çektik
nasıl acı kahredici bir rüzgâr aldı bizi
kimler gitti gelmedi
kimler boğdu gençliğini dört duvar içinde
avuçlarında kan gözbebeklerinde ümit
ağrımaz mı kalbim söyle ağrımasın mı

minareleri akşam güneşiyle pırıl pırıl bir şehir
neşeli küçük insanlar mektepliler geliyor aklıma
gel sevgilim gel rüzgârın üzüm gözlü kızı gel yanıma

karanlıkta düşünceli bir insan yüzü gibi deniz
içinde bahriler inciler mercanlar
ve denizin üstünde bütün ihtişamıyla bahar

Attilâ İlhan ilkbaharda yazdığı bu şiirinde, uzun zamandır görmediği, hasretini çektiği sevgilisine seslenerek onu yanına çağırmaktadır.

- ***Aşk deyip susmadı kalbimiz:*** Bu mısrada Attilâ İlhan, aşkının gelip geçici bir durum olmadığından söz etmektedir.

1- **Kalbimiz aşk deyip susmadı** ifadesinde, kalp konuşturulmakta ve bununla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

2- **Kalbimiz aşk deyip susmadı** ifadesi, kalbe insana ait konuşma özelliği verilmesi ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- **Kalbimiz aşk deyip susmadı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye aşkının bir ömür süreceği düşüncesini sanatsal ve estetik bir dille ilettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kalbimiz aşk deyip susmadı** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmesi sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve denizin üstünde bütün ihtişamıyla bahar:*** Bu mısrada bahar mevsiminin toprağı, gökyüzünü canlandırdığı gibi denizi de canlandırdığı anlatılmaktadır.

1- **Denizin üstünde bahar** ifadesinde, bahar mevsiminin sadece denizin üst kısmını etkilediğinden bahsedilmekte ve yadırgatıcı ifade ile alışılmamış bağdaştırma oluşturulmaktadır.

2- **Denizin üstünde bahar** ifadesi, şiire kazandırdığı estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olan bir ifadedir.

3- **Denizin üstünde bahar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Eğil de sevgilim gözlerime gözlerime bak:*** Attilâ İlhan'ın sevgilisine olan özlemi bu mısrada açıkça görülmektedir. Şair, sevgilisini yanına istemekte, ona yakın olmayı dilemektedir.

1- **Gözlerime gözlerime bak** ifadesinde yeni bir ikileme örneği deneyen Attilâ İlhan, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma oluşturmaktadır.

2- **Gözlerime gözlerime bak** ifadesi, ikileme örneğinin oluşturulması ile mantığa aykırı bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Gözlerime gözlerime bak** ifadesi, şiir diline kazandırılan yeni ikileme örneği ile sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Mütebessim yarınlar aydınlık günler düşündük:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, geleceğin barış dolu, mutlu, huzurlu günlerden oluşmasını hayal ettiklerinden söz etmektedir.

1- **Mütebessim yarınlar** ifadesinde yer alan **mütebessim**[412] sözcüğü; Arapça kökenli bir sözcüktür ve *"gülümseyen, güleç"* anlamlarına gelmektedir. Mütebessim sıfatı yarınlar sözcüğünü niteleyerek yarınlar sözcüğü güleç bir yüze benzetilmekte ve bununla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Mütebessim yarınlar** ifadesi, gelecekte yaşanacak günlerin insana ait bir özellik kazanması ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Mütebessim yarınlar** ifadesi, geleceğin mutlu, huzurlu, barış dolu ve özgür günlerden oluşmasını dileyen, okuyucuya/dinleyiciye bu dilekleri estetik dille sunan bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[412] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Mütebessim yarınlar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Aydınlık günler** ifadesinde **aydınlık**[413]; *"bir yeri aydınlatan güç, ışık; bir yapının ortasına gelen oda ve öbür bölümlerin ışık alması için damın ortasından zemine kadar açılan boşluk; ışık alan; mecaz olarak kolay anlaşılacak derecede açık olan, vazıh; mecaz olarak kötülükten uzak, temiz, saf"* gibi farklı anlamları bulunan bir sözcüktür. Sözcük, göndergesel anlamlarının dışında mutlu, umutlu, sorunsuz bir geleceği belirtmekte; böylece bu olgular somutlaştırılmaktadır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

6- **Aydınlık günler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Aydınlık günler** ifadesi, mutlu, huzurlu ve barış dolu bir geleceği tasavvur eden, okuyucuya/dinleyiciye bu hayali estetik bir tarzda sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Aydınlık günler** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nasıl acı kahredici bir rüzgâr aldı bizi:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, gözaltına alındığı, hapse düştüğü, susturulduğu kötü günlerden; dünyada yaşanan savaşlardan söz etmektedir.

1- **Acı rüzgâr** tamlaması ile savaşları, tutuklanmaları anlatan şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Acı rüzgâr** tamlaması, rüzgâr göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşarak başka anlamlar kazanması ile anlaşılması güç, kapalı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[413] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Acı rüzgâr** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan şiirsel ve estetik yapısı ile alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Acı rüzgâr** tamlaması, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Kahredici rüzgâr** ifadesi de acı rüzgâr tamlamasında olduğu gibi savaşları, tutuklanmaları dile getiren bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Kahredici rüzgâr** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Kahredici rüzgâr** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ülkeleri, milletleri etkileyen savaşları, tutuklanmaları, haksızlıkları vurgulayan, estetik ve sanatlı bir anlatımdır; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Kahredici rüzgâr** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde birleştirilmesiyle oluşmuş sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kimler boğdu gençliğini dört duvar içinde:*** Bu mısrada, genç yaşında tutuklanarak ömrünü hapishanelerde geçiren kişilerden söz edilmekte; gençliklerinin buralarda heba olduğundan söz edilmektedir.

1- **Kimler boğdu gençliğini** ifadesinde yer alan **boğmak**[414]; *"bir canlıyı, soluk almasına engel olarak öldürmek; el, ip vb. ile bir şeyi çepeçevre sıkmak; motorlu taşıtlarda fazla yakıt, motoru çalışmaz duruma getirmek; renkler uygun düşmemek; mecaz olarak silik bir duruma getirmek, bastırmak; mecaz olarak tamamıyla kaplamak, sarmak; mecaz olarak peş peşe yapmak, bir kimseyi bir şeyin fazlasına eriştirmek veya uğratmak; bir durumu başka bir durum yaratarak örtmeye çalışmak; mecaz olarak gelişmesine engel olmak; mecaz olarak bunaltmak"* gibi birkaç farklı anlama sahip olan bir sözcüktür. Sözcük mısrada, öldürmek anlamında kullanılarak tutukluların hapishanelerde gençliklerinin tükendiği daha somut bir şekilde belirtilmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

[414] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Kimler boğdu gençliğini** ifadesi, boğmak sözcüğünün soyut bir durumu somut olarak anlatmak amacıyla kullanılması ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek vermektedir.

3- **Kimler boğdu gençliğini** ifadesi, genç yaşta hapse düşen kişilerin ömürlerini orada tükettiklerini estetik kaygıyla yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kimler boğdu gençliğini** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda imge ve tasarım oluşturmak amacıyla uyumsuz sözcüklerin birleştirilmesi ile oluşmuş sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Avuçlarında kan gözbebeklerinde ümit:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, çeşitli zorbalıklara, işkencelere maruz kalmış mahkumların üzücü durumlarını vurgulamakta; yaşadıkları tüm kötülüklere karşı özgürlüklerine kavuşacaklarına dair ümit taşıdıklarından söz etmektedir.

1- **Gözbebeklerinde ümit** ifadesi ile tutukluların geleceğe dair ümitli olduklarının altı çizilmektedir. Ümit olgusunu bu ifade ile somutlaştıran Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Gözbebeklerinde ümit** ifadesi, anlam bakımından aralarında uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözbebeklerinde ümit** ifadesi, taşıdığı imge ve tasarımlarla, okuyucuya/dinleyiciye aktardığı duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gözbebeklerinde ümit** ifadesi, şiir diline has yapısı ve ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmesi ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gel sevgilim gel rüzgârın üzüm gözlü kızı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında sevgilisini rüzgârın kızı olarak nitelemekte, onun düşündüklerini uygulamaktan çekinmediğini anlatmak istemektedir.

1- **Rüzgârın üzüm gözlü kızı** ifadesinde rüzgâr sözcüğünün insan olarak tasarlanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Üzüm gözlü kız** ifadesindeki üzüm ve göz göstergeleri birbirine benzetilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Rüzgârın üzüm gözlü kızı** ifadesi, bünyesinde bulunan kişileştirme ve güzel benzetme sanatları ile gündelik kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Rüzgârın üzüm gözlü kızı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yansıttığı tasarımlar ve taşıdığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Rüzgârın üzüm gözlü kızı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak birleştirmeleri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

16. sen yoksun

sen yoksun
deniz yok
yıldızlar arkadaşım
ya bu gece harikalı bir şeyler olsun
yahut bir bomba gibi
infilak edecek başım

ağzımda eski mısralar uzanıp kalmışım
istanbul minareler odamda gibi
gökyüzü temiz ve parlak
işte kol kola girmiş en mesut günlerimiz
muhalif bir rüzgâr karşı sahilden

fosforlu ışıklarıyla gökyüzü bir deniz
havada kanat sesleri
ve çılgın kokular

deniz yok
yıldızlar uzaklaşıyor
ben yine yalnız kalıyorum
istanbul minareler kaybolmuş
sen yoksun

"Harp Kaldırımında Aşk" bölümünün diğer şiirlerinde işlenen temalar, bu şiirde de yer almaktadır. Attilâ İlhan, "Sen Yoksun" isimli bu şiirinde yine yalnızlığından dem vurmakta, sevgilisine özlemini ifade etmekte, onu yanında istediğini belirtmektedir. Açık ve anlaşılır bir dil kullanan şair, şiirinde aşk, ayrılık ve yalnızlık temalarını birleştirmektedir.

- ***Yıldızlar arkadaşım:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sevgilisinden uzakta olduğunu ifade ederken yalnızlığını vurgulamaktadır.

1- **Yıldızlar arkadaşım** ifadesi, yıldız göstergesinin insan özelliği kazanması ile oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Yıldızlar arkadaşım** mısra'ı, şairin yalnızlığını dile getiren, mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlar arkadaşım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin bulunduğu durumu ve hislerini yansıtan, onlarda çağrışımlar ve duygu değeri oluşturan estetik yapısı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yıldızlar arkadaşım** ifadesi, gündelik kullanımdan uzak, şiire özgü anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ya bu gece harikalı bir şeyler olsun:*** Attilâ İlhan, şiirini yazdığı gece kendisini mutlu edecek bir olayın olmasını dilemektedir.

1- **Harikalı bir şeyler** ifadesinde yer alan **harika**[415]; *"yaradılışın ve imkânların üstünde nitelikleriyle insanda hayranlık uyandıran; mecaz olarak çok büyük bir hayranlık uyandıran, eksiksiz, kusursuz, tam, mükemmel; ünlem olarak güzel anlamında kullanılan bir söz"* gibi birkaç farklı anlamı bulunan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, sözcüğe ek getirmek suretiyle harikalı türetmesini yapmakta ve bununla sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Harikalı bir şeyler** ifadesi, harikalı sözcüğünün ifadeye kattığı yadırgatıcı anlatım ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Harikalı bir şeyler** ifadesi, şiir diline kazandırdığı estetik ve sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Ağzımda eski mısralar uzanıp kalmışım:*** Bu mısrada şair, eskiden yazılmış bir şiiri söylediğini anlatmaktadır.

---

[415] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Ağzımda eski mısralar** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ağzımda eski mısralar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade okuyucuda/dinleyicide oluşturacağı yan tasarımlardan yararlanan estetik bir ifadedir; ifade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

3- **Ağzımda eski mısralar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak, onlarda tasarımlar oluşturmak için sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***İşte kol kola girmiş en mesut günlerimiz:*** Bu mısrada şair, sevgilisi ile geçirdiği eski günlerin hayalini kurduğunu belirtmektedir.

1- **En mesut günlerimiz kol kola girmiş** ifadesinde, mesut günler, kol kola girmiş insanlar gibi düşünülerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **En mesut günlerimiz kol kola girmiş** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **En mesut günlerimiz kol kola girmiş** ifadesi, şiir diline kattığı estetik değeri ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **En mesut günlerimiz kol kola girmiş** ifadesi, şiir dilinin meydana getirdiği, günlük dilden uzak, yadırgatıcı bir ifadedir ve bu sebeplerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Fosforlu ışıklarıyla gökyüzü bir deniz:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, gökyüzünü ve denizi yansıyan ışıklarıyla birbirine benzetmektedir.

1- **Fosforlu**[416]; *"birleşiminde fosfor olan; mecaz olarak ışıklı, parlak; mecaz olarak alımlı, gösterişli"* gibi anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük bu mısrada, **ışıklı, parlak; gösterişli** gibi mecaz anlamlarında kullanılmaktadır.

2- **Gökyüzü bir deniz** ifadesinde, gökyüzü benzeyen; deniz kendisine benzetilen öğeler olarak yer almakta ve bu ifade ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Gökyüzü bir deniz** ifadesi, gökyüzü ve deniz göstergelerinin aralarında bağ oluşturularak birbirine benzetilmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Gökyüzü bir deniz** ifadesi, güzel benzetme sanatının meydana getirdiği estetik ve sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Gökyüzü bir deniz** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

[416] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

17. bitsin dedik

bitsin dedik bitmedi beklemek
işte gece rüzgârlı gece
işte bulutlar almış başını gidiyor
yine bensiz dans edeceksin demek

müzik sen sahnede sahne rüzgârda
gözlerin gözlerin uzaklarda
ben kimim yağmurlar içinde mahzun
nerde saadetimiz nerde sarmaşıklı ev
nerde her akşamki kemanı komşumuzun
ya sen nerdesin nerdesin

işte rüzgâr işte sonbahar yıldızları
işte kalbim işte şiirlerim
sen gelsen elini alnıma koysan
saçlarını öpsem
ağlasam

"Harp Kaldırımında Aşk" bölümünün son şiiri olan "Bitsin Dedik" isimli şiirde, Attilâ İlhan'ın sevgilisine kavuşmayı uzun bir süre beklediğini ve sabrettiğini görmekteyiz. Şair, şiirde sevgilisine olan özlemini ve kavuşma arzusunu açık bir şekilde dile getirmektedir.

- ***İşte bulutlar almış başını gidiyor:***

1- **Başını alıp gitmek**[417]; *"izin almadan ve gideceği yeri bildirmeden gitmek, savuşmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Deyimi, bulutların gözden kaybolması durumu için kullanan Attilâ İlhan, bu örneği ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

[417] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- Mısra, bulutların kişileştirilmesi ile kapalı bir anlatıma bürünmekte ve alışılmamış bağdaştıma örneği olmaktadır.

3- Mısra, bulutların gökyüzünden kaybolmalarını estetik bir dille anlatan alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin anlamlarının birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerin gözlerin uzaklarda:*** Attilâ İlhan, sevgilisinin bir sahnede dans ettiğini düşünerek hayalini kurduğu mısra'ında, onun düşünceli ve dalgın hâlini dile getirmektedir.

1- **Gözlerin gözlerin uzaklarda** ifadesinde yinelenen **gözlerin** sözcüğü ile yeni bir ikileme meydana getirilmekte ve sapma – sözcüksel sapma oluşturulmaktadır.

2- **Gözlerin gözlerin uzaklarda** ifadesi, gözlerin sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Gözlerin gözlerin uzaklarda** ifadesi, şiiri kuru anlatımdan uzak tutmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

Şafak Vakti Dünya

"Duvar'ın son bölümü yedi şiirden oluşan Şafak Vakti Dünya'dır. Bu bölümde yer alan şiirlerin hepsi İkinci Dünya Savaşı üzerine kaleme alınmıştır. Attilâ İlhan da Meraklısı İçin Notlar'da burdaki şiirleri İkinci Dünya Savaşı destanı olarak tanımlar: "Nâzım'ın Kurtuluş Savaşı destanı yazdığını işitmiştim ya, bu kadarı benim çabucak bir ikinci dünya savaşı destanı yazmaya koyulmama yetti, adını "şafak vakti dünya" koydum, büyük bir iştah ve hamaratlıkla işe koyuldum (1990: 210)[418]."

Attilâ İlhan, İkinci Dünya Savaşı Destanı olarak tanımladığı "Şafak Vakti Dünya" şiirlerinde insan sevgisini ve hürriyeti konu olarak almakta; şiirlere Polonya işgâlini anlatarak başlamakta ve deniz savaşlarıyla bölümü noktalamaktadır[419].

Attilâ İlhan, "Şafak Vakti Dünya" şiirlerini Halk Şiiri'ne; özellikle Dadaloğlu, Köroğlu, çizgisine, Pir Sultan Abdal havasına yaslamayı düşünmüş; iç sesiyle destanı yakalamayı hedeflemiştir. Şiirlerine bu düşünceyle başlayan şair, bir süre sonra şiirin kırsal havasının dağılıp yerini büyük şehir havasının aldığını fark edince destana devam etmeme kararı almış ve Şafak Vakti Dünya bölümünü sonlandırmıştır[420].

"Şafak Vakti Dünya" ve "Gâvurdağları'ndan Rivayet" şiirleri, harp içerisindeki insanı ele aldıklarından konu bakımından benzerlik gösterseler de bazı yerlerde ayrılmaktadırlar. "Gâvurdağları'ndan Rivayet"te Anadolu'nun bir bölgesinin Kurtuluş Savaşı destanı anlatılırken "Şafak Vakti Dünya"da İkinci Dünya Savaşı destanı yazılmaktadır. "Gâvurdağlarından Rivayet"te mekân Çukurova Bölgesi iken, "Şafak Vakti Dünya"da Avrupa ülkeleridir. "Gâvurdağlarından Rivayet", söyleyiş bakımından halk ağzı ile yazılmıştır; "Şafak Vakti Dünya", modern tarzda yazılmıştır. "Gâvurdağlarından Rivayet"in konusu bölgenin Kurtuluş Savaşı'ndan önceki, savaş sırasındaki ve sonrasındaki durumudur; "Şafak Vakti Dünya"nın konusu ise, İkinci

---

[418] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 93.
[419] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", s. 95.
[420] Attilâ İlhan, *Duvar*, …, s. 187-188.

Dünya Savaşı'nda Almanların işgâlleri ve savaşın meydana getirdiği tahribattır.

"Şafak Vakti Dünya" şiirleri, şairin, yani **ben**in ağzından yazılmıştır. Şiirlere konukluk eden Döne isimli kadın ise şairin sevgilisi durumundadır.

"Şafak Vakti Dünya'da Almanların işgal ettikleri topraklarda insanların çektikleri acılar anlatılmaktadır. Burada da tıpkı Gâvurdağlarından Rivayet'te olduğu gibi insanla mekânın birleştiği görülmektedir. Her ikisinde de mekân için mücadele eden insan vardır. Polonya, Hollanda, Belçika ve Fransa insanı bütünleştikleri mekân için mücadele ederler. Bu bizi, Attilâ İlhan'ın vatan anlayışına götürür. İnsan, bütünleştiği mekânı korur, onun için mücadele eder. Bu insani bir tavırdır. Gâvurdağları'ndan Rivayet bölümü ile Avrupa ülkelerinden söz eden şiirler, söz konusu insani tavırda birleşirler[421]*."*

[421] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 96.

sabaha kadar

bu akşam boğazlanmış aydınlığın şarkısı
güneş susmuş bulutlar darmadağın
şimşeğin gözlerime vuruyor ışıltısı
ve toprak ısınmış bağrı gibi anamın
meyvenin yarığından usare köpürüyor
işte usul usul örtülüyor akşamın
üstümüze yeniden lacivert kanatları
yine rüzgâr yine bulutlar yürüyor

bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş
dermanı yok kan sızıyor yarasından
tarifsiz bir korku yaşıyor havalarda
siyah tüylü kocaman bir yarasa gibi
camlar terlemiş bulutlar yere yakın
ötmüyor ötmüyor bülbül dedikleri

sürü sürü insanlar düşmüş yollara
gözleri gölgelenmiş yüzlerce erkek
dudakları titreyen yüzlerce kadın
çığlıkları kuşlar gibi kanat çırpıyor
rüzgârları coşuyor cenk şarkılarının
yağma mı var kıyamet mi kopacak
az mı bahar gömdük yeryüzüne
iliklerine kadar kan ile yıkandı toprak
ağlamak istemiyor gayrı gözlerimiz
lâkin avrupa'nın bir memleketinde
tanklarla ezilmiş hürriyet'in kemikleri
hücum diye ulumuş çengel perçemli tiran
yayılmış lavlar gibi istila orduları

yine mi harp yine mi kan yine mi kan

bu akşam el ele tutuşmuşuz farz edelim
dudaklarımızda büyük unutulmaz şarkılar
kalbimizde insan ve hürriyet sevgisi
yürüyelim döne'm beraber yürüyelim
önümüzde insanlar ardımızda insanlar

gözlerin büyük büyük açılmasın karanlığa
yağmur mu çiseliyor saçların mı ıslanmış
gölgeler mi düşmüş sıcak avuçlarına
kalbim yanıyor kurşuna dizilmiş saadet
elbet büyük toplar gibi gürlesin isterim
zulme ve temerküz kamplarına karşı
hürriyetten hürriyetten bahseden mısralar
yürüyelim döne'm beraber yürüyelim
kalbimizde insan ve hürriyet sevgisi
önümüzde insanlar ardımızda insanlar
yürüyelim sabaha kadar

Attilâ İlhan, "Şafak Vakti Dünya" bölümünün ilk şiiri olan "Sabaha Kadar" isimli bu şiirde dünyaya yayılmaya başlayan İkinci Dünya Savaşı'nı anlatmakta; ülkelerinin işgâl edilmesiyle göç etmeye başlayan insanlardan bahsetmektedir. Şiirde Attilâ İlhan'a, Döne ismini verdiği hayalî sevgilisi eşlik etmektedir.

- ***Bu akşam boğazlanmış aydınlığın şarkısı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı zamana işaret etmekte, hürriyetin sona erdiğini ifade etmektedir.

1- **Aydınlığın şarkısı boğazlanmış** ifadesinde yer alan aydınlığın şarkısı, hürriyeti anlatan bir ifadedir. Attilâ İlhan bu kullanımı ile **hürriyet** olgusunu somut bir biçimde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Aydınlığın şarkısı boğazlanmış** ifadesinde yer alan **boğazlanmak**[422]; *"boğazlama işine konu olmak veya boğazlama işi yapılmak"* anlamına gelen bir eylemdir. **Boğazlamak**[423] ise; *"hayvan veya insanı boğazından keserek öldürmek; mecaz olarak kan dökerek öldürmek"* anlamlarında kullanılan bir eylemdir. Şair, İkinci Dünya Savaşı'nda boğazları kesilerek öldürülen insanları tabiattan yararlanarak ifade etmekte; aydınlığın şarkısı olarak kastettiği hürriyetin boğazlandığını söyleyerek onu kişileştirmektedir. İfade böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

3- **Aydınlığın şarkısı boğazlanmış** ifadesi, hürriyetin kişileştirilmesi ve somutlaştırılması ile yadırgatıcı, gündelik dilden uzak ve mantığa aykırı bir birleştirme olmakta, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Aydınlığın şarkısı boğazlanmış** ifadesi, savaş sırasında zulme uğrayan, şiddet gören ve özgürlükleri ellerinden alınan Avrupa insanını şiir diline uygun bir biçimde anlatan; okuyucuya/dinleyiciye savaşın acımasızlığına dair tasarımlar ulaştıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Aydınlığın şarkısı boğazlanmış** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarından ayrılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Güneş susmuş bulutlar darmadağın:*** Attilâ İlhan, bu mısrada akşam vaktinin gelmesiyle çekilmeye başlayan güneşi ve bulutların gökyüzündeki görünüşlerini tasvir etmektedir.

---

[422] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[423] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Güneş susmuş** ifadesinde, güneşin yavaş yavaş görünür olmaktan çıktığı **susmak** eylemi ile anlatılmakta; bununla savaş sırasında özgürlükleri yok edilen, susturulan insanlar kastedilmektedir. Şair, güneşe susmak eylemi vererek ona insansı bir tavır yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği teşkil etmektedir.

2- **Güneş susmuş** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Güneş susmuş** ifadesi, savaşı farklı yollardan okuyucuya/dinleyiciye anlatan,estetik ve sanatlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Güneş susmuş** ifadesinde yer alan göstergelerin anlamsal özellikleri birbiriyle uyuşmadığından ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İşte usul usul örtülüyor akşamın***

Üstümüze yeniden lacivert kanatları: Bu mısrada, akşam vaktinin gelmesiyle kararmaya başlayan gökyüzü tasvir edilmektedir.

1- **Akşamın lacivert kanatları** ifadesi ile, akşam lacivert kanatlı bir kuşa benzetilerek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Akşamın lacivert kanatları** ifadesi, akşamın bir kuşa benzetilmesi ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Akşamın lacivert kanatları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye akşam olduğunu ve havanın kararmaya başladığını şiirsel ve estetik bir biçimde sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Akşamın lacivert kanatları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yine rüzgâr yine bulutlar yürüyor:*** Bu mısrada, gökyüzünde hareket eden ve yer değiştiren bulutlar, yürüyen insanlara benzetilmektedir.

1- **Bulutlar yürüyor** ifadesinde yürüyen insanlara benzetilen bulutlar, ifadenin aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Bulutlar yürüyor** ifadesi, göstergelerinin anlam özellikleri arasında uyuşum sağlanamadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Bulutlar yürüyor** ifadesi, bulutların gökyüzündeki yer değiştirme hareketlerini şiir diline uygun bir şekilde ifade eden estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Bulutlar yürüyor** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzlukla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş:*** Attilâ İlhan burada, gökyüzündeki hareketlenmeden söz etmekte, şimşek çaktığından bahsederek, savaşa uygun bir tasvir meydana getirmektedir.

1- **Şimşeklerin kılıcı** ifadesindeki kılıç göstergesi şimşek çakması esnasında oluşan kırık çizgi biçimindeki ışığı anlatan bir ifadedir. Şair, göstergelerin anlamlarını birbirine aktarmakta ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Şimşeklerin kılıcı** ifadesi, anlam bakımından aralarında bağ kurulamayan göstergelerin birleştirilmesi neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Şimşeklerin kılıcı** ifadesi, şiir dilini gündelik dilden ve kuru anlatımdan uzak tutan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Şimşeklerin kılıcı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir mısra sunmak, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde oluşturulan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş** ifadesinde akşamın delinmesi, akşamın elle tutulabilir bir nesne gibi algılanmasına neden olmakta ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

6- **Bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş** ifadesi, estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Bu akşam şimşeklerin kılıcıyla delinmiş** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ötmüyor ötmüyor bülbül dedikleri:*** İkinci Dünya Savaşı'nın acımasızlığına değinen Attilâ İlhan, savaşın herkesi mutsuz ettiğini dile getirirken bülbüllerin ötmemesinin sebebini de savaşa bağlamaktadır.

1- Mısrada yinelenen **ötmüyor** ifadesi ile yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, buradaki kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

2- **Ötmüyor ötmüyor bülbül** ifadesi, ikilemenin oluşturduğu yadırgatıcı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ötmüyor ötmüyor bülbül** ifadesi, şiire kattığı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Rüzgârları coşuyor cenk şarkılarının:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İkinci Dünya Savaşı'nın hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılmaya başladığını söylemektedir.

1- **Cenk şarkılarının rüzgârları coşuyor** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı'nın tam anlamıyla başladığını belirten bir ifadedir. Cenk şarkılarının rüzgârları tamlamasıyla savaş anlatılmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Cenk şarkılarının rüzgârları** tamlaması, göndergesel anlamından uzak olarak savaşı kasteden bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Cenk şarkılarının rüzgârları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye İkinci Dünya Savaşı'na dair imge ve tasarımlar sunan sanatlı bir kullanımdır ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Cenk şarkılarının rüzgârları** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Coşmak**[424]; *"duygu ve düşünceleri güçlü bir tepki ile dışarı vurmak, galeyan etmek; doğa olaylarından herhangi biri birdenbire çoğalıp hızlanmak; heyecanlanmak, içten içe kaynamak, aşırı duygulanmak"* anlamlarına gelen bir eylemdir. Eylem mısrada rüzgâr için kullanıldığından doğa olaylarından herhangi biri **birdenbire çoğalıp hızlanmak** anlamında yer almaktadır.

- ***Az mı bahar gömdük yeryüzüne:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dünyada yaşanan tüm savaşlarda hayatlarını kaybedip toprağa verilen genç insanları anlatmak için doğadan yararlanmaktadır.

1- **Yeryüzüne bahar gömdük** ifadesinde yer alan bahar sözcüğü savaşlarda ölen insanları karşılamakta ve ifade aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Yeryüzüne bahar gömdük**, bahar sözcüğünün ifadeyi anlaşılması güç bir hâle getirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yeryüzüne bahar gömdük** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli imge ve tasarımlar ileten, onlara duygu aktaran estetik yönüyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Yeryüzüne bahar gömdük** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici ve zengin bir dil sunmak amacıyla gündelik dilden uzak şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İliklerine kadar kan ile yıkandı toprak:*** Bu mısrada, savaşlarda vurulan insanların kanlarının topraklara sızdığı dile getirilmektedir.

---

[424] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Toprak iliklerine kadar kan ile yıkandı** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada, toprak öğesi kişileştirilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Toprak iliklerine kadar kan ile yıkandı** ifadesi, toprağın kişileştirilmesi ve yıkanmak göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Toprak iliklerine kadar kan ile yıkandı** ifadesi, savaş ve savaşta ölen insanlarla ilgili tasarımları okuyucuya/dinleyiciye ileten estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Toprak iliklerine kadar kan ile yıkandı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ağlamak istemiyor gayrı gözlerimiz:*** Bu mısrada savaşların sona ermesi ve tüm insanlığın mutlu olmasına ilişkin bir istek dile getirilmektedir.

1- **Gözlerimiz ağlamak istemiyor** ifadesinde, savaşların son bulmasını dileyen, ağlamak istemeyen insanlardır. Bu durum gözlere insan özelliği verilmesi ile dile getirilmekte ve böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gözlerimiz ağlamak istemiyor** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gözlerimiz ağlamak istemiyor** ifadesi, savaşların acı dolu ve kederli yüzünü etkileyici ve estetik bir şekilde okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Gözlerimiz ağlamak istemiyor** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tanklarla ezilmiş hürriyet'in kemikleri:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı sırasında üzerine tank sürülen ve tankların altında kalarak ezilip ölen

insanlardan söz ederek bunun özgürlüğe dair bir kıyım olduğundan da söz etmektedir.

1- **Hürriyet'in kemikleri tanklarla ezilmiş** ifadesinde, hürriyet sözcüğüne eklenen **–in**, kesme işareti ile ayrılmakta, hürriyet özel isim olarak düşünülmektedir. Mısra'ın devamında da hürriyete insana ait özellikler verilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Hürriyet'in kemikleri tanklarla ezilmiş** ifadesi, göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hürriyet'in kemikleri tanklarla ezilmiş** ifadesi, imgesel anlatımı ve taşıdığı tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Hürriyet'in kemikleri tanklarla ezilmiş** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş, ölçünlü dilin kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hücum diye ulumuş çengel perçemli tiran:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nı başlatan ülkelerin başlarındaki siyasetçilerden, savaşı yöneten komutanlardan bahsedilmektedir.

1- **Tiran**[425]; *"Eski Yunan'da siyasal gücü zorla ele geçiren, onu kötüye kullanan kimse; mecaz olarak acımasız, gaddar, despot"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür ve sözcük mısrada mecaz olarak **gaddar, acımasız, despot** anlamlarında kullanılmaktadır.

2- **Çengel perçemli tiran hücum diye ulumuş** ifadesinde, Nazi komutanlarından söz edilmekte, komutanlar **ulumak** eylemiyle köpeğe benzetilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Çengel perçemli tiran hücum diye ulumuş** ifadesi, göstergelerin birbirlerine aktarılması ile anlaşılması güç bir mısra olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[425] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Çengel perçemli tiran hücum diye ulumuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşı imgesel bir şekilde anlatan, onlarda tasarımlar oluşturan estetik anlatımlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

5- **Çengel perçemli tiran hücum diye ulumuş** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerin büyük büyük açılmasın karanlığa:*** Bu mısrada şair, karanlık sözcüğü ile sembolik bir anlatım oluşturmakta; savaşın kötü ve acımasız yönünü vurgulamaktadır.

1- Mısrada kullanılan **karanlık** sözcüğü, imgesel ifadesi ile savaşı kastetmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Büyük** sözcüğünü yineleyerek kullanan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

3- Mısra, gerek **karanlık** göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması, gerek **büyük** sözcüğünün ikileme hâline getirilmesi ile günlük konuşma dilinden uzak bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, savaşı farklı şekilde yorumlayan, savaşın yarattığı çaresizliği imgesel şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Kalbim yanıyor kurşuna dizilmiş saadet:*** Attilâ İlhan, savaşın insanların mesut olma ümitlerini ellerinden aldığını belirttiği mısra'ında, milyonlarca insanın üzüntüsünü ifadeye çalışmaktadır.

1- **Kalbim yanıyor** ifadesinde şair, üzüntüsünü, kederini bu ifadesi ile daha somut bir biçimde anlatmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kalbim yanıyor** ifadesi, somutlaştırmanın görüldüğü bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kalbim yanıyor** ifadesi, şairin üzüntüsünü, savaştan duyduğu acıyı farklı ve estetik bir şekilde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kalbim yanıyor** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Saadet kuşuna dizilmiş** ifadesinde, İkinci Dünya Savaşı'nın insanların geleceğe dair ümitlerini yok ettiği belirtilmekte; **saadet** sözcüğüne insana ait özellikler verilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

6- **Saadet kurşuna dizilmiş** ifadesindeki sözcüklerin özellikleri birbirine ters düştüğünden ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Saadet kuşuna dizilmiş** ifadesi, savaşlarda öldürülen insanları farklı bir biçimde yorumlayan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

8- **Saadet kurşuna dizilmiş** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak, şiir diline özgü yeni bir ifadedir. İfade, ölçünlü dil kurallarına aykırı olduğundan sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hürriyetten hürriyetten bahseden mısralar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın bütün olumsuzluklarına karşı barış, özgürlük, kardeşlik temalı şiirler yazılmasını dilemektedir.

1- Şair, **hürriyet** sözcüğünü arka arkaya kullanarak dilimize yeni bir ikileme kazandırmakta ve bununla sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Hürriyetten hürriyetten bahseden mısralar** ifadesi, tekrarlanan hürriyet göstergesi ile günlük konuşma dilinden uzaklaşan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hürriyetten hürriyetten bahseden mısralar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımları ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne

örnek olmaktadır.

düştü polonya kalesi

gece vurmuş menazır-ı âlem sır vermiyor
havada terk edilmiş bir şehir ıssızlığı
orman nefes almaz ağaçlar dilsize dönmüş
ne çan sesleri var ne rüzgârın ıslığı
sade yağmur sağılıyor bulutlardan
kör ediyor gözlerini hudut nöbetçisinin
kan gidiyor ciğerinden dert uğramış
bir şarkı çırpınıyor hatıralarında
yağmurun saçları ellerine dolaşmış
işlemiş süngüsü gecenin şakağına
yağmur bulut bulut iniyor semadan
sabah yakın ama karanlık dağılmıyor
aynı şarkı yapışmış nöbetçinin dudağına
ve nefti koynunda ölümü saklamış orman
neredeyse uzanacak sabahın elleri
yavaş yavaş dağların dağların arkasından

tarif edilmemiş bir heyecanla kanatlısın
dişlerin birbirine geçmiş hırsından
nasıl sımsıkı kabzayı kavramışsın
nasıl birdenbire bir şeyler değişmiş
nasıl kanlı güller açılmış sabaha karşı
nasıl ateş püskürmeye başlamış orman

boru çalsın ehl-i vatan kalksın ayağa
toplar dövüyor sabahın sinesini
köyler tutuşmuş yağmur işlemez alevlere
mavi gözlerine kan doluyor sabahın
vurulmuş boylu boyunca yıkılmış yere

toprak uyanmıyor kalbi durmuş tarlaların
boru çalsın cümle âlem duysun bu sesi
boru çalsın ehl-i vatan kalksın ayağa
ufuklar yırtılmış büyük top seslerinden
dövüyor naziler polonya hududunu
aynı şarkı yapışmış nöbetçinin dudağına
elleriyle kavrıyor yağmuru saçlarından
tüyleri diken diken çenesi kilitlenmiş
gövdesi sarsılıyor şakaklarında kan
görmüyor kör etmiş kan gözlerini
görmüyor neylesin görmüyor artık
ne hürriyet ne şarkılar ne insan
boru çalsın cümle âlem duysun bu sesi
polonya'ya taarruz bu sabah başlamıştır
boru çalsın ehl-i vatan kalksın ayağa

varşova'nın üzerinde ölüm bulutları var
sokaklar yanıyor havada benzin kokusu
kaldırımlarda can çekişen çocuklar
çıldırmış kin çakıyor mavi gözlerinde
uçakların ardınca bakan varşova'lı kızın
sızlıyor bu sızıya canlar dayanmaz
ölüm vurmuş yüreklerin telleri
dumanlar boğuyor nefes almak ne mümkün
insansız kollar savrulmuş ağaçlara
can veriyor parmakları can veriyor döne'm
benek benek kan sıçramış duvarlara
haberler geliyor dert taşıyor yürekten
cihanşumul bir felaket şarkısı
dalga dalga çarpıyor ruhumuza

varşova yanmış insanları perişan
içlerinde tarifsiz bir kalp ağrısı
boyunları bükülmüş gözleri ıslak
doğmuyor doğmuyor neden yıldızlar
neden böyle kan rengi sema bu akşam

toprak yine kan kusuyor dağlar morarmış
bir gariplik sinmiş bulutların tarlasına
yollarda karanlık karanlıkta insanlar
leylekler misali göç başlamış
şarkılar susmuş uzak bir hatıra gülmek
sevda yaşamıyor kanadından vurulmuş
yürü döne'm yolcu yolunda gerek
yürü çağıldasın içimizde acılar
dokunma kanayacak yüreklerimiz
yollarda karanlık karanlıkta insanlar
bir gariplik sinmiş bulutların tarlasına
ve bir ay doğuyor beklemediğimiz
şöyle çarpan bir tokat gibi alnımıza
yollar kıvranıyor telgraf direkleri mahzun
bir kartal kanat açmış vistül'e doğru
geçiyor çarpa çarpa işte semadan
düşürüp gölgesini üstüne yolumuzun
örtüyor örtmesin örtmesin ufukları
örtmesin aydınlık ister hürriyet
insanlar gibi yaşamak ister insan
yürü döne'm yolcu yolunda gerek
yürü çağıldasın içimizde acılar
dert çekmeye mütehammil bu yürek

neden karanlığa uzanmış ellerin
neden yüzün yanıyor avuçların ısınmış
şarkılar nerde aşkı nerde bıraktık
nerde yaz geceleri nerde çocukluğumuz
yollarda karanlık karanlıkta insanlar
yine insanlarla kesiliyor yolumuz
geçiyor usul usul göçmen kafileleri
toplar yine uğulduyor uzaktan uzağa
gece sakin dağlar taşlar dinliyor
ay ölmüş bulutların düşmüş kucağına
bir kartal kanat açmış vistül'e doğru
uçuyor işgal edip hür havaları
gölgesi uzanmış polonya toprağına

yürü döne'm yolcu yolunda gerek
işte yeni insanlar çıkıyor yolumuza
parçalanmış kanıyor kanıyor yürekleri
sakalları uzamış gözleri derin
sokulalım döne'm onların arasına
ben bir şair ardınca kol gezilen
sen kuğu misali bir balerin

gökte cıvan gibi kahrolası bir ay
yerde hüzün yürekler dolusu
ışıklarla yıkanan şehirler serap olmuş
gönüller yıkılmış düzen tutmuyor
korku filiz sürmüş sevda yerine
lehistan vilayeti cümleten harap olmuş
mil çekilip hürriyetin gözlerine
kurşuna dizilmiş insanlarla beraber
şafak vakti yıldızlar batmadan

gökte cıvan gibi kahrolası bir ay
yerde hüzün yürekler dolusu
haber uçurulsun on iki bin âlem semtine
düştü polonya kalesi

Attilâ İlhan bu şiirinde İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın Polonya'yı işgâlini anlatmakta; yakılıp yıkılan köylerden, acı çeken insanlardan ve sonunda ele geçirilen Polonya Kalesi'nden söz etmektedir.

- ***Gece vurmuş menazır-ı âlem sır vermiyor:*** **Düştü Polonya Kalesi** şiirinin bu ilk mısra'ında, etrafa çöken gece karanlığından söz edilerek karanlığın etrafın görünmesini engellediği ifade edilmektedir.

1- **Gece vurmuş** ifadesinde yer alan **vurmak**[426] eylemi; göndergesel anlamlarından *"üzerinde görünmek, üzerine düşmek, yansımak, aksetmek"* olarak kullanılmakta; gece karanlığının ortalığa yansıdığı anlatılırken eksiltili anlatım meydana getirilerek alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gece vurmuş** ifadesi, gökyüzündeki karanlığın her yeri kapladığını estetik bir biçimde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gece vurmuş** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- **Menazır**[427]; *"manzaralar; seyredilecek, görülecek güzel yerler; güzel görünüşler"*anlamına gelen Osmanlıca bir sözcüktür. Menazır-ı âlem tamlaması, dünya manzarası anlamına gelen bir tamlamadır. Menazır-ı âlem sır vermiyor ifadesinde yer

[426] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[427] http://www.osmanlicasozluk.net/

alan **sır vermek**[428]; *"bir sırrı açığa vurmak, başkasına söylemek"* anlamına gelen bir deyimdir. Deyim mısrada olumsuz hâliyle kullanılmakta; dünya manzalarına insansı bir durum yükelenerek aktarma- deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

5- **Menazır-ı âlem sır vermiyor** ifadesi, dünyanın gece karanlığıyla kaplandığını ve hiçbir yerin görünmediğini daha somut bir dille okuyucuya/dinleyiciye sunan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Menazır-ı âlem sır vermiyor** ifadesi, yapısında görülen kişileştirme ve somutlaştırma ile gündelik dilden uzak, mantığa ters bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Menazır-ı âlem sır vermiyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda çağrışımlar oluşturan sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Menazır-ı âlem sır vermiyor** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Havada terk edilmiş bir şehir ıssızlığı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı sırasında, insanların yaşadıkları şehirlerden göç etmesi sonucu şehirlerin tenhalaştığını anlatmak istemektedir.

1- **Havada terk edilmiş şehir ıssızlığı** mısra'ı, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, savaşın insanları yurtlarından, yaşadıkları şehirlerden ayrı düşürdüğünü şiirsel ve etkileyici bir biçimde dile getiren estetik bir ifadedir; bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[428] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

- ***Orman nefes almaz ağaçlar dilsize dönmüş:*** Attilâ İlhan'ın pek çok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de doğadan yararlanmakta olduğu görülmektedir. Şair, terk edilen şehirlerin yalnızlığını, sessizliğini farklı bir imgeyle anlatmaktadır.

1- **Orman nefes almaz** ifadesindeki **nefes almak**[429] birleşik fiili; *"havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak; dinlenmek; ferahlamak, rahatlamak; mutlu bir biçimde yaşamak"* gibi farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Terk edilen yerlerin ıssızlığını ormanlara insan özelliği yükleyerek anlatan şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması - kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Orman nefes almaz** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarının birbirine uygun olmaması sebebiyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Orman nefes almaz** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir şiir dili sunmak amacıyla günlük konuşma dilinden uzak şekilde oluşturulmuş estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Orman nefes almaz** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ağaçlar dilsize dönmüş** ifadesinde ağaçlar, insana ait bir özellik kazanarak kişileştirilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

6- **Ağaçlar dilsize dönmüş** ifadesi, ağaçların kişileştirilmesi sonucu anlaşılması zor ve yadırgatıcı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Ağaçlar dilsize dönmüş** ifadesi, etrafın sakinliğini, kimsesizliğini estetik bir kaygıyla okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, onlarda savaşa dair tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Ağaçlar dilsize dönmüş** ifadesi, sözcüklerinin anlam özelliklerinin birbirinden ayrı olması neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

---

[429] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Kan gidiyor ciğerinden dert uğramış:*** Şiirin bu mısra ile bütünlük gösteren diğer mısralarında bir hudut nöbetçisinden söz edilmektedir. Şair, burada hudut nöbetçisinin ne derece üzüntülü olduğunu ifadeye çalışmaktadır.

1- **Ciğerinden kan gidiyor** ifadesinde, hudut nöbetçisinin savaşın kederi ile dert sahibi olduğundan söz edilmektedir. İfade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ciğerinden kan gidiyor** ifadesi, günlük dilde rastlanmayan, şaire özgü yeni bir ifadedir; sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynandığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ciğerinden kan gidiyor** ifadesi, hudut nöbetçisinin üzüntüsünü, sıkıntısını şiirsel bir anlatımla ve estetik kaygıyla ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ciğerinden kan gidiyor** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Dert uğramış** ifadesi, hudut nöbetçisinin sıkıntılı ve üzüntülü durumunu daha somut bir biçimde ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Dert uğramış** ifadesi, şairin şiir diline kazandırdığı yeni ve özgün bir ifadedir. Sözcüklerin mantığa aykırı birleştirilmeleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Dert uğramış** ifadesi, şiire özgü sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Dert uğramış** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir şarkı çırpınıyor hatıralarında:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, hudut nöbetçisinin geçmişte kendisine iz bırakmış bir şarkıyı hatırlamaya çalıştığını belirtmektedir.

1- **Hatıralarında şarkı çırpınıyor** ifadesinde yer alan **çırpınmak**[430]; *"acı ile debelenmek; kaslar birdenbire kendiliğinden ve düzensiz bir biçimde kımıldamak, ihtilaç etmek; ses çıkararak hafifçe dalgalanmak; mecaz olarak ne yapacağını şaşırmış bir durumda üzülmek ve telaşlanmak; mecaz olarak çok istenilen bir şeyi gerçekleştirebilmek için aşırı derecede çaba harcamak"* gibi farklı anlamlara gelen bir eylemdir. Çırpınmak eyleminin göndergesel anlamından uzaklaşması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Hatıralarında şarkı çırpınıyor** ifadesi, nöbetçinin çok sevdiği şarkıyı hatırlamaya gayret ettiğini, konuşma dilinden uzak, kendisine özgü bir anlatımla sunan şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Hatıralarında şarkı çırpınıyor** ifadesi, aralarında bağ kurulamayan göstergelerin bir arada kullanılması sonucu ölçünlü dil kurallarından ayrı şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmurun saçları ellerine dolaşmış:*** Şiirin bu mısra'ında, hudut nöbetçisinin yağan yağmura yakalandığı ve ıslandığı söz konusu edilmektedir.

1- **Yağmurun saçları** ifadesinde yağmur damlaları saç olarak nitlenmekte ve yağmura insana ait bir görüntü verilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

2- **Yağmurun saçları** ifadesi, kişileştirme örneğinin ifadeyi yadırgatıcı bir hâle getirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yağmurun saçları** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren sanatlı ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yağmurun saçları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında oluşan uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[430] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***İşlemiş süngüsü gecenin şakağına:*** Bu mısrada hudut nöbetçisinin elindeki süngüsüyle gece nöbeti tuttuğu şiire özel şekilde anlatılmaktadır.

1- **Gecenin şakağı** ifadesi ile insanlaştırılan gece, ifadenin aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Gecenin şakağı** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gecenin şakağı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gece karanlığına dair izlenimler sunan estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gecenin şakağı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dikkate alınmadan meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmur bulut bulut iniyor semadan:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yağmurun hızlı hızlı yağdığını farklı bir biçimde dile getirmektedir.

1- **Yağmur bulut bulut iniyor** ifadesinde tekrarlanan bulut sözcüğü, yeni bir ikileme örneği olarak şiir diline kazandırılmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Yağmur bulut bulut iniyor** ifadesinde ayrıca, bulut bulut ikilemesi ile yağmur damlaları kastedilmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Yağmur bulut bulut iniyor** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Yağmur bulut bulut iniyor** ifadesi, yağmur damlalarının yeryüzüne düşüşünü estetik bir anlatımla okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştıma örneğidir.

5- **Yağmur bulut bulut iniyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek üzere günlük dilden ve kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Aynı şarkı yapışmış nöbetçinin dudağına:*** Bu mısrada hudut nöbetçisinin sürekli aynı şarkıyı söylediği anlatılmaktadır.

1- **Aynı şarkı nöbetçinin dudağına yapışmış** ifadesinde yer alan **yapışmak**[431]; *"yapışkan bir maddeye bulanmış olan bir şey ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalmak; iyice yaklaşmak, sokulup değmek; aralık bırakmayacak biçimde üzerine dokunmak; bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir şeyi eline almak; sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak; birini rahatsız etmek, sataşmak, peşini bırakmamak, musallat olmak"* gibi birkaç değişik anlamda kullanılan bir eylemdir.

Eylem, **şarkı** göstergesini yapışkan bir nesneye benzettiğinden, şarkı sözcüğü ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Aynı şarkı nöbetçinin dudağına yapışmış** ifadesi, göstergelerinin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Aynı şarkı nöbetçinin dudağına yapışmış** ifadesi, şiir içerisindeki estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Aynı şarkı nöbetçinin dudağına yapışmış** ifadesi, günlük, doğal dilden uzak ölçünlü dil kurallarına ters birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve nefti koynunda ölümü saklamış orman:*** Bu mısrada, ormanlık alanlarda öldürülen veya öldürüdükten sonra bu alanlara atılan insanlara dikkat çekilmektedir.

1- **Orman(ın) nefti koynu** ifadesi, ormana insan özelliği aktarılması ile dikkat çeken bir ifadedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

---

[431] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Orman(ın) nefti koynu** ifadesi, ormanın kişileştirilmesi sonucu günlük kullanımdan uzak ve dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta; bu sebeple alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- **Orman(ın) nefti koynu** ifadesinde, ormanlık alanın iç kısımlarını kendine özgü şekilde yorumlayan Attilâ İlhan, oluşturduğu estetik ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- **Orman(ın) nefti koynu** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi neticesinde oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsle sapma örneğidir.

5- **Orman ölümü saklamış** ifadesinde, orman saklamak eylemini gerçekleştiren insan durumundadır. Bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

6- **Orman ölümü saklamış** ifadesinde ölüm olgusu, saklanabilen bir nesne olarak düşünülmekte ve somut bir biçimde ifade edilmekte; böylece aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği teşkil edilmektedir.

7- **Orman ölümü saklamış** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleri ve yadırgatıcı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Orman ölümü saklamış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, onlarda savaşın katlettiği insanlar için acıma gibi duygular oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

9- **Orman ölümü saklamış** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına ters olan birleştirmeleriyle sapma - anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Neredeyse uzanacak sabahın elleri***

Yavaş yavaş dağların dağların arkasından: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, güneşin dağların arkasından doğmak üzere olduğunu dile getirmektedir.

1- **Sabahın elleri** tamlamasında sabah göstergesi insana ait bir uzuv kazanarak kişileştirilmekte, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Sabahın elleri** tamlaması, sabahın insan özelliği alması sonucu yadırgatıcı bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

3- **Sabahın elleri** tamlaması, güneşin doğmak üzere olduğunu ve etrafın yavaş yavaş aydınlanmaya başladığını şiirsel ve estetik bir anlatımla okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sabahın elleri** tamlaması, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla sözcüklerin dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Dağların dağların arkasından** ifadesinde dağlar sözcüğünün iki defa kullanılması sonucu yeni bir ikileme örneği meydana getirilmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Dağların dağların arkasından** ifadesi, dilimize kazandırılan yeni ikileme örneği ile günlük dilde rastlanmayacak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek meydana getirmektedir.

7- **Dağların dağların arkasından** ifadesi, dağlar göstergesinin estetik kaygı ile ikileme şeklinde kullanılması sonucu alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Tarif edilmemiş bir heyecanla kanatlısın:*** Bu mısrada hudut nöbetçisinin İkinci Dünya Savaşı'ndan dolayı aşırı derecede heyecanlandığı ve düşmana karşı hırslandığı anlatılmaktadır.

1- **Heyecanla kanatlısın** ifadesinde hudut nöbetçisinden bahseden şair, kanatlısın diyerek nöbetçinin adeta heyecandan uçağını söylemektedir. Nöbetçinin taşıdığı büyük heyecan, kanatlısın ifadesi ile daha somut bir hâle dönüştürülmekte, bu kullanımla

aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Heyecanla kanatlısın** ifadesinde yer alan göstergeler, anlam bakımından bir bütünlük sağlayamadıklarından ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Heyecanla kanatlısın** ifadesi, nöbetçinin aşırı heyecanını şiir diline has, estetik bir kaygıyla okuyucuya/dinleyiciye ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Heyecanla kanatlısın** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyuşum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nasıl ateş püskürmeye başlamış orman:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, ormanda süren İkinci Dünya Savaşı'ndan söz etmektedir.

1- **Orman ateş püskürmeye başlamış** ifadesinde yer **alan ateş püskürmek**[432]; *"çok öfkeli olmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Deyimi, orman göstergesi için kullanan Attilâ İlhan, bununla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Orman ateş püskürmeye başlamış** ifadesi, orman göstergesinin kişileştirilmesi sonucu gündelik kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Orman ateş püskürmeye başlamış** ifadesi, savaşta yer alan tarafların birbirlerine karşı öfkesini doğaya gönderme yaparak anlatan estetik bir ifadedir; ifade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Orman ateş püskürmeye başlamış** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçiminde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Toplar dövüyor sabahın sinesini:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaşın gün doğar

[432] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

doğmaz kaldığı yerden devam ettiğini ifadeye çalışmaktadır.

1- **Toplar dövüyor** ifadesindeki **dövmek**[433] eylemi; göndergesel anlamlarından *"topa tutmak"* anlamında kullanılmaktadır.

2- **Sabahın sinesi** ifadesi, sabah vaktine insansı bir özellik yüklenmesi neticesinde oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

3- **Sabahın sinesi** ifadesi, sabah vaktinin insan özelliği kazanması ile mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifade durumunu almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Sabahın sinesi** tamlaması, şiir diline hareketlilik ve canlılık kazandıran estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Sabahın sinesi** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye şiir diline uygun, sanatlı bir anlatım sunmak içinbağdaştırılan farklı sözcüklerle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Mavi gözlerine kan doluyor sabahın:*** Bu mısra ile anlam bütünlüğü sağlayan diğer mısralarda, köylerin ateşe verildiği ve her yerde yangınlar çıkarıldığı anlatılmakta idi. Bu mısrada da, yangınlardan çıkan alevlerin gökyüzüne doğru uzandığından söz edilmektedir.

1- **Sabahın mavi gözlerine kan doluyor** ifadesi, birkaç farklı açıdan önem taşımaktadır. Sabahın mavi gözleri ifadesi ile sabah, mavi gözlü bir insan gibi tasvir edilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Sabahın mavi gözleri** ifadesi, kişileştirme örneğinin yapılması ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir bağdaştırma olmakta; bu sebeple alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Sabahın mavi gözleri** ifadesi, güneşin yeni doğduğu bir zaman diliminde

[433] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

gökyüzünün bulutsuz, berrak görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir üslupla aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sabahın mavi gözleri** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Sabahın mavi gözlerine kan doluyor** ifadesinde yer alan **kan** göstergesi, göndergesel anlamının dışına çıkarak yangınlardan çıkan **alevleri k**astetmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Sabahın mavi gözlerine kan doluyor** ifadesi, kan göstergesinin göndergesel anlamının dışına çıkması ile konuşma dilinden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Sabahın mavi gözlerine kan doluyor** ifadesi, etrafı ve gökyüzünü kaplayan alevleri, dumanları estetik ve şiir diline uygun bir üslupla ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Sabahın mavi gözlerine kan doluyor** ifadesinde bulunan göstergelerin anlamlarının birbirine ters düşmesi, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Toprak uyanmıyor kalbi durmuş tarlaların:*** Attilâ İlhan burada, İkinci Dünya Savaşı sırasında vurularak öldürülen insanları, doğaya insan özellikleri yükleyerek imgesel bir şekilde dile getirmektedir.

1- **Toprak uyanmıyor** ifadesinde toprağın öldürüldüğü varsayılarak ona insansı bir durum verilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Toprak uyanmıyor** ifadesi, göstergelerin aralarındaki anlam uyumsuzluğu nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Toprak uyanmıyor** ifadesi, savaş sırasında masum insanların öldürüldüğünü

anlatan, okuyucuya/dinleyiciye üzüntü, mutsuzluk gibi duyguları ileten estetik bir ifadedir; bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Toprak uyanmıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Tarlaların kalbi durmuş** ifadesi, tıpkı toprak uyanmıyor ifadesinde olduğu gibi, savaş sırasında canına kıyılan insanları vurgulayan bir aktarma – deyim akarması – kişileştirme örneğidir.

6- **Tarlaların kalbi durmuş** ifadesi, savaşın insanların ölümüne neden olduğunu doğaya aktarma yaparak anlatan, sözcüklerinin arasında bağ kurulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Tarlaların kalbi durmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunmak, onlarda duygu değeri oluşturmak amacıyla günlük konuşma dilinden farklı şekilde meydana getirilmiş estetik bir anlatımdır; bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Tarlaların kalbi durmuş** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ufuklar yırtılmış büyük top seslerinden:*** İkinci Dünya Savaşı sırasında taarruza geçen kuvvetlerin arkası arkasına büyük toplar attığı ve bu topların çıkardığı seslerin yeri göğü inlettiği anlatılmaktadır.

1- **Büyük top seslerinden ufuklar yırtılmış** ifadesinde ufuk çizgisi, yırtılabilen, zarar görebilen bir madde olarak düşünülmekte; aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Ufuklar yırtılmış** ifadesi, günlük hayatta gerçekleşemeyecek bir durumu yansıttığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ufuklar yırtılmış** ifadesi, top seslerinin ne derece rahatsız edici olduğunu şiire

özel bir biçimde belirten estetik bir kullanımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ufuklar yırtılmış** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine uygun düşmemesi neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Görmüyor kör etmiş kan gözlerini:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında hudutta nöbet tutan askerin düşman askerleri tarafından vurulduğunu ifadeye çalışmakta; yarasından akan kanların gözlerine dolduğunu ve onun görüşünü engellediğini söylemektedir.

1- **Kan gözlerini kör etmiş** ifadesinde yer alan **kör** sözcüğü, göndergesel anlamından uzaklaşmakta ve ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Kan gözlerini kör etmiş** ifadesi, nöbetçi askerin vurulduğunu, yarasından kanlar aktığını şiire has üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma- sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Kan gözlerini kör etmiş** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarının dışında bir araya getirilmesi sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Varşova'nın üzerinde ölüm bulutları var:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Polonya'nın başkenti Varşova'ya taarruzda bulunulduğunu, savaşın yoğun olarak başkentte başladığını ifade etmektedir.

1- **Ölüm bulutları** ifadesinde asıl anlatılmak istenen, saldırıya geçen savaş uçaklarıdır. Attilâ İlhan, kavramları birbirleri için kullanarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Savaş uçaklarını kasteden **ölüm bulutları** tamlaması, ölüm göstergesinin somut bir biçimde ifade edilmesini sağlamakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Ölüm bulutları** ifadesi, savaş uçaklarını kasteden bir aktarmadır. İfadede yer

alan göstergeler, göndergesel anlamlarının dışında başka bir anlam kazandıklarından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Ölüm bulutları** ifadesi, Varşova'nın üzerinde gezinen ve şehre bomba yağdıran savaş uçaklarını okuyucuya/dinleyiciye etkileyiciyi ve estetik şekilde sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ölüm bulutları** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma şeklinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Kaldırımlarda can çekişen çocuklar)***

Çıldırmış kin çakıyor mavi gözlerinde: Attilâ İlhan bu iki mısrada, savaş uçakları tarafından bombalanan, ölmek üzere olan Varşova çocuklarının savaşa duydukları öfkenin bakışlarından okunduğunu dile getirmekte, çaresiz bir biçimde öfkelendiklerini belirtmektedir.

1- **Mavi gözlerinde kin çakıyor** ifadesinde yer alan **çakmak**[434] eylemi mısrada; *"parıldamak, ışık vermek"* gibi göndergesel anlamlarında yer almaktadır. Çocukların savaşa karşı hissettikleri, kin, öfke gibi duyguların gözlerde parladığını söyleyen şair, bununla bu soyut duyguları somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Mavi gözlerinde kin çakıyor** ifadesi, **kin, öfke** gibi hislerin somut bir biçimde anlatılması ile meydana gelen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Mavi gözlerinde kin çakıyor** ifadesi, yaralı çocukların taşıdıkları hisleri okuyucuya/dinleyiciye sunarken onlarda çocuklara karşı üzüntü, acıma gibi hisler oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Mavi gözlerinde kin çakıyor** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölüm vurmuş yüreklerin telleri:*** Şiirin bu mısra'ında, savaş sırasında ölen

[434] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

masum insanlar için acıma söz konusudur.

1- **Yüreklerin telleri ölüm vurmuş** ifadesi ile, yaşanan olaylara ilgisiz kalamayan insanların ölenler için üzüldüğünü, gönüllerinin burkulduğunu daha somut bir anlatımla ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yüreklerin telleri ölüm vurmuş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri çağrışımlardan, yan tasarımlarından yararlanılan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yüreklerin telleri ölüm vurmuş** ifadesi, savaşa kahreden insanoğlunun üzüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye ulaştıran, onlarda duygu değeri oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yüreklerin telleri ölüm vurmuş** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek ve şiire has bir anlatım sunmak amacıyla dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Can veriyor parmakları can veriyor döne'm:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile bağlantılı olan başka bir mısrada savaş uçaklarından atılan bombaların insanların vücutlarını parçaladığını söylemekte, insan kollarının ağaçlara savrulduğundan söz etmekte idi. Bu mısrada da kopan kolların canlılığını yitridiğinden bahsedilmektedir.

1- **Parmakları can veriyor** ifadesinde yer alan **can vermek**[435]; *"ölmek; ruha güç vermek; canlanmasına yol açmak; bir şeyi çok istemek"* gibi birbirinden farklı anlamda kullanılmaktadır. Deyim mısrada, ölmek anlamında yer alarak kopan kolları, parmakları nitelemekte, böylelikle parmaklar insana bürünerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Parmakları can veriyor** ifadesi, can vermek deyiminin parmaklar için kullanılması ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya

[435] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

örnek oluşturmaktadır.

3- **Parmakları can veriyor** ifadesi, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Parmakları can veriyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Haberler geliyor dert taşıyor yürekten:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı sırasında ölen insanların haberlerini duydukça derdinin, üzüntüsünün giderek arttığını ifade etmektedir.

Dert yürekten taşıyor ifadesinde şair, üzüntüsünün giderek arttığını somut bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye sunmakta, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

Dert yürekten taşıyor ifadesi, ifadenin somut olarak anlatılabilmesi için sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

Dert yürekten taşıyor ifadesi, şairin savaşta ölen insanlara ne kadar üzüldüğünü, savaştan duyduğu sıkıntıyı okuyucusuna/dinleyicisine kendine has, estetik bir biçimde anlattığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

Dert yürekten taşıyor ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyebilmek, şairin üzüntüsünü, kederini onlarda da oluşturabilmek için göndergesel anlamlarından uzaklaştırılarak bir araya getirilen sözcüklerin bağdaştırılması sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cihanşumul bir felaket şarkısı***

Dalga dalga çarpıyor ruhumuza: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirinin devamı olan bu mısralarda, İkinci Dünya Savaşı'nın dünyayı ilgilendiren bir savaş olduğunu, bu savaştan herkesin olumsuz biçimde etkilendiğini anlatmaktadır.

1- **Felaket şarkısı** olarak kastedilen İkinci Dünya Savaşı'dır. Şair, kavramları

birbiri için kullanarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Felaket şarkısı** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Felaket şarkısı** ifadesi, savaşı farklı bir üslupla dile getiren, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Felaket şarkısı** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Felaket şarkısı ruhumuza dalga dalga çarpıyor** ifadesinde, İkinci Dünya Savaşı'nın kendisini ne kadar kötü etkilediğini ifade eden şair, düşüncesini mısra'ı ile somut bir biçimde aktarmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

6- **Felaket şarkısı ruhumuza dalga dalga çarpıyor** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarında yapılan değişikliklerle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade hâlini almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Felaket şarkısı ruhumuza dalga dalga çarpıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşın ürkütücü durumunu aktaran, onlarda tasarımlar oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Felaket şarkısı ruhumuza dalga dalga çarpıyor** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Doğmuyor doğmuyor neden yıldızlar:*** Bu mısrada savaşın acımasızlığı, kötü tarafı anlatılırken doğaya gönderme yapılmakta, savaş nedeniyle yıldızların gökyüzünde belirmediğinden söz edilmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken husus, **doğmuyor** ifadesinin iki kere kullanılmış olmasıdır. Şair bu kullanımı ile ikileme örneği oluşturmakta ve sapma – sözcüksel

sapma meydana getirmektedir.

2- **Doğmuyor doğmuyor yıldızlar** ifadesi, doğmak eyleminin ikileme şeklinde kullanılması ile gündelik dilden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Doğmuyor doğmuyor yıldızlar** ifadesi, savaşın acımasız, kötü yüzünü okuyucuya/dinleyiciye farklı bir yolla anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Neden böyle kan rengi sema bu akşam:*** Attilâ İlhan, İkinci Dünya Savaşı'ndan son derece kötü etkilenmiştir. Şair, savaşın acımasızlığını içinde bulunduğu ruh hâli ile doğadan yardım alarak anlatmaktadır.

1- **Kan rengi sema** ifadesinde, sema ve kan göstergeleri renkleri bakımından birbirine benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Kan rengi sema** ifadesi, benzetme sanatının görüldüğü, sözcüklerin birbirine aktarıldığı, günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kan rengi sema** ifadesi, gökyüzünün rengini daha canlı tasvir eden, okuyucuya/dinleyiciye savaşın olumsuzluklarını aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kan rengi sema** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Toprak yine kan kusuyor dağlar morarmış:*** Attilâ İlhan bu mısrada, savaşta bombalanarak veya vurularak öldürülen insanları doğadan yararalanarak ifade etmektedir.

1- **Toprak kan kusuyor** ifadesinde yer alan **kan kusmak** ifadesi, göndergesel anlamında yer alarak, vurulan insanların ağızlarından kan geldiğini belirtmektedir. Şair, toprağa kazandırdığı insan özelliği ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği

meydana getirmektedir.

2- **Toprak kan kusuyor** ifadesi, toprağın kişileştirilmesi ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Toprak kan kusuyor** ifadesi, vurulan insanların durumlarını okuyucuya/dinleyiciye tabiattan yararlanarak aktaran estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Toprak kan kusuyor** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Dağlar morarmış** ifadesi, hayatını kaybedince vücudu moraran insanları, dağlara gönderme yaparak anlatan bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

6- **Dağlar morarmış** ifadesi, dağlara insan özelliği aktarılması sonucu gündelik dilden uzak bir kullanım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Dağlar morarmış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir dil sunan, onlarda vurulan insanlarla ilgili birtakım tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştıma örneğidir.

8- **Dağlar morarmış** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir gariplik sinmiş bulutların tarlasına:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın insanı kahreden etkisinin gökyüzünde de hissedildiğini ifade etmektedir.

1- **Bulutların tarlası** ifadesi, mısrada dikkati çeken ilk ifadedir. İfadede gökyüzü, farklı bir yönden anlatılmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Bulutların tarlası** ifadesi, gökyüzünü tarlaya benzeten anlatımı ile günlük konuşma dilinden uzak, dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış

bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Bulutların tarlası** ifadesi, tarla ve gökyüzü göstergelerini birbirine aktararak ifade eden estetik ve sanatlı anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bulutların tarlası** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbiriyle uyumlu olmaması nedeniyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sevda yaşamıyor kanadından vurulmuş:*** Bu mısrada savaşın, iyiliğe, güzelliğe ait tüm duyguları yok ettiği anlatılmakta; öldürülen insanlarla sevginin de öldüğü düşüncesi vurgulanmaktadır.

1- **Sevda kanadından vurulmuş yaşamıyor**, şeklinde nesre çevrilebilen mısrada sevda duygusu bir kuşa benzetilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirilmektedir.

2- **Sevda kanadından vurulmuş yaşamıyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına uzak yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sevda kanadından vurulmuş yaşamıyor** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı'nın sevgiye, aşka dair güzel duyguları yok ettiğini şiirsel, estetik bir üslupla aktaran alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sevda kanadından vurulmuş yaşamıyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek için göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade yan tasarımlarından yararlanan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yürü çağıldasın içimizde acılar:*** Attilâ İlhan burada şiirdeki sevgilisi Döne'ye seslenmekte, yüreklerindeki acının giderek dayanılmaz bir hâl aldığını ifade etmektedir.

1- **İçimizde acılar çağıldasın** ifadesinde yer alan **çağıldamak**[436] eylemi; *"sular*

[436] http://tdkterim.gov.tr/bts/

akarken taşlara, kayalara çarparak "çağıl çağıl" ses çıkarmak" anlamına gelen bir ifadedir. Mısrada çağıldamak eyleminin kullanılması ile acılar ifadesi suya benzetilerek somutlaştırılmakta; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **İçimizde acılar çağıldasın** ifadesi, kapalı bir üsluba sahip, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İçimizde acılar çağıldasın** ifadesi, şairin ve sevgilisinin savaştan duydukları üzüntüyü okuyucuya/dinleyiciye estetik ve sanatlı bir dille aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İçimizde acılar çağıldasın** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dokunma kanayacak yüreklerimiz:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaştan duydukları üzüntüyü, acıyı yüreklerine attığını söylemekte, bir ifadenin veya bir hareketin onların dışarı çıkmasına yardım edeceğini belirtmektedir.

1- **Yüreklerimiz kanayacak** ifadesi, herhangi bir sözün veya bir hareketin şairi ve sevgilisini aşırı derecede duygulandıracağını somut bir biçimde anlatan aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yüreklerimiz kanayacak** ifadesi, somutlaştırma örneğinin meydana getirdiği mantığa aykırı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yüreklerimiz kanayacak** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen şiir diline uygun estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yüreklerimiz kanayacak** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzlukla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yollar kıvranıyor telgraf direkleri mahzun:*** Burada İkinci Dünya Savaşı'nın

etkisi, çevreye göndermeler yapılarak anlatılmaktadır.

1- **Yollar kıvranıyor** ifadesinde yer alan **kıvranmak**[437]; *"ağrı, sancı gibi bedensel veya korku, heyecan gibi ruhsal nedenlerle vücut eğilip bükülmek; mecaz olarak acı çekmek, üzülmek; mecaz olarak bir şeye çok gereksinim duymak"* anlamlarına gelen ve insanların gerçekleştirdiği bir eylemdir. Yolların kıvrımlı görüntüsünü, onlara insan özelliği yükleyerek anlatan şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Yollar kıvranıyor** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan bir ifade olmasından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yollar kıvranıyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda tasarımlar oluşturan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yollar kıvranıyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak birleştirmesi ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Telgraf direkleri mahzun** ifadesi, savaş dolayısıyla acı çeken insanların mutsuzluğunu anlatan bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

6- **Telgraf direkleri mahzun** ifadesi, telgraf direklerinin insana ait bir duygu kazanması ile gündelik dilden uzak, yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Telgraf direkleri mahzun** ifadesi, şiir diline özgü yapısı ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Telgraf direkleri mahzun** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeni ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Bir kartal kanat açmış vistül'e doğru)***

  Geçiyor çarpa çarpa işte semadan: Anlam bakımından birbirinin devamı olan

[437] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bu iki mısrada, gökyüzünde dolaşan bir kartaldan söz edilmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **çarpa çarpa** ikilemesidir. Şair, bu kullanımı ile yeni bir sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Çarpa çarpa geçiyor** ifadesi, hem kartalın bomboş gökyüzüne çarparak uçtuğunun söylenmesi, hem de çarpmak eyleminin ikileme şeklinde kullanılması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Çarpa çarpa geçiyor** ifadesi, şiire kattığı estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Örtüyor örtmesin örtmesin ufukları:*** Yukarıdaki mısra ile anlam bütünlüğü gösteren bu mısrada, gökyüzünde dolanan kartalın ufukları kapadığından söz edilerek abartılı bir anlatım sergilenmektedir.

1- **Örtmesin örtmesin** ifadesi ile şiire yeni bir ikileme örneği kazandıran Attilâ İlhan, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Örtmesin örtmesin ufukları** ifadesi, örtmesin ifadesinin ikileme şekline dönüştürülmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Örtmesin örtmesin ufukları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sunduğu estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gece sakin dağlar taşlar dinliyor:*** Bu mısrada savaşın gece vakti devam ettiği, etrafta yankılanan top seslerinden başka bir ses işitilmediği anlatılmak istenmektedir.

1- **Dağlar taşlar dinliyor** ifadesi, doğaya işitmek eyleminin verilmesi ile aktarma-deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Dağlar taşlar dinliyor** ifadesi, doğanın insana ait özellik kazanması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Dağlar taşlar dinliyor** ifadesi, gecenin sessizliğini farklı imajlarla okuyucuya/dinleyiciye aktaran estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dağlar taşlar dinliyor** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ay ölmüş bulutların düşmüş kucağına:*** Attilâ İlhan'ın bu mısra'ı iki farklı şekilde değerlendirilebilir. İlki; bulutların ayın önüne geçmesinden ötürü ayın görüntüsünün kapanmasıdır, ikincisi; topların dövdüğü şehirde yıkılan evlerinin altında kalarak can veren insanlardır.

1- Mısra'ı her iki anlamı ile ele aldığımızda da ayın insan özelliği kazandığını görmekteyiz. Ayın ölmesi, anlatımın aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Ay ölmüş** ifadesi, her iki göstergenin göndergesel anlamlarının birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ay ölmüş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici ve estetik bir anlatım sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ay ölmüş** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline özgü anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Bulutların kucağına düşmüş** ifadesinde, bulutların kucağından bahsedilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

6- **Bulutların kucağına düşmüş** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmakatdır.

7- **Bulutların kucağına düşmüş** ifadesi, şairin şiir diline özel olarak meydana getirdiği estetik bir kullanımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Bulutların kucağına düşmüş** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde

bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Bir kartal kanat açmış vistül'e doğru)***

Uçuyor işgal edip hür havaları: Şiirde daha önce de kullanılan ilk mısra ile birlikte ifadede, bir kartalın gökyüzünde özgürce uçuyor olması konu edilmektedir.

1- **Hür havaları işgal edip uçuyor** ifadesinde yer alan **işgal etmek**[438] ifadesi; "bir yeri ele geçirmek; işten alıkoymak, oyalamak; uğraştırmak" gibi üç farklı anlamda kullanılan bir ifadedir. İşgal etmek ifadesinin göndergesel anlamında değişikliğe giden şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- **Hür havaları işgal edip uçuyor** ifadesinde yer alan **hür**[439] sözcüğü; "özgür; özgür bir biçimde" anlamlarında sözlüklerde yer alan bir sözcüktür. Sözcük mısrada göndergesel anlamının dışında, engelsiz, boş gökyüzünü belirten bir ifade olmakta ve birbirine aktarılan bu ifadelerle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

3- **Hür havaları işgal edip uçuyor** mısra'ının tamamı, estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hür havaları işgal edip uçuyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Parçalanmış kanıyor kanıyor yürekleri:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nda acılar yaşamış, yakınlarını kaybetmiş, zulmlere maruz kalmış masum insanların kederlerinden, üzüntülerinden bahsedilmektedir.

1- Mısrada yer alan **yürekleri parçalanmış** ifadesi, savaş mağdurlarının çektikleri acıları, yaşadıkları üzüntüyü daha somut bir dille ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yürekleri parçalanmış** ifadesi, şairin soyut bir olguyu daha somut ifade etmek

[438] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[439] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

amacıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde yaptığı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yürekleri parçalanmış** ifadesi, savaş mağdurlarının acısını okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir anlatımla aktaran, onlarda imge ve tasarımlar oluşturan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yürekleri parçalanmış** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uymaması nedeniyle mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kanıyor kanıyor yürekleri** ifadesi, yukarıda açıklanan diğer ifade gibi, savaş mağdurlarının acısını somut şekilde anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Kanıyor kanıyor yürekleri** ifadesi, kanıyor sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

7- **Kanıyor kanıyor yürekleri** ifadesi, şiir diline uygun bir anlatım oluşturmak için göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Kanıyor kanıyor yürekleri** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlarda duygu değerleri oluşmasını sağlayan estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Sakalları uzamış gözleri derin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaştan kaçan insanların görünüşlerinden bahsetmektedir.

1- **Gözleri derin** ifadesinde, savaş mağdurlarının düşünceli ve dalgın hâlleri anlatılmaktadır. İfadede yer alan derin sözcüğü, dalgın sözcüğünün yerine kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gözleri derin** ifadesi, derin göstergesinin göndergesel anlamında yapılan

değişiklikle yadırgatıcı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Gözleri derin** ifadesi, insanların düşünceli durumlarını okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir üslupla aktaran, onlarda çağrışımlar oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gözleri derin** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirinden uzak olması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yerde hüzün yürekler dolusu:*** Bu mısrada, savaşın insanlarda yarattığı mutsuzluk, umutsuzluk gibi kavramlar anlatılmaktadır.

1- **Yerde yürekler dolusu hüzün** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı yüzünden çok insanın mağdur olduğunu, üzüldüğünü ifadeye çalışan bir anlatımdır. Hüzün göstergesini yürekler dolusu olarak niteleyen şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yerde yürekler dolusu hüzün** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yerde yürekler dolusu hüzün** ifadesi, insanların acılarını etkili bir dille okuyucuya/dinleyiciye anlatan, onlarda duygu değerleri oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yerde yürekler dolusu hüzün** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir birleştirmedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Işıklarla yıkanan şehirler serap olmuş:*** Bu mısrada savaştan önce ışıl ışıl olan şehrin, işgâle uğramasıyla karanlığa büründüğü anlatılmaktadır.

1- **Işıklarla yıkanan şehir** ifadesinde, yıkanmak eyleminin göndergesel anlamından uzaklaşması ile ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Işıklarla yıkanan şehir** ifadesi, bir zamanlar ışıl ışıl parlayan şehrin görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye estetik şekilde aktaran bir alışılmamış bağdaştırma –

sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Işıklarla yıkanan şehir** ifadesi, yıkanmak eyleminin göndergesel anlamından farklı anlamda kullanılması ile oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Korku filiz sürmüş sevda yerine:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın sevgiyi, mutluluğu yok ettiğini, insanlara savaş nedeniyle korkunun hâkim olduğunu anlatmaktadır.

1- **Korku, sevda yerine filiz sürmüş** ifadesinde yer alan **sürmek**[440] eylemi; *"bitki, ot yetişip ortaya çıkmak, bitmek, yeşermek"* göndergesel anlamlarında kullanılmakta ve mısra ile uyum göstermektedir.

2- **Korku, sevda yerine filiz sürmüş** ifadesi, korku ve sevda göstergelerinin bir çiçek gibi düşünülmesi ile meydana gelen bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Korku, sevda yerine filiz sürmüş** ifadesi, korku ve sevda gibi duyguların somutlaştırılması ile meydana gelen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Korku, sevda yerine filiz sürmüş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili anlatım sunan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Korku, sevda yerine filiz sürmüş** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Mil çekilip hürriyetin gözlerine:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın insanların hayatlarını yok etmesinin yanında, özgürlüğü de yok ettiğini anlatmaktadır.

1- **Hürriyetin gözlerine mil çekilip** ifadesi, hürriyetin kör edildiğini, yani

[440] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

özgürlüğün ortadan kaldırıldığını hürriyet olgusuna insana ait özellikler yükleyerek ifade eden bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Hürriyetin gözlerine mil çekilip** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbiriyle uyuşmaması nedeniyle mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Hürriyetin gözlerine mil çekilip** ifadesi, savaşın hürriyet olgusuna verdiği zararı şiirsel, estetik bir biçimde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hürriyetin gözlerine mil çekilip** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına uymayacak şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Mil çekilip hürriyetin gözlerine)***

Kurşuna dizilmiş insanlarla beraber: Yukarıda açıklaması yapılan mısra'ın devamı olan bu mısrada, yine savaştan zarar gören hürriyet olgusu anlatılmaktadır.

1- **Hürriyet, insanlarla beraber kurşuna dizilmiş** ifadesinde, savaşta kurşuna dizilerek infaz edilen insanlarla birlikte özgürlüğün de yok edildiğini söyleyen şair, bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Hürriyet, insanlarla beraber kurşuna dizilmiş** ifadesi, hürriyet kavramına insana ait özellikler verilmesi ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hürriyet, insanlarla beraber kurşuna dizilmiş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar aktaran sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Hürriyet, insanlarla beraber kurşuna dizilmiş** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

marianne

sahiden fevkalade bir ahval yaşıyor
yıldızların en mükemmel senfonisi içinde
kanatları rüzgâra vurgun yel değirmenleri
hollanda çocuk dergilerinden tanıdığım memleket
ölüm çiseliyor sinsi bir yağmur gibi
ağlamak sırası sana gelmiş akıbet
alışmadığın şarkılar delirmiş havalarda
put kesilmiş sıra sıra değirmenlerin
miğferli gölgeler belirmiş duvarlarda
oy döne'm ne sen sor ne de ben söyleyeyim
anlaşmak için gözlerimiz kifayet eder
hollanda düşmüş belçika tarumar olmuş
kafileler yollar boyunca kafileler
ben bir kuş hatırlarım mavi kanatlı bir kuş
yelken açmış bir gemi ateş rengi laleler
bahar bayram sevinci saadet insanlar için
hayır gece bir bombardıman yaşadık
saadet bizden ırak bahar perişan
nasıl döne'm kanamasın söyle yüreğim

sahiden fevkalade bir ahval içindedir
ruhlarında en büyük yangınlar tutuşan
belçika'lı hollanda'lı insan kardeşlerim
büyük alnını eğmiş böyle düşünmemelisin
ne kadar ümitler kararsa marianne
en yiğitçesine ölüm dövüşerek ölmektir
gözlerinde tebessüm avuçlarında kan
rüzgâr gibi esip şimşek gibi çakarak
fransa vatan hürriyet demektir

ölenlere ölenlere bak
bak kalbime yanıyor yanıyor ıstıraptan
polonya terk edilmiş norveç işgal altında
belçika'nın üzerinde şimdi uçaklar
çok geçmeden burada olacaklar
büyük alnını eğmiş böyle düşünmemelisin
yakışmıyor marianne bu sana yakışmıyor
yanardağlar fışkırsın gayrı yüreğinden
saplansın kılıç gibi haykır düşmana sesin

hani nasıl başlıyordu o ihtilal şarkısı
söyle erganunlar uğuldasın derinden
koroların harikulade dalgalanışı
ve bir bayrak gibi önde giden kahramanlar
marseillaise çağlasın çağlayan gibi
haydi marianne haydi vatan çocukları
yürüyelim hürriyet aziz hürriyet
yeter artık yeter kahretme beni
bilirim hayal bunlar hayal marianne
ağlamak mı terk edilmiş çocuklar gibi
ağlamak mı yürekten yaşın yaşın kana kana
ağlamak mı hayır aklımdan bile geçmez
ağlama döne'm ağlamaya alışmadık
ağlama gün yüzlüm güneş çehrelim
hürriyet keskin etsin kılıçlarınızı
haydi kalkın kalkın vatan çocukları
efendiler yürümezse biz yürüyelim

sevgilim şu orman argonne ormanı
verdun kalesidir gördüğün kale
büyüdükçe büyür dünya yangını

neyleyim tutuştu bir yol meşale
düşmüşüz hürriyet diyerek yola
hani düldül nerde bizim zülfikar
hilafsız her gece bir güne çıkar
her ümit parlak bir güneştir inan
çıksın karşımıza zalim ordular
ölelim yaşamak için marianne

bahar gelmiş mevcudat sevda ile sarhoş
ağaçlara kan yürümüş su yerine bu mevsim
yapraklar ürperiyor savaş ferman dinlemez
dağ başlarında bırakılmış münzevi ölüler
yumrukları sıkılmış yüzleri mütebessim
yağmurlar yıkamış yağmurlar saçlarını
daha neler görecek zavallı gözlerimiz
işte yaklaşıyor yine ayak sesleri
harabeler tütüyor her geçtikleri yerden
delik deşik edilmiş hürriyet arzuları
uzaktan çok uzaktan bir ses duyuyor musun
bir trampet sonra sükûn havalar dolusu
ve nihayet bir çığlık bir çığlık ötelerden
bir lahzada çanlar gibi yıldızlar çalıyor
doldurmuş gök kubbeyi bir rüzgâr uğultusu
siyah kartallar gibi uçaklar alçalıyor
kalbi mi delinmiş alsace'li şu askerin
kan fıskıyeleri fışkırıyor yüzüme
kuyruklu yıldızlar mı şu civara düşenler
karanlığın koynundan cayır cayır yanarak
nedir bu boşanması mı cehennemlerin
bir kıvılcım bir kıvılcım sıçramış gözüme

çan sesleri açılıyor havada yaprak yaprak
dağların arkasında devler mi kudurmuş
zincir şıkırtıları zindan ve ölüm
sonra sonra sükûn sükûn havalar dolusu
kahrolası bir sağırlık delirtici bir sükût
çiçekleri sersem etmiş taze kan kokusu
uzaktan çok uzaktan bir ses duyuyor musun
minnet dolu bir ses gaskonya'lı arkadaş
gerçi sen her şeyinle artık yaşamıyorsun
artık unutulmuş bir hikâye hürriyet
lâkin kulak ver bu sesi duy topraktan
sana minnet fransa'dan sana minnet

hey sevgilim hemen haber uçurduk
neyleyelim düştü verdun kalesi
zaferkuşun tutamadık kaçırdık
mateme büründü frenk ülkesi
derken duyulan ses jeanne d'arc'ın sesi
dur diyor vatanı beklemelisin
dövüş eğilme sen zalim eğilsin
damarda kalır mı dökülecek kan
çıkalım dağlara dağlar sevinsin
ölelim yaşamak için marianne

eski nur beldesi paris karanlık şehir
heyecanla kımıldar bir okyanus gibi
gözleri kör matem düşmüş sinesine
kanlı sabahlara bakan yaz geceleri
yorgun mülteciler askerler gelir
gelir insanlarla dolu harp yollarından
karanlık dokunmuş cümlesine

her biri bir güneş bekler yarından
gölgeler dalgalanır gölgeler konuşur
gölgelerde yaşayan tehlikeli bir şey var
kocaman yarasalar gibi uçuşur
heyulalar dolaşır duvar duvar
eski nur beldesi paris karanlık şehir
dudaklarda solan hazin bir tebessüm
yıldızlara serenad serenad – sans espoir
eğlenmiyor emsalsiz kemanlar artık
karanfiller solmuş korular kimsesiz
her lahza yaklaşan bir kâbus gibi ölüm
döne'm seni almasın almasın bu karanlık
ona kaldı fabrikalar şehirlerimiz
ona kaldı insanlar ona kaldı hürriyet
gel sevgilim gel kumru göğüslü döne'm
gel yaşayan başka insanlar da var
gel onlar da bilir dövüşmesini
maginot'da dunkerque'de ölenler kadar
bırak ağlasın paris bırak ağlasın
sen döne'm – gözlerini güneşe çevir –
daha binlercesi var böyle can verecek
eski nur beldesi paris karanlık şehir

hele bir vakt erişip toprak uyansın
evvel deli yağmurlar şiddetlenecek
hele bir kan ile dünya yıkansın
ahir bir zelzele bir zelzele beklenecek

hey sevgilim burada mekân tutmuşuz
savoie dağları bizimle şendir
gözlerde bulut yok yürek korkusuz

kahramanlık demi işte bu demdir
insanın vatanı cümle âlemdir
cümle âdemoğlu seninle kardeş
tutuştu mu bir yol kalbinde ateş
dövüşür tek kişi gibi durmadan
yükselsin diyerek semaya güneş
ölelim yaşamak için marianne

kahramanlar kalbimize çizilmiş hatıranız
evvelce ispanya'da çin'de savaşmıştınız
- özge bir maceradır – habeşistan çölleri
şimdi aynı semanın yıldızların altında
işte yine birlikte yine baş başasınız
seni çocuk gözlerinden tanırım pierre
sen ölümle büyümüşsün onlar yine çocuk kalmış
ya sen auguste tiyatro meraklısı adam
gülmüyorsun anlaşılan perde kapanmış
gaston küçük kadınları güzel şeyleri sever
üç lisanda küfreden çaylak bakışlı henri
yıkılmış yüzükoyun ağzını açamadan
sizler siz hürriyet şehitleri üşüyeceksiniz
şafak vakti bir rüzgâr çıktı serin
bırak döne'm bırak rahat uyusunlar
bırak hayallerini dağıtmasın ellerin
rüzgâr çıktı yüzleriniz üşüyecek
yoruldunuz dinlenmek hakkınızdır çocuklar
yüreğiniz rahat olsun dövüşenler var
yarım kalan şarkınıza onlar devam edecek

hey sevgilim hürriyete dua et
hürriyetsiz yaşayamaz memleket

hür yaşamak için gelmiştir insan
hürriyet eşitlik sulh ve saadet
ölelim yaşamak için marianne

"Şafak Vakti Dünya"nın üçüncü şiiri "Marianne" adını almaktadır. Şiirde Hollanda, Belçika ve Fransa'nın Almanlar tarafından işgâl edilmesi konu edilmektedir. Attilâ İlhan şiirine önce Hollanda ve Belçika'nın işgâli ile başlar. Kendisinin de belirttiği gibi şair, Hollanda'yı sadece çocuk dergilerinden tanımaktadır. Tanımadığı bir ülke ve insanları için acı çeken, şiir yazan şairin bütün dünyayı, insanları sevme, kucaklama isteği hümanist düşüncesinin bir göstergesi olmaktadır. Şair, şiirinde ayrıca, tabiatın güzelliğini ve bunların savaşla birlikte bozulmaya başlayan hâlini anlatır.

Şiirin daha sonraki kısımlarında Fransa ve bir Fransız kızı olan Marianne'den bahsedilmektedir. "Marianne", önceleri savaştan ve savaşın sebep olacağı acılardan korkmakta; şair ise O'nu teselli etmekte, başkaldırması için cesaretlendirmektedir. Ayrıca Marianne, savaşta yalnızca acı çeken, mücadele etmeyen tüm insanları da temsil eden bir karakterdir. Attilâ İlhan, Marianne adını verdiği Fransız kızın kişiliğinde tüm insanlığın savaşa karşı koyması gerektiğini vurgulamaktadır.

Şair, şiirinin sonunda dünyanın en güzel, en görkemli şehirlerinden Paris'in karanlıklar ve acılar içindeki hâlini gözler önüne sermekte; şiir, asıl konusu olan insanla ve insanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için en önemli öğe olan hürriyet olgusunun vurgulanması ile bitirilmektedir[441].

- ***Sahiden fevkalade bir ahval yaşıyor:*** Bu mısrada, olağanüstü olaylar yaşayan yer, Hollanda'dır.

[441] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 93-94.

1- Mısrada dikkati çeken husus, bir **ahval**[442] ifadesidir. Ahval, Arapça kökenli bir sözcüktür ve *"durumlar, hâller, vaziyetler; davranışlar; olaylar"* anlamına gelmektedir. Ahval sözcüğü, çoğul şekilde kullanılan bir ifade iken mısrada **bir ahval** şeklinde geçmekte ve bu kullanımla alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

2- **Bir ahval** ifadesi, şairin Hollanda'da yaşanan savaşa dikkat çekmek için oluşturduğu yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Bir ahval** ifadesi, tekil bir göstergenin çoğul göstergeyi nitelemesi sonucu ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızların en mükemmel senfonisi içinde***

Kanatları rüzgâra vurgun yel değirmenleri: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada, Hollanda'nın dünyaca meşhur yel değirmenlerini tanıtmaktadır.

1- **Yıldızların senfonisi** ifadesinde yer alan **senfoni**[443] sözcüğü; *"orkestra için bestelenmiş, birkaç bölümden oluşan uzun müzik eseri"* anlamında kullanılmaktadır. Yıldızların görüntüsünü senfoniye benzeten Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yıldızların senfonisi** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızların senfonisi** ifadesi ile gece vakti gökyüzünün görüntüsünü adeta bir tablo gibi yansıtan şair, bu ifadesi ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yıldızların senfonisi** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarının birbirlerine uzak olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[442] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[443] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Kanatları rüzgâra vurgun yel değirmenleri** ifadesi, yel değirmenlerinin rüzgârdan yararlandığını şiir diline özgü şekilde anlatmaktadır. Değirmenlerin kanatlarının rüzgâra vurgun, yani sevdalı olması, onların insan özelliği kazanmalarını sağlamakta ve bu ifadeyle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

6- İkinci mısra, yel değirmenlerinin insan özellikleri alması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Kanatları rüzgâra vurgun yel değirmenleri** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sunduğu estetik ve şiirsel anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Kanatları rüzgâra vurgun yel değirmenleri** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alışmadığın şarkılar delirmiş havalarda:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Hollanda'nın üzerinde uçarak ülkeyi bombalayan savaş uçaklarını kastetmekte; onların gürültüsünü daha önce ülkede hiç duyulmamış bir şarkıya benzetmektedir.

1- Mısrada ilk dikkat çeken ifade, şarkı göstergesidir. **Şarkı** göstergesi, **savaş** uçaklarının çıkardıkları gürültüyü tanımlayan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Şarkılar havalarda delirmiş** ifadesinde, delirmek eyleminin şarkılara, alt anlamı ile savaş uçaklarına yüklenmesi onları kişileştirmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Şarkılar havalarda delirmiş** ifadesi, gerek şarkı sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaşması, gerek delirmek eyleminin savaş uçaklarına verilmesi ile gündelik dilden uzak, yadırgatıcı bir ifade hâlini almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Şarkılar havalarda delirmiş** ifadesi, şairin şiir dilini zenginleştirmek ve

estetik hâle getirmek için meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Şarkılar havalarda delirmiş** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde bir araya getirilmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yelken açmış bir gemi ateş rengi laleler:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Hollanda'ya ait bilgiler vermekte ve dünyaca bilinen güzel lalelerinden bahsetmektedir.

1- **Ateş rengi laleler** ifadesinde, ateş ve lale göstergeleri renkleri bakımından birbirine benzetilmekte ve bu örnekle güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Ateş rengi laleler** ifadesi, göstergeler arasında benzerlik kurularak meydana getirilen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ateş rengi laleler** ifadesi, lalelerin göz alıcı kırmızı rengini okuyucuya/dinleyiciye estetik şekilde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ateş rengi laleler** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Saadet bizden ırak bahar perişan:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nın insanları perişan ve mutsuz ettiğinden söz edilmektedir.

1- **Bahar perişan** ifadesinde, insanların acınası hâlleri bahara gönderme yapılarak anlatılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Bahar perişan** ifadesi, bahara insansı bir durum verilmesi ile konuşma diline aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Bahar perişan** ifadesi, savaş mağduru insanların zavallı durumlarını okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir dille aktaran estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Bahar perişan** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nasıl döne'm kanamasın söyle yüreğim:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın insanlara yaşattığı acılara kayıtsız kalamayacağını, bir insan olarak masum insanlar için üzüntü duyduğunu ifade etmektedir.

1- **Yüreğim nasıl kanamasın** ifadesi ile acısını, kederini somut bir biçimde dile getiren şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği vermektedir.

2- **Yüreğim nasıl kanamasın** ifadesi, şairin üzüntüsünü gündelik konuşma dilinden uzak şekilde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yüreğim nasıl kanamasın** ifadesi, şiire kattığı estetik değeri ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yüreğim nasıl kanamasın** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ruhlarında en büyük yangınlar tutuşan (Belçika'lı hollanda'lı insan kardeşlerim):*** Bu mısrada, Alman ordusunun işgâline maruz kalmış Belçika ve Hollanda'dan bahsedilerek bu ülkelerde yaşayan insanların çaresiz durumları ve yaşadıkları acı anlatılmaktadır.

1- **Ruhlarında yangınlar tutuşan kardeşlerim** ifadesinde, savaşı yaşayan insanların üzüntüleri, katlandıkları acılar somut bir biçimde dile getirilmekte, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Ruhlarında yangınlar tutuşan kardeşlerim** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ruhlarında yangınlar tutuşan kardeşlerim** ifadesi, şairin insanların kederlerini, acılarını, üzüntülerini şairane bir üslupla dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ruhlarında yangınlar tutuşan kardeşlerim** ifadesi, göstergelerin konuşma dilinden uzak, şiir diline has olarak bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerinde tebessüm avuçlarında kan:*** Attilâ İlhan bu mısrada Fransız kızı Marianne'ye seslenerek O'nun özgürlüğe dair ümitlerini kaybetmemesi gerektiğini, yaşamak için, özgürlük için mücadele etmesi gerektiğini söylemektedir.

1- Mısrada alışılmamış bağdaştırma örneği olarak önem taşıyan ifade, gözlerinde tebessüm ifadesidir. Şair, Marianne'nin ümit dolu bakışlarını tebessüm olarak niteleyerek ümit göstergesini somutlaştırmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Gözlerinde tebessüm** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gözlerinde tebessüm** ifadesi, özgürlüğün geri kazanılacağına dair taşınan ümidi estetik ve şiirsel bir anlatımla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözlerinde tebessüm** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle kurulmuş bir sapma - anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölenlere ölenlere bak:*** Bu mısrada Marianne'ye cesaret vermeye çalışan Attilâ İlhan, O'na öldürülen insanları göstermektedir.

1- Mısrada **ölenlere** sözcüğünün iki defa kullanılması ile yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

2- **Ölenlere ölenlere bak** mısra'ı, sözcüksel sapmanın yanında yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, gündelik konuşma dilinden uzak estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Bak kalbime yanıyor yanıyor ıstıraptan:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında savaşta ölen insanlar için çok büyük üzüntü duyduğunu okuyucuya/dinleyiciye iletmektedir.

1- **Kalbim ıstıraptan yanıyor** ifadesi, şairin üzüntüsünü, kederini somut bir biçimde dile getirdiği bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Kalbim ıstıraptan yanıyor** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kalbim ıstıraptan yanıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin duygularını aktaran, onlarda duygu değeri oluşmasını sağlayan estetik ve sanatlı anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kalbim ıstıraptan yanıyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yanardağlar fışkırsın gayrı yüreğinden:*** Attilâ İlhan burada Marianne'ye seslenmekte, O'nun düşmana karşı dik durmasını ve düşmanla mücadele etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

1- **Yüreğinden yanardağlar fışkırsın** ifadesinde, Marianne'nin mücadele edebilmesi için cesaretini toplaması gerektiği somut bir biçimde anlatılmakta, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yüreğinden yanardağlar fışkırsın** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine aykırı düşmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Yüreğinden yanardağlar fışkırsın** ifadesi, şairin Marianne'ye cesaret verdiği estetik anlatımlı bir mısradır ve mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yüreğinden yanardağlar fışkırsın** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılmış bir sapma –

anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ağlamak mı yürekten yaşın yaşın kana kana:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nın insanları kahredici bir üzüntüye sevkettiği söz konusu edilmekte; savaş mağdurlarının gizli gizli ve içten şekilde gözyaşı döktükleri söylenmektedir.

1- **Yürekten ağlamak** ifadesinde, çok içten, hissederek ağlamak anlamı gizlenmekte, mısrada yer alan ifade ile daha somut bir anlatım sergilenerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yürekten ağlamak** ifadesi, her iki göstergenin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yürekten ağlamak** ifadesi, şairin duyarlılığını ve duygusallığını estetik şekilde dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Yürekten ağlamak** ifadesi, şiir dili için meydana getirilmiş, günlük anlatımdan uzak bir örnektir ve bu sebeple sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ağlama gün yüzlüm güneş çehrelim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, şiirinde oluşturduğu Döne ismindeki sevgilisine seslenmekte, Döne'nin ağlamasını istemediğini belirtmektedir.

1- **Gün yüzlüm** ifadesinde, Döne'nin yüzünün aydınlığı, güzelliği güneşe benzetilmektedir. İfadede gün, benzetilen öğe; yüz, benzeyen öğe olarak kullanılmakta ve bu kullanımla güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Gün yüzlüm** ifadesi, Döne'nin yüzünün güzelliği ile güneş arasında bağ oluşturan, ölçünlü dil kurallarından uzak bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gün yüzlüm** ifadesi, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gün yüzlüm** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Güneş çehrelim** ifadesi, gün yüzlüm ifadesinde olduğu gibi Döne'nin yüzünün güzelliği ile güneş arasında bağ oluşturan bir güzel benzetme örneğidir.

6- **Güneş çehrelim** ifadesi, benzetmeli anlatımın oluşturduğu yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Güneş çehrelim** ifadesi, Döne'nin güzelliğini okuyucuya/dinleyiciye şiirsel, estetik bir dille aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Güneş çehrelim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak, onlarda tasarımlar oluşturmak için dil kurallarına aykırı şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hürriyet keskin etsin kılıçlarınızı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Fransız halkına seslenmekte, özgürlüklerini geri kazanmaları için savaşmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

1- **Hürriyet kılıçlarınızı keskin etsin** mısra'ı, hürriyet olgusunu elle tutulur bir nesneye dönüştüren anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Hürriyet kılıçlarınızı keskin etsin** ifadesi, hürriyet olgusunun somutlaştırılması neticesinde oluşmuş mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hürriyet kılıçlarınızı keskin etsin** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye zulme başkaldırmak, zalime karşı koymak ve mücadeleyi elden bırakmamak gerektiğini estetik bir şekilde aktarmaktadır. İfade, bu özelliği ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hürriyet kılıçlarınızı keskin etsin** ifadesi, etkili bir dil yakalamak amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Büyüdükçe büyür dünya yangını***

Neyleyim tutuştu bir yol meşale: Attilâ İlhan, anlam olarak bir bütünlük gösteren bu iki mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın giderek yayıldığını anlatmak istemektedir.

1- İlk mısrada yer alan **dünya yangını** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı'nı kasteden bir anlatımdır. İfadeleri birbirine aktaran şair, böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Dünya yangını** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaşarak birlikte farklı bir anlamı karşılamakta, ifade böylelikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dünya yangını** tamlaması, İkinci Dünya Savaşa'nı şiir diline uygun şekilde belirten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dünya yangını** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki farklılık ile ölçünlü dil kurallarından uzak bir ifade olmakta, sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

5- İkinci mısradaki **bir yol meşale tutuştu** ifadesinde yer alan meşale göstergesi ile savaşın başladığı yere ve sebebe gönderme yapılmakta, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği teşkil edilmektedir.

6- **Bir yol meşale tutuştu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ayrılmaları ile yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Bir yol meşale tutuştu** ifadesi, savaşın başladığı nedeni ve yeri okuyucuya/dinleyiciye hatırlatan, sanatlı anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Bir yol meşale tutuştu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeni ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Her ümit parlak bir güneştir inan:*** Bu mısrada, savaşın kazanılacağına, özgürlüğe yeniden kavuşulacağına dair ümitli olunması gerektiği vurgulanmaktadır.

1- **Her ümit parlak bir güneştir** ifadesinde, ümit ve güneş göstergeleri arasında bağ oluşturan şair, benzeyen ve benzetilen öğelere yer verdiği ifadesi ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Her ümit parlak bir güneştir** ifadesi, benzetmeli anlatımın meydana getirdiği mantığa aykırı birleştirmelerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Her ümit parlak bir güneştir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, şiirsel anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Her ümit parlak bir güneştir** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölelim yaşamak için marianne:*** Bu mısrada, özgürlük, vatan gibi kavramlar yüceltilmekte; vatanın bağımsızlığına kavuşması için gerektiği takdirde ölümün göze alınacağı belirtilmektedir.

1- Mısrada, **ölmek** ve **yaşamak** gibi zıt anlamlı sözcükleri bir arada kullanan Attilâ İlhan, bu kullanımı ile gündelik konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, vatan, özgürlük, bağımsızlık gibi kavramları yücelten estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk ile ölçünlü dil kurallarının dışında kalan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yapraklar ürperiyor savaş ferman dinlemez:*** Bu mısrada bahar mevsiminde hafif hafif esen rüzgârla kımıldayan yapraklar, savaşın yarattığı korkuyla kişileştirilerek anlatılmaktadır.

1- **Yapraklar ürperiyor** ifadesinde, savaşın korku veren yüzünü doğadan yararlanarak dile getiren şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme

örneği oluşturmaktadır.

2- **Yapraklar ürperiyor** ifadesi, yaprakların insan özelliği kazanmaları ile ölçünlü dil kurallarına ters bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Yapraklar ürperiyor** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı'nın dünyaya korku saldığını şiir diline uygun bir anlatımla ifade eden, estetik değeri yüksek bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yapraklar ürperiyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine aykırı olması nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Savaş ferman dinlemez** ifadesinde bulunan **ferman dinlememek**[444] ifadesi, *"yasa, kural, yol, yöntem tanımamak"* anlamına gelmektedir. Bu ifade ile savaşın hiçbir kurala uymadığı net şekilde anlatılmaktadır.

- ***Delik deşik edilmiş hürriyet arzuları:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı sırasında vurularak öldürülen insanlar ve kurşunlanan evler ile birlikte hürriyetin de yok edildiği vurgulanmaktadır.

1- **Hürriyet arzuları delik deşik edilmiş** mısra'ında hürriyet arzuları, kurşunlanan insanlarla eş tutulmakta ve insan özelliği kazanmaktadır. Bu ifade ile hürriyet arzuları tamlaması için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Hürriyet arzuları delik deşik edilmiş** ifadesi, hürriyet arzuları ifadesinin kişileştirilmesi ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[444] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Hürriyet arzuları delik deşik edilmiş** ifadesi, savaşın insanların özgürlüğüne, özgür düşünceye ne denli zarar verdiğini estetik ve şiirsel bir dille okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hürriyet arzuları delik deşik edilmiş** ifadesi, anlam bakımından aralarında uyum sağlanamayan göstergelerin bir arada kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir trampet sonra sükûn havalar dolusu:*** Bu mısrada, düşma askerlerinin bir yere hücuma hazırlandığı trampet sesiyle belirtilmekte, sesin kesilmesiyle ortalığa derin bir sessizliğin hâkim olduğundan söz edilmektedir.

1- **Havalar dolusu sükûn** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Havalar dolusu sükûn** ifadesi, şiir içindeki estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Havalar dolusu sükûn** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kan fıskıyeleri fışkırıyor yüzüme:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaş sırasında vurulan bir askerin yarasından kanlar fışkırdığını anlatmaktadır.

1- **Kan fıskıyeleri** tamlamasında bulunan **fıskıye**[445] sözcüğü; *"suyu yukarıya doğru türlü biçimlerde fışkırtan ağızlık, fışkırık"* anlamında kullanılmaktadır. Şair, fıskıye sözcüğü ile askerin patlamış damarları arasında bağ kurarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kan fıskıyeleri** ifadesi, anlam açısından birbirinden farklı olan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

[445] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kan fıskıyeleri** ifadesi, askerin yarasından akan kanları okuyucunun/dinleyicinin gözünde canlandıran, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kan fıskıyeleri** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kuyruklu yıldızlar mı şu civara düşenler***

Karanlığın koynundan cayır cayır yanarak: Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, karanlığa gömülmüş şehre yağan bombalardan bahsedilmektedir.

1- İlk mısrada yer alan **kuyruklu yıldızlar** ifadesi, savaş uçaklarından atılan bombaları kastetmektedir. Bu ifadesi ile şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kuyruklu yıldızlar** tamlaması, göndergesel anlamından uzaklaşan, savaş bombalarını kasteden bir ifadedir. İfadenin göndergesel anlamından uzaklaşması, onun alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Kuyruklu yıldızlar** ifadesi, bombaların ürkütücülüğünü kapatan estetik anlatımlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Kuyruklu yıldızlar** ifadesi, göndergesel anlamından ayrılarak ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

5- **Karanlığın koynu** ifadesi, şehri aydınlatacak tek bir ışık bile olmadığını, etrafın zifiri karanlık olduğunu anlatan bir ifadedir. Karanlık sözcüğüne koyun, yani kucak göstergesinin eklenmesi ile karanlık sözcüğü için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

6- **Karanlığın koynu** ifadesi, bünyesinde yapılan kişileştirme örneği ile gündelik kullanıma yabancı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Karanlığın koynu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunan, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Karanlığın koynu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzlukla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nedir bu boşanması mı cehennemlerin:*** Attilâ İlhan, yukarıda açıklanan mısra ile anlam bütünlüğü oluşturan bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı şiddeti cehennem olarak adlandırmaktadır.

1- Şair, İkinci Dünya Savaşı'nı cehenneme benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Cehennemlerin boşanması** ifadesi, cehennem sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaşması ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Cehennemlerin boşanması** ifadesi, savaşla ilgili tasarımları okuyucuya/dinleyiciye ileten estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Cehennemlerin boşanması** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çan sesleri açılıyor havada yaprak yaprak:*** Attilâ İlhan bu mısrada çan seslerinin giderek yayıldığını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Çan sesleri yaprak yaprak açılıyor** ifadesinde, etrafa yayılan çan sesleri çiçeğe benzetilerek aktarma – deyim aktarması örneği verilmektedir.

2- **Çan sesleri yaprak yaprak açılıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma

örneği olmaktadır.

3- **Çan sesleri yaprak yaprak açılıyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Çan sesleri yaprak yaprak açılıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbirine uzak olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dağların arkasında devler mi kudurmuş:*** Bu mısrada savaşın, dağların arka tarafında bütün şiddetiyle devam ettiği anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **devler** göstergesi, İkinci Dünya Savaşı'nda işgâli başlatan tarafı, yani Almanya'yı ve Nazileri anlatan bir ifadedir. Şair bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Devler mi kudurmuş** ifadesinde yer alan her iki gösterge de göndergesel anlamından uzaklaştığı için ifade alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Devler mi kudurmuş** ifadesi, Nazilerin acımasızlığını etkileyici bir dille okuyucuya/dinleyiciye sunan, onlarda çağrışımlar uyandıran bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Devler mi kudurmuş** ifadesi, konuşma dilinden ve dil kurallarından uzak, şiir diline özgü anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sonra sonra sükûn sükûn havalar dolusu:*** Bu mısrada savaşın bir süre dinginleştiğinden bahsedilmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken ilk ifade, **sonra sonra** ifadesidir. Şair, bu kullanımı ile yeni bir ikileme örneği oluşturmakta ve sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

2- Mısrada yer alan diğer ikileme örneği, **sükûn sükûn** ifadesidir. Bu ifade de, dile kazandırılmış bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

3- Mısrada sessizliğin gökyüzüne hâkim olduğunu ifadeye çalışan şair, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik oluşturarak, sonra sonra ve sükûn sükûn ikilemelerini meydana getirerek mısra'ın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

4- Mısra, şiir diline uygun, etkileyici bir ifade oluşturmak için meydana getirilmiştir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Çiçekleri sersem etmiş taze kan kokusu:*** Bu mısrada, savaş sırasında vurulan insanlardan akan kanların rahatsız edici tarafına dikkat çekilmektedir.

1- **Taze kan kokusu çiçekleri sersem etmiş** şeklinde nesre çevrilen mısrada yer alan **sersem etmek**[446]; *"sersemletmek, sersemlemesine sebep olmak"* anlamında kullanılan bir ifadedir. İfadenin çiçekler için kullanılması ile çiçeklere insana ait özellikler verilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Çiçekleri sersem etmiş** ifadesi, çiçeklerin insan özelliği almaları ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Çiçekleri sersem etmiş** ifadesi, etrafa yayılan kan kokusunun rahatsızlık oluşturan yönünü anlatan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Çiçekleri sersem etmiş** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Minnet dolu bir ses gaskonya'lı arkadaş:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında savaşta ölen Gaskonyalı bir kişiye seslenmekte, bir başka kişinin yardımlarından dolayı kendisine teşekkür ettiğini iletmektedir.

---

[446] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Minnet dolu bir ses** ifadesinde yer alan **minnet**[447] sözcüğü; *"yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu"* anlamına gelen bir ifadedir. Sözcüğün ses sözcüğü ile birleştirilmesi, ifadenin yadırgatıcı ve mantığa aykırı olmasına neden olmakta; böylelikle ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Minnet dolu bir ses** ifadesi, estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Minnet dolu bir ses ifadesi**, sözcüklerin anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Artık unutulmuş bir hikâye hürriyet:*** Bu mısrada, savaşın tüm özgürlükleri yok ettiği estetik bir biçimde dile getirilmektedir.

1- **Hürriyet unutulmuş bir hikâye** ifadesinde, hürriyet ve hikâye göstergeleri arasında bağ oluşturan şair, bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Hürriyet unutulmuş bir hikâye** ifadesi, göstergelerin birbirine benzetilmesi ile ölçünlü dil kurallarına uymayan bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Hürriyet unutulmuş bir hikâye** ifadesi, savaşın özgürlüğe verdiği büyük zararı şiirsel bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hürriyet unutulmuş bir hikâye** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbiriyle uyuşmaması nedeniyle meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Zaferkuşun tutamadık kaçırdık:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Fransa'nın Alman ordusuna karşı yenildiğini ifadeye çalışmaktadır.

---

[447] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada yer alan **zaferkuşu** ifadesi, iki bakımdan önem taşımaktadır. İlki, şairin ifadeyi birleşik yazması ve bununla sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmesidir.

2- İkincisi ise, **zafer** ve **kuş g**östergelerinin birbirine benzetilmesi ile güzel benzetme sanatı oluşturulmasıdır.

3- **Zaferkuşun tutamadık kaçırdık** mısra'ı, zaferkuşun ifadesinin mantığa aykırı bir şekilde oluşturulması ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Zaferkuşun tutamadık kaçırdık** mısra'ı, Fransa'nın yenilgisini şiir diline has şekilde anlatan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Damarda kalır mı dökülecek kan:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yaşanması gereken kaderin değiştirilemeyeceğini, özgürlük için ölmek gerekliyse bunun gerçekleşmesi gerektiğini ifadeye çalışmaktadır.

1- Attilâ İlhan bu mısrada, **akacak kan damarda durmaz** atasözünden örneksenen bir ifade meydana getirmekte ve atasözünün yapısında değişiklik oluşturarak sapma – sözcüksel sapma örneği vermektedir.

2- İfade, düşmana karşı cesaretli olmak ve özgürlük uğruna ölmek gerektiğini dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- Mısra, atasözünün yapısının farklı çağrışımlar yaratmak için bozulması ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Çıkalım dağlara dağlar sevinsin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında kurtuluş mücadelesini başlatmak gerektiğini söylemekte ve bu mücadele için dağlara çıkmak lüzûmundan söz etmektedir.

1- **Dağlar sevinsin** ifadesi, dağlar göstergesinin insana ait bir duygu kazanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Dağlar sevinsin** ifadesi, kişileştirme örneğinin oluşturulması ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dağlar sevinsin** ifadesi, şiire kattığı estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dağlar sevinsin** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Eski nur beldesi paris karanlık şehir)***

Gözleri kör matem düşmüş sinesine: Bu iki mısrada savaştan önceki Paris ile savaş sonrasındaki Paris karşılaştırılmakta, bir zamanlar ışıl ışıl parlayan şehrin şimdi karanlığa gömüldüğünden söz edilmektedir.

1- İkinci mısrada **gözleri kör** ifadesi Paris şehri için kullanılmaktadır. Işıklarının yanmadığını şehri kişileştirerek dile getiren Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Gözleri kör (Paris)** ifadesi, günlük hayatta karşılaşılamayacak bir durumu anlattığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gözleri kör (Paris)** ifadesi, savaşta bombalanan şehrin karanlıklar içinde kaldığını şiirsel, estetik bir dille anlatan, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar yaratan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Gözleri kör (Paris)** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile gündelik kullanımdan uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Matem düşmüş sinesine** ifadesinde, Paris'te yaşayan halkın acısı dile getirilmektedir. Şair, bu durumu Paris'e insana ait bir duygu vererek anlatmakta; bu örneği ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

6- **Matem düşmüş sinesine** ifadesi, Paris'i işaret eden yadırgatıcı bir kullanımdır. İfade bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Matem düşmüş sinesine** ifadesi, Paris'in içler acısı hâlini okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir biçimde aktaran, onlarda duygu değeri oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Matem düşmüş sinesine** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kanlı sabahlara bakan yaz geceleri:*** Bu mısrada, savaşın yaz aylarında devam ettiği ve çok sayıda insanın öldüğü söz konusu edilmektedir.

1- **Kanlı sabahlar** ifadesi, eksiltili anlatımın meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Kanlı sabahlar** ifadesi, savaşın acımasızlığını ve çok sayıda insanın hayatına mâl olduğunu şiir diline uygun, estetik bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda tasarımlar oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Kanlı sabahlar** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- **Kanlı sabahlara bakan yaz geceleri** mısra'ında yer alan bakmak eylemi, göndergesel anlamlarının dışında **çıkmak, ulaşmak, erişmek** gibi anlamlarda kullanılmakta; sözcüğün anlamında değişiklik yapıldığından mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

5- **Kanlı sabahlara bakan yaz geceleri** mısra'ı, şairin tasarrufunda oluşturulmuş estetik ve sanatlı bir ifadedir; bu sebeple mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

6- **Kanlı sabahlara bakan yaz geceleri** mısra'ı, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Her biri bir güneş bekler yarından:*** Bu mısrada savaştan kaçan mültecilerin gelecekten beklentileri söz konusu edilmekte; yaşanacak günlerin güzellikler getirmesini istediklerinden bahsedilmektedir.

1- **Yarından güneş bekler** ifadesinde yer alan güneş sözcüğü, ümit göstergesini karşılayan bir göstergedir. Attilâ İlhan, ümit ve güneş göstergeleri arasında benzerlik oluşturmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek vermektedir.

2- **Yarından güneş bekler** ifadesi, güneş sözcüğünün göndergesel anlamından ayrılması ile gündelik kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Yarından güneş bekler** ifadesi, savaşın bir an önce bitmesi ve mutlu, barış dolu günlerin gelmesi dileğinde bulunan bir ifadedir, ifade estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yarından güneş bekler** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gölgeler dalgalanır gölgeler konuşur:*** Attilâ İlhan bu mısrada, hapse atılan savaş esirlerinin ruh hâlleri hakkında bilgi vermekte, onların duvarlar içinde hayaller, gölgeler gördüklerinden söz etmektedir.

1- Hapiste, içinde bulundukları psikolojik durumları nedeniyle gölgeler gören esirler, bu gölgelerin kendileriyle konuştuklarını düşünmektedirler. **Gölgeler konuşur** ifadesi, gölgelerin insan özelliği alması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Gölgeler konuşur** ifadesi, mantığa aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gölgeler konuşur** ifadesi, savaş esirlerinin psikolojik durumlarını okuyucuya/dinleyiciye yansıtan şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gölgeler konuşur** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gölgelerde yaşayan tehlikeli bir şey var:*** Bu mısrada, hapse atılan savaş esirlerinin ruh hâlleri dikkatlere sunulmakta, dört duvar içinde hayaller gördüklerinden söz edilmektedir.

1- Mısra, sözcüklerin anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, esirlerin yaşadıkları ölüm korkusunu net bir biçimde ortaya koyan şiirsel bir anlatımdır, bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Heyulalar dolaşır duvar duvar:*** Attilâ İlhan, yukarıdaki mısrada olduğu gibi burada da savaş tutuklularının gördüklerini sandıkları korkunç hayallerden, duvarlarda dolaşan gölgelerden söz etmektedir.

1- **Heyula**[448] sözcüğü; Arapça kökenli bir sözcüktür ve *"korkunç hayal"* anlamına gelmektedir.

2- Mısrada **duvar** sözcüğünün yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

3- Mısra gerek duvarlarda korkunç hayallerin dolaşmasından bahsetmesi, gerek duvar sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılmasıyla mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, tutuklularla ilgili tasarımları, çağrışımları okuyucuya/dinleyiciye aktaran estetik anlatımlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[448] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Dudaklarda solan hazin bir tebessüm:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İkinci Dünya Savaşı'nın mutsuz ettiği insanlardan söz etmektedir.

1- **Dudaklarda solan hazin bir tebessüm** mısra'ında, tebessüm, solan bir çiçeğe benzetilerek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Hazin bir tebessüm** ifadesinde şair, zıt kavramların çekiciliğinden yararlanmakta ve yadırgatıcı bir ifade meydana getirmektedir.

3- Mısra'ın tamamı, gerek tebessümün solan bir çiçeğe benzetilmesi, gerek hazin olarak nitelenmesi ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, savaş mağdurlarının yitirdikleri mutluluğu estetik ve sanatlı bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızlara serenad serenad – sans espoir:*** Attilâ İlhan bu mısrada, müzisyenlerin ümitsiz bir şekilde müzik icra ettiklerini dile getirmektedir.

1- Dilimizde **serenat**[449] olarak yazılan sözcük; *"sesli olarak söylenen veya müzik aracılığıyla çalınan serbest biçimli müzik parçası; geceleyin, açık havada sevgi duyulan biri için bir müzik aracıyla verilen küçük konser"* anlamlarında kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, mısra'ında sözcüğü iki kere kullanarak yeni bir ikileme oluşturmakta ve sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

2- **Yıldızlara serenad serenad** ifadesinde, yıldızlar, sevilen bir kimse yerine konarak kişileştirilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

[449] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Yıldızlara serenad serenad** ifadesi, yapılan sözcüksel sapma ve kişileştirme ile gündelik konuşma dilinden uzak bir ifade olmakta, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Yıldızlara serenad serenad** ifadesi, şiire kazandırdığı estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek vermektedir.

5- **Sans espoir**[450] ifadesi; *"umutsuz, ümitsiz"* anlamına gelen Fransızca kökenli bir sözcüktür. Attilâ İlhan, şiirinin bu bölümünde Fransa'nın işgâlini konu ettiği için, Fransızca bir ifade kullanma gereği duymaktadır.

- ***Eğlenmiyor emsalsiz kemanlar artık:*** Şiirin bu mısra'ında, savaştan önce Fransa'da eğlenceli geceler düzenlendiği, o gecelerde müzik icra edildiği söylenmekte; savaşın, bu eğlenceli ve mutlu ortamı bozduğundan, artık hiçbir yerde müzik sesi duyulmadığından bahsedilmektedir.

1- **Emsalsiz kemanlar eğlenmiyor** ifadesinde, eşi benzeri olmayan keman sesinin artık hiç duyulmadığından söz edilmekte; kemanlara insanlara özgü olan eğlen(me)mek eylemi yüklenerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Emsalsiz kemanlar eğlenmiyor** ifadesi, kişileştirme örneğinin oluşturduğu kapalı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Emsalsiz kemanlar eğlenmiyor** ifadesi, Fransa'nın mutluluğunu kaybettiğini estetik bir biçimde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Emsalsiz kemanlar eğlenmiyor** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[450] http://www.sozlukte.com/sozluk/sans+espoir

- ***Döne'm seni almasın almasın bu karanlık:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında şiirinde oluşturduğu hayalî sevgilisi Döne'ye seslenmekte, O'nun savaştan zarar görmemesini istemektedir.

1- Mısrada yer alan **karanlık** sözcüğü, savaşı, zulmü, ölümü anlatan bir sözcüktür. Şair, karanlık sözcüğü ile diğer sözcükler arasında bağ oluşturarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, **seni almasın almasın karanlık** dediği mısra'ında, almasın göstergesini yineleyerek yeni bir ikileme oluşturmakta; sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

3- **Seni almasın almasın karanlık** ifadesi, yapısında görülen ikileme ve deyim aktarması örnekleri ile gündelik konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Seni almasın almasın karanlık** ifadesi, şairini korkusunu, tedirginliğini okuyucusuna/dinleyicisine şiirsel dille yansıttığı estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Gel sevgilim gel kumru göğüslü döne'm:*** Attilâ İlhan burada, sevgilisi Döne'ye seslemekte, O'nu yanına çağırmaktadır.

1- **Kumru göğüslü Döne** ifadesinde, Döne'nin göğüs kısmı kumru kuşunun göğüs kısmına benzetilmekte, ifadede benzeyen ve benzetilen öğeler kullanılarak güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Kumru göğüslü Döne** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında bağ olmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kumru göğüslü Döne** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayıran estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kumru göğüslü Döne** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uymaması nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bırak ağlasın paris bırak ağlasın:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı sırasında işgâle uğrayan, bombalanan şehir Paris'ten söz ederek oradaki halkın mutsuzluğuna, acılarına değinmektedir.

1- **Paris ağlasın** ifadesinde kastedilen, Paris halkının acısı ve döktüğü gözyaşlarıdır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Paris ağlasın** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters olması nedeniyle yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Paris ağlasın** ifadesi, yaşanan üzüntüyü, kederi şiire has şekilde ifade eden estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Paris ağlasın** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hele bir kan ile dünya yıkansın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın giderek daha çok ülkeye yayıldığından ve daha çok insanın hayatına mâl olduğundan söz etmektedir.

1- **Dünya kan ile yıkansın** şeklinde ifade edilebilen mısrada, kan göstergesi yağmur yerine kullanılmakta, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısrada yer alan yıkanmak eylemi, göndergesel anlamlarının dışına çıkarak **ıslanmak** anlamında kullanılmaktadır.

3- **Dünya kan ile yıkansın** ifadesi, hem yıkanmak eyleminin, hem de kan göstergesinin göndergesel anlamlarından uzaklaşması ile kapalı bir anlatım hâlini almakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Dünya kan ile yıkansın** ifadesi, savaşın daha çok ülkeye sıçradığını, daha çok insanın kanının döküldüğünü konuşma dilinden uzak, şiirsel bir anlatımla dile getiren bir

alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Dünya kan ile yıkansın** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Savoie dağları bizimle şendir:*** Bu mısrada, Savoie dağlarında başlatılan özgürlük mücadelesi ve savaş direnişi konu edilmektedir.

1- Mısrada önem arz eden ifade, **şen** göstergesidir. Gösterge, dağları nitelediğinden aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Savoie dağları şendir** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Savoie dağları şendir** ifadesi, dağlarda başlatılan mücadeleyi sanatsal şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Savoie dağları şendir** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyumlu olmaması nedeniyle meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerde bulut yok yürek korkusuz:*** Bu mısrada, dağlara çıkıp vatan savunmasına katılan kişilerin cesaretlerinden ve özgürlüklerini geri kazanacaklarına olan insançlarından söz edilmektedir.

1- **Gözlerde bulut yok** ifadesinde yer alan **bulut**[451] sözcüğü; *"mecaz olarak keder, endişe"* anlamlarında kullanılmaktadır. Endişe ve keder kavramları soyut kavramlardır. Şair, **gözlerde bulut yok** ifadesi ile bu kavramları somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Gözlerde bulut yok** ifadesi, somutlaştırmanın meydana getirdiği yadırgatıcılıkla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gözlerde bulut yok** ifadesi, savaşa karşı direnenlerin geleceklerine dair korku taşımadıklarını anlatan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

[451] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Gözlerde bulut yok** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından ayrılan birleştirmesi ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Yürek korkusuz** ifadesinde, korkusuz göstergesinin yürek için kullanılması, onun insan özelliği kazanmasını sağlamakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

6- **Yürek korkusuz** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Yürek korkusuz** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide savaşa karşı direnenler ile ilgili tasarımlar ve çağrışımlar oluşturan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Yürek korkusuz** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak bir birleştirmedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İnsanın vatanı cümle âlemdir:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, evrensel bir dünya kültüründen söz ederek bütün dünyayı vatanı ve dünyada yaşayan herkesi de hemşehrisi olarak kabul ettiğini dile getirmektedir.

1- **İnsanın vatanı cümle âlemdir** mısra'ı, vatan sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaştırılarak bütün dünyayı kaplaması ile oluşmuş yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **İnsanın vatanı cümle âlemdir** mısra'ı, gündelik kullanımdan uzak, sanatlı yapısı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin anlamları arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tutuştu mu bir yol kalbinde ateş:*** Bu mısrada, işgâl edilen topraklarda yaşayan halkın ayaklandığı ve düşmana karşı koymaya karar verdiğinden söz edilmektedir.

1- **Tutuştu mu kalbinde ateş** ifadesi, savaşa karşı koyma hırsının, direncinin oluştuğunu dile getiren; ateş sözcüğü ile hırs, öfke gibi kavramları daha somut şekilde

anlatan bir aktarma – deyim aktarması - somutlaştırma örneğidir.

2- **Tutuştu mu kalbinde ateş** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirlerine uzak olması, ifadenin mantığa aykırı bir ifade olmasına neden olmakta ve ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Tutuştu mu kalbinde ateş** ifadesi, direnişçilerin hırsını, azmini ve kararlılığını okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda çağrışımlar uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Tutuştu mu kalbinde ateş** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına uzak şekilde bağdaştırılmalarıyla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kahramanlar kalbimize çizilmiş hatıranız:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, daha önceki zamanlarda, çeşitli savaşlarda düşmana karşı koymuş, mücadele etmiş ve bu uğurda canını kaybetmiş kişileri minnetle hatırladıklarından söz etmektedir.

1- **Hatıranız kalbimize çizilmiş** ifadesinde, kahramanların hiç unutulmayacakları daha somut şekilde dile getirilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Hatıranız kalbimize çizilmiş** ifadesi, günlük yaşamdan uzak, konuşma diline aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hatıranız kalbimize çizilmiş** ifadesi, kahramanlara duyulan minnet borcunu şiirsel şekilde dile getiren estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Hatıranız kalbimize çizilmiş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Seni çocuk gözlerinden tanırım pierre:*** Bu mısrada şair, Pierre isimli bir Fransız'a hitap etmekte ve O'nu tanıdığını söylemektedir.

1- Mısrada yer alan **çocuk gözler** tamlamasında anlatılmak istenen, Pierre isimli kişinin çocuksu bakışlarıdır. Şair, gözler ve bakışlar göstergeleri arasında bağ oluşturarak benzerlik kurmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Çocuk gözler** tamlaması, göndergesel anlamından uzaklaşan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çocuk gözler** tamlaması, Pierre'nin bakışları ile alakalı çağrışımları okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Çocuk gözler** tamlaması, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen ölümle büyümüşsün onlar yine çocuk kalmış:*** Bu mısrada Pierre ismindeki çocuğun savaş sırasında öldüğü dile getirilmekte, O'na zulmedenlerin olgunlaşamadığından söz edilmektedir.

1- **Sen ölümle büyümüşsün** ifadesi, yadırgatıcı ve kapalı üslûbu ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Sen ölümle büyümüşsün** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, onlarda duygu değerleri oluşturan bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örne olmaktadır.

3- **Sen ölümle büyümüşsün** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına uymayan, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve bu sebeplerle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Onlar yine çocuk kalmış** ifadesi, zamana karşı koyan, doğaya aykırı bir ifadedir. İfade, yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Onlar yine çocuk kalmış** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Onlar yine çocuk kalmış** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Üç lisanda küfreden çaylak bakışlı henri:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında bir başka insanı konu olarak almakta; Henri ismindeki bu kişi hakkında kısa bilgiler vermektedir.

1- **Çaylak bakışlı Henri** ifadesinde yer alan **çaylak**[452] göstergesi; *"yırtıcılardan, uzun, kanatlı, çengel gagalı, küçük kuşları ve fare gibi zararlı hayvanları avlayan, tavuk büyüklüğünde bir kuş; mecaz olarak toy"* gibi iki farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada toy anlamında yer almaktadır. Henri'nin acemi, bilgisiz ve deneyimsiz bir genç olduğunu bu ifade ile dile getiren şair, alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Çaylak bakışlı Henri** ifadesi, şiire kattığı estetik ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma örnek olmaktadır.

3- **Çaylak bakışlı Henri** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bırak hayallerini dağıtmasın ellerin:*** Bu mısrada Döne'ye seslenen şair, hürriyet uğruna şehit olmuş kişilere uzaktan bakmasını söylemekte, onları rahatsız etmemesini istemektedir.

1- **Ellerin hayallerini dağıtmasın** ifadesinde hayaller, dağıtılacak bir nesne gibi düşünülerek somutlaştırılmakta, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Ellerin hayallerini dağıtmasın** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ellerin hayallerini dağıtmasın** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne

[452] http://tdkterim.gov.tr/bts/

örnek olmaktadır.

4- **Ellerin hayallerini dağıtmasın** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yarım kalan şarkınıza onlar devam edecek:*** Şiirin bu mısra'ında, hürriyet uğruna canını feda eden kişilerin bıraktığı yerden mücadeleye devam edileceği vurgulanmaktadır.

1- **Yarım kalan şarkı** tamlamasında yer alan şarkı göstergesi, hürriyet olgusunu karşılamakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturulmaktadır.

2- **Yarım kalan şarkı** tamlaması, şarkı sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaşarak hürriyet kavramını karşılaması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yarım kalan şarkı** ifadesi, hürriyet mücadelesini okuyucuya/dinleyiciye şiir diline özgü, estetik şekilde ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yarım kalan şarkı** ifadesi, yadırgatıcı kullanımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

diliyâr

döne hey gece bayrak gibi rüzgâra karşı
dağ başları yıldız böcek ovalar çın çın öter
kayalar kayalar sarı kayalar
şövalye başlarını yere çalıp ağlayanlar
gönül dertmekân delim delim deliresi
dağlar diz dövüp ağlar ulum ulum uluyası
gök yıldızcıl garipsemiş garip ovalar
sen ve ben dünyalı şair ve dünyalı balerin
neyleyim hürriyetliyiz hürriyete sevdalıyız
biz şair kişiyiz insanlardan söyleşiriz
haydi hovarda gençlik hey alev kanlım
cehennemi marşlar uçuşmuş başımızda
seferiyiz demiş yedi iklimi gezmişiz
dağ şarkıları mavilik salkım salkım arzular
aziz insan sebil sebil hürriyet
ve barış hem biricik hem kocaman hem yahşi
hem yahşi aman hem baş tacı arzumuz

bana yakın gel hey cana yakın gel canım
benim ebabil kuşum gel mayısım
aşk bildik insanı kitaplara geçsin aşkımız
satır satır mısra mısra yazılsın
dağlar mor bir şarkı gibi ufka uzanmış
sen ve ben dünyalı şair ve dünyalı balerin
kıvılcımlı yüreklerimiz kıvılcım püskürüyor
yıldız kıvılcım yıldız kıvılcım
ölüm vurmuş vurmuş nice kardeşlerime
ağlamışım ağlamış dert bağlamışım
suya gitmiş anasının hurma gözlüsü

elmas yüreklisi şakrak sözlüsü
yalınkılıç gibi dövüşenlerim düşenlerim
kahramanlar dünyalı hemşerilerim
ne cengâver ne bahadır ne yiğitsiniz
bana yakın gel hey cana yakın gel canım
gel döne'm gel rüzgârım rüzgârlıyım
dağlar mor bir şarkı gibi ufka uzanmış
gök yıldızcıl garipsemiş garip ovalar
döne hey kim anlar hasretlik dilinden

kayalar kayalar sarı kayalar
şövalye başlarını yere çalıp ağlayanlar
dili yâr dili de dili yâr gezmişiz diyar diyar
zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent
polonyalar fransalar rusyalar
kayalarda kayalaşmış kalakalmışım
saat mevcudatın uykuya vardığı saat
külrengi kumrular gibi karanlıkta saniyeler
yine geçip gidiyor zaman kervanı
kulaç kulaç insan çığlıkları
candan geçenler has bahçenin gülleri
merhametsiz açlıklar insafsız kıtlıklar
elin bağlı gözün bağlı dilin bağlı can
zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent
haydi hovarda gençlik hey alev kanlım
biz şair kişiyiz insanlardan söyleşiriz
beş kıtayı kucaklamış bakışlarımız

dünya işgal altında hey dili yâr dili yâr
kaybedilmiş şehirler yenik ordular
gözümün bebeği sen yaslanıp ağlar mısın

ağlaşma döne hey sen döne hey döne hey
derdim varsa ölemem dertliyim diye
can siperdir dövüşmek alınyazısı
karanlık denizlerde hürriyetli gemiler
kilometrelik insan tarlaları
her lahza kapımızı çalan bir komşu ölüm
kurşuna dizilmek toplama kampları
ve kızgın ve kudurmuş güneşini çölün
sırça bir taç gibi başında taşıyan
o can erik gözlü canım askerler
karşı dağlara vurmuş kiraz rengi bir akşam
havada yanık bir ekin kokusu
ve çok uzaklardan gelip çok uzaklara giden
bir turna sürüsü gibi bitkin esirler
yangın yeri yanar gelinim ağlar
hane harap olmuş hacet görülmez
dev papatyaları gibi beyaz çadırlar
ve insanlar ve insanlar ve insanlar
macarlar slovenler boşnaklar

gürül gürül seslenen dağlar gibi yaslanan
temiz kendi halinde yürecikleri
mintanlılar poturlular yaşmaklılar
yedi iklimin yetmiş çeşit milleti
dili yâr dili de yâr gezmişiz diyar diyar
zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent
polonyalar fransalar rusyalar

kayalarda kayalaşmış kalakalmışız
sen ve ben dünyalı şair ve dünyalı balerin
beş kıtayı kucaklamış bakışlarımız

gönül dertmekân delim delim deliresi
dağlar diz dövüp ağlar ulum ulum uluyası
kayalar kayalar sarı kayalar
şövalye başlarını yere çalıp ağlayanlar
önümüz karanlık yanımız karanlık
deryalar uykuda yıldızlar suda
bana yakın gel hey cana yakın gel canım
süngü tak hücuma kalkalım artık

"Diliyâr" şiirinin ilk kısımlarında dünyanın güzelliği ve savaşa isyan konu edilmektedir. Şiirin daha sonraki kısımlarında ise İkinci Dünya Savaşı'na dair geniş bir özet yapılmaktadır[453].

- ***Dağ başları yıldız böcek ovalar çın çın öter:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında tabiat tasviri yapmaktadır.

1- Şair, dağlardan, ovalardan, böceklerden bahsettiği mısra'ında sözcüklerin yerlerini değiştirmekte, bu kullanımı ile sapma – sözdizimsel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Gece vakti doğadaki böceklerin seslerinden başka sesin işitilmediğini bu mısra'ı ile dile getiren Attilâ İlhan, sözcüklerin yerlerini değiştirerek mısra'ın algılanmasını güçleştirmekte; bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği teşkil etmektedir.

3- Mısra, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kayalar kayalar sarı kayalar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, doğadaki sarı renkli kayalardan bahsetmektedir.

[453] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 94.

1- Mısrada **kayalar** sözcüğünün tekrarlanması ile yeni bir ikileme oluşturan şair, bu örneği ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

2- **Kayalar kayalar** ifadesi, dile kazandırılan yeni ve yadırgatıcı bir ikilemedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kayalar kayalar** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Şövalye başlarını yere çalıp ağlayanlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nda ülkelerinin durumlarına üzülen Fransızların acısını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Şövalye**[454] ; *"Eski Roma'da üç sınıftan ikincisinin üyesi olan yurttaş; Orta Çağ Avrupası'nda özel eğitimle yetişmiş, belli ülküler taşıyan, soylu, atlı savaşçı; derebeylik düzeninde soyluluk unvanlarının en alt basamağı; günümüzde Fransız hükûmetinin verdiği şeref belgesi ve nişanı"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür.

2- **Yere çalmak**[455]; *"yere atmak, yere fırlatmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan mısrada, şövalye başlarını yere çalanlar ifadesi ile, Fransızların kendilerini yerden yere atıp ağlamalarından söz etmekte; bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Şövalye başlarını yere çalanlar** ifadesi, göstergelerin deyimle birleştirilmesi sonucu günlük konuşma dilinden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Şövalye başlarını yere çalanlar** ifadesi, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Şövalye başlarını yere çalanlar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[454] http://www.tdkterim.gov.tr/
[455] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

- ***Gönül dertmekân delim delim deliresi:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı yüzünden dert sahibi olduğunu, yaşadığı üzüntünün katlanılacak gibi olmadığını anlatmaktadır.

1- **Gönül dertmekân** ifadesi birkaç farklı açıdan önem arz eden bir ifadedir. Şair, birbirinden ayrı yazılan dert ve mekân sözcüklerini birleşik isim hâline getirerek sapma – yazınsal sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Gönül dertmekân** ifadesi, şairin çok acı çektiğini, savaşın O'nu çok üzdüğünü anlattığı somut bir ifadedir ve bu sebeple aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Gönül dertmekân** ifadesi, somutlaştırmanın görüldüğü ölçünlü dil kurallarına aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönül dertmekân** ifadesi, şiirsel ve estetik anlatımı, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Delim delim deliresi** ifadesinde yer alan **delim**[456] göstergesi; Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü'nde *"çok, çok fazla, birçok"* gibi anlamlarda yer almaktadır. Ancak şair, göstergenin göndergesel anlamlarından yararlanmamakta, sözcüğü delirmek göstergesinden örneksenerek meydana getirmektedir. Attilâ İlhan, delim sözcüğünü delirmek eyleminden örneksenerek oluştururken aynı zamanda ikileme şeklinde de kullanarak ifadenin sapma – sözcüksel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

6- **Delim delim deliresi** ifadesi, delim göstergesinin türetilmesi ve ikileme şeklinde kullanılması ile ölçünlü dil kurallarından uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Delim delim deliresi** ifadesi, şiire kattığı sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[456] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Dağlar diz dövüp ağlar ulum ulum uluyası:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaş mağduru olan insanların haykırarak, feryat ederek ağlamalarını doğadan yararlanarak ifadeye çalışmaktadır.

1- **Dağlar diz dövüp ağlar** ifadesinde dağlar, insanlara özgü ağlamak eylemini yüklenmekte, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Dağlar diz dövüp ağlar** ifadesi, dağların insan olarak düşünülmesi sonucu yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Dağlar diz dövüp ağlar** ifadesi, savaşın insanları nasıl kahrettiğini şiirsel ve etkili bir dille okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda tasarımlar ve duygu değerlerinin oluşmasını sağlayan estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dağlar diz dövüp ağlar** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ulum ulum uluyası** ifadesinde yer alan ulum sözcüğü, şairin ulumak eyleminden örneksenerek türettiği yeni bir sözcüktür. Attilâ İlhan, ulum sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme de oluşturmakta, böylelikle sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

6- **Ulum ulum uluyası** ifadesinde yer alan **ulumak**[457] eylemi, *"insan iniltili ses çıkararak boğuk boğuk ağlamak"* anlamında kullanılmakta; bu eylemle dağlar insan özelliği almaktadır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

7- **Ulum ulum uluyası** ifadesi, insanların boğuk boğuk ağlamalarını dile getiren, şaire özgü, yeni bir ifadedir. İfade, günlük konuşma dilinden uzak olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[457] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

8- **Ulum ulum uluyası** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Gök yıldızcıl garipsemiş garip ovalar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında tabiat tasviri yapmakta; gökyüzünün yıldızlarla kaplı olduğundan söz etmekte, ovaların ıssızlığına dikkat çekmektedir.

1- **Gök yıldızcıl** ifadesi, gökyüzünün gece vakti yıldızlarla kaplı olduğunu şiir diline has şekilde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Gök yıldızcıl** ifadesi, şiirdeki estetik anlatımı ve okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu çağrışımları ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Gök yıldızcıl** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- **Garipsemiş garip ovalar** ifadesinde yer alan **garipsemek**[458] eylemi, *"kendini gurbette veya kimsesiz gibi düşünerek içlenmek; bir şeyi garip, tuhaf ve uygunsuz bulmak, alışamamak, yadırgamak"* anlamlarında kullanılan bir eylemdir. Eylem mısrada, ovaların yalnızlıklarını düşünerek içlendiklerini belirtmek anlamında kullanılmaktadır.

İfadede, ovalar için aynı zamanda **garip** nitelemesi yapan şair, bu kullanımı ile ovaların sessizliğini kimsesizlik, yalnızlık olarak göstermektedir.

Şair, bu ifadesi ile ovalara insan özelliği vermekte, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirmektedir.

5- **Garipsemiş garip ovalar** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[458] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Garipsemiş garip ovalar** ifadesi, etrafın sessizliğini şiirsel bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Garipsemiş garip ovalar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Haydi hovarda gençlik hey alev kanlım:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında gençlere seslenmekte, onlara savaşa karşı direnmeleri için çağrıda bulunmaktadır.

1- Mısrada yer alan **alev kanlım** ifadesi, delikanlıları anlatan bir ifadedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Alev kanlım** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Alev kanlım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve estetik oluşmu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Alev kanlım** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Cehennemi marşlar uçuşmuş başımızda:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın insana rahatsızlık veren gürültüsü söz konusudur. Attilâ İlhan, savaş uçaklarından atılan bombaları, kurşun ve silah seslerini cehennem marşı olarak değerlendirmekte, ilgi çekici bir mısra meydana getirmektedir.

1- **Cehennemi marşlar uçuşmuş başımızda** mısra'ında yer alan **uçuşmak**[459] eylemi, *"hep birlikte uçmak; havada gidip gelerek dolaşmak; mecaz olarak kendini duyurmak"* gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Eylemin mısradaki geçerli anlamı, hep birlikte uçmaktır. Bu eylemle şair, savaşa dair seslerin hep birden işitildiğini anlatmaktadır.

2- **Cehennemi marşlar** ifadesi, savaşın yarattığı gürültüyü kasteden bir ifadedir ve aktarma – deyim aktarması örneğidir.

[459] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Cehennemi marşlar** tamlaması, konuşma diline ve ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifadedir; bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Cehennemi marşlar** ifadesi, savaş seslerini okuyucuya/dinleyiciye estetik şekilde sunan, onlarda tasarımlar oluşturan sanatlı bir anlatımdır. İfade bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

5- **Cehennemi marşlar** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***Dağ şarkıları mavilik salkım salkım arzular:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tabiatın görüntüsü ile birlikte insanların mutlu olma arzularını dile getirmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **salkım salkım arzular** ifadesidir. Burada soyut bir kavram olan arzu sözcüğü, kendisinden önce kullanılan salkım salkım ikilemesi ile salkımlar şeklinde duran somut bir nesneye dönüştürülmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Salkım salkım arzular** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum olmadığından ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Salkım salkım arzular** ifadesi, insanların geleceğe dair birbirinden farklı ümitlerini, isteklerini yansıtan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Salkım salkım arzular** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak amacıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturduğu bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Aziz insan sebil sebil hürriyet:*** İnsanın kutsal bir varlık sayıldığı ve üstün tutulduğu bu mısrada, hürriyetin tüm insanlığa yayılmış olması hayal edilmektedir.

1- **Sebil sebil hürriyet** tamlamasında yer alan **sebil**[460] sözcüğü; *"kutsal günlerde karşılık beklemeden hayır için dağıtılan içme suyu; genellikle camilere bitişik özel bir biçimde yapılmış, karşılık beklemeden hayır için içme suyu dağıtılan taş yapı, sebilhane; meyan kökü şerbetini bir hayır için dağıtma"* gibi üç farklı anlamda kullanılan bir ifadedir. Şair, sebil hürriyet tamlamasında, hürriyeti hayır için dağıtılan içme suyuna benzeterek somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Şair, **sebil** sözcüğünden türettiği ikileme ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

3- **Sebil sebil hürriyet** ifadesi, gerek hürriyet kavramının somutlaştırılması, gerek sebil sözcüğünden ikileme türetilmesi sonucu meydana gelen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Sebil sebil hürriyet** ifadesi, hürriyetten tüm dünyanın yararlanması gerektiğini vurgulayan, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ulaştıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma olmaktadır.

5- **Sebil sebil hürriyet** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan birleştirmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve barış hem biricik hem kocaman hem yahşi***
  Hem yahşi aman hem baş tacı arzumuz: Attilâ İlhan anlam olarak birbirinin devamı olan iki mısra'ında, tüm dünyada gerçekleşmesini istediği barış arzusundan söz etmektedir.

1- Mısralarda alışılmamış bağdaştırma olarak önem taşıyan ifade, kocaman barış ifadesidir. **Kocaman**[461] sözcüğü; *"çok iri, büyük, koca; yaşça büyük olan"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir sözcüktür. Soyut olan barış sözcüğü, kocaman sözcüğü ile birleştirilerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirilmektedir.

---

[460] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[461] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Kocaman barış** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyumlu olmaması nedeniyle oluşan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kocaman barış** ifadesi, barışın dünyanın bütün ülkelerine yayılmasından estetik şekilde bahseden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kocaman barış** ifadesi, anlam olarak uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılmasıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Benim ebabil kuşum gel mayısım:*** Attilâ İlhan bu mısrada sevgilisi Döne'ye seslenmekte, Döne'yi yanına çağırmaktadır.

1- **Ebabil kuşum** ifadesi, Döne için kullanılan bir aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Ebabil kuşum** ifadesi, göndergesel anlamından uzaklaşıp Döne'yi kastettiğinden yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Ebabil kuşum** ifadesi, Döne için yapılan güzel ve estetik bir tanımlamadır. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Ebabil kuşum** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Gel mayısım** ifadesinde yer alan mayısım göstergesi de ebabil kuşum ifadesinde olduğu gibi Döne'yi anlatan bir tanımlamadır. İfade, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

6- **Gel mayısım** ifadesinde yer alan mayıs sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaşması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

7- **Gel mayısım** ifadesi, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

8- **Gel mayısım** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dağlar mor bir şarkı gibi ufka uzanmış:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dağların görüntüsünü benzetmelerle tasvire çalışmaktadır.

1- **Dağlar mor bir şarkı gibi** ifadesinde dağlar ve şarkı arasında bağ oluşturan şair, bu kullanımı ile benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Benzetme sanatında dikkati çeken kısım, **mor şarkı** ifadesidir. Attilâ İlhan, Gâvurdağları'ndan Rivayet bölümündeki Cebbar Oğlu Mehemmed isimli şiirinde de dağları mor olarak tanımlamakta idi. Aynı tanımlama, bu mısrada da karşımıza çıkmakta ve mor şarkı ifadesi mantığa aykırı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Mor şarkı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye estetik dil sunan etkileyici bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Mor şarkı** ifadesi, günlük yaşamdan uzak anlatımıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kıvılcımlı yüreklerimiz kıvılcım püskürüyor:*** Şair bu mısrada, savaşa karşı duyduğu öfkeyi ifadeye çalışmaktadır.

1- **Kıvılcımlı yürekler** tamlamasında yer alan **kıvılcımlı**[462] sözcüğü; *"kıvılcımı olan, kıvılcım saçan"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. Şair, ifadeyi göndergesel anlamından uzaklaştırmakta, savaşa karşı öfkesini ve hırsını bu ifadesi ile dile getirerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kıvılcımlı yürekler** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

[462] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kıvılcımlı yürekler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten estetik bir anlatımdır. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kıvılcımlı yürekler** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum olmadığından ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kıvılcımlı yürekler kıvılcım püskürüyor** ifadesinde yer alan **kıvılcım**[463] göstergesi; *"yanmakta olan bir maddeden sıçrayan küçük ateş parçası, alev, çakım, çakın, çıngı, şerare; demir, taş vb. maddelerin güçlü çarpışmasından sıçrayan ateş durumundaki parçacıkları; mecaz olarak harekete geçiren etken; güneş yüzeyinde düzensiz aralıklarla görülen parlama"* gibi birkaç farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür.

Kıvılcım sözcüğünü göndergesel anlamından uzaklaştıran Attilâ İlhan, bu sözcük ile öfkesini ve hırsını kastetmekte, ifadeleri somutlaştırmakta ve kıvılcım püskürüyor anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

6- **Yürekler kıvılcım püskürüyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları sonucu meydana gelen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Yürekler kıvılcım püskürüyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Yürekler kıvılcım püskürüyor** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ölüm vurmuş vurmuş nice kardeşlerime:*** Attilâ İlhan burada, İkinci Dünya Savaşı sırasında pek çok ülkede yaşamını yitiren insanlardan söz etmektedir.

[463] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada yer alan **ölüm vurmuş vurmuş** ifadesi, vurmak eyleminin ikileme şeklinde kullanılması ile oluşmuş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Ölüm vurmuş vurmuş** ifadesinde yer alan vurmak eylemi, göndergesel anlamından uzaklaştırılmaktadır. İfade hem bu sebeple, hem de eylemin ikileme şeklinde kullanılması ile olumuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ölüm vurmuş vurmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşla ilgili tasarımlar ileten, onlarda duygu değeri oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ağlamışım ağlamış dert bağlamışım:*** Şair bu mısra'ında savaşın kendisini ne derece olumsuz etkilediğini ve üzdüğünü ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada yer alan dert bağlamışım ifadesi, karalar bağlamak deyiminden örneksenerek oluşturulmaktadır. Şair, deyimin yapısında değişiklik yaparak dert bağlamışım ifadesinin sapma – sözcüksel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Karalar bağlamak**[464] deyimi; *"yas tutmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Şair, deyimin yerine kullandığı dert bağlamışım ifadesi ile de savaş nedeniyle yas tuttuğunu ifade etmekte, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Dert bağlamışım** ifadesi, deyimin yapısının bozulması ile oluşturulan, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Dert bağlamışım** ifadesi, şairin hüznünü, üzüntüsünü okuyucusuna/dinleyicisine şiirsel bir dille ilettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Suya gitmiş anasının hurma gözlüsü***

Elmas yüreklisi şakrak sözlüsü: Anlam bakımından birbirini takip eden iki mısrada, bir annenin oğlunu savaşa kurban vermesinden söz edilmekte; yapılan

[464] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

benzetmelerle annenin oğluna düşkünlüğü vurgulanmaktadır.

1- **Anasının hurma gözlüsü** ifadesinde, annenin oğlu için yaptığı bir tasvir bulunmaktadır. Çocuğun gözleri, şekil bakımından hurmaya benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Anasının hurma gözlüsü** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Anasının hurma gözlüsü** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Anasının hurma gözlüsü** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Anasının elmas yüreklisi** ifadesi, oğlun iyiliğini, temiz kalpliliğini anlatan; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanıldığı bir güzel benzetme örneğidir.

6- **Anasının elmas yüreklisi** ifadesinde çocuğun karakter özelliklerini dile getiren Attilâ İlhan, yürek sözcüğünü somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

7- **Anasının elmas yüreklisi** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleri ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Anasının elmas yüreklisi** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, günlük kullanımdan uzak estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

9- **Anasının elmas yüreklisi** ifadesi, anlam olarak farklılık gösteren sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

10- **Anasının şakrak sözlüsü** ifadesinde yer alan **şakrak**[465] sözcüğü; *"şen, neşeli, hayat dolu; şen, neşeli, hayat dolu bir biçimde"* gibi anlamları bulunan bir ifadedir. Şair

[465] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

bu kullanımı ile çocuğun neşeli, hayat dolu bir insan olduğunu anlatmaktadır.

- ***Yalınkılıç gibi dövüşenlerim düşenlerim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nda özgürlük için mücadele eden kişileri ele almaktadır.

1- Mısrada yer alan **yalın kılıç**[466] ifadesi; *"elinde kılıç olduğu hâlde, kılıçlı olarak, dalkılıç; kınından sıyrılmış kılıç, bıçak"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. Yalın ve kılıç göstergeleri dil kurallarına göre birbirinden ayrı yazılmaktadır. Attilâ İlhan, sözcükleri birleşik isim gibi kullanmakta ve bu kullanımı ile sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Birleşik yazılan **yalınkılıç** ifadesi, mısra'ın ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmasına neden olmakta ve mısra, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Attilâ İlhan, şiir diline estetik katmak ve dili zenginleştirmek amacıyla oluşturduğu mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek vermektedir.

4- Attilâ İlhan mısra'ında, savaşa karşı direnenlerin birer kılıç olduğunu ifade etmekte; gibi benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı oluşturmaktadır.

- ***Gel döne'm gel rüzgârım rüzgârlıyım:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Döne'ye seslenerek yanına çağırmaktadır.

1- **Gel rüzgârım** ifadesinde, rüzgâr olarak kendisinden bahsedilen Döne'dir. Şair, böyle bir benzetme yaparak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Gel rüzgârım** ifadesinde bulunan rüzgâr sözcüğü, göndergesel anlamının dışına çıktığı için ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gel rüzgârım** ifadesinde, Döne'nin kişilik özelliğini estetik şekilde anlatan şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

---

[466] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Gel rüzgârım** ifadesi, sözcüklerin aralarında uyum bulunmamasına rağmen bağdaştırılmaları sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **rüzgârlıyım** ifadesi, şairin yalnızlığını, mutsuzluğunu dile getirdiği somut bir ifadedir; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Gel rüzgârlıyım** ifadesinde yer alan rüzgâr göstergesi, şairin ruh hâlini yansıtan, göndergesel anlamından uzaklaşmış bir ifadedir; ifade bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Gel rüzgârlıyım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunan, şiir diline uygun estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Gel rüzgârlıyım** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Döne hey kim anlar hasretlik dilinden:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Döne'ye duyduğu hasreti ifade etmekte, derdinden kimselerin anlamadığından yakınmaktadır.

1- **Hasretlik dili** ifadesi, çekilen hasretin acısını yansıtan ve hasretlik sözcüğünü somutlaştıran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Hasretlik dili** ifadesindeki dil göstergesinin gerçek anlamından ayrılması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Hasretlik dili** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş estetik ve sanatlı bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hasretlik dili** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Zincire vurulmuş ne ülkeler kalebent:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın insanları olduğu gibi ülkeleri de esir aldığından söz edilmekte; işgâle uğramış ülkelerde

hürriyetin yok olduğu vurgusu yapılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **zincire vurmak**[467] deyimi; *"prangaya vurmak"* anlamına gelen ve esir alınan insanlar için kullanılan bir deyimdir. **Kalebent**[468] sözcüğü; *"kale dışına çıkmamaya hüküm giyen suçlu"* anlamına gelen bir sözcüktür. Zincire vurulmuş ülkeler kalebent ifadesinde, esir ve suçlu olarak tanımlanan ülkelerdir. Ülkelere insan özelliği veren şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Zincire vurulmuş ülkeler kalebent** ifadesi, kişileştirme örneğinin görüldüğü, gündelik kullanımdan uzak, yadırgatıcı bir ifadedir. İfade, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Zincire vurulmuş ülkeler kalebent** ifadesi, ülkelerin ve insanlarının işgâlden sonraki hâllerini estetik kaygıyla okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, onlarda savaşa dair tasarımlar oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Zincire vurulmuş ülkeler kalebent** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kayalarda kayalaşmış kalakalmışım:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaşın meydana getirdiği tahribatı ve ölen insanları gördükten sonra şaşkınlığa uğradığını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Kayalarda kayalaşmış(ım)** ifadesinde şair, şaşırıp kaldığını, şok olduğunu anlatmakta; bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kayalarda kayalaşmış(ım)** ifadesi, kayalaşmak eyleminin göndergesel anlamından uzaklaşması sonucu alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[467] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[468] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kayalarda kayalaşmış(ım)** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye sunduğu estetik dil ve çağrışımları ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kayalarda kayalaşmış(ım)** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yine geçip gidiyor zaman kervanı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, birbiri ardınca gelen saatleri, hızla ilerleyen günleri ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada dikkat çeken ifade, **zaman kervanı** ifadesidir. Zamanın, yani saatlerin, günlerin birbiri ardınca hızla geliyor olmalarını kervana benzeten şair; benzeyen öğe olarak zaman göstergesini, benzetilen öğe olarak kervan göstergesini kullanmakta ve güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Zaman kervanı** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı olan göstergelerin bir arada kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Zaman kervanı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten estetik ve şiirsel bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Zaman kervanı** ifadesi, sözcüklerin arasında bağ oluşturulamadığından ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Kulaç kulaç insan çığlıkları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında insanların acıyla çıkan çığlıklarını kulaçlara benzetmektedir.

1- **Kulaç kulaç insan çığlıkları** ifadesinde, yinelenen kulaç sözcüğü ile yeni bir ikileme örneği meydana getiren şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

2- **Kulaç kulaç insan çığlıkları** ifadesinde yer alan kulaç kulaç ikilemesi; kendisine benzetilen öğe, insan çığlıkları ifadesi de benzeyen öğedir. Attilâ İlhan bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- **Kulaç kulaç insan çığlıkları** ifadesi, gerek kulaç göstergesinin ikileme şeklinde kullanılması, gerek ifadede oluşturulan güzel benzetme sanatı ile meydana gelmiş mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Kulaç kulaç insan çığlıkları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, onlarda çağrışımlar oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Candan geçenler has bahçenin gülleri:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İkinci Dünya Savaşı'nda yaşamlarını yitiren kişilerden bahsetmekte, onlar için **has bahçenin gülleri** tanımlamasını yaparak verdiği değeri ve önemi göstermektedir.

1- Mısrada yer alan **candan geçmek**[469] deyimi; *"ölmek"* anlamında kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, candan geçenler deyimi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısrada yer alan **has bahçenin gülleri** tamlaması, İkinci Dünya Savaşı'nda canlarını verenleri karşılayan bir tamlamadır ve aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

3- **Has bahçenin gülleri** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaşarak bütün hâlinde farklı bir göstergeyi karşıladıkları için ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Has bahçenin gülleri** tamlaması, şiire kattığı estetik değeri ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Has bahçenin gülleri** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir tamlamadır ve sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Merhametsiz açlıklar insafsız kıtlıklar:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nın meydana getirdiği açlık sorununa değinilmektedir.

---

[469] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- **Merhametsiz açlıklar** ifadesinde yer alan **merhametsiz**[470] sözcüğü; *"acıması olmayan, katı yürekli, katı kalpli, taş yürekli, taş kalpli, kalpsiz"* anlamlarına gelen ve insanları nitelemek için kullanılan bir sözcüktür. Şair, bu tamlaması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Merhametsiz açlıklar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Merhametsiz açlıklar** ifadesi, insanların zor durumlarını okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar oluşturan şiirsel bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Merhametsiz açlıklar** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyum olmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **İnsafsız kıtlıklar** tamlamasında yer alan **insafsız**[471] sözcüğü; *"insafı olmayan; vicdansız bir biçimde, acımasızca"* anlamlarına gelen bir ifadedir. Attilâ İlhan insafsız kıtlıklar tamlaması ile kıtlık sözcüğünü daha somut ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

6- **İnsafsız kıtlıklar** tamlaması, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması sebebiyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **İnsafsız kıtlıklar** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **İnsafsız kıtlıklar** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Elin bağlı gözün bağlı dilin bağlı can:*** Bu mısrada, özgürlükleri kısıtlanan savaş mağduru insanlara dikkat çekilmektedir.

[470] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[471] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada yer alan elin bağlı ifadesi, **eli kolu (eli ayağı) bağlı kalmak (durmak veya olmak)**[472] deyiminden örneksenerek meydana getirilmiştir. Deyim; *"bir engel dolayısıyla hiçbir iş yapamaz duruma gelmek"* anlamındadır. Burada şair, savaşın insanları her yönden engellediğini daha somut ifade etmekte, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Elin bağlı** ifadesini, **eli kolu bağlı kalmak** deyiminin yapısında değişiklik meydana getirerek oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Elin bağlı** ifadesi, deyimin yapısının değiştirilmesi sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Elin bağlı** ifadesi, savaş mağdurlarının durumları hakkında okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Gözün bağlı** ifadesi, savaş mağdurlarının her türlü haklarının ellerinden alındığını, yaşamdan kısıtlandıklarını sembolik bir şekilde belirten bir ifadedir. İfade, bu kavramları somut şekilde dile getirdiğinden aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

6- **Gözün bağlı** ifadesindeki göstergeler, göndergesel anlamlarının dışında kullanılmakta, ifade bu nedenle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Gözün bağlı** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline özgü estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Gözün bağlı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılmaları ile yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir birleştirme olmakta, sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[472] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

9- **Dilin bağlı** ifadesi, insanların savaşa karşı tepkilerini gösteremediklerini, konuşamadıklarını anlatan sembolik bir anlatımdır. Konuşamama durumunu, kullandığı ifade ile dile getiren Attilâ İlhan, bununla aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

10- **Dilin bağlı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyumlu olmaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

11- **Dilin bağlı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

12- **Dilin bağlı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Beş kıtayı kucaklamış bakışlarımız:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında evrensel dünya görüşünden bahsetmekte; hümanizm düşüncesi ile dünyadaki tüm insanları sevdiğini, onlara değer verdiğini belirtmektedir.

1- **Bakışlarımız beş kıtayı kucaklamış** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada, tüm insanlığın sevildiğinden söz edilmekte; bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Bakışlarımız beş kıtayı kucaklamış** ifadesinde yer alan göstergelerin anlamları arasında bağ kurulamadığından, ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bakışlarımız beş kıtayı kucaklamış** ifadesi, Attilâ İlhan'ın dünya görüşünü estetik şekilde dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bakışlarımız beş kıtayı kucaklamış** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Derdim varsa ölemem dertliyim diye:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında sorunları çözmedikçe, dertlerinin üstesinden gelmedikçe içinin rahat etmeyeceğini abartılı

anlatımıyla vurgulamak istemektedir.

1- Mısra, günlük yaşamdan uzak, şiir diline has bir mısradır ve mantığa aykırıdır. Bu sebeplerle, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlarla, estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir görünüm sergilemekte ve sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Can siperdir dövüşmek alınyazısı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İkinci Dünya Savaşı'na mutlaka karşı konulması gerektiği düşüncesini vurgulamaktadır.

1- **Can siperdir** ifadesinde, can sözcüğü birlikte kullanıldığı siper sözcüğü ile somut hâle getirilmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturulmaktadır.

2- **Can siperdir** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Can siperdir** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara tasarımlar sunan şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Can siperdir** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kilometrelik insan tarlası:*** Attilâ İlhan şiirini bu mısra'ında, savaş nedeniyle ülkelerinden göç eden binlerce insanı anlatmak istemekte ve onların kalabalık hâlini tarlaya benzetmektedir.

1- **İnsan tarlası** ifadesinde, kalabalık insan topluluğu tarlaya benzetilmekte, benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **İnsan tarlası** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına uymayan yadırgatıcı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İnsan tarlası** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir anlatım sunan, onlarda çağrışımlar ve duygu değeri oluşturan estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **İnsan tarlası** ifadesi, anlam bakımından uygunluk göstermeyen sözcüklerin birleştirilmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Her lahza kapımızı çalan bir komşu ölüm:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın insanların yaşamlarını tehdit ettiğini anlatmakta, ölümün savaşın arasındaki insanlara bir nefes kadar yakın olduğunu dile getirmektedir.

1- **Ölüm, kapımızı çalan bir komşu** ifadesinde, ölüm olgusu insan niteliği kazanmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Ölüm, kapımızı çalan bir komşu** ifadesinde, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyumsuzluk bulunması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Ölüm, kapımızı çalan bir komşu** ifadesi, ölümün savaş mağdurlarına ne kadar yakın olduğunu vurgulayan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ölüm, kapımızı çalan bir komşu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, etkileyici ve sanatlı bir ifadedir; sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O can erik gözlü canım askerler:*** Attilâ İlhan bu mısrada, savaşta görev alan askerler için sevgi dolu bir betimleme meydana getirmektedir.

1- **Can erik gözlü askerler** ifadesindeki can erik göstergesi, kendisine benzetilen öğe; göz göstergesi benzeyen öğe olarak kullanılmakta, bu kullanımla güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Can erik gözlü askerler** ifadesi, öğelerin biçimleri açısından birbirlerine benzetilmeleri ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Can erik gözlü askerler** ifadesi, askerlerin göz biçimleri hakkında okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran, sanatlı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Can erik gözlü askerler** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Şair, **canım askerler** ifadesi ile, askerlere ne kadar değer verdiğini, onları ne kadar çok sevdiğini anlatmak istemektedir.

- ***Karşı dağlara vurmuş kiraz rengi bir akşam:*** Bu mısrada, güneşin batmak üzere olduğu sırada, dağlara yansıyan kırmızı ışığından söz edilmektedir.

1- Mısrada yer alan **vurmak**[473] eylemi, göndergesel anlamlarından *"yansımak, aksetmek"* anlamlarında kullanılmaktadır.

2- **Kiraz rengi akşam** ifadesinde, akşam vakti dağlarda oluşan ışıklar ve kiraz göstergeleri arasında renkleri bakımından bağ kurulmakta; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Kiraz rengi akşam** ifadesinde birbirlerine benzetilen göstergeler arasındaki uyumsuzluk, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

4- **Kiraz rengi akşam** ifadesi, etrafın görünüşü ile ilgili çağrışımları okuyucuya/dinleyiciye ileten estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- Kiraz rengi akşam ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[473] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Gürül gürül seslenen dağlar gibi yaslanan***
  Temiz kendi halinde yürecikleri
  (Mintanlılar poturlular yaşmaklılar
  Yedi iklimin yetmiş çeşit milleti): Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirinin devamı olan bu dört mısra'ında, dünyadaki yetmiş çeşit milletten bahsetmekte; insanların saflığına, masumluğuna dikkat çekmek istemektedir.

1- İlk mısrada yer alan gürül gürül seslenen ifadesindeki **gürül gürül**[474] ikilemesi; *"akan şeyler bol ve gür ses çıkararak"* anlamına gelen bir ikilemedir. Gürül gürül seslenen ifadesinde, ses göstergesi suya benzetilerek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gürül gürül seslenen** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı göstergelerin bir arada kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gürül gürül seslenen** ifadesi, mısradaki sanatlı ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gürül gürül seslenen** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Temiz, kendi halinde yürecikleri ifadesinde yer alan **temiz**[475] sözcüğü; *"ahlakça lekesiz, necip, nezih"* anlamlarında kullanılmaktadır. **Temiz yürecikler** ifadesinde, insanların ahlak bakımından dürüst, iyi oldukları ifade edilmekte, yürecik sözcüğü somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

[474] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[475] http://tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Temiz, kendi halinde yürecikleri** mısra'ında yer alan **kendi halinde**[476] ifadesi; *"hiçbir şeye karışmayan, sessiz; hiçbir şeye karışmadan, sessizce"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir ifadedir. Kendi halinde yürecikler kullanımında, yürek sözcüğünün insana özgü bir özellik kazanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme olmaktadır.

7- **Temiz, kendi halinde yürecikleri** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Temiz, kendi halinde yürecikleri** ifadesi, insanlarla ilgili tasarımları okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, şiir diline uygun ve estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Deryalar uykuda yıldızlar suda:*** Bu mısrada, vaktin gece olduğu belirtilerek yıldızların denizlere akseden görüntülerinden söz edilmektedir.

1- **Deryalar uykuda** ifadesinde deryalar, insan özelliği kazanarak kişileştirilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Deryalar uykuda** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin uyuşmaması nedeniyle yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Deryalar uykuda** ifadesi, şiire kattığı estetik değeri ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Deryalar uykuda** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir dil sunmak amacıyla ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yıldızlar suda** ifadesi, eksiltili anlatım dolayısıyla meydana gelmiş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[476] http://tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Yıldızlar suda** ifadesi, yıldızların görüntülerinin denizlere yansımış olduğunu şiire uygun şekilde anlatan bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Yıldızlar suda** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş, gündelik konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

lili marlen

akşam olur
mektuplar hasretlik söyler
zagrep radyosu'nda lili marlen türküsü
siperden sipere ateş tokuşturanlar
karanlıkta dem çeken
ishak kuşu

bu civarlarda benim
bir cennetmekânım olacak
aslan sıfatlı johnny hisarboylu silahşör
arkasında mısır el kahire
ehramlar cana can katan nil
cüzamlı dilenci trahomlu insan
sağında mavi gözlü dilber akdeniz
solunda çöl
ve balta girmemiş orman

biz dünyalılar yemin içtik
imanımız var
hürriyet için hürriyet aşkına
savulacak döne'm savulacak düşman
dehrin cefasını çektik
safasını süreceğiz
biz sudanlılar
kıbleye karşı namaza duranlar
aragon'dan bıçak gibi çekilmiş yedi mısra
sydney'den bir muhalif rüzgâr

akşam olur
mektuplar hasretlik söyler

zagrep radyosu'nda lili marken türküsü
dost ağlar karanfilim dost ağlar
marş söylemeden ölmek bize yakışmaz
ve biz yine yıldızlara bakarız
ve yine yıldızlar bize bakar

duadır
güneşbaht olasın civan oğlum
hürriyet için dipçik tutan el dert görmesin

Attilâ İlhan bu şiirinde, bir çöl gecesinde yaşanan savaşı konu olarak almaktadır. Mısır, El Kahire, Nil Nehri, Akdeniz şiir için seçilen mekânlardır. Bu şiirde Sudanlı Müslümanların hürriyet için verdikleri mücadele esas konudur ve şiirde geçen Lili Marlen, askerin sevgilisinin sembolü durumundadır. Şiir, tüm dünyanın ve savaşlara katılan askerlerin çektiği acıya bir başkaldırıdır[477].

- ***Mektuplar hasretlik söyler:*** Attilâ İlhan burada, savaşa katılan askerlere sevdiklerinden gönderilen mektuplardan söz etmektedir.

1- Mısrada, askerlerden ayrı kalan yakınlarının çektikleri **hasret** somutlaştırılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, somutlaştırma örneğinin verilmesiyle günlük dilden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra ile şiire estetik bir anlatım kazandıran şair, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek olmaktadır.

[477] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 95.

- ***Aslan sıfatlı johnny hisarboylu silahşör:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaşa katılan Johnny isimli bir genç askerden bahsetmektedir.

1- **Aslan sıfatlı Johnny** tamlamasında, Johnny isimli gencin yüzü, görünüşü bakımından aslan yüzne benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Aslan sıfatlı Johnny** tamlamasında yer alan göstergeler anlam bakımından birbirinden farklı olduğundan ifade, alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Aslan sıfatlı Johnny** ifadesi, şiir dilini günlük kullanımdan uzaklaştırmak amacıyla özellikle oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Aslan sıfatlı Johnny** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye Johnny'nin yüz şekli ile ilgili çağrışımlar güzel benzetme örneğidir. İfade, şiirdeki estetik değeri açısından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne de örnek olmaktadır.

5- **Aslan sıfatlı Johnny** ifadesi, şiir dilini günlük kullanımdan uzaklaştırmak amacıyla özellikle oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Hisarboylu silahşör** ifadesinde yer alan **hisar**[478] sözcüğü; *"bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale, kermen, germen"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür. Hisarboylu sözcüğü, dilbilim için iki açıdan önem taşımaktadır. İlki; dil kurallarına göre ayrı ayrı yazılması gereken sözcüklerin birleşik bir kelime şeklinde yazılmasıdır. İfade, bu sebeple sapma – yazınsal sapma örneği olmaktadır.

7- **Hisarboylu silahşör** ifadesi, diğer açıdan güzel benzetme örneği olmakta ve dikkat çekmektedir. İfadede Johnny isimli kişinin boyu, uzunluğu bakımından hisar olarak tanımlanmaktadır.

8- **Hisarboylu silahşör** ifadesi, gerek yazınsal sapma, gerek güzel benzetme örneği olması açılarından dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış

[478] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

9- **Hisarboylu silahşör** ifadesi, Attilâ İlhan'ın şiirini günlük dilden ayırmak, estetik bir hâle getirmek amacıyla oluşturduğu alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

10- **Hisarboylu silahşör** ifadesi, şiir dili için özellikle seçilen sözcüklerin bağdaştırılması sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sağında mavi gözlü dilber akdeniz:*** Bu mısrada Akdeniz, mavi gözlü alımlı, güzel bir kadın olarak yorumlanmaktadır.

1- **Mavi gözlü dilber Akdeniz** ifadesinde, Akdeniz, mavi gözlü, güzel, hoş bir kadına benzetilmekte; benzeyen ve kendisine benzetilen öğelere yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Mavi gözlü dilber Akdeniz** ifadesi, Akdeniz'den alımlı bir kadın olarak bahdesilmesiyle mantığa aykırı bir tanımlama olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Mavi gözlü dilber Akdeniz** ifadesi, benzetmeli ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Mavi gözlü dilber Akdeniz** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dost ağlar karanfilim dost ağlar:*** Bu mısrada şair, İkinci Dünya Savaşı'nda hürriyet uğruna ölen askerler için büyük üzüntü duyduğunu söylemekte; hümanist bir düşünceyle tüm insanlığı kucaklayan Attilâ İlhan, dostları için gözyaşı döktüğünü dile getirmektedir.

1- Mısrada yer alan **karanfilim** ifadesi, şairin sevgilisine seslenmek amacıyla kullandığı bir sözcüktür. Karanfilim ifadesi, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Dost ağlar karanfilim** ifadesi, karanfil sözcüğünün insana aktarılması sonucu göndergesel anlamından uzaklaşması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dost ağlar karanfilim** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara sanatlı bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dost ağlar karanfilim** ifadesi, karanfil sözcüğünün gerçek anlamında kullanılmaması ile gündelik kullanımdan uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve yine yıldızlar bize bakar:*** Bu mısrada, gece vakti gökyüzünde beliren yıldızlar, kendileri için **bakmak** eyleminin kullanılması ile insan özelliği kazanıp kişileştirilmektedir.

1- **Yıldızlar bize bakar** ifadesi, yıldızların insan gibi düşünülmesi sonucunda oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Yıldızlar bize bakar** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarından sapmaları neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlar bize bakar** ifadesi şairin sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde özellikle değişiklik yapması sonucu estetik şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldızlar bize bakar** ifadesi, dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Güneşbaht olasın civan oğlum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, hürriyet için, vatan için mücadele eden askerlere seslenmektedir.

1- Mısrada ilk dikkat çeken ifade, **güneşbaht** ifadesidir. Şair, ayrı yazılmaları gereken sözcükleri birleşik isim şeklinde yazarak sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Güneşbaht** ifadesi, askerler için söylenmiş bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

3- **Civan**[479] sözcüğü mısrada, *"yakışıklı genç erkek"* olarak göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

4- **Oğul**[480] sözcüğü, *"yaşlı kimselerin genç erkeklere söylediği bir seslenme sözü"* olarak göndergesel anlamıyla kullanılmaktadır.

5- **Güneşbaht olasın** ifadesi, hem güneşbaht sözcüğünün yazınsal sapma örneği olması, hem de deyim aktarması olması nedenleriyle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Güneşbaht olasın** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir anlatım sunmak, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Güneşbaht olasın** ifadesi, göstergeler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

[479] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[480] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

kutup yıldızı rivayet eder

sen hep böyle yukardasın kutup yıldızı
senin bildiklerini büyücüler bilmez
sen büyücü değilsin kutup yıldızı
yüreklerini denize düşürmüş bütün gemiciler
geceleri
açık denizde seyrederken seni gözler
şimdi diyelim birmanya'da bir ingiliz gemisi
balear adalarında fiyakalı bir korvet
şimdi diyelim 24. ve 25. meridyen dereceleri
şimdi diyelim çöl
8. ordu
tunus istikametinde ileri hareket

çöl gecesinde kızgın dikenli bitkiler uyuyordu
çöl yıldızları takım takım
kuşlar gibi hurma dallarına konmuşlar
birtakım esrarlı kuşlar gibi çöl yıldızları
uyumuşlar
çöl gecesinde zamanın uğultusu duyuluyordu

el elameyn el ageyla ve tobruk
kendilerini bir kadın şehvetiyle karanlığa vermiş
sevgilim aşkımızla ve silahlarımızla durduk
senin siyah gözlerinde
heyecanlı bulutların yürüyüşü gibi bir şeyler
büyük büyük bir şeyler
çocuksu gözlerinde
çöl gecesinde
hani demin: - zafer diyorduk barış diyorduk

her ânımızı son zerresine kadar saadetle yaşamak
büyük emeklerin büyük eserler doğurması
bir demet beyaz yasemin
bir dağ papatyası
makineleri dinleyip dilinden anlamak
aynı saniyede dünyanın her tarafında olmak
çöl gecesinde sevgilim
bütün bunların bu güzel şeylerin
beyaz bir karanlık içinde hatırlanması

çöl gecesinde benek benek bakışları nöbetçilerin
uçak meydanlarında düzinelerce uçak
benzin depolarında benzin
tavşan uykusunda asker
en ileri hatlara kadar sokulmuş türküler
uyuyan askerlerin kulaklarında rüyalı türküler
askerlerin ortasında lili marlen dolaşıyor
hiç umulmayan aydınlık ve uzak bir haber gibi
öylesine mahzun öylesine çıplak
lili marlen askerlerin kızı
- her gece fenerlerimizin altında
kışlalardan uzak yağmurlu gecelerde
biz seni bekleriz askerlerin kızı
bütün bu deli dünyayı unutmak için
seninle lili marlen
lili marlen –
o yağmurlu kumral saçları solgun yüzüyle bizim
bir an için dünyayı unutmak arzumuza rağmen
o bize geride bıraktığımız şeyleri hatırlatıyor
bir liman meyhanesinde her akşam iki kadeh atmayı

şimdi diyelim wembley'deki futbol maçlarını hatırlatıyor
şimdi diyelim pazar yerindeki laternayı

onu günlerdir tanıyoruz
bizimle birlikte yatıp kalkıyor
ona mektuplar yazıyoruz ondan mektuplar alıyoruz
her gece fenerlerimizin altında
yıldızların altında
şimdi diyelim daha kuzeyde
motorlu birlikler düşmanı kovalıyor
korkak şafakların aydınlığında palmiyeler
tank ve motosiklet ölüleri
insan ölüleri
çölde güneş dünyaya batarmış gibi batıyor
çölde sıcak mermi ölüm ve asker
insaflı insafsız gölgeler
susamış tanrıların korkunç gölgeleri
çölde uzak yıldızların
bütün vahşi kâinatın
hareket halinde
akıcı
kıpır kıpır gölgeleri

motorlu birlikler düşmanın peşinde
tanklar çelikten dişleriyle kumdağlarını deviriyorlar
kumdağları gibi rüzgârın önünde yürüyorlar
bu rüzgâr bu hınzır bu yakıcı
bu cehennem çöl rüzgârı
ateş ve lav
her dakika yeni bir kurtuluş haberi
bayraklar zafere tutuşmuş

mermiler delikanlı
yürek coşmuş
ileri
ıssızdır
çöller ıssızdır
savaş olup bittikten ordular geçtikten sonra
hüseyin ibn fellâh karanfil gibi vurulmuş
yeni bir dünyanın kapıları önünde
yalnızdır
yapayalnızdır

akbabalar çember çeviriyor başının üstünde
bir kan kızıllığı geçiyor yıldızların içinden
bir barut kokusu acı bir barut kokusu
bir hüseyin ibn fellâh'ın ölüsü
bir akbabalar
bir rüzgârlı gece gibi inil inil
kulaklarında sudan türküleri
sudan ne yana düşer
sudan kimsesiz öksüz sefil
nurlu bir güneş yağmuru sudan'da bahar
ağaçların uyanışı çiçeklerin gülüşü
hüseyin ibn fellâh karanfil gibi vurulmuş
hüseyin ibn fellâh'ın ölüsü
sudan'ın ölüsü

kimseler
hamburg limanından kimseler bahsetmiyor
bu limanda eskiden gemiler
gemiler vardı
lili marlen hamburg'ta yaşardı

onun ürkek halini gözlerini hatırlarım
yağmur yağar
her gece fenerlerimizin altında
o sisli sonbahar akşamlarını yeniden yaşarım
lili marlen karanlık afrika kıtasında
alman askerlerinin
        ingiliz ve fransız askerlerinin ortasında
lili marlen bizimle birlikte sevgilim
o da gözlerini kuşların çınladığı ufuklara çevirmiş
ufuklarda rüzgârlı zafer ıslıkları
ufuklarda alkışlar
ufuklarda sevgilim sulh ve hürriyet belirmiş
çok geçmeden dağların velvelesi başlar
lili marlen'in sevinç çığlıkları
kışlalardan uzakta
        yağmurlu gecelerde

"Kutup Yıldızı Rivayet Eder" isimli bu şiirde, İkinci Dünya Savaşı'nda sadece sıcak savaşı yaşayanları değil, bütün insanlığı konu edinmektedir. Attilâ İlhan, tüm insanlığı görmek, anlayabilmek için kutup yıldızına başvurur.

"Dünyada ilk gördükleri, açık denizde gökyüzünü seyreden gözler, Birmanya'da bir İngiliz gemisi, Balear Adaları'nda fiyakalı bir korvet, 24. ve 25. meridyen dereceleri, çöl, 8. ordu ve Tunus istikametidir."

"Şiirin bundan sonraki kısımlarına çağrışımlar yön verir. Çöl, 8. ordu ve Tunus sözcükleri, bir çöl gecesinin savaş anındaki durumunu çağrıştırır. Şair, sevgilisiyle

beraber kendisini bu ortamın içerisinde düşünür. Bu sevgili, daha önceki şiire konu olan Lili Marlen'dir. Çünkü Lili Marlen, askerin sevgilisinin sembolü durumundadır. Bu şiir için, bütün dünyanın ve dünya askerlerinin çektiği acıya bir başkaldırıdır diyebiliriz[481]*."*

- ***Sen büyücü değilsin kutup yıldızı:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında kutup yıldızına müracaat etmekte, onun tüm dünyada yaşanan felaketlere, savaşlara şahit olduğunu vurgulamak istemektedir.

1- Mısrada yer alan **büyücü**[482] sözcüğü; *"büyü yapan kimse, bağıcı, afsuncu, efsuncu, sihirbaz; mecaz olarak çevresindekileri çabuk ve güçlü olarak etkileyen kimse"* anlamlarına gelen ve insanları nitelemek için kullanılan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, sözcüğü **kutup yıldızı** için kullanarak ona insana ait bir durum yüklemekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Büyücü değilsin kutup yıldızı** ifadesi, kutup yıldızının kişileştirilmesi ile konuşma dilinden ve dil kurallarından uzak bir anlatım olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Büyücü değilsin kutup yıldızı** ifadesi, Attilâ İlhan'ın şiiri için özgün olarak meydana getirdiği, daha önce duyulmamış, estetik bir kullanımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Büyücü değilsin kutup yıldızı** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayırmak ve dikkat çekmek amacıyla oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yüreklerini denize düşürmüş bütün gemiciler:*** Bu mısrada, sürekli açık denizlerde görev yapmak zorunda olan denizcilerin sevdiklerine, memleketlerine olan özlemleri anlatılmak istenmektedir.

---

[481] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 95.
[482] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısra, denizcilerin sevdiklerine ve ülkelerine duydukları özlemi çarpıcı bir biçimde yansıtmaktadır. **Yürek** sözcüğünü mısra'ında somut bir biçimde kullanan şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, gündelik hayattan kopuk anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye özlem duygusunu şiirsel bir dille aktaran, onlarda çağrışımlar oluşturan sanatlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, etkili bir anlatım sağlamak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çöl gecesinde zamanın uğultusu duyuluyordu:*** Bu mısrada, ıssız çöl ortasında ağır ağır ilerleyen zaman konu edilmektedir.

1- **Zamanın uğultusu duyuluyordu** ifadesinde yer alan **uğultu**[483] sözcüğü; *"gürültü, boğuk ve anlaşılmaz ses, uğuldama sesi; zaman zaman duyulan rahatsız edici, boğuk ses"* anlamlarında dilimizde yer alan bir sözcüktür. **Zamanın uğultusu** ifadesi, göstergelerinin arasında anlam bakımından uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Zamanın uğultusu** ifadesinde vaktin aheste aheste ilerlediğini dile getiren şair, bu estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

3- **Zamanın uğultusu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının anlam bütünlüğü sağlayamamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

[483] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***(El elameyn el ageyla ve tobruk)***

Kendilerini bir kadın şehvetiyle karanlığa vermiş: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirinin devamı olan bu mısralarda, İkinci Dünya Savaşı'nın Kuzey Afrika cephelerinden söz etmekte, İngiliz 8. Ordu'sunun taarruzunu hatırlatmaktadır.

1- Mısrada yer alan El Elameyn (El Alamein), Mısır'da bulunmaktadır. Şiirinde 8. Ordu'dan bahseden şair, bu mısrada İngiliz 8. Ordusu'nun El Elameyn'deki Alman-İtalyan birliklerini Kuzey Afrika'dan çıkartmak için yaptıkları taarruzu hatırlatmaya çalışmaktadır[484].

2- Mısrada adı geçen bir diğer bölge, El Ageyla'dır. El Ageyla, Libya'da, Bingazi'de, Büyük Sirt Körfezi içerisinde yer almakta; İkinci Dünya Savaşı'nda Alman-İtalyan üssü olarak kullanılmaktadır. Savaşta, İngiliz 8. Ordusu'nun son ulaştığı noktadır ve 14 Aralık 1942'de İngiliz 8. Ordu komutanı General Bernard Montgomery'nin Alman-İtalyan birliğinden aldığı önemli bir noktadır[485].

3- Son olarak mısrada adı geçen bölge Tobruk'tur. Tobruk, Libya'nın tek doğal limanıdır ve İkinci Dünya Savaşı'nda oldukça zarar görmüştür. Savaş sırasında birkaç kez el değiştiren bölge, El Alameyn saldırısı sonucunda İngilizlerin eline geçmiştir[486].

4- Şair, İkinci Dünya Savaşı'nın Kuzey Afrika'daki üç önemli bölgesine hatırlatma yaptıktan sonra, bu bölgelerin gece karanlığındaki savaş görüntüsünü anlatmakta; bunu yaparken de bölgeleri kişileştirerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

5- Bölgelerin kişileştirilmesi ile mısralar ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- Anlam bakımından birbirini takip eden iki mısra, gerek sanatlı anlatımları, gerek okuyucuya/dinleyiciye ilettikleri çağrışımlar ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[484] http://tr.wikipedia.org/wiki/II._El_Alameyn_Muharebesi
[485]http://www.iyimi.net/
[486] http://tr.wikipedia.org/wiki/Tobruk

7- Mısralar, günlük konuşma dilinden uzak, özgün ifadelerdir ve sapma – anlambilimsel sapma örnekleridir.

- ***(Senin siyah gözlerinde)***
  Heyecanlı bulutların yürüyüşü gibi bir şeyler
  Büyük büyük bir şeyler
  Çocuksu gözlerinde: Attilâ İlhan'ın anlam bütünlüğü sağladığı bu dört mısrada, şairin sevgilisinin zafer ve barış ümidi ile heyecanla parlayan gözleri konu edilmektedir.

1- **Heyecanlı bulutlar** ifadesi, sevgilinin taşıdığı zafer ve barış ümidini somut bir biçimde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Heyecanlı bulutların yürüyüşü gibi bir şeyler** ifadesi, gibi benzetme ilgecinin kullanılması sonucu oluşmuş bir benzetme örneğidir.

3- **Heyecanlı bulutlar** ifadesi, sözcüklerin anlam birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Heyecanlı bulutlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten ve onlarda dünya barışına karşı ümit uyandıran estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Heyecanlı bulutlar** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- Üçüncü mısrada yer alan **büyük büyük** ifadesi, büyük göstergesinin yinelenmesi ile oluşmuş yeni bir ikileme örneği olmasından ötürü sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

7- **Büyük büyük bir şeyler** ifadesi, konuşma dilinden uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Büyük büyük bir şeyler** ifadesi, şairin şiirini çekici kılmak amacıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

9- Son mısradaki **çocuksu gözler** ifadesinde yer alan çocuksu; çocuk gibi anlamında kullanılmaktadır. **Çocuksu gözler** kullanımı, halk arasında da yaygın olarak kullanıldığından bir alışılmış bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Makineleri dinleyip dilinden anlamak:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı sırasında kullanılan savaş araçlarının askerlerin kontrolünden geçmesinden söz edilmektedir.

1- **Makineleri dinlemek** ifadesinde **dinlemek** sözcüğü; **kontrol etmek, denetlemek** gibi anlamlarda kullanıldığından göndergesel anlamından uzaklaşmaktadır. Dinlemek eyleminin göndergesel anlamından uzaklaşması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Makineleri dinlemek** ifadesi, şiir dilinin konuşma dilinden farklı olarak meydana getirdiği estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Makineleri dinlemek** ifadesi, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Makinelerin dili** ifadesindeki dil sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında **yapı, bünye** gibi anlamlarda kullanılmakta; bu kavramlar dil sözcüğüne aktarılmaktadır. Böylelikle ifade aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

5- **Makinelerin dili** ifadesi, mantığa aykırı ve yadırgatıcı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

6- **Makinelerin dili** ifadesi, şairin tasarrufunda günlük dilin dışında oluşturulmuş sanatlı bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Makinelerin dili** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bağdaştırmasıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Aynı saniyede dünyanın her tarafında olmak:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, birinci teklik kişi ağzından konuşurken aslında askerlerin hayallerine değinmektedir. Ülkelerinden, sevdiklerinden uzakta bulunan her asker, kendi memleketini, geçmişte yaşadığı mutlu günleri, gezdiği ülkeleri düşler. Asker, düşlerinde hayalini kurduğu her memlekette, her ülkededir.

1- Şair, savaşa katılan askerlerin hayallerini yansıttığı mısra'ında, anlam bakımından uyum sağlamayan sözcükleri bir arada kullanarak alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, şairin düşüncesini şiirsel bir dille okuyucusuna/dinleyicisine sunduğu, günlük konuşma dilinden uzak estetik bir anlatımdır ve bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısrada yer alan sözcükler, anlam bakımından birbirine ters düştüğünden mısra yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir ifade olmakta, sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***(Bütün bunların bu güzel şeylerin)***

Beyaz bir karanlık içinde hatırlanması: Yukarıda açıklaması yapılan mısra ile bütünlük sağlayan bu iki bu mısrada, çölde savaşa katılan askerlerin düşleri hatırlatılmaktadır.

1- Mısrada, önem taşıyan ifade **beyaz bir karanlık** ifadesidir. Şair, çöl gecesinin karanlığını, ıssızlığını zıt kavramları bir araya getirerek ifade etmekte; bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği teşkil etmektedir.

2- **Beyaz bir karanlık** ifadesi, şiire kazandırdığı sanatlı ve estetik anlatımı, okuyucuda/dinleyicide çöl gecesine dair oluşturduğu izlenimler ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Beyaz bir karanlık** ifadesi, anlam bakımından birbirinin zıddı olan sözcüklerin bağdaştırılması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***Çöl gecesinde benek benek bakışları nöbetçilerin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, askerlerin gece karanlığında ortalığı kolaçan etmek için kısılmış gözlerini, benek benek bakışlar diye niteleyerek anlatmaktadır.

1- **Nöbetçilerin benek benek bakışları** ifadesi, göstergelerin arasında anlam açısından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Nöbetçilerin benek benek bakışları** ifadesi, askerlerin tedirgin bakışlarını anlan sanatlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Nöbetçilerin benek benek bakışları** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmelerle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***En ileri hatlara kadar sokulmuş türküler:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda görev yapan askerlerin hep bir ağızdan türkü söyledikleri dile getirilmektedir.

1- **Hat**[487] sözcüğü; *"savunma veya saldırma amacıyla bir araya getirilmiş asker dizisi"* anlamıyla mısrada yer almaktadır.

2- **Sokulmak**[488] eylemi; *"sokma işine konu olmak; girmek; yanaşmak, yaklaşmak"* gibi anlamları bulunan bir eylemdir. Eylem mısrada **yanaşmak, yaklaşmak** gibi göndergesel anlamlarında kullanılmakta; **hatlara sokulmuş türküler** ifadesinde türkü sözcüğü kişileştirilerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Hatlara sokulmuş türküler** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlam özellikleri birbiriyle uyum göstermediğinden ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Hatlara sokulmuş türküler** ifadesi, şiir dilinin oluşturduğu yeni, gündelik kullanımdan uzak, estetik bir anlatımdır. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış

[487] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[488] http://tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Hatlara sokulmuş türküler** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına uymayan yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bütün bu deli dünyayı unutmak için***

(Seninle lili marlen): Attilâ İlhan, anlam bütünlüğü sağladığı bu iki mısrada, bütün askerlerin sevgililerinin sembolü durumunda olan Lili Marlen'den söz etmekte, Lili Marlen'in askerlere savaşı kısa bir süreliğine de olsa unutturduğundan bahsetmektedir.

1- Her iki mısrada dikkat çeken ve önem taşıyan ifade, **deli dünya** ifadesidir. İfadede yer alan deli sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında, dünyada yaşanan savaşların, çekilen acıların boş yere ve delice olduklarını anlatmak amacıyla kullanılmaktadır. **Acı, keder** gibi kavramları deli sözcüğüne aktaran şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Deli dünya** ifadesi, deli göstergesinin göndergesel anlamlarının dışına çıkarılması sonucu yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Deli dünya** ifadesi, dünyada yaşanan savaşları ve savaşların neden olduğu kederi, acıyı estetik bir anlatımla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar ve duygu değeri oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Deli dünya** ifadesi, şiirsel ve estetik bir anlatım oluşturmak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O yağmurlu kumral saçları solgun yüzüyle bizim:*** Bu mısrada, ıslak, kumral saçları ve solgun yüzüyle Lili Marlen'den bahsedilmektedir.

1- **Yağmurlu saçlar** ifadesinde yer alan **yağmurlu** sözcüğü, **ıslak** anlamında kullanılmakta, sözcükler arasında anlam aktarması yapılarak aktarma – deyim aktarması

örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yağmurlu saçlar** ifadesi, yağmurlu göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Yağmurlu saçlar** ifadesi, şiire kazandırdığı estetik anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yağmurlu saçlar** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Korkak şafakların aydınlığında palmiyeler:*** Bu mısrada, güneş doğmadan önce gökyüzünde beliren aydınlığın, Kuzey Afrika topraklarında bunan palmiye ağaçlarına yansıdığından söz edilmektedir.

1- **Korkak şafaklar** ifadesinde yer alan ve insanların tavrılarını, ruh hâllerini belirtmek için kullanılan korkak sözcüğü şafak göstergesini nitelemekte, ona insana ait bir özellik vermektedir. **Şafak** sözcüğü için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Korkak şafaklar** ifadesinde şafak göstergesinin kişileştirilmesi, ifadenin ölçünlü dil kurallarına uzak, mantığa aykırı bir hâl almasına neden olmakta ve ifade alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Korkak şafaklar** ifadesi, güneşin doğmak üzere olduğu bir vakitte gökyüzünün görüntüsü hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışım sunması bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Korkak şafaklar** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirlerine ters düşmesi nedeniyle okuyucu/dinleyici için yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tank ve motosiklet ölüleri:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı sırasında hasar gören ve çalışamaz durumda oldukları için bir kenara atılan tank ve motorsikletleri konu edinmektedir.

1- **Ölü** sözcüğünü tank ve motorsikletler için kullanan şair, bu kullanımı ile onları kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Tank ve motorsiklet ölüleri** ifadesi, gerçek hayatla bağdaşmayan, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tank ve motosiklet ölüleri** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek amacıyla oluşturduğu özgün ve estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Tank ve motosiklet ölüleri** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İnsaflı insafsız gölgeler:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda asker birliklerinin başında durarak onlara emir veren komutanlar ve bu emirlere uymak zorunda olan askerler; savaş yüzünden mağdur olan masum insanlar anlatılmaktadır.

1- **İnsaflı insafsız gölgeler** ifadesinde, savaş yüzünden acı çeken, mağdur olan masum insanlar insaflı; savaş emri veren ve insanları katleden komutanlar, askerler insafsız olarak nitelenmektedir. **Gölgeler** sözcüğü, göndergesel anlamının dışında **asker, komutan, insan** anlamlarında kullanılmakta; anlam aktarması yapılarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **İnsaflı insafsız gölgeler** mısra'ı, gölge sözcüğünün göndergesel anlamından ayrılması ile dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, estetik ve şiirsel yönü; okuyucuya/dinleyiciye savaşın tarafları ile ilgili iletiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Susamış tanrıların korkunç gölgeleri:*** Şiirin bu mısra'ında savaşı yöneten ve öldürme emri veren komutanlar tanrı olarak yorumlanmaktadır.

1- **Tanrı** sözcüğü ile komutanları kasteden Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Tanrıların korkunç gölgeleri susamış** mısra'ı, **tanrı** sözcüğünün anlam aktarmasında kullanılması sonucu mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Tanrıların korkunç gölgeleri susamış** ifadesi, şairin şiiri için özellikle seçtiği sözcükleri bağdaştırması sonucu oluşmuş estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Tanrıların korkunç gölgeleri susamış** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bütün vahşi kâinatın***
  Hareket halinde
  Akıcı
  Kıpır kıpır gölgeleri: Attilâ İlhan, birbirini takip eden bu dört mısrada, tabiatın ve tabiattaki varlıkların ay ışığında çöle yansıyan gölgelerinden söz etmektedir.

1- Bu dört mısrada önem arz eden ifade, **kâinatın akıcı, kıpır kıpır gölgeleri** ifadesidir. Akıcı sözcüğünün gölgeler için kullanılması, gölgelerin akma özelliğine sahip varlıklar olarak algılanmalarına neden olmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Kıpır kıpır gölgeler** ifadesinde yer alana **kıpır kıpır**[489] ikilemesi; *"çok hareketli, hamarat; yerinde duramayarak, sürekli ve aralıksız kımıldayarak"* anlamlarına gelen bir ifadedir. **Kıpır kıpır** ikilemesi, varlıkların hareket hâlinde olduklarının gölgelerinden anlaşıldığını anlatmakta ve mısrada ikinci göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

[489] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Akıcı gölgeler** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbirleriyle uyuşmaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Akıcı gölgeler** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren sanatlı bir kullanımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Akıcı gölgeler** ifadesi, aralarında bağ kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu rüzgâr bu hınzır bu yakıcı:*** Attilâ İlhan burada, sıcak, yakıcı çöl rüzgârından söz etmektedir.

1- **Hınzır rüzgâr** tamlamasında yer alan **hınzır**[490] sözcüğü; *"domuz; mecaz olarak genellikle hoşa giden bir davranış veya durum için şaka yollu söylenen bir söz; yaramaz, haylaz; mecaz olarak katı yürekli, kötü düşünen, gaddar; mecaz olarak kurnaz, içten pazarlıklı olarak"* gibi birkaç farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük, dil kurallarına göre, genellikle insanları nitelemede kullanılırken burada çöl rüzgârını nitelemekte ve onu kişileştirmektedir. Bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Hınzır rüzgâr** ifadesi, rüzgârın kişileştirilmesi ile oluşmuş yadırgatıcı bir tamlamadır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hınzır rüzgâr** ifadesi, şiirdeki estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Hınzır rüzgâr** ifadesi, göstergelerin arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu cehennem çöl rüzgârı:*** Bu mısrada, aşırı sıcağı ile yakan çöl rüzgârı, cehenneme benzetilerek dile getirilmektedir.

1- Mısrada **çöl rüzgârı** ve **cehennem** arasında sıcaklıkları açısından bağ kuran şair; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı meydana

[490] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

getirmektedir.

2- Mısra, göstergelerin aralarında ilişki kurulması ve birbirlerine benzetilmesi sonucu günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, güzel benzetme sanatının oluşturduğu özgün ve estetik anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bayraklar zafere tutuşmuş:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda kazanılan cephelere gönderme yapılmakta, savaşın sonunda gelen zaferden bahsedilmektedir.

1- Mısrada yer alan **tutuşmak**[491] eylemi; *"birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak; bir işe başlamak, girişmek; yanmaya başlamak, ateş almak; kızarmak, kızıllaşmak; telaşlanmak"* gibi birkaç anlamda sözlüklerde yer alan bir eylemdir. Eylem mısrada, göndergesel anlamlarının dışında, **dalgalanmak** olarak yer almaktadır. Eylemin göndergesel anlamında değişikliğe giden şair, mısra'ını alışılmamış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

2- Mısra, zaferle dalgalanan bayrakları şiir diline uygun, sanatlı bir anlatımla ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Mermiler delikanlı:*** Bu mısrada savaşın sonuna gelindiği ve artık silahların sustuğu anlatılmak istenmektedir.

1- **Delikanlı** sözcüğünün mermiler için kullanılması, mermilerin sözünün eri insanlar olarak nitelenmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

---

[491] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- Mısra, aralarında ilişki kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, ölçünlü dil kurallarından uzak birleştirmesi ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yeni bir dünyanın kapıları önünde:*** Attilâ İlhan şiirinin bu bölümünde, Hüseyin İbn Fellâh isimli bir kişiden söz etmektedir. Bu mısrada da Hüseyin İbn Fellâh'ın savaşta yaşamını yitirdiğini ve ahrete göç ettiğini dile getirmektedir.

1- **Yeni bir dünya** ifadesi, **ahreti** karşılayan bir ifadedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yeni bir dünya** ifadesinde yer alan sözcükler göndergesel anlamlarından uzaklaşmakta ve bir arada ahreti karşılamaktadır. İfade, bu açıdan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yeni bir dünya** ifadesi, ahreti karşılayan güzel, sanatlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yeni bir dünya** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriynde bilinçli olarak değişiklik yapılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir barut kokusu acı bir barut kokusu:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, silahların ateşlenmesi ile ortalığı kaplayan barut kokusundan söz etmektedir.

1- **Acı bir barut kokusu** ifadesinde, tat alma duyusuyla ilgili olan acı sözcüğü, koku göstergesiyle birleştirilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Acı bir barut kokusu** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamları açısından farklılık göstermektedir. İfade, bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Acı bir barut kokusu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaş alanı ile ilgili ilettiği çağrışımlarla ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı

bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Acı bir barut kokusu** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sudan kimsesiz öksüz sefil:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle zarar görmüş, yakılıp yıkılmış Sudan'dan ve ülkedeki savaş mağduru insanlardan söz etmektedir.

1- Şair, Sudan ülkesini kimsesiz, öksüz ve sefil olarak tanımlayarak aslında ülkedeki insanların savaş sonrası durumlarını gözler önüne sermektedir. Şair, bu kullanımı ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan, Sudan'daki insanların savaştan ne derece zarar gördüklerini birbirinden farklı sözcükleri bir arada kullanarak ifade etmekte, mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- Mısra, savaşın acımasız yüzünü estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye ulaştıran, onlarda tasarımlar ve acıma duygusu uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ağaçların uyanışı çiçeklerin gülüşü:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında olumsuz bir ortamdan olumlu bir ortama yönelmekte; baharı müjdelemektedir.

1- **Ağaçların uyanışı** ifadesi, ağaçların insan özelliği kazanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Ağaçların uyanışı** ifadesi, kişileştirmenin görüldüğü mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ağaçların uyanışı** ifadesi, mısra'a kazandırdığı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Ağaçların uyanışı** ifadesi, farklı göstergelerin bilinçli olarak bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Çiçeklerin gülüşü** ifadesi de, ağaçların uyanışı ifadesinde olduğu gibi aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

6- **Çiçeklerin gülüşü** ifadesi, günlük kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Çiçeklerin gülüşü** ifadesi, estetik kaygıyla oluşturulan, şiir dilini zenginleştiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Çiçeklerin gülüşü** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sudan'ın ölüsü:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı'nın harap ettiği Sudan, ölü bir ülke olarak tanımlanmaktadır.

1- **Sudan'ın ölüsü** ifadesi, Sudan'ın kişileştirilmesi neticesinde oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- Mısra, anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutan, okuyucuya/dinleyiciye Sudan'ın savaş sonrasındaki durumunu yansıtan estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***O sisli sonbahar akşamlarını yeniden yaşarım:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, bir askerin savaşla ilgili hatırasını düşündüğünü birinci teklik kişi ağzından yansıtmaktadır.

1- Şair, askerin savaş yıllarındaki bir gecesini hatırladığını **yaşamak** eylemi ile ifade ederek eylemin göndergesel anlamında değişikliğe gitmekte ve mısra'ın

alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, **yaşamak** göstergesinin göndergesel anlamından sapması sonucunda oluşmuş yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O da gözlerini kuşların çınladığı ufuklara çevirmiş:*** Attilâ İlhan bu mısrada Lili Marlen'den söz ederek gökyüzünde ötüşen kuşları izlediğini anlatmaktadır.

1- **Çınlamak**[492] eylemi; *"çın diye ses çıkarmak; yankı vermek"* gibi iki farklı göndergesel anlama sahip olan bir eylemdir. Eylem mısrada bunların dışında **ötmek, ötüşmek** gibi anlamlarda kullanılmaktadır. **Kuşların çınladığı ufuklar** ifadesi bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Kuşların çınladığı ufuklar** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline uygun anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Kuşların çınladığı ufuklar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bağdaştırması ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ufuklarda rüzgârlı zafer ıslıkları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiğini ve dünyanın hürriyetini kazandığını hayal etmektedir.

1- **Rüzgârlı zafer ıslıkları** ifadesinde, savaşın kazanılması sonucu sevinç gösterisi olarak çalınan ıslıkların rüzgâra karıştığı anlatılmaktadır. Şair, bu hayalini sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik oluşturarak aktarmakta; anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

---

[492] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Rüzgârlı zafer ıslıkları** ifadesi, şiir içerisindeki özgün ve zengin anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Rüzgârlı zafer ıslıkları** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbirine uzak olması nedeniyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ufuklarda sevgilim sulh ve barış belirmiş:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nın sona erdiğini, insanların barışa ve özgürlüğe kavuştuğunu hayal eden Attilâ İlhan, şiire uygun bir dille hayalini yansıtmaktadır.

1- **Sulh** ve **barış** gibi soyut kavramları belirebilen somut varlıklar olarak dile getiren Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, gerek aynı anlama gelen sulh ve barış sözcüklerinin bir arada kullanılması ile gerek kavramların somutlaştırılması ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, Attilâ İlhan'ın özgün anlatımıyla oluşmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çok geçmeden dağların velvelesi başlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ve özgürlüğün kazanılması sonucunda dağlarda kutlamalar yapılacağını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Velvele**[493]; *"gereksiz telaş, gürültü ve heyecan"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. Sözcüğü dağlarla birleştiren Attilâ İlhan, dağların heyecanlandığını, coştuğunu ifade ederek onlara insan özelliği vermekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Dağların velvelesi başlar** ifadesi, göstergeler arasındaki anlam uyumsuzluğu nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[493] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Dağların velvelesi başlar** ifadesi, savaşın kazanılması ile oluşacak sevinci, coşkuyu tabiat yardımıyla estetik şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dağların velvelesi başlar** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

heyamol

akşam oldu
karanlıklar vardı sular üstüne
rüzgâr uçtu rüzgâr uçtu bir yerlerden
kıble desen değil lodos desen değil
belki bir selam
bir hovarda selamdır
hürriyetli

gemiler
karanlıkta deryakâri devler
sancak ve iskele kırmızı ve yeşil
ve yıldızlar ki her gece her yerde daim
işlemeli ve neşeli gümüş damlaları
güverte
sakalı bal rengi kaptan johansen
ve ben garip şair
ve sen sevgilim

aldı kaptan
gözleri deniz feneri gibi
dedi: - neylersin
haramiler gezer olmuş
bir duman gibi hür değil deryalar
ismimiz nora
bandıramız norveç
ve buğdayla yüklü bütün ambarlarımız
sancakta bakır yüklü bir yunan şilebi
bir başkası kömür bir başkası pamuk
ve konvoy hazır

hürriyete yolculuk

şöyle uçar gibi oldu
uçar gibi rüzgâr
senin
bir marşa benzedi birdenbire sesin
ve kılıçlar çatıştı benim içimde
savaştı
savaş deryalara bulaştı

millerce mavilik duman duman dalga
millerce gökyüzü dalga dalga duman
aman aman da
ne kıyamettir deryada kavga
canlar söner havalarda kaybolan çığlık gibi
haykırışlar yapışır havaya tokat tokat
torpil vurur ya taretler ulur mu ulur
bir manzara ki suretâ cehennemdir
kızgın fıskıyeler
ölümler
ölenler
deryanın kızması ateşler alması
alev saçlı dalgalar omuzdan omuza
kırbaçlı dalgalar havuzdan havuza
derya dövünür
derya dövünür gök ağlar
ve savaş uçakları katar ve katar
ışıldak
sancak direği ve sancak
kahraman bir kalp gibi çırpınan şeref

rüzgâr kıble'de karar kıldı döne'm
yıldızlar damlıyor gözlerine
gemiler
karanlıkta deryakâri devler
işaret ışıkları birinden ötekine
sinyal mi aldı ki amiral gemisinden
çıkmış kaptan köşküne kaptan johansen
gözleri yanan sönen deniz fenerleri
ve ilk kumanda vardı
çarkçıbaşına
makineler
bir ayrılık şarkısına başladılar
demir aldık limandan çözdük palamarı
rüzgâr bizim eski rüzgâr
deniz bizim eski deniz
gönül bizim eski gönül
rûşenâ gönül
mizana gibi sağlam bıçak gibi keskiniz
derya bir öyle geniş
geniş ki çıldırasıya

sıra sıra gemiler demir almış giderler
giderler usul usul
ağlatasıya
her gemi bir milletli hepimiz hürriyetli
hepimiz martı kuşu hepimiz dünyadan
ve bir şarkı var dilde bayrak bayrak tutuşur
bir şarkı var dünyalı heyalisa heyamol
heyamola batılılar
heyamola doğulular

heyamola dünya için dünyalar aşkına
hürriyet eşitlik kardeşlik aşkına
canlarını yelken gibi rüzgâra verenler
deryalar mavisinde öldürenler
ölenler

döne'm oy
sen benim bir tanem oy
norveç bandıralı nora'nın güvertesinde
dinle bir yol deryalarla öpüşen havaları
ve düşün savaşlar içindeki muhteşem deryaları

şimdi nasıl doğudan batıya uzanmaktadır
çeşit çeşit
boy boy
küçüklü büyüklü
cephane yüklü ilaç yüklü hayat ve ölüm götüren
gemi kervanları
gemi kervanları
gökler denizler ve karanlıklar arasında
şimdi nasıl bulutlara karşıdır topları
bulutlara karşıdır bulut bulut
ejderhalar misali yenilmez donanmaların
deniz üsleri
direk direk gemiler
mayın ve şamandra
liman ve mendirek
ve kızakta
yahut da deryalar engininde
kalemkâri taretli okyanus aslanları

yalın pala burunlular torpidolar
cep denizaltıları serden geçmiş
sulara dev gibi yaslananları
hem dövüşen hem yüzen hava meydanları
şimdi nasıl semalara dokunmuş
maviden
o erkek alınları levent gemicilerin
fırtına yaşamış bu canlar
ölüme ıslık çalmış dalgalar içinden
saçların tayfun
gönlünde şarkılar
kaybolmuş gemilere boğulanlara dair
ihtiyar kurt kaptanlar birinci ve ikinci
ateş yüzlü ateşçimiz
çarkçıbaşımız
rapa tayfaları
ve sarışın muçolar
makinistler telsizciler topçular
ve cümle harbedenler tehlikeli sularda

döne'm oy
sen benim bir tanem oy
dünyalarda derya
deryalarda nora
nora'nın güvertesi
güvertede sen
ve hayalinde senin
derya savaşları

salvo demiş ateşlemiş hürriyetli donanma
alevlere vermiş suları

lalereng
kızıl kan bürümüş okyanusları
midyav ve mercan
kan üstüne kan
narvik de narvik
plata boğazı
cherbourg'da çıkarma
dunkerque'de ricat
akdeniz'de tutuşanlar
boğuşanlar
hood ve bismarck
rodney ve ohio
iova uçak gemisi
ve vittorio
kana kan diyerek cana can diyerek
boğaz boğaza gelmiş deniz pehlivanları
kalbim acı
acı bir zehir gibi
karşımda sen martı kanadı yavrum
ve karşımda
dert görmüş dertli dünyamız
felaketler tehlikeler ıstıraplar içinde
bağrı yanık gözleri kör
büyük anamız

deryaya yağmur indi müjdeler olsun
durup dururken bir şarkı başlar gibi
kalbur kalbur bulutlardan savrulur
hoy bili bili bir yağmur nar taneli
cıva damlası gibi yanar taneli

okyanus durgun
konvoy yolunca gider
yağmurun altında sıralanmış gemiler
uskurlarında köpük
bacalarında duman
ve pusula hep kuzey hep kuzey hep kuzey
damlalar saçlarımıza damladılar
sen dönüp dedin: - öyle büyük ki derdimiz
derdimize iştecik bulutlar ağladılar
yasımızı yas bilip kara bağladılar
yağmur çalkalanır gibi oldu birden havada
hey flama verildi dikkat karşıdan
hey hey ki çan çaldı
silah başına
tayfalar mevzie girdi bekler oldu
deryadan denizaltı
göklerden uçak
uçaksavarlar hazır
hazır su bombaları

ve kaptan johansen
sakalı alev
avazı bıçak
kırbaç gibi savuruyor kumandaları
haydi döne'm biz dahi mevzie girelim
muhripler seyrediyor tam yol üzerinden
kervan seferber
gemiler seferber
ve deryaya yağmur iniyor biteviye

işte ilk hücum
işte ilk torpil köpüğü
işte ilk kıvılcım
ilk infilaklar
derya çatlamış gibi
gümbür de gümbür
duman da duman
dumanlar ummanda
karadan kurşuniden benekli alacadan
dumanlar göklere varmış göklü korsanlar
dumanlar top ağzından bacadan
boğum boğum boğumlu
ölüm ölüm ölümlü
dumanlar
dumanlı dağlar kadar
torpil yemiş batıyor yunan şilebi
tuzlu sular dolar olmuş bulak bulak
filika martı kanadı bir yudum kurtuluş
ve köpükler içinde yüzen tayfalar
gözlerinde tek arzu
alev alev
yaşamak

sabunsu köpükler
pırıl pırıl yağ lekeleri
ve gemiler torpil yemiş gemiler
kervanın üstünde bir yağmur çiler
hoy bili bili bir yağmur nar taneli
gözyaşı döküp ağlar taneli
derya üzre savaş

savaş içre kan
kan ki yayılmış alevrenk bir bayrak gibi
tuzlu sular atlasına
mavi atlasına
kervan hem gider hem harp eder
nerelerden kopmuşuz nerelere gelmişiz
gemimizin dümen suyu boncuk boncuk
köpürsün hep böyle köpürsün deniz
hürriyete döne'm hürriyete yolculuk

ah deryalar ah deryalar ah deryalar
gemilerden insanlardan şehit var
deniz diplerinde neler yatıyor
aydınlık bir dünya fedaileri
onlar da saadete sulha inanmışlardı
senin kadar
sen karanfil sevgilim kadar
benim kadar
ben dünyalı şair kadar
nasıl mekik dokur tütün işler ağ çekerlerse
nasıl şarkı söyler nasıl ağlar ve gülerlerse
öylece dövüşen cümle rüzgâr insanları
askerler işçiler köylüler kadar
şimdi deryalar koynunda kahramandırlar
artık uçan dalga savrulan köpük
artık onlar kendileri deryadırlar
deryadır da derya gibi haykırırlar
- heyamol
heyamol yeryüzünün bütün insanları

ellerinin hünerine hayran
kahraman
toprak ve gök dilinden anlar derya dilinden anlar
kimi yiğit kimi ürkek sabırlı ve sabırsız
aynı mavi gök altında beraber yaşadığımız
toprak ve deniz çocukları
mübarek canlar
biz eski bir şarkı gibi kaybolmuşuz
yelken açmış hayalimiz hatıralara
ve kanat çırpmaz olmuş göğsümüzdeki kuş
biz bizden sonraki nesiller için
harpsiz akşamlar güneşler mesut vatanlar
aydınlık tarlalar şehirler köyler için
bir çelik mermi gibi harcanmışız
biz artık sadece şarkılarda varız
şarkılarda resimlerde hatıralarda
ne çıkar yeter ki hürriyet yaşasın
hürriyet yaşadıkça bahtiyarız

ah bu zindan gibi gök
zindan gibi derya
ah bu gemiler
bu ışıksız gemiler
ve karanlığın tükenmez melankolisi
parçalamak istiyor kalbini insan
sizleri sizleri sizleri düşündükçe
ümitleri güneşli sular gibi yanan
sen atlas'ta kayıp ayna yüzlü dimitros
kaptan jean-pierre kolları yürek dövmeli
sen tayfa barrymore her zaman neşeli

sen kardeşim sen benim hintli kardeşim
sen yeni zelanda'lım
avustralya'lım
sen gemisiyle batan kanada'lı kaptan
sen grişka sen pınar sesli şarkıcı
ve sen ismini bilmediğim meçhul ölü
deryalar ölüsü
hürriyetler ölüsü dünyalar ölüsü
dünya sularında tam yolla seyrederken
kurşun mu cilveleşmiş pervasız canınla
berhüdar olasın berhüdar ateşparem
mezar taşı dikilmez neyleyim deryaya
senin abiden hürriyet olacak
heyamola yelkenim heyamol
hürriyet hürriyet hürriyet dünyaya

Duvar kitabının ve "Şafak Vakti Dünya"nın son şiiiri "Heyamol"dur. "Heyamol"da İkinci Dünya Savaşı'ndaki deniz savaşları anlatılır. Şiir, akşam vakti deniz manzarası ile başlar. Şiirde geçen heyamol sözcüğü, gemicilerin yük çekerken hep birlikte söyledikleri bir sözdür. Deniz manzarası ve heyamol, gemileri çağrıştırmak amacıyla kullanılmaktadır.

"Attilâ İlhan, deniz savaşlarını anlatırken "sakalı bal rengi kaptan johansen"den söz eder. Şiirini çağrışımlarla oluşturan şair, Kaptan Johansen'i de, geminin getirdiği çağrışımdan elde eder. Kaptan Johansen, bir savaşçı olarak değil, şairin insan ve hürriyet konularındaki fikirlerini yüklenerek karşımıza çıkar. Kaptan Johansen, şairin fonksiyonunu yüklenerek savaş yıllarında insanların açlık ve hürriyet problemini dile getirmektedir. Attilâ İlhan'ın bütün şiirlerinin en uzunu olan

Heyamol'da savaş-insan-hürriyet temalarının deniz ve denizde yaşayan insanlar çevresinde ele alındığı görülmektedir. Şiirin bütünü içerisinde, insanların gemilerde verdiği hürriyet mücadelesinin, savaşların denizde meydana getirdiği tahribatın, deniz savaşlarında ölen insanların şairin düşünceleriyle yoğrularak anlatıldığı dikkati çeker. Son bölüm ise, deniz savaşında ölen insanlara ağıt niteliğindedir. Heyamol'un bütününde hatta Şafak Vakti Dünya'nın tamamında asıl mesaj olarak verilmek istenen hürriyet, son bölümde bir slogan halindedir[494]*."*

- ***Rüzgâr uçtu rüzgâr uçtu bir yerlerden:*** Attilâ İlhan bu mısrada aniden ortaya çıkan ve şiddetli bir biçimde esmeye başlayan rüzgârdan bahsetmektedir.

1- Mısrada yer alan **uçmak** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında esmek anlamında kullanılmakta; **rüzgâr uçtu** ifadesi bu nedenle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Rüzgâr uçtu** ifadesi, şairin şiirini hareketlendirmek ve zenginleştirmek amacıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Rüzgâr uçtu** ifadesi, anlam açısından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir hovarda selamdır***

Hürriyetli: Bu mısrada hürriyetli, hovarda selam olarak kendisinden bahsedilen aniden esmeye başlayan rüzgârdır.

1- **Bir hovarda selam** ifadesi, rüzgârı karşılayan bir anlatımdır. İfade, aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Bir hovarda selam** ifadesinde yer alan **hovarda**[495] sözcüğü; *"zevk için para harcamaktan kaçınmayan (kimse); çapkın; hayat kadınının parasını yiyen erkek"* gibi üç

[494] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 95.
[495] http://tdkterim.gov.tr/bts/

farklı anlama sahip olan bir sözcüktür. Attilâ İlhan, rüzgârı çapkın bir insan olarak niteleyerek bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

3- **Bir hovarda selam** ifadesinde yer alan göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasına neden olmaktadır.

4- **Bir hovarda selam** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye rüzgârla ilgili çağrışımlar sunan, estetik anlatımlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Bir hovarda selam** ifadesinde yer alan göstergeler anlam bakımından uyum göstermemekte, ifade ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak oluşturulmaktadır. Bu sebeple ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

6- **Hürriyetli selam** ifadesinde yine kendisinden bahsedilen rüzgârdır. Bu ifade ile sözcükler arasında anlam aktarması yapan şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

7- **Hürriyetli selam** ifadesinde yer alan göstergeler göndergesel anlamlarından uzaklaşarak bir arada farklı bir anlam kazanmakta; ifade böylelikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Hürriyetli selam** ifadesi, şiir içerisindeki estetik oluşumu ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

9- **Hürriyetli selam** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***(Gemiler)***

Karanlıkta deryakâri devler: Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'na katılan gemilerin devasa cüsslerini tarife çalışmaktadır.

1- Mısrada ilk dikkat çeken ifade, **deryakâri** ifadesidir. Deniz anlamına gelen derya ve okuyucu, okur anlamına gelen kâri sözcüklerinden birleşik isim oluşturan şair,

bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Deryakâri devler** ifadesi, gemilerin denizleri dolduracak kadar iri olan cüsselerini anlatmaya yarayan bir ifadedir ve aktarma – deyim aktarması örneğidir.

3- **Deryakâri devler** ifadesi, gerek sözcüksel sapma, gerek deyim aktarması örnekleri olması sebebiyle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Deryakâri devler** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş, yeni, özgün ve şiir diline ait bir kullanımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***İşlemeli ve neşeli gümüş damlaları***

Güverte: Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'na katılan bir geminin görünüşünü benzetmelerle tasvir etmektedir.

1- **Neşeli gümüş damlalar** ifadesi, güvertenin görünüşünü, işlemelerini anlatan bir ifadedir. Sözcükler arasında bağ oluşturan şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Neşeli gümüş damlalar** ifadesinde, insanların ruh durumlarını anlatmak için başvurulan **neşeli** sözcüğünün geminin işlemeleri için kullanılmasıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Neşeli gümüş damlalar** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak, dil kurallarına aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Neşeli gümüş damlalar** ifadesi, şiir dilinin günlük konuşma dilinden farklı olarak oluşturduğu estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Neşeli gümüş damlalar** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sakalı bal rengi kaptan johansen:*** Attilâ İlhan burada, yukarıdaki mısralarda tarif ettiği geminin kaptanını görünüş bakımından okuyucuya/dinleyiciye tanıtmaktadır.

1- **Sakalı bal rengi Kaptan Johansen** ifadesinde, kaptanın sakalının rengi ile bal rengi arasında bağ oluşturan şair, bu kullanımı ile güzel benzetme örneği oluşturmaktadır.

2- **Sakalı bal rengi Kaptan Johansen** ifadesi, güzel benzetme sanatının oluşturduğu yadırgatıcı ve mantığa aykırı birleştirmeleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sakalı bal rengi Kaptan Johansen** ifadesi, güzel benzetme sanatının meydana getirdiği zengin ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Sakalı bal rengi Kaptan Johansen** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin özellikle bir arada kullanılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hürriyete yolculuk:*** İkinci Dünya Savaşı'nın sona eriyor ve özgürlüğün yeniden kazanılıyor olması, bu mısra'ın konusudur.

1- **Hürriyet** olgusu, yolculuk yapılabilecek bir mekân gibi anlatılmakta ve bu kullanımla somut bir ifade hâlini almaktadır. Attilâ İlhan bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Hürriyete yolculuk** ifadesi, hürriyet olgusunun bir mekân olarak algılanması neticesinde oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hürriyete yolculuk** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşın sonucu ile ilgili tasarımlar ileten sanatlı bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Hürriyete yolculuk** ifadesi, anlam açısından bütünlük sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve kılıçlar çatıştı benim içimde:***

Savaştı: Attilâ İlhan, birbirini takip eden bu iki mısrada, savaşa karşı hissettiği öfkeyi ve savaş karşısındaki karışık duygularını yansıtmaya çalışmaktadır.

1- **İçimde kılıçlar çatıştı, savaştı** ifadesi, şairin öfkesini, hırsını bir savaş görüntüsü ile yansıtan somut bir ifadedir. Attilâ İlhan bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **İçimde kılıçlar çatıştı, savaştı** ifadesi, gerçek hayatta mümkün olmayacak bir durumu ifade ettiğinden alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İçimde kılıçlar çatıştı, savaştı** ifadesi, şairin savaş karşısındaki hislerini estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, onlarda çağrışımlar uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **İçimde kılıçlar çatıştı, savaştı** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Savaş deryalara bulaştı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın sadece karada gerçekleşmediğini, denize de yayıldığını anlatmaktadır.

1- Mısrada yer alan **bulaşmak**[496] eylemi; *"bir nesne, üzerine sürülen bir şey yüzünden kirlenmek; istenilmeyen bir madde bir şeye sürülmek; hastalık geçmek, sirayet etmek; çatmak, sataşmak, tedirgin etmek; istemeden veya rastlantı sonucu bir işe karışmak"* gibi birkaç farklı anlama sahip olan bir eylemdir. Eylem mısrada göndergesel anlamlarının dışında yayılmak, ulaşmak gibi anlamlarda kullanılmakta; mısra bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, İkinci Dünya Savaşı'nın deniz savaşları ile ilgili kısmı hakkında okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

---

[496] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, **bulaşmak** eyleminin göndergesel anlamından uzaklaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına ters şekilde oluşan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Millerce mavilik duman duman dalga:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaşın sürdüğü uçsuz bucaksız denizlerden söz etmektedir.

1- **Duman duman dalga** ifadesinde denizde oluşan dalgalar dumana benzetilmekte; benzeyen öğe olarak dalga, kendisine benzetilen öğe olarak duman göstergeleri kullanılarak güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Duman duman dalga** ifadesinde yinelenerek ikileme hâlinde kullanılan duman göstergesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

3- **Duman duman dalga** ifadesi, birbirine uzak sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Duman duman dalga** anlatımı, şiir diline yakışan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

- ***Canlar söner havalarda kaybolan çığlık gibi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, deniz savaşlarında yaşamlarını yitirenleri konu edinmektedir.

1- **Canlar söner** ifadesinde yer alan **sönmek**[497] eylemi; *"yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak; parlaklığını, ışığını yitirmek; hava veya başka bir gaz ile şişirilmiş bir şeyin havası kaçıp şişkinliği inmek; yanardağ için etkinliğini yitirmek; mecaz olarak duygular dinmek, yatışmak, etkisini yitirmek; mecaz olarak gerilemek, parlaklık ve önemini yitirmek; mecaz olarak ses duyulmaz olmak; mecaz olarak tükenmek, yok olmak, yitmek"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir eylemdir. Eylem mısrada, yukarıda açıklanan anlamlarının dışında ölmek, yaşamını yitirmek anlamlarında kullanılmaktadır. Sönmek eyleminin anlamının değişmesi ile **canlar söner** ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[497] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Canlar söner** ifadesinde yer alan **can**[498] göstergesi, *"yaşam, kişi, birey"* gibi göndergesel anlamlarında kullanılmaktadır.

3- **Canlar söner** ifadesi, deniz savaşlarında hayatlarını kaybedenleri hatırlatan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Canlar söner** ifadesi, şiir dilinin oluşturduğu, gündelik dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada insanların yaşamlarını yitirdikleri an, gibi benzetme ilgecinin kullanılması ile kaybolan bir çığlığa benzetilmekte; bu kullanımla benzetme sanatına örnek teşkil edilmektedir.

- ***Haykırışlar yapışır havaya tokat tokat:*** Attilâ İlhan bu mısrada, denizcilerin vurulduktan sonraki durumlarını yansıtmakta; çektikleri acılardan ötürü çığlıklar attıklarını dile getirmektedir.

1- Mısrada **haykırışlar** göstergesi, yapışabilen bir nesne gibi düşünülmekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması türüne örnek oluşturulmaktadır.

2- **Haykırışlar tokat tokat yapışır** ifadesinde tokat göstergesinin tekrarlanması ile yeni bir ikileme örneğini şiir diline kazandıran şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Haykırışlar tokat tokat yapışır** ifadesi, aralarında hiçbir şekilde bağ kurulamayan göstergelerin bir arada kullanılmaları sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Haykırışlar tokat tokat** ifadesi, şairin estetik, şiir diline uygun, özgün bir ifadesidir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Torpil vurur ya taretler ulur mu ulur:*** Bu mısrada İkinci Dünya Savaşı sırasında torpillerle vurulan ve zarar gören bir gemiden söz edilmektedir.

---

[498] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada yer alan **taret**[499] sözcüğü; *"gemilerde veya kalelerde, topçu mevzilerinde topun makine bölümünü ve topçuları koruyacak biçimde yapılmış zırhlı kule"* anlamında kullanılan bir ifadedir.

2- **Taretler ulur** ifadesinde, gemilerin torpillerle vurulan, zarar gören bu bölümlerinden vurulma esnasında büyük gürültü işitildiği ifade edilmektedir. Şair, ulumak eylemini özellikle kullanarak adeta geminin canının yandığını okuyucuya/dinleyiciye iletmek istemektedir. **Ulumak**[500] eylemi mısrada *"insanlar için iniltili ve boğuk ses çıkarmak"* anlamında kullanılmakta, taretler göstergesi için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Taretler ulur** ifadesi, göndergesel bakımdan aralarında bağ kurulamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Taretler ulur** ifadesi, savaşın can yakan tarafını okuyucuya/dinleyiciye estetik kaygıyla ileten, onlarda duygu değeri oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Taretler ulur** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Alev saçlı dalgalar omuzdan omuza:*** Bu mısrada, savaş sırasında gemilerin torpil saldırılarına uğraması, gemilerin alev alması ve bu alevin denize yayılması söz konusu edilmektedir.

1- **Omuzdan omuza alev saçlı dalgalar** ifadesinde, deniz bir insan gibi düşünülmekte; gemilerden yayılan alevler ile dalgalar denizin saçları şeklinde nitelenmekte; böylelikle deniz için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

---

[499] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[500] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Omuzdan omuza alev saçlı dalgalar** ifadesinde yer alan **alev saçlı dalgalar** kullanımı; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile oluşmuş güzel benzetme örneğidir.

3- **Omuzdan omuza alev saçlı dalgalar** ifadesi, birbirine uzak göstergelerin aralarında bağ kurulması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, şiir diline uygun estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- Mısra, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Kırbaçlı dalgalar havuzdan havuza:*** Attilâ İlhan burada, yoğun şekilde ateşe maruz kalan bölgede art arda oluşan sert dalgalardan söz etmektedir.

1- **Kırbaçlı dalgalar** ifadesinde, dalgaların art arda ve birbirlerine çarpa çarpa oluşmaları **kırbaçlı** olarak nitelenmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Kırbaçlı dalgalar** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak, mantığa aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Kırbaçlı dalgalar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ulaştırdığı çağrışımlar ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Kırbaçlı dalgalar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **havuz**[501] sözcüğünün geçerli anlamı; *"büyük gemilerin onarılmak için çekildikleri yer"* dir.

- ***Derya dövünür gök ağlar:*** Burada, deniz savaşının insanı kahreden yönüne değinilmekte; ölenlere karşı büyük üzüntü duyulduğu tabiatın kişileştirilmesi ile dile

[501] http://tdkterim.gov.tr/bts/

getirilmektedir.

1- **Derya dövünür** ifadesinde, üzüntüsünü, acısını tabiattan yararlanarak dile getiren Attilâ İlhan, kişileştirdiği derya sözcüğü ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Derya dövünür** ifadesi, kişileştirme sanatının oluşturduğu mantığa aykırı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Derya dövünür** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, onlarda acıma, keder gibi duygular uyandıran sanatlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Derya dövünür** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında ilişki kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- **Gök ağlar** ifadesi, açıklanan diğer ifade gibi savaşın acı veren tarafını yansıtan aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

6- **Gök ağlar** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayrıcılar arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Gök ağlar** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Gök ağlar** ifadesi, dil kurallarından uzak anlatımı neticesinde sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kahraman bir kalp gibi çırpınan şeref:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, düşmanına karşı mücadele edip çarpışarak ölen insanları ifadeye çalışmaktadır.

1- Şair, mücadele ederek yaşamını yitiren insanları şerefli insanlar olarak nitlemekte; **çırpınan şeref** ifadesi ile şeref olgusunu somut olarak dile getirmektedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Çırpınan şeref** anlatımı, mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifadedir; alışılmamış

bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Çırpınan şeref** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar, çağrışımlar ve estetik yapısı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Çırpınan şeref** ifadesi, göstergelerin gerçek anlamları arasında yakınlık bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Attilâ İlhan, **kahraman bir kalp** ifadesi ile savaşta yiğitlik gösteren askerlerden, denizcilerden söz etmektedir. Şair, bu tamlaması ile kalp göstergesi için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

6- **Kahraman bir kalp** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Kahraman bir kalp** ifadesi, şiir dilini canlı kılan, kuru anlatımdan uzak tutan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kahraman bir kalp** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimiyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

9- Şair, mısrada **kahraman bir kalp** ve **çırpınan şeref** ifadeleri gibi benzetme ilgeci kullanarak birbirine benzetmekte; bu kullanımla benzetme sanatı örneği vermektedir.

- ***Rüzgâr kıble'de karar kıldı döne'm:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, rüzgârın kıble yönünden estiğini söylemektedir.

1- Mısradaki **karar kılmak**[502] ifadesi; *"birçok şeyi deneyip birini seçmek"* anlamına gelen ve ancak insanların gerçekleştirebileceği bir ifadedir. Şair, ifadeyi rüzgâr için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

[502] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Rüzgâr Kıble'de karar kıldı** ifadesi, anlam bakımından birbirine uzak olan sözcüklerin bir araya getirilmesi ile anlaşılması güç bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Rüzgâr Kıble'de karar kıldı** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşmuş şiirsel bir ifadedir; bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Rüzgâr Kıble'de karar kıldı** ifadesi, şiir dilini günlük dilden ayrı kılmak amacıyla yadırgatıcı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yıldızlar damlıyor gözlerine:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, hayalî sevgilisi Döne'nin gözlerine yansıyan yıldızlardan bahsetmektedir.

1- **Yıldızlar damlıyor** ifadesinde yıldızlar, damlama özelliği gösteren bir sıvıya, muhtemelen suya benzetilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yıldızlar damlıyor** ifadesindeki göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Yıldızlar damlıyor** ifadesi, şairin estetik kaygıyla oluşturduğu bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yıldızlar damlıyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir ifade olması sebebiyle sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözleri yanan sönen deniz feneleri:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kaptan Johansen'in tedirgin bakışlarını benzetme yoluyla ifade etmektedir.

1- Mısrada yer alan **gözler** sözcüğü benzeyen öğe; **deniz fenerleri** ise kendisine benzetilen öğe olarak kullanılmakta; bu ifade ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- Mısra, göndergesel anlamları birbirine uzak olan sözcüklerin ilişkilendirilmesi ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, güzel benzetme sanatının oluşturduğu estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, sözcükler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Makineler***

Bir ayrılık şarkısına başladılar: Bu mısrada makine olarak nitelenen savaş gemileridir. Şair, savaş gemilerinin limandan ayrılıyor olmalarını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Makineler** olarak kendisinden söz edilenler İkinci Dünya Savaşı'na katılacak olan savaş gemileridir. Kavramlar arasında aktarma yapan şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Makineler ayrılık şarkısına başladılar** ifadesi, gemilerin limandan ayrılmalarını anlatmakta; savaş gemilerinin ayrılık şarkısı söylemeleri ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Makineler ayrılık şarkısına başladılar** ifadesi, göstergelerin arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Makineler ayrılık şarkısına başladılar** ifadesi, şiire estetik bir hava katan alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Makineler ayrılık şarkısına başladılar** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Rûşenâ gönül:*** Attilâ İlhan bu mısrada, geleceğe dair, barışa, hürriyete dair ümitler taşıdığını dile getirmektedir.

1- **Rûşenâ**[503] sözcüğü Farça bir sözcüktür ve *"aydın, ışıklı"* anlamına gelmektedir. Sözcük, gönlü niteleyerek onun ümitle dolu olması durumunu somut şekilde anlatmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

[503] http://www.nedirsor.com/

2- Mısra, somutlaştırma nedeniyle sözcüklerin mantık dışı şekilde birleşmeleri sonucunda oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin barışa ve hürriyete dair ümitlerini şiirsel bir dille okuyucusuna/dinleyicisine anlattığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma şekillerinde yapılan değişiklik ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Derya bir öyle geniş:*** Şair bu mısra'ında, denizlerin uçsuz bucaksız görüntüsünden söz etmektedir.

1- Attilâ İlhan, **derya öyle bir geniş** şeklinde oluşturabileceği mısra'ında sözcüklerin yerlerini değiştirmek suretiyle sapma – sözdizimsel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin yerlerinin değiştirilmesi ile anlaşılması güç bir ifade durumuna gelmekte ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, şairin yaygın kullanımlardan uzak, kendine özgü ifadesidir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Hepimiz martı kuşu hepimiz dünyadan:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, tüm dünya insanlarını eşitlik noktasında değerlendirmekte; herkesi martı kuşu olarak nitelemektedir.

1- **Hepimiz martı kuşu** ifadesinde insanlığı martı kuşuna benzeten şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Hepimiz martı kuşu** ifadesi, gerçek hayattan kopuk, yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hepimiz martı kuşu** ifadesi, insanlar arasında ayrımcılık gözetmeyen şairin bu düşüncesini estetik şekilde şiirine aktardığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hepimiz martı kuşu** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Ve bir şarkı var dilde bayrak bayrak tutuşur:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, tüm insanların kardeşlik, hürriyet, barış arzusu içinde olduklarını, bu kavramların insanlığın ortak düşüncesi olduğunu ifadeye çalışmaktadır.

1- **Şarkı** göstergesi mısrada sembolik bir ifade olarak yer almakta; insanlığın hürriyet, barış, eşitlik arzularını yansıtmaktadır. Şair, **hürriyet, eşitlik, barış** gibi soyut kavramları **şarkı** göstergesi ile somut olarak ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Şarkı dilde bayrak bayrak tutuşur** ifadesinde yer alan **bayrak**[504] göstergesi, göndergesel anlamlarından *"simge, sembol"* olarak kullanılmaktadır.

3- **Şarkı dilde bayrak bayrak tutuşur** ifadesindeki tutuşmak eylemi, gerçek anlamlarının dışında **söylenmek, yayılmak** olarak kullanılmaktadır.

4- **Şarkı dilde bayrak bayrak tutuşur** ifadesinde bayrak sözcüğünün yinelenmesi ile dile bir ikileme kazandırılmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

5- **Şarkı dilde bayrak bayrak tutuşur** ifadesi, gerek göstergelerinin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılması, gerek bünyesinde sözcüksel sapma örneği meydana getirilmesi sebepleriyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Şarkı dilde bayrak bayrak tutuşur** ifadesi, şairin özgün anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Bir şarkı var dünyalı heyalisa heyamol:*** Attilâ İlhan burada, denizcilerin hep bir ağızdan söyledikleri heyamola sözcüğünü kullanmakta ve sözcüğün insanları birleştiren bir olgu olduğuna dikkat çekmektedir.

---

[504] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısradaki **heyamol** sözcüğü; *"gemicilerin veya işçilerin birlikte bir şey çekerken "haydi çek, gayret" anlamlarında bir ağızdan yüksek sesle ve makamla söyledikleri söz"* anlamına gelen ve aslı **heyamola**[505] olan sözcüktür. Şair, heyamola sözcüğünün sonundaki **a** harfini kesmek suretiye sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısrada yer alan **heyalisa** sözcüğü, şairin heyamoladan örneksenerek türettiği yeni bir sözcüktür. İfade, sapma – sözcüksel sapma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, şairin tasarrufunda oluşmuş göstergelerin şiir diline girmesi ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, Attilâ İlhan'ın şiirini hareketlendirmek, estetik bir hâle getirmek için oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Heyamola dünya için dünyalar aşkına:*** Burada, yeryüzünde yaşayan tüm insanların hürriyete, barışa kavuşma arzusu dile getirilmektedir.

1- Mısrada dikkat çeken ifade, **dünyalar aşkına** ifadesidir. Şair, evren tek olan dünyayı, **-lar** çokluk eki getirerek dünyalar şeklinde kullanmakta; bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Dünyalar aşkına** ifadesi, dünya göstergesinin çoğul şekilde kullanılması ile oluşmuş mantığa aykırı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dünyalar aşkına** ifadesi, şairin estetik kaygıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Dinle bir yol deryalarla öpüşen havaları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, denizin ve gökyüzünün birbirine karıştığını, bir bütün olarak göründüklerini söylemektedir.

1- **Deryalarla öpüşen havalar** ifadesinde öpüşmek eyleminin göndergesel anlamının değiştirilmesi, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

---

[505] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Deryalarla öpüşen havalar** ifadesi, okuyucu/dinleyici için yeni, özgün bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türünbe örnektir.

3- **Deryalarla öpüşen havalar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Cephane yüklü ilaç yüklü hayat ve ölüm götüren***

Gemi kervanları: Attilâ İlhan bu mısrada, gemilerin askerlere cephane ve ilaç taşıdığından söz etmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade **ölüm götüren gemi kervanları** ifadesidir. Şairin bu ifade ile kastettiği, gemilerin silahlarla yüklü olduğu ve silahların insanların öldürülmesinde kullanıldığıdır. Şair bu ifadesi ile gündelik dilden uzak, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Ölüm götüren gemi kervanları** ifadesi, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Ölüm götüren gemi kervanları** ifadesi, dil kurallarına aykırı anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Direk direk gemiler:*** Bu mısrada gemilerin direklerinden söz edilmektedir.

1- **Direk** sözcüğünü tekrarlamak suretiyle yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapmaya örnek vermektedir.

2- **Direk direk gemiler** mısra'ı, direk sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile konuşma dilinden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Direk direk gemiler** ifadesi, şairin özgün ifadesidir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Kalemkâri taretli okyanus aslanları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında savaş gemilerinin görünüşlerini ve kudretlerini ifade etmektedir.

1- **Kalemkâri** ifadesindeki kâri sözcüğü, gibi benzetme ilgeci yerine kullanılarak gemilerin zırhlı kuleleri görünüş bakımından kaleme benzetilmektedir. Bu kullanımla benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- Şair, Arapça kökenli olan ve *"okuyucu, okur"* anlamlarına gelen **kâri** sözcüğünün anlamını değiştirmekte ve kalem sözcüğü ile birlikte kullanarak birleşik isim oluşturmaktadır. **Kalemkâri** ifadesi, sapma – yazınsal sapma örneği olmaktadır.

3- **Okyanus aslanları** ifadesi, savaş gemilerini karşılayan bir ifadedir. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

4- **Kalemkâri okyanus aslanları** ifadesi, kalemkâri sözcüğü ve okyanus aslanları aktarması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Kalemkâri okyanus aslanları** ifadesi, şairin yaratıcılığında oluşmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Cep denizaltıları serden geçmiş:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, savaşa katılan denizaltılarda bulunan askerlerin, her türlü sonucu göze aldıklarını belirtmektedir.

1- Mısradaki **serden geçmek**[506] ifadesi; *"başından geçmek; ölümü göze almak"* anlamlarında kullanılmaktadır. Denizaltılarda bulanan askerlerin ölümü göze aldıklarını anlatan Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile aktarma – ad aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, şairin okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir anlatım sunmak, onları etkilemek amacıyla oluşturduğu estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters gelmesi nedeniyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hem dövüşen hem yüzen hava meydanları:*** Bu mısrada savaş gemileri

[506] http://tr.wiktionary.org/wiki/

hakkında okuyucuya/dinleyiciye bilgi verilmektedir.

1- **Dövüşen hava meydanları** ifadesinde savaş gemilerinin düşman gemilerle yaptıkları mücadele dile getirilmektedir. Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu tanımı ile savaş gemilerini kastetmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Dövüşen hava meydanları** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarının dışında bağdaşıp savaş gemilerini kastetmekte; ifade böylelikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dövüşen hava meydanları** ifadesi, şiire kazandırdığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dövüşen hava meydanları** ifadesi, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şimdi nasıl semalara dokunmuş***
  Maviden

O erkek alınları levent gemicilerin: Attilâ İlhan bu mısralarda, İkinci Dünya Savaşı'nda görev alan cesur gemicilerden söz etmektedir.

1- **Levent gemicilerin o erkek alınları şimdi nasıl maviden semalara dokunmuş** şeklinde nesre çevrilebilen ifadede ilk dikkat çeken kullanım; **erkek alınlar** anlatımıdır. Şair, denizcilerin cesaretlerini erkek alınlar kullanımı ile dile getirmekte; cesaret olgusunu somutlaştırarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Erkek alınlar** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarındaki uyumsuzluk, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Erkek alınlar** ifadesi, denizcilerin gözü kara oluşlarını estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Erkek alınlar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan yapısı ile sapma –

anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Erkek alınlar şimdi nasıl maviden semalara dokunmuş** ifadesinde, denizcilerin gökyüzüne takılı kalan bakışları anlatılmaktadır. İfade, mantığa aykırı bir birleştirme olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Erkek alınlar şimdi nasıl maviden semalara dokunmuş** ifadesi, şairin özgün, estetik bir anlatımıdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

7- **Erkek alınlar şimdi nasıl maviden semalara dokunmuş** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölüme ıslık çalmış dalgalar içinden:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yine denizcilerden ve onların cesaretlerinden söz etmekte; denizcilerin özgürlük uğruna ölümü göze aldıklarını dile getirmektedir.

1- **Ölüme ıslık çalmış** ifadesi, denizcilerin ölümü göze aldıklarını, adeta ölümle dalga geçtiklerini somut bir biçimde yansıtan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Ölüme ıslık çalmış** ifadesindeki göstergelerin anlam özellikleri birbiriyle uyuşmadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Ölüme ıslık çalmış** ifadesi, şiiri zenginleştiren; denizcilerin cesaretlerini okuyucuya/dinleyiciye estetik şekilde ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Ölüme ıslık çalmış** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Saçların tayfun:*** Bu mısrada denizcilerin rüzgârlara karışan saçları tayfun olarak nitelenmektedir.

1- **Tayfun**[507]; *"okyanuslarda, Çin Denizi ile Hint Denizi'nde görülen, dünyanın dönüş yönüne zıt olarak batıdan doğuya doğru oluşan güçlü kasırga"* anlamına gelen bir sözcüktür. Şair, benzetilen öğe olarak tayfun göstergesini, benzeyen öğe olarak saç göstergesini kullanmakta; güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Saçların tayfun** ifadesi, gerçek hayattan ve konuşma dilinden uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Saçların tayfun** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye denizciler hakkında çağrışımlar sunduğu estetik anlatımlı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Saçların tayfun** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gönlünde şarkılar***

Kaybolmuş gemilere boğulanlara dair: Attilâ İlhan anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, denizcilerin ölen arkadaşları için çok üzgün olduklarını, sürekli onları düşündüklerini ifadeye çalışmaktadır.

1- **Gönlünde şarkılar** ifadesi ile gönül sözcüğünü somutlaştıran şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Gönlünde şarkılar** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters gelmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gönlünde şarkılar** ifadesi, günlük kullanımdan uzak, özgün ve yeni bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gönlünde şarkılar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına ters bağdaştırmasıyla sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***İhtiyar kurt kaptanlar birinci ve ikinci:*** Attilâ İlhan bu mısrada, savaş

[507] http://tdkterim.gov.tr/bts/

gemilerinin yaşlı; fakat deneyimli, donanımlı kaptanlarından söz etmektedir.

1- **İhtiyar kurt kaptanlar** ifadesinde, ihtiyar kurt benzetilen öğe; kaptanlar ise benzeyen öğe olarak kullanılmakta, bu kullanımla güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **İhtiyar kurt kaptanlar** ifadesi, aralarında ilişki kurulamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İhtiyar kurt kaptanlar** ifadesi, şiir içerisindeki sanatlı ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **İhtiyar kurt kaptanlar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ateş yüzlü ateşçimiz:*** Bu mısrada, geminin ocağına kömür atıp ateşin sürekli yanmasını sağlayan görevliden söz edilmektedir.

1- **Ateşçi**[508] sözcüğü; *"fabrika, vapur, lokomotif vb. ateşle işleyen yerlerde ocaklara kömür atıp ateşin sürekli yanmasını sağlayan kimse"* anlamına gelen bir sözcüktür. Gemi içerisinde bu görevi üstlenen kişinin yüzü, ortamın ısısından kızardığından ateşe benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılmasıyla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Ateş yüzlü ateşçi** ifadesi, doğal dilde karşılaşılmayan, şaire özgü bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ateş yüzlü ateşçi** ifadesi, şairin yaratıcılığıyla meydana gelmiş özgün bir kullanımdır. İfade estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ateş yüzlü ateşçi** ifadesinde yer alan göstergeler, günlük konuşma dilinden uzak şekilde bir araya getirildiklerinden ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[508] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Lalereng***

Kızıl kan bürümüş bürümüş okyanusları: Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, donanmalardan açılan ateşler sonucu ölen askerlerin kanlarıyla denizlerin kızıl renge büründüğünü anlatmaktadır.

1- Burada önem taşıyan ve dikkati çeken ilk ifade, **lalereng** kullanımıdır. Şair, ayrı yazılmaları gereken bu sözcükleri bitişik yazarak bir bileşik kelime türetmekte ve sapma – yazınsal sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Lalereng kızıl kan** ifadesinde, kanın rengi lale çiçeğine benzetilmekte; güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

3- **Lalereng kızıl kan** ifadesi, mantığa aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Lalereng kızıl kan** ifadesi, estetik analtımı ve ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt rürüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Boğaz boğaza gelmiş deniz pehlivanları:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda savaşan denizciler anlatılmaktadır.

1- **Boğaz boğaza gelmek**[509]; *"zorlu kavga etmek"* anlamına gelen ve yaygın olarak kullanılan bir ifadedir.

2- Mısrada **deniz pehlivanları** olarak nitelenen kişiler, gemilerde savaşa katılan askerlerdir. Şair, onları pehlivan olarak niteleyerek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Deniz pehlivanları** ifadesindeki pehlivan göstergesi göndergesel anlamının dışına çıkarak farklı bir anlam kazanmakta; ifade bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Deniz pehlivanları** ifadesi, şairin şiirsel bir dille kurduğu estetik bir anlatımdır ve bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[509] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Deniz pehlivanları** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Karşımda sen martı kanadı yavrum:*** Attilâ İlhan burada, şiiri için oluşturduğu hayalî sevgilisine seslenmekte, onu saflığından, narinliğinden dolayı martı kanadı olarak nitelemektedir.

1- **Sen martı kanadı yavrum** ifadesi, şairin sevgilisi Döne'yi anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Sen martı kanadı yavrum** ifadesindeki göstergeler birbirleriyle uyumsuz olduklarından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sen martı kanadı yavrum** ifadesi, şiir dili ile konuşma dilini birbirinden ayıran estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sen martı kanadı yavrum** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi kurulamayan göstergelerin bağdaştırılmasıyla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dert görmüş dertli dünyamız:*** Attilâ İlhan bu mısrada, dünyada çok acılar çekmiş, savaşlardan zarar görmüş insanları hatırlatmaktadır.

1- Mısrada parça-bütün ilişkisine dayana bir anlatım mevcuttur. Şair, dünyanın dert çektiğini söyleyerek aslında içindeki insanları kastetmekte; bu kullanımı ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, ad aktarması olması sebebiyle göstergelerin anlam özellikleri arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, şairin, insanlığın acılarına yaptığı hatırlatma, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bağrı yanık gözleri kör***

Büyük anamız: Birbirini takip eden bu iki mısrada, dünyada yaşanan savşlara, felaketlere gönderme yapılmaktadır.

1- **Bağrı yanık, gözleri kör büyük anamız** ifadesinde, kendisinden bahsedilen dünyamızdır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Bağrı yanık, gözleri kör büyük anamız** ifadesi, dünyayı anlatmakta; sözcükler göndergesel anlamlarının dışına çıkmakta, bu kullanımla alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmaktadır.

3- **Bağrı yanık, gözleri kör büyük anamız** ifadesi, dünyanın var olduğundan beri ne denli büyük savaşlara tanıklık ettiğini, bu savaşlardan büyük zararlar gördüğünü estetik şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bağrı yanık, gözleri kör büyük anamız** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalbur kalbur bulutlardan savrulur***

Hoy bili bili bir yağmur nar taneli: Attilâ İlhan, bütünlük sağlayan bu iki mısrada, gökyüzünden iri taneli yağmur damlalarının düştüğünü benzetmelerle dile getirmektedir.

1- **Kalbur**[510]; *"tahıl ve başka iri taneli maddeleri elemek için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek"* anlamına gelen bir ifadedir. Sözcüğün yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma türüne örnek vermektedir.

2- **Kalbur kalbur bulutlardan savrulur** ifadesinde, yağmur damlaları elekten elenebilecek bir varlık olarak düşünülmekte, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

[510] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kalbur kalbur bulutlardan savrulur** anlatımı, mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmış sözcükler nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Kalbur kalbur bulutlardan savrulur** mısra'ı, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

5- İkinci mısrada yer alan **bili bili**[511] ifadesi, *"tavuk vb. kümes hayvanlarını çağırırken çıkarılan ses"* anlamında kullanılan bir ifadedir. Şairin halk arasında kullanılan bu ifadeyi şiire kazandırma sebebi, hece kaygısı olmalıdır.

6- **Nar taneli yağmur** ifadesinde yağmur damlaları ile nar taneleri arasında bağ oluşturan Attilâ İlhan, güzel benzetme sanatına örnek oluşturmaktadır.

7- **Nar taneli yağmur** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Nar taneli yağmur** ifadesi, şiir diline has, özgün bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **Nar taneli yağmur** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Derdimize iştecik bulutlar ağladılar***

  Yasımızı yas bilip kara bağladılar: Attilâ İlhan bu mısralarda, yağmurun yağma sebebini bulutların savaştan duydukları üzüntüye bağlamaktadır.

1- İlk mısrada önem taşıyan ifadelerden biri, **iştecik** ifadesidir. Şair, işte sözcüğünden örneksenerek türettiği bu sözcük ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Bulutlar ağladılar** ifadesinde, yağan yağmur anlatılmak istenmektedir. Şair, bulutlara insanlara ait olan ağlamak eylemini yükleyerek onları kişileştirmekte; bu

[511] http://tdkterim.gov.tr/bts/

anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

3- **İştecik bulutlar ağladılar** ifadesi, **iştecik** sözcüğünün yeni türetilmiş bir sözcük olması, bulutların kişileştirilmesi sebepleri ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **İştecik bulutlar ağladılar** ifadesi, şairin şiir diline yakışır şekilde oluşturduğu estetik ve özgün bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Bulutlar yasımızı yas bilip kara bağladılar** ifadesinde, bulutlara tekrar insan özelliği verilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

6- **Bulutlar yasımızı yas bilip kara bağladılar** ifadesinde yer alan kara bağlamak, dilimizde **karalar bağlamak**[512] olan kullanılan ve *"yas tutmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Attilâ İlhan, deyimin yapısında değişiklik meydana getirerek sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

7- Bulutların yas tuttuğunu deyim yoluyla somut şekilde ifade eden şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

8- **Bulutlar yasımızı yas bilip kara bağladılar** ifadesinde, gerek bulutların kişileştirilmesi, gerek deyimin yapısında değişikliğe gidilmesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirilmektedir.

9- **Bulutlar yasımızı yas bilip kara bağladılar** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara etkili bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Ve kaptan johansen***
  Sakalı alev
  Avazı bıçak: Attilâ İlhan birbirini takip eden bu mısralarda, savaş gemisinin kaptanı Johansen'in savaş esnasındaki görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaya

[512] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

çalışmaktadır.

1- **Sakalı alev** ifadesinde, kaptan Johansen'in sakalı, renginden ve görünüşünden ötürü alev olarak nitelenmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Sakalı alev** ifadesinde yer alan sözcüklerin arasında bağ kurulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sakalı alev** ifadesi, kaptanın görüntüsüne dair ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sakalı alev** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Avazı bıçak** ifadesinde, kaptanın haykırışları, emirleri bıçağa benzetilmektedir. Şair, burada da benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

6- **Avazı bıçak** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Avazı bıçak** ifadesi, şairin etkileyici şekilde oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Avazı bıçak** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gümbür de gümbür:*** Attilâ İlhan, savaş gemilerinin birbirlerine saldırdıkları anlarda meydana gelen gürültüyü, kullandığı ikileme ile tarife çalışmaktadır.

1- Dilimizde **gümbür gümbür**[513] şeklinde yer alan ikileme; *"büyük bir gürültü ile"* anlamına gelmektedir. Attilâ İlhan, ikilemenin yapısını bozmak sureti ile sözcüklerin arasına **–de** bağlacını katmakta; bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

[513] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- Mısra, ikilemenin yapısının bozulması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Şair, okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir anlatım sunmak, onların dikkatlerini çekmek amacıyla oluşturduğu anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

- ***Dumanlar göklere varmış göklü korsanlar:*** Bu mısrada, vurulan savaş gemilerinden gökyüzüne yükselen dumanlar anlatılmaktadır.

1- Attilâ İlhan, **göklü korsanlar** anlatımı ile dumanları kastetmekte; mısrada benzeyen öğe olarak dumanlar göstergesini, benzetilen öğe olarak korsanlar göstergesini kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Göklü korsanlar** ifadesinde yer alan **göklü**[514] sözcüğü; *"mavi, masmavi"* anlamına gelen ve ülkemizin bazı bölgelerinde kullanılan bir ifadedir. Attilâ İlhan, halk arasında pek yaygın olmayan bu ifadeyi şiir diline katarak daha geniş bir topluluğa ulaştırmaktadır.

3- **Dumanlar, göklü korsanlar** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Dumanlar, göklü korsanlar** ifadesi, estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Dumanlar, göklü korsanlar** kullanımı, ölçünlü dil kurallarına ters birleştirmeleri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dumanlar top ağzından bacadan***

  Ölüm ölüm ölümlü: Şair, bu iki mısrada gemilerin vurulmaları ile yükselen dumanların, gemilerdeki askerlerin ölümünü haber verdiklerini anlatmak istemektedir.

---

[514] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Ölüm ölüm ölümlü** mısra'ı, önemli ve dikkat çeken bir mısradır. Ölüm sözcüğünün yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneği meydana getirilmekte; sapma – sözcüksel sapma türüne örnek verilmektedir.

2- **Ölüm ölüm ölümlü** ifadesinde yer alan **ölümlü**[515] sözcüğü; *"gelip geçici, kalımsız, fani; insan"* gibi anlamlara sahip olan bir ifadedir. Ölümlü ifadesi, göndergesel anlamlarının dışında kullanılmakta; **ölümlü dumanlar** ile dumanların savaşta yaşanan ölümlerin göstergesi olduğu anlatılmak istenmektedir.

3- **Ölüm ölüm ölümlü** ifadesi, yapılan sözcüksel sapma ve ölümlü göstergesinin göndergesel anlamlarında değişikliğe gidilmesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Ölüm ölüm ölümlü** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşmuş, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Tuzlu sular dolar olmuş bulak bulak:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, vurulan bir geminin yavaş yavaş sulara gömülmesinden söz etmektedir.

1- Mısrada yer alan **bulak**[516] sözcüğü; *"kaynak, pınar"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir sözcüktür. Sözcüğü tekrarlayarak ikileme hâline getiren şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- Şair, denizden gemiye dolan suları **bulak bulak**, yani **pınar** olarak nitelemekte; bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- Mısra, mantığa aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Filika martı kanadı bir yudum kurtuluş:*** Bu mısrada, gemi tayfasının kurtuluşa dair arzusu, çevrenin görüntüsünün de yansıtılması ile dile getirilmektedir.

---

[515] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[516] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada dikkat çeken ve önem arz eden ifade, **bir yudum kurtuluş** ifadesidir. Şair, kurtulma arzusunu bir yudum olarak nitelemekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Bir yudum kurtuluş** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bir yudum kurtuluş** ifadesi, şiir içerisindeki estetik anlatımı, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği duygu aktarımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Bir yudum kurtuluş** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlamları arasında ilişki kurulamadığından ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gözlerinde tek arzu***
  Alev alev

Yaşamak: Şiirin diğer mısralarında bir Yunan şilebinin vurulduğunu ve şilebin tayfasının denize düştüğünü anlatan şair, burada denizde yaşam mücadelesi veren ve hayatta kalmayı isteyen tayfayı konu edinmektedir.

1- **Gözlerinde alev alev tek arzu** ifadesinde, yaşamak isteğinin bakışlara yansıdığından söz eden şair, arzu göstergesini somutlaştırdığı anlatımı ile aktarma – deyim akatrması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Gözlerinde tek arzu** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerinde tek arzu** ifadesi, şairin estetik amaçla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözlerinde tek arzu** ifadesi, yadırgatıcılığı ve sözcüklerin arasındaki uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kan ki yayılmış alevrenk bir bayrak gibi:*** Attilâ İlhan burada, savaş sırasında vurulan insanlardan akan kanların denize yayıldığından söz etmektedir.

1- Savaş sırasında vurulanlardan akan kan, gibi benzetme ilgecinin kullanılması ile alev rengi bir bayrağa benzetilmekte; bu anlatımla benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- Mısrada dilbilim açısından önem taşıyan ifade, **alevrenk** ifadesidir. Şair, ölçünlü dil kurallarına göre ayrı ayrı yazılan sözcükleri birleştirerek sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

3- **Alevrenk bayrak** ifadesi, alev ve renk sözcüklerinin birleşik yazılması ile kurallara aykırı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Alevrenk bayrak** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin ilgisini çekebilecek, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Gemilerden insanlardan şehit var:*** Bu mısrada, savaşın canını aldığı insanlar ve savaştan büyük zarar gören, kullanılamayacak durumda olan veya sulara gömülen gemiler anlatılmaktadır.

1- **Gemilerden şehit var** ifadesinde, kutsal bir inanç uğruna ölen insanlar için kullanılan şehit sözcüğünün gemiler için kullanılması sonucu, gemiler insan niteliği kazanmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gemilerden şehit var** ifadesi, mantığa aykırı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gemilerden şehit var** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşla ilgili çizdiği manzara, ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Gemilerden şehit var** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen karanfil sevgilim kadar:*** Attilâ İlhan, bu mısra ile bağlantılı olan diğer mısralarda, çarpışarak ölen denizcilerin hürriyete olan inançlarından bahsetmektedir. Bu mısrada şair, denizcilerle sevgilisi Döne'nin aynı inanca sahip olduğunu dile getirmektedir.

1- **Sen karanfim sevgilim** ifadesinde şair, sevgilisini karanfile benzeterek güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

2- **Sen karanfil sevgilim** ifadesi, göstergelerin aralarındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sen karanfil sevgilim** ifadesi, şairin estetik ve şiirsel şekilde oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

4- **Sen karanfil sevgilim** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Öylece dövüşen cümle rüzgâr insanları:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında İkinci dünya Savaşı'nda deniz savaşlarında hayatlarını kaybeden insanları rüzgâr insanları olarak nitelemekte; onların kararlılıklarından, cesaretlerinden bahsetmektedir.

1- **Rüzgâr insanları** ifadesinde, savaşta yaşamlarını yitirenlerin cesaretlerini, hırslarını dile getiren şair, mantığa aykırı birleştirmesiyle alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Rüzgâr insanları** ifadesi, ölen insanlarla ilgili çağrışımlar uyandıran estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Rüzgâr insanları** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Şimdi deryalar koynunda kahramandırlar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, deniz savaşlarında yaşamlarını yitirip denizde kaybolan insanlardan söz etmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **deryalar koynu** ifadesidir. Şair, bu ifade ile deryaları kişileştirmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana

getirmektedir.

2- **Deryalar koynu** ifadesi, şiir diline uygun, fakat ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifadedir. Bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Deryalar koynu** ifadesi, şiir diline uygun estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Deryalar koynu** ifadesi, göstergelerinin arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Artık onlar kendileri deryadırlar:*** Bu mısrada, deniz savaşlarında yaşamlarını yitirip denize karışan kişilerden söz edilmektedir.

1- Mısrada deniz savaşları sırasında hayatlarını kaybedip denizde kaybolan insanlar, **artık onlar deryadırlar** ifadesi ile anlatılmakta; mantığa aykırı bir anlatım yapılarak alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

2- Mısra, gemilerin tayfalarının yaşamlarını yitirmesini estetik ve şiirsel bir dille okuyucuya/dinleyiciye sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Toprak ve gök dilinden anlar derya dilinden anlar:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda görev alan askerlerden söz edilmekte; onların doğa hakkında ne derece bilgili oldukları ifade edilmektedir.

1- **Toprak dili, gök dili, derya dili** ifadesindeki **dil** göstergesi, göndergesel anlamlarının dışında yapı, özellik gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Bu kullanımla kavramları birbirine aktaran Attilâ İlhan, aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Toprak dili, gök dili, derya dili** anlatımı, dil sözcüğünün gerçek anlamından ayrılması ile yadırgatıcı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek

oluşturmaktadır.

3- **Toprak dili, gök dili, derya dili** ifadesini şiirsel ve estetik şekilde oluşturan şair, bu anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- **Toprak dili, gök dili, derya dili** ifadesi, anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum olmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Toprak ve deniz çocukları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İkinci Dünya Savaşı'nda kara ve deniz savaşlarına katılan askerlerden bahsetmektedir.

1- **Toprak çocukları** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı'nda kara savaşlarında görev yapan askerleri anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Toprak çocukları** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaşmakta, birlikte farklı bir anlam kazanmaktadırlar. İfade, bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Toprak çocukları** ifadesi, askerleri şiir diline uygun, estetik ve özgün bir şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Toprak çocukları** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Deniz çocukları** ifadesinde, İkinci Dünya Savaşı'nda deniz savaşlarında görev alan askerlerden söz edilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Deniz çocukları** ifadesi, sözcüklerinin anlam özellikleri arasında ilişki kurulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Deniz çocukları** ifadesi, şiire kattığı estetik ve sanatlı anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

8- **Deniz çocukları** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yelken açmış hayalimiz hatıralara:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında, savaş sırasında vurularak ölen askerlerin ağzından konuşarak onların ölüm esnasındaki hislerini yansıtmaya çalışmaktadır.

1- Mısrada **hayallerin yelken açması** ifadesi ile hayaller somutlaştırılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Hayalimiz yelken açmış** ifadesi, hayal sözcüğünün somut bir varlık gibi ifade edilmesi ile günlük dilden uzak bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Hayalimiz yelken açmış** ifadesi, şairin estetik kaygıyla meydana getirdiği özgün bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Hayalimiz yelken açmış** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ve kanat çırpmaz olmuş göğsümüzdeki kuş:*** Yukarıda açıklanan mısrada, askerlerin ölüm anındaki hislerini yansıtan şair, bu mısra'ında onların yaşamlarını yitirdiğinden söz etmektedir.

1- **Göğsümüzdeki kuş kanat çırpmaz olmuş** ifadesinde **göğsümüzdeki kuş** anlatımı ile **kalp** anlatılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Göğsümüzdeki kuş kanat çırpmaz olmuş** ifadesi, kalbin durduğunu, artık atmadığını günlük dilden uzak şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Göğsümüzdeki kuş kanat çırpmaz olmuş** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda çağrışımlar uyandırmak amacıyla oluşturduğu estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek

olmaktadır.

4- **Göğsümüzdeki kuş kanat çırpmaz olmuş** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Harpsiz akşamlar güneşler mesut vatanlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dünya barışına ilişkin hayalini açıklarken mutlu ülkeler, savaşsız, barış dolu bir dünya tasavvur etmektedir.

1- Mısrada dilbilim açısından önem arz eden ifade, **mesut vatanlar** ifadesidir. Burada, dünya üzerindeki tüm ülkelerde yaşayan insanların mutlu olmalarını hayal eden şair, anlatımıyla aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Mesut vatanlar** ifadesi, ülkelerde yaşayan halkların mutluluğunu dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Mesut vatanlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Mesut vatanlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters olması nedeniyle gündelik dilden sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen atlas'ta kayıp ayna yüzlü dimitros:*** Attilâ İlhan burada, savaş sırasında yaşamını yitirip Atlas Okyanusu'nda kaybolan Dimitros adlı kişiden söz etmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **ayna yüzlü Dimitros** ifadesidir. Burada Dimitros'un yüzü, parlaklığı bakımından aynaya benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Ayna yüzlü Dimitros** ifadesi, güzel benzetme sanatının oluşturduğu yadırgatıcı anlatımı ile dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ayna yüzlü Dimitros** ifadesi, Dimitros'un görüntüsüne dair okuyucunun/dinleyicinin zihninde birtakım çağrışımlar uyandıran sanatlı bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ayna yüzlü Dimitros** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen grişka sen pınar sesli şarkıcı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı sırasında hayatını kaybettiğini düşündüğü, tasavvur ettiği Grişka isimli, güzel sesli bir şarkıcıyı konu edinmektedir.

1- **Pınar sesli şarkıcı** ifadesinde, ses, akıcılığı ve güzelliği bakımlarından pınara benzetilmekte; benzeyen öğe olarak ses göstergesi, benzetilen öğe olarak pınar göstergesi kullanılarak güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Pınar sesli şarkıcı** ifadesinde, aralarında bağ oluşturulamayan göstergeleri bağdaştıran şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Pınar sesli şarkıcı** ifadesi, şiir diline hareket ve estetik kazandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Pınar sesli şarkıcı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Deryalar ölüsü***

Hürriyetler ölüsü dünyalar ölüsü: Attilâ İlhan, birbiriyle bağlantılı olan bu iki mısrada, savaşın insanlara, dünyaya ve hürriyete verdiği zarardan bahsetmektedir.

1- **Deryalar ölüsü** ifadesinde derya göstergesine insansı bir özellik veren şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Deryalar ölüsü** ifadesi, gündelik dilden uzak, mantığa aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Deryalar ölüsü** ifadesi, şiiri konuşma dilinden uzak tutan, estetik bir anlatımdır. İfade, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Deryalar ölüsü** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Hürriyetler ölüsü** ifadesi, İkinci Dünya Savaşı'nın insanların özgürlüğünü yok ettiğini dile getiren, hürriyet kavramını somutlaştıran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Hürriyetler ölüsü** ifadesinde bağdaştırılan her iki gösterge, anlam bakımından uyumsuz olduğundan ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Hürriyetler ölüsü** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye savaşın özgürlüklere verdiği zararı şiirsel, estetik bir dille aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Hürriyetler ölüsü** ifadesinde yer alan göstergelerin anlam birleştiricileri ile ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

9- **Dünyalar ölüsü** ifadesinde, savaş sırasında milyonlarca insanın hayatını kaybettiği farklı bir yolla dile getirilmekte; bu kullanımla aktarma – ad aktarması örneği oluşturulmaktadır.

10- **Dünyalar ölüsü** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynadığı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

11- **Dünyalar ölüsü** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

12- **Dünyalar ölüsü** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kurşun mu cilveleşmiş pervasız canınla:*** Bu mısrada, İkinci Dünya Savaşı'nda kurşunlanarak öldürülen askerler söz konusu edilmektedir.

1- **Cilveleşmek**[517]; *"karşılıklı cilve yapmak; birbirine çok yakın arkadaşmış gibi takılmak"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir eylemdir ve eylem, insanlar için geçerlidir. Şair, **cilveleşmek** eylemini kurşun sözcüğü ile birlikte kullanarak ona insan özelliği vermekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Mısrada yer alan **pervasız can** ifadesi ile, ölümden korkmayan, cesur insanlardan, askerlerden söz edilmekte; sözcükler göndergesel anlamlarında kullanılmaktadır.

3- **Kurşun cilveleşmiş** ifadesi, mantığa aykırı, yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Kurşun cilveleşmiş** ifadesi, şairin estetik, özgün anlatımlarından biridir ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Kurşun cilveleşmiş** ifadesi, göstergelerin arasındaki uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Berhüdar olasın berhüdar ateşparem:*** Attilâ İlhan bu mısrada, hürriyet, barış uğruna canlarını vermekten korkmayan insanlara, askerlere olan gönül borcunu dile getirmekte; onlara hürriyet adına savaştıkları için teşekkür etmektedir.

1- Mısrada yer alan **ateşpare**[518] ifadesi; Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü'nde *"bir çeşit deri hastalığı"* anlamında yer almaktadır. Ancak sözcük, göndergesel anlamının dışında, şairin askerlere, insanlara karşı duyduğu sevgiyi, hürmeti dile getirmek için kullanılmaktadır.

Şair, ayrı ayrı yazılan **ateş** ve **pare** sözcüklerini birleşik isim gibi kullanarak, askerlerin, hürriyet savaşçılarının cesaretlerini anlatmakta ve bu insanlara bu şekilde hitap etmektedir. **Ateşparem** ifadesi, birleşik kelime olarak kullanıldığından sapma – yazınsal sapma örneği olmaktadır.

---

[517] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[518] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Berhüdar olasın ateşparem** ifadesinde **ateşparem** sözcüğü ile hürriyet savaşçılarına seslenen şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

3- **Berhüdar olasın ateşparem** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Berhüdar olasın ateşparem** ifadesi, şiir içerisindeki sanatlı ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

5- **Berhüdar olasın ateşparem** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

1. 1. 2. SİSLER BULVARI

Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı* isimli kitabını 1954 yılında çıkarır. Kitap, "Başka Yerde Olmak", "Kaptan", "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Sisler Bulvarı kitabının "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümleri, şairin ilk dönem şiirlerini yansıtmaktadır. "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" bölümleri ise Attilâ İlhan'ın 1951 ve 1952 yıllarında Paris'te kaleme aldığı, Kendi Kendime Sanat Konuşmaları yazısındaki sosyal realizm düşüncelerine dayanmaktadır ve şairin ikinci dönemine ait şiirlerdir[519].

Attilâ İlhan'ın birinci dönemine ait olan şiirlerini incelediğimiz Destan Şairi-Arayışlar Ve Etki Dönemi isimli bu bölümümüzde, kitabın tüm bölümlerini değil, ilk dönem özelliklerini yansıtan "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" isimli bölümlerdeki şiirlerinin oluşumlarını ve özelliklerini inceleme amacındayız.

Yeraltı Ordusu

Sisler Bulvarı kitabının üçüncü bölümünü "Yeraltı Ordusu" oluşturmaktadır. Bu bölümde, birbirinden farklı üç şiir bulunur; "Bence Malûmdur", "Yeraltı Ordusu" ve "Silezya Dağlarından Uzakta".

"Yeraltı Ordusu"nun ilk şiiri olan **Bence Malûmdur**; şairin Paris'te İkinci Dünya Savaşı'na dair edindiği izlenimleri içermektedir.

Bölüme adını veren **Yeraltı Ordusu** şiiri, *Duvar*'daki "Şafak Vakti Dünya" bölümünün devamı gibidir. Şair, şiirinde İkinci Dünya Savaşı'nı işler. Şiirde insan sevgisi ve hürriyet mücadelesi konu edilmektedir. Şiir, tabiat tasviri ile başlar. Gece uyuyan dağlarla ve yıldızlarla çevrili gökyüzü anlatılmaktadır. Şiirin bütünü dikkate

[519] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

alındığında, bu manzaranın gece nöbet tutan bir asker tarafından görüldüğü anlaşılmaktadır. *"Şairin tabiatı tasvir etmesinin nedeni; tabiatın güzelliği, insanların aczi ve savaşın anlamsızlığıdır."*

Tabiat tasvirlerinden sonra, şiirde farklı ülkelerdeki insanlar işlenmekte; savaşın meydana getirdiği tahribat ve insanların iyi şeyler yaşamaları gerektiği fikri ortaya konulmaktadır. Şair, şiirinde oluşturduğu diyaloglarla, savaşı yaşayan insanların hayallerini, beklentilerini ve yaşadıkları gerilimi dile getirmektedir. Şair, şiirinin son mısra'ında, kendisi dahil bütün insanları savaşa karşı direnmeye, barışa katkıda bulunmaya davet etmektedir.

"Yeraltı Ordusu" bölümünün son şiiri olan **Silezya Dağları'ndan Uzakta**'da işlenen konu; savaşın yarattığı acılar, yuttuğu hayaller, ümitsiz insanlardır. Bu şiirde, İkinci Dünya Savaşı'ndan Vietnam'a geçilmektedir.

*"Şiire, **uzaktaki yalnız çocuk**la yön verilmektedir. Bu çocuk, uykusundan canavar düdükleriyle uyanır, mitralyöz seslerini hatırlar, Azrail ile beraber orak biçmeye koyulur, kardeşinin delik deşik gövdesiyle ölüsünü görür. Yaşadığı yer, **Silezya Dağları'ndan Uzakta**dır. Yani, dünyanın bilinmeyen bir yerindedir. Bunu, şairin vermek istediği insan sevgisi mesajıyla izah etmek mümkündür. Zaten şair, gerek Yeraltı Ordusu'nda, gerekse Duvar'daki şiirlerde bütün dünya insanlarına karşı sevgi doludur. Bu da hümanist düşüncenin tezahürüdür."*

*"Aşk, savaş ve insan sevgisi temalarıyla oluşturulmuş şiirlerden meydana gelen Yeraltı Ordusu'nda, **ben**in varlığı, Bence Malûmdur haricindeki şiirlerde görülmez. **Ben**in duyguları ve düşünceleri toplumsal olana yöneltilmiştir. Bu bakımdan Yeraltı Ordusu, Sisler Bulvarı'na değil de, Duvar'a yakışırdı diyebiliriz*[520]*."*

[520] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 109-110.

Bursa'dan Yaylımateş

Sisler Bulvarı kitabının dördüncü bölümü olan **Bursa'dan Yaylımateş**, şekil ve konu olarak birbirinden farklı sekiz şiirden oluşmaktadır. Bu şiirler sırasıyla; "Tarz-ı Kadim", "Kirli Yüzlü Melekler", "Ümitten Ümit Kesilmez", "Hu", "Ölüler İhtiyarladı", "Eskimiş Bir Saban Korkuyor", "İstanbul Şehri Ağlıyor" ve "Bursa'dan Yaylımateş"dir.

Bölümün ilk şiiri olan **Tarz-ı Kadim**, şairin Abdülbâki Gölpınarlı'nın yayınladığı **Divan Edebiyatı Beyanındadır** adlı kitabın etkisinde kalarak oluşturduğu bir Klasik Şiir örneğidir. Attilâ İlhan, babası Bedrettin Bey'in yazdığı divan tarzındaki gazellerini hem biçimciliği nedeniyle küçümsemekte; hem de bu şiiri ile kendisini O'na kabul ettirmeye çalışmaktadır.

Ümitten Ümit Kesilmez şiirinde, o dönemde yaşanılan baskı, eziyet ve karamsarlık, kapalı bir anlatımla ve imgelerle anlatılmaya çalışılmakta; insanlara her şeye rağmen ümitli olmak gerektiği fikri ulaştırılmaktadır.

Hu isimli şiir, "Ümitten Ümit Kesilmez" şiirinin konusu ile ortaklık göstermektedir. Şair, "Hu" şiirinde "Ümitten Ümit Kesilmez"den farklı olarak Tasavvuf Şiiri'nden bir hava estirmektedir.

Ölüler İhtiyarladı isimli şiir, baskıyı, eziyetleri, zulümleri, toplumdaki karamsar havayı açık açık olmasa bile, üstü kapalı bir şekilde imgelerle yansıtmaya çalışan bir şiirdir. Attilâ İlhan, bu şiirini dünya barışı için oluşturduğunu söylerken üstü kapalı olmasının sebebi olarak Türkiye'nin o dönem Kore Savaşı'na karışmasını göstermektedir.

Eskimiş Bir Saban Korkuyor şiiri, 1940 ve 1950 yılları arasında dünyada yayılan baskı politikasının yarattığı korku sorununu yansıtmaktadır. Toplumcular, ya susturulmakta, ya da hapise atılmaktadırlar. Şair, şiirinde bu baskının toplumcular üzerinde yarattığı korkuyu yansıtırken şiirine içinden geçenleri, bilinçaltı dürtülerini almaktadır.

İstanbul Şehri Ağlıyor şiiri, 1950'li yılların başında İstanbul'un sefaletini, şehrin içinde yaşanan sınıf kavgasını yansıtan bir şiirdir.

Bursa'dan Yaylımateş şiiri, Nâzım Hikmet'in Bursa'da cezaevinde yattığı dönemde, O'nun için yazılmıştır. Şiirin bütününde, ülkenin çaresizliği anlatılmakta; buna karşılık gençlerin sadece sporla, içkiyle, kadınla, sinemayla ilgilenmelerinden yakınılmaktadır[521].

*"Türk Edebiyatı'nın en güzel İstanbul şiirlerinden biri olarak kabul edilen **Kirli Yüzlü Melekler**'de, şehir; parasız, serseri, sefil diye tanımlanabilecek bir insan dikkatiyle anlatılır. Şiirde İstanbul'un güzel yanları yerine, insanı yutan tarafları ele alınmıştır. Çünkü şiirin arkasındaki insan, şehrin olumsuzluklarına hedef olmuştur. Bu insan İstanbul'un sefalete sürüklediği insanların da temsilcisi durumundadır. Şiir, acı çeken insanın sitemiyle başlamaktadır."*

Attilâ İlhan, bu şiirini yazarken **ben**i kullanmamakta, onun yerine **biz** zamirini tercih etmektedir. Bu da şiirin kişisel acılardan, mutsuzluktan ziyade, toplumsal sorunlar, sıkıntılar üzerinde durduğunu göstermektedir.

İstanbul, ıstırapları ve acıları ile anlatılan insanların sefil olmalarına zemin hazırlayan bir şehir rolündedir. *"Toplumun uç noktalarından, dışlanmış veya kendini toplumdan soyutlamış insanların sözcüsü durumundaki şair; gece vakti, İstanbul'un karanlık ve egzotik mekânlarındaki sefaleti gözler önüne serer."*

Attilâ İlhan, şiirde İstanbul'un çirkin yönlerini anlatırken mekân olarak Beyoğlu'na bağlı Yüksekkaldırım Caddesi'ni seçmekte; İstanbul'da kirli işlerin döndüğü, seks pazarının bulunduğu bir bölgeyi tercih etmektedir. Burası, işsiz güçsüz, serseri insanların ve kimsesizlerin mekânıdır. İstanbul'un büyük sinemaları ve eğlence hayatı da bu bölgededir.

---

[521] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı*, 18. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009, s. 158-161.

Şiirin daha sonraki bölümünde, parasızlık, insanların sefil durumları gözler önüne serilmektedir. Parasız insanlarla egzotik mekânların kaynaşması, şiirin hareket noktasını oluşturmaktadır. Şehir, sadece toplumdan dışlanan insanlar çevresinde ele alınmakta, şehre onların gözünden bakılmaktadır. Attilâ İlhan, bu şiirini **biz** zamiri ile kaleme alırken insanların sorunlarını toplumcu-gerçekçiliğe göre yorumlamaktadır.

Sisler Bulvarı'nda yer alan **Kirli Yüzlü Melekler** şiirinde işlenen serseri insan; kitabın "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" isimli bölümlerinde de görülmektedir. Bu şiir, *Duvar* ile *Sisler Bulvarı* arasında bir köprüdür. *"Çünkü, kelime ve konu itibariyle Duvar'ı, değişen insan ve toplumdan soyutlanma ile de Sisler Bulvarı'nı hatırlatmaktadır*[522]*."*

Barakmuslu Mezarlığı

Bu bölüm, *Sisler Bulvarı*'nın son bölümüdür. Bölümde; "Dilekçe", "Cazgır", "Öküz", "Barakmuslu Mezarlığı", "Batı", "Tütünkeş", "Rina-Rinnan-Nay", "İskeletler Dansı", "Buğda", "Uzun Hava", "Derecikviran", "Mustafa Kemal", "Hayır" ve "Dokuz Eylül" şiirleri olmak üzere on dört adet şiir bulunmaktadır.

Şiirler, belli bir özelliğe göre bir araya getirilmese de, halk söyleyişinin esas alındığı şiirler daha fazla sayıdadır. Bu bölümde, tarihî olaylar ve kişiler çerçevesinde kaleme alınan iki şiir bulunmaktadır; "Mustafa Kemal" ve "Dokuz Eylül"[523].

"Barakmuslu Mezarlığı" bölümünün ilk şiiri **Dilekçe**'dir. Bu şiir, dünyanın her tarafında haksızlığa uğrayan işçilerin grev yapmasına karşın, Türk işçilerin sessiz kalmaları üzerine yazılmıştır. Attilâ İlhan, "Dilekçe"yi Türk işçiler için grev hakkı istemek amacıyla kaleme almıştır. Şiir, 1940'lı yılların sonuna doğru Halk Şiiri'ne dayanan toplumcu şiir sesini taşımaktadır. Ahmet Kaya, şiiri bestelemiştir.

---

[522] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 110-112.
[523] Gös. yer.

Cazgır isimli şiir, 1950'li yıllarda Türk pehlivanlarının olimpiyatlarda, çeşitli şampiyonluklarda aldıkları başarılar üzerine, onlar için yazılmıştır. Şairin pehlivanları şiire konu olarak almasının diğer sebebi; güreşin Anadolu halkının ilgi duyduğu tek spor olması ve geleneksel bir yeri olmasındandır.

Öküz şiiri, Halk ozanlarının şiirlerinde öküze yer vermesinden esinlenerek yazılmış, kapalı bir şiirdir. Attilâ İlhan, bu şiirini toplumcu-gerçekçilik esasına göre simgelerle oluşturmaktadır.

Batı şiiri, Ege yöresi için yazılmış bir güzelleme örneğidir. Şair, şiirinde Batı Anadolu'yu Halk Şiiri'ne uygun olarak işlemektedir.

Tütünkeş isimli şiir, şairin babası Bedrettin Bey'in Sındırgı'ya atanması sonucu, kendisinin tütün ırgatları ile tanışması üzerine yazılmış bir şiirdir. Attilâ İlhan bu şiirinde, tütün işçilerinin sorunlarını toplumcu-gerçekçi şiir anlayışına uygun şekilde dile getirmektedir.

Rina-Rinnan-Nay şiiri, Anadolu'da pamuk işçisi olarak çalışan insanların çektiği çileleri, Halk Türküsü ağzıyla yansıtan bir şiirdir. Şiirde şairin oluşturduğu türkü ritmi, kendisini hissettirmektedir. Timur Selçuk, şiiri besteleyip okumuştur.

İskeletler Dansı şiiri, tarım işçilerini konu edinen bir şiirdir. Şiir, Halk Şiiri'ne göre; biraz türkü, biraz tekerlemeye yakın bir deyişle düzenlenmiştir.

Buğda şiiri, Attilâ İlhan'ın buğday üretimini -tohumdan hasada kadar - toplumcu-gerçekçi düşünceyle yansıttığı bir şiirdir. Şiir, insanın hayatını doğadan üretme sürecini konu edinir. Şiir, halk ağzıyla kaleme alınmaktadır.

Derecikviran şiiri, doğa-insan çelişkisini yansıtmaktadır. Şair, bu şiirini de halk ağzıyla; türkü sesiyle kaleme almaktadır.

Mustafa Kemal şiiri, iki nedenle yazılmıştır: İlki, düzenlenen gençlik mitingleriyle Mustafa Kemal'den özür dilemek; ikincisi ise şeriatçılığın yeniden ortaya çıkmasına tepki vermek. Attilâ İlhan, bu şiirinde lâikliğin önemini vurgulamaktadır.

Hayır isimli şiir, anti-emperyalist bir şiirdir. Attilâ İlhan, şiirini yazdığı dönemde, ülkenin izlediği emperyalist, kapitalist sisteme karşı olarak, Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist özelliğini vurgulamak, müdafaa-i hukuk öğretisini savunmak amacıyla bu şiirini kaleme almıştır.

Dokuz Eylül şiiri, Kuva-yı Milliye ruhunu, Kurtuluş Savaşı'nın anti-emperyalist özelliğini yansıtmaya çalışan bir imge şiiridir. Anadolu insanının hâlâ Kuva-yı Milliye ruhunu taşıdığını vurgulamaktadır[524].

*"Attilâ İlhan, köy insanının hayatını aksettirmeye **Barakmuslu Mezarlığı** şiiriyle devam eder. Şiirde, Barakmuslu Köyü mezarlığı, insanları ve zor şartlardaki hayatıyla gözler önüne serilir. Bir yönüyle Gâvurdağları'ndan Rivayet bölümünü hatırlatan bu şiirde, köy halkından "selamsız oğlu Bekir" ve onun çevresiyle tanışma imkânı buluruz. Mezarlık, "selamsız oğlu Bekir" ve çevresine mekân olmuştur. Bir bakıma mezarlık ile köy halkı bütünleşmiş durumdadır. Attilâ İlhan bu şiirinde, Anadolu'nun bilinmeyen bir köyünden insan manzarası sergilemekte, köy insanının hayat şartlarını, geleneklere bağlılığını ve insani taraflarını dikkatlere sunmaktadır. Şair, Gâvurdağları'ndan Rivayet'ten sonra, bu bölümdeki şiirlerle Anadolu gerçeklerini dile getirmeye devam etmiştir[525]."*

Bölümün bir başka şiiri olan **Uzun Hava**'da, cezaevinde yatmakta olan bir insanın dışarıya, sevdiklerine, tabiata karşı duyduğu hasret işlenmektedir. Şiirin kahramanı, duygusal, yürekli bir mahkumdur. Bu kişi, Anadolu insanını temsil etmektedir. *"Ferdi ıstırap gibi aksettirilen şiirin arkasında, toplumsal tenkit vardır."* Şiirin son bölümünde mahkumun kendisi ve toplumla hesaplaşması yer almaktadır[526].

---

[524] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı*, …, s. 162-168.
[525] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 112.
[526] Gös. yer.

Sisler Bulvarı kitabının, şairin ilk dönemiyle ilgili olan üç bölümü ve bölümlerde yer alan şiirler hakkında bilgiler verdikten sonra, daha ayrıntılı olarak "Bursa'dan Yaylımateş" bölümündeki "Kirli Yüzlü Melekler" şiirini inceleme gereği görmekteyiz. Bu şiiri tercih etmemizin sebebi; şiirin *Duvar* ile *Sisler Bulvarı* arasında bir köprü olması; kelime ve işlenen konu bakımından *Duvar*'a yaklaşması, değişen ve toplumdan soyutlanan insanı ele alması bakımından da *Sisler Bulvarı*'nı hatırlatmasıdır.

kirli yüzlü melekler

sayende sayebân olduk istanbul şehri
sayende sebil olduk aç kaldık sefil olduk
yıldızlar dem çekti güvercinler gibi başucumuzda
ve yaktı perişan eyledi sine-i sâd-pâremizi
saplanıp hançer misâli bir hilâl
sokaklar serseri biz serseri
yüksekkaldırım'da
bir cezayir şarkısını dile getirdi plâklar
cadde-i kebir: bütün ışıklarını yakmış bir gemidir
sinemalar neredeyse boşalacaklar

vay anam vay
sen ne dersin istanbul
sen garip bir şair olsan söyle ne halt edersin
kimin gücü yeterse kahretsin parasızlığı
sefalet akıyor gürül gürül sokaklardan
yol üstünde bir şehvet çarşısı tıklım tıklım
yol üstünde sevda pazarlığı aşk pazarlığı
kurtulamadık gitti bu denlü kepaze hayattan
hep böyle gecelerin koynunda yaşadık
geceler serseri biz serseri

karakoldaki aynada safran gibi kirli yüzümüz
gözlerimiz hasta gözleri ellerimiz hasta elleri
kırılmış kavala dönmüşüz

sen söyle serseriler kralı istanbul
sen söyle iki gözüm
hangi merhem çâredir şu bizim yaramıza
yel üfürdü su götürdü gençliğimizi
elimiz boşa geldi meydanlarda kaldık
meydanlar serseri biz serseri
sağımız sefalet solumuz ölüm
işte geldik gidiyoruz
kahrolasın
kahrolasın istanbul şehri

Yukarıdaki bölümde açıklandığı üzere, bu şiir, İstanbul'da yaşayan, kenara itilmiş, toplumdan dışlanmış insanların gözünden İstanbul'u anlatmaktadır. Şiirde, İstanbul'a karşı öfke ve isyan söz konusudur. Attilâ İlhan, şiirinde **biz** zamirini kullanarak toplumsal sorunlar üzerinde durmakta; şiirde İstanbul'un sefalete sürüklediği insanları konu edinmektedir.

İstanbul'un hayatlarını alt üst ettiği insanlar, sokaklarda yaşayan gençler ve çocuklar, serseriler; Yüksekkaldırım'daki kirli işler, seks pazarı, acı çekenler bu şiirin konusudur.

- ***Sayende sâyeban olduk istanbul şehri:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu ilk mısra'ında ve bundan sonraki mısralarda **biz** zamirini kullanmakta; bununla toplumsal sorunları dile getirmeye çalışmaktadır. Burada, İstanbul'un sefil ettiği insanların sitemi söz konusudur.

1- **Sayebân**[527] sözcüğü; Farsça kökenlidir ve *"gölgelik"* anlamına gelmektedir. Sözcük, şiirde göndergesel anlamının dışında, **serseri, hiçbir işe yaramayan kişi** anlamlarında karşımıza çıkmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Sayebân olduk** ifadesi, sayebân göstergesinin göndergesel anlamının dışında farklı anlamlar kazanması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sayebân olduk** ifadesi, Attilâ İlhan'ın, İstanbul'un serserileri ile ilgili okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ilettiği estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sayebân olduk** ifadesi, göstergenin göndergesel anlamının dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarından uzaklaşmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve yaktı perişan eyledi sine-i sâd-pâremizi***

Saplanıp hançer misali bir hilâl: Attilâ İlhan, bu iki mısrada İstanbul'un kötülükler getirdiği insanların çektikleri acıyı okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaktadır.

1- Mısrada **hançer gibi saplanan hilâl** olarak kendisinden bahsedilen İstanbul'dur. Attilâ İlhan, benzetme ilgeci olarak **misal** sözcüğünü kullanmakta ve benzetme sanatı meydana getirmektedir.

1. **Hançer misali bir hilâl saplanıp yaktı perişan eyledi sine-i sâd-pâremizi** şeklinde nesre çevrilebilen ifadede yer alan **sâd**[528] sözcüğü; *"göz perdesi"* anlamında sözlükte yer almaktadır.

Sine-i sâd-pâre olarak kendisinden bahsedilen; **gönül, yürek**tir. İstanbul'un dışlanan, toplumdan soyutlanan insanları ne derece üzdüğü bu iki mısra ile ifade edilmekte; gönül, yürek sözcükleri somutlaştırılarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

---

[527] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[528] Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, …, s. 906.

3- **Hançer misali bir hilâl saplanıp yaktı perişan eyledi sine-i sâd-pâremizi** ifadesinde gönlün yakılması ve perişan olması, insanların mutsuzluğunu, çaresizliğini somut şekilde yansıttığından **yaktı perişan eyledi** ifadesi de aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

4- **Sine-i sâd-pâremizi yaktı perişan eyledi** ifadesinde soyut göstergelerin somut olarak ifade edilmesi ile yadırgatıcı bir anlatım oluşturulmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek verilmektedir.

5- **Sine-i sâd-pâremizi yaktı perişan eyledi** ifadesi, Divan Şiiri'ni hatırlatan, eski sözcüklerle donanmış, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

6- **Sine-i sâd-pâremizi yaktı perişan eyledi** ifadesi, bünyesinde görülen somutlaştırma örnekleri ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sokaklar serseri biz serseri:*** Bu mısrada İstanbul'un olumsuz yönleri, insanların olumsuzluğuyla beraber vurgulanmaktadır.

1- **Sokaklar serseri** ifadesinde yer alan **serseri**[529] göstergesi; *"belli bir işi veya yeri olmayan, başıboş (kimse), hayta; tutarsız, beğenilmeyen davranışları olan (kimse); mecaz olarak belli bir hedefi olmayan, belli bir hedefe atılmamış olan rastlantıyla gelen (kurşun, mayın vb.); mecaz olarak amaçsız"* gibi birkaç farklı anlama sahip olan bir sözcüktür. Sözcük, **başıboş kimse, hayta** gibi anlamlarda kullanılmakta; sokaklara insana ait özellikler verilmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Sokaklar serseri** ifadesindeki sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Sokaklar serseri** ifadesi, İstanbul'da yaşayan çaresiz, kimsesiz, dışlanmış insanların durumlarını daha net ve etkili bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir

[529] http://tdkterim.gov.tr/bts/

alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sokaklar serseri** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cadde-i kebir: bütün ışıklarını yakmış bir gemidir:*** Bu mısrada, Beyoğlu'ndaki İstiklâl Caddesi'nin akşam vaktindeki görüntüsü yansıtılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **Cadde-i Kebir**[530], *"bugün İstiklâl Caddesi olarak bilinen caddenin 1927 yılından önce sahip olduğu Osmanlıca isimdir ve Büyük Cadde anlamına gelir."*

Attilâ İlhan, İstiklâl Caddesi'nin akşam vakti tüm ışıklarının yandığını belirterek caddeyi bir gemiye benzetmekte; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Mısra, Cadde-i Kebir ve ışıkları yanan bir gemi arasında ilişki kuran bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, Cadde-i Kebir'in yani, İstiklâl Caddesi'nin görüntüsünü canlandıran, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen ne dersin istanbul:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, insanların çaresizliğini yansıtmaya çalışmaktadır.

1- Şair, mısrada İstanbul'a soru yönelterek şehri kişileştirmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- İstanbul'un kişileştirilmesi, mısra'ın mantığa aykırı bir hâl almasına sebep olmakta ve mısra alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

---

[530] http://tr.wikipedia.org/wiki/

3- Attilâ İlhan, İstanbul'un zarar verdiği insanların çektiği acıyı ve çaresizliklerini bu mısra'ı ile estetik şekilde dile getirmektedir. Mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kimin gücü yeterse kahretsin parasızlığı:*** Bu mısrada sefalete, yoksulluğa karşı isyan söz konusudur.

1- Mısradaki **kahretmek**[531] eylemi; *"ezmek, perişan etmek; çok üzmek; kendine dert etmek, içlenmek, çok üzülmek; ilenmek, beddua etmek"* anlamlarında kullanılan bir eylemdir. Eylem mısrada, **ezmek**, **perişan etmek** anlamlarıyla yer almakta; parasız olma durumunu belirtmektedir. Parasız kalma durumunun sona ermesi isteğini belirten **parasızlığı kahretsin** ifadesi, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Parasızlığı kahretsin** ifadesi, göstergeler arasındaki uyumsuzluk sebebi ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Parasızlığı kahretsin** ifadesi, şiirdeki etkileyici anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Parasızlığı kahretsin** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sefalet akıyor gürül gürül sokaklardan:*** Bu mısrada İstanbul'da yoksulluk içinde yaşayan fakir insanlar, abartılı bir anlatımla belirtilmektedir.

1- **Sokaklardan gürül gürül sefalet akıyor** şeklinde nesre çevrilen mısrada, sefalet sözcüğü suya benzetilerek somutlaştırılmakta; bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma meydana getirilmektedir.

---

[531] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Sefalet akıyor** ifadesi, sefalet göstergesinin göndergesel anlamının dışına çıkması sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sefalet akıyor** ifadesi, insanların çektiği para sıkıntısını, yoksulluklarını estetik bir anlatımla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda acıma duygusu uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sefalet akıyor** ifadesi, aralarında anlam bakımından ilgi kurulamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yol üstünde bir şehvet çarşısı tıklım tıklım:*** Bu mısrada, İstanbul'un bir bölgesinde, hayat kadınlarının müşterileri ile yaptıkları pazarlık konu edilmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **şehvet çarşısı** tamlamasıdır. Tamlama, hayat kadınlarının müşterileri ile pazarlık hâlinde olmalarını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Şehvet çarşısı** tamlaması, göstergelerin anlamlarının birbirine aykırı olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Şehvet çarşısı** tamlaması, şiir içerisindeki etkileyici ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Şehvet çarşısı** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yol üstünde sevda pazarlığı aşk pazarlığı:*** Yukarıda açıklaması yapılan mısra ile anlam bütünlüğü sağlayan bu mısrada, yine hayat kadınlarının müşterileri ile yaptıkları pazarlık dile getirilmektedir.

1- **Sevda** sözcüğü, göndergesel anlamlarından ziyade, **seks** anlamında kullanılmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Sevda pazarlığı** ifadesi, sevda sözcüğünün gerçek anlamlarının dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Sevda pazarlığı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, şaire özgü, sanatlı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Sevda pazarlığı** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Aşk pazarlığı** ifadesi, açıklanan diğer ifade ile aynı özelliği göstermektedir. Burada da **aşk** sözcüğü, **seks** sözcüğünün yerine geçmekte; bu örnekle aktarma – deyim aktarması oluşturulmakatdır.

6- **Aşk pazarlığı** ifadesi, göstergelerin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Aşk pazarlığı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Aşk pazarlığı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Hep böyle gecelerin koynunda yaşadık:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sokaklarda yaşamak zorunda kalan kimsesizleri konuşturmaktadır.

1- **Gecelerin koynu** ifadesi ile, insan özelliği kazanan geceler için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme yapılmaktadır.

2- **Gecelerin koynu** anlatımı, mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gecelerin koynu** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara şiirsel bir dil sunan alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

4- **Gecelerin koynu** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Geceler serseri biz serseri:*** Attilâ İlhan, İstanbul'un dışladığı insanları konu edindiği şiirinin bu mısra'ında, serserilerin, kimsesizlerin ağzından konuşmakta; onların yalnızlığını, çaresizliğini gece vaktinden yararlanarak aktarmaktadır.

1- **Geceler serseri** ifadesi ile gecelere insana ait özellikler veren şair, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Geceler serseri** ifadesi, göstergelerinin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olması sebebiyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Geceler serseri** ifadesi, kimsesizlerin durumları ile ilgili yarattığı çağrışımlarla ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Geceler serseri** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbirine uygun olmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen söyle serseriler kralı İstanbul:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, dışlanan, toplumsal sorunlar yaşayan yoksul insanların ağzından konuşarak İstanbul'a seslenmekte; şehri çekilen acıların en büyük sebebi olarak görmektedir.

1- **Serseriler kralı İstanbul** ifadesi, şehre insan özelliği kazandıran bir ifade olmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Serseriler kralı İstanbul** ifadesi, İstanbul'un insan niteliği alması sonucu mantığa aykırı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Serseriler kralı İstanbul** ifadesi, şehrin tüm kötülüklerin sebebi olduğunu, yoksul, kimsesiz insanların gözünden yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Serseriler kralı İstanbul** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sen söyle iki gözüm:*** Şair, bu mısra'ında da İstanbul'a seslenmekte, şehirden dertlerine çâre bulmasını istemektedir.

1- Mısradaki **iki gözüm**[532] ifadesi sözlüklerde; *"okşayıcı bir seslenme sözü"* olarak geçmekte ve insanlar için kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, mısrada İstanbul'a seslenerek şehri tekrar kişileştirmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, insanların çaresizliğini, İstanbul'dan yardım dilemeleri yoluyla estetik şekilde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması sonucu ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yel üfürdü su götürdü gençliğimizi:*** Burada, İstanbul'un yuttuğu, sefalete sürüklediği insanlar adına konuşan şair, boşa geçen günleri, harcanan gençliği kendisine konu edinmektedir.

1- **Gençliğimizi yel üfürdü, su götürdü** şeklinde nesir olarak okunabilen mısrada, gençlik zamanının boşa harcandığı anlatılmak istenmekte; ifade ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gençliğimizi yel üfürdü, su götürdü** mısra'ı, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışına çıkıp farklı bir anlam oluşturmaları sonucunda oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gençliğimizi yel üfürdü, su götürdü** mısra'ı, geçip giden gençliğe bir hayıflanmadır. Mısra, şiirdeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

---

[532] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Gençliğimizi yel üfürdü, su götürdü** mısra'ı, sözcüklerin anlam olarak birbirlerine uygun olmamaları sebebiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Elimiz boşa geldi meydanlarda kaldık:*** Bu mısrada, yaşamından memnun olmayan insanların hayata tutunmak için mücadele ettikleri, ancak çabalarının boşa çıktığı anlatılmaktadır.

1- **Elimiz boşa geldi** ifadesi, mücadelenin kaybedildiğini, çabaların boşa çıktığını somut bir biçimde anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Elimiz boşa geldi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışında kullanılarak farklı bir anlama bürünmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Elimiz boşa geldi** ifadesi, şairin özgün anlatımıyla meydana getirdiği estetik ve etkileyici bir ifadedir; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Elimiz boşa geldi** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Meydanlar serseri biz serseri:*** Bu mısrada insanlar serseriliklerinin sebebini İstanbul şehrine, şehrin meydanlarına bağlamaktadırlar.

1- **Meydanlar serseri** ifadesinde, şehrin meydanlarına insansı bir özellik verilmesiyle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Meydanlar serseri** anlatımı, mantığa aykırı ifadesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Meydanlar serseri** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ulaştıran estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Meydanlar serseri** ifadesi, göstergelerin aralarındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sağımız sefalet solumuz ölüm:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İstanbul'da, çaresizlik içinde yaşayan, çıkar yol bulamayan insanların yaşadıkları kederi, acıyı aktarmaya çalışmaktadır.

1- Yoksulluk çeken, kimsesi olmadığı için sokaklarda yaşayan dışlanmış insanların dertlerine bir çâre bulamadıklarını anlatan bu mısrada, **sağ** ve **sol** sözcüklerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, İstanbul'un yuttuğu insanları ölüm ve sefaletin dışında başka şeyler beklemediğini şiirsel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

2. Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

1. 1. 3. YAĞMUR KAÇAĞI

Yağmur Kaçağı kitabı, *Sisler Bulvarı*'ndan bir yıl sonra 1955 yılında yayınlanmıştır. Kitap; "Fabrika Durağı", "Bulvardia" ve "Acı Ninni" olarak üç bölümden oluşmaktadır[533]. Attilâ İlhan'ın ilk dönemine ait özellikleri yansıtan bölüm, "Acı Ninni" bölümüdür. Diğer iki bölüm, şairin sanatta ve özellikle şiirde olgunlaşmaya başladığı, kendi çizgisini oluşturmaya yöneldiği ikinci dönemine aittir.

Sisler Bulvarı ile *Yağmur Kaçağı* kitapları, Attilâ İlhan'ın ikinci dönemine geçişte köprü vazifesi görmektedir. Her iki kitapta yer alan bölümlerin bir kısmı birinci dönem özelliklerini yansıtırken, bir kısmı şairin ikinci döneminden izler taşımaktadır. *Yağmur Kaçağı* kitabının tüm şiirlerini ayrıntılı olarak ele alacağımız çalışmamızda, öncelikle Destan Şairi – Arayışlar Ve Etki Dönemi bölümüne uygun olan "Acı Ninni" bölümünü inceleme gayesindeyiz. Eserin diğer iki bölümü; "Fabrika Durağı" ve "Bulvardia", şairin ikinci döneminde, Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi içerisinde açıklanacak ve incelenecektir.

Acı Ninni

Yağmur Kaçağı kitabının üçüncü ve son bölümü olan "Acı Ninni" bölümü; "Kadınlar Havası", "İbrahim'in Yıldızı", "Şaşı Rıdvan", "Tartımaklı Adam", "Bir Kırmızı Bir Yeşil", "Müçteba Kulunuz", "Eyi Muz Eyi", "İbrahim'lerin Evi", "Berber Salih Hikâyesi", "Deli Asâf", "Hammal Şakir'e Ketenhelvacı Mânileri" ve "Acı Ninni" şiirlerinden oluşur.

Bu bölümdeki şiirlerde toplumsal tema ağırlıktadır. "Acı Ninni", *Sisler Bulvarı*'ndaki "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümlerinin devamı durumundadır. Adı geçen bölümlerdeki şiirlerin kaleme alınış tarihlerinin birbirlerine yakın olması, şiirlerin aynı özellikleri göstermesinde en büyük etkendir. *Yağmur Kaçağı*'nın son bölümü olan "Acı Ninni"de yer alan şiirlerde Halk Edebiyatı'na ait

[533] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 113.

unsurlar oldukça fazladır.

Şair, bu bölümündeki şiirlerinde **ben**e yönelik temalarla toplumsal temaları bir arada işlemektedir. Bu bölüm şiirleri, *Duvar* kitabının da devamı durumundadır[534].

[534] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 123-124.

kadınlar havası

bir sen değilsin ki zeliha da var
zeliha'nın çığlık çığlığa doğurmuşluğu
bir baş soğan gibi kırılmışlığı
ümmühan da var bir sen değilsin ki
ardemis'in kan kırmızı sarhoşluğu
sonra melâhat'ın kahrolmuşluğu
bir sen değilsin ki başkaları da var
nehir uğultularıyla içimi dolduran
başımı döndüren yüzümü güldüren
memleketimin bereketli kadınları

kimileri ısparta'da halı dokuyorlar
elleriyle uykularını dokuyorlar
bir hasene yayık dövüyor
bir rüzgâr hasene'yi dövüyor
zeynep yakasına çiçek takıyor
hafız hanım mevlüt okuyor
kimileri dersen yorgan kaplıyorlar
kimileri eğilmiş üzüm topluyorlar
hiçbir hâllerine kusur bulamıyorum
uyurken açılsam üstümü örtüyorlar
elimi yıkasam havlu tutuyorlar
isimlerini bir bir çıkaramıyorum
memleketimin bereketli kadınları

gözyaşına ekmek bandığınız cevriye'dir
beyaz beyaz ağlaması bilmem niyedir
bilsem niye kimileri odun indiriyorlar
yüzlerini kıble'ye döndürüyorlar

bir türlü yanlarına varamıyorum
hatice nasipsiz keçisini sağıyor
huysuz ağa hatice'yi sağıyor
zühre hatice'den sıtmalı doğuyor
bunda bir iş var soramıyorum
memleketimin bereketli kadınları

Attilâ İlhan, "Acı Ninni" bölümünün ilk şiiri olan "Kadınlar Havası"nda, Anadolu kadınlarını, yaptıkları farklı farklı işlerle okuyucuya/dinleyiciye tanıtmaktadır. Şair, Anadolu'nun içinde yaşayan bu kadınları ezilmişlikleri, sömürülmüşlükleri, mutsuzlukları ve içinde yaşadıkları ağır koşullar ile ele almakta; böylelikle toplumsal bir soruna değinmektedir[535].

- ***Ardemis'in kan kırmızı sarhoşluğu:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında gayr-i Müslim bir kadından söz etmekte; onun sarhoşluğunu içtiği şarabın renginden ötürü kan kırmızı olarak değerlendirmektedir.

1- **Kan kırmızı sarhoşluk** ifadesinde, sarhoş olma durumu, içilen şarabın kırmızı renginden dolayı kan kırmızı olarak nitelenmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kan kırmızı sarhoşluk** ifadesi, göstergelerin aralarında ilgi bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kan kırmızı sarhoşluk** ifadesi, şiirsel anlatımı ve estetik yönü ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3. **Kan kırmızı sarhoşluk** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirinden farklı olması sebebi ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[535] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, 16. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008, s. 86.

- ***Memleketimin bereketli kadınları:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Anadolu'da yaşayan, cefa çeken, eziyet gören kadınlarımızdan bahsetmekte; **bereketli** ifadesi ile onların hem çalışkanlıklarını, hem de doğurganlıklarını vurgulamaktadır.

1- **Bereketli kadınlar** tamlamasındaki bereketli göstergesi göndergesel anlamlarının dışında, çalışkanlığı, doğurganlığı simgelemekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Bereketli kadınlar** tamlaması, bereketli sözcüğünün gerçek anlamları dışında farklı bir anlam kazanması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bereketli kadınlar** tamlaması, Anadolu kadınlarının özelliklerini okuyucuya/dinleyiciye ileten, onlarda tasarımlar oluşturan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Bereketli kadınlar** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Kimileri ısparta'da halı dokuyorlar)***

Elleriyle uykularını dokuyorlar: Attilâ İlhan bu mısra'ında, Isparta'da yaşayan ve halı dokuyarak geçimini sağlayan Anadolu kadınlarından söz etmektedir. Şair, kadınların uzun saatler boyunca bu işle meşgul olduklarını ve bu nedenle uykusuz kaldıklarını dile getirmektedir.

1- **Elleriyle uykularını dokuyorlar** mısra'ında, **uyku** sözcüğü ile **halı** göstergesini birbirine benzeten şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Elleriyle uykularını dokuyorlar** mısra'ı, sözcüklerin anlam bakımından birbirlerinden uzak olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, işçi kadınların uzun saatler boyunca çalışıp uykusuz kaldıklarını şiirsel bir dille okuyucuya/dinleyiciye yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir rüzgâr hasene'yi dövüyor:*** Bu mısrada, Hasene isimli bir kadının rüzgârlı bir havada çalıştığından söz edilmektedir.

1- Hasene'nin çalıştığı sırada rüzgârın **esiyor olmasını dövmek** olarak değerlendiren şair, bu ifadesi ile yadırgatıcı bir anlatım meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

2- Mısra, şairin özgün ve sanatlı anlatımıdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, **esmek** yerine **dövmek** eyleminin kullanılması ile mantığa aykırı, ölçünlü dil kurallarına ters bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***Gözyaşına ekmek bandığınız cevriye'dir***
  Beyaz beyaz ağlaması bilmem niyedir: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirinin devamı olan bu iki mısrada Cevriye isimli bir Anadolu kadınının yaşadığı acıyı ve çektiği çileyi dile getirmektedir.

1- **Gözyaşına ekmek banmak** ifadesi, Cevriye'nin acılarını görmezden gelmek, O'na daha da fazla çile çektirmek anlamlarında kullanılan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Gözyaşına ekmek banmak** ifadesinde yer alan sözcükler, anlam olarak birbirlerinden uzak olduklarından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gözyaşına ekmek banmak** ifadesi, Cevriye'nin döktüğü gözyaşlarına aldırmadan O'na sıkıntılar yaşatmaya devam edenleri şiire uygun bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözyaşına ekmek banmak** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmelerle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- İkinci mısrada yer alan **beyaz beyaz ağlamak** ifadesi, Cevriye'nin masumluğunu, hiçbir suçu olmadığı hâlde acı çektiğini dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Beyaz beyaz ağlamak** ifadesinde yinelenen **beyaz** göstergesi ile yeni bir ikileme örneği oluşturulmakta; bu kullanımla sapma – sözcüksel sapma meydana getirilmektedir.

7- **Beyaz beyaz ağlamak** ifadesi, Cevriye'nin masumiyetini estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran; onlarda acıma, keder duyguları oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Huysuz ağa hatice'yi sağıyor:*** Bu mısrada, Hatice ismindeki kadının isteksiz olmasına rağmen, kocasının kadından faydalanması konu edilmektedir.

1- Mısrada yer alan **sağmak** eylemi, göndergesel anlamından uzaklaştırılarak **seks** anlamında kullanılmakta; bu kullanımla alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, **sağmak** eyleminin edindiği yeni anlamla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayrıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

ibrahim'in yıldızı

ibrahim'in yıldızı ibrahim'in

ibrahim'in
tamtakır bir yaylâ gecesinde tutulduğu yıldız
konya'nın beyşehir kazasında
beyşehir gölü'ne gümüşten bir örümcekmiş gibi iniveren
ağılın koyunların tozlu köpeklerin üstüne
ibrahim'in sağ gözüne ve sol gözüne
tuzparça olup iniveren
hınzır
bir karpuz kırmış bir somun bölmüş ibrahim
firari göklerin dibinde ürkek delimsirek ve yalnızdır
namaza durmuş gibi ellerini dizlerinin üstüne bırakmış
bir kadın koynundaymış gibi dindar
mümin
ibrahim
derviş boyunlarını kırmış ısırganlar
hızalıp ılgın çalılarında
ok yılanları yaylanıyor

ibrahim mağlup
ağlıyor
mağlup bir allahmış gibi inkâr edilmiş gibi
kapkara kadınsızlığının ve zencefil bozkırın ortalık
yerinde
hıçkırmaksızın içini çekmeksizin ağlıyor hazin
yıldızlara bakıp
bakıp
kan çağırıyor ibrahim'i

gümüşlü şehveti pırıl pırıl burun deliklerinde
ibrahim yıldızını çağırıyor çoban sofrasına
buyur ediyor
yassıdere köyü'nden hanım'ı buyur ediyor tut ki
sofrasına
karanlık şalvarlı bümbüyük hanım'ı
ona ekşi peynir ikram ediyor
damarlı karpuz
ve çoban somunu
kahbe gözlerini oynatıyor yıldız
hanım'ın gözleri kımıldanıyor
ilkbahar gibi bir hayıt kokusu ortalıkta
köpekler geceyi kokluyorlar

kanter içinde
bir kavak baltalıyor ibrahim
yıldızların ışığında
hanım kadar uzun şehvetli hanım gibi akpak bir kavak
baldırları ve oylukları hanım kadar akpak
kavağın oyluklarını elliyor ibrahim
ter gözlerini yakıyor acı gözlerini
içini
kollarının ve bacaklarının sarmaşığı arasında
kıvılcım kıvılcım savurup bilcümle zenginliklerini
anlaşılmaz erkekliklerini
yılancıl dişiliklerini
up-
uzun
ve yıldız ve hanım ve kavak
yorgun

ibrahim'in yıldızı ibrahim'in

Attilâ İlhan, bu şiirini Paris'te olduğu bir sırada, gece gördüğü hayat kadınlarının kendisinde bıraktığı tesir ile kaleme alır. Şair, Konya'nın Ilgın kazasında, amcasıyla beraber dolaşırken gördüğü bir çobanı hatırlar. O dönemde, çobanın yalnızlığından, sevgilisi olmayışından etkilendiğini düşünür ve Paris'te gördüğü kadınların çobanın yalnızlığına, kadınsızlığına yaptığı çağrışımlarla şiirini yazar[536].

Attilâ İlhan bu şiirinde, Konya'nın Beyşehir kazasında yaşayan bir çobanı konu etmektedir.

"Çoban İbrahim'in kendi içinde yaşadığı cinsellik, Anadolu'ya has tabiat şartları ve yaşama zorlukları ile birlikte dile getirilmektedir. Şiirde, Anadolu insanının cinsellik anlayışını ve kadın zevkini görmek de mümkündür. Bu şiir, Attilâ İlhan'ın şiirlerinde ilk defa cinselliği kullanması bakımından da önemlidir[537]."

- ***Tamtakır bir yaylâ gecesinde tutulduğu yıldız:*** Bu mısrada, çoban İbrahim'in yalnızlığı vurgulanmakta ve İbrahim'in gökyüzündeki bir yıldızı kendisine arkadaş olarak seçtiği belirtilmektedir.

1- **Tamtakır bir yaylâ gecesi** ifadesinde yer alan **tamtakır**[538] sözcüğü; *"içinde bulunması gereken şeylerden hiçbiri bulunmayan, bomboş"* anlamına gelen bir sözcüktür. **Tamtakır** sözcüğü, **ıssız** sözcüğünün yerine kullanılarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Tamtakır bir yaylâ gecesi** ifadesi, **tamtakır** sözcüğünün anlam aktarmasına uğraması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[536] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 86.
[537] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 124.
[538] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Tamtakır bir yaylâ gecesi** ifadesi, İbrahim'in bulunduğu ortama ve yalnızlığına dikkat çekmek amacıyla estetik şekilde oluşturulmuş bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Tamtakır bir yaylâ gecesi** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifadedir ve sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **tutulmak**[539] eylemi; göndergesel anlamlarından *"sevmek"* anlamında kullanılmaktadır.

- ***İbrahim'in sağ gözüne ve sol gözüne***
  Tuzparça olup iniveren

  Hınzır: Attilâ İlhan, birbirine bağladığı bu üç mısra'ında İbrahim'in seyrettiği yıldızdan söz etmektedir.

1- Mısrada ilk dikkat çeken ifade, **tuzparça** göstergesidir. Şair, birbirinden ayrı yazılması gereken iki sözcüğü bir arada kullanarak sapma – yazınsal sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Hınzır** sözcüğü ile **yıldız**ı kasteden şair, yıldıza insan özelliği vermekte ve bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

3- **Hınzır yıldızın tuzparça olup İbrahim'in sağ ve sol gözüne inmesi** ifadesi, ışığının kırılarak yansıdığını şiire has şekilde anlatan; yapısındaki yazınsal sapma ve kişileştirme örnekleriyle ölçünlü dil kurallarından uzaklaşan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Üç mısradan oluşan ifade, günlük konuşma dilinden uzak, şiirsel üslûpla kaleme alınmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Firari göklerin dibinde ürkek delimsirek ve yalnızdır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, çoban İbrahim'in yalnızlıktan delirmek üzere olduğunu estetik şekilde dile getirmektedir.

---

[539] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısradaki önem taşıyan ifadelerden biri; **firari gökler** ifadesidir. **Firari**[540] göstergesi; *"kaçak, kaçkın, kaçmış olan (kimse)"* anlamlarında, insanlar için kullanılan bir sözcüktür. Şair, sözcüğü gökyüzü için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Firari gökler** ifadesi, yapılan kişileştirme sanatı ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Firari gökler** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Firari gökler** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Delimsirek** sözcüğü, şairin **deli** sözcüğünden örneksenerek oluşturduğu yeni bir ifadedir ve sapma – sözcüksel sapma türüne örnektir.

6- **Delimsirek (İbrahim)** ifadesi, şairin tasarrufunda türetilmiş yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Delimsirek (İbrahim)** ifadesi, Attilâ İlhan'ın şiir diline kazandırdığı özgün ve estetik bir ifade olması sebebiyle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Derviş boyunlarını kırmış ısırganlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, vaktin gece olması sebebiyle uykuya çekilip boyunlarını eğen ısırgan otlarından söz etmektedir.

1- Şair, ısırganların boyunlarını eğmesini, dervişlerin alçakgönüllüklerini gösteren hareketlerine benzetmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin anlam özellikleri arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[540] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir dil sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hızalıp ılgın çalılarında***

Ok yılanları yaylanıyor: Bu mısrada ağaçların dibinde pusu kurup ileriye doğru ok gibi atılan ok yılanları konu edilmektedir.

1- **Hız almak**[541]; *"atlamak için geri çekilip birden bire fırlamak"* anlamına gelen bir ifadedir. Attilâ İlhan, ifadedeki göstergeleri birleşik yazarak sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

2- İlk mısra, ayrı yazılması gereken **hızalıp** ifadesi sebebiyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- İlk mısra, şairin dikkat çekmek amacıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yaylanmak**[542] eylemi; *"yaylar üzerinde hareket etmek; bacakları dizden esneterek yay üzerindeymiş gibi sallanmak; argo olarak çekilip gitmek"* gibi üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Eylem mısrada, yılanlar için kullanıldığından onların vücutlarını esneterek yay üzerindeymiş gibi hareket ettiklerini anlatmaktadır.

- ***Kapkara kadınsızlığının ve zencefil bozkırın ortalık yerinde:*** Bu mısrada İbrahim'in gece vakti bir bozkır ortasındaki mutsuz, yalnız görüntüsü okuyucuya/dinleyiciye yansıtılmaktadır.

1- Mısrada ilk olarak dikkat çeken ifade; **kapkara kadınsızlık** ifadesidir. Burada, İbrahim'in yaşadığı yalnızlık, kadınsızlık, umutsuzluk kullanılan **kapkara** sıfatı ile vurgulanmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği teşkil

[541] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[542] http://tdkterim.gov.tr/bts/

edilmektedir.

2- **Kapkara kadınsızlık** tamlaması, sözcüklerin anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle yadırgatıcı bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Kapkara kadınsızlık** ifadesi, İbrahim'in mutsuzluğunu, ümitsizliğini, yalnızlığını, kısacası taşıdığı tüm olumsuz duyguları estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye taşıyan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kapkara kadınsızlık** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada önem taşıyan diğer ifade, **zencefil bozkır** ifadesidir. **Zencefil**[543] sözcüğü; *"zencefilgillerden, Hindistan ve Malezya'da yetişen, yaklaşık 100 cm yüksekliğinde, kamış görünüşünde, çok yüksek ve otsu bir bitki; bu bitkiden elde edilen ve baharat olarak kullanılan toz"* anlamında kullanılmaktadır. **Bozkır**[544] sözcüğü ise; *"kurakçıl otsu bitkilerden oluşan, sıcak ve ılıman iklimlerdeki ağaçsız doğal alan, step"* anlamında sözlüklerde yer alan bir göstergedir. Attilâ İlhan, **zencefil bozkır** tamlamasında, bozkırdan yayılan kokuyu zencefil kokusuna benzetmekte; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

6- **Zencefil bozkır** ifadesi, göstergelerin anlamlarının birbiriyle ilgili olmaması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Zencefil bozkır** ifadesi, bozkırdan yayılan kokuyu estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdşatırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[543] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[544] http://tdkterim.gov.tr/bts/

8- **Zencefil bozkır** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kan çağırıyor ibrahim'i:*** Bu mısrada İbrahim'in yalnızlığının yarattığı öfkesi, hırsı dile getirilmektedir.

1- **Kan çağırıyor** ifadesi, İbrahim'in öfkelendiğini kasteden somut bir ifadedir ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Kan çağırıyor** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarının dışına çıkarak bir arada farklı bir anlam oluşturmakta ve ifade bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kan çağırıyor** ifadesi, İbrahim'in hırsını, taşıdığı öfkeyi şiirsel bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kan çağırıyor** ifadesi, anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Gümüşlü şehveti pırıl pırıl burun deliklerinde:*** Bu mısrada, İbrahim'in cinsel isteği anlatılmaktadır.

1- **Gümüşlü şehveti pırıl pırıl burun deliklerinde** ifadesinde, İbrahim'in cinsel arzuyla hızlı hızlı alıp verdiği nefesi, pırıl pırıl parlayan gümüş bir cisme benzetilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şiir içerisindeki estetik anlatımı ve sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olması sebebiyle yadırgatıcı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***İbrahim yıldızını çağırıyor çoban sofrasına:*** Bu mısrada İbrahim'in yalnızlığı, kendisine, yıldızdan başka eşlik edecek kimsenin bulunmayışı ile vurgulanmaktadır.

1- **Yıldızını çağırıyor** ifadesinde, yıldız insan niteliği kazanmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Yıldızını çağırıyor** ifadesi, yıldızın insan özelliği kazanması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta; bu anlatımla alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

3- **Yıldızını çağırıyor** ifadesi, İbrahim'in kimsesizliğini, yalnızlığını şiirsel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldızını çağırıyor** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleri nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Karanlık şalvarlı bümbüyük hanım'ı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İbrahim'in bozkırda sofrasında yalnız olduğu gecede, Hanım isimli bir kızı yanında hayal ettiğini ifade etmektedir.

1- **Karanlık şalvarlı** ifadesinde yer alan karanlık sözcüğü, koyu renk; muhtemelen **siyah** anlamında kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Karanlık şalvarlı** ifadesi, karanlık sözcüğünün gerçek anlamının dışında **siyah** sözcüğünü kastetmesi ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlık şalvarlı** ifadesi, Hanım isimli kadının siyah renkli bir şalvar giydiği bilgisini okuyucuya/dinleyiciye ileten, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Karanlık şalvarlı** ifadesinde yer alan her iki gösterge arasında ilgi bulunmadığından ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kahbe gözlerini oynatıyor yıldız:*** İsmail, kendisinden başka kimsenin bulunmadığı bozkırda, arkadaş olarak gökyüzünden bir yıldız seçmiş, onu da sevgi ve ilgi duyduğu Hanım isimli bir köylü kızın yerine koymuştur.

1- **Yıldız kahbe gözlerini oynatıyor** ifadesinde, yıldıza insan özelliği verilmekte; bununla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Yıldız kahbe gözlerini oynatıyor** ifadesinde yer alan **kahbe**[545] sözcüğü; kahpe şeklinde yazılan ve *"ahlaksız kadın; mecaz olarak dönek"* anlamlarında kullanılan bir ifadedir. **Kahbe gözler** tamlamasında bakışların ahlaksızlığı vurgulanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Yıldız kahbe gözlerini oynatıyor** mısra'ı, yıldız ve gözlerde yapılan kişileştirme örnekleri ile mantık dışı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, İbrahim'in yıldız üzerinden yarattığı hayali estetik kaygıyla okuyucuya/dinleyiciye ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, sözcüklerin bağdaştırılma şekilleri bakımından ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kanter içinde***

Bir kavak baltalıyor ibrahim: Attilâ İlhan bu mısra'ında İbrahim'in bir kavak ağacını baltasıyla kestiğini anlatmaktadır.

1- Mısrada önem taşıyan ifade **kanter içinde** ifadesidir. Sözlüklerimizde **kan ter içinde**[546] şeklinde yazılan ifade şu anlama gelmektedir; *"çok terli, yorgun ve perişan bir durumda"*. Attilâ İlhan, ayrı olarak yazılan kan ve ter sözcüklerini bir arada kullanmak suretiyle sapma – yazınsal sapma örneği oluşturmaktadır.

---

[545] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[546] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Kanter içinde** ifadesi, kanter ifadesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Kanter içinde** ifadesi, şairin, okuyucunun/dinleyicinin dikkatini çekmek üzere oluşturduğu yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kavağın oyluklarını elliyor ibrahim:*** İbrahim, bozkırda kestiği kavak ağacını, ilgi duyduğu Hanım isimli kızın yerine koymakta ve okşamaktadır.

1- **Kavağın oylukları** ifadesinde bulunan **oyluk**[547] sözcüğü; *"kalçadan dize kadar olan bacak kısmı"* anlamına gelmektedir. Ağacın oyluklarının olması, onun insan özelliği kazanmasını sağlamakta; bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Kavağın oylukları** ifadesi, mantığa aykırı anlatımı ve sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde yapılan değişiklikle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kavağın oylukları** ifadesi, İbrahim'in kavak ağacını Hanım olarak hayal ettiğini şiir diline uygun olarak anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kavağın oylukları** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ter gözlerini yakıyor acı gözlerini***

İçini: Bu iki mısrada, İbrahim'in yalnızlığından duyduğu acı vurgulanırken yüzünden akan terlerin gözlerine dolduğu da anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **içini yakmak**[548] ifadesi; *"çok üzülmek"* anlamına gelen ve halk arasında yaygın olarak kullanılan bir deyimdir. Deyim yardımıyla İbrahim'in üzüntüsü, kederi somut bir biçimde dile getirilmekte ve aktarma – deyim aktarması –

[547] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

somutlaştırma oluşturulmaktadır.

2- **Acı gözlerini yakıyor** ifadesinde kullanılan **acı** göstergesi, İbrahim'in yalnızlığının, mutsuzluğunun ve bunlardan duyduğu kederin yerine geçmektedir. Şair, bu kavramları acı göstergesi ile daha somut hâle getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Acı gözlerini yakıyor** anlatımı, acı göstergesine başka anlamların aktarılması ile oluşmuş, günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Acı gözlerini yakıyor** ifadesi, İbrahim'in ruhsal durumu hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ulaştıran estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

5- **Acı gözlerini yakıyor** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kollarının ve bacaklarının sarmaşığı arasında:*** Bu mısrada, İbrahim'in kavak ağacına bir sevgiliye sarılır gibi sarıldığından söz edilmektedir.

1- Mısrada yer alan **sarmaşık** ifadesi, göndergesel anlamının dışında **sarılmak, kavramak** olarak kullanılmakta; bu sebeple mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, şairin tasarrufunda meydana gelmiş, şiir diline uygun, estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, **sarmaşık** göstergesinin göndergesel anlamdan farklı bir anlamda kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Kıvılcım kıvılcım savurup bilcümle zenginliklerini:*** Bu mısrada İbrahim'in ilişki durumu ifade edilmekte; zenginlik olarak spermlerinden bahsedilmektedir.

---

[548] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- Mısrada **kıvılcım** sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu örneği ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

2- **Kıvılcım** sözcüğü ile sperm arasında bağ kuran şair, her iki kavram arasında ilişki oluşturarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Kıvılcım kıvılcım savurup** ifadesi, yapısında görülen deyim aktarması ve sözcüksel sapma örnekleri ile günlük dilin dışına çıkan, yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Kıvılcım kıvılcım savurup** ifadesinde, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten Attilâ İlhan, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

5- Mısrada önem taşıyan diğer ifade; **bilcümle zenginlikler**dir. **Bilcümle**[549] ifadesi; *"bütün, hep"* anlamında dilimizde kullanılan bir sözcüktür. İfadede yer alan **zenginlik** sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında **sperm** anlamında kullanılmakta; bu örnekle aktarma – deyim aktarması oluşturulmaktadır.

6- **Bilcümle zenginlikler** ifadesi, zenginlik göstergesinin gerçek anlamları dışında başka bir sözcük yerine kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Bilcümle zenginlikler** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunduğu ve çağrışımlar ilettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Bilcümle zenginlikler** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yılancıl dişiliklerini:*** Bu mısrada, İbrahim'in sevgilisi yerine koyarak kişileştirdiği kavak ağacının dişiliğini ön plana çıkaran hareketler yaptığı tahayyül edilmektedir.

[549] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Yılancıl dişilikler** ifadesinde, kadın gibi düşünülüp kişileştirilen kavak ağacının dişiliğini ön plana çıkaran hareketler yaptığından söz edilmekte ve bu hareketler ile yılanların hareketleri asında bağ kurularak güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Yılancıl dişilikler** mısra'ı, her iki kavram arasında bağ oluşturulması ile mantığa aykırı bir birleştirme olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Yılancıl dişilikler** ifadesi, şairin şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutmak ve zenginleştirmek için estetik şekilde meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yılancıl dişilikler** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine aykırı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ve yıldız ve hanım ve kavak***

Yorgun: Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, İbrahim'in kişileştirdiği yıldız ve kavak ağacından söz etmekte, onların yorgun olduklarını dile getirmektedir.

1- **Yıldız ve kavak yorgun** ifadesi ile yıldız ve kavak ağacına insan niteliği veren şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Yıldız ve kavak yorgun** ifadesi, günlük dilden uzak, mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldız ve kavak yorgun** ifadesi, şairin insan niteliği kazandırdığı yıldız ve kavak ağacı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Yıldız ve kavak yorgun** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında ilişki kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

şaşı rıdvan

şaşı rıdvan şaşı allahın belâsı
yaradana yan bakmış yedi silsilesi
dua namaz bilmez kara kara kâfir
yek gözü mercimek yek gözü çakır
şaşı rıdvan şaşı allahın belâsı
ne sancağı belli ne iskelesi
soyu sopu fukara özü hepten fakir
yek gözü mercimek yek gözü çakır

Attilâ İlhan bu şiirinde, Rıdvan isimli bir köylüyü işlemekte, Rıdvan'ın ibadetlerini yerine getirmeyen, işe yaramaz bir insan olduğunu ifade etmektedir. Şiirde, Rıdvan'a karşı öfke hissi uyandırılmakta; böylelikle bu köylünün kötü bir insan olduğu vurgulanmaktadır.

Attilâ İlhan bu şiirini, Halk Edebiyatı'ndan, daha çok tekerleme ve mâni türlerinden yararlanarak Paris'te kaleme almıştır[550].

- ***Yaradana yan bakmış yedi silsilesi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Rıdvan ve sülalesinin Allah'a yeterince kulluk etmediğini, doğru yoldan gitmediklerini ifade etmektedir.

1- Mısradaki **yaradana yan bakmak** anlatımı, tüm ülkede bilinen yaygın bir kullanım değildir. İfade, belki şairin türetisi; belki belli bir bölge ağzına özel bir kullanımdır. **Yaradana yan bakmak** anlatımı ile kulluk vazifesini yerine getirmemek, Allah'ın izinden gitmemek gibi düşünceler anlatılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturulmaktadır.

2- **Yaradana yan bakmış** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerine aykırı şekilde bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

[550] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 86.

3- **Yaradana yan bakmış** ifadesi, şarin estetik ve özgün anlatımlarından biridir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Yaradana yan bakmış** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı göstergelerin bağdaştırılması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dua namaz bilmez kara kara kâfir:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Rıdvan'dan söz ederek O'nun Müslümanlıktan uzak bir kimse olduğunu belirtmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken ve önem taşıyan ifade; **kara kara kâfir** ifadesidir. Burada bulunan **kara**[551] sözcüğü; göndergesel anlamlarından *"esmer"* olarak kullanılmaktadır.

2- **Kara kara** ifadesi, kara sözcüğünün tekrarlanması sonucu ikileme durumuna gelmesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

3- **Kara kara kâfir** ifadesi, günlük konuşma dilinden uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Kara kara kâfir** ifadesi, şiire kattığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Yek gözü mercimek yek gözü çakır:*** Attilâ İlhan şiirinin bu kısmında, şaşı olarak tanımladığı Rıdvan'ın gözlerini şekil olarak benzetmelerle tarif etmektedir.

1- **Yek gözü mercimek** ifadesinde Rıdvan'ın bir gözünü şekli, ufaklığı bakımlarından mercimeğe benzeten şair, benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Yek gözü mercimek** ifadesi, göz ve mercimek gibi birbirinden farklı göstergelerin aralarında bağ oluşturulması ile meydana gelmiş yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[551] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Yek gözü mercimek** ifadesi, Rıdvan'ın bir gözü hakkında okuyucuya/dinleyiciye bilgi veren ve onlarda çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yek gözü mercimek** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının uyuşmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

5- **Yek gözü çakır** ifadesindeki **çakır**[552]; *"açık mavi, hareli ela (göz)"* anlamında, Rıdvan'ın diğer gözünü belirtmek için kullanılmaktadır.

- ***Ne sancağı belli ne iskelesi:*** Bu mısrada, şaşı Rıdvan'ın tuttuğu yolun, hayatını ne şekilde devam ettirdiğinin, ne yaptığının belli olmadığı anlatılmak istenmektedir.

1- Mısrada kullanılan **sancak** ve **iskele** sözcükleri hayat tarzını, izlenen yolu anlatmakta; kavramlar somut olarak ifade edilerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, **iskele** ve **sancak** sözcüklerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin anlam aktarmasına uğramaları ile günlük konuşma dilinden uzak bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

[552] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

tartımaklı adam

ben tartımaklı adam ayağım çılbah çamurda yukarda mavi
okumam yazmam yohtur şeytanın gözü kör olsun
çılbah çamurda solucan sabah beş kerkenes havai
ben tartımaklı adam sıtmam boyumdan aşkın
el çılbah ayak çılbah sıtma çılbah ve mavi

ben tartımaklı adam adamdan sayılmam vallahi
dalah tepdi dalah ciğerim kebap oluptur
ben tartımaklı adam ıscahım ıscah sahi
avuçlarım ataştırkine gözlerim göldür gölektir
el ıscah ayak ıscah sıtma ıscah ve mavi

Attilâ İlhan, bölümün dördüncü şiiri olan "Tartımaklı Adam"da, Ege Bölgesi'nde yaşayan, sıtma hastalığına yakalanmış ve kaderine terk edilmiş bir tarım işçisini anlatma gayretindedir[553].

- ***Ben tartımaklı adam ayağım çılbah çamurda yukarda mavi:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu ilk mısra'ında bağda, bahçede çalışan bir tarım işçisini onun ağzından okuyucuya/dinleyiciye tanıtmaktadır.

1- Mısrada yer alan **tartımak**[554] sözcüğü şairin verdiği bilgiye göre; *"Ege yöresinde poşu yerine kullanılan bir kelime"*dir. Sözcük, Türk Dil Kurumu[555] sözlüğünde de *"başörtüsü, yemeni"* anlamıyla yer almaktadır. Bu açıklamalara göre, tarım işçisinin tarlada, bağda, bahçede çalışırken başını tartımakla sardığı anlaşılmaktadır.

[553] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 87.
[554] Gös. yer.
[555] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- Attilâ İlhan, Ege Bölgesi'nde yaşayan tarım işçisini konu edindiği şiirini, bu bölgenin ağız özelliklerini kullanarak kaleme almaktadır. Mısrada yer alan **çılbah** sözcüğü, ortak dilde **çıplak** olarak kullanılan bir sözcüktür. Şair, bu kullanımı ile sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek vermektedir.

3- Mısra'ın sonunda yer alan **yukarda mavi** ifadesi, gökyüzünü kasteden bir ifadedir ve aktarma – ad aktarması örneğidir.

4- **Yukarda mavi** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında kullanılarak gökyüzünü kastetmeleri sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Yukarda mavi** ifadesi, gökyüzünü farklı bir yolla belirten estetik ve şiirsel bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Yukarda mavi** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çılbah çamurda solucan sabah beş kerkenes havai:*** Bu mısrada, şiire konu olan tarım işçisinin sabahleyin beşte çalışmaya başladığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada adı geçen kerkenes, **kerkenez**[556] olarak yazılan ve *"kartalgillerden leşle beslenen, 35 cm uzunluğunda, kızılımsı tüyleri olan bir kuş" anlamındadır*. **Havai**[557] sözcüğü ise, *"uçarı, hoppa"* gibi anlamlarda kullanılmaktadır. **Havai kerkenes** ifadesi ile kerkenes kuşuna insan özelliği yükleyen şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Havai kerkenes** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Havai kerkenes** ifadesi, kuşun gökyüzünde özgürce uçtuğunu anlatmaya yarayan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

---

[556] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[557] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Havai kerkenes** ifadesi ile sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynayan şair, ölçünlü dile aykırı bir ifade oluşturmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek vermektedir.

5- Mısrada **kerkenes** olarak yazılan sözcükle bölgenin ağız özelliğini yansıtan şair, bu kullanımı ile sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek oluşturmaktadır.

- ***Ben tartımaklı adam sıtmam boyumdan aşkın:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tarım işçisinin sıtma hastalığına yakalandığını ve hastalığının ilerlediğini ifadeye çalışmaktadır.

1- **Sıtmam boyumdan aşkın** ifadesi, tarım işçisinin yakalandığı sıtma hastalığının ileri bir seviyeye geldiğini anlatmaya yarayan bir ifadedir. İfade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Sıtmam boyumdan aşkın** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlamlarının birbirine uzak olması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Sıtmam boyumdan aşkın** ifadesi, işçinin hasta hâlini şiir diline özgü bir şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sıtmam boyumdan aşkın** ifadesinde, birbirleriyle uyumsuz olan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkılmakta ve sapma – anlambilimsel sapma oluşturulmaktadır.

- ***El çılbah ayak çılbah sıtma çılbah ve mavi:*** Bu mısrada, tarım işçisinin yakalandığı sıtmadan bahsedilirken onun aynı zamanda fakir bir insan olduğu da belirtilmektedir.

1- **El çılbah ayak çılbah** ifadesi, işçinin çok fakir olduğunu anlatmak amacıyla oluşturulmuş bir ifadedir. Bu kullanım ile parasızlığı, fakirliği dile getiren şair, anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **El çılbah ayak çılbah** ifadesinde bulunan çılbah göstergesinin, gerçek anlamının dışında kalması ile ifade alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **El çılbah ayak çılbah** ifadesi, işçinin durumunu, yaşamının zorluğunu etkileyici bir dille okuyucuya/dinleyiciye sunan, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **El çılbah ayak çılbah** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak amacıyla göstergelerinin bağdaştırılma şekli değiştirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dalah tepdi dalah ciğerim kebap oluptur:*** Bu mısrada tarım işçisinin hastalığının yinelendiği anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **tepmek**[558] ifadesi, Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü'nde; *"hastalık, ya da kapanmak üzere olan yara yeniden azmak, yinelemek"* olarak yer almaktadır. Burada, tarım işçisinin dalak ve ciğerinde oluşan hastalığın yeniden baş gösterdiği dile getirilmektedir.

2- **Ciğerim kebap oluptur** ifadesinde, ciğerlerinden rahatsız olduğunu dile getiren işçi, ifadedeki her iki öğeyi birbirine benzeterek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

3- **Ciğerim kebap oluptur** ifadesi, **ciğer** ve **kebap** sözcükleri arasında benzetme yapılması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Ciğerim kebap oluptur** ifadesi, işçinin ciğerlerinin acıdığını, içinin hastalık nedeniyle yandığını şiire özel bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ciğerim kebap oluptur** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olmaları sebebiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[558] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

6- Mısrada yer alan **oluptur** sözcüğü, şairin bölge ağzını yansıttığı bir ifade olmakta; sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Avuçlarım ataştırkine gözlerim göldür gölektir:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tarım işçisinin gözlerinde ve vücudunda görülen hastalık belirtilerini sıralamaktadır.

1- **Avuçlarım ataştırkine** ifadesinde, işçinin vücut ısısının yüksekliği ile ateş arasında bağ kurularak güzel benzetme sanatı örneği yapılmaktadır.

2- **Avuçlarım ataştırkine** ifadesi, göstergelerin aralarındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Avuçlarım ataştırkine** ifadesi, tarım işçisinin durumunu okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, şiir diline uygun bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Avuçlarım ataştırkine** ifadesi, göstergelerin uyumsuzluğu ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ataştırkine** ifadesi, Ege Bölgesi'nin ağız özelliklerini yansıtan bir sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar örneğidir.

6- **Gözlerim göldür gölektir** ifadesinde, işçinin gözlerinin sürekli sulanıyor olması, benzetmelerle dile getirilmektedir. **Gölek**[559] sözcüğü, Türkiye Türkçesi Ağızlar Sözlüğü'nde *"küçük su birikintisi, gölcük, gölet; tarla içerisinde bulunan su havuzu, bataklık"* anlamlarıyla yer almaktadır.

Attilâ İlhan, benzeyen öğe olarak gözler ifadesini; kendisine benzetilen öğeler olarak da göl ve gölek sözcüklerini kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

7- **Gözlerim göldür gölektir** ifadesindeki sözcükler birbirlerine benzetilmekte; ifade ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmaktadır. Anlatım, böylelikle alışılmamış

[559] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Gözlerim göldür gölektir** ifadesi, işçinin hastalık belirtilerini estetik şekilde şiire taşıyan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

9- **Gözlerim göldür gölektir** ifadesi, şiir dilini etkili bir duruma getirmek amacıyla birbiriyle ilgisi bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

bir kırmızı bir yeşil

makasçı rıza'yım ne belledin ki ağabey
yılan yılan ışılar düşümde çifte ray
marşandiz geçer ki uzun uzun urgan
banliyo geçer ki posta geçer ki
otoray geçer ki gayrı ben duramam
makasçı rıza'yım ne belledin ki ağabey
aklıma ziyandır ha çatallı çifte ray
bir kırmızı bir yeşil vay gidi vay

yıldız kovalamaca gece sıfır yirmi beşte
cehennem döşüme kaymış içim dışım ateşte
yağmur mu yerim iğneden ipliğe ıslanırım
fakir bir akşam vakti altı otuz beş geçer
tik geçer tak geçer taşa keser ben kalırım
makasçı rıza'yım ne belledin ki ağabey
in cin top oynuyor ne kasaba ne bir köy
bir kırmızı bir yeşil vay gidi vay

Attilâ İlhan bu şiirinde, Anadolu bozkırındaki bir tren istasyonunda makasçı olarak görev yapan Rıza isimli bir kişiyi anlatmaktadır. Şiirde Rıza'nın yalnızlığı, bozkırın boşluğu ve sessizliği vurgulanmaktadır[560]. Attilâ İlhan şiirini, birinci teklik şahısla kaleme almakta, Rıza'yı konuşturmaktadır.

- ***Yılan yılan ışılar düşümde çifte ray:*** Bu mısrada, tren istasyonundaki raylar, uzunlukları ve kıvrımlı olmaları bakımlarından yılana benzetilmektedir.

1- **Çifte ray, yılan yılan ışılar** şeklinde nesre çevrilebilen ifadede, raylar ve yılan göstergeleri arasında şekil bakımından benzerlik oluşturulmakta; benzeyen ve benzetilen

[560] Attılâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 87.

öğelere yer verilmesiyle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Çifte ray, yılan yılan ışılar** ifadesinde, **yılan** sözcüğünün tekrarlanması ile yeni bir ikileme oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapmaya örnek verilmektedir.

3- **Çifte ray, yılan yılan ışılar** ifadesi, göstergelerin birbirlerine benzetilmeleri ile ölçünlü dil kurallarının dışında kalmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Çifte ray, yılan yılan ışılar** ifadesi, tren raylarının görüntüsünü farklı bir açıdan, benzetmelerle okuyucuya/dinleyiciye sunan, onlarda çağrışımlar uyandıran estetik bir anlatımdır; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Çifte ray, yılan yılan ışılar** ifadesindeki **ışılamak**[561] ifadesi; *"ışıldamak, parlamak"* anlamlarında dilimizde yer alan bir eylemdir.

- ***Marşandiz geçer ki uzun uzun urgan:*** Bu mısrada, tren istasyonundan geçen bir yük treni, uzunluğu bakımından urgana benzetilerek anlatılmaktadır.

1- **Marşandiz**[562]; *"yük treni"* anlamına gelen bir sözcüktür. Attilâ İlhan, **marşandiz, uzun uzun urgan** ifadesi ile, **urgan** ve **marşandiz** göstergelerini birbirlerine benzetmekte; bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

2- **Marşandiz, uzun uzun urgan** ifadesinde **uzun** sözcüğünün iki defa kullanılması ile ikileme örneği oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma meydana getirilmektedir.

3- **Marşandiz, uzun uzun urgan** ifadesi, marşandiz ve urgan sözcükleri arasında kurulan bağ ile günlük konuşma dilinden uzak bir anlatım olmakta; ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

4- **Marşandiz, uzun uzun urgan** ifadesi, güzel benzetme sanatının görüldüğü, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[561] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[562] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Yıldız kovalamaca gece sıfır yirmi beşte:*** Burada, makasçının gece vakti istasyondan geçen trenleri ve trenleri yönlendiren ışıkları sürekli kontrol altında tuttuğundan söz edilmektedir.

1- **Yıldız kovalamaca** ifadesindeki **yıldız**, **trenleri** yahut **istasyondaki ışıkları** kasteden bir ifadedir. Her iki şekilde de yıldız sözcüğü göndergesel anlamından uzaklaştırılmakta ve böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Yıldız kovalamaca** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldız kovalamaca** ifadesi, şiir dilini günlük kullanımdan ayırmak ve etkileyici bir anlatım oluşturmak amacıyla estetik şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldız kovalamaca** ifadesi, göstergelerin uyumsuzlukları ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Cehennem döşüme kaymış içim dışım ateşte:*** Bu mısrada makasçı Rıza'nın sıkıntısı, yalnızlığından dolayı çektiği acı ifade edilmektedir.

1- **Cehennem döşüme kaymış** ifadesinde, Rıza'nın yaşadığı sıkıntı, hissettiği olumsuz duygular **cehennem** göstergesi ile dile getirilmektedir. Attilâ İlhan, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Cehennem döşüme kaymış** ifadesi, mantığa aykırı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Cehennem döşüme kaymış** ifadesi, Rıza'nın yaşadığı yalnızlığı, hüznü, sıkıntıyı estetik şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Cehennem döşüme kaymış** anlatımı, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **İçim dışım ateşte** ifadesi, mısradaki diğer anlatım gibi Rıza'nın sıkıntısını, kederini yansıtan bir ifadedir. Sıkıntı, keder, mutsuzluk gibi soyut kavramlar bu ifade ile daha somut olarak dile getirilmekte; bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturulmaktadır.

6- **İçim dışım ateşte** ifadesi, konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir anlatımdır; bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **İçim dışım ateşte** ifadesi, Rıza'nın hisleri ile ilgili okuyucuyu/dinleyiciyi bilgilendiren, onlarda tasarımlar ve duygu değeri oluşturan estetik bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **İçim dışım ateşte** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yağmur mu yerim iğneden ipliğe ıslanırım:*** Bu mısrada, makasçı Rıza'nın görev başında iken yağmura yakalandığı ve sırılsıklam ıslandığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **iğneden ipliğe ıslanırım** ifadesidir. **İğneden ipliğe**[563] ifadesi; *"ne kadar eşya varsa"* anlamında kullanılmaktadır. Rıza, baştan ayağa kadar ıslandığını iğneden ipliğe ifadesi ile anlatmakta; böylelikle ifadenin göndergesel anlamında değişiklik yapmaktadır. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **İğneden ipliğe ıslanırım** ifadesi, göndergesel anlamının dışında bir anlam yüklenerek şiire estetik bir hava kazandırmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **İğneden ipliğe ıslanırım** ifadesi, göndergesel anlamından uzaklaştığı için dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[563] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Fakir bir akşam vakti altı otuz beş geçer:*** Bu mısrada, makasçının bir akşam vakti, saat altı sularında görevi başında olduğu anlatılmaktadır.

1- **Fakir bir akşam** ifadesindeki **fakir** göstergesi, **sessiz**, **sakin** gibi anlamlarda kullanılmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması oluşturulmaktadır.

2- **Fakir bir akşam** ifadesi, **fakir** sözcüğünün gerçek anlamının dışına çıkması üzere meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Fakir bir akşam** ifadesi, istasyonun ıssızlığını, insanlardan yoksunluğunu şiirsel üslupla ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Fakir bir akşam** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bağdaştırmasıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Tik geçer tak geçer taşa keser ben kalırım:*** Bu mısrada zamanın akıp gitmesine rağmen, Rıza'nın istasyondan ayrılmadığı, sürekli orada bulunduğu anlatılmaktadır.

1- Mısradaki **tik geçer tak geçer** ifadesi, zamanın ilerlediğini anlatan bir ifadedir ve aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Tik geçer tak geçer** anlatımı, sözcüklerin bir arada farklı bir anlam kazanmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tik geçer tak geçer** ifadesi, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Tik geçer tak geçer** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Taşa kesmek** ifadesi ile Rıza'nın, istasyondan hiç ayrılmadığı anlatılmak istenmektedir. Rıza'nın adeta bir taş gibi aynı yerde durduğunu anlatan ifade ile aktarma – deyim aktarması örneği yapılmaktadır.

6- **Taşa keser(im)** anlatımı, yadırgatıcı ve konuşma dilinden uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Taşa keser(im)** ifadesi, Attilâ İlhan'ın okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Taşa keser(im)** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

müçteba kulunuz

müçteba kulunuz / iki iki daha dört
kalem odasında yalnız efendim
efendim adamcağız / iki iki daha dört
çok kalem tüketmiş mürekkep yalamış
eski muhasebeci / iki iki daha dört
şekerci hamdi bey böyle söylemiş

şekerci hamdi bey kim / elde var iki
asıl bana sorun bana efendim
hesabı şaşmazdı / elde var iki
üstelik namuslu adamdı gayet
şeytana mı uydu / elde var iki
bunun bir sebebi olmalı elbet

müçteba kulunuz / dört sene beş ay
ikinci koğuşta yalnız efendim
ihtilâs dediler / dört sene beş ay
rezil rüsvay oldu düştü dillere
tövbe tövbe rabbim / dört sene beş ay
mahpuslarda çürüdü gitti fukara

Attilâ İlhan bu şiirinde, Anadolu'nun bir yerinde devlet memuru olarak çalışan bir muhasebeciden söz etmekte; muhasebecinin yaşadığı geçim sıkıntısından ötürü yanlış bir yola girdiğini ve bunun sonucunda da hapse düştüğünü anlatmaktadır[564]. Şair, bu şiirini de 1. teklik şahsın ağzından yazmakta, muhasebeciyi konuşturmaktadır.

- ***Müçteba kulunuz / iki iki daha dört:*** Bu mısrada, muhasebeci amirine seslenmekte ve kendisinin seçilmiş bir kimse olduğunu vurgulamaktadır.

[564] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 87.

1- **Müçteba kulunuz** ifadesinde yer alan **müçteba**[565] sözcüğü; Arapça kökenli bir sözcüktür ve *"seçilmiş, seçkin"* anlamlarına gelmektedir. **Kul**[566] sözcüğü ise; *"Tanrı'ya göre insan, abd; köle; Karavaş"* gibi anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük burada göndergesel anlamlarının dışında, **çalışan** anlamında kullanılmakta; **müçteba kulunuz** ifadesi ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Müçteba kulunuz** ifadesi, göstergenin göndergesel anlamının dışında kullanılması ile dil kurallarından sapan bir bağdaştırma olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Müçteba kulunuz** ifadesi, şairin şiirine estetik bir yön kazandırmak amacıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Müçteba kulunuz** ifadesi, gerçek anlamının dışına çıkan **kul** sözcüğü nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Çok kalem tüketmiş mürekkep yalamış:*** Bu mısrada, muhasebecinin yaptığı iş ile ilgili iyi bir eğitim aldığı, bilgili bir kimse olduğu anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **çok kalem tüketmiş** ifadesi, muhasebecinin iyi bir tahsil gördüğünü anlatmaya yarayan bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Çok kalem tüketmiş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışında, farklı bir anlam içermeleri nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çok kalem tüketmiş** ifadesi, muhasebecinin iyi bir eğitim aldığını, çok okuyup yazdığını, şiire uygun bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Çok kalem tüketmiş** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun olmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[565] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[566] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- Mısradaki **mürekkep yalamış**[567] ifadesi; *"çok okumuş, yazmış olmak"* anlamına gelen ve halk arasında da yaygın olarak kullanılan bir ifadedir.

[567] http://tdkterim.gov.tr/bts/

eyi muz eyi

çarşıkapı'dan yola düşürdüm eyi muz eyi
hemi aksaray'ı aşırdım eyi muz eyi
apartumanlar eh üstüme üstüme geliyler
kimin kimesnenin muz alası yohtur
güneş getmiş marmara'nın denizini kalaylar
üç kâğıda indik mi işimiz köktür
üç yüz yirmi beşe eyi muz eyi
hastalara şifa eyi muz eyi

muz ıscah delisi ne gonuştun akran
ağacını dalını biz köycek tanıman
eh bizim ahlatımız boldur ısıtmanın domuzu
eh domalan bilirik yeralması bilirik
nerden yiyecuh dersin portikeli muzu
anam avradım olsun zerdali diye ölürük
istanbul sokakları kesme taş kara katran
dolan reşadiye'li silahşör ahmet dolan

ikindiyn şişli'deyik ya eyi muz eyi
ya bittik ya bitirdik ya eyi muz eyi
kilosu üç kâğıttan üç kilo çektik madama
aha gohulu bunnar Allah yapısı bunnar
danası yiyecuhmuş eyledi dürdü besleme
ezanlar dökülüşür kandiller oynar
unkapanı'nda kermo'nun hanı eyi muz eyi
eh silahşör ahmet anayın dini eyi muz eyi

Attilâ İlhan bu şiirinde, Tokat'ın Reşadiye ilçesinden büyük şehre, İstanbul'a göç eden Ahmet isimli bir kişiyi anlatmaktadır[568]. Ahmet, İstanbul'a göç ettikten sonra sokak sokak dolaşarak meyve satmaya, hayatını kazanmaya çalışır. Anadolu insanını temsil eden Ahmet ile büyük şehir arasındaki farklılıklar, bu şiirde asıl anlatılmak istenen konudur; ayrıca küçük yerlerden büyük şehirlere göç, somutlaştırılarak anlatılmaktadır. Şiirinde Tokat ilinin ağız özelliklerini yansıtan Attilâ İlhan, Halk Şiiri'ne uygun bir anlatım sergilerken argo tabirlere de yer vermektedir.

- ***Çarşıkapı'dan yola düşürdüm eyi muz eyi:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Ahmet'in İstanbul'un Fatih semtine bağlı Çarşıkapı'da seyyar olarak meyve satmaya çalıştığını anlatmaktadır.

1- **Yola düşürdüm** ifadesi, **yola düşmek** deyimiyle aynı görevi yapmakta; **yola çıkmak, yola koyulmak** anlamlarına gelmektedir. Yola düşmek deyiminin yapısında değişiklik oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yola düşürmek** ifadesi, örneksendiği deyim gibi **yola çıkmak** anlamını taşıyan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Yola düşürmek** ifadesi, deyimin yapısında değişiklik yapıldığı için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Yola düşürmek** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **eyi muz eyi** ifadesinde, Ahmet, sattığı muzları methetmektedir. **Eyi** sözcüğü, ortak dilde **iyi** şeklinde kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, Tokat'ın Reşadiye ilçesinden olduğunu belirttiği Ahmet'i anlatırken, O'nun ağız özelliklerini kullanmakta; bu kullanımı ile sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

---

[568] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 87-88.

- ***Apartumanlar eh üstüme üstüme geliyler:*** Bu mısrada, Ahmet'in büyük şehir karşısındaki şaşkınlığı anlatılırken, İstanbul'a pek alışamadığı fikri de okuyucuya/dinleyiciye ulaştırılmaktadır.

1- **Apartumanlar** ve **geliyler** ifadeleri ile Ahmet'in ağız özelliklerini şiir diline taşıyan Attilâ İlhan, bu sözcüklerle sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

2- **Apartumanlar üstüme üstüme geliyler** ifadesinde yer alan **üstüne gelmek**[569]; *"üstüne varmak; zorlamak; saldırmak"* gibi farklı anlamlara sahip olan bir ifadedir. İfade, göndergesel anlamlarının dışında; İstanbul'un sıkışık sokaklarının, kalabalığının, yüksek apartmanlarının Ahmet'e sıkıntı verdiğini anlatmaktadır. **Üstüne gelmek** ifadesinin gerçek anlamının değiştirilmesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

3- **Apartumanlar üstüme üstüme geliyler** ifadesinde yeni bir ikileme meydana getiren şair, sapma – sözcüksel sapmaya da örnek oluşturmaktadır.

4- **Apartumanlar üstüme üstüme geliyler** ifadesi, estetik ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Güneş getmiş marmara'nın denizini kalaylar:*** Bu mısrada, akşam vaktinin yaklaştığı, güneşin Marmara Denizi üzerinden batmak üzere olduğu anlatılmaktadır.

1- **Güneş, Marmara'nın denizini kalaylar** ifadesinde yer alan **kalaylamak**[570] eylemi; *"oksitlenmeden korumak için bir metal parçasını veya kabı kalay tabakası ile kaplamak; mecaz olarak eksiklikleri, kusurları görünüşte gizlemeye çalışmak; argo olarak sövmek"* gibi üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Güneşin Marmara Denizi'nden batmak üzere olduğu **kalaylamak** eylemi ile anlatılmakta; eylem göndergesel anlamlarından uzaklaştığı için ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

---

[569] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[570] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Güneş, Marmara'nın denizini kalaylar** ifadesi, Attilâ İlhan'ın özgün ve estetik anlatımıdır. İfade, bu sebeple alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Güneş, Marmara'nın denizini kalaylar** ifadesi, anlam bakımından birbiriyle uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- Mısrada yer alan **getmiş** ifadesi, Reşadiye ilçesinin ağız özelliklerini yansıtması bakımından önemlidir ve ifade, sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnektir.

- ***Üç kâğıda indik mi işimiz köktür:*** Bu mısrada, Ahmet'in muzun kilosunu üç kâğıttan satarsa zarara gireceğinden söz edilmektedir.

1- Mısrada yer alan **kâğıt**[571] sözcüğü; *"halk arasında kâğıt para"* anlamında kullanılmaktadır.

2- **Kök** sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında, **kötü, fena,** ifadelerinin yerine kullanılmaktadır. Bu ifade ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Kök** sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaştırılması, ifadenin mantığa aykırı bir hâl almasına neden olmakta ve **işimiz köktür** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **İşimiz köktür** ifadesi, şairin şiirine yeni ifadeler kattığı, sözcüklerin anlamlarında değişiklik yaptığı estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **İşimiz köktür** ifadesi, göndergesel anlamından uzaklaştırılan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarından ayrılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[571] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Muz ıscah delisi ne gonuştun akran:*** Bu mısrada muzun, sıcak bölgelerde yetiştiği anlatılmaktadır.

1- **Muz ıscah delisi** ifadesinde yer alan **deli** göstergesi, göndergesel anlamının dışında, muzun sıcak ortamlarda yetiştiğini, sıcak bölgeleri sevdiğini anlatmak için kullanılmaktadır. Böylelikle ifade, aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- **Muz ıscah delisi** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma şekillerinden özellikle değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Muz ıscah delisi** ifadesi, Attilâ İlhan'ın şiirsel üsluba uygun olması için oluşturduğu estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Muz ıscah delisi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyuşum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **ıscah** ve **gonuştun** ifadeleri, Reşadiye'nin ağız özelliklerini yansıtmaları açısından önem taşımaktadırlar. İfadeler, sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşki etmektedir.

- ***Eh bizim ahlatımız boldur ısıtmanın domuzu:*** Attilâ İlhan burada, Ahmet'in karşısında bulunan bir kimseyle sohbet ettiği fikrini uyandırmaktadır. Ahmet, karşısındaki kişiye kendi memleketinde yetişen ahlatlardan, meyvelerden söz etmektedir.

1- Mısrada yer alan **ısıtma**[572] sözcüğü; *"ısıtma işi; sıtma"* gibi iki farklı anlama sahip olan bir sözcüktür. Sözcük mısrada, **sıtma** anlamında kullanılmaktadır. Isıtmanın domuzu ifadesinde yer alan **domuz**[573] göstergesi; *"mecaz olarak hain, ters, inatçı, aksi, hınzır kimse"* anlamlarında kullanılmaktadır. **Isıtmanın domuzu** ifadesini, muhabbet ettiği kişi için kullanan Ahmet, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[572] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[573] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Isıtmanın domuzu** anlatımı, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun düşmemesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Isıtmanın domuzu** ifadesi, gerek şiirsel anlatıma uygun olması, gerek Tokat'ın ağız özelliklerini yansıtması bakımlarından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Isıtmanın domuzu** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dolan reşadiye'li silahşör ahmet dolan:*** Bu mısrada Ahmet kendisine daha gezmesi gereken çok yer olduğunu, çalışması lâzım geldiğini hatırlatmaktadır.

1- Mısrada dikkati çeken ifade, **silahşör Ahmet** ifadesidir. Attilâ İlhan bu ifade ile, Ahmet'in çalışkanlığını, hayatını kazanma konusundaki azmini ifadeye çalışmakta; **silahşör** sözcüğü ile **savaşçı, çalışkan** kişiliğini kastetmektedir. Bu kullanımla şair, aktarma – deyim aktarması türüne örnek vermektedir.

2- **Silahşör Ahmet** ifadesi, günlük dilden uzak, mantığa aykırı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Silahşör Ahmet** ifadesi, Ahmet'in kişilik özellikleri hakkında çağrışımlar uyandıran, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Silahşör Ahmet** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Danası yiyecuhmuş eyledi dürdü besleme:*** Şiirin bu mısra ile ilgili olan kısımlarında, bir madamın Ahmet'ten üç kilo muz aldırdığı anlatılmaktadır. Burada, madamın yardımcısı muzu satın aldıktan sonra madamın oğluna vereceğini açıklamaktadır.

1- **Danası yiyecuhmuş** ifadesinde yer alan **dana** sözcüğü, göndergesel anlamından ayrı olarak, **erkek evlat** yerine geçmekte; bu kullanımla aktarma – deyim

aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Danası yiyecuhmuş** ifadesi, **dana** sözcüğünün gerçek anlamının dışına çıkarak anlam aktarmasına uğramasıyla oluşan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Danası yiyecuhmuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiir diline uygun bir anlatım sunmak amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Danası yiyecuhmuş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ezanlar dökülüşür kandiller oynar:*** Bu mısrada, Ahmet'in çalıştığı sırada kandillerin yakılmasıyla akşam vaktinin geldiği ve ezan okunmaya başlandığı ifade edilmektedir.

1- **Ezanlar dökülüşür** ifadesindeki **dökülüşmek**[574] eylemi; *"üşüşmek, toplu olarak gitmek"* anlamlarında dilimizde bulunan bir ifadedir. İfade mısrada, gerçek anlamının dışında, **okunmak** anlamında kullanılmaktadır. Bu nedenle, **ezanlar dökülüşür** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ezanlar dökülüşür** ifadesi, Tokat ilinin ağız özelliklerini yansıtan şiir dili için uygun ve estetik bir anlatımdır; ifade, böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Ezanlar dökülüşür** ifadesi, **dökülüşmek** eyleminin göndergesel anlamının dışına çıkması sonucunda olşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- Mısrada yer alan bir diğer önemli ifade; **kandiller oynar** ifadesidir. **Oynamak** eylemi, gerçek anlamlarının dışında, **yanmak** olarak kullanılmakta ve bu ifade ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

5- **Kandiller oynar** ifadesi, Attilâ İlhan'ın estetik kaygıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[574] http://tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Kandiller oynar** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Eh silahşör ahmet anayın dini eyi muz eyi:*** Bu mısrada, Ahmet'in sattığı muzların kalitesini övdüğü açıkça görülmektedir.

1- **Anayın dini** ifadesi, ortak dilde **anasının dini** şeklinde kullanılan, sözlüklere geçmemiş kaba bir tabirdir ve genellikle şaşılan bir durum karşısında verilen tepkiyi gösterir. İfade burada, yaygın olan bu anlamının dışında, muzların kalitesini övme amaçlı kullanılmakta ve bu anlatımla alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Anayın dini** ifadesi, halk arasında sıkça kullanılan bir ifadeyi şiir diline kazandırması bakımından önemlidir ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Anayın dini** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaşarak ölçünlü dil kurallarına aykırı bir bağdaştırma meydana getirmekte ve ifade, sapma – anlambilimsel sapma türüne örnek olmaktadır.

ibrahim'lerin evi

sağdan birinci ev ibrahim'lerin evi
kapı gibi gibi kapıda üç ibrahimler
halil ibrahim sefer ibrahim bekir ibrahim
giyinip kuşanmışlar kıl pranga kızıl çengi
üç bitirim ibrahim üçü birbirinden beter
halil ibrahim sefer ibrahim bekir ibrahim

eğri bak doğru konuş yabancı değil haydar bey
galata'da köfteciyi güvercin gibi indiren
parlak halil parlak ibrahim halil ibrahim
sultanahmet olmazsa kaldır üsküdar'a koy
imanım tramvay bize de mi dan dan
erkek halil erkek ibrahim halil ibrahim

var mı yok mu güreşsin akşamlara kadar
durmadan pes ettirsin imkânsız şâkir'i
kıyak sefer kıyak ibrahim sefer ibrahim
haftada üç gece garanti abanoz'a gider
dedik ya baba eşşek oğlu eşşeğin biri
berbat sefer berbat ibrahim sefer ibrahim

atı alan üsküdar'da kaldı öteye geçemedi
hırsız gelmiş gidecek bak şundaki surata
oynak bekir oynak ibrahim bekir ibrahim
okumam yoktur ama kayseri'liyim dedi
ikinci asliye ceza'da namussuz kerâta
titrek bekir titrek ibrahim bekir ibrahim

sağdan birinci ev ibrahim'lerin evi
ev değil canavar yatağı tekmil mahalle bilir
halil ibrahim sefer ibrahim bekir ibrahim

üç canavar ibrahim üç imansız bedevi
kasımpaşa'ya iner her akşam volta alır
halil ibrahim sefer ibrahim bekir İbrahim

Attilâ İlhan, "İbrahim'lerin Evi" adlı bu şiirde; çeşitli suçlardan tutuklanan bir baba ve iki oğlunu konu edinmektedir. Şiirine Bekir İbrahim, Sefer İbrahim ve Halil İbrahim'in görüntüsünü tasvirle başlayan şair, devamında hangi suçları işledikleri hakkında bilgi vermekte, sonunda da tutuklandıklarını dile getirmektedir.

Attilâ İlhan, bu şiirini de Paris'te olduğu sırada kaleme almıştır[575].

- ***Kapı gibi gibi kapıda üç ibrahimler:*** Bu mısrada Attilâ İlhan, üç İbrahim'in heybetli görüntüsünü tasvire çalışmaktadır.

1- Mısrada tekrarlanan **gibi** benzetme ilgeci, üç İbrahim'in heybetini, iri cüssesini daha net ve etkileyici şekilde anlatmak amacıyla kullanılmakta; **gibi gibi** ifadesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısrada **gibi** benzetme ilgeci ile, üç İbrahim'i cüsseleri nedeniyle kapıya benzeten şair, bu anlatımı ile benzetme sanatı oluşturmaktadır.

3- Mısra, **gibi gibi** ifadesi ile ölçünlü dil kurallarından uzaklaşmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, İbrahimlerin görüntülerini tasvir eden, okuyucuya/dinleyiciye bu hususta çağrışımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Giyinip kuşanmışlar kıl pranga kızıl çengi:*** Bu mısrada, İbrahimlerin bir yere gitmek üzere hazırlandıkları, giyinip kuşandıkları anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **kıl pranga kızıl çengi**[576] ifadesi; argo bir tabirdir ve *"çok şık ve özenli giyinmiş"* anlamında kullanılmaktadır. Şair, halk arasında konuşulan bu argo

[575] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 88.
[576] http://www.privatesozluk.com/

tabiri, şiirinde kullanarak daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamaktadır. Argo tabir içerisinde yer alan sözcükler, göndergesel anlamlarının dışına çıktıkları için ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Kıl pranga kızıl çengi** ifadesi, şiirdeki orijinal anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Kıl pranga kızıl çengi** anlatımı, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Eğri bak doğru konuş yabancı değil haydar bey:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında İbrahimlere seslenerek işledikleri suçları dosdoğru anlatmaları gerektiğini söylemektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **eğri bak doğru konuş** ifadesidir. İfade, **eğri oturup doğru konuşalım** atasözünün yapısında değişiklik meydana getirilerek oluşturulmuş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Eğri bak doğru konuş** ifadesi, örneksendiği **eğri oturup doğru konuşalım**[577] atasözü ile aynı anlamdadır. Atasözü; *"birisine karşı tutumumuz ne olursa olsun doğruyu söylemeliyiz"* anlamına gelmektedir. Atasözünün yapısının değişitirilmesi sonucunda oluşan ifade aynı anlamı taşımakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- **Eğri bak doğru konuş** ifadesi, atasözünün yapısının bozulması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Eğri bak doğru konuş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Galata'da köfteciyi güvercin gibi indiren:*** Bu mısrada Halil İbrahim'in Galata'daki bir köfteciyi öldürdüğünden söz edilmektedir.

---

[577] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- **İndirmek**[578] eylemi; *"yüksekten, sarp ve kötü yerden veya yukarıdan aşağıya inmesini sağlamak; bir taşıt veya binek hayvanından aşağıya almak; fiyatını azaltmak, düşürmek; hızla vurmak; kapamak; yağmur, sis birdenbire bastırmak; kırmak, tahrip etmek"* gibi birçok farklı anlamda kullanılmaktadır. Eylem, mısrada göndergesel anlamlarının dışında **öldürmek** anlamıyla yer almakta, bu sebeple **köfteciyi güvercin gibi indiren** ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Köfteciyi güvercin gibi indiren** ifadesi, Halil İbrahim'in işlediği cinayeti şiire özel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar oluşturan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Köfteciyi güvercin gibi indiren** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcılarının birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- Attilâ İlhan, mısra'ında **gibi** benzetme ilgecini kullanarak köfteci ve güvercin arasında benzetme sanatı meydana getirmektedir.

- ***İmanım tramvay bize de mi dan dan:*** Bu mısrada Hail İbrahim'in köfteciyi vurduğu hatırlatılmakta ve kendilerine karşı ateş edip etmeyeceği sorgulanmaktadır.

1- Mısrada yer alan **imanım**[579] ifadesi, argo bir tabirdir ve *"herhangi birisine karşı "azizim, arkadaşım" anlamında kullanılır."*

2- Mısrada yer alan **dan dan**[580] ifadesi sözlüklerde; *"kaba, kırıcı bir biçimde"* anlamında yer almaktadır. Ancak **dan dan** kullanımı burada, silahın ateşlenmesi sırasında çıkan sesi yansıtmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

3- **Bize de mi dan dan** ifadesi, **dan dan** ifadesinin göndergesel anlamından uzaklaşması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[578] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[579] Hulki Aktunç, *Büyük Argo Sözlüğü*, …, s. 152.
[580] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Bize de mi dan dan** ifadesi, şiiri zenginleştiren anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Bize de mi dan dan** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Var mı yok mu güreşsin akşamlara kadar:*** Şair, şiirinin bu mısra ile ilgili olan kısımda Sefer İbrahim'den bahsetmektedir. Bu mısrada, Sefer İbrahim'in vaktini güreşle harcadığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada ilk dikkat çeken ifade **var mı yok mu** ifadesidir. Halk arasında **varsa yoksa** şeklinde kullanılan ve önceliklerin belirtilmesine yarayan ifade, yapısının değiştirilmesi ile **var mı yok mu** olarak şiire geçmekte; bu kullanımla sapma – sözcüksel sapma örneği verilmektedir.

2- **Var mı yok mu güreşsin** ifadesi, **varsa yoksa** ifadesinin bozulması sonucunda meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Var mı yok mu güreşsin** ifadesi, şairin dikkat çekmek, şiir diline hareket kazandırmak gibi amaçlarla oluşturduğu özgün bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Dedik ya baba eşşek oğlu eşşeğin biri:*** Attilâ İlhan, Sefer İbrahim'den bahsettiği bu bölümde, O'nun nasıl bir insan olduğu hususunda bilgi vermektedir.

1- Mısrada yer alan **eşşek oğlu eşşek** anlatımı Sefer İbrahim için kullanılmakta; bununla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Eşşek oğlu eşşek** ifadesinde yer alan göstergeler, gerçek anlamları dışında kullanıldığı için ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Eşşek oğlu eşşek** ifadesi, şairin özgün anlatımıdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Eşşek oğlu eşşek** ifadesi, sözcüklerin anlamları dışında kullanılmasından dolayı sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Yazım kurallarına göre **eşek** şeklinde yazılması gereken sözcük, burada **eşşek** olarak çift **–ş** ile yazılmakta; bu kullanımla sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek verilmektedir.

- ***Atı alan üsküdar'da kaldı öteye geçemedi:*** Attilâ İlhan, şiirin bu mısra'ı ile ilgili olan diğer mısralarında Bekir İbrahim'den ve O'nun hırsızlık yaptığından bahsetmektedir. Burada da Bekir İbrahim'in hırsızlık yaptığı bir sırada yakalandığı anlatılmaktadır.

1- **Atı alan Üsküdar'da kaldı öteye geçemedi** ifadesi, atı alan Üsküdar'ı geçti atasözünün yapısının bozulması sonucu oluşturulmuş bir ifadedir ve sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Atı alan Üsküdar'da kaldı öteye geçemedi** ifadesi, Bekir İbrahim'in hırsızlık yaptığı sırada yakalandığını anlatan, yapısı değiştirilmiş bir atasözüdür ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Atı alan Üsküdar'da kaldı öteye geçemedi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve mısradaki estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ev değil canavar yatağı tekmil mahalle bilir:*** Bu mısrada, İbrahimler, yaptıkları kötü işlerden dolayı, kötü insan olmalarından dolayı canavara benzetilmekte; evleri de canavar yatağı olarak adlandırılmaktadır.

1- **Ev değil canavar yatağı** ifadesinde, İbrahimlerin evi canavar yatağı olarak değerlendirilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılmasıyla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Ev değil canavar yatağı** ifadesi, mantığa aykırı, yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ev değil canavar yatağı** ifadesi, İbrahimlerin nasıl insanlar olduğunu şiirsel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ev değil canavar yatağı** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma şekillerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kasımpaşa'ya iner her akşam volta alır:*** Bu mısrada, İbrahimlerin her akşam Kasımpaşa'ya giderek aşağı yukarı gezindiklerinden söz edilmektedir.

1- **Volta alır** ifadesi, argo olarak *"bir aşağı bir yukarı dolaşmak"* anlamında kullanılan **volta atmak**[581] ifadesinin yapısının bozulması sonucu oluşmuş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Volta alır** ifadesi, **volta atmak** birleişk kelimesinin yapısının bozulması ile oluştuğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Volta alır** ifadesi, şairin dikkat çekmek, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak için oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

[581] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

berber salih hikâyesi

dükkâna karşı fesleğen saksısı
ercüment bey kaymakam eskisi
canıma okudu ortanca kızı
/ acap istesem verirler mi
otur kerâta onu sana vermezler /

belkıs'ın yaptığı hem cilve hem naz
gözüm görmez oldu ustura makas
kaymakam mendeburu üstelik herkes
/ acap istesem verirler mi
otur kerâta onu sana vermezler /

bugün veresiye yarın peşin
düşün berber salih düşün
düşün düşün boktur işin
/ acap istesem verirler mi
otur kerâta onu sana vermezler /

Attilâ İhan bu şiirde, berberlik yapan Salih ismindeki delikanlının kaymakamın kızına olan aşkını işlemektedir. Berber Salih ile kaymakamın kızı arasında sınıf farkı vardır. Bu sebeple de bu aşkın çaresi yoktur, kavuşmak imkânsızdır.

Şiir, tekerleme şeklinde oluşturulmuştur. Attilâ İlhan bu şiirini, ninesinden dinlediği masalların söyleyişinde kaleme almaktadır. Özellikle şiirde tekrarlanan nakarat kısmı, dinlediği masalların birinde de aynen yer almaktadır[582].

Attilâ İlhan'ın tekerleme biçiminde oluşturduğu şiirinde kullandığı tüm sözcükler, ifadeler, atasözleri gündelik konuşma dilinde sıkça kullanılan, tanıdık

[582] Attılâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 88.

olduğumuz ifadelerdir. Şiirde, ölçünlü dil kurallarına aykırı hiçbir ifade bulunmamakta; bu sebeple de alışılmamış bağdaştırma örneği yer almamaktadır.

deli asâf

şekviranlı köyünden kamyonlar gelir geçer
lâstikleri ısınmış toza kesmiş camları
kavakların altında selâma durur saf saf
şekviran ahalisi uzun dağ adamları
şekviranlı köyünden kamyonlar gelir geçer
lâstikleri ısınmış toza kesmiş camları
dağların yürüdüğü sıklet yaz akşamları

ana avrat düz gider toza dumana karşı
kamyonlar dursun ister el eder deli asâf
şekviranlı köyünden kamyonlar gelir geçer
erkek incirde yemiş kara şoförde insaf
ana avrat düz gider toza dumana karşı
bıyıkları çitlenbik bakışları bir tuhaf
kamyonlar dursun ister el eder deli asâf

şekviranlı köyünde bahar mı ki yaz mı ki
rahmet iner kamyonun fenerleri ıslanır
izmir derler bir şehir uzakta bir yer imiş
etrafı bağlık bahçelik içinde üzüm işlenir
deli asâf dediğin bir rüzgârda toz mu ki
rahmet iner yol uzar karşı dağlar puslanır
kamyonlar gelir geçer fenerleri ıslanır

şekviranlı köyünden yola düşmüş piyade
hey gidi deli asâf / ne bir mektup ne haber
izmir derler bir şehir uzakta bir yer imiş
üstünde parça parça kara bulutlar gezer
sonra gidiş o gidiş elli kuruş kesede
rivayet ölesiymiş gurbet ölümden beter

hey gidi deli asâf / ne bir mektup ne haber

şekviranlı köyünden kamyonlar gelir geçer
lâstikleri ısınmış toza kesmiş camları
tepeleme kum çeker taş çeker kömür çeker
dağların yürüdüğü sıklet yaz akşamları
lâstikleri ısınmış toza kesmiş camları

Attilâ İlhan bu şiirine, dağların arasındaki bir köyde yaşayan deli Asâf isimli bir adamı konu etmektedir. Deli Asâf, gelip geçen kamyonlara bakar ve görmediği yerlere gitmek, bilmediği yerleri görmek, tanımak ister. Şair, Asâf'ın bu tutkusunu işlerken aynı zamanda kırsal kesimden şehirlere göçü de ele almaktadır. Şiir, tekerleme yöntemiyle yazılmış, içinde imgeler barındıran bir şiirdir. Attilâ İlhan'ın bu şiiri, pek çok şiirinde olduğu gibi bir senaryo içermektedir[583].

- ***Lâstikleri ısınmış toza kesmiş camları:*** Bu mısrada, köyden gelip geçen kamyonlardan bahsedilmekte; kamyonların uzun süre yol gitmeleri sebebiyle lâstiklerinin ısındığı, camlarının toz olduğu anlatılmaktadır.

1- **Camları toza kesmiş** ifadesinde yer alan **kesmek** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında **olmak, bulaşmak** gibi anlamlarda kullanılmaktadır. İfade, bu sebeple ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Camları toza kesmiş** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla oluşturulmuş estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Camları toza kesmiş** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[583] Attılâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 88-89.

- ***Dağların yürüdüğü sıklet yaz akşamları:*** Attilâ İlhan, Şekviranlı köyünden insan manzaraları sunduğu şiirinin bu mısra'ında mevsimin yaz olduğunu belirtmekte ve sıkıntılı bir havanın etrafa hâkim olduğunu dile getirmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **dağların yürüdüğü** ifadesidir. Burada, sıcak bir yaz akşamında dağların hareket ediyormuş, yer değiştiriyormuş gibi göründüğü anlatılarak mantığa aykırı bir ifade oluşturulmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

2- **Dağların yürüdüğü** ifadesi, şairin Şekviranlı dağlarının yaz akşamlarında nasıl göründüğünü tasvire çalışan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Dağların yürüdüğü** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine uygun olmaması nedeniyle meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Erkek incirde yemiş kara şoförde insaf:*** Bu mısrada, yaz mevsiminde, Şekviranlı köyündeki ağaçlarda incirlerin bulunduğu belirtilirken kamyon şoförünün incir ağaçlarına karşı insaflı davrandığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **erkek incir**[584] ifadesinin açıklaması şudur; *"incir ağaçlarının üzerindeki çiçeklerin erkek olduğunu anlatan bir ifadedir, dişi ve erkek çiçekleri içeren meyveler ayrı ağaçlarda bulunmaktadır."*

2- **Kara şoför** ifadesinde şoförün ten renginin esmer olduğu anlatılırken kara sözcüğü, göndergesel anlamından ayrılmaktadır. Attilâ İlhan, **kara** ve **esmer** göstergeleri arasında benzerlik oluşturarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Kara şoför** ifadesi, kara sözcüğünün göndergesel anlamından ayrılması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Kara şoför** ifadesi, şairin bu şiirine uygun, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

---

[584] http://www.agaclar.net/forum/

5- **Kara şoför** ifadesi, yadırgatıcı bağdaştırmasıyla ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bıyıkları çitlenbik bakışları bir tuhaf:*** Bu mısrada, esmer tenli kamyon şoförü görünüş ve davranış bakımlarından okuyucuya/dinleyiciye tanıtılmaktadır.

1- **Bıyıkları çitlenbik** ifadesinde yer alan ve yazım kurallarına göre **çitlembik**[585] şeklinde yazılan ifade; *"kara ağaçgillerden, düz kabuklu, kerestesi sert ve dayanıklı bir ağaç, çıtlık, menengiç; bu ağacın mercimekten büyük, yuvarlak, buruk lezzette meyvesi"* anlamına gelmektedir. Şair, şoförün bıyığının şekli ile çitlembik ağacının meyvesi arasında bağ kurmakta; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Bıyıkları çitlenbik** ifadesi, göstergelerin aralarında anlam bütünlüğü oluşturulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bıyıkları çitlenbik** ifadesi, şoförün bıyıklarının şekli ile ilgili bir görüntü oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bıyıkları çitlenbik** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Deli asâf dediğin bir rüzgârda toz mu ki:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, Asâf'ı, rüzgârla birlikte ordan oraya savrulan bir toz zerresi olarak niteleyerek O'nun toz zerresi gibi şehirden şehre ülkeden ülkeye gezme arzusunu ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada Asâf ve rüzgârdaki toz zerresi arasında bağlantı kuran şair, benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- Mısra, sözcükler arasında oluşturulan bağ ile günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[585] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, Asâf'ın kurduğu hayalleri estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye taşıyan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(İzmir derler bir şehir uzakta bir yer imiş)***

Üstünde parça parça kara bulutlar gezer: Bu mısrada, İzmir hakkında bilgi verilmektedir.

1- **Parça parça kara bulutlar gezer** ifadesindeki **parça parça**[586] ikilemesi mısrada; *"azar azar, bölüm bölüm"* anlamında yer almaktadır.

2- **Parça parça kara bulutlar gezer** ifadesinde yer alan **gezmek**[587] eylemi; *"hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek; bir yerde dolaşmak, yürümek; gitmek, başvurmak; bir yeri görüp incelemek; hasta ayağa kalkmak; herhangi bir biçimde gezinmek; bir yerde gezi yapmak"* gibi birçok değişik anlamı olan bir eylemdir. Eylem, insanların yaptığı işleri anlatmak amacıyla kullanılırken burada bulutları belirtmekte; böylece bulutlara insana ait özellikler verilmektedir. Bu kullanımla, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

3- **Parça parça kara bulutlar gezer** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Parça parça kara bulutlar gezer** ifadesi, şiir içerisindeki estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Parça parça kara bulutlar gezer** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidildiğinden sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[586] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[587] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Rivayet ölesiymiş gurbet ölümden beter:*** Bu mısrada, Asâf'ın Şekviranlı köyünden ayrıldığı ifade edilmekte; şiirin diğer mısralarında İzmir'e gittiğinden söz edilmektedir.

1- **Rivayet ölesiymiş** ifadesinde, Asâf'ın öldüğüne dair bir haberin kulaktan kulağa dolaştığı anlatılmaktadır. **Ölesi** sözcüğü, ortak dilde bulunmayan, şaire özgü bir türetidir ve sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Rivayet ölesiymiş** ifadesi, okuyucu/dinleyici için yeni ve yadırgatıcı bir ifadedir; bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Rivayet ölesiymiş** ifadesi, Attilâ İlhan'ın özgün ve şiirsel bir anlatımıdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

hammal şakir'e ketenhelvacı mânileri

konak'tan taş attım denize
pasaport'a gitti yüze yüze
eş menend yok helvamıza
elvan elvan ketenhelvam
- vay kaymak vay

tırhan mı tırpan mı yanaşır
koca izmir'i sırtında taşır
bubam köylü hammal şakir
burmabıyık ketenhelvam
- vay kaymak vay

ayaklar yalın ensede hörgüç
otuz ramazan tuttu oruç
şakir'in derdi bir çift pabuç
bulut bulut ketenhelvam
- vay kaymak vay

sırmadan olsun kaytanı
silme kabara tabanı
yumurta topuk dini imanı
allah allah ketenhelvam
- vay kaymak vay

bu ahval koydukça koydu fakire
kalayı bastı kibar şiire
sıcacık beş mâni hammal şakir'e
zehir zıkkım ketenhelvam
- vay kaymak vay

Attilâ İlhan, bu şiirini İzmir'de gördüğü hamallardan ve onların çıplak ayaklarından etkilenerek yazmıştır. Hammal Şakir fakirdir ve bir çift pabuç hayali kurmaktadır. Şakir'in, bu hayali mânilerle dile getirilmektedir. Şair, şiirini kaleme almadan önce, çocukluğundaki keten helvacıları ve onların helvalarını satarken söyledikleri mânileri düşünür ve şiirini buna göre yazar[588].

- ***Elvan elvan ketenhelvam:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Şakir'in sattığı keten helvaların pek çok çeşidinin bulunduğunu anlatmaktadır.

1- Mısrada yer alan **elvan elvan**[589] ikilemesi; *"çeşit çeşit"* anlamında sözlüklerde yer almaktadır.

2- **Keten helva** ifadesi, yazım kurallarına göre ayrı yazılması gereken bir ifadedir ve bir çeşit helva türünü tanımlamaktadır. Attilâ İlhan, ifadeyi bitişik yazarak sapma – yazınsal sapma örneği oluşturmaktadır.

3- **Ketenhelva** ifadesini birleşik şekilde yazan şair, bu kullanımı ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***Koca izmir'i sırtında taşır***

Bubam köylü hammal şakir: Anlam bakımından birbirini takip eden bu mısralarda, İzmir'in bir köyünde yaşayan ve hamallık yapan Şakir'in çok çalıştığı fikri okuyucuya/dinleyiciye iletilmek istenmektedir.

1- **Bubam köylü hammal Şakir, koca İzmir'i sırtında taşır** ifadesi, birkaç farklı bakımdan önem taşımaktadır. Örneğin; **bubam** sözcüğü, İzmir ve çevresinin ağız özelliklerini yansıtan bir sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türü örneği olmaktadır.

2- **Koca İzmir'i sırtında taşır** ifadesinde, İzmir'in sırtta taşınması ifadesi ile İzmir'de yetişen meyvelerin, sebzelerin taşındığı anlatılmak istenmekte; bu kullanımla aktarma – ad aktarması örneği meydana getirilmektedir.

---

[588] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 89.
[589] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Koca İzmir'i sırtında taşır** anlatımı, sözcüklerin aralarında anlam bakımından uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Koca İzmir'i sırtında taşır** ifadesi, Şakir'in çalışkanlığını anlatmaya yarayan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Koca İzmir'i sırtında taşır** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters gelmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Burmabıyık ketenhelvam:*** Bu mısrada, Şakir'in sattığı keten helvalar, şekil bakımından burma bıyığa benzetilmektedir.

1- **Burmabıyık ketenhelvam** ifadesindeki her iki gösterge, ayrı yazılmaları gerekirken birleşik yazıldıklarından sapma – yazınsal sapma örneği olmaktadır.

2- **Burmabıyık ketenhelvam** ifadesi, göstergelerin birbirlerine benzetilmesi ile oluşmuş bir güzel benzetme örneğidir.

3- **Burmabıyık ketenhelvam** ifadesi, gerek sözcüklerin birbirine benzetilmesi, gerek birleşik yazılmaları sebepleri ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Burmabıyık ketenhelvam** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayıran, şiirsel bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Bulut bulut ketenhelvam:*** Bu mısrada, keten helva ve bulut göstergesi arasında benzetme yapılmaktadır.

1- Mısrada **bulut** sözcüğünün yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneği meydana getirilmekte ve sapma – sözcüksel sapma yapılmaktadır.

2- **Bulut** ve **keten helva** arasında şekil ve renk bakımlarından benzerlik oluşturan şair, bu ifadesi ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

3- Mısra, iki farklı gösterge arasında bağ kurulması ile mantığa aykırı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarından sapan anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yumurta topuk dini imanı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında hamal Şakir'in yumurta topuk bir ayakkabı hayal ettiğini ifade etmektedir.

1- Mısrada yer alan **yumurta topuk** ifadesi, ayakkabıyı kasteden bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Dini imanı yumurta topuk** anlatımı, **dini imanı para** deyiminden örneksenerek meydana getirilmiş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir. İfade, Şakir'in tek düşüncesinin bir ayakkabı olduğunu vurgulamaktadır.

3- **Dini imanı yumurta topuk** ifadesi, yapısındaki sözcüksel sapma ve ad aktarması örnekleri ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Dini imanı yumurta topuk** ifadesi, Şakir'in tek hayalinin bir ayakkabı satın almak olduğunu şiire özgü bir üslupla ifade eden, okuyucuda/dinleyiciye tasarımlar oluşturan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

acı ninni

uyusun ay büyüsün camlar buğulanmasın
sen uyu uyusun bulutlar uyanmasın
ışıklar uyanmasın camlar buğulanmasın
sen uyu uyanmasın istanbul uyusun
karagümrük uyusun fâtih uyusun
atatürk bulvarı'nda rüyalar büyüsün
sen uyu uyusun istanbul uyanmasın
gemiler uyanmasın camlar buğulanmasın

cibâli uyanmasın evliyâ gibi uyuyor
kuytulara sokulmuş yummuş gözlerini
dudakları kilitli kirpikleri dolaşık
uykusunun içinde bir çığlık dağılıyor
gözbebekleri kirli gölgeleri sırnaşık
cibâli korkuyor uykusu bölünmesin
uyusun büyüsün bulutlar uyanmasın
gemiler uyanmasın haliç buğulanmasın

bir yudum zehir gibi selim kaptan'ın uykusu
beykoz'u kaybetmiş beykoz'u
haliç'te arıyor unkapanı köprüsü
güyâ kadıköy'deymiş gemi demir tarıyor
dalgıç izzet rüyasının dibine inmiş
yirmi beş kulaçtan bir somun ekmek çıkarıyor
izzet'in gözlerini balıklar yemiş
ama nasıl büyük büyük uyuyorlar
uyusunlar sen uyu kimseler uyanmasın
cibâli uynamasın kalbim buğulanmasın

biletçi şerif ali kontrol şevket'i dövüyor
gözlüklerini kırıyor bir kaşını yarıyor
şevket'in sol kaşından mürekkep akıyor
pencereler gözlerini yumuyorlar
ben şoförüm benim ellerim şoför
daha bir sefer taksim yapacağım
arabayı yağmurun altından çekmeli
yarın belki tarabya'dan denize uçacağım
cibâli yorgun bir mahkûm gibi gölgeli
uyuyor uyusun vakitsiz uyanmasın
garajlar uyanmasın camlar buğulanmasın

cibâli'nin uykusunu devler bekliyor istanbul bekliyor
marangoz serkis'in uykusunu ahmed'in uykusunu
büyük ocaklar gibi harıl harıl uyuyorlar
şahdamarlarından kâhtane deresi akıyor
bir orman heybetiyle karanlıkta büyüyorlar
rüzgârın gizli seslerini duyuyorlar
ninnisini duyuyorlar acı ninnisini
rüyalarına kırk haramiler giriyor
istanbul'un fırınları giriyor lokantaları
tezgâhları giriyor berber dükkânları
bulutlar dilim dilim yüreklerini yarıyor
ümidlerini bir hazine gibi saklıyorlar
saklasınlar uyusun ümidleri büyüsün
ay büyüsün uyusun bulutlar uyanmasın
cibâli uyanmasın camlar buğulanmasın

Attilâ İlhan, bölümün son şiiri olan "Acı Ninni"de, İstanbul halkının olaylara karşı tepkisizliği anlatılmaktadır[590].

"Şiir, büyük bir mekânın sessizliğini, uyku hâlini konu almaktadır. Birinci bölümde sessizliği bürünmüş şehre bakan insan vardır. Sessizlik, uyku ile ifade edilmiştir. Bu bölümde rüyalar büyüsün sözünden başka hiçbir olumlu fiil yoktur. Bu, uyku ile birlikte düşünülmelidir. Şiirin ikinci ve üçüncü bölümlerinde İstanbul'un içlerine doğru gidilir. Şiir, sanki gece vakti gökyüzünden İstanbul'u seyreden birisi tarafından nakledilmektedir.Bu bakış açısı kullanılarak kaleme alınmıştır da diyebiliriz. Dördüncü bölümde mekândan insana geçilmiştir. Gece hizmeti veren "biletçi şerif ali" (Şerif Ali), "kontrol şevket" (Şevket) gibi insanlarla karşılaşmaktayız. Son bölümde ise insanların rüyasına girilir. Her şey insanların rüyasında gizlidir. "Ümidlerini bir hazine gibi saklıyorlar / saklasınlar uyusun ümidleri büyüsün" mısraları, insanların rüyalarını anlatmaktan ziyade, tepkisizliğin belirtilmesine, susturulmuşluğa hizmet eder. Şair, insanların sessizliğini mekânla birlikte ele almaktadır. Bunu, siyasal baskıların getirdiği sessizlik olarak da düşünebiliriz.

Acı Ninni adlı şiir, söyleyiş olarak bölümün diğer şiirlerinden ayrılmasına rağmen, konu olarak toplumsal problemleri dile getirdiği için, bölümle bir noktada uyuşmaktadır. Bölümün diğer şiirlerinde halk edebiyatına (Halk Edebiyatı'na) ait söyleyişi kullanan şair, burada İstanbul'u anlattığı için bu söyleyişe başvurmamıştır[591]."

Ahmet Kaya, şiiri bestelemiş ve kasetinde okumuştur[592].

- ***Uyusun ay büyüsün camlar buğulanmasın:*** Attilâ İlhan, bu şiirinde **uyumak** eylemini bir imge olarak kullanmakta; düşüncesini İstanbul'dan ve doğadan yararlanarak ifade etmektedir.

---

[590] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 89.
[591] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 124.
[592] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 89.

1- **Uyumak**[593] eylemi şiirde, mecaz anlamlı olarak *"çevresindeki olayları farketmemek, görmemek"* anlamında kullanılmaktadır. **Uyusun ay büyüsün** ifadesinde aya insana ait özellikler verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

2- **Uyusun ay büyüsün** ifadesi, ayın kişileştirilmesi sonucu mantığa aykırı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Uyusun ay büyüsün** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve şiirsel anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Uyusun ay büyüsün** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine ters gelmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Camlar buğulanmasın** ifadesi, imgesel bir ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. **Buğu**, bir şeyin üzerini kaplayan su buharıdır ve kapladığı nesnenin net olarak görülmesini engeller. Burada, uyumak eylemi ile insanların tepkisiz kalmaya devam etmeleri anlatılırken, **camlar buğulanmasın** ifadesi ile, **ortalık karışmasın**, **sorunlar açığa çıkmasın** düşüncesi dile getirilmektedir. Bu sebeplerle, **camlar buğulanmasın** ifadesi, bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

6- **Camlar buğulanmasın** ifadesinde yer alan göstergeler, gerçek anlamlarının dışında farklı bir anlam oluşturmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

7- **Camlar buğulanmasın** ifadesi, simgesel anlatımın meydana getirdiği estetik ifadesi ve oluşturduğu çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

8- **Camlar buğulanmasın** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları dışına çıkmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[593] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Sen uyu uyusun bulutlar uyanmasın:*** Bu mısrada şair, tepkisizlik düşüncesini uyumak eylemi ile ve doğadan yararlanarak anlatmaya devam etmektedir.

1- Mısrada bulutlara **uyumak** eyleminin verilmesi, onların kişileştirilmesini sağlamaktadır. Bulutlar için, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu tasarımlar ve estetik anlatımıyla bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarından sapan yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Işıklar uyanmasın camlar buğulanmasın:*** Bu mısrada, ışıkların kapalı olması anlatımıyla ülkenin karışık işler içinde olduğu ve bu işlerin gün yüzüne çıkamadığı dile getirilmektedir.

1- **Işıklar uyanmasın** ifadesi, camlar buğulanmasın ifadesi gibi imgesel bir anlatımdır. Işıkların uyuyor olması, ülkede yaşanan olayların saklandığını kastetmekte; bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Işıklar uyanmasın** ifadesinde ışıklara uyumak eyleminin verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Işıklar uyanmasın** ifadesi, mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Işıklar uyanmasın** ifadesi, toplumda yaşanan olaylar hakkında okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ulaştıran, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Işıklar uyanmasın** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen uyu uyanmasın istanbul uyusun:*** Bu mısrada, halkın olayları görmezden gelmeye devam etmesi anlatılmaktadır.

1- **İstanbul uyusun uyanmasın** anlatımında kastedilen İstanbul halkıdır. Bu ifade ile, aktarma – ad aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **İstanbul uyusun uyanmasın** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleri değiştirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İstanbul uyusun uyanmasın** ifadesi, okuyucuda/dinleyiciye oluşturduğu çağrışımlar ve şiire özgü anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **İstanbul uyusun uyanmasın** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bağdaştırması ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Karagümrük uyusun fâtih uyusun:*** Bu mısrada İstanbul'un çeşitli semtleri sıralanarak buralarda yaşayan insanların olaylara tepkisiz kalmaya devam etmeleri anlatılmaktadır.

1- **Karagümrük uyusun** ifadesinde, Karagümrük'te yaşayan insanlar kastedilmekte ve bu ifade ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Karagümrük uyusun** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Karagümrük uyusun** ifadesi, İstanbul halkının suskunluğunu, bastırılmışlığını şiirsel bir dille ifade eden, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Karagümrük uyusun** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Fâtih uyusun** ifadesi, mısrada açıklanan diğer ifade gibi, bu semtte yaşayan insanları kasteden bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

6- **Fâtih uyusun** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Fâtih uyusun** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve şiirsel anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Fâtih uyusun** ifadesi, anlam bakımından uyumsuz göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Atatürk bulvarı'nda rüyalar büyüsün:*** Attilâ İlhan bu mısrada, insanların kendi dünyalarında, kurdukları hayallerle yaşadıklarını, ülke sorunlarına karşı sessiz kalmayı tercih ettiklerini anlatmaya çalışmaktadır.

1- **Rüyalar büyüsün** ifadesinde, büyümek eyleminin rüyaları karşılaması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Rüyalar büyüsün** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Rüyalar büyüsün** ifadesi, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Rüyalar büyüsün** ifadesi, konuşma dilinden uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gemiler uyanmasın camlar buğulanmasın:*** Bu mısrada, toplumun sessizliği, suskunluğu imgelerle anlatılmaya devam edilmektedir.

1- **Gemiler uyanmasın** ifadesinde, uyumak eyleminin mecaz anlamını – çevresindeki olayları fark etmemek- kullanarak gemilere insan niteliği veren şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Gemiler uyanmasın** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Gemiler uyanmasın** ifadesi, şairin estetik kaygıyla ve tasarımlar iletmek amacıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gemiler uyanmasın** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları uyumsuzluk ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Cibâli uyanmasın evliyâ gibi uyuyor:*** Bu mısrada, İstanbul'un Cibâli semtinde yaşayan insanların uzun sürecek bir sessizliğe girdikleri, yaşanan olayları fark etmedikleri, fark etseler dahi tepki vermedikleri ifade edilmektedir.

1- **Cibâli uyanmasın** ifadesinde, bu bölgede yaşayan insanlar anlatılmakta; bu anlatımla aktarma – ad aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Cibâli uyanmasın** ifadesi, iki sözcük arasında anlam bakımından ilgi kurulamadığı için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Cibâli uyanmasın** ifadesi, halkın davranışı hakkında okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Cibâli uyanmasın** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleri değiştirilmiş, mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada **gibi** benzetme ilgecini kullanan Attilâ İlhan, Cibâli semti, burada yaşayan insanlar ve evliyâlar arasında ilişki kurarak benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

- ***Kuytulara sokulmuş yummuş gözlerini***
  Dudakları kilitli kirpikleri dolaşık: Anlam olarak birbirini takip eden bu mısralarda, kendisinden bahsedilen Cibâli semtidir. Burada, semtin derin bir uykuya yattığı, yani, bölge insanının toplumda yaşanan siyasal ve sosyal sorunlara karşı hiçbir tepki vermediği, sessizliğini koruduğu anlatılmaktadır.

1- Mısralarda, Cibâli semtine insan özellikleri verilerek aslında bu bölgede yaşayan insanlar kastedilmekte; bu örnekle aktarma – ad aktarması oluşturulmaktadır.

2- İkinci mısrada yer alan **dudakları kilitli** ifadesi, bölge insanının yaşanan olaylar hakkında hiçbir şey konuşmadığını anlatmaya çalışan bir ifadedir. **Kilitli** ifadesi ile, insanların suskunluğu somutlaştırılarak anlatılmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

3- **Dudakları kilitli** ifadesi, kilitli sözcüğünün göndergesel anlamının dışında kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Dudakları kilitli** ifadesi, Attilâ İlhan'ın düşüncesini somut şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar oluşturan estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Dudakları kilitli** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan göstergelerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Kirpikleri dolaşık** ifadesi, semtteki insanların uyuduğunu anlatan bir ifadedir.

- ***Uykusunun içinde bir çığlık dağılıyor:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İstanbul halkının yaşananlardan duyduğu korkuyu ifadeye çalışmaktadır. Halk, siyasal ve sosyal sorunlar karşısında sindirilmiştir. Sessiz kalmaları gerektiğini düşünen insanlar, bu sessizlik ortamının bozulacağını düşünerek endişelenmektedirler.

1- Mısrada yer alan **dağılmak** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında **yayılmak** olarak kullanılmakta; **bir çığlık dağılıyor** ifadesi bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Bir çığlık dağılıyor** anlatımı, toplumun 1950'lerdeki durumu hakkında tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Bir çığlık dağılıyor** ifadesi, **dağılmak** eyleminin göndergesel anlamlarından uzaklaşması ile ölçünlü dil kurallarına ters bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Gözbebekleri kirli gölgeleri sırnaşık:*** Bu mısrada şair, İstanbul halkının olaylar karşısındaki tavrı hakkında bilgi vermektedir.

1- **Gözbebekleri kirli** ifadesi, Cibâli semtinin, semtte yaşayan insanların yaşananlar karşısındaki umarsız, yapmacık tavırlarını dile getiren bir ifadedir. Kirli ifadesi, insanların masum olmadığını anlatmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gözbebekleri kirli** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gözbebekleri kirli** ifadesi, özgün bir anlatımlı, estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gözbebekleri kirli** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters olması sebebiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Gölgeleri sırnaşık** ifadesinde yer alan **sırnaşık**[594] sözcüğü; *"can sıktığına, rahatsız ettiğine aldırmadan bir kimseden sürekli, yalvarırcasına istekte bulunan ve bu isteğinde direnen (kimse); yapmacık"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir sözcüktür. Attilâ İlhan burada, Cibâli halkının yapmacık hareketlerini anlatmaya çalışmakta; **gölgeler** sözcüğüne insana ait özellikler yükleyerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

6- **Gölgeleri sırnaşık** ifadesinde bulunan her iki gösterge arasında, anlam bakımından bağ kurulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Gölgeleri sırnaşık** ifadesi, İstanbul'da yaşayan insanların yapmacık tavırlarını şiire özel bir üslupla dile getiren, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Gölgeleri sırnaşık** ifadesi, birbirine uzak olan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cibâli korkuyor uykusu bölünmesin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Cibâli'de yaşayan insanların gelecek kaygılarını dile getirmektedir. Halk, yaşanan olaylara tepki

[594] http://tdkterim.gov.tr/bts/

gösterilmesi takdirde ortalığın karışacağına ve huzurun bozulacağına inanmaktadır.

1- Mısrada Cibâli halkından bahseden şair, anlatımıyla aktarma – ad aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, ad aktarması örneğinin meydana getirdiği yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, halkın olaylar karşısındaki tutumunu estetik şekilde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, ad aktarması örneği sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **uyku**[595] göstergesi, mecaz olarak *"çevrede olup bitenin farkında olmama, gaflet, aymazlık"* anlamında kullanılmaktadır.

- ***Gemiler uyanmasın haliç buğulanmasın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İstanbul halkını olaylar karşısında takındıkları tavır yüzünden yermekte; başlarına iş açılmaması için suskunluklarını koruduklarını dile getirmektedir.

1- **Gemiler uyanmasın** ifadesinde, gemilere insan özelliği veren şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Gemiler uyanmasın** ifadesi, sözcüklerin uyumsuzluğu nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gemiler uyanmasın** ifadesi, şiirde meydana getirdiği çağrışımlar ve şiirsel üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Gemiler uyanmasın** ifadesi, şiir diline özel bir anlatım sergilemek için, aralarında uyum bulunmayan göstergelerin bağdaştırılması sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[595] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Haliç buğulanmasın** ifadesinde, Haliç'te olaylar çıkmasın, karışıklık olmasın gibi düşünceler somutlaştırılarak ifade edilmektedir. Attilâ İlhan bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

6- **Haliç buğulanmasın** ifadesindeki göstergelerin aralarında ilgi bulunmadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Haliç buğulanmasın** ifadesi, şiir içerisindeki üslubu ve ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Haliç buğulanmasın** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Güyâ kadıköy'deymiş gemi demir tarıyor:*** Bu mısrada, Kadiköy'de olduğu varsayılan bir gemiden söz edilmektedir.

1- Mısrada yer alana **taramak**[596] eylemi; *"bir şeyin tellerini birbirinden ayırıp karışıklığını gidermek; bir şey veya kimseyi bulmak, denetlemek için türlü yöntemlerden yararlanarak bir yeri sıkı bir biçimde aramak; bir şeyin içindeki gereksiz maddeleri tarak, tırmık vb. ile ayıklamak; taşın yüzünü dişli çelik kalemle işlemek; makineli tüfek vb. ateşli silahlarla sürekli olarak bir yere ateş etmek; kafasından geçirmek, belli belirsiz düşünmek; mecaz olarak derleme ve araştırma yapmak için bir yayını dikkatle gözden geçirmek veya gerekli kelime, cümle ve yazıları tespit etmek; mecaz olarak dikkatle bakmak, süzmek; tarayıcı aracılığıyla kâğıt üzerindeki resim, yazı vb. simgeleri bilgisayar ortamına aktarmak"* gibi birbirinden farklı anlamlara sahip olan bir eylemdir. Eylem, mısrada göndergesel anlamlarının dışında (demir) **atmak** olarak kullanılmakta; böylelikle **gemi demir tarıyor** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Gemi demir tarıyor** ifadesi, **demir atmak** birleşik sözcüğünün yapısının değiştirilmesi ile oluşmuş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

3- **Gemi demir tarıyor** ifadesi, **demir atmak** birleşik kelimesinin bozulması sonucunda meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[596] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Gemi demir tarıyor** ifadesi, şairin estetik şekilde kurduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Gemi demir tarıyor** ifadesi, birleşik kelimenin yapısının değiştirilmesi ile ölçünlü dil kuralları dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dalgıç izzet rüyasının dibine inmiş:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İzzet isimli bir dalgıcın geleceğe dair ümitlerinin yok olduğundan söz etmektedir.

1- **Dalgıç İzzet rüyasının dibine inmiş** ifadesindeki **rüya**[597] sözcüğü; mecaz olarak *"gerçekleşmesi imkânsız durum, hayal; mecaz olarak gerçekleşmesi beklenen ve istenen şey, umut"* anlamlarında kullanılmaktadır. İzzet'in umutlarının tükendiğini, rüyasının dibine inmiş ifadesi ile anlatan Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Rüyasının dibine inmiş** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılıp somutlaştırılması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Rüyasının dibine inmiş** ifadesi, İzzet'in hayallerinin söndüğünü, umutlarının bittiğini anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Rüyasının dibine inmiş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Dalgıç izzet rüyasının dibine inmiş)***

  Yirmi beş kulaçtan bir somun ekmek çıkarıyor: Bu mısrada İzzet'in yaşama, geleceğe dair ümitlerinin kırıldığı anlatılırken, çalışarak kazandığı paranın sadece karnını doyurmaya yettiği vurgulanmaktadır.

1- İkinci mısradaki **ekmek** sözcüğü, bir imgedir. Ekmek, İzzet'in emeğinin, alın terinin karşılığıdır. Attilâ İlhan bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

---

[597] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Yirmi beş kulaçtan bir somun ekmek çıkarıyor** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında, imgesel bir ifade oluşturmak için kullanılmaları sonucu gündelik dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yirmi beş kulaçtan bir somun ekmek çıkarıyor** ifadesi, İzzet'in çalışıp didindiği hâlde emeğinin karşılığını alamadığını şiire özgü şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yirmi beş kulaçtan bir somun ekmek çıkarıyor** ifadesi, şairin etkileyici bir anlatım oluşturmak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynadığı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ama nasıl büyük büyük uyuyorlar:*** Bu mısrada İstanbul halkının derin bir uykuya daldığı, yani yaşananlara kayıtsız kaldığı, ses çıkarmadığı vurgulanmaktadır.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **büyük büyük uyuyorlar** ifadesidir. Attilâ İlhan, seçtiği **büyük** sözcüğü ile **derin** anlamını kastetmekte; böylece aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Büyük büyük uyuyorlar** ifadesi, bir de sapma – sözcüksel sapma örneği olması bakımından önemlidir. Çünkü şair, **büyük** sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme örneği oluşturmaktadır.

3- **Büyük büyük uyuyorlar** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak anlatımı ve yadırgatıcı bağdaştırmalarıyla oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Büyük büyük uyuyorlar** ifadesi, şairin şiir dilini zenginleştirmek, etkileyici bir anlatım oluşturmak amacıyla ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Cibâli uyanmasın kalbim buğulanmasın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında Cibâli halkının sessiz kalmaya devam etmesini söylemektedir.

1- Mısrada yer alan **kalbim buğulanmasın** ifadesinde, şair kendisinin üzülmemesini, sıkılmamasını dilemekte; bu isteklerini somutlaştırarak dile getirmektedir. Attilâ İlhan bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kalbim buğulanmasın** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kalbim buğulanmasın** ifadesi, şairin düşüncelerini, hislerini okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir şekilde ilettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Kalbim buğulanmasın ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine aykırı olması sebebiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şevket'in sol kaşından mürekkep akıyor:*** Şiirin bu mısra ile ilgili kısmında, biletçi Şerif Ali'nin kontrol Şevket'i dövüp kaşını yardığını anlatan Attilâ İlhan, burada Şevket'in sol kaşından kan yerine mürekkep aktığını söylemekte ve ilgi çekici bir mısra meydana getirmektedir.

1- Attilâ İlhan, **Şevket'in sol kaşından mürekkep akıyor** mısra'ında, **mürekkep** ve **kan** göstergeleri arasında bağ kurarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbiriyle örtüşmemesi nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, şairin özgün ve şiirsel anlatımıdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Pencereler gözlerini yumuyorlar:*** Bu mısrada, Şerif Ali'nin Şevket'i dövdüğü andan bahsedilirken ortamda ikisinden başka kimsenin olmadığı ve Şerif Ali'nin attığı

dayağın çok şiddetli olduğu belirtilmektedir.

1- Mısrada pencerelerin, tanık oldukları şiddetten etkilendiklerini dile getiren şair, abartılı bir anlatım sergilemektedir. Ancak şair, dayağın şiddetine vurgu yapmak için pencelere insan özelliği vermekte; bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, pencerelerin insan özelliği kazanmaları ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, şairin vurgulamak istediği şiddet olgusunu estetik ve şiirsel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda tasarımlar oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben şoförüm benim ellerim şoför:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İstanbul'da taksi şoförlüğü yapan bir kişiden bahsetmektedir.

1- Mısradaki **benim ellerim şoför** anlatımı, taksi şoförünün hayatını bu meslekten kazandığını ve geçimini ellerini kullanarak sağladığını anlatan bir ifadedir. İfadede eller sözcüğünün kişileştirilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Benim ellerim şoför** ifadesi, şiir dili için oluşturulmuş, gündelik dilden uzak bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Benim ellerim şoför** ifadesi, şairin taksicinin mesleğine vurgu yapmak amacıyla meydana getirdiği şiirsel bir anlatımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Benim ellerim şoför** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Garajlar uyanmasın camlar buğulanmasın:*** Attilâ İlhan, şiirin bütününde olduğu gibi bu mısra'ında da İstanbul halkının olaylar karşısındaki tepkisizliğini dile getirmektedir.

1- **Garajlar uyanmasın** ifadesinde garajlara insan özelliği verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

2- **Garajlar uyanmasın** ifadesi, anlamsal özellikler ve ayırıcılar arasında uyum sağlanamadığı için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Garajlar uyanmasın** ifadesi, göstergelerin temel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Garajlar uyanmasın** ifadesi, şaire özgü yeni bir kullanımdır ve ölçünlü dil kurallarına aykırı olduğu için sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cibâli'nin uykusunu devler bekliyor istanbul bekliyor:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, toplumdaki baskıyı, sansürü ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısradaki **devler**, topluma baskı ve sansür uygulayan devlet adamlarıdır. Şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Cibâli'nin uykusunu devler bekliyor** ifadesinde, Cibâli halkının sessizliği dile getirilirken aktarma – ad aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Cibâli'nin uykusunu devler bekliyor** ifadesi, anlamsal özellikler ve ayırıcılar arasında uyum sağlanamadığı için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Cibâli'nin uykusunu devler bekliyor** ifadesi, göstergelerin temel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Cibâli'nin uykusunu devler bekliyor** ifadesi, etkileyici bir anlatım sağlamak için göndergesel anlamları uyuşmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **İstanbul bekliyor** ifadesinde, İstanbul halkı anlatılmakta; bu kullanımla aktarma – ad aktarması örneği oluşturulmaktadır.

7- **İstanbul bekliyor** ifadesi, anlam genişlemesi sonucu mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifade olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **İstanbul bekliyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar iletmek amacıyla estetik biçimde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

9- **İstanbul bekliyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bağdaştırmasıyla sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Şahdamarlarından kâhtane deresi akıyor:*** Bu mısrada, İstanbul'un önemli bölgelerinden bri olan Kâğıthane'den bahsedilmekte; şehir ile burada yaşayanlar birleştirilmektedir.

1- Mısrada adı geçen **Kâhtane Deresi**, Kağıthane Deresi'dir. Şair, sözcüğün telaffuzunda halk ağzını yansıtarak sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

2- Attilâ İlhan, İstanbul'un **şah damarları**ndan bahsederek şehre insan görünümü vermekte; bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

3- Attilâ İlhan, ayrı yazılmaları gereken **şah** ve **damarlar** göstergelerini birleşik yazarak sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

4- **Şahdamarlarından Kâhtane Deresi akıyor** mısra'ında, **dere** ve **kan** göstergeleri birbirlerine aktarılmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

5- **Şahdamarlarından Kâhtane Deresi akıyor** mısra'ı, etkileyici bir anlatım sağlamak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Şahdamarlarından Kâhtane Deresi akıyor** mısra'ı, sözcüklerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri çağrışımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Şahdamarlarından Kâhtane Deresi akıyor** mısra'ı, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Rüzgârın gizli seslerini duyuyorlar***

Ninnisini duyuyorlar acı ninnisini: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısrada, İstanbul'da sessizce yayılan baskıyı konu almaktadır.

1- İlk mısradaki **rüzgârın gizli sesleri** ifadesi, devletin uygulamış olduğu baskı ve sansür siyasetidir. **Rüzgâr** ve **devlet** birbiri için kullanılarak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Rüzgârın gizli sesleri** ifadesinde şair, **baskı** ve **sansür** gibi kavramları bu şekilde dile getirerek yine aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Rüzgârın gizli seslerini duyuyorlar** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Rüzgârın gizli seslerini duyuyorlar** ifadesi, okuyucuda/dinleyiciye yarattığı tasarımlar ve şiirsel anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Rüzgârın gizli seslerini duyuyorlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uygun olmaması sebebiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Acı ninni** ifadesinde, tat alma duyu alanından bir sıfat, işitme duyu alanından ninniyi nitelemekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

7- **Rüzgârın acı ninnisi** ifadesi, insanlara uygulanan baskıyı anlatan bir aktarma – deyim aktarmasıdır.

8- **Rüzgârın acı ninnisi** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uzak olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

9- **Rüzgârın acı ninnisi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

10- **Rüzgârın acı ninnisi** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ve ayırıcılar arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bulutlar dilim dilim yüreklerini yarıyor:*** Bu mısrada, toplumda yaşanan siyasal ve sosyal sorunların halkı derinden üzdüğü ifade edilmektedir.

1- Mısradaki **bulutlar** sözcüğü, ülkedeki siyasal ve toplumsal problemleri anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Bulutlar dilim dilim yüreklerini yarıyor** ifadesinde, toplumdaki karışıklığın, olayların, sorunların insanları ne derece kötü etkilediği ifadeye çalışılmakta; insanların hüznü, üzüntüleri bu şekilde somutlaştırılarak anlatılırken aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

3- Mısradaki sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaşıp bağdaşarak farklı bir anlama bürünmeleri, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

4- Mısradaki sözcükler, göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlar bakımından önemlidir. Mısra, hem tasarımlarıyla hem de estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, anlam bakımından birbirinden farklı olan göstergelerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Saklasınlar uyusun ümidleri büyüsün:*** Bu mısrada İstanbul halkının gelecekle ilgili hayallerinden, ümitlerinden bahsedilmekte; toplumdaki olaylara sesini çıkarmayan halkın hâlâ ümitli olduğu vurgulanmaktadır.

1- **Ümidleri uyusun büyüsün** ifadesi ile, ümit olgusuna insana ait özellikler verilmekte ve böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

2- **Ümidleri uyusun büyüsün** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ümidleri uyusun büyüsün** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ümidleri uyusun büyüsün** ifadesi, yadırgatıcı ve ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

Attilâ İlhan'ın birinci dönemine ait şiirlerini ele alıp incelediğimiz bu dönem sonunda şairin en çok "hürriyet" imgesine yer verdiğini görmekteyiz. *Duvar* kitabında ele aldığı Kurtuluş Savaşı, İkinci Dünya Savaşı ve Tan Olayları; *Sisler Bulvarı* kitabının "Yeraltı Ordusu" bölümünde tekrar başvurduğu İkinci Dünya Savaşı ve Nazi faşizmi, Anadolu gerçeklerini yansıtan "Barakmuslu Mezarlığı" bölümü; *Yağmur Kaçağı* kitabının toplumsalar temalardan oluşan "Acı Ninni" bölümü, "hürriyet" olgusunu işlemektedir.

Kitapta yer alan *"hürriyet şampiyonları, kahraman rüzgâr, hürriyet şarkısı, hürriyet rüzgârları, hürriyet şahlanır, hürriyet öldü, bir damla hürriyet, sebil sebil hürriyet, hürriyetli hovarda selam, hürriyete yolculuk, hürriyet ölüsü, hürriyet adımları, aydınlığın şarkısı, tanklarla ezilmiş hürriyetin kemikleri, hürriyetin gözlerine mil çekilmiş, hürriyet arzuları delik deşik edilmiş, yudum yudum hürriyet…"* gibi kullanımlar "hürriyet" imgesini bu bölüm içerisinde en çok işlenen imge hâline getirmektedir.

2. BÖLÜM

2. 1. SOSYAL REALİZM – COŞKU – GERİLİM – KENDİ ÇİZGİSİNİ OLUŞTURMA DÖNEMİ

Attilâ İlhan'ın şiir hayatının ikinci evresi olan bu dönem, *Sisler Bulvarı* ve *Yasak Sevişmek* arasındadır. Bu dönem şiirlerinde, büyük şehir yaşantısı içinde aşklar, isyanlar, toplumcu mücadeleden ve büyük şehir hayatının karanlık dünyasından kaynaklanan gerilimler işlenir. Attilâ İlhan'ın bu dönem şiirlerinde **ben** ön plandadır. Toplumcu - gerçekçi düşünce, insanın yaşadıklarıyla beraber imajlar yumağı hâlinde sezdirilir.

*"**Ben**in hür yaşama arzusunun arkasında siyasal baskıların, yerleşmemiş bir hürriyet ortamının varlığı dikkatlere sunulmaktadır. Attilâ İlhan, büyük şehir hayatını, problemleriyle bunalan, gerilimi ve imkânsız aşkı yaşayan insanı, temelini 1951'in sonunda attığı sosyal realizm düşünceleri doğrultusunda ele alır[598]."*

Attilâ İlhan'ın 1949'da Paris'e yaptığı ilk seyahat, kötü şartlarda bulunan Nâzım Hikmet'i kurtarma amaçlıdır. Burada pek çok insanla karşılaşması, sosyalizme bakış açısını belirlemesi yönünden büyük rol oynar. Ancak şairin sosyalizm ve sosyal gerçekçilik konusundaki fikirleri, ikinci Paris gezisinden sonra tam olarak şekillenir. Şairin ikinci Paris gezisi, 1951 yılına denk düşer. Bu yolculuk, daha çok edebî kimliğinin şekillenmesini sağlamıştır. Şair, ikinci Paris gezisi sırasında ortak bir Batı kültürünün bulunmadığını; Alman, İngiliz ve Fransızların kendilerine özgü kültürel özelliklerinin olduğunu fark eder. Bunun üzerine, Türk kültürünün de kendi özelliklerine sahip çıkması, temellerine bağlı kalması gerektiğine inanır. Bu dönemdeki düşüncelerini

[598] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

Kendi Kendime Sanat Konuşmaları adıyla kaleme alır. Şairin, yaklaşık bir buçuk yıl sonra Türkiye'ye döndüğünde, Mavi hareketinin de temelini oluşturan sosyal realizm düşünceleri, Paris gezisinin ürünleridir[599].

Attilâ İhan, toplumsal düşüncelerin estetik bir plânda yoğrulmasını ve okuyucuya öyle sunulmasını savunmaktadır. Bu da imajların öne çıkması anlamına gelmektedir. Şair, 1951 ve 1952 yıllarında Paris'te bulunduğu sırada bu düşüncesini olgunlaştırır. İkinci kez yaptığı Paris gezisinde Marksist klasikleri inceler ve Plekhanov'u tanır. O'nun imge kuramını benimser. Marksizmi incelerken modernist şiiri de okur ve irdeler.

"Attilâ İlhan, Marksizmi, düşünsel ve ideolojik bir gerçeklik olarak algılamaya başladığında, onu oluşturan çevre koşullarını da şiirinde temellendirmeye başlar. Bunlar da gene kent, sanayi, uluslarası sermaye türünden kavramlar. Böylece şiirsel dil, kendisine belli bir altyapı ediniyor. Attilâ İlhan'ın bu aşamadaki başarısı, Marksizmi bir düşünsel altyapı olarak kullanıp, şiirini modernizmin belli bir aşamasındaki oluşumlarla bütünleştirmesidir. Böylece Plekhanov, Marksist estetik, Marksizm ve modernizm yan yana gelerek bir konglomera oluşturmuşlar ve İlhan'ın şiirini çoğaltmışlardır."

Attilâ İlhan'ın dışındaki Türk şiiri, o yıllarda modernist bir vizyondan koparak kırsallaşmıştır. Ancak Attilâ İlhan, Duvar'dan itibaren kırsal kesim yerine, kente, büyük şehir yaşantısına ve bu şehirlerin gerilimine yönelmiştir. Bu arada, köy yaşantısını anlatan şiirler de yazmaya devam etmiştir[600]*."*

"Attilâ İlhan, Paris'te 15 Aralık 1951 ve Mayıs 1952 yılları arasında yazdığı ***Kendi Kendime Sanat Konuşmaları*** *adlı yazısında sosyal realizm düşüncesine adım adım ulaşır. Günlük halindeki bu konuşmada; sanatın cemiyet, tabiat ve insan ilişkileri*

[599] Yakup Çelik, "Attilâ İlhan'ın Hayatı", …, s. 21.
[600] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 75.

üzerine kurulduğu belirtilir; daha sonra da sanatçının bu ilişkiler ağını sunmada anten vazifesi görmesi gerektiği üzerinde durur. Antenin yansıtma gücü, sanatçının başarısıdır."

Attilâ İlhan'a göre toplumsal gerçekçilik; ülkemizin ve toplumumuzun yaşadığı bütün sorunları, toplumsal ve tarihsel açıdan bilimsel olarak ele alıp, bunları en uygun ve en yeni biçimler içerisinde yansıtan bir sanat yöntemidir. Şair, estetik kaygıya dayanan, toplumsal sorunların yansıdığı millî, milliyetçi, batılı ve toplumcu bir sanat anlayışından yanadır.

Attilâ İlhan'ın kurmaya çalıştığı sosyal realizm (toplumsal gerçekçilik) düşüncesi, hem Halk Edebiyatı kaynaklarından hem Divan Edebiyatı kaynaklarından yararlanmayı hedef alan, ulusal koşullarımıza en uygun sanat bileşimini amaçlayan, Atatürk'ün tanımladığı anlamda memleketin ve milletin gerçek saadet ve imarına çalışmak olduğuna inandığı için milliyetçi, Türk sanatının Batı sanatı içerisinde bir değer olabilmesi bakımından Batılı, milletine inanan, güvenen ve bu yolda sanatın aydınlatıcı görevi olduğuna inandığı için toplumsal ve şartlar ne kadar zor olursa olsun ülkemizin mutlu geleceğine inandığı için iyimser ve aydınlık bir sanat tutumudur[601].

"Şair, Paris dönüşünde Atatürkçülüğe dayanan bir sosyal realizm kurmaya girişir. Bu amaç içerisinde Kaynak, Yeditepe, Mavi dergilerinde yazılar yazar. Ancak yazıları sağcı basının tepki ve saldırısıyla karşılaşır. Peyami Safa O'nu Moskova ajanlığıyla, Nurullah Ataç ise komünistlikle suçlar. Bunun üzerine, Mavi'de sosyal realizm düşünceleri çerçevesinde toplanan gençler korkarak dağılırlar. İlhan yalnız kalır. Demokrat Parti, baskıyı gittikçe arttırır. Gerçek, Yeryüzü, Beraber ve Mavi dergileri kapanır. Toplumcu örgüt ve yayınlar için davalar açılır. Devrimci şairler ya susar, ya direnir, ya da biçimciliğe kayarlar. Edebiyatta kaçak, kötümser ve bireysel bir

[601] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

hava eser. Bu hava, İlhan'ı da etkiler. O da toplumsal konulardan çok bireysel yaşantıları işlemeye koyulur. Yalnızlık, bunaltı, umutsuzluk, yolculuk ve aşk temlerine öncelik verir.

Sisler Bulvarı, bu başkalaşmanın ürünlerini kucaklar. Ürünler, dıştan içe ve içten dışa diye kümelenir. Birinci kümede toplumsal eğilimli örnekler bulunur. Bunlarda, şehirdeki işçilerle köydeki ırgatların durumu belirtilir. Duvar'daki şiirlerde olduğu gibi, bu şiirlerde de tabiat içeriğe bağlıdır. Ne var ki orada tabiat sert ve yiğittir. Burada ise, başı eğik, gözü yaşlıdır. İçerik acı olduğundan o da çoğun üzüntülüdür; yağmurlu, bulutlu, kapanıktır, sık sık ağlamaktadır. Üstelik, Duvar'daki insanların toplumla yaptıkları kavga, Sisler Bulvarı'nda çoğun tabiatla kavgaya dönüşmüştür. Barış, özgürlük, kardeşlik sevgisi, yarın inancı, yaşama sevinci biraz geriye itilmiştir. Siyasal baskıdan ötürü eylem yolu bulamayan toplumculuk eğilimi ya tehlikesiz bölgelere sığınmış, ya da bireysel bunaltı biçiminde belirmek zorunda kalmıştır.

İçten dışa başlığını taşıyan ikinci kümede, bireysel örnekler ağır basar. Sisler Bulvarı şiirlerinde bunaltı, yalnızlık, umutsuzluk, avarelik, ayrılık, yolculuk, sarhoşluk, aşk, ölüm, serüven temleri işlenir. Fakat bu temleri besleyen ve bireyi mutsuzluğa götüren asıl kaynaktan, toplumsal çevreden söz açılmaz. Sisler Bulvarı'ndan bir yıl sonra yayımlanan Yağmur Kaçağı, genellikle O'nun özelliklerini sürdürür. Ancak, toplumsal ürünlerin daha da azaldığı, bireysel örneklerin ise çoğaldığı görülür. Buna karşılık dil ve anlatımı gelişir. Bir önceki eserlerde görülen yersiz uzatma ve tekrarlar silinmeye, şiirler yoğunlaşmaya yönelir[602]*."*

Asım Bezirci'nin Attilâ İlhan şiirleri için **bireysel şiirler** şeklinde yaptığı açıklama doğru, fakat şu noktada eksiktir: O dönemde, İkinci Yeniciler, şairin *Sisler Bulvarı* kitabının "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan", *Yağmur Kaçağı* adlı kitabının "Fabrika Durağı" bölümlerinden etkilenmiş, bu bölümleri kendilerinin hareket noktası saymışlardır. Bu noktada Attilâ İlhan, İkinci Yeni'ye en sert tepki veren şair olmuştur ve

[602] Asım Bezirci, *a. g. m.*

onları biçimci olmakla, içeriği boş şiirler yazmakla suçlamıştır. Çünkü Attilâ İlhan'ın bireysel görünen şiirleri bile, aslında toplumcu - gerçekçi mesajı ferdin arkasından sezdiren şiirlerdir[603].

Şair, 1940'lı yıllarda Garip akımına, 1950'lerde ise İkinci Yenicilere karşı bir hareket başlatmıştır. Attilâ İlhan, ikinci Paris gezisinden sonra Mavi Hareketi adı altında bir oluşum başlatmış; bununla sosyal realizm, yani toplumsal gerçekçilik düşünceleri anlatılmaya çalışılmıştır. Ancak hareketin diğer şairler tarafından ilgi görmemesi, Mavicilerin komünistlikle suçlanmaları, yazı yazdıkları dergilerin kapatılması gibi nedenler, Mavi Hareketi'nin kaybolup gitmesine neden olmuştur. Şairin toplumsal – gerçekçilikle şiirler yazdığı 1952 – 1956 yılları arasında, İkinci Yeniciler şiire, öyküye tesir etmiş ve edebiyat bu akım doğrultusunda şairin savunduklarının tam tersi bir noktaya sürüklenmiştir. İkinci Yenicilerin şairin yazdığı bazı şiirlerden etkilendiklerini söylemleri, şairin bu akıma olan öfkesini daha da arttırmıştır.

Attilâ İlhan, Garip akımına serbest nazmı kullandıkları, açık, kolay anlaşılır ve içeriği boş şiirler yazdıkları için karşı çıktığı gibi; İkinci Yenicilere de, sadece imgeyi ön plana almaları, imgeye dayalı kapalı şiirler yazmaları; toplumsallıktan uzak durmaları gibi nedenlerle karşı çıkmaktadır.

Attilâ İlhan, Garipçileri Chp'nin yayın organı, İkinci Yenicileri de Menderes'in, yani Demokrat Parti rejiminin sanatçıları olarak kabul etmektedir. Bu sanatçıların, siyasal ve toplumsal olayları eserlerine yansıtmadığından şikayet eder. İkinci Yeniciler, o dönemde yaşanan olumsuzluklardan söz etmemeleri, anlamı gereksiz görmüş olmaları, sanatı toplumsal işlevinden soyutlayıp kelimeye dayandırmaları ve imgeyi soyutlayarak içi boş şiirler yazmaları nedeniyle Attilâ İlhan tarafından dışlanmışlardır[604].

1950'lerde yaptığı ikinci Paris gezisinden sonra şairin sanat anlayışında, şiir dilinde yenilikler ortaya çıkmaya başlar. Bu tarihten sonra şairin şiirleri, imge ve imajlar bakımından daha zenginleşir, anlatımı ve dili gelişir. Toplumcu – gerçekçiliğin bir

---

[603] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 76-77.
[604] Mahmut Babacan, *a. g. m.*, s. 219-221.

gereği olarak Halk Şiiri'nin yanında, Klasik Türk Müziği ve Divan Edebiyatı sesinden yararlanma yoluna girilir. Özellikle, üçüncü döneminde yayınladığı şiirlerinde Divan Edebiyatı'nın etkisinin yoğun olduğu gözlemlenen şair, şiir hayatının ikinci evresinde bilinçli olarak Klasik Türk Şiiri'ne yönelmeye başlar.

Bunların yanında, Attilâ İlhan'ın ileriki dönemlerinde sık sık karşılaşılacak cinsel içerikli şiirlere girişi de bu döneme aittir. İlk cinsel içerikli şiir, *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümünde yer alan "İbrahim'in Yıldızı"dır. *Yağmur Kaçağı*'ndan sonra gelen *Belâ Çiçeği*'ndeki şiirler, cinselliğin daha çok ele alındığı şiirler olmaktadır.

"Ayrıca Attilâ İlhan şiirlerinde imlâ konusu dikkat çekmektedir. Duvar'ın ilk baskısında imlâ ve noktalama işaretlerini kullanan şair, Sisler Bulvarı'ndan itibaren bu geleneksel imlâyı terk eder. Bunu Fransa tecrübesiyle izah edeceğimiz gibi; şairin düşüncesi doğrultusunda, şiirin istendiği gibi okunup yorumlanması, okuyucunun yönlendirilmemesi olarak değerlendirebiliriz. Bu tarz, Türk Edebiyatı'nda Attilâ İlhan ile özdeşleştirilmiştir[605]*."*

[605] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 79.

2. 1. 1. SİSLER BULVARI

Sisler Bulvarı kitabı, 1954'te Seçilmiş Hikâyeler yayınları arasında 10. kitap olarak çıkmıştır. Attilâ İlhan, bu kitabını ikinci Paris gezisinden sonra, sosyal realizm, yani toplumsal gerçekçilik düşünceleri ile kaleme almıştır[606]. Kitap; "Başka Yerde Olmak", "Kaptan", "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümlerinden oluşmaktadır.

*"Duvar'da genellikle toplumsal problemleri ele alan Attilâ İlhan, Sisler Bulvarı'nda ferdin dünyasına girer. Daha doğrusu **biz**, yerini **ben**e bırakır. Burada soyut olandan somut olana, yani hayalden hayatın gerçeklerine geçildiğini de söyleyebiliriz. Duvar'da toplumsal problemlere çare arayan insan, Sisler Bulvarı'nda şehrin içerisindeki kişiliğiyle, bunalımlarıyla karşımıza çıkar. Tüm insanların mutluluğu için çabalayanın kendi mutsuzluğu. Hürriyet savaşçısının, hürriyet sarhoşluğu içindeki çırpınışı. Duvar'da dar bir çember içerisinde, elinden hürriyeti alınmış insan; Sisler Bulvarı'nda sonsuz bir hürriyet ve serbestlikle ele alınmıştır[607]."*

"Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümleri, şairin ilk döneminde verdiği ürünler olduğu için, çalışmamızın Destan Şairi – Arayışlar Ve Etki Dönemi isimli bölümünde irdelenmiştir.

Attilâ İlhan'ın ikinci dönemini ele aldığımız bu bölümde, yani Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi'nde, *Sisler Bulvarı* kitabının "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" bölümlerini inceleme amacındayız.

---

[606] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 96.
[607] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", … s. 102-103.

Başka Yerde Olmak

Sisler Bulvarı isimli kitabın ilk bölümü, "Başka Yerde Olmak" adını taşır. Bu bölümde; "Şâhâne Serseri", "Başka Adam", "Bir, Üç ve Beş", "Eski Deniz Halkı", "Liman", "Tatyos'un Kahrı", "Cinayet Saati" ve "Başka Yerde Olmak" isimli sekiz şiir bulunmaktadır.

"Başka Yerde Olmak" bölümündeki şiirlerde, büyük şehir yaşantısı, 20. yy. insanının yaşadığı gerilim ve çelişkiler şiirleştirilmiştir[608]. Bölümün ilk şiirinden itibaren serüvenci insan karşımıza çıkar; seyahat, serüven tutkusu ve seyahatlerin getirdiği izlenimler bölüme hâkimdir. Bu şiirlerde, bireysel özgürlük esas alınmıştır. "Başka Yerde Olmak" şiirleri, **ben** merkezli deniz ve seyahat şiirleridir. Şairin **ben** merkezli şiirleri bireysel gibi gözükse bile, toplumcu – gerçekçi düşünce, doğrudan doğruya olmasa da sezdirme yoluyla verilmektedir[609].

Bölümün ilk şiiri olan **Şâhâne Serseri'**de; seyahat etmek isteyen bir insan ele alınmaktadır. Şiirde ele alınan insan, her şeye rağmen uzaklara gitme arzusu içinde karşımıza çıkar. Toplum, kendisine uygun olmayanı serseri olarak tanımlar. Şâhâne serseri söz grubunda serseriyi sevimli gösterme, onu haklı bulma düşüncesi bulunmaktadır. Bu şiire, Attilâ İlhan'ın üslubu ile birlikte 1949'dan sonra gelişen seyahat arzusu yön vermiştir. Şiir, serbest tarzda, genellikle kısa mısralarla meydana getirilmiştir. Şiirde belirli bir ahenk ve konuya uygun bir söyleyiş mevcuttur.

Başka Adam şiiri, uzun bir seyahat şiiridir ve seyahatlerin getirdiği izlenimler şiire konu olmaktadır. Bu şiirde insanlar, yaşadıkları çevrelere ve bu çevrelerin özelliklerine göre anlatılmaktadır. Şiirde geniş bir coğrafya ve değişik mekânlar yer almakta, toplumcu – gerçekçi düşünce kendini hissettirmektedir.

"Başka Yerde Olmak" bölümünün üçüncü şiiri **Bir, Üç Ve Beş**; 1950 ve 1955 yıllarının ağır siyasi baskını yansıtmakta ve kötümser bir hava taşımaktadır[610].

---

[608] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …
[609] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 98-100.

Eski Deniz Halkı şiiri, uzak ve egzotik mekânları işler. Şiirde tanıtılan mekânlarla beraber insanların fizikî ve kişilik özelliklerine de yer verilir. Şiir, şairin gitmek istediği, gerçek hayattan uzaklaşıp özgürlüğünü yaşamak istediği hayalî mekânları tasvir etmektedir. Attilâ İlhan şiirde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Akdeniz'deki saltanatına, Cezayir ve Arapların bu bölgedeki yaşamlarına, Fenikelilere ve Romalılara çağrışımlar sunmaktadır.

Liman şiiri, sırlarla dolu, gizemli ve karanlık bir insanın limanla bütünleşmiş hâlini yansıtmaktadır. İki şiirden oluşan "Liman"ın ilkinde ferdi ızdırap, yalnızlık, isyankâr tavır ve hatıralar ön plâna çıkmakta; sonraki bölümde ise bu insanın hayatından kesitlerle birlikte aşk konusu ele alınmaktadır[611].

Tatyos'un Kahrı şiiri, şairin bir dönem ahbaplık ettiği Tatyos Tatyosyan için yazılmıştır. Şair, ilk önceleri toplumcu – gerçekçi düşünce gereği Türkiye'de yaşayan Ermeni, Rum ve Yahudi vatandaşları sık sık ele almıştır; daha sonraları, ülke tarihindeki rollerinin bilincine vararak bu vatandaşlardan söz etmeye devam etmiştir. Tatyos, şair için, hem Türkiye'de hem Fransa'da ezilmiş, çeşitli zorluklar yaşamış bir kimsedir; şiir Tatyos'un yaşadıklarını yansıtmaktadır[612].

Cinayet Saati, *"büyük bir karamsarlık içinde ölümü, intiharı düşünen sarhoş bir insanın zihninde oluşan bir imgeyi aktarmaktadır: Haliç'te bağlı duran, arasıra düdük öttüren bir vapur, ayaktakımı arasında çok rastlanan, gazetelere geçen bir bıçaklama sonunda öldürülen biriyle eşleştirilmekte, kişileştirilmektedir. Böylece karamsarlığın, olumsuz duyguların, insanda yarattığı yıkım dile getirilmektedir[613]."*

Başka Yerde Olmak şiiri, şairin İzmir'de kaleme aldığı; yolculuk heyecanı, dünyayı görme isteğini yansıtan bir şiirdir. Şiir aynı zamanda, Türk insanının belirli bir bölgeye sıkışıp kaldığını, yaşayamadığı bir hayatın özlemini anlatması bakımından

---

[610] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı*, …, s. 149.
[611] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri, …, s. 98-102.
[612] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı,…*, s. 151.
[613] Doğan Aksan, *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri*, 2. Basım, Bilgi Yayınevi, Ankara 2004, s. 115.

dikkat çekicidir[614].

Kaptan

"Kaptan", *Sisler Bulvarı*'nın ikinci bölümüdür. Bölüm; "La Donna E Mobili", "Mırç", "Kaptan", "Emperyal Oteli", "Pia" ve "Sisler Bulvarı" şiirlerinden oluşur.

Bu bölümdeki şiirlerde, seyahat edilen yerlere dair izlenimler, **ben**in serüvenci, gerilim içindeki hâli konu edilmektedir. Şiirler, Attilâ İlhan'ın Paris'teki hayatını yansıtan şiirlerdir[615].

"Sisler Bulvarı'ndaki Kaptan bölümü serüven, aşk, korku, ölüm ve hayat çatışmaları çevresinde ele alınacak cinstendir. Devamlı seyahat eden, statik olmayan bir insanın varlığı dikkati çekmektedir. Şiirlerin kaleme alındığı yıllarda, şairin hayatına dikkat edilirse, bu insan Attilâ İlhan'dır. Gerilimli hayat, serüven ve aşk bu şairin yaşama tarzıdır. Bu yaşama tarzı şiirleştirilirken, yararlanılan metodlardan en önemlisi sinemadır. Şiirlerde, bir film sahnesi olarak değerlendirilebilecek parçaları fazlasıyla bulmak mümkündür. Biraz da gerilimin icabı olarak, şiirlerin oluşumunda hareket ve gizlilik esas durumdadır[616]*."*

Bölümün ilk şiiri olan **La Donna E Mobili**;şairin 1949 yılında yaptığı ilk Paris seyahatinden sonra, anıları üzerine yazılmış bir şiirdir. O tarihte şair, kardeşi Cengiz ve Mırç lakabını taktığı arkadaşı Cahit ile birlikte Paris'e gider. Bir süre sonra Cengiz, Türkiye'ye geri döner. Attilâ İlhan, Paris'te kaldığı otelde bulunan bir konservatuvar öğrencisinin söylediği aryadan çok etkilenir ve kardeşi Cengiz'i hatırlar. Şiir de bunun üzerine kaleme alınır.

---

[614] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı*, …, s. 152.
[615] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 103.
[616] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", … s. 109.

Mırç; Paris yolculuğuna kardeşi Cengiz ve Mırç lakaplı arkadaşı Cahit ile çıkan Attilâ İlhan, bu şiirinde arkadaşı Cahit'i anlatmaktadır[617].

"Kaptan" bölümünün üçüncü şiiri olan ve bölümle aynı adı taşıyan **Kaptan**; bu bölümün en uzun şiiridir ve beş bölümden oluşmaktadır. Büyük şehir hayatı içinde kaybolmuş, farklı yaşam tarzları içine girmiş olan **ben**; aşkı, bunalımları, çelişkileri, esrarengizliği ve yaşadığı gerilimlerle anlatılmaktadır. Kaptan, benin ayrı kaldığı sevgilisine yazdığı bir mektuptur; ona kendini tanıtma, anlatma, derdini açma, yaşadıklarını itiraf etme amacı taşır. Kaptan'ın birinci bölümünde sevgiliyle dertleşme vardır.

"Kaptan"ın ikinci bölümü, **ben**in ağzından Paris'i tanıtmakta; Paris'ten çeşitli insan manzaraları sunmaktadır. İnsanlar, toplumsal gerilim içerisinde kaleme alınmaktadır. Şair, toplumun uç noktalarından seçtiği insanları acı ve şiddet ile bütünleştirerek anlatır. Ayrıca, serüveni, yolculuğu temsil eden kaptan ve gemi, şiir boyunca varlıklarını sürdürürler.

"Kaptan"ın üçüncü bölümünde, kendinden kaçan, sevgilisinden ayrı düşmüş, acı çeken bir **ben** vardır. **Ben**, imkânsız bir aşk yaşamakta ve bu aşk ne kadar acı dolu olsa da **ben**i olgunlaştırmaktadır.

"Kaptan"ın diğer iki bölümü olan dördüncü ve beşinci bölümlerinde, **ben**, geleceğe dair ümitsizliğini, karamsarlığını, acı dolu hayatını, yaşadığı aşklarda dair özlemlerini anlatır.

Kaptan şiirleri, kendinden kaçan, mutsuz, karamsar bir kişiyi anlatmaktadır. Şiir için seçilen mekânların hemen hemen tümünün liman kenti olması, kaçışın gemi ile yapılması ve kaptan ismi özellikle seçilmiştir. Ayrıca, deniz hayatının seçilmesi, insanların yaşadıkları hayattan kaçmak istediklerini gösterir. Şair, şiirinde toplumdan dışlanmış, uç noktalardaki insanları ele alarak onların kaçmak, kurtulmak istedikleri hayatı vurgulamaktadır.

---

[617] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı*, …, s. 153.

Bölümün diğer şiiri olan **Emperyal Oteli**'nde anlatılan, büyük şehir yaşantısının yalnızlaştırdığı insan, ferdi ızdıraplar içindedir. Şiir imkânsız bir aşkı işleyen bir kaçış şiiridir. "Emperyal Oteli" de bölümün diğer şiirlerinde olduğu gibi **ben** zamiri ile yazılır. **Ben**, şairin şiirine kendisinden bir şeyler katacağının kanıtıdır. Şiirde, kendi acılarını anlatan ben, çok şey yaşamış, görmüş tecrübeli bir insan olarak karşımıza çıkar. Bu kişi, imkânsız bir aşk yaşamaktadır. Sevgiliye dair hayallar kurmuş; fakat tüm hayalleri yıkılmıştır. Bu sebeple ben, isyankârdır. Altı bölümden oluşan "Emperyal Oteli", **ben**in hayal kırıklığının yanında, imkânsız aşkını, şehir yaşamının kendisinde meydana getirdiği yıkıntıyı, geleceğe dair karamsarlığını ve mutsuzluğunu anlatır.

"Emperyal Oteli"nin diğer bölümlerinde, **ben**in serüvenci kimliği, anlık aşkları, parasızlığı, aşkın sona ermesinin getirdiği olumsuz duygular, **ben**in kendisini toplumdan dışlaması, yalnızlığına teslimiyeti anlatılmaktadır[618].

"Kaptan" bölümünün beşinci şiiri **Pia** adını taşımaktadır. "Pia"; bir türlü kavuşulamayan, hayallerde yaşayan sevgiliyi temsil eder. Attilâ İlhan şiirini, Mecidiyeköy'deki evinde otururken yazmaya başlamış, Taksim'de tamamlamıştır. Şiir, yayınlandığı tarihte yankı uyandırmış ve büyük bir kesime yayılmıştır[619].

Burada, *Sisler Bulvarı* kitabının şairin ikinci dönemi yani, Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi için **Pia** isimli şiiri incelemeyi gerekli görmekteyiz. Şiir, şairin bu döneminde edindiği özellikleri ve sıklıkla işlediği imkânsız aşk, yalnızlık gibi temaları ele alması bakımlarından önem taşımaktadır. Bu özelliklerinin dışında, şiirin geniş kitlelere ulaşmış olması da şiirin incelenmesinde etkin rol oynamaktadır.

---

[618] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 103-108.
[619] Attilâ İlhan, *Sisler Bulvarı*, …, s. 155.

pia

ne olur kim olduğunu bilsem pia'nın
ellerini bir tutsam ölsem
böyle uzak uzak seslenmese
ben bir şehre geldiğim vakit
o başka bir şehre gitmese
otelleri bomboş bulmasam
içlenip buzlu bir kadeh gibi
buğulanıp buğulanıp durmasam
ne olur sabaha karşı rıhtımda
çocuklar pia'yı görseler
bana haber salsalar bilsem
içimi büsbütün yıldız basar
bir hançer gibi çıkıp giderdim

ben bir şehre geldiğim vakit
o başka bir şehre gitmese
singapur yolunda demeseler
bana bunu yapmasalar yorgunum
üstelik parasızım pasaportsuzum
ne olur sabaha karşı rıhtımda
seslendiğini duysam pia'nın
sırtında yoksul bir yağmurluk
çocuk gözleri büyük büyük
üşümüş ürpermiş soluk
ellerini tutabilsem pia'nın
ölsem eksiksiz ölürdüm

- ***Böyle uzak uzak seslenmese:*** Attilâ İlhan, hayalinde yaşattığı sevgilinin kendisine karşı samimi ve içten davranmasını istemektedir.

1- **Uzak uzak seslenmek** ifadesi, iki açıdan önem taşımaktadır. İlki; **uzak** sözcüğünün yinelerek ikileme hâline getirilmesi ve böylelikle sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmasıdır.

2- İkincisi şudur; **uzak uzak seslenmese** ifadesinde, hayaldaki sevgilinin şaire karşı yakın davranışlarda bulunması, cana yakın ve samimi davranması istenerek düşünceler daha somut ifade edilmekte; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

3- **Uzak uzak seslenmese** ifadesi, yapısındaki sözcüksel sapma ve somutlaştırma örnekleri ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Uzak uzak seslenmese** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve onlarda oluşturduğu duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

- ***İçlenip buzlu bir kadeh gibi***

Buğulanıp buğulanıp durmasam: Attilâ İlhan, bu iki mısrada hayalinde yaşattığı sevgilisi Pia'ya kavuşma isteğini dile getirmektedir. Şair, aradığı sevgiyi ve sevgiliyi bir türlü bulamadığını, ona kavuşamadığını anlattığı şiirinin bu mısra'ında artık üzülmek, efkârlanmak istemediğini ifade etmektedir.

1- Şair, burada **gibi** benzetme ilgecini kullanmak suretiyle kendisini buzlu bir kadehe benzetmekte; benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

2- Attilâ İlhan burada, kadehin buğulanması ile kendisinin efkârını eş tutmaktadır. Şair, **üzüntüsünü**, **kederini buğulanmak** ifadesi ile daha somut şekilde anlatmakta; bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Buğulanıp buğulanıp durmasam** ifadesindeki **buğulanmak** eylemi tekrarlanarak ikileme örneği oluşturulmakta; böylelikle sapma – sözcüksel sapma meydana getirilmektedir.

4- **Buğulanıp buğulanıp durmasam** ifadesi, gerek sözcüksel sapmaya örnek oluşturmasından, gerek yapısındaki somutlaştırmadan dolayı günlük dilden ve dil kurallarından uzak bir anlatım olmakta, alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

5- **Buğulanıp buğulanıp durmasam** ifadesi, şairin hüznünü, yalnızlığını estetik şekilde dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***İçimi büsbütün yıldız basar:*** Bu mısrada, şairin Pia'ya kavuşma isteği ve bu kavuşmanın sonunda yaşayacağı sevinç ifade edilmektedir.

1- Mısra, şairin yıllarca içinde yaşattığı Pia'ya kavuşmasıyla yaşayacağı heyecanı, mutluluğu anlatan bir mısradır. Burada, **yıldız** göstergesi; **sevinç**, **mutluluk**, **heyecan** gibi duyguları karşılamakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısradaki sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, şairin kavuşma anındaki duygularını okuyucuya/dinleyiciye ileten şiirsel bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, anlamsal özellikler ve ayırıcılar arasında uyuşum bulunmadığı için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sırtında yoksul bir yağmurluk:*** Attilâ İlhan, tahayyül ettiği Pia'yı bu mısra'ında yoksul, halktan bir insan olarak okuyucuya/dinleyiciye sunmaktadır.

1- **Yoksul**[620] sözcüğü; *"geçinmekte çok sıkıntı çeken (kimse, toplum, ülke), yoksuz, fakir, fukara, zengin, varsıl karşıtı; mecaz olarak istenilen nitelikte ve özellikle olmayan,*

[620] http://tdkterim.gov.tr/bts/

yetersiz" gibi anlamlara sahip olan bir sözcüktür. Sözcük mısrada, göndergesel ve mecaz anlamlarının dışında; **eski**, **eski püskü**, **yıpranmış** gibi anlamlar içermekte; böylelikle kavramlar birbirine aktarılarak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Yoksul yağmurluk** ifadesi, göstergelerin aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yoksul yağmurluk** ifadesi, şiire kattığı estetik ve sanatlı anlatımıyla, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yoksul yağmurluk** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan göstergelerin bir arada kullanılması ile dil kurallarına aykırı olmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çocuk gözleri büyük büyük:*** Bu mısrada Pia'nın kişilik özellikleriyle fiziksel özellikleri birleştirilerek anlatılmaktadır. Pia'nın çocuk gözlere sahip olması, onun saflığını, masumluğunu yansıtırken, büyük gözlerle Pia, iri ve güzel gözlü birisi olarak hayal edilmektedir.

1- **Çocuk gözler** ifadesi, Pia'nın saflığını ve masumiyetini anlatan bir ifadedir. İfade, eksiltili anlatımın meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Büyük** sözcüğünün ikileme şekline getirilmesi ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmaktadır.

3- Mısra, şairin özgün ve şiire özel anlatımıdır. Estetik kaygıyla oluşturulan mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ölsem eksiksiz ölürdüm:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu son mısra'ında, Pia'ya kavuştuktan sonra ölmek istediğini, bu şekilde gözlerinin açık gitmeyeceğini anlatmaktadır.

1- **Eksiksiz ölürdüm** ifadesi, şairin yıllardır gerçekleşmesini istediği Pia'ya kavuşma arzusuna erişerek ölmek istediğini anlatan bir aktarma – deyim aktarması –

somutlaştırma örneğidir.

2- **Eksiksiz ölmek** ifadesinde yer alan her iki gösterge arasında bağ kurulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Eksiksiz ölmek** ifadesi, Attilâ İlhan'ın hayaline, arzusuna vurgu yaptığı, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Eksiksiz ölmek**, mantığa aykırı birleştirmesiyle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

2. 1. 2. YAĞMUR KAÇAĞI

Yağmur Kaçağı kitabı, *Sisler Bulvarı*'ndan bir sene sonra, 1955'te, Seçilmiş Hikâyeler Dergisi yayınları arasından çıkmıştır[621].

Kitap; "Fabrika Durağı", "Bulvardia" ve "Acı Ninni" isimli üç ayrı bölümden oluşmaktadır. "Acı Ninni" bölümünü, Attilâ İlhan'ın ilk dönemi olan Destan Şairi – Arayışlar Ve Etki Dönemi'nde ayrıntılı olarak işledik. Burada amacımız, Attilâ İlhan'ın ikinci dönem özelliklerini yansıtan "Fabrika Durağı" ve "Bulvardia" bölümlerinin şiirlerini irdelemektir.

Yağmur Kaçağı kitabında bulunan otuz beş şiirin yirmi üçünü, **ben**e yönelik temalar oluşturur. "Acı Ninni" bölümünde bulunan on iki şiirde ise toplumsal temalar ağırlıklıdır. Kitapta **ben**e yönelik temalar daha fazladır. Bunlar arasında en çok işlenen tema ise, aşktır. Aşkın dışında, yaşama zorluğu, medeniyet, memleket, düzene itiraz gibi çeşitli konulardan da bahsedilmektedir.

*"Yağmur Kaçağı'nda aşk, şiirlerde karşımıza çıkan **ben**e ait özelliklerin bir kısmının hazırlayıcısı, bir kısmının da sonucu olarak gözükmektedir. Paris ve hasret duygusunun ağır bastığı şiirlerde kaçış, aşkı ön plana çıkarmaktadır. Diğer şiirlerde de aşk; kaçışın, arayışın, inanma problemi belirtisinin hazırlayıcısı durumundadır. Denilebilir ki, Yağmur Kaçağı'nda, **ben**e yönelik temalar iç içe girmiş, birbirini davet eder tarzda düzenlenmiştir[622]."*

Attilâ İlhan'ın şiiri, *Duvar* kitabından sonra, 1950'lerde büyük bir değişime uğrar. Şairin şiiri, daha imgesel, daha özgün bir hâl alır ve toplumsal kaygılarla bireysel kaygıları iç içe işler. Şiir, özellikle 1954'ten sonra yeni bir yola girer; daha duyarlıklı,

---

[621] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 113.
[622] Gös. yer.

egzotik tasvirlerle süslü, duygulu, lirik bir şiir dili oluşmaya başlar. 1954'te yayımlanan *Sisler Bulvarı* ve bir yıl sonra, 1955'te yayımlanan *Yağmur Kaçağı* kitapları, şairin dilinin ve tarzının nasıl bir gelişme gösterdiğini yansıtmaları bakımından önemlidir. Şairin bu kitaplardaki duygulu, aşk dolu şiirleri, toplumsal temalı şiirlerinden daha fazla sevilmiş ve daha çok insana ulaşmıştır. Ancak, Attilâ İlhan'ın bireysel gibi görünen şiirleri bireyci değildir; alt temada, çeşitli imgelerle ve imajlarla sezdirdiği, üstü kapalı anlattığı toplumsal mesajlar vardır. Şairin şiirleri, bireysel trajik ile toplumcu yönelimi kesiştiren, iç içe kurgulayan şiirlerdir[623].

[623] Mahmut Babacan, "Dönemler, Yönelimler Ve Eleştiriler Çerçevesinde Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 212-213.

Fabrika Durağı

"Fabrika Durağı", *Yağmur Kaçağı*'nın ilk bölümüdür. Bölümdeki şiirler, *Sisler Bulvarı* kitabının "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" bölümleri ile eşdeğer özellikler göstermekte; büyük şehir hayatının gerilimini yaşayan esrarengiz **ben** ve ilgi çekici imajlar varlığını sürdürmektedir[624].

Attilâ İlhan, bu bölümdeki şiirlerini, toplumsal – gerçekçi bir ozanın sevda ve aşk üzerine yazdığı şiirler olarak tanımlamakta; her ne kadar aşk temini işleseler de toplumsal sorunların çeşitli imajlarla, imgelerle sezdirildiğini vurgulamaktadır[625].

"Fabrika Durağı" bölümündeki şiirlerin aşk dolu olduğunu dile getiren şair, bu şiirlerde kendi aşklarını ve duygularını yansıtmaktadır. Bölümde adları geçen Suna Su ve Zehra, şairin sevdaya düştüğü, hayaller kurduğu; fakat kavuşamadığı imkânsız aşklarıdır.

Attilâ İlhan, evlilik fikrine karşı bir insan olmasına rağmen, üç kadın O'na evliliği ciddi olarak düşündürmüştür. Bunlardan birincisi, Suna Su'dur. Şair, Suna Su ile nişanlanmış; fakat Suna Su'nun ailesinin istememesi üzerine nişan bozulmuştur. İkinci kez evliliği düşündüğü kişi, Zehra Solmaz'dır. Attilâ İlhan, Zehra Solmaz ile de nişanlanmış; ancak daha sonra Zehra Solmaz'ın isteği ile nişan atılmıştır. Bu aşklarının dışında, evlilik ihtimalini düşündüğü iki başka kadın daha vardır: Birincisi, Alman İnge Bruckhart, ikincisi de Maria Missakian'dır. Attilâ İlhan, yaşadığı bu imkânsız aşklarından sonra, Ankara'da Biket Hanım ile tanışır ve O'nunla 1968'de evlenir. Bu evlilik, 1984 yılına kadar devam eder ve daha sonra ayrılıkla noktalanır[626]. "Fabrika Durağı" şiirleri, şairin kavuşamadığı aşklarının, yaşayamadığı duygularının bir yansımasıdır.

---

[624] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 113.
[625] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, ..., s. 76.
[626] Yakup Çelik, "Attilâ İlhan'ın Hayatı", …, s. 22.

yağmur kaçağı

elimden tut yoksa düşeceğim
yoksa bir bir yıldızlar düşecek
eğer şairsem beni tanırsan
yağmurdan korktuğumu bilirsen
gözlerim aklına gelirse
elimden tut yoksa düşeceğim
yağmur beni götürecek yoksa beni

geceleri bir çarpıntı duyarsan
telâş telâş yağmurdan kaçıyorum
sarayburnu'ndan geçiyorum
akşamsa eylül'se ıslanmışsam
beni görsen belki anlayamazsın
içlenir gizli gizli ağlarsın
eğer ben yalnızsam yanılmışsam
elimden tut yoksa düşeceğim
yağmur beni götürecek yoksa beni

Bu şiirde, imkânsız aşkı yaşayan romantik **ben** vardır. Gerçek hayattan kaçan insanın aşka sığınma isteği konu edilmektedir. Şair, sevgiliye dair hayâller kurar, fakat duyduğu aşk imkânsızdır. Bu yüzden, hayâlleri yıkılır.

"Şiirde, hayatı kararsızlık içinde ele alan insanla, onun hayalleri ve aşkıyla karşılaşmaktayız. Doğru olanın sevgiliye dönmekte yattığını bilen insan; içinde kopan fırtınalarla, hayâllere doğru yol almaktadır. Şiirin genel havasından, bu insanı korku, cinayet ve tedirginliklerin beklediğini anlamak mümkündür. Yağmur da, onu,

değişkenliklere taşıyacak sembol durumundadır[627]*."*

- ***Yoksa bir bir yıldızlar düşecek:*** Bu mısrada yıldızlar, şairin hayâllerini temsil etmekte; yıldızların düşmesi, hayâllerin sönmesi, yıkılması anlamına gelmektedir.

1- Attilâ İlhan şiirde, **yıldızlar** ve **hayaller** göstergeleri arasında anlam aktarması meydana getirmekte; **yıldızların düşecek olması** ile **hayallerin yitirilmesini** kastetmektedir. Bu kullanımla şair, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yıldızlar düşecek** ifadesi, göstergelerin gerçek anlamlarının dışına çıkarılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yıldızlar düşecek** ifadesi, şairin duygu dünyasını şiirine taşıdığı, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Yıldızlar düşecek** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Elimden tut yoksa düşeceğim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında sevgilisine seslenerek ondan kendisini sevmesini ve kendisini bırakmamasını istemektedir.

1- **Düşmek** eylemi, sözlüklerde yer alan göndergesel ve mecaz anlamlarının dışında, **âciz**, **çaresiz kalmak** anlamlarında kullanılmaktadır. İfadeler, düşmek eylemi ile somut olarak dile getirildiğinden mısra, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, **düşmek** eyleminin sözlük anlamları dışında kullanılması ile günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, şairin çaresizliğini, sevilme isteğini şiir diline uygun, estetik biçimde dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[627] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 113-115.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Geceleri bir çarpıntı duyarsan***

Telâş telâş yağmurdan kaçıyorum: Bu mısrada, sevgilinin duyduğu çarpıntı ile gece vakti yağmurdan kaçan şairin ayak sesleri kastedilmektedir. Sevgilinin yürek çarpıntısıyla şairin ayak sesleri arasında bir ilişki kurulmaktadır. Şair, mısrada, çarpıntı ile kendi ızdırabını ve yaşadığı gerilimi ifadeye çalışmaktadır.

1- **Çarpıntı**[628] sözcüğü; *"kalbin hızlı ve sık vurması"* anlamında sözlüklerde yer almaktadır. Bu mısrada ise, çarpıntı sözcüğü göndergesel anlamının yanında, aynı zamanda şairin ayak seslerini karşılamakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- İlk mısra, **çarpıntı** sözcüğünün gerçek anlamının dışında kullanılması ile gündelik konuşma dilinde yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Geceleri bir çarpıntı duyarsan** mısra'ı, sözcüklerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlar bakımından önem taşımakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Geceleri bir çarpıntı duyarsan** ifadesi, şairin estetik kaygıyla oluşturduğu, sözcüklerin göndergesel anlamlarıyla oynadığı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- İkinci mısrada yer alan **telâş telâş** ikilemesi, şaire özgü, yeni bir örnektir. İkileme, sapma – sözcüksel sapma örneği olmaktadır.

6- **Telâş telâş yağmurdan kaçıyorum** mısra'ı, telâş sözcüğünden yeni bir ikileme oluşturulması ile dil kurallarının dışında bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[628] http://tdkterim.gov.tr/bts/

7- **Telâş telâş yağmurdan kaçıyorum** mısra'ı, şairin kendinden kaçışını ve korkularını estetik şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Akşamsa eylül'se ıslanmışsam:*** Bu mısrada dikkati çeken, şairin yılın dokuzuncu ayı olan eylüle özel isim muamelesi yapmasıdır.

Attilâ İlhan'ın şiirlerinde sonbaharın yeri ve önemi büyüktür. Şair, pek çok şiirinde eylülden, sonbahardan, dökülmüş yapraklardan bahseder. Sonbahar hüznü, yalnızlığı, pişmanlıkları, eski aşkları hatırlatan bir imge durumundadır ve eğer şair şiirinde sonbahardan bahsediyorsa, vakit mutlaka akşam olmalıdır. Çünkü insan, sonbaharın yarattığı hüznü, yalnızlık duygusunu en çok akşamları hisseder. Aslında anlatılan sonbahar, tabiat sonbaharından ziyade, şairin ruhunda duyduğu yalnızlığı ve sonbaharıdır[629].

1- **Eylül'se** ifadesi, şairin cins ismi, özel isim olarak kullandığı bir sapma – yazınsal sapma örneğidir.

2- Mısra, **eylül** sözcüğünün özel isim olarak kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin yalnızlığını, karamsarlığını, gerilimini ve acılarını okuyucusuna/dinleyicisine estetik şekilde yansıttığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

[629] Şermin Yaşar, "Bir Sonbahar Vurgunu Attilâ İlhan", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010, s. 234-236.

suna su

eylül'ün cesedi çamurda yatıyordu
gülhane parkı'nda bıçaklamışlar
cesedin ağzından kan akıyordu
kıpkızıl sakalları uzamıştı

suna su karanlıktan korkuyordu
sıçramış uykusundan uyanmıştı
kalbini sımsıkı elinde tutuyordu
eylül'ün gözleri camlardan bakıyordu
kirpikleri yoktu dökülmüştü
suna su kalbinden korkuyordu

her sene bir eylül bıçaklanır
ufuktan martılar dökülüşür
sonbahar istanbul'dan utanır
kanlı ellerini saklar utanır
elleri bir serçe gibi üşür
ben hayallerimden utanırım
suna su parça parça uyanır
bulutlar parça parça düşünür
her dakika bir roman yaşanır
her dakika bir yola düşülür
öpüşülür öpüşülür öpüşülür

ufuktan martılar dökülüşür
denizin gözü kanlanmıştır
içimdeki volkan uyanmıştır
istanbul külrengi yıkanmıştır
ben yalnızlığımı giyinirim
suna su hayallerini giyinir

ellerine eylül bulaşır
kalbini bir yerlere koyamaz
düşünür düşünür düşünür

Attilâ İlhan, isminden de anlaşılacağı üzerine bu şiirini, bir dönem büyük bir aşk yaşayıp nişanlandığı; fakat daha sonra ayrılmak zorunda kaldığı imkânsız aşkı Suna Su'ya yazmıştır.

- ***Eylül'ün cesedi cesedi çamurda yatıyordu***

Gülhane parkı'nda bıçaklamışlar: Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada eylül, canlı kanlı bir insan durumundadır ve Gülhane Parkı'nda bıçaklanmıştır. Eylül, Attilâ İlhan'ın hüznünü, yalnızlığını dışa vurduğu bir imge durumundadır. Buradaki ifade, şairin aşkına dair kurduğu hayâllerin yıkılışını, şairi kedere sürükleyişini anlatmaktadır.

1- **Eylül**, insan özelliği kazanarak kişileştirilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Eylülün insan niteliği alması, ifadenin anlam bakımından mantığa aykırı ve anlaşılması güç bir anlatım olmasına neden olmakta; bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Attilâ İlhan, Suna Su'ya kavuşamamasının derin hüznü içindedir; eylül, yani sonbahar O'nun hüznünü ve yalnızlığını, düşlerinin sona ermesini yansıtmakta; ifade, estetik ve şiirsel anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Anlam olarak birbirini takip eden her iki mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Cesedin ağzından kan akıyordu***

Kıpkızıl sakalları uzamıştı: Attilâ İlhan, burada da kişileştirdiği eylülden söz etmeye devam etmektedir. Gülhane Parkı'nda bıçaklanan eylülün cesedinden kan akmakta; kızıl sakalları uzamaktadır. Şair, sonbaharda ağaçlardan dökülen yaprakları anlattığı bu ifadesinde, hüznünü ve kederini ifadeye çalışmaktadır.

1- Her iki mısrada kendisinden bahsedilen **eylül** ayıdır ve eylül insan özelliği kazandığı için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme yapılmaktadır.

2- İkinci mısra, eylülün kızıl sakallı bir erkek görünümünü yansıtmasının dışında; sonbaharda kızaran ve ağaçlardan düşen yaprakları da kastediyor olabilir. Bu durumda **sakal** ve **yaprak** göstergeleri arasında bağ kurularak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Cesedin ağzından kan akıyordu** mısra'ı, eylül ayını anlattığından ifade, günlük konuşma dilinden uzak ve anlaşılması güç bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Cesedin ağzından kan akıyordu** mısra'ı, şiir içerisindeki estetik anlatımı ve ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Cesedin ağzından kan akıyordu** mısra'ı, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması bakımından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

6- **Kıpkızıl sakalları uzamıştı** ifadesi, gerek eylüle insan niteliği kazandırılması bakımından, gerek sakal ve yaprak göstergeleri arasında bağ kurulması bakımından, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Kıpkızıl sakalları uzamıştı** ifadesi, sonbaharın yarattığı görüntüyü tasvir eden estetik bir anlatımdır ve bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kıpkızıl sakalları uzamıştı** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalbini sımsıkı elinde tutuyordu:*** Attilâ İlhan bu mısrada Suna Su'dan bahsetmekte, O'nun yaşadığı korkuyu, tedirginliği ve gerilimi ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısra, Suna Su'nu korkularını, tedirginliğini daha somut bir biçimde dile getirdiğinden aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, **kalbini elinde tutuyordu** anlatımındaki göstergelerin arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, Suna Su'nun duygularını açığa çıkaran, şiirsel bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, anlam bakımından uyum sağlamayan sözcüklerin özellikle bir arada kullanılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Eylül'ün gözleri camlardan bakıyordu***

Kirpikleri yoktu dökülmüştü: Attilâ İlhan bu mısra'ında, eylül ayının çevrede oluşturduğu görüntüyü ifade etmekte; sonbahar rüzgârını, yaprakları dökülen ağaçları, serin havayı anlatmak istemektedir.

1- **Eylül'ün gözleri camlardan bakıyordu** ifadesi, sonbahar havasını ve görüntüsünü, eylüle insan niteliği vererek anlatmaya çalışan bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Eylül'ün gözleri camlardan bakıyordu** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında ilişki kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Eylül'ün gözleri camlardan bakıyordu** ifadesi, sonbahar tasvirini okuyucuya/dinleyiciye ileten ve onlarda çağrışımlar oluşturan estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Eylül'ün gözleri camlardan bakıyordu** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş

bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Kirpikleri yoktu dökülmüştü** ifadesi, sonbaharda yapraklarını döken ağaçları kasteden bir ifadedir. Mısrada, **kirpik** ve **yaprak** göstergeleri arasında ilgi kurulduğundan aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

6- **Kirpikleri yoktu dökülmüştü** mısra'ı, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline uygun yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Kirpikleri yoktu dökülmüştü** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ifadenin ilettiği tasarımlardan yararlanan estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kirpikleri yoktu dökülmüştü** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Her sene bir eylül bıçaklanır:*** Bu mısrada, eylülün ve sonbaharın getirdiği hüzün, insanda oluşturduğu yalnızlık duygusu eylüle insan özelliği verilerek anlatılmaya çalışılmaktadır.

1- Eylül, insan niteliği kazandığından aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, eylülün kişileştirilmesi ile konuşma dilinden ve dil kurallarından uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısradaki sözcükler anlam bakımından uyum sağlamadığı için mısra, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sonbahar istanbul'dan utanır***

Kanlı ellerini saklar utanır: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısrada, sonbaharın insanda uyandırdığı hüzün, yalnızlık gibi duygular, büyük şehrin yarattığı duygularla örtüştürülmektedir. Büyük şehirler, kargaşalarıyla, kalabalıklarıyla insanları

yalnızlığa ve kedere sürüklerler.

1- Her iki mısrada, hem sonbahar hem de İstanbul'a insan özelliği verilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- İki mısradan oluşan ifadede yer alan sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- İfadede yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, bir arada oluşturdukları tasarımlar ve duygu değeri önem taşımakta; böylelikle ifade alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- İfade, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bulutlar parça parça düşünür:*** Bu mısrada, sonbahar mevsiminde bulutların görünüşü ile insanların düşünceleri hâlleri arasında bağlantı kurulmaktadır.

1- Mısrada **bulutlar**, insanlara ait düşünmek eylemini alarak kişileştirilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısrada, bulutların düşünmesi ile insanların durumları anlatılmakta; sözcüklerin aralarında bağ kurulamadığından mısra alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- Mısradaki sözcükler, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırıldığından mısra, sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Her dakika bir roman yaşanır:*** Bu mısrada, İstanbul gibi büyük şehirlerde insanların başlarından çok çeşitli olaylar geçtiği anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **roman** sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında **hikâye**, **olay** gibi sözcükleri karşılamakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, **roman** sözcüğünün anlam aktarmasına uğraması sonucu günlük dilden uzaklaşmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şiirsel anlatımı ve okuyucuda/dinleyiciyide oluşturduğu imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Denizin gözü kanlanmıştır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, ağlamaktan kızaran ve kanlanan gözlerini tabiattan yararlanarak ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada **deniz**e insan özelliği verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Deniz**in insan niteliği kazanması, mısra'ın gündelik konuşma dilinden uzak ve dil kurallarına aykırı bir ifade olmasını sağlamakta ve mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, denizden yararlanarak şairin ağlamaktan kızaran gözlerini ifadeye çalışan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığı için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İçimdeki volkan uyanmıştır:*** Şair, bu mısra'ında bastırdığı duygularının harekete geçtiğini ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada yer alan **volkan**[630] sözcüğü; *"yanardağ"* anlamında kullanılan bir ifadedir. Volkan ifadesi ile, öfkesinin, bastırdığı duygularının taşma, patlama noktasına geldiğini anlatan Attilâ İlhan, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

[630] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **İçimdeki volkan uyanmıştır** ifadesindeki sözcüklerin göndergesel anlamları arasında ilgi bulunmadığından mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İçimdeki volkan uyanmıştır** ifadesi, şairin hislerini okuyucuya/dinleyiciye taşıyan, şiir diline uygun, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle bilinçli olarak oynanması bakımından ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İstanbul külrengi yıkanmıştır:*** Attilâ İlhan bu mısrada, hem sonbaharın İstanbul'a getirdiği gri rengi ifadeye çalışmakta; hem de yukarıda açıklanan mısra ile bağlantılı olarak içinden taşan duyguların İstanbul'a yayıldığını anlatmaktadır.

1- **Külrengi** ifadesi, dil kurallarına göre ayrı yazılması gereken bir ifadedir. Şair, iki ayrı sözcüğü birleşik yazarak sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kül rengi**[631] ifadesi; *"odunun yanmasıyla oluşan, külün akla kara arasındaki rengi, gri; bu renkte olan"* anlamlarında kullanılmaktadır. Yukarıdaki mısrada, içindeki volkanın uyandığını söyleyen şair, burada duygularının İstanbul'a taştığını, İstanbul'u gri renge boyadığını anlatmaktadır. Mısra, **yıkanmak** eyleminin de göndergesel anlamından uzaklaştırılması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, şairin tüm olumsuz duygularını yansıtması bakımından önemlidir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, göstergelerin arasında ilişki kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ben yalnızlığımı giyinirim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Suna Su ile ilgili kurduğu hayâllerin yıkıldığını ve derin bir yalnızlık içine düştüğünü ifade etmektedir.

---

[631] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Şair, **ben yalnızlığımı giyinirim** ifadesi ile, **yalnızlık duygusu** ile **kıyafet** göstergesi arasında bağ kurarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Ben yalnızlığımı giyinirim** mısra'ı, şairin, anlam bakımından uyuşum sağlamayan göstergeleri bağdaştırması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ben yalnızlığımı giyinirim** mısra'ı, şairin hissettiği yalnızlık duygusunu estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye ulaştıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ben yalnızlığımı giyinirim** mısra'ı, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uzak olması sebebiyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Suna su hayallerini giyinir***

Ellerine eylül bulaşır: Şair, yukarıda açıklaması yapılan **ben yalnızlığımı giyinirim** mısra'ı ile bu iki mısrada, Suna Su ile ayrıldıkları anı canlandırmak istemektedir. Şair, hayâllerinin yıkılması ile yalnızlığa düşer; Suna Su ise başka hayâllere sığınır. Ancak Suna Su, ayrılık anının ve sonbaharın yarattığı hüzünden de payına düşeni alır.

1- İlk mısradaki **Suna Su hayallerini giyinir** ifadesinde, **hayaller** sözcüğü ile **kıyafet**, **elbise** göstergeleri arasında bağ kurulmakta ve aktarma – deyim akatrması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Suna Su hayallerini giyinir** ifadesi, sözcüklerinin birbirinden uzak olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Suna Su hayallerini giyinir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ve çağrışımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Suna Su hayallerini giyinir** mısra'ı, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmeleriyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Ellerine eylül bulaşır** ifadesi, Suna Su'nun hüzünlendiğini ifadeye çalışan bir mısradır. Eylül ayı, bir nesneye benzetilmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Ellerine eylül bulaşır** mısra'ındaki sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

7- **Ellerine eylül bulaşır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Ellerine eylül bulaşır** mısra'ı, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine ters gelmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalbini bir yerlere koyamaz:*** Bu mısrada Suna Su'nun Attilâ İlhan'dan ayrıldıktan sonra çok duygulandığı ifade edilmekte; hislerine hâkim olamadığından bahsedilmektedir.

1- Suna Su'nun **kalbini bir yerlere koyamaması**, O'nun hüzün, keder gibi duygular içerisinde olduğunu ve duygularına engel olamadığını anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Kalbini bir yerlere koyamaz** mısra'ı, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirinden farklı olması sebebiyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kalbini bir yerlere koyamaz** mısra'ı, Suna Su ile ilgili çağrışımlar ileten, şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- Kalbini bir yerlere koyamaz ifadesi, göstergelerinin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

suna su için koşma

ellerini saçlarıma dolaştırma
parmakların dudaklarıma değmesin
bu ağaçlar böyle yeşil giyiyorlar
bu yıldızlar gözlerine doğuyorlar
ellerini saçlarıma dolaştırma
nefesin avuçlarıma esmesin
yoksa yine yolcuyum suna su

bu yağmurlar böyle yorgun yağıyorlar
bu rüzgârlar kapımızı dövüyorlar
bu ışıklar böyle birden sönüyorlar
gözlerini karanlığa alıştırma
aydınlığı seviyorum suna su

Attilâ İlhan bu şiirinde, Suna Su'ya duyduğu özlemi dile getirmekte; aynı zamanda gelecek günlerin güzellikler getireceğine inandığını belirterek toplumcu – gerçekçiliği de şiire katmaktadır. Şiir, Halk Şiiri'nin koşma tarzında ve dolayısıyla hece ölçüsüyle yazılmıştır.

- ***Bu ağaçlar böyle yeşil giyiyorlar:*** Ağaçların yeşil olması ile mevsimin ilkbahar ya da yaz olduğu bilgisi verilmektedir.

1- **Ağaçlar yeşil giyiyorlar** ifadesinde, ağaçların yeşil yaprakları aynı renkte bir elbiseye benzetilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Ağaçlar yeşil giyiyorlar** ifadesi, şiire göre oluşturulmuş, yeni ve yadırgatıcı bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ağaçlar yeşil giyiyorlar** ifadesi, ilkbahar veya yaz mevsiminin tabiatta oluşturduğu değişikliği ve tazeliği estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ağaçlar yeşil giyiyorlar** ifadesindeki sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması, ifadenin ölçünlü dil kurallarına aykırı bir anlatım olmasına neden olmaktadır. Böylelikle ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bu yıldızlar gözlerine doğuyorlar:*** Bu mısrada Suna Su'nun ışıldayan gözleri ifadeye çalışılmaktadır.

1- Suna Su'nun gözlerindeki parlaklık, yıldızların gözlerine doğmasıyla anlatılmakta; konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, şiire kazandırdığı estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, sözcüklerin göndergesel anlamlarının uyum göstermemeleri nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nefesin avuçlarıma esmesin:*** Bu mısrada şair, imkânsız aşkı Suna Su'dan kendisinden uzak durmasını istemektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ve dikkat çeken ifade, **esmek** eylemidir. **Esmek**[632]; *"hava bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr olmak; mecaz olarak yapılması önce düşünülmüş olmayan veya beklenmeyen bir şeyi yapmaya birdenbire karar vermek"* gibi iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Şair mısrada **nefes** ve **rüzgâr** göstergeleri arasında ilgi oluşturmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Nefesin avuçlarıma esmesin** mısra'ı, esmek eyleminin göndergesel anlamlarının dışında kullanılması ile oluşmuş mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[632] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Nefesin avuçlarıma esmesin** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve şiirsel anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Nefesin avuçlarıma esmesin** mısra'ı, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılan sözcükler nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bu yağmurlar böyle yorgun yağıyorlar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, imkânsız aşkın kendisinde oluşturduğu yorgunluğu, bezginliği yine tabiattan yararlanarak ifadeye çalışmaktadır.

1- **Yağmurlar yorgun yağıyorlar** ifadesi, yavaş yavaş düşen yağmur damlalarını anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Yağmurlar yorgun yağıyorlar** ifadesi, tabiatın görüntüsü ile şairin ruh hâlini anlatan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmurlar yorgun yağıyorlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanmak için ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu rüzgârlar kapımızı dövüyorlar:*** Bu mısrada, dışarıda şiddetli esen rüzgârın evlerin kapılarını salladığı anlatılmaktadır.

1- **Rüzgârlar kapımızı dövüyorlar** ifadesinde, rüzgâra insan özelliği yükleyen şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Rüzgârlar kapımızı dövüyorlar** ifadesi, sözcüklerinin gerçek anlamları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Rüzgârlar kapımızı dövüyorlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Rüzgârlar kapımızı dövüyorlar** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma

biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerini karanlığa alıştırma***

Aydınlığı seviyorum suna su: Attilâ İlhan şiirin son iki mısra'ında, toplumcu-gerçekçi düşünceye uygun olarak bir mesaj iletmekte ve gelecek günlerin güzellikler getireceğine inandığını belirtmektedir. Şair, mısrada aydınlık sözcüğü ile sosyalizmi kastetmektedir.

1- İlk mısrada yer alan **karanlık**[633] sözcüğü, mecaz anlamlı olarak *"gereğince anlaşılıp bilinemeyen, ne olacağı, sonu belli olmayan (durum); karışık"* anlamlarında kullanılmaktadır.

2- İkinci mısrada yer alan **aydınlık** sözcüğü ile gelecek mutlu günler ve **sosyalizm** anlatılmak istenmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

3- **Aydınlığı seviyorum** ifadesi, şairin aydınlık sözcüğünün anlamında değişikliğe gitmesi sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Aydınlığı seviyorum** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gelecekle ilgili mesajlar ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Aydınlığı seviyorum** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[633] http://tdkterim.gov.tr/bts/

büyük istifham üzerinde

- 1. şimdi sen olsan…

ilk sonbahar yağmuruyla oturduk hayli dertleştik
ben camın önündeydim o arkasındaydı
sen izmir taraflarında uzakça bir yerdeydin

dünden bugüne çektiklerin eksilmedi dedi yağmur bana
eksilmeyecek dedi bugünden yarına
bir hiçliğin koynunda istifham gibi büyüyeceksin
sual sorduğun her şey senden sual soracak
bitirdim sandığın vakit başladığını göreceksin

yağmurun altında insanlar biçimsizdiler
şimdi sen olsan ortalık şenlenecekti
sanki birdenbire ışıklar yanacaktı
oysa ben içimdeki kandili söndürecektim

Attilâ İlhan, beş ayrı şiirden oluşan "Büyük İstifham Üzerinde"yi Suna Su için yazmıştır. Şiirler, **ben**in aşkını, kendisinden ve gerçeklerden kaçışını, yaşadığı gerilimi, arayışlarını içermektedir. *"Şiirlerde, çeşitli duygularla şekillenmiş benin aşkıyla beraber, varlık problemi de irdelenir."*

İlk şiir, **Şimdi Sen Olsan**, şairin yağmurlu bir günde Suna Su'yu düşündüğü izlenimini veren ve hasretini yansıtan bir şiirdir. Şiirde yağmurun oluşturduğu atmosfer, şairi hüzne, hasrete sürüklemiş, duygularının açığa çıkmasına neden olmuştur[634].

[634] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 115.

- ***İlk sonbahar yağmuruyla oturduk hayli dertleştik:*** Attilâ İlhan'ın pek çok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de mevsim sonbahardır. Sonbahar ve yağan yağmur, şairin acılarını, sevgilisine duyduğu özlemi, pişmanlıklarını, kaçışlarını açığa çıkaran ve O'nu çeşitli duygulara sürükleyen bir mevsimdir. Bu mısra'ında şair, sevgilisine duyduğu hasreti yağmurun yağmasıyla daha iyi fark ettiğini sezdirmektedir.

1- Şairin sonbahar yağmuruyla oturup dertleşmesi, yağmura insan niteliği kazandırılmasını sağlamakta; bu anlatımla aktarma – deyim akatrması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uzak ve aykırı olmaları sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- Mısra, şairin durumunu ve hislerini okuyucuya/dinleyiciye aktardığı, onlarda çağrışımlar uyandırdığı estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dünden bugüne çektiklerin eksilmedi dedi yağmur bana***
  Eksilmeyecek dedi bugünden yarına: Dünden bugüne acı çektiğini yağmurdan öğrenen şair, hayata ve tabiata geçmişin getirdiği karamsarlıkla bakmaktadır[635].

1- Anlam olarak birbirinin devamı olan her iki mısrada **yağmur** konuşturulmakta ve ona insan niteliği kazandırılmaktadır. Yağmurun insan özelliği kazanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- Yağmurun kişileştirilmesi, ifadenin anlaşılması güç ve yadırgatıcı bir hâl almasına neden olmakta; bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

---

[635] Gös. yer.

3- Şairin kendi hisleriyle, durumuyla ilgili tasarımları okuyucuya/dinleyiciye ilettiği ifade, estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- İfade, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir hiçliğin koynunda istifham gibi büyüyeceksin:*** Yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi, burada da şairin karamsarlığı varlığını sürdürmektedir. Şair, burada kendisini ve yaşamı sorgulamakta; yaşanan her şeyin, uğruna mücadele verilen her değerin boş olduğunu ve her şeyin bir hiçliğe gidişinin hayatın anlamsızlığını ortaya koyduğunu ifade etmek istemektedir.

1- Attilâ İlhan bu mısrada **gibi** benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

2- **Büyümek** eylemi mısrada, göndergesel anlamlarının dışında **olgunlaşmak** anlamında kullanılmaktadır.

3- **Hiçliğin koynu** ifadesi, hayatın anlamsızlığını anlatmak için kurulmuş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifadedir. Gerek **hiçliğin koynu** anlatımı, gerek **büyümek** eyleminin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılması, mısra'ın yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye verdiği mesaj ve ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, günlük konuşma dilinden uzak, şiir diline özgü bir ifadedir. İfadedeki göstergelerin anlamlarının birbiriyle uyuşmaması mısra'ın sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Oysa ben içimdeki kandili söndürecektim:*** Attilâ İlhan bu mısrada, iç hesaplaşmasını dile getirmektedir. Suna Su'ya kavuşması, şairi tüm hesaplaşmalarından kurtaracak ve Allah'a inancını sağlayacaktır. **İçimdeki kandil** söz grubu, dinî bir sembol özelliği de göstermektedir[636].

1- Mısrada yer alan **içimdeki kandil** ifadesi, hem şairin kendi kendisiyle hesaplaşmasının bir sembolü olmakta; hem de Allah inancını simgelemektedir. Bu soyut kavramları **kandil** göstergesi ile dile getiren şair, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **İçimdeki kandil** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının dışında oluşturulmuş bir söz grubudur ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İçimdeki kandil** ifadesi, ilettiği tasarımlar ve çağrışımlarla, şiirdeki estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **İçimdeki kandil** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[636] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 116.

- *2. gözlerimi kapasam…*

gözlerimi kapasam
akşam
bir karanlığın dibinden gözlerin ağzıma bakıyorlar
ellerimi yüzümü yıldızlarla yıkıyorum
saçların boynuma sarılıyorlar

gözlerimi kapasam
sen boyluboyunca yanıbaşımdasın
dişlerinin arasında bembeyaz bir nilüfer
alevleri bile öpebilirmiş gibi
güçlü ve gururlu ağzın
beni öptüğün zaman erkek seni öptüğüm zaman kadın
yanıbaşımdasın

gözlerimi kapasam
senin için bir mısra tasarlasam
bir renk düşünsem
başımı senin dizine koyduğumu uyuduğumu düşünsem
çocuğunmuşum gibi saçlarımı okşadığını
kocanmışım gibi yakama çiçek taktığını
bir yağmur şehrin bütün seslerini öldürse
sen ve ben günün yirmi dört saatını öldürsek
boğazlasak
ellerin göğsüme girse avuçlayıp kalbimi koparsa
sımsıcak
ben senin kanına girsem
kalbine kurulup otursam

gözlerimi kapasam
rüzgârın kapıları derhal açılacak
dağbaşlarının temkinli sessizliğiyle sonsuzluğu
dinleyeceğiz
kendimizi inkâr edeceğiz
hele inkârımızı büsbütün inkâr edeceğiz
bütün münkirler günde beş vakit bizi inkâr edecekler
bir kibrit aydınlığında çatılmış kaşlarını göreceğim
jiletle çizilmiş gibi keskin
ince
içimde kanlı bir ihtilâl kopacak
dudakların bir akşamüstü dudaklarıma değince
kadehim kırılacak
münkirlere müminlere küfredeceğim

Attilâ İlhan'ın "Büyük İstfiham Üzerinde"nin ikincisi "Gözlerimi Kapasam" şiirinde, esas konu aşk ve şairin inanma problemidir. Şiirde, Suna Su ile hayaller kuran şair, sevgiye ihtiyacı olduğunu okuyucuya/dinleyiciye hissettirmektedir. Ancak şairin aşk üzerine, sevgili üzerine kurduğu hayalleri gerçekleşmeyecek imkânsız hayallerdir. Yaşanan aşk belirsizdir. Şairin yaşadığı siyasal ve sosyal sorunlar da bu aşkı belirsiz ve imkânsız kılmaktadır.

Attilâ İlhan, "Büyük İstifham Üzerinde" şiirilerini, kitabın ilk baskısına koymamış, ikinci baskıya almıştır. Şair, bunun sebebi olarak Suna Su için yazıldıklarını ve özel olduklarını göstermektedir. Bundan başka bir diğer sebep de; şairin Allah inancını sorgulaması ve topluma da sorgulamadan inanmaması gerektiği mesajını vermesi olarak gösterilebilir. Şair, inanç kavramı üzerinde durduğu bu şiirlerde, toplumsal tepkiden çekinmiş olabilir. Bu şiirlerde, aşkı ve inanma ihtiyacını birleştirerek anlatan şair, aşk temasının yanında dine karşı isyankâr bir tavır sergilemektedir. Ayrıca

şair, dini istismar edenlere de isyan etmektedir.[637].

- ***Bir karanlığın dibinden gözlerin ağzıma bakıyorlar:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında ve bağlantılı olduğu iki mısrada, Suna Su'yu düşündüğünü ve O'nun hayâlini kurduğunu belirtmektedir.

1- Mısrada dikkati çeken ifade; **karanlığın dibi** ifadesidir. Suna Su'yu hayâl eden ve yanındaymış gibi düşleyen şair, gözlerini kapadığında O'nun gözlerini görür. Burada kullanılan **dibinden** ifadesi, **içinden** anlamında kullanılmış olmalıdır. Böylelikle, aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Karanlığın dibi** ifadesi, sözcüklerin özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlığın dibi** ifadesi, şairin hayâl anını canlandıran estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Karanlığın dibi** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ellerimi yüzümü yıldızlarla yıkıyorum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sabah olmasına yakın bir saate kadar oturup Suna Su'nun hayâlini kurduğunu ifadeye çalışmaktadır. Saat çok geçtir, neredeyse sabah olacaktır ve şair hiç uyumadan geçirdiği gecenin sabahında elini yüzünü yıldızlarla yıkamaktadır.

1- Mısrada, elini yüzünü yıldızlarla yıkadığını söyleyen şair, bu ifadesi ile **yıldız** ve **su** göstergeleri arasında bağlantı kurmakta; aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, **yıldız** göstergesinin deyim aktarması sonucu **su** anlamını kazanmasıyla mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, şairin geç saatlere kadar hayâl kurduğunu, uyumadığını estetik ve şiirsel bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[637] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 116-117.

4- Mısra, sözcüklerin arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerimi kapasam***

Sen boyluboyunca yanıbaşımdasın: Attilâ İlhan burada, Suna Su'nun hayâlini kurmaya devam etmektedir.

1- Mısrada, dilbilim bakımından dikkati çeken iki ifade vardır: İlki, **boyluboyunca** ifadesidir. *"Boyu uzanabildiği kadar, boyu uzunluğunca"* anlamına gelen ve ölçünlü dil kurallarına göre ayrı yazılması gereken **boylu boyunca**[638] ifadesi, şair tarafından birleşik yazılarak sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirilmektedir.

2- İkinci dikkat çeken ifade; **yanıbaşımda** ifadesidir. *"Hemen yanında"* anlamına gelen ve **yanı başında**[639] şeklinde ayrı yazılan ifade, şairin kullanımıyla birleşik yazılmakta ve yine sapma – yazınsal sapma örneği oluşturulmaktadır.

3- Her iki mısra, **boyluboyunca** ve **yanıbaşımdasın** ifadeleri nedeniyle, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısralar, şairin özgür iradesiyle meydana getirdiği, okuyucunun/dinleyicinin dikkatini çekmek amacıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Alevleri bile öpebilirmiş gibi***

Güçlü ve gururlu ağzın: Bu mısralarda, Suna Su'nun kişilik özelliklerinden bahsedilmekte; O'nun gururlu, korkusuz ve güçlü bir kadın olduğu bilgisi verilmektedir.

1- Attilâ İlhan ilk mısrada **gibi** benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

---

[638] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[639] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Güçlü ve gururlu ağız** ifadesi, aslında Suna Su'nun kişiliğini ifadeye çalışan bir anlatımdır. Özelliklerin ağız göstergesine yüklenmesi, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğinin oluşturulmasını sağlamaktadır.

3- **Güçlü ve gururlu ağız** ifadesinde yer alan göstergeler anlam bakımından uyuşmadıkları için ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Güçlü ve gururlu ağız** ifadesi, Suna Su hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

5- **Güçlü ve gururlu ağız** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak için sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmasıyla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir yağmur şehrin bütün seslerini öldürse:*** Bu mısrada yağmur yağması isteğinden bahseden şair, yağmur sesinin dışarıdaki tüm seslerini bastırmasını dilemektedir.

1- **Öldürmek** eyleminin gerçek anlamları dışında **bastırmak**, **susturmak** gibi anlamlarda kullanılması ile mısra, gündelik konuşma dilinden uzak bir hâl alarak alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yağmur şehrin bütün seslerini öldürse** ifadesinde, dışarıdaki rahatsızlık verici seslerin kesilmesini isteyen şair, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **Yağmur şehrin bütün seslerini öldürse** ifadesi, **öldürmek** eyleminin göndergesel anlamının dışında kullanılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen ve ben günün yirmi dört saatını öldürsek***
  Boğazlasak: Bu mısrada şair, sevgilisi Suna Su ile birlikte zaman geçirmek

istediğini ifade ederken günün bitmesini istemediğini, bunun için zamanı durdurmak istediğini belirtmektedir. Mısralarda yer alan öldürsek ve boğazlasak eylemleri, şiire karamsar ve kötümser bir hava katmakta; ayrıca korku içerisinde, başına ne geleceğini bilmeden yaşayan **ben**i vurgulamaktadır[640].

1- **Öldürmek**[641]; *"bir canlının hayatına son vermek; bitkinin solarak kurumasına sebep olmak; çok üzmek; aşırı yormak; boşuna geçmek; ölmesine yol açmak; sağlığını bozmak, rahatsızlık vermek; mecaz olarak yok olmasına, ortadan kalkmasına, azalmasına yol açmak; mecaz olarak etkisini ve gücünü azaltmak; mecaz olarak bazı şeylerin diriliğini, tazeliğini veya sertliğini gidermek"* gibi birçok değişik anlamda kullanılabilen bir eylemdir. Eylem mısrada **boşuna geçmek** anlamının yanında, **durdurmak** anlamında da kullanılmaktadır.

"Hayvan veya insanın boğzaını keserek öldürmek; mecz olarak gaddarca öldürmek" anlamlarına gelen **boğazlamak**[642] eylemi de **durdurmak**, **son vermek** gibi anlamlarla göndergesel anlamları dışında kullanılmaktadır.

Öldürmek ve **boğazlamak** eylemlerinin göndergesel anlamlarının dışına çıkması, mısra'ın mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, göstergelerin anlamlarıyla ve bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kalbine kurulup otursam:*** Şair, bu mısrada kendisinin Suna Su'ya duyduğu aşk gibi, Suna Su'nun da kendisini sevmesini istediğini anlatmaktadır.

1- Suna Su'nun kendisini sevmesini dileyen şair, bu mısra'ı ile daha somut bir anlatım meydana getirerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği

---

[640] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 116.
[641] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[642] http://tdkterim.gov.tr/bts/

oluşturmaktadır.

2- **Kalbine kurulup otursam** mısra'ı, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine uzak ve ters olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kalbine kurulup otursam** mısra'ı, şairin isteklerini ve düşüncelerini okuyucuya/dinleyiciye şiirsel bir dille sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kalbine kurulup otursam** mısra'ı, sözcüklerin anlamsal özellikleri ve ayırıcıları arasında bütünlük sağlanamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Gözlerimi kapasam)***

  Rüzgârın kapıları derhal açılacak

  Dağbaşlarının temkinli sessizliğiyle sonsuzluğu dinleyeceğiz: *"İnsan gözlerini kapayınca, çeşitli düşüncelere dalar, hayaller kurar, geniş manasında da rüyalar görür. Gözlerimi kapasam, bir bakıma diğer mısraların ortaya çıkması için sebep olarak kullanılmıştır. Dağbaşı ve rüzgâr kelimeleri birlikte ele alındığında, korkulu bir sessizlik akla gelir. Bu korkulu sessizlik, insanı kâinat üzerinde düşünmeye sevkeder. Tabiat, sessizliğiyle insan zihninin varlık problemi üzerinde yoğunlaşmasını hazırlamıştır. Şiirin bundan sonraki kısmında inanma problemi ileri boyutta irdelenmektedir. Şairin dini istismar edenlere isyanına kadar varmaktadır*[643]*."*

1- **Rüzgârın kapıları derhal açılacak** mısra'ında, rüzgâr kapısı olan bir yapı olarak tanımlanmakta ve bu örnekle aktarma – deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Rüzgârın kapıları derhal açılacak** mısra'ı, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

[643] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 116.

3- **Rüzgârın kapıları derhal açılacak** mısra'ı, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımı; taşıdığı imge ve tasarımlar ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Rüzgârın kapıları derhal açılacak** mısra'ı, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ve anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Temkinli sessizlik** ifadesinde yer alan **temkinli**[644] sözcüğü; *"davranışlarında ölçülü olan"* anlamında, insanlar için kullanılan bir sözcüktür. Temkinli sessizlik ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

6- **Dağbaşlarının temkinli sessizliğiyle sonsuzluğu dinleyeceğiz** ifadesi, gerek **temkinli sessizlik** tamalaması ile, **gerek sessizliğiyle ve sonsuzluğu dinleyeceğiz** ifadesi ile, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

7- **Dağbaşlarının temkinli sessizliğiyle sonsuzluğu dinleyeceğiz** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ilettiği, şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Dağbaşlarının temkinli sessizliğiyle sonsuzluğu dinleyeceğiz** ifadesi, sözcüklerinin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hele inkârımızı büsbütün inkâr edeceğiz:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, inanma problemini irdelemekte; dine karşı isyankâr bir tavır sergilemektedir.

1- Mısra, anlam bakımından uyumlu olmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, şairin isyanını; varlığını ve Allah'ın varlığını irdelemesini anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma

[644] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

örneği olmaktadır.

- ***İçimde kanlı bir ihtilâl kopacak:*** Şair bu mısrada Suna Su'ya kavuşursa, nasıl mutlu olacağını ifadeye çalışmaktadır.

1- Şair, bu mısra'ı ile imkânsız aşkına kavuştuğu anda yaşayacağı heyecanı ve mutluluğu ifadeye çalışmakta; duygularını somut şekilde ifade etmekte ve bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, göstergelerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin duygularını şiirsel bir dille okuyucusuna/dinleyicisine anlattığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dudakların bir akşamüstü dudaklarıma değince***

Kadehim kırılacak: Attilâ İlhan bu mısralarda, Suna Su'yu öptüğünü hayal ettiği bir anda neler hissedeceğini tarif etmektedir.

1- Önem arz eden ve dikkat çeken ifade; **kadehim kırılacak** ifadesidir. Şair, burada yaşayacağı heyecanı, telâşı, mutluluğu ifadeye çalışmakta; meydana getirdiği anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kadehim kırılacak** ifadesinde yer alan sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaşmaları, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Kadehim kırılacak** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairle ilgili tasarımlar ileten, şiir diline uygun, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kadehim kırılacak** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ayrı

kullanılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 3. iki elin kızıl kanda olsa…

sökülüp
salkım salkım leylekler gelirse
ilkbahar olur
kül mavinin yanına kirli sarı gelirse
sonbahar
sen benim yanıma gelirsen
kıyamet olur
bir damla gözyaşı okyanus boşluklarını doldurur
senin gözyaşların beş kıtayı eritirler
hünerli ellerin yeni bir dünya yaratırlar
gözlerimden milyonlarca yıldız çoğaltırsın
milyonlarca defa bakabilmem için
geceleri sana bir saniyede
parmaklarımdan istifhamlar çoğaltırsın
her ağacın dalına bir istifham asarsın
ölüme mahkûm eder beni asarsın
ben tutar seni asarım
karanlıkta kalmış çocuklara döneriz
artık ben diye bir şey kalmamıştır
sen diye bir şey yoktur
hiç gelmemişe döneriz
korkarız

gözlerine baktığım zaman
sonsuzluğu görebilmeliyim
parmaklarım dudaklarında dolaşırken

sonsuzluğa dokunmalı
konuştuğun zaman
sonsuzluğun sesini dinlemeliyim
bir istifham gibi eğilip
seni bir istifham gibi öpmeliyim
elimden ne gelirse yapmalıyım
bir tevrat bir incil bırakmalıyım
beni bir dağbaşına koymalılar
başıma bir dağ koymalılar
anama avradıma sövmeliler
sen duymalısın
iki elin kızıl kanda olsa
gelmelisin

Attilâ İlhan, "Büyük İstifham Üzerinde"nin üçüncü şiiri olan "İki Elin Kızıl Kanda Olsa" adlı şiirde; insan, kâinat ve varlık problemini aşkla birlikte sunmaya devam eder. Şiirde anlatılan **ben**, yani şair, Allah'ın varlığını sorgular ve cevap bulmaya çalışır. Kafası karışık olan şair, kendisine göre inancı ve tabiatı, kâinatı yorumlar. Şiirde şairin iç hesaplaşması, dünyadaki amacını ve yerini öğrenme çabası ve kafasındaki sorulardan kurtulma isteği anlatılmaktadır[645].

- ***Sökülüp***

  Salkım salkım leylekler gelirse

  İlkbahar olur: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini tamamlayan bu üç mısrada, ilkbaharın gelişini tasvirlerle ifadeye çalışmaktadır.

1- Bu mısralarda aşk ve tabiata ait düşünceler, tevriyeli bir şekilde işlenmektedir. **Sökülmek**[646] eylemi; *"sökme işine konu olmak; argo olarak, parayı istemeyerek*

[645] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 118.
[646] http://tdkterim.gov.tr/bts/

vermek, harcamak" anlamlarına gelmektedir. **Sökmek**[647] eyleminin göndergesel anlamlarından biri; *"gelmeye başlamak ve çıkagelmek"*tir ve sökülmek eylemi mısrada sökmek eyleminin **çıkagelmek** anlamıyla yer almaktadır. Leyleklerin ilkbaharda ortaya çıkışlarını simgelemektedir.

2- **Salkım salkım leylekler** ifadesinde kullanılan, salkım salkım ikilemesi, bitkilerin canlanmasını ifade eden bir ikimeledir. İkilmenin leylekler için kullanılması ile, ilkbaharın yeryüzüne ve gökyüzüne gelişi birleştirilmektedir.

Yeryüzüne ait olan **salkım salkım** ve **sökülmek** ifadeleri, gökyüzündeki leylekler ile birleştirilerek ilkbaharın görüntüsü tasvir edilmektedir[648].

3- **Salkım salkım leylekler** ifadesinde, leylekler salkımlar hâlinde duran bitkilere, meyve ya da çiçeklere benzetilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

4- **Salkım salkım leylekler** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyumsuz olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Salkım salkım leylekler** ifadesi, ilkbaharın yeryüzüne ve gökyüzüne gelişini çeşitli benzetmelerle anlatan, estetik yönü kuvvetli bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Salkım salkım leylekler** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kül mavinin yanına kirli sarı gelirse***

Sonbahar: Attilâ İlhan, bu iki mısra'ında sonbaharın yeryüzünde ve gökyüzünde oluşturduğu görüntüyü ifade etmektedir.

1- **Kül mavi**, gökyüzünün sonbahardaki görüntüsüdür. Şair, bu ifadesi ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[647] http://tdkterim.gov.tr/bts/

[648] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 117.

2- **Kül mavi** ifadesi ile gökyüzünü tasvir eden şair, bu anlatımı ile günlük kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Kül mavi** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaşıp gökyüzünü kastetmeleri ile oluşmuş, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kül mavi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışında kullanılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada yer alan **kirli sarı** ifadesi, yeryüzünün sonbahardaki görüntüsünü yansıtan bir aktarma – ad aktarması örneği olmaktadır.

6- **Kirli sarı** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarının dışında kullanılması, ifadenin ölçünlü dil kurallarından sapmasına ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmasına neden olmaktadır.

7- **Kirli sarı** ifadesi, sonbaharın görüntüsü hakkında çağrışımlar ileten, şiir diline uygun bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kirli sarı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Sen benim yanıma gelirsen***

Kıyamet olur: Bu iki mısrada şair, kendisi ve sevgilisi Suna Su'nun kavuşması fikrini işlemektedir. Yukarıda açıklanan mısralardan yola çıkarsak, kıyametin gerçekleşmesi için yerle göğün birleşmesi gerekmektedir. Buna göre buradaki **sen** gökyüzünü, **ben** de yeryüzünü anlatmaktadır. Şair, Suna Su ile kavuşmasının imkânsızlığını bu ifadesi ile dile getirmektedir.

Bu şiirlerinde inanma problemini irdeleyen şair, bu mısrada Allah'ın varlığına da gönderme yapmış olabilir. **Sen** zamiri, **Allah** mânâsında kullanılmışsa, sonuç yine kıyamet olacaktır. Bu açıklamalara göre, Attilâ İlhan'ın burada hem imkânsız aşkı, hem

de inanma sorununu işlediğini söylemek mümkündür[649].

1- Burada şairin imkânsız aşkını işlediği düşünüldüğünde, kendisini **yeryüzü**, sevgilisini de **gökyüzü** olarak nitelediği görülmekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği oluşmaktadır.

2- **Sen benim yanıma gelirsen kıyamet olur** ifadesi, aşkalarının imkânsız olduğunu anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sen benim yanıma gelirsen kıyamet olur** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Sen benim yanıma gelirsen kıyamet olur** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şair ve sevgilisinin durumu ile ilgili ilettiği tasarımlar ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Sen benim yanıma gelirsen kıyamet olur** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkarılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- İfadede, imkânsız aşkının yanında Allah inancını irdelediğini düşündüğümüz şair, kullandığı **sen** zamiri ile aynı zamanda **Allah**'ı kastetmektedir.

7- Allah'ın yanına gelmesi ile kıyamet kopacağını dile getiren şair, gerçekleşmesi mümkün olmayacak bir ifade oluşturduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

8- **Sen benim yanıma gelirsen kıyamet olur** ifadesi, bu kez Allah'ı ve kıyameti anlatan, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

9- **Sen benim yanıma gelirsen kıyamet olur** ifadesi, günlük konuşma dilinden ve ölçünlü dil kurallarından uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği

[649] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 118.

olmaktadır.

- ***Bir damla gözyaşı okyanus boşluklarını doldurur:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Suna Su'dan insanüstü bir varlık gibi bahsetmekte; ayrıca gözyaşlarının kadınların en büyük silahı olduğunu da vurgulamaktadır.

1- Mısra, gerçekleşmesi mümkün olmayan, olağanüstü bir olayı anlattığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, ilettiği tasarımlar ve şiir içerisindeki estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, günlük hayattan uzak anlatımı, birbirinden bağımsız sözcükleri ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Senin gözyaşların beş kıtayı eritiler:*** Bu mısrada, Allah'ın varlığı ile sevgili bir arada anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **beş kıta** ifadesi, dünyayı kasteden bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Beş kıta** ifadesi, ad aktarması örneği olduğu için aynı zamanda alışılmamış bağdaştırma örneği de olmaktadır.

3- **Beş kıta** ifadesi, şairin dünyayı farklı bir yolla anlattığı estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Beş kıta** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmalarından dolayı sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Yukarıda açıklanan mısrada, kadınların gözyaşlarının en büyük silahları olduğunu anlatan şair, Suna Su'ya insanüstü bir özellik vermekteydi. Bu mısrada da Suna Su'dan bahsedilmesi ile gerçekleşme ihtimali bulunmayan bir ifade meydana getirilmektedir. Mısra'ın tamamı, hem mantığa aykırılığı bakımından, hem de içerisinde bulunan ad aktarması örneği bakımından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

6- Suna Su'ya insanüstü bir özellik verilmesi, şairin O'na verdiği değeri göstermektedir. Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- Mısra, günlük hayattan uzak, şiire özel oluşturulmuş bir mısradır ve ölçünlü dil kurallarına aykırıdır. Mısra, bu sebeplerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

8- Mısrada bulunan **sen** zamiri, Suna Su'yu işaret etmesinin yanında Allah için de kullanılmıştır. Dünyayı yok edecek olan Allah'tır ve O olağanüstüdür. Şairin, meydana getirdiği bu mistik mısra, Suna Su'ya olan aşkı ile Allah inancını birleştiren, Allah'ı sorgulayan ve O'nun kudretini yansıtan bir ifadedir.

- ***Hünerli ellerin yeni bir dünya yaratırlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında sadece Allah'tan bahsetmekte; bir dünya yaratmanın bir tek O'na mahsus olduğunu vurgulamaktadır.

1- Şair mısrada Allah'tan bahsederken O'nun ellerinden söz etmekte ve Allah'a insan görünümü vermektedir. Attilâ İlhan bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Allah'ın kudretinden ve yüceliğinden bahseden şair, bunların yanında O'nu insan görünümünde anlatmakta; bu anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Mısra, şairin düşüncelerini aktardığı, şiire özel bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısrada Allah'a insan özelliği verilmesi ile mantığa aykırı bir ifade meydana getirilmekte ve sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturulmaktadır.

- ***Gözlerimden milyonlarca yıldız çoğaltırsın***
  Milyonlarca defa bakabilmem için
  Geceleri sana bir saniyede: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu üç mısrada,

şair yine Allah inancı ile sevgilisini bir arada anlatmaktadır. Bu mısrada, **ben**, Allah'ı gökyüzünde aramaktadır. Allah'a ulaşabilmek için yıldızları geçmek gereklidir, çünkü yıldızlar, Allah ile insanlar arasında bir yerdedirler. İnsanların gözleriyle birçok şeyi görmesi Allah'ı aramasını göstermekte; şair bu ifadesi ile hüsn-i talil sanatı meydana getirmektedir. Bunların yanında mısrada, güçlü, kudretli ve etkileyici sevgili de varlığını hissettirmektedir[650].

1- Şairin bu üç mısrada Allah'ı anlattığı düşünüldüğünde, Allah'ın kuvveti ve kudreti çerçevesinde gerçek olabilecek şeyleri ifade ettiği görülmektedir. Attilâ İlhan, Allah'ı anlattığı üç mısra'ını alışılmış bağdaştırma örneği yapmaktadır.

2- Şair, burada Allah inancının dışında, sevgilisi Suna Su'ya duyduğu aşkı, Suna Su'nun ne derece etkileyici ve güçlü bir kadın olduğunu da anlatmaktadır. Her üç mısrada anlatılanlar, Suna Su'nun gerçekleştirebileceği şeyler olmadığından, mantığa aykırı bir ifade meydana getirilmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

3- İfadeler, şairin düşüncelerini şiirsel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye yansıttığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- İfadeler, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Parmaklarımdan istifhamlar çoğaltırsın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Allah inancını sorgulamaktadır.

1- **İstifham**[651] sözcüğü; Arapça kökenli bir sözcüktür ve *"soru"* anlamına gelmektedir. **Parmaklarımdan istifhamlar çoğaltırsın** ifadesi, şairin Allah inancını sorguladığını gösteren ve sözcüklerin aralarında uyuşum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, şairin kendisine her baktığında Allah'ın varlığını sorgulamasını anlatan, şiirsel ve estetik bir mısradır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne

[650] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 118.
[651] http://tdkterim.gov.tr/bts/

örnektir.

3- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Her ağacın dalına bir istifham asarsın:*** Yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi, bu mısrada da şair, Allah'ın varlığını sorgulamaya devam etmektedir.

1- Mısra, şairin kâinata ve yaratılmışlara her baktığında Allah'ın varlığını sorguladığını anlatmaktadır. Mısrada yer alan sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması, mısra'ın günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, Attilâ İlhan'ın inanma problemini, kafasının karışıklığını şiire özel bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Gözlerine baktığım zaman)***

  Sonsuzluğu görebilmeliyim: Attilâ İlhan bu iki mısrada, Suna Su'ya her baktığında sonsuzluğu yani evreni görmek istediğini söyleyerek aslında Allah'a inanma isteğini ifade etmektedir. Suna Su, şairin yanındaysa ve şairler beraberse, şairin Allah'ın varlığına inanması kolaylaşacaktır.

1- Mısrada yer alan **sonsuzluk** ifadesi, göndergesel anlamının yanında, **Allah** mânâsında da kullanılmakta, bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Sonsuzluğu görebilmeliyim** ifadesi, Allah'ın varlığını kabul etmek isteyen şairin meydana getirdiği bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Sonsuzluğu görebilmeliyim** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlamları arasında bağ kurulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Sonsuzluğu görebilmeliyim** ifadesi, şairin estetik şekilde kurduğu, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Sonsuzluğu görebilmeliyim** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarıyla oynanması neticesinde ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Parmaklarım dudaklarında dolaşırken)***

Sonsuzluğa dokunmalı: Attilâ İlhan, **sonsuzluğu görebilmeliyim** ifadesinde olduğu gibi, burada da Allah'a inanma isteğini ve ihtiyacını ifade etmektedir.

1- **Sonsuzluk** sözcüğü, diğer mısrada olduğu gibi burada da **Allah** anlamında kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **(Parmaklarım) sonsuzluğa dokunmalı** ifadesi, şairin Allah'a inanma isteğini daha somut biçimde yansıtan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **(Parmaklarım) sonsuzluğa dokunmalı** ifadesi, şairin Allah'a inanma isteğini dile getiren, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleri değiştirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **(Parmaklarım) sonsuzluğa dokunmalı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **(Parmaklarım) sonsuzluğa dokunmalı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Konuştuğun zaman)***

Sonsuzluğun sesini dinlemeliyim: Attilâ İlhan burada, Suna Su'nun varlığının kendisini Allah'a inandıracak en büyük sebep olduğunu vurgulamaktadır.

1- Bu mısrada da **sonsuzluk**, **Allah** anlamında kullanılmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Sonsuzluğun sesini dinlemeliyim** ifadesi, Allah'a inanma isteğini somut şekilde yansıtan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Sonsuzluğun sesini dinlemeliyim** ifadesi, göstergelerin aralarındaki anlam uyumsuzluğu nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Sonsuzluğun sesini dinlemeliyim** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Sonsuzluğun sesini dinlemeliyim** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması ile ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Başıma bir dağ koymalılar:*** Bu mısrada şair, kafa karışıklığını ve iç hesaplaşmalarını ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısra, şairin iç hesaplaşmalarını ve bunlardan duyduğu huzursuzluğu somut şekilde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye birtakım çağrışımlar ileten, sanatlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 4. sen olmadığın vakit…

sen olmadığın vakit büyük yalnızlığım var
dalgaların kendilerini taştan taşa vurmaları
sonbahar yıldızlarının sessiz sedasız çırpınmaları
ve büyük yalnızlığım var
biliyorsun hani o
rüzgârın gözüne karanlık bir yelken gibi açtığım
içimsıra vahşi bir kadın gibi taşıdığım
yalnızlığım

sen olmadığın vakit o denizde
şarabım tuzlu bir lezzet kazanıyor
avuçlarımda bir ateş yanıyor
bir çift insan gözü
hırsızı iti uğursuzu
köpek gözü toz ve toprak
bir kadeh quantro bir kadeh rom bir kadeh yağmur
avuçlarımda ve çırılçıplak
sen olmadığın vakit ben de olmuyorum

o denizde gördüğüm sen
benim için bir şarkı söyleyecektin
hazırdım
gitarını bir çocuk gibi dizlerine yatırdın
kanada'lı üç tayfa tezgâhın içine girdiler
karanlık kıllı kollarıyla şarkının içine girdiler
kavga çıktı birbirinin çenesini kırdılar
o denizde gördüğüm sen
benim için bir şarkı söyleyecektin
ağlayacaktın

görecektim
sıradan bir şarkı söyleyecektin
kanada'lı tayfalar kahrolup öleceklerdi
ben de ölecektim

Attilâ İlhan bu şiirde aşk temasını ön plana çıkarmaktadır. Şair, bu şiirini yalnız olduğu bir vakit yazmıştır. Şiirde, sevgilisinin yanında olduğu ve olmadığı zamanları anlatmaktadır. Şiirde sevgili **ben**i, yani, şairi hayata bağlayan unsur olarak ele alınmaktadır.

*"Şiirin son bölümünde, uzak ve egzotik mekânlarda sevgilinin başına gelen bir felâket dile getirilir. Bu; **ben**in özlemini duyduğu uzak diyarların, kaptan hayatının, sevgiliyle uyuşmazlığını da gözler önüne sermektedir. Bu kanaatimiz şairin, **Sisler Bulvarı**'ndan itibaren karşımıza çıkan insan tipinden ve bu insanın özlemlerinden kaynaklanmaktadır. Aslında şiirin son bölümündeki sevgili, diğer şiirlerde karşımıza çıkan sevgili tipinden farklıdır. Buna rağmen, **ben**in sevgilisiz zamanları, yani serüven anları şiddetle doludur, karanlıktır denilebilir. Burada **ben**in sevgilisiz yaşamak mecburiyetinde olduğu hayatla, sevgiliyle mutlu olduğu anların bendeki çatışmasını görmekteyiz[652]."*

- ***Dalgaların kendilerini taştan taşa vurmaları:*** Bu mısrada şair, dalgalı bir denizin görüntüsünü okuyucuya/dinleyiciye yansıtmakta; yalnızlığına vurgu yapmaktadır.

1- Mısradaki **taştan taşa vurmak** ifadesi, *"çaresiz kalarak çok pişman olmak"* anlamına gelen **başını taştan taşa vurmak**[653] deyiminden örneksenerek oluşturulmuştur. Şair, çaresizliğini dalgaların hareketleriyle ifadeye çalıştığı bu mısrada,

[652] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 119.

deyimin yapısını bozarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak amacıyla deyimin yapısının bozulması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, Attilâ İlhan'ın yanında sevgilisi yokken yaşadığı yalnızlığı, çaresizliği estetik şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Sonbahar yıldızlarının sessiz sedasız çırpınmaları:*** Attilâ İlhan, şiirinde tabiattan faydalanarak yalnızlığını, çaresizliğini dile getirmektedir. Bu mısrada da şairin aynı yola başvurduğunu söylemek mümkündür.

1- Sonbahar mevsiminde gökyüzünde beliren yıldızları izleyen şair, kendi pişmanlıklarını, çaresiz hâlini onların hareketleriyle, ışıldamalarıyla anlatmaktadır. **Çırpınmak**[654] eylemi mısrada; *"mecaz olarak ne yapacağını şaşırmış bir durumda üzülmek ve heyecanlanmak"* anlamında kullanılmakta; böylelikle yıldızlara insan özelliği verilmektedir. Bu anlatımla şair, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Yıldızların sessiz sedasız çırpınmaları**, şairin durumunu yansıtmakta ve aslında sevgilisine kavuşamayacağını bilmesine rağmen bir şeyler yapmaya çabalamasını anlatmaktadır. Mısradaki göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığı için mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin arasında uyum bulunmadığından ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Sen olmadığın vakit o denizde)***

Avuçlarımda bir ateş yanıyor: Attilâ İlhan burada, sevgilisi yanında yokken hissettiklerini anlatmaktadır.

---

[653] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[654] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Avuçlarımda bir ateş yanıyor** ifadesi, şairin içini yakan acıyı; ayrılık acısını anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Avuçlarımda bir ateş yanıyor** mısra'ı, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Avuçlarımda bir ateş yanıyor** mısra'ı, Attilâ İlhan'ın yaşadığı ayrılık acısını, mutsuzluğunu estetik ve şiirsel bir üslupla okuyucuya/dinleyiciye aktardığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Avuçlarımda bir ateş yanıyor** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek ve onlara şiirsel bir anlatım sunmak amacıyla anlamları değiştirilmiş sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir kadeh quantro bir kadeh rom bir kadeh yağmur***

Avuçlarımda ve çırılçıplak: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada, sevgilisinin yanında olmadığı zamanlardaki hislerini ifadeye çalışmaktadır. Burada şairi, yalnız olduğu bir vakit, sevgilisini düşünürken ve alkol alırken görmekteyiz.

1- Burada ilk dikkat çeken, **bir kadeh yağmur** ifadesidir. Şair, alkol aldığı sırada yağmur yağdığını belirtmekte ve yağan yağmuru da alkol olarak nitelemektedir. Attilâ İlhan, yağan yağmurun kendisinde alkol tesiri yaptığını ve belki de kendisini sarhoş ettiğini ifade etmekte; **yağmur** ve **alkol** göstergeleri arasında bağ oluşturarak aktarma – deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Bir kadeh yağmur** ifadesinde yer alan sözcüklerin gerçek anlamları birbirinden farklı olduğu için ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bir kadeh yağmur** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, bir arada ilettikleri tasarımlardan ve çağrışımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bir kadeh yağmur** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında

bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Attilâ İlhan, **bir kadeh quantro, bir kadeh rom, bir kadeh yağmur çırılçıplak** ifadesi ile yalnızlığını vurgulamaktadır. Şair, **çırılçıplak** sözcüğünü göndergesel anlamlarının dışında, **yalnızlığını** anlatmak amacıyla kullandığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Bir kadeh quantro, bir kadeh rom, bir kadeh yağmur çırılçıplak** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve onlarda oluşturduğu duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Bir kadeh quantro, bir kadeh rom, bir kadeh yağmur çırılçıplak** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen olmadığın vakit ben de olmuyorum:*** Attilâ İlhan bu mısrada, sevgilisinin yokluğunda hayatının bir anlamı olmadığını ifadeye çalışmaktadır.

1- Sevgilisinden ayrı kaldığı zamanlardaki hüznünü, mutsuzluğunu anlatan şair, hayatının o yokken bir anlam taşımadığını belirterek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, şairin günlük konuşma dilinden uzak, şiire özgü olarak meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin ilettiği tasarımlardan yararlanan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Karanlık kıllı kollarıyla şarkının içine girdiler:*** Burada, sevgilisinin söyleyeceği şarkıyı dinlemeye hazır olan şair, üç Kanadalı'nın buna engel olduğunu belirtmektedir.

1- **Karanlık kollar** ifadesinde, ortamın ışıksız olduğu bilgisi verilmekte; bu ifade

ile eksiltili bir anlatım oluşturularak alışılmamış bağdaştırma yapılmaktadır.

2- **Karanlık kollar** ifadesi, yabancıların ışıksız bir yerde bulunduklarını belirten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlık kollar** ifadesi, eksiltili anlatım nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Şarkının içine girdiler** ifadesi, Kanadalılar'ın şarkıyı böldüklerini anlatmakta; sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmasıyla alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

5- **Şarkının içine girdiler** ifadesi, şiire özel olarak oluşturulmuş, özgün bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Şarkının içine girdiler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığı için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- 5. değil mi ki…

şehrin üstünde tozlu bir ay silkinmektedir
mevsim yaz olmuş sonbahar olmuş ne umurum
değil mi ki o büyük istifhamın üzerindeyiz
birbirimizi seviyoruz
ve sevgimizden şüphe ediyoruz

Attilâ İlhan, "Büyük İstifham Üzerinde"nin son şiiri "Değil Mi Ki"de, Suna Su'ya duyduğu aşkı ve aşkın kendilerinde oluşturduğu şüpheyi anlatmaktadır. Şiirde, şüphe ve sevgi kavramlarının çatışması söz konusudur[655].

- ***Şehrin üstünde tozlu bir ay silkinmektedir:*** Şiirde, aşktaki şüpheye yer veren Attilâ İlhan, bu mısra'ında tozlu ay ifadesi ile doğanın berrak görünmediğini, şüpheli olduğunu ve sorularla dolu olduğunu ifade etmektedir.

Tozlu ay, şairin üzüntüsünü, kafa karışıklığını ve amaçsızlığını da anlatmaktadır. Şairin Allah'ın varlığına dair sorularına cevap alamadığından dolayı yaşadığı iç sıkıntısı dile getirilmektedir[656].

1- **Tozlu ay silkinmektedir** ifadesi, doğanın şairin sorularına cevap vermeye çalıştığını, berraklaşarak şairin kafa karışıklığını yok etmeye çalıştığını anlatmaktadır. İfadede yer alan **silkinmek**[657] eylemi; *"üstünü silkmek; ani bir hareketle, korkuyla vücudu sarsılmak, silkelenmek; mecaz olarak bir şeyi üstünden atmak, ondan kurtulmak"* gibi birkaç farklı anlamda insanlar için kullanılan bir eylemdir. Şair, **silkinmek** eylemini **ay** için kullanarak aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

---

[655] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 119.
[656] Gös. yer.
[657] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Tozlu ay silkinmektedir** ifadesi, silkinmek eyleminin ay için kullanılması ve aya insan niteliği kazandırılması ile meydana gelmiş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tozlu ay silkinmektedir** ifadesi, şairin düşüncelerini şiire uygun bir dille ifade ettiği, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Tozlu ay silkinmektedir** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşum sağlamaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Değil mi ki o büyük istifhamın üzerindeyiz:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Allah'ın varlığına dair sorduğu sorulara cevap alamadığını ifade ederken kafa karışıklığını da okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaktadır.

1- **İstifhamın üzerindeyiz** ifadesi, **ben**in sorularına yanıt alamadığını daha somut şekilde anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **İstifhamın üzerindeyiz** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İstifhamın üzerindeyiz** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettiği tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İstifhamın üzerindeyiz** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

üçüncü şahsın şiiri

gözlerin gözlerime değince
felâketim olurdu ağlardım
beni sevmiyordun bilirdim
bir sevdiğin vardı duyardım
çöp gibi bir oğlan ipince
hayırsızın biriydi fikrimce
ne vakit karşımda görsem
öldüreceğimden korkardım
felâketim olurdu ağlardım

ne vakit maçka'dan geçsem
limanda hep gemiler olurdu
ağaçlar kuş gibi gülerdi
bir rüzgâr aklımı alırdı
sessizce bir cıgara yakardın
parmaklarımın ucunu yakardın
kirpiklerini eğerdin bakardın
üşürdüm içim ürperirdi
felâketim olurdu ağlardım

akşamlar bir roman gibi biterdi
jezabel kan içinde yatardı
limandan bir gemi giderdi
sen kalkıp ona giderdin
benzin mum gibi giderdin
sabaha kadar kalırdın
hayırsızın biriydi fikrimce
güldü mü cenazeye benzerdi
hele seni kollarına aldı mı

felâketim olurdu ağlardım

Attilâ İlhan, büyük kitelelere ulaşmış ve yankı uyandırmış "Üçüncü Şahsın Şiiri"nde imkânsız bir aşkı konu edinmektedir.

Şiirin başlığı olayın dışındaki bir başka insanı işaret etmektedir. Üçüncü şahıs, olayı yaşayan iki kişi arasında geçenleri yorumlayan, veya kişilerden birisine ilgi duyandır. Şiir, olayı dışarıdan gözlemleyen bir insanın dikkatiyle kaleme alınmıştır. Şiirdeki **ben**, yani şair, sevdiği kıza uzaktan bakmaktadır. Çünkü aşkı karşılıksızdır. Bu bakımdan şiir, kıskançlık üzerine yazılmıştır da diyebiliriz. Şiirdeki **ben**, aşkının karşılıksız olduğunu bilmekte, bir başka adamın seviliyor olmasını kıskanmakta ve elinden bir şey gelmediği için çaresiz kalmaktadır.

"Üçüncü Şahsın Şiiri'nde, büyük şehirlerin yaşantısına ayak uyduramayan insanların ıstırabının da hissedildiğini söyleyebiliriz. Şehir hayatına yabancı, içine kapanık insan tipini burada yakalamak mümkündür. Uğur Mumcu, Üçüncü Şahsın Şiiri'ni, aşk ve kıskançlıktan ziyade bu açıdan yorumlamaktadır. Attilâ İlhan'ın bu şiiri "büyük kentlerde okumaya gelen Anadolu çocuklarının içine düştükleri yalnızlıklarının, çaresizliklerinin duygusal titreşimlerinden yola koyulup" kaleme aldığını belirtmektedir. (Mumcu, 1981)[658]*"*

- ***Gözlerin gözlerime değince***

(Felâketim olurdu ağlardım): Bu mısralarda, üçüncü şahısla sevgilinin göz göze gelmeleri konu edilmektedir. Sevgili ile göz göze gelen **ben**, heyecanlanır, farklı duygular içerisine girer. Ancak, bu sadece üçüncü şahıs için geçerli bir felâkettir; çünkü sevgilinin bir başka sevdiği vardır.

[658] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 121.

1- **Gözlerin gözlerime değince** ifadesi, sevgili ile üçüncü şahsın göz göze gelmelerini, bakışmalarını anlatan bir ifadedir. İfadede **değmek** eyleminin göndergesel anlamından uzaklaştırılması, mısra'ın günlük kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

2- **Gözlerin gözlerime değince** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde görüntüler oluşturan, onlara çağrışımlar sunan estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerin gözlerime değince** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye daha etkileyici, şiirsel bir dil sunmak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma şekillerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- İkinci mısrada yer alan **felâket**[659] sözcüğü; *"büyük zarar, üzüntü ve sıkıntılara yol açan olay veya durum, yıkım, bela; çok kötü; şaşırtıcı, hayrete düşürücü"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. Şair, bu sözcükle sevgili ile göz göze gelmesinin kendisini üzüntüye sevkeden bir durum olduğunu ifade etmektedir.

- ***Ağaçlar kuş gibi gülerdi:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tabiatın canlı ve hareketli hâlini benzetmelerle anlatmaktadır.

1- Şair, ağaç ve kuş göstergeleri arasında bağlantı kurmakta, **gibi** benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Gülmek**[660] eylemi; *"insan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak; mutlu, sevinçli zaman geçirmek, eğlenmek, hoşça vakit geçirmek; biriyle alay etmek"* gibi birkaç farklı anlamda kullanılmaktadır. Mısrada, kuşların ötüşmeleri, yeşillenmiş ağaçların yapraklarının hareketleri ile birlikte anlatılmaktadır. Şair, **gülmek** eylemini kullanarak insana özgü bir hareketi, ağaçlara ve kuşlara yüklemekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

---

[659] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[660] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, **gülmek** eyleminin ağaçlar ve kuşlar için kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, tabiatın canlı, renkli görüntüsü ile ilgili okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, şiire özgü bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle yadırgatıcı bir biçimde kurulmuş sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kirpiklerini eğerdin bakardın:*** Bu mısrada, sevgilinin **ben**e, yani şaire, başını öne eğerek bakmasından söz edilmektedir.

1- Mısrada yer alan **kirpik** göstergesi, **baş** veya **göz** anlamında kullanılmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Kirpiklerini eğerdin** ifadesi, **kirpik** sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaştırılması sonucunda gündelik konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kirpiklerini eğerdin** ifadesi, şiire kattığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türne örnek olmaktadır.

4- **Kirpiklerini eğerdin** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarıyla oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

zehra kardelin

akşam oldu yine bastı karalar
varıp yıldızların kapısını çaldım
açtılar
yıldızlar uyanıp gözlerimden geçtiler
halep şehri şen oldu şenlik oldu
ağaçlar dile geldi kuşlar güldü
dağ dağa kavuştu ben sana kavuştum
zehra kardelin

sen kimsenin bilmediği bir yıldız gibisin
istersen derya düşünür kahrolur kederinden
istersen dağ yürür yağmur olur bulut olur
bir rüzgârın koynundan çıkar gelirsin
gözlerin iki siyah karanfil gibi
gözlerini alsam yakama taksam
zehra kardelin

sen masallardan bile güzelsin büyüksün
açıl susam dedin açıldı kalbimin kapıları
kırk haramiler yol verdi sana
ellerin alnıma dokundu havai fişek oldum
alıp başımı gittim güneşi delip geçtim
evren tükendi tükendi sen başladın
zehra kardelin

sen bensin ben senim
kalbimde senin kalbin kalbinde benim kalbim
ben yanardağ sen ateş sen dünya ben güneş
ömrün ömrüme girmiş yazan alnıma yazmış
nur yüzüne yüzün şarkılara dönsün

kalbim bir yol sana gitmiş
zehra kardelin

Attilâ İlhan bu şiirde, Suna Su'dan sonra aşk yaşadığı ve kavuşamadığı Zehra Solmaz'a duyduğu aşkı anlatmaktadır. Şiirde geçen **kardelin** ifadesi, şairin Zehra Solmaz'a taktığı lâkâptır. Şair çocukluğunda arkadaşlarıyla beraber sapanla kuş avladıklarını anlattığı Meraklısı İçin Notlar kısmında, arkadaşlarının yakaladıkları kuşa kardelin adını verdiklerini söyler. Böylece, Zehra Solmaz'ın lâkâbı da kardelin olur[661].

"Zehra Kardelin" şiiri, sevgili için mehdiye tarzında yazılmış bir şiirdir[662].

- ***Akşam oldu yine bastı karalar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, akşam vaktinin geldiğini, etrafın karardığını söylemekte ve kendisine hüzün çöktüğünü anlatmak istemektedir.

1- Mısrada yer alan **karalar bastı** ifadesi, hem akşam karanlığının çöktüğünü belirtmekte, hem de şairin hüzünlendiğini anlatmaktadır. Attilâ İlhan, hüzünlenip kederlendiğini anlattığı bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Karalar bastı** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılarak farklı bir anlam yüklenmeleri ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karalar bastı** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarının dışında, bir arada ilettikleri tasarımlardan yararlanan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Karalar bastı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[661] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 79.
[662] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 122.

- ***Varıp yıldızların kapısını çaldım***

Açtılar: Attilâ İlhan bu mısralarda, havanın kararmasıyla gökyüzünde yıldızların belirdiğini ifade etmektedir. Şair, yalnızlığını, yıldızları arkadaşı olarak göstererek anlatmaktadır.

1- Yıldızlar, şair tarafından komşu gibi gösterildikleri ifadede insan özelliği kazanarak kişileştirilmektedir. Bu kullanımla, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yıldızların kapısını çaldım, açtılar** ifadesi, günlük konuşma dilinden ve ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde meydana getirilmiş bir ifadedir; bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yıldızların kapısını çaldım, açtılar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin yalnızlığını ileten, onlarda tasarımlar oluşturan şiirsel bir ifadedir ve bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldızların kapısını çaldım, açtılar** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi ile oluşmuş yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızlar uyanıp gözlerimden geçtiler:*** Bu mısrada, yıldızların karanlık gökyüzünde ortaya çıkmalarından söz edilmektedir. Şair, yıldızları seyretmektedir.

1- **Yıldızların uyanması** ifadesi ile onlara insan niteliği kazandıran şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Yıldızların uyanması** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlamları arasında bağ oluşturulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yıldızların uyanması** ifadesi, şiir içerisindeki estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Yıldızların uyanması** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uzak olması sebebiyle yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Yıldızlar gözlerimden geçtiler** ifadesi, şairin yıldızları izlediğini ve bu sırada gökyüzünden yıldız kaydığını anlatan bir ifadedir. İfadedeki sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış olması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasına neden olmaktadır.

6- **Yıldızlar gözlerimden geçtiler** ifadesi, okuyucuda/dinleyiciye çağrışımlara yol açan, şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmakatdır.

7- **Yıldızlar gözlerimden geçtiler** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ağaçlar dile geldi kuşlar güldü:*** Şair bu mısrada, Zehra'ya kısa bir süreliğine de olsa kavuşmasının kendisinde oluşturduğu mutluluk ve heyecanı, doğadan yararlanarak ifadeye çalışmaktadır.

1- **Ağaçlar dile geldi** ifadesinde yer alan **dile gelmek**[663] deyimi; *"dile düşmek; konuşma kudreti, yeteneği olmayan varlık konuşmak, dillenmek, lisana gelmek"* anlamına gelmektedir. Deyim ile ağaçların konuştuğunu söyleyen şair, onlara insan özelliği vermekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Ağaçlar dile geldi** ifadesinde yer alan göstergeler arasında anlam bakımından bütünlük sağlanamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ağaçlar dile geldi** ifadesi, şairin heyecanını ve mutluluğunu doğaya aktarmalar yaparak ifade ettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ağaçlar dile geldi** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Kuşlar güldü** ifadesinde de kuşlara insanlara ait olan **gülmek** eylemini yükleyen Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim akatrması – kişileştirme örneği

[663] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

meydana getirmektedir.

6- **Kuşlar güldü** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla aralarında uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Kuşlar güldü** ifadesi, şairin sevincini, mutluluğunu ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kuşlar güldü** ifadesi, her iki sözcüğün anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile dil kurallarının dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dağ dağa kavuştu ben sana kavuştum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, imkânsız aşkı Zehra Solmaz'a kavuştuğunu ifade etmektedir.

1- Mısra, **dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur** atasözünün yapısının bozulması sonucu oluşmuş ilgi çekici bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- Şair, daha etkileyici bir dil sunmak, tasarımlarda bulunmak amacıyla atasözünün yapısında değişiklik oluşturduğu bu mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Atasözünün yapısında bilinçli olarak değişikliğe giden Attilâ İlhan, oluşturduğu yeni, estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

- ***İstersen derya düşünür kahrolur kederinden:*** Şair bu mısrada, Zehra'nın güçlü, kudretli ve etkileyici kişiliğini mübalağalı bir şekilde okuyucuya/dinleyiciye sunmaktadır. Bu mısrada, şairin Allah'ın varlığından ve kudretinden söz ettiğini de söylemek mümkündür.

1- **Derya düşünür, kederinden kahrolur** ifadesi ile deryaya, yani denize insan özellikleri veren şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Derya düşünür, kederinden kahrolur** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbiriyle uyumlu olmaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Derya düşünür, kederinden kahrolur** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar ileten, şiir dilini zenginleştiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Derya düşünür, kederinden kahrolur** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynandığı için ölçünlü dilin kuralları dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İstersen dağ yürür yağmur olur bulut olur:*** Yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi, bu mısrada da hem Zehra'nın güçlü kişiliği, hem de Allah'ın kuvvet ve kudreti birlikte anlatılmakta; Allah ve Zehra aşk, sevgi noktasında kesiştirilmektedir.

1- **Dağ yürür** ifadesinde, Allah'ın isterse dağları yerinden oynatabilecek güce sahip olduğunu dile getiren şair, **yürümek** eylemini kullandığı ifadesinde aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Dağ yürür** ifadesi, sözcüklerin anlamlarının birbiriyle uyuşmaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dağ yürür** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek amacıyla günlük dilden uzak şekilde oluşturulmuş estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dağ yürür** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir rüzgârın koynundan çıkar gelirsin:*** Şair burada, Zehra ve Allah'ı aynı noktada ifade etmeye devam etmektedir. Zehra'nın rüzgârlı bir günde kendisine geleceğini inandığını belirtirken aynı zamanda Alalh'ın varlığını da sorgulamaktadır.

1- **Rüzgârın koynu** ifadesinde yer alan **koyun**[664] sözcüğü mısrada; *"kollar arası, kucak"* anlamlarında kullanılmakta ve rüzgâra insan özelliği kazandırılmaktadır. Şair, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Rüzgârın koynu** ifadesi, rüzgâr gibi bir doğa olayının insan özelliği alması ile mantığa aykırı, yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Rüzgârın koynu** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayırmak, daha etkileyici, estetik bir anlatım oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Rüzgârın koynu** ifadesi, sözcüklerinin anlamlarının birbirinden farklı olması, uyuşum sağlanamaması gibi nedenlerle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Açıl susam açıl dedin açıldı kalbimin kapıları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Ali Baba Ve Kırk Haramiler masalına gönderme yapmaktadır. Şair, Zehra'ya aşık olduğunu, kalbini O'na verdiğini bu gönderme ile daha etkili bir şekilde ifade etmektedir.

1- **Kalbimin kapıları açıldı** ifadesinde şair, Zehra'ya aşık olduğunu dile getirmekte; bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kalbimin kapıları açıldı** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle oluşmuş bir yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kalbimin kapıları açıldı** ifadesi, göstergelerin ilettiği tasarımlardan yararlanan, şiir diline uygun, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[664] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Kalbimin kapıları açıldı** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kırk haramiler yol verdi sana:*** Şair, bu mısra'ında da Ali Baba Ve Kırk Haramiler masalına gönderme yaparak Zehra'ya duyduğu aşkı anlatmaktadır.

1- Mısra, masala gönderme yapıldığı için sözcüklerin arasında uyum sağlanamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye şairin duyduğu aşka dair çağrışımlar ileten, şiirsel bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, birbirinden farklı özelliklere ve anlamlara sahip olan göstergelerin bir arada kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- Mısrada yer alan **yol vermek**[665] deyimi; *"geçmesine izin vermek; hızını artırmak; işten çıkarmak, işine son vermek"* gibi üç farklı anlama sahiptir. Deyim burada, **geçmesine izin vermek** anlamında kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

- ***Ellerin alnıma dokundu havai fişek oldum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Zehra'nın kendisine dokunması ile ne kadar heyecanlandığını, mutlu olduğunu ifadeye çalışmaktadır.

1- **Havai fişek oldum** ifadesinde, sevincini, heyecanını, içindeki coşkuyu ifadeye çalışan şair, bu anlatımında kendisini havai fişeğe benzetmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Havai fişek oldum** ifadesi, yapısındaki sözcüklerin gerçek anlamları arasında ilişki kurulamayan bir anlatım olduğu için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Havai fişek oldum** ifadesi, şairin yaşadığı coşkuyu, heyecanı ve mutluluğu estetik şekilde dile getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[665] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

4- **Havai fişek oldum** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiire uygun, estetik bir anlatım sunmak amacıyla göstergeleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alıp başımı gittim güneşi delip geçtim:*** Yukarıda açıklanan mısra'ın devamı niteliğinde olan bu mısrada, şair yaşadığı coşkuyu ve heyecanı tarif etmeye devam etmektedir.

1- **Başını alıp gitmek**[666] ifadesi; *"izin almadan ve gideceği yeri bildirmeden gitmek, savuşmak"* anlamına gelen bir deyimdir. Şair, bu deyim yoluyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Güneşi delip geçtim** ifadesi, şairin Zehra'nın kendisine dokunduğu anlarda yaşadığı duyguları daha somut şekilde dile getirdiği bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Güneşi delip geçtim** ifadesi, günlük hayatta gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumu yansıtan ve aslında şairin duygularını ifade etmek için başvurduğu yadırgatıcı bir anlatımdır. İfade, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Güneşi delip geçtim** ifadesi, şairin yaşadığı karmakarışık duygularını okuyucuya/dinleyiciye ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Güneşi delip geçtim** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmış sözcüklerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Evren tükendi tükendi sen başladın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Zehra'nın dışında bir varlığı, dünyayı, kâinatı umursamadığını, onları gözünün görmediğini anlatmaktadır.

---

[666] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

1- **Evren tükendi tükendi** ifadesinde, **tükenmek** eyleminin yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneğini dile kazandıran şair, bu kullanımıyla sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Evren tükendi tükendi** ifadesi, günlük hayattan ve konuşma dilinden uzak anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Evren tükendi tükendi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sen başladın** ifadesi, şair için sadece Zehra'nın varlığının önemini anlatan bir ifadedir. **Başlamak** eyleminin ifadeyi yadırgatıcı ve anlaşılması zor bir duruma sokması ile ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Sen başladın** ifadesi, göstergelerin ilettiği tasarımlardan yararlanan, şiirsel, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Sen başladın** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine aykırı gelmesi ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen bensin ben senim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Zehra ile bir bütün oluşturduklarını, birbirleriyle aynı duygulara sahip olduklarını ifade etmektedir.

1- **Sen bensin ben senim** ifadesi, mantığa aykırı, yadırgatıcı bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Sen bensin ben senim** ifadesi, şairin Zehra ile aynı duygulara, düşüncelere sahip olduğunu, bir olduklarını, birbirlerini tamamladıklarını estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Sen bensin ben senim** ifadesinde bulunan göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Kalbimde senin kalbin kalbinde benim kalbim:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, Zehra ile birbirlerine aynı duyguları hissettiğini, birbirlerini çok sevdiklerini anlatmaktadır.

1- Mısra, şair ve sevgilisinin aynı duygulara sahip olduğunu, birbirlerine karşı sevgi ve aşk duyduklarını anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, onlarda duygu değeri oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben yanardağ sen ateş sen dünya ben güneş:*** Bu mısrada şair ve sevgilisi Zehra'nın birbirlerinin eksik yönlerini tamamladıklarından ve bir bütün oluşturduklarından bahsedilmektedir.

1- **Ben yanardağ sen ateş** ifadesinde şair kendisini yanardağ olarak tanımlamakta, sevgilisi Zehra'yı da ateşe benzetmektedir. Attilâ İlhan meydana getirdiği bu benzetmelerle güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Ben yanardağ sen ateş** ifadesi, güzel benzetme sanatının oluşturduğu kural dışı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ben yanardağ sen ateş** ifadesi, şiirsel anlatımı ve taşıdığı çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Ben yanardağ sen ateş** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Sen dünya ben güneş** ifadesi, diğer ifadede olduğu gibi şair ve sevgilisinin birbirini tamamlayan yönleri bulunduğunu anlatmaktadır. Attilâ İlhan burada, kendisini güneş, sevgilisini de dünya olarak nitelemekte; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

6- **Sen dünya ben güneş** ifadesi, şiir dilini etkili hâle getirmek ve dikkat çekici bir mısra oluşturmak için, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Sen dünya ben güneş** ifadesi, taşıdığı alt anlamlarla okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Sen dünya ben güneş** ifadesi, mantığa aykırı yapısı, ölçünlü dil kurallarının dışındaki anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ömrün ömrüme girmiş yazan alnıma yazmış:*** Attilâ İlhan burada, Zehra'nın alın yazısı olduğunu, hayatlarının geri kalan kısmını birlikte geçireceklerini ifade etmektedir.

1- **Ömrün ömrüme girmiş** ifadesi, Zehra ile şairin yaşamlarının kesiştiğini ve artık ortak bir hayat süreceklerini **ömür** sözcüğünü somutlaştırarak anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Ömrün ömrüme girmiş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ömrün ömrüme girmiş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve duygu aktarımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Ömrün ömrüme girmiş** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına uymayan, yadırgatıcı anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Yazan alnıma yazmış** ifadesinde şair, Zehra ile artık hiç ayrılmayacağını, O'nun alın yazısı olduğunu dile getirmektedir. Şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim

aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

6- **Yazan alnıma yazmış** ifadesi, sözcüklerin aralarındaki anlam uyumsuzluğu nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Yazan alnıma yazmış** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Yazan alnıma yazmış** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bağdaştırmaları ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kalbim bir yol sana gitmiş:*** Şair burada, Zehra'ya duyduğu aşkı dile getirmektedir.

1- Attilâ İlhan, Zehra'ya duyduğu aşkı, sevgiyi **kalp** göstergesini somutlaştırarak dile getirmekte; bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, somutlaştırmanın meydana getirdiği yadırgatıcı ve mantık dışı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, onlarda duygu değeri oluşturan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

zehra'nın hâli

on beş gün kanıma ekmek doğradım çiğnedim
ben azrail'dim kana susamıştım şarabım kalmamıştı
zehra'nın hâlini gördüm bir mezar gibi içlendim
içindeki tenhalığı kimse anlamamıştı
artık boyanmıyordu yorgundu zayıflamıştı
allahıma sövdüm insanlıktan istifa ettim

Şair bu şiirini uzun bir aradan sonra gördüğü Zehra Solmaz için yazmıştır. Attilâ İlhan, zor bir adam olduğu için Zehra ile birliktelikleri yürümemiş ve O'nun isteği üzerine ayrılmışlardır. Bu şiir, şairin pişmanlığını, vicdan azabını yansıtmaktadır. Son mısradaki *"Allahıma sövdüm, insanlıktan istifa ettim"* ifadesi, Allah'ın varlığını reddetmek mânâsını içermemekte; Attilâ İlhan'ın Zehra'nın çökmüş hâlinden etkilendiğini, O'na yaşattıları için pişmanlık, suçluluk duyduğunu ve vicdan azabı çektiğini kastetmektedir[667].

- ***On beş gün kanıma ekmek doğradım çiğnedim:*** Bu mısra, şairin büyük bir vicdan azabı çektiğini, suçluluk duyduğunu anlatan; bu duygular nedeniyle kendi kendine zulmettiğini dile getiren bir mısradır.

1- **Kanına ekmek doğramak**[668] deyimi; *"birinin ölümüne yol açarak sevinmek; birini küçük düşürmek; birine zarar vermek"* gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Şair, burada düşünceleriyle kendi kendisine zarar verdiğini ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kanıma ekmek doğradım çiğnedim** ifadesi, şairin deyime ilâve yaptığı ve yine kendisine verdiği zararı anlattığı bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

---

[667] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 79-80.
[668] http://tr.wiktionary.org/

3- **Kanıma ekmek doğradım çiğnedim** ifadesi, şairin deyimin yapısını bozarak oluşturduğu bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

4- **Kanıma ekmek doğradım çiğnedim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek amacıyla deyimin yapısının değiştirilmesi sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Kanıma ekmek doğradım çiğnedim** ifadesi, şiir diline özel olarak meydana getirilmiş, tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Ben azrail'dim kana susamıştım şarabım kalmamıştı:*** Şair, bu mısra'ında da kendisine düşünceleriyle verdiği zararı dile getirmektedir.

1- **Ben Azrail'dim** ifadesinde kendisini Azrail'e benzeten şair, bu kullanımıyla güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Ben Azrail'dim** ifadesi, yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ben Azrail'dim** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunmak için meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ben Azrail'dim** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada yer alan **kana susamak**[669] deyimi; *"öldürme hırsı duymak"* anlamında sözlüklerde açıklanmaktadır. Şair bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***İçindeki tenhalığı kimse anlamamıştı:*** Bu mısrada Zehra'nın kendisini yalnız, mutsuz ve kimsesiz hissetmesinden söz edilmektedir. Mutsuzluk hissi, Zehra'da doldurulamayacak bir boşluk oluşturmuştur, bu da O'nu sessizliğe sürüklemektedir.

1- **İçindeki tenhalık** ifadesinde yer alan **tenhalık**[670] sözcüğü; *"tenha olma durumu; boş ve ıssız (yer)"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. **Tenhalık** sözcüğü

[669] http://tdkterim.gov.tr/atasoz/

mısrada, göndergesel anlamlarının dışında Zehra'nın mutsuzluğunu, yalnızlığını anlatmak için kullanılmakta ve duygular bu ifade ile somut olarak dile getirilmektedir. Şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **İçindeki tenhalık** ifadesi, sözcüklerin anlam bakımından birbirine ters olması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İçindeki tenhalık** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek amacıyla meydana getirdiği, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İçindeki tenhalık** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Allahıma sövdüm insanlıktan istifa ettim:*** Şair, bu mısrada kendisini suçlamaktadır. Zehra'nın mutsuz, bitkin hâlini gördükten sonra yaptıklarından yaşadığı pişmanlığı ve vicdan azabını anlatmak istemektedir.

1- Mısrada yer alan **insanlıktan istifa ettim** ifadesi, şairin kendisinden utanç duyduğunu dile getirdiği bir ifadedir. **İstifa etmek** birleşik fiilini kullanan şair, bu anlatımıyla duygularını somut olarak aktarmakta ve böylelikle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **İnsanlıktan istifa ettim** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında ilgi oluşturulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İnsanlıktan istifa ettim** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İnsanlıktan istifa ettim** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[670] http://tdkterim.gov.tr/bts/

zehra beni eylül'de bekliyor

otuzluk bir ay için ismail yetmiş beş dedi
ulan ismail sen bu işin adamısın
üste yirmi beş daha koy eylül'e git
ismail eylül'e gitmem dedi / ne boksa
neden gitmem dedi anlamadım anlamadım

biz iki yaprak ben pazar o pazartesi
temmuz'da mıyız neyiz bilmiyorum
yirmi beş daha verebilirdik / ne boksa
zehra beni mağdem ki eylül'de bekliyor
mağdem ki ben artık içmiyorum içmiyorum

ismail ne bilecek çektiğimi çekmiyor
doluya da koysa olur boşa da koysa
yağmurda üşüyen o değil ki benim
yirmi beş daha verebilirdik / ne boksa
zehra için yaptığımız nedir ki nedir ki

saat kaç kere çalsa zehra o kadar hazır
ben hazır değilim o kadar hazır değilim
ismail ne bilecek silik bir pazartesi
ne kanı ısınmıştır ne yalnızlıktan korkar
hem zehra'yı görmedi ki görmedi ki

ben ismail'i harcadım kim olsa harcar
yirmi beş daha mı yirmi beş eylül'ü istiyorum
dört haftası olacak otuz başka günü
her başka gün bozuk gözlü bir zehra olacak
ya ben ne olacağım bilmiyorum bilmiyorum

Attilâ İlhan bu şiirinde, Zehra ile eylül ayında buluşacağının hayalini kurmaktadır. Şiir, gerçeküstücü yöntemle kaleme alınmıştır[671].

- ***Biz iki yaprak ben pazar o pazartesi:*** Attilâ İlhan bu mısrada kendisini pazar gününe, İsmail adındaki arkadaşını da pazartesiye benzetmektedir. Böyle bir benzetme yapmasındaki neden; kendisini daha eğlenceli, meşguliyetli; İsmail'i ise sıradan, kendi hâlinde bir insan olarak görmesinden kaynaklanmaktadır.

1- **Biz iki yaprak** ifadesinde şair, kendisi ve arkadaşı İsmail'i takvim yaprağına benzeterek güzel benzetme sanatı örneği oluşturmaktadır.

2- **Biz iki yaprak** ifadesi, yapısındaki benzetme sanatından dolayı sözcüklerinin arasında uyum sağlanamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Biz iki yaprak** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, şiirsel bir dille yazılmış alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Biz iki yaprak** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters gelmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ben pazar, o pazartesi** ifadesinde şair, kendisini pazar günü; İsmail ismindeki şahsı da pazartesi olarak nitelemekte ve bu anlatımıyla güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

6- **Ben pazar, o pazartesi** ifadesi, şiirsel bir anlatım oluşturmak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimleride değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Ben pazar, o pazartesi** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Ben pazar, o pazartesi** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[671] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 80.

- ***Doluya da koysa olur boşa da koysa:*** Attilâ İlhan bu mısrada, İsmail'den söz ederek O'nun dertsiz, tasasız bir insan olduğunu anlatmaktadır.

1- Mısra, **doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı** deyiminin yapısında değişiklik oluşturulmak suretiyle meydana getirilmiş bir mısradır. Şair, deyimin yapısını değiştirirerek sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Doluya koydum almadı, boşa koydum dolmadı**[672] deyimi; *"içinden çıkılmayan güç bir durum karşısında söylenen söz"* anlamına gelmektedir. Deyimi değiştirerek İsmail'in rahat bir hayat sürdüğünü, sıkıntısının, derdinin olmadığını anlatan şair, bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Mısra, deyimin yapısının bozulması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Şair, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak ve onlara tasarımlar iletmek amacıyla deyimin yapısında değişikliğe gitmiş; bu anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmuştur.

- ***Her başka gün bozuk gözlü bir zehra olacak:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, eylülde Zehra'sına kavuşacağını ve koca bir eylül ayı boyunca, her günü O'nunla geçireceğini ifade etmektedir.

1- **Her başka gün Zehra olacak** ifadesi, eylül ayı içerisindeki her günün Zehra ile dolu dolu geçirileceğini dile getiren, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Her başka gün Zehra olacak** ifadesi, ilettiği çağrışımlar ve şiire özgü estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Her başka gün Zehra olacak** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[672] http://tdkterim.gov.tr/atasoz/

birinci cuma

soğuk soğuk geceleyin
sonbahar yağarsa geceleyin
gözlerindeki bıçaklar parıldarsa
nabızların uğuldarsa geceleyin
tırnaklarından kıvılcımlar uçarsa
saklı bir korku gibi içimdesin
soğuk soğuk geceleyin

sonbaharın altında izmir'de

su kımıldarsa geceleyin
şafak vakitleri yerinden oynarsa
sonbahar yağarsa geceleyin
güz yemişleri ıslanırlarsa
sütlü yaprakları ıslanırlarsa
soğuk soğuk geceleyin
saklı bir korku gibi içimdesin

sonbaharın altında izmir'de

Attilâ İlhan, "Birinci Cuma" isimli bu şiirini Zehra Solmaz'a yazmıştır. Şair, Zehra ile küstükten sonra, kendisini dinlemek için bir sonbahar günü İzmir'e gider. Orada uzun uzun düşünen şair, Zehra'ya haksızlık ettiğini anlar ve O'na pek çok mektupla birlikte bu şiiri yazar. Ancak Zehra Solmaz, şairin mektuplarına cevap vermez. Bir süre sonra da Almanya'ya gider. Orada bir İspanyol ile tanışır ve evlenir[673]. Suna Su gibi, Zehra Solmaz aşkı da şair için bir imkânsız aşk olur.

- ***Soğuk soğuk geceleyin***

  Sonbahar yağarsa geceleyin: Şair, bir sonbahar günü İzmir'de iken yazdığı bu

[673] Attılâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 80.

şiirinde, sonbaharın getirdiği hüzünlü havayı yansıtmaktadır. Mısrada, sonbahar, şairin pişmanlıklarını, yalnızlığını daha iyi anlatmak için bir aracı görevindedir.

1- İlk mısrada gecenin soğukluğundan bahseden şair, **soğuk** sözcüğünü yineleyerek dilimize bir ikileme örneği kazandırmakta ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Soğuk soğuk geceleyin** ifadesi, **soğuk** sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına uymayan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Soğuk soğuk geceleyin** ifadesi, şiire hareketlilik kazandırmak için meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sonbahar yağarsa** ifadesinde sonbahar, yağmur olarak nitelenmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

5- **Sonbahar yağarsa** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırmadır.

6- **Sonbahar yağarsa** ifadesi, sonbaharın hüznü ile mevsimin yağmurlarını birleştiren, estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

7- **Sonbahar yağarsa** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında bağ olmaması sebebiyle meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerindeki bıçaklar parıldarsa:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Zehra'nın kendisine duyduğu öfkeyi dile getirmektedir.

1- **Gözlerindeki bıçaklar parıldarsa** mısra'ı, Zehra'nın öfke ile parlayan gözlerini anlatan; **bıçak** ve **öfke** göstergeleri arasında bağ oluşturan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Gözlerindeki bıçaklar parıldarsa** mısra'ı, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyumsuz olması nedeniyle mantığa aykırı şekilde oluşturulmuş

bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerindeki bıçaklar parıldarsa** ifadesi, Zehra'nın öfkesini etkileyici bir dille anlatan alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözlerindeki bıçaklar parıldarsa** ifadesi, dil kurallarının dışında meydana getirilmiş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nabızların uğuldarsa geceleyin:*** Burada, Zehra'nın şaire duyduğu öfke nedeniyle kalp atışının hızlanacak olması ihtimalinden söz edilmektedir.

1- **Nabızların uğuldarsa** ifadesinde yer alan **uğuldamak** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında; **yükselmek**, **artmak** gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Uğuldamak eyleminin göndergesel anlamlarında değişikliğe giden şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Nabızların uğuldarsa** ifadesi, Zehra'nın öfkesini etkili bir dille okuyucuya/dinleyiciye anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Nabızların uğuldarsa** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyuşum sağlanamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Tırnaklarından kıvılcımlar uçarsa:*** Şair, bu mısra'ında da Zehra'nın öfkesinden söz etmektedir.

1- **Tırnaklarından kıvılcımlar çıkarsa** ifadesi, Zehra'nın sinirini, öfkesini daha somut bir şekilde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Tırnaklarından kıvılcımlar çıkarsa** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Tırnaklarından kıvılcımlar çıkarsa** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Zehra'nın öfkeli hâlini şiire uygun bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Tırnaklarından kıvılcımlar çıkarsa** ifadesi, göstergelerin aralarında anlam bakımından bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sonbaharın altında izmir'de:*** Şair bu mısrada, sonbahar mevsiminde İzmir'de bulunduğunu okuyucuya/dinleyiciye bildirmektedir.

1- **Sonbaharın altı** ifadesi, şairin sonbahar mevsiminde, açık havada, gökyüzünün altında oturduğunu anlatan bir ifadedir. **Sonbahar** sözcüğü ile **gökyüzü** sözcüğü arasında ilişki kurarak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Sonbaharın altı** ifadesi, sonbahar sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaşması ile mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Sonbaharın altı** ifadesi, şairin sonbahar havasını okuyucuya/dinleyiciye ulaştırdığı, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sonbaharın altı** ifadesinde bulunan sözcüklerin anlam özelliklerine uyulmadan bağdaştırılması, ifadenin ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmasını sağlamaktadır.

- ***Şafak vakitleri yerinden oynarsa:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, korkularını dile getirmektedir. Şair, burada Zehra'nın kendisini sevmekten vazgeçme ihtimalini anlatmak istemektedir.

1- Mısra, anlam bakımından birbirinden farklı sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, şairin korkularını okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar eşliğinde sunan, şiirsel, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak ve tasarımlar iletmek amacıyla sözcüklerin göndergesel anlamlarında değişikliğe gidilmiş bir sapma –

anlambilimsel sapma örneğidir.

smyrna blues

inga pee yudum yudum erimeden
sabahın yıldızlı aydınlığında
dudaklarından kaldırımlara dökülen
senin kanın mıdır bilemem
yalnız çığlıkların hatırımda
rıhtımda pazartesi sularında

gözlerinde bir rakı bulanıklığı
bir uğultu cıgaranın dumanında
mermer dişlerinin soğukluğu
bıçağımın üstündeki korkak buğu
oyulmuş bileklerin hatırımda
rıhtımda pazartesi sularında

gece mavisine boyalı saçların
devler hıçkırır şarkılarında
dönük bir deniz gibi tutarsın
nefesin hem erkek hem kadın
ökçesiz pabuçların hatırımda
rıhtımda pazartesi sularında

kıvırcık kirpikli bir çocuk bağırır
yıkılmış inga pee'nin burnunda
küpeştenin demirlerini ısırır
ellerim kelepçeli kulaklarım sağır
yalnız smyrna blues hatırımda
rıhtımda pazartesi sularında

Attilâ İlhan bu şiirini nasıl oluşturduğunu, *Yağmur Kaçağı*'nın Meraklısı İçin Notlar'ında şöyle açıklamaktadır:

"Blues bilindiği üzere zenci cazında doğaçtan söylenen türkülere deniyor. İngilizce bu isim, İzmir türküsü anlamında, ama "smyrna blues" denince havası değişiyor birden. Eski limanda, kahvelerin rıhtıma attıkları iskemlelere oturur, kıçtan bağlamış gemilerin tayfalarıyla rıhtım barlarının üstündeki otellerde oturan yosmaların aşnafişnelerini seyrederdim. Bu bana ister istemez, iki savaş arası Fransız sinemasının liman filmlerini hatırlatıyordu. Böyle bir şiir oldu. Olmakla kalmadı, epeyce sonra İpekfilm sahibi İhsan İpekçi (Cem'in babası) benden Çolpan'ın oynayacağı bir film yazmamı isteyince, yazacağım Yalnızlar Rıhtımı filmine analık etti[674]*."*

- ***Gözlerinde bir rakı bulanıklığı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, şiirine konu olan kadınlardan söz etmektedir.

1- Attilâ İlhan, kadınlardan birinin sarhoş olduğunu bu mısra'ı ile ifade etmektedir. Mısrada yer alan **bulanıklık** sözcüğü; **sarhoşluk** anlamında kullanılmaktadır. Bu kullanımla şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Gözlerinde rakı bulanıklığı** ifadesi, **bulanıklık** sözcüğünün göndergesel anlamı dışında kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerinde rakı bulanıklığı** ifadesi, kadının sarhoşluğunu daha estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözlerinde rakı bulanıklığı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[674] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 81.

- ***Bir uğultu cıgaranın dumanında:*** Bu mısrada, kadının sigarasını içerken çıkardığı üfleme sesinden söz edilmektedir.

1- Attilâ İlhan, ortak dilde **sigara** olarak yazılıp okunan sözcüğü, halk ağzıyla **cıgara** şeklinde şiirine taşıyarak sapma – sessel sapma – bölge ağızlarına özgü kullanımlar türüne örnek teşkil etmektedir.

2- **Cıgaranın dumanında bir uğultu** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaşmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Cıgaranın dumanında bir uğultu** ifadesi, şairin şiir diline özel olarak oluşturduğu, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Cıgaranın dumanında bir uğultu** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Mermer dişlerinin soğukluğu:*** Bu mısrada şair, şiirinde anlattığı kadının dişlerini beyazlığı bakımından mermere benzetmektedir ve aynı mermer gibi soğuk olduklarından söz etmektedir.

1- **Mermer dişler** ifadesinde, **dişler** ve **mermer** arasında renk bakımından bağlantı kuran Attilâ İlhan; kendisine benzetilen öğe olarak mermeri, benzeyen öğe olarak dişleri söyleyerek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Mermer dişler** ifadesi, güzel benzetme sanatının oluşturduğu mantığa aykırı ve yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Mermer dişler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Mermer dişler** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Bıçağımın üstündeki korkak buğu:*** Bu mısrada, bıçağın üzerinde bulunan kan lekesi korkak buğu olarak tanımlanmaktadır. Şair, şiirini oluştururken iki savaş arasında çekilmiş olan Fransız sinemasının liman filmlerini hatırladığından söz eder. Bu mısrada da, okuyucuya/dinleyiciye böyle bir filmden bir bölüm sunulmaktadır.

1- Mısrada yer alan **korkak buğu** tamlaması, **kan lekesi**ni anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Bıçağımın üstündeki korkak buğu** ifadesi, **ben**in sahip olduğu korkuyu, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe giderek anlatan, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bıçağımın üstündeki korkak buğu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, onların zihinlerinde bir senaryo oluşmasını sağlayan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Bıçağımın üstündeki korkak buğu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Devler hıçkırır şarkılarında:*** Attilâ İlhan bu mısrada, şiirinde sözünü ettiği kadının şarkı söylediğinden bahsetmektedir. Kadının sesinin kalın olduğunu bu mısra ile anlamak mümkündür.

1- **Şarkılarında devler hıçkırır** şeklinde nesre çevrilen mısradaki **devler** göstergesi, kadının sesini tanımlamak amacıyla kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Şarkılarında devler hıçkırır** mısra'ı, göstergelerin aralarında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Şarkılarında devler hıçkırır** ifadesi, hem kadının mesleği, hem de sesi hakkında tasarımlar sunan, şiir diline uygun estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Şarkılarında devler hıçkırır** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasında uyuşum bulunmadığından, dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Nefesin hem erkek hem kadın:*** Şair, şiirinde bahsettiği kadının ses tonu hakkında okuyucuya/dinleyiciye bilgi vermektedir. Kadının ses tonu, erkek ve kadın sesi arasında bir yerdedir; ne çok kalın, ne de çok incedir.

1- Mısrada yer alan **nefes** göstergesi, **ses** sözcüğü yerine kullanılmaktadır. Bu kullanımla, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, **nefes** sözcüğünün anlamları dışında kullanılması ile, günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve şiire uygun estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, **nefes** sözcüğünün göndergesel anlamlarından uzaklaştırılması sonucu ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ellerim kelepçeli kulaklaırm sağır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ını simgesel bir şekilde oluşturmaktadır. Şiirdeki **ben**, yani birinci teklik şahıs, tanık olduğu olaylar karşısında yapabilecek bir şeyi bulunmadığını bu mısra'ı ile dile getirmektedir.

1- **Ellerim kelepçeli** ifadesinde yer alan **kelepçe** göstergesi, bir imgedir. Şahsın yapabileceği bir şey olmadığını daha somut şekilde anlatan bu ifade; aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ellerim kelepçeli** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları dışında kullanılarak bir arada farklı bir anlam içermeleri sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ellerim kelepçeli** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, onlarda çağrışımlar oluşturan, şiirsel bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ellerim kelepçeli** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmış sözcüklerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kulaklarım sağır** ifadesi, şiirdeki **ben**in hiçbir şey duymadığını, yaşanan olayların hiçbirisine tanık olmadığını anlatmaya yarayan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Kulaklarım sağır** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında kullanılmaları ile kural dışı olarak meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Kulaklarım sağır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunmak amacıyla estetik şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kulaklarım sağır** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

rüzgâr gülü

önümden çekilirsen istanbul görünecek
nerede olduğumu bileceğim
sisler utanacak eğilecek
ağzının ucundan öpeceğim
saçına kalbimi takacağım
avcunda bir şiir büyüyecek
nerede olduğumu bileceğim

bu çıplak geceler yok mu
bu plak böyle ağlamıyor mu
camları kırmak işten değil
delirecek miyim neyim
kirpiklerimden mısra dökülüyor
kenya'da simsiyah yalnızım
yoksul bir şilepte gemiciyim
malezya'da yük bekliyorum
önümden çekilirsen istanbul görünecek
nerede olduğumu bileceğim

gözlerini söndürme muhtacım
ben senin aydınlığına muhtacım
yepyeni bir ilkbahar harcayıp
bir yaz boğup bir sonbahar harcayıp
rüzgâr gülünü arayacağım
oran'da pernanbouc'ta tombuktu'da
vinçler yine akşamları indirecekler
yine karanlığa bulaşacağım
gözlerin rüzgârda savrulacak

ikimiz iki sap buğday olsak
sen benim olsan ben senin olsam
bir gece vakti aklına gelsem
uykunu tutsam bırakmasam
seni kucaklasam kucaklasam
birbirimizin kalbini dinlesek
dünyanın kalbini dinlesek
büyük ateşler yaksalar
iki güvercin uçursalar
nerede olduğumuzu bilsek

Attilâ İlhan, "Rüzgâr Gülü" isimli bu şiirinde; imkânsız aşkından söz ederken toplumcu-gerçekçi anlayışa bağlı kalarak dünyadaki insanları düşünmeyi de ihmâl etmez. Şair, sevgilisinin hep yanında olmasını, onunla beraber mutlu bir hayat kurmayı hayal ederken, dünyaya barışın egemen olması ve tüm insanların mutlu olması dileğini de şiire eklemektedir.

- ***Önümden çekilirsen istanbul görünecek:*** Attilâ İlhan bu mısrada, önünde duran sevgilisine seslenmekte ve onun İstanbul'un güzel manzarasını kapattığından söz etmektedir.

1- Şiirin bu mısra'ında eksiltili anlatım söz konusudur. Şairin, İstanbul'u tamamıyla görmesi mümkün değildir. Şairin önünde duran kişi, İstanbul'un bir bölümünün görünmesine engel teşkil etmektedir. Mısra, eksiltili anlatım nedeniyle yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

2- Mısra, şaire özgü ve şiir diline özel bir anlatımdır. Bu sebeplerle mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, eksiltili anlatım nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sisler utanacak eğilecek:*** Bu mısra, şairin şiirini kaleme aldığı gün İstanbul'un üzerinin sislerle kaplı olduğunu bildirmektedir. İstanbul'un güzel manzarasından şiirinde bahseden şair, sislerin bir süre sonra dağılacak olmasını, bu güzel manzarayı bozmak istememeleri gibi bir nedene bağlamakta ve hüsn-i talil sanatı meydana getirmektedir.

1- **Sisler utanacak eğilecek** ifadesi, hüsn-i talil sanatı örneği olmasının yanında, aynı zamanda aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır. Şair, sislere insanlara ait **utanmak** ve **eğilmek** eylemlerini yükleyerek kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Sisler utanacak eğilecek** ifadesi, sislerin insan özelliği kazanmaları sonucunda oluşmuş mantığa aykırı ve konuşma diline uzak bir anlatımdır. Mısra, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sisler utanacak eğilecek** ifadesi, şairin sislerin dağılmak üzere olduklarını şiirsel bir dille ve estetik kaygıyla anlattığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sisler utanacak eğilecek** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Saçına kalbimi takacağım:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, sevgilisine duyduğu aşkı dile getirmektedir.

1- Şair, sevgilisine duyduğu aşkı dile getirdiği mısra'ında, kalbini ona hediye edeceğinden bahsetmektedir. Mısrada, **kalp** ve **toka** sözcükleri arasında anlam aktarması yapan şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Saçına kalbimi takacağım** mısra'ında bulunan göstergeler, anlam bakımından birbirinden uzak oldukları için mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Saçına kalbimi takacağım** mısra'ı, şairin sevgilisine duyduğu aşkı estetik şekilde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Saçına kalbimi takacağım** mısra'ı, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Avcunda bir şiir büyüyecek:*** Şair bu mısrada, şiirini sevgilisi için kaleme aldığını anlatmaktadır.

1- **Avcunda bir şiir büyüyecek** ifadesinde, **şiir** göstergesi, büyüyüp gelişecek bir varlığa benzetilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Avcunda bir şiir büyüyecek** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş mantık dışı, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Avcunda bir şiir büyüyecek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ulaştırmayı hedefleyen, estetik kaygıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Avcunda bir şiir büyüyecek** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu çıplak geceler yok mu:*** Attilâ İlhan bu mısrada, yalnız geçirdiği gecelerden söz etmekte ve hayıflanmaktadır.

1- Mısrada yer alan **çıplak** sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında **yalnız**, **sessiz**, **kimsesiz** gibi anlamlarda kullanılarak şairin tek başınalığını kastetmektedir. Yalnız, sessiz, kimsesiz gibi göstergeleri çıplak göstergesine aktaran şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Çıplak geceler** tamlamasındaki göstergelerin göndergesel anlamları birbirine uymadığı için tamlama alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Çıplak geceler** tamlaması, göstergelerinin göndergesel anlamlarının dışında kullanılmaları, bir arada ilettikleri tasarımlar ve estetik anlatımı nedeniyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Çıplak geceler** tamlaması, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında ilişki kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu plak böyle ağlamıyor mu:*** Attilâ İlhan bu mısrada, gramofona koyduğu bir plakta çalan şarkıdan ve şarkıyı söylenin sesinden çok etkilendiğini ifadeye çalışmaktadır. Şarkı, şaire yalnızlığını hatırlatır ve O'nu çeşitli duygulara sürükler.

1- **Bu plak böyle ağlamıyor mu** mısra'ında, şarkıcının dokunaklı sesi kastedilmektedir. **Ağlamak** eyleminin plağa yüklenmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Bu plak böyle ağlamıyor mu** mısra'ı, sözcüklerin aralarındaki anlam uyumsuzluğu nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışında kalmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bu plak böyle ağlamıyor mu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, şiir dilini zenginleştiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bu plak böyle ağlamıyor mu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine aykırı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kirpiklerimden mısra dökülüyor:*** Bu mısrada şairin şiirini ağlayarak yazdığı belirtilmektedir. Yukarıdaki mısrada bir şarkı dinlediğini ve çok etkilendiğini söyleyen şair, burada da şiirini bu duygularla kaleme aldığını ifade etmektedir.

1- İfadede yer alan **mısra** göstergesi, **gözyaşı** yerine kullanılmış bir sözcüktür. Şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kirpiklerimden mısra dökülüyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine aykırı gelmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kirpiklerimden mısra dökülüyor** ifadesi, şairin duygusal anını estetik şekilde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kirpiklerimden mısra dökülüyor** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kenya'da simsiyah yalnızım:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kendisini dünya insanları ile bağdaştırarak anlatmaktadır. Şair, yalnızlığını, Kenya'daki siyahî insanlarla birlikte anlatarak toplumcu-gerçekçi düşünceyi yansıtmaktadır.

1- **Simsiyah yalnızım** ifadesi, hem Kenya'da yaşayan insanların ten rengini belirtmekte, hem de şairin yalnızlığına vurgu yapmaktadır. İfade, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmamasından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Simsiyah yalnızım** ifadesi, şairin içinde bulunduğu yalnızlığı vurgulayan ve derecelendiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- **Simsiyah yalnızım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve sağladığı duygu aktarımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Simsiyah yalnızım** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerini söndürme muhtacım:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sevgilisine duyduğu ihtiyacı dile getirmektedir. Şair, sevgilisinin gözlerini, dünyasını aydınlatan bir ışık olarak düşünmekte ve gözlerin kapanmasıyla bu ışıktan mahrum kalacağını belirtmektedir. Şairin karanlıkta kalacak olması, sevgilisinden ayrılacağını ve O'nun yalnızlığa sürükleneceğini anlatan bir durumdur.

1- **Gözlerini söndürme** ifadesinde **gözler** ve **ışık** göstergeleri aralarında ilişki kurulmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gözlerini söndürme** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, yadırgatıcı, anlaşılması güç bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerini söndürme** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin hisleri ve yaşadıkları ile ilgili çağrışımlar sunan, şiir diline uygun bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gözlerini söndürme** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben senin aydınlığına muhtacım:*** Bu mısrada şair, sevgilisi ile birlikte olma istediğinden söz etmektedir. Aydınlık sözcüğü ile ayrıca, umutlu bir gelecek inancının da vurgusu yapılmaktadır.

1- **Aydınlık** sözcüğü, hem sevgilinin varlığını anlatan; hem de geleceğe umutla bakılmasını dile getiren bir ifadedir. Şair, göstergeler arasında bağ kurarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Aydınlığına muhtacım** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uzak olması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Aydınlığına muhtacım** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlardan yararlanan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Aydınlığına muhtacım** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yepyeni bir ilkbahar harcayıp***
  Bir yaz boğup bir sonbahar harcayıp
  Rüzgâr gülünü arayacağım: Anlam olarak birbirini takip eden bu üç mısrada, şairin ne kadar zaman harcarsa harcasın sevgilisini bir gün bulacağı ve ona kavuşacağı inancından söz edilmektedir.

1- **Yepyeni bir ilkbahar** ifadesindeki **yepyeni**[675] sözcüğü; *"çok yeni, hiç kullanılmamış; eskiyle bağlantısı olmayan; mecaz olarak alışılmamış, görülmemiş; mecaz olarak tertemiz; mecaz olarak tertemiz bir biçimde"* gibi farklı anlamlara sahip olan bir sözcüktür. Sözcük mısrada, **eskiyle bağlantısı olmayan** anlamında kullanılmaktadır.

2- **Yepyeni bir ilkbahar harcayıp** ifadesinde yer alan **harcamak** eylemi; **feda etmek** göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

3- **Bir yaz boğup bir sonbahar harcayıp** ifadesinde yer alan **boğmak**[676] eylemi; *"bir canlıyı, soluk almasına engel olarak öldürmek; el, ip vb. ile bir şeyi çepeçevre sıkmak; motorlu taşıtlarda fazla yakıt, motoru çalışmaz duruma getirmek; renkler uygun düşmemek; mecaz olarak silik bir duruma getirmek, bastırmak; mecaz olarak tamamıyla kaplamak, sarmak; mecaz olarak peş peşe yapmak, bir kimseyi bir şeyin fazlasına eriştirmek veya uğratmak; mecaz olarak bir durumu başka bir durum yaratarak örtmeye çalışmak; mecaz olarak gelişmesine engel olmak; mecaz olarak bunaltmak"* gibi pek çok anlama sahip olan bir eylemdir. Eylem mısrada; **harcamak**, **geçirmek** gibi farklı anlamlarda kullanıldığı için **bir yaz boğup** ifadesi alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Bir yaz boğup** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayıran, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Bir yaz boğup** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Bir sonbahar harcayıp** ifadesinde yer alan **harcamak** eylemi, bu mısrada da **feda etmek** göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

7- **Rüzgâr gülünü arayacağım** ifadesinde yer alan **rüzgâr gülü**, **sevgili**yi kasteden bir tamlamadır. Bu kullanımla, aktarma – deyim aktarması örneği

---

[675] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[676] http://tdkterim.gov.tr/bts/

verilmektedir.

8- **Rüzgâr gülünü arayacağım** ifadesi, şiir dilini etkileyici bir hâle getirmek için sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

9- **Rüzgâr gülünü arayacağım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

10- **Rüzgâr gülünü arayacağım** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Vinçler yine akşamları indirecekler:*** Bu mısrada, akşam karanlığının çökecek olmasında söz edilmektedir.

1- **Vinçler akşamları indirecekler** ifadesinde, **akşamlar** göstergesi, vinçlerin kaldıracağı **ağır yük** olarak tanımlanmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Vinçler akşamları indirecekler** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricilerinin ve ayırıcılarının birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Vinçler akşamları indirecekler** ifadesi, akşam karanlığının yaklaşmasını şiirsel, estetik bir dille anlatan alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Vinçler akşamları indirecekler** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yine karanlığa bulaşacağım:*** Attilâ İlhan şiirin bu mısra'ında, akşam vaktinin karanlığı ile birlikte düşüncelere dalacağını, hüzünleneceğini ve yalnızlık hissi duyacağını anlatmaktadır.

1- **Bulaşmak** eyleminin göndergesel anlamında değişikliğe giden şair, bu kullanımı ile mısra'ın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, şairin duygularını ve düşüncelerini estetik şekilde yansıttığı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin arasındaki uyumsuzluk nedeniyle, dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerin rüzgârda savrulacak:*** Attilâ İlhan bu mısrada sevgilisinin gözleriyle saçları arasında bağ oluşturmaktadır.

1- Mısrada **gözler** sözcüğü, **saçlar** göstergesi yerine kullanımakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin aralarında anlam aktarması oluşturulduğu için anlaşılması zor, yadırgatıcı bir mısra olmakta ve böylelikle alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, ilettiği tasarım ve imgeler ile estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Bir gece vakti aklına gelsem)***

Uykunu tutsam bırakmasam: Attilâ İlhan bu mısralarda, gece vakti sevgilisinin kendisini düşünmekten uykusunun kaçmasını istemektedir.

1- **Uykunu tutsam bırakmasam** ifadesi, sevgilinin şairi düşünmekten uykusunun kaçma ihtimâlini anlatan, günlük konuşma dilinden uzak, şiir dili için oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Uykunu tutsam bırakmasam** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin isteği ile ilgili tasarımlar ileten, şiir dilini kuru anlatımdan kurtarıp zenginleştiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Uykunu tutsam bırakmasam** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirmelerle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dünyanın kalbini dinlesek:*** Bu mısra, toplumcu-gerçekçi düşünce doğrultusunda oluşturulmuş bir mısradır. Şair, sevgilisi ile beraber diğer insanları düşündüğünü vurgulamaktadır.

1- **Dünyanın kalbini dinlesek** mısra'ı, **dünyada olup bitenleri takip etsek**, **insanların yaşadıklarına ortak olsak** gibi anlamlar taşıyan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Dünyanın kalbini dinlesek** mısra'ı, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyumsuz olması sonucu oluşan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dünyanın kalbini dinlesek** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında, bir arada ilettikleri tasarımlardan yararlanan, şiir diline uygun bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Dünyanın kalbini dinlesek** mısra'ı, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İki güvercin uçursalar:*** Bu mısrada, tüm dünyada barışın sağlanması arzusundan söz edilmekte; toplumcu-gerçekçi düşünceye uygun bir ifade meydana getirilmektedir.

1- Mısrada yer alan **iki güvercin**, sembolik bir anlatımdır. Bununla **barışı** kasteden şair, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **İki güvercin uçursalar** mısra'ı, barışın tüm dünyaya ulaşmasını arzulayan şairin hayalini somut dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İki güvercin uçursalar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarıyla, estetik ve sanatsal anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı

bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **İki güvercin uçursalar** ifadesi, sözcüklerin sembolik şekilde kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

fabrika durağı

dün akşam bütün yüzünle bana doğru eğilmiştin
gözlerin hüzünle doluydu güyâ beraberdik
öptüm ki sen değilmişsin büyük yalnızlığımmış
yalnızlığımı emziren korkunç karanlığımmış
dün akşam yeniden ıhlamurlar boyunca gittim
yine yoldan çingeneler geçiyorlardı

öksüz bir cıgara gibi iki nefeste bitirdik
sonuna geldik birlikte başladığımızın
üfledik birer birer ışıklarını söndürdük
haziran gecesi içindeki aşkımızın
karanlıkta kaldık yalnızlıkta kaldık
istanbul çığlık çığlık ter döküyordu

gökyüzü en karanlıktı sonra gözlerin
fabrika durağı'ndaki bayram yerinde
lâcivert saçlı kürtlerin sonra devrilmişliği
yumruk kadar yürekleriyle sonra çocuklar
sonra niyet çeken askerler karanlıktı
sonra sessiz sedasız sevişen ıhlamurlar

o akşamın eteklerinde iki mahzun çocuktuk
izinli jandarmalar nişan atıyorladı
atlıkarıncalar gıcır gıcır gülüyorlardı
yorgunluğumuza rağmen adeta mesuttuk
canavar yoksulluğumuzu sanki unutmuştuk
başımızı sokacak evimizin olmadığını
iki yakamızın uç uca gelmediğini
hâlimizi soran olmadığını sanki unutmuştuk
içimizden ebâbil kuşları geçiyorlardı

o akşam fabrika durağı'ndaki bayram yerinde
elbirliğiyle bir donanma yaşadık
ıslıklı denizlerin ihtirasını yaşadık
gözbebeğimizdeki kan siyaha dönmüştü
bayramın sonu gelmişti oysa ışıklar sönmüştü
ben yıkılıp gitmiştim erken kalkacaktım
sen bir rüzgâra girmiştin erken kalkacaktın
ikimiz ekmeğimizin peşine düşmüştük
öyle uzun sevişmeye vaktimiz yoktu

Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı* kitabının ilk bölümüne adını veren "Fabrika Durağı"nda; Zehra Solmaz ile yaşadığı aşkı konu almaktadır. Adı geçen durak, Mecidiyeköy'deki likör fabrikası durağıdır. Şair, Zehra ile burada buluşur. Bu bölge, incirlikler, dutluklar ve kır kahveleriyle süslü bir yerdir[677]. Attilâ İlhan bu şiirde, hem imkânsız aşkını, hem de yaşam derdi, geçim sorunları gibi toplumsal problemleri toplumcu-gerçekçi düşünce doğrultusunda ele almaktadır.

- ***Dün akşam bütün yüzünle bana doğru eğilmiştin:*** Şair, şiirinin bu ilk mısra'ında Zehra'yı yanında düşlemekte; O'nun kendisini seyrettiğinin hayalini kurmaktadır.

1- Mısrada dikkat çeken ifade; **bütün yüzünle** ifadesidir. Bütün sözcüğü, mısrada gerekli olan bir sözcük değildir. Şair, Zehra'nın kendisine bakışını daha iyi anlatabilmek amacıyla bu sözcüğe yer vermekte ve **bütün yüzünle** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Bütün yüzünle** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu çağrışımlar ve onlara çizdiği resim ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

[677] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 82.

3- **Bütün yüzünle** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Öptüm ki sen değilmişsin büyük yalnızlığımmış:*** Şair, Zehra'nın hayalini kurduğunu anlattığı şiirin bu bölümünde, O'nu öptüğünü düşlemektedir. Ancak şair, bir süre sonra kurduğu hayalden uyanır ve yalnızlığının farkına varır.

1- Şair, mısra'ında Zehra yerine yalnızlığını öptüğünü söyleyerek yalnızlığına vurgu yapmaktadır. Attilâ İlhan, **yalnızlık** kavramını bu mısra'ı ile somut bir duruma getirerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, şairin **yalnızlığını öptüğünü** söylemesi ile mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye şairin içinde bulunduğu yalnızlığını ve bunun yarattığı mutsuzluğu estetik şekilde aktaran, onlarda duygu değeri oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yalnızlığımı emziren korkunç karanlığımmış:*** Attilâ İlhan burada, imkânsız aşkın getirdiği mutsuzluğunun, çaresizliğinin, yalnızlığını besleyen nedenler olduğunu ifadeye çalışmaktadır.

1- **Korkunç karanlık** tamlamasında yer alan **karanlık**[678] sözcüğü; mecaz olarak *"üzüntü, sıkıntı, perişanlık"* anlamlarında kullanılmakta; şairin içinde bulunduğu durumu dile getirmektedir.

2- **Yalnızlığımı emziren korkunç karanlığımmış** ifadesi, birçok açıdan önem arz etmektedir. İlk olarak; **yalnızlık** sözcüğü emzirilen bir **bebek** gibi gösterilmekte ve bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

---

[678] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Yalnızlığımı emziren korkunç karanlığımmış** ifadesinde, yalnızlığı emziren **anne** görevi, **korkunç karanlığa** verilmekte; **korkunç karanlık** tamlaması aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra'ın tamamı, bünyesinde görülen somutlaştırma, alışılmamış bağdaştırma vs. gibi örneklerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ve tasarımlar iletmek amacıyla oluşturulmuş estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

6- Mısra, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Üfledik birer birer ışıklarını söndürdük***

Haziran gecesi içindeki aşkımızın: Anlam olarak birbirini takip eden bu mısralarda şair, Zehra ile yaşadığı aşkın sonuna geldiğini ve bu imkânsız aşkı bitirdiklerini ifade etmektedir.

1- **Haziran gecesi içindeki aşkımızın ışıklarını birer birer üfledik, söndürdük** şeklinde nesre çevrilen ifade, birkaç farklı açıdan önem taşımaktadır.

Aşkımızın ışıklarını üfledik, söndürdük ifadesi, devam eden bir birlikteliğe son verildiğini anlatmaktadır. **Aşk** hissinin ışıklarla donatılmış bir nesneye benzetilerek somutlaştırılması ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Aşkımızın ışıklarını üfledik, söndürdük** ifadesinde bulunan göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ oluşturulamaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasına neden olmaktadır.

3- **Aşkımızın ışıklarını üfledik, söndürdük** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin Zehra ile yaşadığı aşka son noktayı koyduğunu şiire yaraşır, estetik bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Aşkımızın ışıklarını üfledik, söndürdük** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir dil sunmak, onların dikkatini çekmek için ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İstanbul çığlık çığlık ter döküyordu:*** Bu mısrada, İstanbul'un içinde yaşayan insanların yirminci yüzyıldaki yalnızlıkları, buhranları ve korkuları konu edilmektedir.

1- **İstanbul çığlık çığlık ter döküyordu** mısra'ında, **çığlık** sözcüğünün iki kere kullanılmasıyla dilimize yeni bir ikileme örneği kazandırılmakta; bu kullanımla sapma – sözcüksel sapma örneği verilmektedir.

2- Çığlık çığlık ter döken İstanbul değil, içerisinde yaşayan, yalnızlığa, buhrana batmış halktır. Şair bu anlatımı ile aktarma – ad aktarması örneği oluşturmaktadır.

3- Mısra, bünyesindeki sözcüksel sapma ve ad aktarması örnekleri ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Gökyüzü en karanlıktı sonra gözlerin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, gökyüzünün en karanlık gecesiyle Zehra'nın koyu renk gözlerini birlikte anlatmaktadır.

1- Mısradaki **gökyüzü en karanlıktı** ifadesinde eksiltili anlatım bulunmaktadır. Şair, aynı ifadeyi **gökyüzü en karanlık gecesindeydi**, **gökyüzü en karanlık anındaydı** gibi şekillerde de oluşturabilicekken dikkat çekmek amacıyla eksiltili anlatım örneği vermekte; bu kullanımla alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

2- **Gökyüzü en karanlıktı** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayrıştıran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Gökyüzü en karanlıktı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayrıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sonra sessiz sedasız sevişen ıhlamurlar:*** Bu mısrada, ıhlamur ağaçlarının esen rüzgârda birbirlerine doğru eğilmeleri farklı bir biçimde dile getirilmektedir.

1- **Sevişen ıhlamurlar** ifadesinde, ıhlamur ağaçlarına insanlara ait bir eylemin verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Sevişen ıhlamurlar** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirinden farklı olması nedeniyle oluşmuş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sevişen ıhlamurlar** ifadesi, göstergelerin ilettiği tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sevişen ıhlamurlar** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O akşamın eteklerinde iki mahzun çocuktuk:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Zehra ile kendisinin bayram yeri eğlencesindeki mahzun hâllerini ifadeye çalışmaktadır.

1- **Akşamın etekleri** ifadesinde yer alan **etek**[679] sözcüğü; *"giysinin belden aşağıda kalan bölümü; bedenin belden aşağısına giyilen, değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi, eteklik; giysinin alt kenarı; çadır, kanepe örtüsü gibi kumaştan olan şeylerin yere sarkan bölümü; dağ, tepe, yığın vb. yamaçlı şeylerin alt bölümü; yağmur sularının, çatının bazı yerlerinden içeri sızmasını önlemek için yapılan saç örtü; argo olarak edep yeri"* gibi birçok farklı anlama sahip olan bir sözcüktür. Sözcük bu mısrada, **dağ, tepe, yığın vb. yamaçlı şeylerin alt bölümü** anlamında kullanılmakta; böylelikle akşam göstergesi, dağ, tepe vb. olarak tanımlanmaktadır. Bu ifade ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Akşamın etekleri** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında ilgi oluşturulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Akşamın etekleri** ifadesi, şiir diline hareket kazandıran estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[679] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Akşamın etekleri** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının uyuşmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Atlıkarıncalar gıcır gıcır gülüyorlardı:*** Bu mısrada, Fabrika Durağı'ndaki eğlence yeri hakkında bilgi verilmekte; atlıkarıncaların dönerken gıcır gıcır ses çıkardıklarından söz edilmektedir.

1- Mısrada, atlıkarıncaların gıcır gıcır güldüklerini söyleyen şair, aslında dönerken çıkardıkları sesi tanımlamaktadır. Şair, atlıkarıncalara **gülmek** eylemini vererek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Atlıkarıncalar gıcır gıcır gülüyorlardı** mısra'ı, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle olumuş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Atlıkarıncalar gıcır gıcır gülüyorlardı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli çağrışımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Atlıkarıncalar gıcır gıcır gülüyorlardı** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Canavar yoksulluğumuzu sanki unutmuştuk:*** Bu mısrada, toplumsal bir sorundan söz edilmekte ve halkın büyük bir kısmının yoksul olduğu bilgisi verilmektedir. Şair, birinci teklik şahıs olarak kaleme aldığı mısra'ında aslında toplumun büyük bir kesiminin sorununu yansıtmakta ve toplumsal – gerçekçi düşünceye uygun bir mısra oluşturmaktadır.

1- **Canavar yoksulluk** ifadesinde yer alan **canavar**[680] sözcüğü; mısrada mecaz olarak *"acımasız, kötü ruhlu, zalim (kimse)"* anlamında kullanılmaktadır. **Yoksulluk** göstergesi ile **acımasız insan** arasında bağ kuran şair, aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

[680] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Canavar yoksulluk** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyum göstermemesi, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasına neden olmaktadır.

3- **Canavar yoksulluk** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye toplumun yaşadığı sıkıntıyı estetik ve dikkat çekici şekilde aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Canavar yoksulluk** ifadesi, uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İki yakamızın uç uca gelmediğini:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, kendisi ile birlikte toplumun büyük bir bölümünün sıkıntı içinde yaşadığını, geçim sıkıntısından bir türlü kurtulamadığını dile getirmektedir.

1- Mısra, *"geçim sıkıntısından bir türlü kurtulamamak, borçtan kurtulamamak"* anlamlarında kullanılan ve doğrusu, **iki yakasını bir araya getirememek**, **iki yakası bir araya gelmemek** olan deyimlerden örneksenerek oluşturulmuş bir mısradır. Şair, deyimin yapısında değişiklik oluşturarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısrada, insanların maddi sıkıntıdan kurtulup rahata eremedikleri bu ifade ile daha somut şekilde anlatılmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

3- Mısra, halk arasında yaygın olarak kullanılan deyimin yapısının bozulması ile oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyen, onlara tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***İçimizden ebâbil kuşları geçiyorlardı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, duygularının karışık olduğunu ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada, karışık duygular içinde olduğunu anlatan şair, meydana getirdiği bu mısra ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Islıklı denizlerin ihtirasını yaşadık:*** Bu mısrada, denizde oluşan büyük dalgalardan söz edilmektedir.

1- **Islıklı denizlerin ihtirası** ifadesinde, denizdeki dalgaların oluşturduğu ses anlatılmakta; *"aşırı, güçlü istek; tutku"* anlamlarına gelen **ihtiras**[681] sözcüğünün denizler için kullanılması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Islıklı denizlerin ihtirası** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Islıklı denizlerin ihtirası** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Islıklı denizlerin ihtirası** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen bir rüzgâra girmiştin erken kalkacaktın:*** Bu mısrada şair, Zehra'nın hâlletmesi gereken bir işi bulunduğunu, veya yeni bir işe başladığını anlatmaktadır.

1- **Bir rüzgâra girmiştin** ifadesi, Zehra'nın yeni bir işe başladığını anlatmaktadır. **Rüzgâr** ve **iş** göstergeleri arasında bağ kuran şair, bu kullanımıyla aktarma – deyim

[681] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Bir rüzgâra girmiştin** ifadesi, **rüzgâr** sözcüğünün gerçek anlamı dışında kullanılması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bir rüzgâra girmiştin** ifadesi, şiire uygun estetik anlatımı ve içerdiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Bir rüzgâra girmiştin** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

yangın gecesi

yangın gecesini giyinmiştim
ateş istanbul'a bulaşmıştı
yalnızdım zehirdim zehirliydim
bütün köprülerim atılmıştı
gemimi ellerimle batırmıştım
istanbul nefes nefes yanıyordu
sen tutuşmuştun yanıyordun
çığlıkların kulağımdan gitmeyecek

saçların tutuşmuştu yanıyordu
ateş dudaklarına bulaşmıştı
kimsecik yangını görmüyordu
neden yandığını sormuyordu
bir damlacık su vermiyordu
elini ayağını şaşırmıştı
sen bir cehennemdin yanıyordun
istanbul bir cehennemdi yanıyordu
ben eski cehennemdim yanıyordum
şiirlerim haykırmaya başlamıştı

duman beni boğmasa kör etmese
gözlerim kör olmasa ölmesem
seni görsem suçlu gözlerini görsem
yangın gecesinde kaybolduğunu
bir bıçak gibi savrulduğunu
başıma taş yağmasa düşmesem
gemiler ateş almasa gitmese
istanbul yanmasa sen yanmasan
ben kendi kendimi yakacaktım

bu geceyi bağırtan ben değilim
bu geceyi bu bir yürek gibi buğulu
bu uğultulu yangın gecesini
rezil rezil bağırtan ben değilim
gemiler kendileri bağırıyorlar
galata kulesi kendiliğinden bağırıyor
ben kendim bağırıyorum bilmeyerek
haykırdığımın farkında olmayarak
kirpiklerim bıyıklarım kavruluyorlar
yangın hayallerime sokuluyor

Attilâ İlhan'ın, "Fabrika Durağı" bölümünün son şiiri olan "Yangın Gecesi" isimli bu şiiri, *Duvar* kitabındaki "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam" şiiri ile aynı amaçta yazılmıştır. "Karanlıkta Kaynak Yapan Adam"da **karanlık**, faşizmi simgelemekte idi. Burada da **yangın**, faşizmi, 1950'lerde ülkede yaşanan siyasal baskıyı simgelemektedir. Attilâ İlhan, şiirini açık açık yazamadığı için bu şekilde üstü kapalı olarak oluşturmuştur. Şiir; Ahmet Kaya tarafından bestelenmiştir[682].

- ***Yangın gecesini giyinmiştim:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, 1950'lerde yaşanan siyasal baskıdan söz etmekte; kendisinin bu baskılardan etkilendiğini ifade etmektedir.

1- **Yangın** sözcüğü, siyasal baskıyı, faşizmi simgeleyen bir ifadedir. Bu kullanımla ifade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yangın gecesini giyinmiştim** ifadesi, şairin baskılardan, sansürlerden etkilendiğini anlatan bir ifadedir ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yangın gecesini giyinmiştim** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaştırılmaları ile konuşma dilinden farklı olarak oluşmuş bir alışılmamış

[682] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 82.

bağdaştırma örneğidir.

4- **Yangın gecesini giyinmiştim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ülke yönetiminin 1950'lerdeki baskıcı, sansürcü tutumunu estetik şekilde yansıtan, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Yangın gecesini giyinmiştim** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılan göstergeler ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ateş istanbul'a bulaşmıştı:*** Bu mısrada, ülkenin genelinde uygulanan baskıcı siyasetten İstanbul'un da nasibini aldığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan **ateş** göstergesi, **sansür**ü ve **baskı**yı simgeleyen bir ifadedir. Sansür, baskı gibi kavramlar ateş göstergesi ile daha somut şekilde anlatılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Ateş İstanbul'a bulaşmıştı** ifadesinde, ateş göstergesinin sansür, baskı gibi kavramları karşılaması ile İstanbul'un bu baskıdan nasibini aldığı bilgisi verilmekte; **ateş** sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaşması ile mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ateş İstanbul'a bulaşmıştı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye o dönemlerde ülkenin başından geçenleri estetik şekilde aktaran, bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ateş İstanbul'a bulaşmıştı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayrıcıları arasında uyum sağlanamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gemimi ellerimle batırmıştım:*** Şair bu mısrada, yazdıklarının sansüre uğramasıyla kendi kendisine zarar verdiğini ifade etmektedir.

1- Attilâ İlhan, düşüncelerinin, kaleme aldıklarının yönetim tarafından yasaklanması ile kendi kendisini zarara uğrattığını dile getirdiği bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş yadırgatıcı, anlaşılması güç bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ulaştırmayı hedefleyen, estetik kaygıyla kaleme alınmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması sebebiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İstanbul nefes nefes yanıyordu:*** Bu mısrada, İstanbul'da uygulanan baskı, sansür ve yasaklardan söz edilmektedir.

1- **İstanbul nefes nefes yanıyordu** ifadesi, yönetimin İstanbul'a ne derece zarar verdiğini ifadeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısrada yer alan **nefes nefes** ikilemesi, şair tarafından dile yeni kazandırılmış bir örnek olduğu için sapma – sözcüksel sapma olmaktadır. **Nefes nefes** ifadesi, baskının, yaşamın her anına yayıldığını anlatmak için kullanılmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle, günlük kullanımdan uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

- ***Elini ayağını şaşırmıştı:*** Bu mısrada, uygulanan faşizmin insanları şaşkına uğrattığından ve zora soktuğundan söz edilmektedir.

1- Attilâ İlhan, halkın ve aydın kesimin şaşkınlığını bu mısra'ı ile dil getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaşarak, birlikte farklı bir anlam oluşturmaları sonucunda meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, onlarda tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sen bir cehennemdin yanıyordun:*** Bu mısrada, 1950 yılındaki Demokrat Parti yönetiminden söz edilmektedir. Yönetimin uyguladığı baskıcı siyaset eleştirilmektedir.

1- **Sen bir cehennemdin, yanıyordun** ifadesinde **cehennem** olarak nitelenen **Demokrat Parti**'dir. Şair bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, yapılan deyim aktarması ile **cehennem** sözcüğünün göndergesel anlamları dışına çıkarılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye üstü kapalı olarak mesaj veren, onlarda tasarımlar oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İstanbul bir cehennemdi yanıyordu:*** Bu mısrada İstanbul'un sıkıntılı bir dönem geçirdiği ve toplumsal olaylar yaşadığından söz edilmektedir.

1- **Cehennem**[683] sözcüğü bu mısrada mecaz olarak *"çok sıkıntılı yer"* anlamında kullanılmaktadır.

2- **İstanbul yanıyordu** ifadesi, şehirde yaşanan kargaşayı, toplumsal olayları ve baskıyı anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **İstanbul yanıyordu** ifadesi, **yanmak** eyleminin göndergesel anlamlarının dışında kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[683] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **İstanbul yanıyordu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yaşanan olaylar hakkında çağrışımlar sunan, estetik kaygıyla kaleme alınmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **İstanbul yanıyordu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben eski cehennemdim yanıyordum:*** Şair, bu mısra'ında kendisini de cehennem olarak nitelemekte; Demokrat Parti zamanından önceki Chp iktidarında da baskılara, sanasürlere maruz kaldığını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Ben eski cehennemdim** ifadesinde kendisini cehennem olarak niteleyen şair, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Ben eski cehennemdim, yanıyordum** ifadesi, şairin uzun zamandan beri bu baskıcı politikaya maruz kaldığını anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği mesajlar ve tasarımlar, sunduğu estetik anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şiirlerim haykırmaya başlamıştı:*** Şair, toplumsal sorunları dile getirdiği şiirlerinin uygulanan baskı siyaseti nedeniyle yayımlanmadığını bu mısra'ında ifade etmektedir.

1- **Şiirlerim haykırmaya başlamıştı** ifadesinde, insanlara ait **haykırmak** eyleminin **şiirlere** yüklenmesi ile şiirler için aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, şiirlerin kişileştirilmesi sonucu oluşmuş, günlük dilden uzak, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ve mesajlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin aralarındaki anlam uyumsuzluğu nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Duman beni boğmasa kör etmese:*** Attilâ İlhan bu mısrada, yasaklardan, baskılardan etkilenmemesi gerektiğini, düşüncelerini kaleme almaktan vazgeçmemesi gerektiğini ifade etmektedir.

1- Mısradaki **duman** sözcüğü, gerçek anlamlarının dışında **yasaklar**, **baskılar** kavramlarını karşılamak için kullanılmaktadır. Şair, bu kavramları duman sözcüğü ile anlatarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Duman beni boğmasa, kör etmese** ifadesinde şair, kendi kendisine yasaklardan etkilenmemesi gerektiğini söylemekte; bu düşüncesini mısra'ı, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği yaparak dile getirmektedir.

3- **Duman beni boğmasa, kör etmese** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Duman beni boğmasa, kör etmese** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar ve mesajlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Duman beni boğmasa, kör etmese** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Seni görsem suçlu gözlerini görsem:*** Şair bu mısrada, sansür ve baskı uygulayan yönetime seslenmektedir.

1- **Suçlu gözler** tamlamasında yer alan **suçlu**[684] ifadesi; *"suç işlemiş, suçu olan (kimse), kabahatli, mücrim"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür ve sözcük, insanların durumlarını belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Suçlu gözler tamlamasında kastedilen, kişilerin suçlu bakışlarıdır. **Gözler** ve **bakış** göstergeleri arasında bağ kurulması ile aktarma – deyim aktarması örneği yapılmaktadır.

2- **Suçlu gözler** tamlaması, konuşma dilinden uzak, mantığa aykırı yapısı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Suçlu gözler** ifadesi, göstergelerin ilettiği tasarımlardan yararlanan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Suçlu gözler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu geceyi bağırtan ben değilim:*** Bu mısrada, yasak ve sansür politikasının gece vakti yürürlüğe konulduğundan söz edilmektedir.

1- **Bu geceyi bağırtan ben değilim** ifadesinde yer alan **bağırtmak**[685] eylemi; *"bağırmasına yol açmak; bir haberi, bir isteği birinin aracılığıyla duyurmak"* gibi iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Gecenin bağırması ile ona insan özelliği verilmekte ve bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Bu geceyi bağırtan ben değilim** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcılarının birbirinden farklı olması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bu geceyi bağırtan ben değilim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye siyasal baskılarla ilgili mesajlar veren, çağrışımlar sunan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[684] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[685] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Bu geceyi bağırtan ben değilim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunmak, şiir içerisinde etkileyici bir anlatım oluşturmak amacıyla göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Bu uğultulu yangın gecesini)***

Rezil rezil bağırtan ben değilim: Anlam olarak birbirini takip eden bu mısralarda, şiirin bütününe uygun olarak uygulanan baskı politası üstü kapalı bir şekilde eleştirilmektedir.

1- **Rezil rezil bağırtmak** ifadesindeki **rezil** sözcüğünün tekrarlanması ile dile yeni bir ikileme örneği kazandırılmakta; bu ifade ile sapma – sözcüksel sapma oluşturulmaktadır.

2- **Rezil rezil bağırtmak** ifadesi, şiire özgü, yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Rezil rezil bağırtmak** ifadesi, şiir içerisindeki estetik anlatmı ve ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Rezil rezil bağırtmak** ifadesi, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Gemiler kendileri bağırıyorlar:*** Şair bu mısrada, İstanbul'a yayılan baskı ve sansür politikasının halka ve aydınlara zarar verdiğini mübalağalı bir şekilde dile getirmektedir.

1- **Gemiler bağırıyorlar** ifadesinde, insanlara ait olan **bağırmak** eyleminin gemilere yüklenmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gemiler bağırıyorlar** ifadesi, gemilerin insan niteliği kazanması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Gemiler bağırıyorlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye o dönem izlenen politikalarla ilgili çağrışımlar sunan, mesajlar veren, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gemiler bağırıyorlar** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığı için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Galata kulesi kendiliğinden bağırıyor:*** Yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi bu mısrada da İstanbul'a yayılan baskı politikasından söz edilmekte; üstü kapalı, imgesel bir anlatım örneği sergilenmektedir.

1- Galata Kulesi'nin bağırıyor olması ile bir yapıya insan özelliği veren şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Galata Kulesi kendiliğinden bağırıyor** mısra'ında yer alan sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması, mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Galata Kulesi kendiliğinden bağırıyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Galata Kulesi kendiliğinden bağırıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yangın hayallerime sokuluyor:*** Bu mısrada şair, baskı politikası yüzünden yapmak istediklerini yapamadığını, söylemek istediklerini açıkça söyleyemediğini ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada bulunan **sokulmak**[686] eylemi; *"sokma işine konu olmak; girmek; yanaşmak, yaklaşmak"* gibi anlamlarda kullanılan bir eylemdir. Mısrada baskı politikasının hayallerini yıktığını dile getiren şair, **sokulmak** eyleminin göndergesel

[686] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

anlamında değişikliğe giderek mısra'ın alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten, şiir diline uygun, estetik ve zengin bir anlatımdır; bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sebebiyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

Bulvardia

"Bulvarida" bölümü, *Yağmur Kaçağı* kitabının ikinci bölümüdür ve şu şiirlerden oluşmaktadır: "Bulvardia", "Hannelise", "Bonaparte Sokağı", "Fu Hi Çen", "Maria Missikian".

Attilâ İlhan, bu bölümündeki şiirlerinde Paris izlenimlerini anlatmaktadır. "Bulvardia", *Sisler Bulvarı*'nın "Başka Yerde Olmak" bölümüyle, seyahat izlenimlerini anlatması bakımından benzemektedir. Ancak, her iki bölümdeki şiirlerin söyleyişleri ve şekilleri birbirinden farklıdır. Ayrıca, bölümdeki şiirlerin tamamının başlıklarının yabancı dil olması dikkat çekicidir[687].

"Bulvarida"da şair, izlenimlerini **ben** çevresinde, birinci teklik şahıs olarak okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaktadır[688].

Attilâ İlhan, "Bulvardia" bölümündeki şiirlerini *Yağmur Kaçağı*'nın Meraklısı İçin Notlar kısmında şöyle açıklamaktadır:

"Paris'te özellikle gerçeküstücülük hareketini, bu hareketin belli başlı ozanlarını incelediğim sıralarda yazılmış şiirler. Çoğunda, bu ozanların kullandığı "ecriture otomatique" yöntemiyle, Türkçe'deki tekerleme tekniğinin kaynaştırılması çabası görünür, öteki şiirlerimin tersine imge bu şiirlerde ikinci plana itilmiş, deyiş ön plana çıkmıştır. Yazdıktan bir süre sonra başarılı bulmamış, yayımlamaktan vazgeçmiştim. Nitekim Sisler Bulvarı'nın ilk müsveddesine, Yağmur Kaçağı'nın ilk basımına çoğu girmemiştir. Sonradan, bir sanatçının bütün deneylerinin bilinmesi kanısına ulaştığım için, yayımladım[689]*."*

---

[687] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 122.
[688] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri",…
[689] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 82.

bulvardia

bugün ayın on dördü ortalık gün gibi maşallah
paris'in üstüne kırk yıldız doğmuş kırk bir buçuk
tuttum birine ses ettim ulan dedim abdullah
abdullah değilim dedi ben dedi sofu marguerite
ben sainte josephine dedi öteki gözü açık
öteki la bergere dedi güneydoğu'daki ifrit
kömür kör olur ışımaz sürüm sürünür inşallah

altın fıçı'da iki tek attık bizim mırç'la beraber
aman bir anjou şarabı attık dostlar başına
seine boyunu tuttuk yürüdük lyon garı'na kadar
ne bal gözlü kızlar geçti en altın gözlü
dudaklarını yazayım dedim gözlerini yazdım boşuna
sekseni bayılıp cıgara aldık tuzlu mu tuzlu
dumanları aya tükürdük seksener seksener

voltaire'de gaumont sineması'nda kuyruk olmuş ahali
iki saat traş için çün beklemek enayilik
mırç beni başgöz etti hoşlandım bekârlık hâli
bir gâvur gelin düşündüm bizim müstakbel hânede
adına bir marie-thérese dedik bir colette dedik
romanlık isimler uydurduk tutturamadık yine de
dilini arı soksun mırç boynuna vebâli

kırk yıldız doğmuş kırk canlı camdan kırk yıldız
bir kilise geldi höst dedi eski zaman biçimi
önümüz sıra orospular uzamış yalnız yalnız
kilise salınır durur bir külâh beş külâh
bir roman okumak arzusu sardı mı içimi
esaslı bir kitap almalı mutlaka yarın sabah

üstüne düşüp bitirmeli uykusuz duraksız

ulan dedim abdullah herif kızdı bas git dedi
ayın on dördü döndü dürüldü girdi koynuma
kırk canlı camdan kırk yıldızı lyon'a doğru çekildi
mırç'ın tavanarasında bir de çin çayı içtik
bir rezalet ki birader kulak verme adına
işbu şiire B'yle başladık İ'yle bitirdik
okudu kimi beğendi kimi hiç beğenmedi

Attilâ İlhan, bu bölümün ilk şiiri olan "Bulvardia"yı, bir gece Barbes/Rochechouart taraflarında, yakın arkadaşı Mırç lakaplı Cahit ile çakırkeyif dolaşırken, çevresindeki manzaradan etkilenmesi üzerine oteline döner dönmez kaleme almıştır[690].

- ***Paris'in üstüne kırk yıldız doğmuş kırk bir buçuk:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Paris'in üzerini kaplayan ışıl ışıl yıldızlardan söz etmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **kırk bir buçuk** ifadesidir. İfade, **kırk bir (buçuk) kere maşallah** deyiminin kısaltılmış şeklidir. Attilâ İlhan, deyimin yapısında değişikliğe giderek sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Kırk bir buçuk** ifadesi, *"pek çok, binlerce kez nazar değmesin"* anlamında kullanılan **kırk bir (buçuk) kere maşallah** deyiminden örneksenmiştir. Attilâ İlhan, bu ifadesi ile yıldızların güzelliğini anlatmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Kırk bir buçuk** ifadesi, şairin deyimin yapısında değişikliğe giderek oluşturduğu bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[690] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 83.

4- **Kırk bir buçuk** ifadesi, şairin şiir diline özel olarak oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Öteki la bergere dedi güneydoğu'daki ifrit:*** Attilâ İlhan, bu mısrada yıldızla konuşmaktadır. Yıldız şaire, ismini söylemektedir.

1- Yıldızın mısrada konuşturulması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **İfrit**[691] sözcüğü; *"Doğu masal ve efsanelerinde kötü ve korkunç cin; mecaz olarak öfkeli, ortalığı birbirine katan kimse; mecaz olarak içini kemiren, meşgul eden şey"* anlamlarında sözlüklerde yer almaktadır. İfrit sözcüğü, şairin yıldıza olan öfkesini yansıtmakta ve **cin** anlamında kullanılmaktadır. Attilâ İlhan bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, şiir dilini zenginleştirmek ve günlük konuşma dilinden ayırmak için oluşturulmuş estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kömür kör olur ışımaz sürüm sürünür inşallah:*** Bu mısrada şairin gökteki yıldıza beddua ettiği görülmektedir.

1- **Kömür kör olur ışımaz** ifadesi, yıldızın sönmesi üzerine yapılmış, şair tarafından oluşturulmuş bir bedduadır. Attilâ İlhan, daha önce kullanılmamış bir ifade meydana getirerek alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Kömür kör olur ışımaz** ifadesi, şairin yıldızın sönmesi üzerine dile getirdiği ve kendisinin oluşturduğu bir bedduadır. Attilâ İlhan, bu kullanımıyla alışılmamış

[691] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **Kömür kör olur ışımaz** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Sürüm sürünür inşallah** ifadesi, *"yoksul ve perişan bir biçimde yaşamak"* anlamına gelen **sürüm sürüm sürünmek**[692] deyiminin yapısının bozulmuş hâlidir. Attilâ İlhan, mısra'a uyum sağlaması için deyimin yapısını bozarak sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

5- **Sürüm sürünür inşallah** ifadesi, deyimin yapısının bozulması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Sürüm sürünür inşallah** ifadesi, şairin tasarrufunda meydana getirilmiş, yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Ne bal gözlü kızlar geçti en altın gözlü:*** Şair bu mısra'ında, Paris sokaklarındaki bal gözlü kızlardan söz etmektedir.

1- Şair, **bal gözlü kızlar** ifadesinde, kızların göz renklerini bal rengi olarak tanımlamakta; benzeyen öğe olarak göz sözcüğünü, benzetilen öğe olarak bal sözcüğünü kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Bal gözlü kızlar** ifadesinde, bal ve göz sözcükleri arasında bağ oluşturulması ile mantığa aykırı bir bağdaştırma yapılmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturulmakatdır.

3- **Bal gözlü kızlar** ifadesi, kızların göz renkleri ile ilgili çağrışımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bal gözlü kızlar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında uyum bulunmamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Altın gözlü** ifadesinde, **altın** ve **göz** göstergeleri arasında renkleri bakımından ilişki kurulmakta; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılmasıyla güzel benzetme

[692] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

sanatı oluşturulmaktadır.

6- **Altın gözlü** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Altın gözlü** ifadesi, şiirdeki estetik anlatımı ve kızlar hakkında ilettiği bilgilerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Altın gözlü** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığı için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dumanları aya tükürdük seksener seksener:*** Attilâ İlhan bu mısrada, arkadaşı Cahit ile çok para verip aldıkları sigaranın dumanını gökyüzündeki aya doğru üfliediklerini söylemektedir.

1- **Dumanları aya tükürdük** ifadesi, dikkat çeken, önemli bir ifadedir. Attilâ İlhan, **üflemek** eylemi yerine **tükürmek** eylemini seçerek, **duman** ve **tükürük** göstergeleri arasında bağ oluşturmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Dumanları aya tükürdük** ifadesi, hem duman ve tükürük göstergeleri arasında bağ oluşturulması ile, hem de sözcüklerin arasında anlam bakımından uyum bulunmaması sebebi ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dumanları aya tükürdük** ifadesi, şairin şiir için oluşturduğu yeni, günlük konuşma dilinden uzak, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dumanları aya tükürdük** ifadesinde bulunan sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Dilini arı soksun mırç boynuna vebâli:*** Şair bu mısra'ında, yabancı kızları aklına soktuğu için yakın arkadaşı Mırç lâkâplı Cahit'e kızmaktadır.

1- **Dilini arı soksun** ifadesi, **dilini eşek arısı soksun** deyiminin yapısının bozulması ile oluşturulmuş bir ifadedir. Şair bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Dilini arı soksun** ifadesi, *"hoşa gitmeyen bir şey konuşan kimseye söylenen bir ilenme sözü"* anlamında sözlüklerde yer alan **dilini eşek arısı soksun**[693] deyiminin kısaltılmış hâlidir. Şair, arkadaşı Cahit'e olan sinirini bu deyim ile daha somut şekilde göstermekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Dilini arı soksun** ifadesi, deyimin yapısının değiştirilmesi, bozulması sonucunda oluştuğu için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Dilini arı soksun** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Vebâli boynuna**[694] ifadesi; *"ben karışmam, sorumluluk sana veya ona düşer anlamında kullanılan bir söz"* şeklinde açıklanan ve halk arasında sıkça kullanılan bir deyimdir. Attilâ İlhan, kullandığı bu deyim yardımıyla sorumluluğun Cahit'te olduğunu söylemekte ve bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

- ***Kırk yıldız doğmuş kırk canlı camdan kırk yıldız:*** Bu mısrada, Paris gecelerini aydınlatan ışıl ışıl yıldızlar konu edilmektedir.

1- **Kırk canlı camdan kırk yıldız** ifadesi, şairin tekerleme şeklinde oluşturduğu bir ifadedir. Yıldızların **canlı camdan** olmaları, onların parlaklığını daha iyi anlatmak içindir. Şair, **yıldızlar** ile **cam** göstergesi arasında parlaklık bakımından ilişki kurmakta; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

---

[693] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[694] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- **Kırk canlı camdan kırk yıldız** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı olan göstergeler arasında bağ kurulması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kırk canlı camdan kırk yıldız** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye gökyüzünün parıl parıl parlayan yıldızlarla kaplı olduğuna dair görüntüyü estetik şekilde ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kırk canlı camdan kırk yıldız** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasında uyuşum bulunmadığı için ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir kilise geldi höst dedi eski zaman biçimi:*** Şair bu mısrada, eski zamanlardan kalma bir kiliseyi şiire konu etmektedir.

1- **Bir kilise geldi höst dedi** ifadesinde, kiliseye insan özelliği veren şair, bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Bir kilise geldi höst dedi** ifadesinde bulunan sözcükler arasında anlam bakımından uyum sağlanamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Bir kilise geldi höst dedi** ifadesi, şiire hareket kazandırmak, okuyucunun/dinleyicinin dikkatini çekmek amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bir kilise geldi höst dedi** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Önümüz sıra orospular uzamış yalnız yalnız:*** Şair bu mısra'ında, Paris sokaklarında önlerinden geçen hayat kadınlarından söz etmektedir.

1- Mısradaki **uzamak**[695] eylemi göndergesel anlamlarından; *"uzaklaşmak, gitmek"* anlamlarında kullanılmaktadır.

[695] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- Mısrada yer alan **yalnız** sözcüğünü yineleyen şair, bu kullanımı ile yeni bir ikileme örneği oluşturmakta ve sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

3- **Orospular uzamış yalnız yalnız** ifadesi, yalnız sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Orospular uzamış yalnız yalnız** ifadesi, şiir içerisindeki farklı ve dikkat çekici anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kilise salınır durur bir külâh beş külâh:*** Attilâ İlhan, şiirinde daha önce bahsettiği kiliseden bu mısrada da söz etmekte; eski kilisenin görkemini, ihtişamını anlatmak istemektedir.

1- **Kilise salınır durur** ifadesinde yer alan **salınmak**[696] eylemi; *"yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek; salma işine konu olmak"* gibi iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Eylem bu mısrada, ilk göndergesel anlamında kullanıldığı için kiliseye insan özelliği verilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

2- **Kilise salınır durur** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kilise salınır durur** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kilisenin ihtişamını, heybetini şiirsel, estetik bir dille anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kilise salınır durur** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada yer alan **külâh**[697] sözcüğü; *"kule ve minare gibi yapıların üstlerini örten, iç çatısı ağaçtan, dışı kurşun kaplı, koni ya da piramit biçimindeki çatı"*

---

[696] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[697] http://tdkterim.gov.tr/bts/

anlamında kullanılmaktadır.

- ***Ayın on dördü döndü dürüldü girdi koynuma:*** Attilâ İlhan bu mısrada, ayın on dördüncü gününün tamamlandığını, artık gece olduğunu ve on beşinci güne girildiğini anlatmaktadır.

1- Mısrada yer alan **dönmek**[698] eylemi, göndergesel anlamlarından *"durumdan duruma geçmek, değişmek"* anlamında kullanılmaktadır.

2- **Dürülmek**[699]; *"dürme işine konu olmak veya dürme işi yapılmak; bükülmek; sarılmak, katlanmak; toplanmak, toparlanmak"* gibi birkaç farklı anlamı bulunan bir eylemdir. **Ayın on dördü dürüldü** ifadesinde **dürülmek** eylemi, **bitmek**, **sona ermek** gibi anlamlarda kullanıldığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ayın on dördü dürüldü** ifadesi, şairin tekerleme tarzında meydana getirdiği, şiir diline hareket katan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ayın on dördü dürüldü** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı yapısı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Ayın on dördü girdi koynuma** ifadesinde şair, on dördüncü günü koynuna giren bir sevgiliye benzeterek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

6- **Ayın on dördü girdi koynuma** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ve günlük dilden uzak olmaları nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Ayın on dördü girdi koynuma** ifadesi, şairin dikkat çekici bir mısra oluşturmak amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[698] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/
[699] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

8- **Ayın on dördü girdi koynuma** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

hannelise

yağmurdan çıkıp geleceksin hannelise
yağmur gözlerinden çıkıp gelecek
bir öğe sonu paris'te hannelise
bir kahvede grands boulevards türküsünü çalacaklar

paris ve yapraklar sararmış etrafımda
seine'e kanat vurup bir rüzgâr geçiyor
gare d'orléan'da saat şimdi üç diyecek
yağmurdan çıkıp geleceksin hannelise

gözlerine bakıp sanki mavi diyeceğim
sanki çocuk diyeceğim
aydınlanacaklar
balığa çıkmış bir ihtiyar rıhtımda
suya atıp söndürecek cıgarasını
bir öğe sonu paris'te hannelise
bir kahvede grands boulevards türküsünü çalacaklar

insan kendisine rağmen yaşayamaz
kalbimiz beyaz derken biz siyah diyemeyiz
diyemeyiz hannelise
sen mutlaka liechtenstein dükalığı'ndan bahsedersin
yapraklarını döker ıhlamur ağaçları katedralın önünde
ben içimde müstesna bir ateş bahçesi donatırım
bembeyaz
bembeyaz hannelise

ağaçlar çocuk gibi ellerini çırpar
hep uzaktan saint augustin kilisesi'nin çanları
gare d'orléan'da şimdi saat üç diyecek
yağmurdan çıkıp geleceksin hannelise

Attilâ İlhan, bu bölümün ikinci şiiri olan "Hannelise"de; Alliance Française'de sıra arkadaşı olan, Liechtenstein Dükalığı'ndan gelmiş Hannelise'yi anlatmaktadır. Şair ve Hannelise arasında uzun uzadıya sohbetlere dayanan güzel bir ilişki mevcuttur. Hannelise, şairde o kadar yer etmiştir ki daha sonra yazdığı Zenciler Birbirine Benzemez romanındaki Hilde karakterinde, Hannelise'nin etkileri ve izleri vardır[700].

- ***Yağmurdan çıkıp geleceksin hannelise:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yağmurlu bir günde Hannelise'yi beklediğini söylemektedir.

1- **Yağmurdan çıkıp geleceksin** ifadesi, şairin Hannelise ile buluşacağı günün yağmurlu olduğu bilgisini içermektedir. Yağmurdan çıkıp geleceksin ifadesi, çıkmak eylemi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- **Yağmurdan çıkıp geleceksin** ifadesi, Hannelise'nin şaire doğru gelişini okuyucunun/dinleyicinin zihninde canlandıran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmurdan çıkıp geleceksin** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmur gözlerinden çıkıp gelecek:*** Bu mısrada Hannelise'nin buğulu, yaşlı gözleri ile yağmur arasında bağ kurulmaktadır.

1- **Yağmur gözlerinden çıkıp gelecek** ifadesinde, **yağmur** ve **gözyaşı** arasında bağ oluşturulmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yağmur gözlerinden çıkıp gelecek** ifadesi, **yağmur** göstergesinin göndergesel anlamı dışında kullanılması sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmur gözlerinden çıkıp gelecek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Hannelise ile ilgili tasarımlar sunan, estetik anlatımlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın

[700] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 83.

sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yağmur gözlerinden çıkıp gelecek** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Paris ve yapraklar sararmış etrafımda:*** Attilâ İlhan, Paris'i ve Hannelise'yi anlatan şiirinde sararmış yapraklardan, yağmurdan söz ederek mevsimin sonbahar olduğu bilgisini vermektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ve dikkati çeken ifade **yapraklar sararmış etrafımda** ifadesidir. Şair, bu ifadesini **sararmış yapraklar etrafımda** şeklinde, **sararmış** ve **yapraklar** sözcüklerinin yerlerini değiştirmek suretiyle, daha düzgün anlatımlı olarak meydana getirebilirdi. Attilâ İlhan, dikkat çekmek, ilginç bir ifade meydana getirmek gibi nedenlerle oluşturduğu bu ifadesi ile sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Yapraklar sararmış etrafımda** ifadesi, sözcüklerin yerlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması nedeni ile günlük kullanımdan uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yapraklar sararmış etrafımda** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı biçimde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Seine'e kanat vurup bir rüzgâr geçiyor:*** Bu mısrada, sonbahar dolayısıyla Seine çevresinde esen rüzgâr konu edilmektedir.

1- **Kanat vurup bir rüzgâr geçiyor**'da yer alan **kanat vurmak** ifadesi, genellikle kuşlar için söylenen bir ifadedir. Şair, aynı ifadeyi rüzgârın esmesi sırasında da söylemekte; böylelikle **kuşlar** ve **rüzgâr** göstergeleri arasında bağ oluşturmaktadır. Attilâ İlhan, kurduğu bu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği vermektedir.

2- **Kanat vurup bir rüzgâr geçiyor** ifadesi, iki farklı gösterge arasında anlam aktarması yapılması sonucu ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kanat vurup bir rüzgâr geçiyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiire yaraşır, estetik bir dil sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kanat vurup bir rüzgâr geçiyor** ifadesi, **rüzgâr** göstergesinin göndergesel anlamı dışında kullanılması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***(Gözlerine bakıp sanki mavi diyeceğim)***
  (Sanki çocuk diyeceğim)

  Aydınlanacaklar: Şair, anlam olarak birbirini takip eden bu üç mısrada, Hannelise'ye bakarak O'na sesleneceğini söylemekte; bunun üzerine Hannelise'nin mutluluktan gözlerinin ışıldayacağını dile getirmektedir.

1- Burada dilbilim açısından önem arz eden ifade; **aydınlanacaklar** eylemidir. **Aydınlanmak**[701]; *"aydınlık olmak; mecaz olarak bir sorun üzerine gereği kadar bilgi edinmek, tenevvür etmek"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir ifadedir. Eylem, burada göndergesel ve mecaz anlamları dışında **ışıldamak**, **parlamak** anlamlarında yer almakta; bu kullanımla ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **(Gözlerin) aydınlanacaklar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmeyi hedefleyen, estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **(Gözlerin) aydınlanacaklar** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalbimiz beyaz derken biz siyah diyemeyiz:*** Bu mısrada, insanın hissettikleriyle düşündüklerinin birbirinden farklı şeyler olamayacağı vurgusu yapılmaktadır.

1- Şair, mısra'ında yer verdiği, birbirine zıt olan **siyah** ve **beyaz** sözcüklerini örnek göstermek amacıyla kullanmaktadır. İnsanın hisleriyle düşüncelerinin birbirinden farklı olamayacağı düşüncesi, bu mısra ile somut olarak iletilmekte; bu anlatımla

[701] http://tdkterim.gov.tr/bts/

aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısrada yer alan sözcüklerin gerçek anlamları arasında uyum bulunmaması nedeniyle mısra, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ve mesajlar ileten, estetik şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben içimde müstesna bir ateş bahçesi donatırım:*** Attilâ İlhan bu mısrada, karmaşık duygular yaşayacağını ve bu duyguların kendisine acı vereceğini ifade etmektedir.

1- **İçimde ateş bahçesi donatırım** ifadesi, şairin birbirinden farklı duygular yaşayacağını somut biçimde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **İçimde ateş bahçesi donatırım** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İçimde ateş bahçesi donatırım** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İçimde ateş bahçesi donatırım** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış, ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

bonaparte sokağı

bonaparte sokağı'nı ben bilmem siz hiç bilmezsiniz
bonaparte sokağı'ndan bilmeden gelir geçersiniz
deux magots kahvesi'nden tut seine boyuna kadar tut
gölgeni vitrinlere yık çırılçıplak çek de git
sabah bonaparte sokağı'nda göz gözü görmez sisten
sabah bonaparte sokağı'ndan geç hele geçebilirsen
al götür eski kitaplarını sokaklarda yağma et
bir orospuymuş gibi aklını fikrini terket
bonaparte sokağı'nı ben bilmem siz hiç bilmezsiniz
bonaparte sokağı'nda üstelik gönül eğlersiniz

gece bonaparte sokağı'nda kırılmış ayazın camları
seine'e top oynamaya gitmiş bonaparte sokağı'nın cinleri
kilisenin önünde bisikletli çifte pelerin
akreple yelkovan elele ortalık yerinde gecenin
bonaparte sokağı'nın geceki hâli başkadır
köşeler ahlâk düşkünü karanlık fuhşa teşnedir
merhaba de bir sokak lâmbalarına iki çift lâf et
bir kadeh calvados'a ceddini cibilliyetini sat
bonaparte sokağı'nı ben bilmem siz hiç bilmezsiniz
kavunlar karpuzlar gibi devrilir gelir geçersiniz

Bu şiir, Paris'te, Quartier civarında bulunan ünlü Bonaparte Sokağı'nı anlatmaktadır. Şair, orada tanıştığı Margot ismindeki bir kadınla bu sokakta buluştuğunu; sokağın resim galerileri ile dolu olduğunu anlatmaktadır. Sokağın önem arz eden bir diğer yönü de, Jöntürkler zamanında, İttihat Ve Terakki Paris Merkezi'nin bu sokakta bulunmasıdır.

- ***Gölgeni vitrinlere yık çırılçıplak çek de git:*** Bu mısrada, insanların ünlü Bonaparte Sokağı'ndan habersizce gelip geçmelerinden söz edilmektedir.

1- **Gölgeni vitrinlere yık** ifadesinde yer alan **yıkmak**[702] eylemi; *"kurulu bir şeyi parçalayarak dağıtmak, bozmak, tahrip etmek; insan, hayvan veya ağaç devirmek; bir yana eğmek; birine yüklemek; yük indirmek; mecaz olarak herhangi bir suç, iş vb.ni birine yüklemek; mecaz olarak yıkımına yol açmak, mahvına sebep olmak"* gibi birçok farklı anlamda kullanılmaktadır. Eylem, sözlük anlamlarının dışında, **yansıtmak** anlamında kullanılmakta; böylelikle ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Gölgeni vitrinlere yık** ifadesi, şairin tasarrufunda, şiir diline özel olarak oluşturulmuş, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

3- **Gölgeni vitrinlere yık** ifadesi, **yıkmak** eyleminin göndergesel anlamları dışına çıkarılması ile ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gece bonaparte sokağı'nda kırılmış ayazın camları:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Paris'in soğuk gecelerinden söz etmektedir.

1- Mısradaki **ayazın camları kırılmış** ifadesi, dikkat çekici bir ifadedir. Burada, aşırı soğuktan ve esen rüzgârlardan sokakta bulunan dükkânların, evlerin camlarının kırıldığını söyleyen şair, **ayaz** sözcüğünden bir dükkân, bir ev gibi bahsederek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Ayazın camları kırılmış** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ayazın camları kırılmış** ifadesi, şiir diline estetik bir yön kazandıran, sözcüklerinin bağdaştırılma şekliyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[702] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Ayazın camları kırılmış** ifadesi, ölçünlü dilin kurallarına aykırı olarak meydana getirilen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Seine'e top oynamaya gitmiş bonaparte sokağı'nın cinleri:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Bonaparte Sokağı'nın bomboş olduğunu farklı bir şekilde dile getirmektedir.

1- Mısra, *"hiçbir canlı varlık bulunmamak"* anlamına gelen, **in cin top oynamak**[703] deyiminin yapısının değiştirilmiş şeklidir. Şair, deyimin yapısını bozmak suretiyle sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla deyimin yapısında değişiklik yaparak alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Mısra, şairin şiir diline kazandırdığı, daha önce duyulmamış, günlük doğal dilde bulunmayan, estetik bir mısradır ve alışılmamış bağaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Akreple yelkovan elele ortalık yerinde gecenin:*** Bu mısrada, gecenin ilerleyen bir saatinde, akreple yelkovanın üst üste geldiğinden söz edilmektedir.

1- **Akreple yelkovan elele** ifadesinde, akrep ve yelkovana insan niteliği kazandıran şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Akreple yelkovan elele** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Akreple yelkovan elele** ifadesi, şiir dili ile konuşma dilini birbirinden ayıran, estetik anlatımlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

---

[703] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

4- **Akreple yelkovan elele** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Köşeler ahlâk düşkünü karanlık fuhşa teşnedir:*** Bu mısrada, Paris'in karanlık ve boş sokaklarının fuhuş için müsait olduğundan söz edilmektedir.

1- **Ahlâk düşkünü karanlık köşeler fuhşa teşnedir** şeklinde nesre çevrilen mısra, birkaç farklı açıdan önem taşımaktadır. İlki; sokakların karanlık köşelerinin ahlâk düşkünü olarak nitelenmesidir. **Ahlâk düşkünü** ifadesi, ortak dilde insanlar için kullanılırken, burada sokak köşelerini belirtmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- İkincisi; **ahlâk düşkünü karanlık köşelerin fuhşa istekli olması**dır. Mısrada yer alan **teşne**[704] sözcüğü; *"susamış; mecaz olarak çok istekli"* anlamlaırna gelen bir sözcüktür ve mısrada mecaz anlamıyla yer almaktadır. Bu anlatımla şair, karanlık köşeler için bir kez daha aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

3- **Ahlâk düşkünü karanlık köşeler fuhşa teşnedir** ifadesi, yapısındaki kişileştirme örnekleri, birbirine zıt kavramların bir arada kullanılması gibi nedenlerle mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Ahlâk düşkünü karanlık köşeler fuhşa teşnedir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek, onların zihinlerinde çağrışımlar oluşturmak için estetik şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ahlâk düşkünü karanlık köşeler fuhşa teşnedir** ifadesi, anlam bakımından birbiriyle uyum sağlamayan göstergelerin bağdaştırılması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Merhaba de bir sokak lâmbalarına iki çift lâf et:*** Bu mısrada, sokaktan geçen insanların sokak lâmbalarından başka bir şeyle karşılaşmayacakları dile getirilmekte;

[704] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

böylece sokakların ne kadar tenha olduğu vurgulanmaktadır.

1- **Sokak lâmbalarına merhaba de, iki çift lâf et** mısra'ında, sokak lâmbaları kendileriyle sohbet edilecek insanlar olarak tasvir edilmekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Sokak lâmbalarına merhaba de, iki çift lâf et** mısra'ı, sokak lâmbalarının insan özelliği kazanmaları ile mantığa aykırı, yadırgatıcı bir mısra olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Sokak lâmbalarına merhaba de, iki çift lâf et** mısra'ı, şairin şiiri için özel olarak meydana getirdiği, imge ve tasarımlar taşıyan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Sokak lâmbalarına merhaba de, iki çift lâf et** mısra'ı, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir kadeh calvados'a ceddini cibilliyetini sat:*** Şair, bu mısra'ında bir kadeh Calvados içkisi alabilmek için pek çok şeyin feda edilebileceğinden söz etmektedir.

1- **Calvados**[705]; *"Fransa'nın Normandiya bölgesinde Calvados meyva bahçelerinde yetiştirilen elmalardan yapılan şarabın distilasyonuyla üretilen bir içkidir. İçki, yöre halkı tarafından Normandiya konyağı olarak adlandırılmaktadır."*

2- **Ceddini cibilliyetini bir kadeh Calvados'a sat** ifadesi, Calvados alabilmek için her şeyin feda edilebileceğini daha somut şekilde anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Ceddini cibilliyetini bir kadeh Calvados'a sat** ifadesi, aralarında anlam olarak uyum bulunmayan sözcüklerin bir arada kullanılmaları sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[705] http://ickitarifleri.blogcu.com/calvados/4116721

4- **Ceddini cibilliyetini bir kadeh Calvados'a sa**t ifadesi, şiire özel, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ceddini cibilliyetini bir kadeh Calvados'a sat** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyebilmek, onlara tasarımlar iletebilmek amacıyla ve estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

fu hi çen

bir kahveye oturmuşum sırtımı cama vermişim
bir çinli gelmiş oturmuş herifte surat beş karış
paşa paşa uzanıp derhal derdini sormuşum
meğer çin denizinde gemileri batmışmış
ufak pirinç tüccarı bey ufak pirinç tüccarı

kahvelerden mahieu kahvesi quartier latin'de
fu hi çen'in kederi kederin topa tutarı
o burda ya aklı fikri cehennemin dibinde
bileğine zincirlenir gazetenin her satırı
le monde gazetesi bey le monde gazetesi

aynalar dedin mi her yanda takım takım
fu hi çen dedin mi tut ki memleket hastası
hele şu fransız kızı ne halt edecek bakalım
fu hi çen'in sevdalısı bir tıbbiye talebesi
memleket başka şey bey öpüşmek başka şey

iki göz hanemiz gözüm ve bir de mutfak
pirincin rengi ne renk unutmuşuz ne biley
şu örümcek dokuması ola ki sarı ırmak
yaşamak zor da gözüm hayal etmesi kolay
hasır yelkenleri bey hasır yelkenleri

fu hi çen dediğin bir başka türlü sonbahar
fu hi çen'in kederi kederin topa tutarı
veryansın edip içtik yarı geceye kadar
üstelik fu hi çen ödedi paraları
ufak pirinç tüccarı bey ufak pirinç tüccarı

Attilâ İlhan "Fu Hi Çen" isimli bu şiirinde, Alliance Française'de tanışıp arkadaş olduğu, Çinlilere ilişkin önyargılarını yıkan kişiyi, Fu Hi Çen'i anlatmaktadır. Bu şiirde anlatılan Çinli ile Zenciler Birbirine Benzemez romanında anlatılan Çinli aynı kişidir. Şiir, tekerleme ile **ecriture otomatique** (otomatik yazı) türleri arasında yazılmış bir şiirdir.

- ***Meğer çin denizinde gemileri batmışmış:*** Bu mısrada şair, sonradan arkadaşı olan Fu Hi Çen ile sohbete başladığı sırada, çok büyük bir derdi olduğu öğrenmektedir.

1- Mısra, *"çok düşünceli ve durgun görünen kimseler için kullanılan söz"* şeklinde açıklanan **Karadeniz'de gemilerin mi battı?**[706] atasözünün yapısının bozulmuş hâlidir. Şair, atasözünü şiire uygun düşmesi için bu şekilde değiştirmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, atasözünün yapısının değiştirilmesi sonucu, ortak dilden uzak, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir mısra olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar iletmek, şiirle bütünlük sağlamak ve estetik bir anlatım oluşturmak amaçlarıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Fu hi çen'in kederi kederin topa tutarı:*** Bu mısra, Fu Hi Çen'in derdinin çok büyük olduğunu anlatmaktadır.

1- **Kederin topa tutarı** ifadesi, **çaresi bulunamayacak büyük dert** anlamında mısrada kullanılmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Kederin topa tutarı** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum olmaması, ifadenin ölçünlü dil kurallarının dışında bir bağdaştırma olmasına neden olmaktadır. Bu sebeplerle ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[706] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

3- **Kederin topa tutarı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarından ziyade, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kederin topa tutarı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bileğine zincirlenir gazetenin her satırı:*** Bu mısrada, Fu Hi Çen'in gazetede okuduğu bir haberden sonra üzülüp dertlendiği ifade edilmektedir.

1- **Gazetenin her satırı bileğine zincirlenir** şeklinde nesre çevrilen mısra, Fu Hi Çen'in gazetede bir haber gördükten sonra üzüldüğünü, dertlendiğini anlatan; haberin elini kolunu bağladığını dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Gazetenin her satırı bileğine zincirlenir** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında, farklı bir anlam oluşturmaları sonucunda meydana gelmiş yadırgatıcı, doğal dilde bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gazetenin her satırı bileğine zincirlenir** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide tasarımlar ve çağrışımlar oluşturan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gazetenin her satırı bileğine zincirlenir** ifadesi, somutlaştırma amacıyla, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışına çıkarılması sonucu ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Fu hi çen dediğin bir başka türlü sonbahar:*** Sıkıntılarını, pişmanlıklarını, yalnızlığını ve mutsuzluğunu sonbaharla eşleştiren Attilâ İlhan, bu mısra'ında Fu Hi Çen'in mutsuzluğundan, yine sonbaharla söz etmektedir.

1- **Fu Hi Çen başka türlü sonbahar** ifadesindeki **sonbahar** göstergesi, Çinli'nin ne denli üzgün ve mutsuz olduğunu anlatmakta; bu anlatımla ifade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Fu Hi Çen başka türlü sonbahar** ifadesindeki **sonbahar** göstergesinin somutlaştırma amacıyla kullanılması ile ifade, konuşma dilinden ve dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Fu Hi Çen başka türlü sonbahar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye Fu Hi Çen'in dertli, mutsuz bir insan olduğunu şiirsel ve estetik bir dille aktaran alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Fu Hi Çen başka türlü sonbahar** ifadesi, etkileyici bir anlatım sağlamak için göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

maria missakian

yüksekkaldırım'da bir akşam
maria missakian'ı düşündüm
eğer kendimi bıraksam
yağmur olabilirdim yağardım
kasım'da bir çınar olurdum
yaprak yaprak dökülürdüm
kalbimi sıkı tutmasam

döküp saçıp boşaltsam
içimde yükselen şiiri
kaldırımlara döküp harcasam
gözleri balıkçıl gözleri
dudaklarında tutup rüzgârı
maria missakian adında biri
gelse göğsüne kapansam

gece gölgesine sokulsam
gökyüzünde bulutlar büyüseler
yağmuru dinlesem anlatsam
şimşekler kırılıp dökülseler
bizi sokaklarda bıraksalar
leylekler üşüyüp gitseler
dönüp arkalarına bakmadan

yine akşam oldu attilâ ilhan
üstelik yalnızsın sonbaharın yabancısı
belki paris'te maria missakian
avuçlarında bir çarmıh acısı
gizlice bir sefalet gecesi
çocuğunu boğarmış gibi boğup paris'i

sana kaçmayı tasarlar her akşam

Attilâ İlhan bu bölümün son şiiri olan "Maria Missakian"da; Paris'te tanışıp aşık olduğu Ermeni kökenli, yoksul Maria Missakian'ı anlatmaktadır. Şair, O'nu Türkiye'ye getirmek istemiş; ancak bazı bürokratik engeller nedeniyle bu arzusu gerçekleşememiştir. Şiirini, O'nu Türkiye'ye getirmek için uğraştığı sıralarda kaleme almıştır[707]. Şairin bu aşkı da, Suna Su ve Zehra Solmaz aşkları gibi imkânsızdır.

- ***Eğer kendimi bıraksam***

Yağmur olabilirdim yağardım: Şair, bu mısralarda Maria Missakian'dan ayrı oluşunun kendisinde yarattığı çaresizliği, mutsuzluğu ifadeye çalışmaktadır.

1- İlk mısrada yer alan **kendini bırakmak**[708] ifadesi; *"kendine özen göstermemek; çevre ile ilgisini keserek yalnız bir konuyla uğraşmak; gevşek, rahat bir biçimde kalmak"* gibi üç farklı anlamda kullanılmaktadır. İfadenin mısradaki geçerli anlamı; **çevre ile ilgisini keserek yalnız bir konuyla uğraşmak**tır.

2- İkinci mısrada kendisini **yağmur** olarak niteleyen şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- İkinci mısrada kendisini **yağmur** olarak niteleyen şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

4- **Yağmur olabilirdim yağardım** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Yağmur olabilirdim yağardım** ifadesi, şairin durumunu okuyucuya/dinleyiciye daha etkili bir dille sunmak amacıyla meydana getirdiği estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[707] Attilâ İlhan, *Yağmur Kaçağı*, …, s. 84-85.
[708] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

6- **Yağmur olabilirdim yağardım** ifadesi, anlam olarak birbirinden uzak sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kasım'da bir çınar olurdum***
  Yaprak yaprak dökülürdüm

Kalbimi sıkı tutmasam: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini takip eden bu üç mısrada, eğer aşkın acısına karşı koymasa, buna direnmese kasım ayında bir çınar ağacı olacağını ve yapraklarını dökeceğini söylemektedir. Bu ifade ile şair, aşkın yarattığı acıya karşı koymasa, kendini hüzne bırakacağını, ağlayacağını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Bir çınar olurdum yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesinde kendisini bir çınar ağacına benzeten Attilâ İlhan, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Bir çınar olurdum yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesinde, çınar ağacının sonbaharla beraber yapraklarını dökmesi olayından yararlanan şair, bu ifadesi ile kederleneceğini, umutsuzluğa düşeceğini, yaşayacağı yalnızlığı ve mutsuzluğu daha somut bir şekilde dile getirmekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Bir çınar olurdum yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesi, gerçek hayatta mümkün olmayacak bir durumu anlatan, mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Bir çınar olurdum yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesinde **yaprak** göstergesinin tekrarlanması ile yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

6- **Yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesi, **yaprak** sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Yaprak yaprak dökülürdüm** ifadesi, mısra'a kazandırdığı estetik ve zengin anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- Son mısradaki **kalbimi sıkı tutmasam** ifadesi, şairin yaşadığı aşk acısına karşı koyduğunu, direndiğini anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

9- **Kalbimi sıkı tutmasam** ifadesi, yapısındaki göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

10- **Kalbimi sıkı tutmasam** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunduğu, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

11- **Kalbimi sıkı tutmasam** ifadesi, somutlaştırma amacıyla sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Döküp saçıp boşaltsam***

İçimde yükselen şiiri: Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, şairin duygularını, içinden geçenleri şiirlere dökmek istediğinden söz edilmektedir.

1- **İçimde yükselen şiiri döküp saçıp boşaltsam** olarak nesre çevrilen mısra, birkaç farklı bakımdan önem arz etmektedir.

İçimde yükselen şiir ifadesi ile şairin Maria Missakian'a karşı hissettiği duygular, O'na olan özlemi dile getirilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği verilmektedir.

2- **İçimde yükselen şiir** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında kullanılarak oluşturulmuş, günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İçimde yükselen şiir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin hisleri ile ilgili çağrışımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İçimde yükselen şiir** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine uzak olması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada yer alan **dökmek**[709] eylemi; mecaz olarak *"açığa vurmak, söylemek, ortaya koymak"* anlamında kullanılmaktadır.

6- Mısrada yer alan **saçmak**[710] eylemi; mecaz olarak *"belli bir görüşü, düşünceyi yaymak"* anlamında kullanılmaktadır.

7- Mısrada yer alan **boşaltmak** eylemi; **içini boşaltmak**[711] olarak *"sıkıntısını derdini söylemek"* anlamında kullanılmaktadır.

- ***Gözleri balıkçıl gözleri:*** Bu mısrada, Maria Missakian'ın gözleri, balıkçıl kuşunun gözlerine benzetilmektedir.

1- **Balıkçıl gözler** ifadesinde; kendisine benzetilen öğe olarak **balıkçıl**, benzeyen öğe olarak **gözler** ifadesinin kullanılmasıyla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Balıkçıl gözler** ifadesi, güzel benzetme sanatının oluşturduğu yadırgatıcı, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Balıkçıl gözler** ifadesi, Maria Missakian'ın gözleri hakkında çağrışımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Balıkçıl gözler** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[709] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[710] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[711] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Dudaklarında tutup rüzgârı:*** Bu mısrada Maria Missakian'dan söz edilmekte; O'na dair hayaller kurulmaktadır.

1- **Rüzgârı dudaklarında tutup** mısra'ı, günlük doğal dilden uzak, yadırgatıcı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Rüzgârı dudaklarında tutup** mısra'ı, göstergelerinin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Rüzgârı dudaklarında tutup** mısra'ı, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şimşekler kırılıp dökülseler:*** Bu mısrada şair, sonbahar dolayısıyla yağmur yağmasını ve şimşek çakmasını dilemektedir. Bu kasvetli ve yağmurlu hava, şairin hislerini yansıtmaya yardımcı olmaktadır.

1- **Şimşekler kırılıp dökülseler** mısra'ındaki **kırılıp dökülmek** ifadesi; **çakmak**, **düşmek** gibi anlamlarda kullanılmakta; böylelikle mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Şimşekler kırılıp dökülseler** mısra'ı, gökyüzünün karanlık ve kasvetli havasıyla şairin hislerini ortaklaşa sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Şimşekler kırılıp dökülseler** mısra'ı, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Leylekler üşüyüp gitseler***

Dönüp arkalarına bakmadan: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada, leyleklerin daha sıcak ülkelere göç etme vakitlerinin geldiğini şiire özgü şekilde dile getirmektedir.

1- İkinci mısrada yer alan **dönüp arkalarına bakmadan** ifadesi, *"arkada kalanlarla ilgilenmeden bir yerden hızlıca ayrılmak"* şeklinde açıklanan **arkasına bile bakmadan gitmek**[712] deyiminin yapısının değiştirilmiş hâlidir. Şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- İki mısra'ında, leyleklerin daha sıcak ülkelere göç edeceğini söyleyen şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Şair, ikinci mısra'ı deyimin yapısında değişiklik oluşturarak meydana getirdiği için mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- İkinci mısra, Attilâ İlhan'ın şiiri için özel olarak oluşturduğu, günlük doğal dilde bulunmayan, estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Belki paris'te maria missakian***

Avuçlarında bir çarmıh acısı: Attilâ İlhan, bu iki mısrada Maria Missakian'ın ayrılık acısı yaşadığını dile getirirken Hz. İsa'nın çarmıha gerildiği ve avuçlarına çivi çakıldığı görüntüyü hatırlatmakta; Maria Missakian'ın acısını bu acıya benzetmektedir.

1- Maria Missakian ile Hz. İsa'nın çektiği acıyı bir tutan ve birbirine benzeten şair, Hz. İsa'ya yaptığı gönderme ve O'ndan yararlanması sonucunda alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Şair, Maria Missakian'ın acısının, kederinin ne derece büyük olduğunu Hz. İsa'nın çektiği acıyı örnek vererek anlatmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

3- İfade, anlam olarak birbiriyle uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılmaları sonucu ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[712] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2. 1. 3. BEN SANA MECBURUM

Ben Sana Mecburum 1960 yılında, Ataç Kitabevi yayınlarından çıkmıştır. Kitap; "Askıda Yaşamak", "Tension Á Smyrne", "Memleket Havası", "İmkânsız Aşk" ve "Cehennem Dairesi" bölümlerinden oluşmaktadır.

Kitabın yayımlandığı yıllarda, Sosyal Realizm tartışmaları sona ermiş, Mavi hareketi, İkinci Yeni'nin gölgesinde kalarak kaybolmuştur. Attilâ İlhan'ın bu kitabı, *Sisler Bulvarı* ve *Yağmur Kaçağı* kitapları kadar tartışmalı olmamıştır[713].

Ben Sana Mecburum'un "Askıda Yaşamak", "Tension Á Smyrne" ve "İmkânsız Aşk" bölümlerinde, büyük şehirlerin gerilim dolu dünyası anlatılır. Bu şiirlerde, büyük şehirlerin (İstanbul ve İzmir) sunduğu gerilim, sinema tekniğinin getirdiği imkânlardan yararlanılarak sunulur[714].

Attilâ İlhan, 1956 - 1957 yılları arasında Erzincan'da askerliğini yapar ve Anadolu halkıyla yeniden buluşur. Askerliğini tamamladıktan sonra da, *Ben Sana Mecburum* kitabını kaleme alır. Kitap, yukarıda isimlerini saydığımız beş bölüme ayrılmaktadır. Kitapta yer alan şiirler; bireysel şiirler ve toplumsal şiirler olmak üzere iki ayrı kümede toplanabilir:

Bireysel özelliği gösteren şiirler, genel olarak *Sisler Bulvarı* ve *Yağmur Kaçağı*'ndaki şiirlerin temel özelliklerini taşırlar. *Ben Sana Mecburum*'un "Askıda Yaşamak", "Tension Á Smyrne" ve "İmkânsız Aşk" bölümlerinde, kaçak, tedirgin, aşık, karamsar, yabancılaşmış bir kişinin gerilimli, korkulu, üzüntülü yaşayışı yansıtılır. Şiirlere melankolik, dramatik, romantik bir anlatım hâkimdir. Bu bölümlerdeki şiirlerde, belli başlı bir olayın anlatılmaması, şiirlerin etkisini azaltan olumsuz bir etkendir. Şair, bunu gidermek için şiddet bildiren fiillere, abartma sıfatlarına, değiştirmelere sıkça baş vurur; ancak içeriğin girdiği tekdüzeliği tümüyle engelleyemez.

---

[713] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 125.
[714] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

Toplumsal şiirler, "Cehennem Dairesi" ve "Memleket Havası" bölümlerinde yer almaktadır. "Cehennem Daire"sinde; Abdülhamit'in baskı yılları, İspanya iç savaşı günleri, Macaristan olayları, Ortadoğu'da yaşanan sıkıntılar ve Batı ülkelerinin buradaki hesapları, Mustafa Kemal'in hürriyet ve istiklâl özlemi ele alınır. Konuya uygun düşen, esnek bir koşuk düzeni kullanılır. Bireysel şiirlerdeki tekdüzelik ortadan kalkar.

"Memleket Havası" bölümü, şairin Erzincan'da askerken yazdığı şiirleri içerir. Bunlarda, bir yandan Anadolu'nun perişan hâli anlatılır, öbür yandan halkın kurtarıcısı olarak Mustafa Kemal'in kalpaklı hâli canlandırılır. "Memleket Havası" bölümü, bir anlamda on beş yıl öncesinin "Gâvurdağları'ndan Rivayet"ini hatırlatır. "Memleket Havası" şiirlerini, "Gâvurdağları'ndan Rivayet" şiirlerinden ayıran bazı ayrıntılar da yok değildir: Bu bölümdeki şiirlerde destanlaştırma, hikâyeleme ve tipleştirme eğilimi daha azdır. Ancak her iki bölümün şiirleri, imge ve sesin zengin oluşu, halka ve tabiata gösterilen sevgi, yerel renklere ve yaşayışlara duyulan ilgi bakımlarından benzerlik göstermektedirler[715].

Askıda Yaşamak

Bu bölüm, *Ben Sana Mecburum* kitabının ilk bölümüdür. Bölümde; "İstanbul Ağrısı", "Yorgun Serüvenci", "Süleyman", "Büyük Yolların Haydudu", "Telsizci Hamdi", "Geç Kalmış Ölü", "Ömer Haybo'nun Son Günleri", "Varujan'a Karşı Ömer Haybo", "Cehenneme Dört Bilet", "Yaşamakta Direnmek" adlı şiirler bulunmaktadır.

*"Bu bölümdeki şiirlerde, başlıktan da anlaşılacağı üzere gerilim ön plandadır. Gerilimin iki kaynağı vardır. Bunlardan birincisi, Sisler Bulvarı'ndan itibaren karşılaştığımız serüven tutkunu **ben**in yaşama tarzıdır. İkincisi ise, siyasal baskılardan bunalmış, hürriyet özlemi içerisinde haykıran şairdir. Bu sebeplerden ikincisinin ilkini doğurduğu da düşünülebilir. Zaten Attilâ İlhan'ın **ben**e ait duyguları anlatırken siyasal baskıları ve toplumsal problemleri sezdirmesi de bunu göstermektedir.*

[715] Asım Bezirci, *a. g. m.*

Çareyi kaçışta bulan arayış içindeki insanın yaşadığı gerilimin; toplumsal ıstıraplardan mı, kaçış ve arayış sonunda bulaştığı karanlık ve esrarengiz işlerden mi kaynaklandığı tartışma konusudur. Şiirlerde kaçış, arayış ruh hâli ve aşkların gerilimi doğurduğu söylenmektedir."

Attilâ İlhan, kitabındaki şiirlerini kaleme aldığı ve yayımladığı dönem içerisinde, çeşitli şekillerde baskıya uğramakta, takip edilmektedir. Polislerle sık sık başı belâya giren şair, normal hayatını gerilimli şekilde, askıda yaşayarak sürdürmektedir. **Askıda yaşamak** ibaresi, şairin geleceğinin belirsizliğini gösteren bir ifadedir. İşte şair, bu bölümdeki şiirlerinde gerilimini, düşüncelerini, toplumsal – gerçekçiliğe uygun olarak yansıtmakta; bunu yaparken de siyasal baskılardan ötürü üstü kapalı, imajlarla bezeli bir anlatım yolu seçmektedir[716].

"Askıda Yaşamak" bölümünün tüm şiirlerinde, gerilim içerisindeki insan anlatılmaktadır. Şair, bu bölümde, **ben**i ön plana aldığı hâlde ilk defa aşktan bahsetmemiştir. Bu durum şairin, bireyle toplumu bütünleştirdiğini göstermektedir[717].

Bu bölümün ilk şiiri olan **İstanbul Ağrısı'**nda; şehri daha önceden tanıyan, İstanbul'u çeşitli sıkıntılarına, karanlık dünyasına rağmen seven, şehre gönülden bağlı olan **ben** vardır. Şiirde, isyankâr ruh hâline sahip **ben**in İstanbul ile ilgili izlenimleri ve duyguları anlatılmaktadır. Gerilim içerisinde yaşayan **ben**in, İstanbul geriliminin içindeki durumu söz konusu edilmektedir. Şair, İstanbul şiirlerinde (Kirli Yüzlü Melekler, Yangın Gecesi, Acı Ninni), mekâna dair güzellikleri anlatmaz, tabiat tasvirleri yapmaz. Bunların yerine, karanlık işlere bulaşmış insanın İstanbul'u değerlendirmesini, bu insanın İstanbul ile olan ilişkisini konu alır. Diğer İstanbul şiirlerinde olduğu gibi, bu şiirde de geçmişte İstanbul'da karanlık bir dönem geçiren **ben**in, bir süre İstanbul'dan ayrı kaldıktan sonra şehre dönmesi, geçmişte yaşadığı dönemi yeniden yaşamaya hazır olması, İstanbul'u özlemesi, İstanbul'a sitemi; kötü şeylerin başından geçmesine, askıda

[716] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, 26. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009, s. 138-139.
[717] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 125-129.

yaşamasına rağmen İstanbul'dan kopamaması anlatılmaktadır.

Bu şiirde, Attilâ İlhan'ın üniversite öğreniminin ilk yıllarındaki İstanbul hayatı ve Paris'ten döndükten sonra İstanbul'a bakışı anlatılıyor olabilir.

Bölümün ikinci şiiri olan **Yorgun Serüvenci**, toplumcu – gerçekçi mücadeleyi hayat tarzı olarak benimsemiş **ben**in dış dünyaya karşı tedirgin ve korkulu bakışını anlatmaktadır. Şiirde anlatılan **ben**, daha önceleri korkulu olaylar yaşamış, haksızlıklara uğramış, ancak toplumcu mücadeleden vazgeçmemiş birisidir. Şiirde, gemiciler kahvesinin mekân olarak seçilmesi, **ben**in kaptan kimliğini ortaya koyar; seyahat tutkunu ve serüvenci kişiliğini anlatır. Şiir, herkesin siyasal baskılara karşı toplumsal mücadeleye çağrılması ile tamamlanır[718]. Bu şiirde de **ben** olarak, **kaptan** lâkâplı şairin hayatının, değerlerinin ve düşüncelerinin anlatıldığını söylemek mümkündür.

Süleyman şiiri, toplumcu – gerçekçi düşünceye göre kaleme alınmış, siyasal baskıları, bu baskılara karşı konulması gerektiğini, hürriyet özlemini ve aydınlık günlere kavuşma isteğini anlatan bir şiirdir.

Büyük Yolların Haydudu şiirinde; şairin karmaşık ve tehlikeli yaşantısı; bu yaşantıda kendisini büyük yolların haydudu olarak hissetmesi anlatılmaktadır. Attilâ İlhan, daha sonraki eserlerine de tesir eden, Paris'te tanıştığı Margot'tan ilk kez bu şiirinde bahseder.

Telsizci Hamdi şiiri, şairin serüvenci hayatını anlatan bir şiirdir. Hamdi, şairin ilk adıdır ve bu şiir, bütünüyle şairin hayatını yansıtmaktadır. Şair, siyasal sorunlarla uğraştığı dönemde iş bulamaz ve dolayısıyla düzenli bir gelir elde edemez, para sıkıntısı çeker. Bu sıkıntıdan kurtulmak için, telsiz kurslarından birisine girer ve telsizci olmayı düşünür. Telsizci Hamdi şiiri de bu sırada kaleme alınır.

Bölümün diğer şiiri **Geç Kalmış Ölü**'dür. Bu şiir, ardından gelen **Ömer Haybo'nun Son Günleri**, Varujan'a Karşı Ömer Haybo ve **Cehenneme Dört Bilet** adlı

[718] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 127-129.

şiirlerle bağlantılıdır. Bu şiirlerin hepsinde, toplumcu gerçekçilerin uğradıkları haksızlıklar, ölümler, çatışmalar anlatılmakta; toplumculuğun zorlu koşulları dile getirilmektedir. Şiirler, basit serüven şiirleri olarak algılanabilir; ancak alt temada, üstü kapalı bir biçimde anlatılmak istenen; toplumcu gerçekçilik, bu yola baş koyanların yaşadığı sıkıntılar, serüven ve gerilim dolu hayatlarıdır.

Bölümün son şiiri, **Yaşamakta Direnmek** adını almıştır. Bu şiirde, *Bıçağın Ucu* romanında da anlatılan 27 Mayıs olaylarından söz edilmektedir. Şiir, Demokrat Parti'nin uyguladığı siyasal baskılar karşısında, toplumcu - gerçekçilere cesaret vermek amacıyla kaleme alınmıştır[719].

Tension Á Smyrne

Kitabın ikinci bölümüne adını veren "Tension Á Smyrne"; "Yirmi Beşinci Saat", "Deprem Bekçisi", "Tension Á Smyrne", "24 – 61", "Gaziler Caddesi", "Kırmızı Pazar", "Sen Burda Bir Yabancısın" ve "Ağustos Çıkmazı" şiirlerinden oluşur.

Bu bölümdeki şiirler, "Askıda Yaşamak" bölümünün devamı şeklindedir. Şairin bütün şiirlerini hayatı çerçevesinde ele aldığımızda, hayatının şiirlerine yansımış olduğunu görebiliriz. *Sisler Bulvarı*'nın "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan" bölümlerinde anlatılan serüven tutkunu, kaçış ve arayış içerisindeki, gerilimi bir hayat tarzı olarak kabul eden insan, Attilâ İlhan'ın kendisidir. "Tension Á Smyrne" şiirlerinde, İstanbul'dan İzmir'e geçmiş, burayı kendisine mekân edinmiş, yine kaçış isteği içerisinde olan, polisle başı belâdan kurtulmayan, tehlike içerisinde ve askıda yaşayan insan konu edilmektedir ve bu insan yine şairin kendisidir.

"Gerilimle beraber şiirlerde zaman kavramı da önemli rol oynamaya başlamıştır. Çünkü gerilim, zamanla korkunun birleşimidir…

[719] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 141-143.

*Tension Á Smyrne şiirlerinde, Askıda Yaşamak bölümünde İstanbul'daki hayatını ve yaşadığı ölüm korkusunu gördüğümüz **ben**in, İzmir'de yaşadığı gerilim konu edilmektedir. Gerilim İzmir'e değil şahsa mahsustur. Bir bakıma şahıs gerilimi mekâna taşımaktadır. Şiirlerinde kendini, yaşadıklarını anlatan Attilâ İlhan; bu bölümde, biraz da şiirin konusu dolayısıyla, sinemeya has hareketliliği de şiire taşımıştır. Gerilimden dolayı zaman unsurunun da önemli bir fonksiyon yüklendiğini görmekteyiz. Bölümde Sen Burda Bir Yabancısın" ile Ağustos Çıkmazı diğer şiirlerden az da olsa farklıdır*[720]*."*

Bu bölümün ilk şiiri **Yirmibeşinci Saat**'tir. Şiir, Joseph Conrad ve Blaise Cendrars isimli ünlü edebiyatçıların, yolculuklar üzerine yazdıklarının şairde çağrışımlar oluşturması sonucu kaleme alınmış bir şiirdir[721].

Bölümün ikinci şiiri olan **Deprem Bekçisi**, şairin sürekli tedirginlik ve korku içindeki hayatını anlatmaktadır. Şiirdeki deprem bekçisi, şairin kendisidir.

Tension Á Smyrne şiiri, gerilim ve korku içerisine sığdırılan aşkı anlatmaktadır. Askıda yaşayan şairin gerilimli hayatı, bu aşkın yaşanmasına fırsat vermemekte ve aşkın son bulmasına neden olmaktadır. Aşkın yenileneceğine dair ümidi hissettiğimiz mısralarda, geriye dönmek için güç bulunamadığını da görmekteyiz. İmkânsız olan bu aşkın sonunda, yine kaçışa sığınılmaktadır.

24 – 61 şiiri, büyük şehirlerin geriliminin yanında, yer altı dünyasını da anlatmaktadır.

*"24 – 61, nöbetçi emniyet müdürlüğünün telefon numarasıdır. Böyle bir telefon numarasının başlık olarak seçilmesi, benin başının polisle dertte olduğunu gösterir. Ya da, ölümü bekleyen, öldüğü zaman da polisin haberdar olmasını isteyen durumunu gözler önüne serer. Şiirde benin esrarengiz, sonu belirsiz bir randevuya gidecek olması, ikinci kanaatin isabetli olduğunu ortaya kor. Şiir, randevuya gidecek **ben**in, geride*

[720] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 129-130.
[721] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 143.

bıraktığı arkadaşına talimatlarından oluşmaktadır. Gerilim, belirsizliğin getirdiği korkuyla anlatılmaktadır. Bununla da, bir bakıma sinemayla uğraşmanın getirdiği avantajlar kullanılmaktadır. Gerilimin, hareketin, korkunun ve yer altı dünyasına has esrarengizliğin hâkimiyeti, ister istemez, Attilâ İlhan'ın o yıllardaki sinemayla dolu dünyasını hatırlatır[722]*."*

Bölümün bir diğer şiiri, **Gaziler Caddesi**'dir. Şiir, İzmir'i İstanbul gibi bir büyük şehir şiiri olarak meydana çıkarmak gayesindedir.

Kırmızı Pazar şiiri, İzmir'in büyük şehir yaşantısını, gerilimini buradaki bir barda işleyerek yansıtmaktadır.

Sen Burda Bir Yabancısın şiirinde, çağdaşlaşmayı salt batılılaşma olarak gören, anlayan ve kendi ülkesine, kendi milletine yabancılaşan aydınlar konu edilmektedir[723].

Bölümün son şiiri, **Ağustos Çıkmazı**'dır. Hayatını serüvenler ve maceralarla geçiren **ben**in aşık olması ve aşkla çatışması, şiirin ana konusudur. Aslında bu şiir, şairin kendi iç hesaplaşmasıdır. Şair, bir yönüyle evlenip çoluk çocuğa karışmak, düzenli bir hayat sürmek isterken, bir yönüyle de maceralara, serüvenlere atılmak istemektedir. Şiir, şairin bu iç hesaplaşması üzerine kurulmuştur. Şiirde, bir sevgilinin şairle aşk konusunda anlaşamama durumunu da yansıtılmaktadır. Aşkların imkânsız olmalarına sebep, şairin dünya görüşü ve yaşam tarzıdır. Serüven tutkunu kişilik, ayrılığı ve farklılaşmayı hazırlamaktadır[724].

---

[722] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 130.
[723] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 144-145.
[724] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 130.

Memleket Havası

Ben Sana Mecburum kitabının üçüncü bölümü, "Memleket Havası" şiirlerinden oluşmaktadır. Bölümde, tek tek numaralanmış on altı şiir bulunur. Bu şiirler; "1- Utanmak", "2- Demir Kuşaklı Halkımız", "3- 923'de Demiş", "4- Heyet-i Temsiliye Namına", "5- Üç Köylü", "6- Neden Kızkardeşlerim", "7- Çarşı İçi", "8- Fabrika", "9- Kürtler", "10- Ya Bereket Deyip Islanıyoruz", "11- Kalpaklı Süvari", "12- Fırat Rüzgâra Karşı Aktığı Zaman", "13- Sendikacılar", "14- Bir Garip Yolcu İt", "15- Silâhlı Dört Besmele", "16- Mustafa Kemal'in Sofrası".

Şiirler, Dost Dergisi'nde ilk yayılandıkları zaman, "Bir Kuvayı Milliyeci'nin Anadolu Notları" ismi altında çıkmıştır. İkinci şiir hariç olmak üzere, diğer şiirlerin hepsi, şekil bakımından aynıdır. *"Serbest tarzda, kırık mısralardan meydana gelmektedir."*

Attilâ İlhan, 1956 – 1957 yılları arasında, Erzincan'da askerlik vazifesini yapar ve yeniden Anadolu halkıyla buluşur. Bu bölüm şiirleri, şairin askerlik döneminde kaleme aldığı şiirlerdir. Şair, Anadolu halkını yakından tanır ve aydın kesimle halk arasındaki uçurumu gözlemler.

Bölümdeki şiirlerde, yakından tanıma fırsatı bulduğu Anadolu insanını, tabiat şartlarını ve zorluklarını dile getirir. Anadolu insanına çok güvenen şair, ikinci Kuva-yı Milliye'nin ancak onlar sayesinde kazanılacağı vurgusu yapmaktadır. Şair, Erzincan ve çevresinin insanını, sorunlarını anlattığı şiirlerde, halk ağız özelliklerine yer vermekte; Halk Şiiri'nden yararlanmaktadır.

Duvar kitabının "Gâvurdağları'ndan Rivayet" bölümü ile şekil ve anlatım tarzı bakımından benzerlik gösteren "Memleket Havası" şiirleri, konu olarak birbirinden ayrılmaktadır. "Gâvurdağları'ndan Rivayet"te Çukurova Bölgesi'nin Kurtuluş Savaşı'ndan önceki, savaş sırasındaki ve sonrasındaki durumunu anlatan Attilâ İlhan, bu bölümde Anadolu halkının yaşam tarzını ve hayatta kalma mücadelesini konu

edinmektedir[725].

Bölümün tüm şiirleri konu ve şekil itibariyle birbirine bağlı olduğu için, hepsini açıklama gereği görmeyerek şiirlerin bütünü hakkında bilgiler vermeye çalıştık. Yalnız, diğer şiirlerden farklılık gösteren **Kalpaklı Süvari** şiirine daha ayrıntılı olarak değinmek istiyoruz.

Kalpaklı Süvari, Erzincan ve çevresinde, halk arasında dilden dile dolaşan bir efsanedir. Bu süvari, darda kalmış halkın yardımına koşmaktadır. *"Köylüler tarafından söylenen kahramanlık hikâyeleri tesiriyle kaleme alınan bu şiirde, insanlara yardım eden, olağanüstü güçlerle donatılmış, kerâmet sahibi, efsanevi bir kişilikle karşılaşmaktayız."*

Şair, halkın içindeki kahramanı, halk ağzıyla, efsaneye benzeyen bir söyleyişle anlatmaktadır. Bölümün diğer şiirlerinde Anadolu'dan, bölge insanından ve yaşam tarzından bahseden şair, bu şiirde bir farklılık yaparak ortaya bir kahraman çıkarmaktadır. Olağanüstü özelliklere sahip olan kahraman, tevazusu, yardım severliği ile anlatılmakta; bununla kahramanın başlatılmak istenen Anadolu hareketinin lideri olduğu belirtilmektedir. Attilâ İlhan, başlatmak istediği yeni bir Kuva-yı Milliye hareketi için lider seçmektedir. Liderin Kemal Paşa olması, Atatürk adıyla anılması, hem bir hayranlık göstergesi, hem de liderin benzetmelerle Atatürk gibi olması dileğidir[726].

İmkânsız Aşk

"İmkânsız Aşk", kitabın dördüncü bölümüdür. Bu bölümde; "Sen Beyaz Bir Kadınsın", "Belma Sebil", "Yirmi Beşinci Kısım", "Gece Buluşması", "Lady From Smyrna", "Ben Sana Mecburum", "Dördüncü Krallığım", "Üç Tenha Köpek", "Yanlış Yaşamak" ve "Uzaktan Sevmek" gibi şiirler yer almaktadır.

Attilâ İlhan'ın, **ben**in dünyasını anlattığı şiirlerinde aşk ön plana çıkmaktadır. Fakat, *Ben Sana Mecburum*'un ilk iki bölümünde gerilim ön plana çıkmış, aşk geri

[725] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 131.
[726] Gös. yer.

planda kalmıştır. *Sisler Bulvarı* ve *Yağmur Kaçağı* kitaplarında, **ben**i bütün özellikleriyle; gerilimi, aşkı, korkuları ve toplumsal mesajlarıyla anlatan şair, *Ben Sana Mecburum*'da **ben**i parçalara bölmüş, her bir parçası için ayrı birer bölüm oluşturmuştur.

"İmkânsız Aşk" bölümü, bütünüyle aşka ayrılmış bir bölümdür. Şairin aşkını imkânsız olarak değerlendirmesi, yaşam tarzlarının farklılığından ve büyük şehirlerin yarattığı gerilimli hayattan kaynaklanmaktadır[727].

Bölümün ilk şiiri olan **Sen Beyaz Bir Kadınsın**'da; toplumcu gerçekçilikle aşk yan yana anlatılmaktadır. Buradaki **ben**, toplumcu bir sanatçıdır ve sevgilisini kendisinden uzakta, erişilmez olarak görmektedir. Bunun sebebi de, sevgili ile kavuşma imkânının olmayışıdır.

İkinci şiir **Belma Sebil** adını taşımaktadır. Belma Sebil, şairin hayalinde yarattığı, O'nu anlayacak, O'na yakın olacak bir kadındır. Ancak bu aşk, Belma Sebil'in hayali bir sevgili olmasından dolayı imkânsızdır.

Yirmi Beşinci Kısım şiiri, Attilâ İlhan'ın Suna Su ile ilişkilerine başladıkları günleri hatırlamasından sonra, O'nun için yazdığı bir imkânsız aşk şiiridir.

Bölümde yer alan **Gece Buluşması** adlı şiir; toplumculuk uğraşı içindeki genç bir erkeğin, aynı düşüncelerde olmadığı bir kıza duyduğu aşkı anlatan, imkânsız aşk şiiridir. Delikanlı şiirde hem aşkını itiraf etmekte, hem de aynı düşüncelere sahip olmadıkları için bu aşkın imkânsız olduğunu, kafalarının uyuşmadığını belirtmektedir.

Lady From Smnyrna şiiri, Attilâ İlhan'ın İzmir'den vapurla İstanbul'a yolculuk ettiği sırada, gece vakti güvertede gördüğü güzel bir kadın için kaleme alınmıştır[728].

Kitaba ismini veren **Ben Sana Mecburum** şiirinde, büyük bir aşk anlatılmaktadır. Şair, şiirinin başlığını oluştururken, sevgilisiyle yaşamaya mecbur olduğunu söylemekte; yaşamı aşkla değerlendirmektedir.

---

[727] Gös. yer.
[728] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 148-149.

Şiir, aşkın varlığı ve yokluğu olarak iki bölüme ayrılabilir. Aşkı yaşayan **ben**, sevgilinin varlığıyla mutludur. Ancak sevgilinin gidişi ile **ben**in değişen ruh hâli, hayatının anlamsızlaşması, gerilim, ölüm korkusu ve serüven içinde yaşamını devam ettirişi konu edilmektedir. Şiirde **ben**in iç hesaplaşması da anlatılmaktadır. Bir yandan bulaştığı gerilim dolu hayatının aşkını yaşamasına fırsat vermediğini düşünen **ben**, bir yandan da sevgilisiyle birlikte olmak istemektedir. Ancak, bu aşk da yaşam tarzlarının farklı oluşu, **ben**in içinde bulunduğu durum vs. nedenlerle diğer aşklar gibi imkânsızdır[729].

Bölümün diğer şiiri, **Dördüncü Krallığım** adını taşımaktadır. Bu şiir, "Ben Sana Mecburum" şiirinde anlatılan imkânsız aşkı, farklı betimlemelerle dile getirmektedir.

Üç Tenha Köpek, şairin şiiri için oluşturduğu Sabiha karakteri etrafında yazılmış bir şiirdir. Sabiha, gerçek hayatta olmayan, hayali bir sevgilidir. Daha sonra, şairin yazacağı başka şiirlere, Yarın Artık Bugündür isimli televizyon dizisinde canlandırılan Doktor Zeynep karakterine tesir etmiştir[730].

"Üç Tenha Köpek" şiirinde, sevgili ile beraber korku içerisinde geçirilen bir zaman dilimi anlatılmaktadır. Sabiha ve **ben**in hayatı korku, karanlık ve gece ile şekillenmiştir. Sabiha ve **ben**in yaşamak istediği aşk; belirsizlik ve gerilim ile engellenmiştir[731].

Bölümdeki bir başka şiir, **Yanlış Yaşamak**'tır. Burada; insanların hayatlarından duydukları memnuniyetsizlikleri dile getirilmektedir. İnsan, yaşamla ilgili hayaller kurar; fakat asla hayallerini yaşamaz, başka şeyler yaşar ve o zaman yanlış yaşadığını düşünür. Attilâ İlhan, işte bu karmaşa ve çelişkiyi bir ara sevgilisi olan İnge ile birlikte sunmaktadır[732].

---

[729] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 132-135.
[730] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 150.
[731] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 135.
[732] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 151.

Bölümün son şiiri, **Uzaktan Sevmek**'tir. Bu şiir, adından da anlaşılacağı üzere, **ben**in uzaktan uzağa sevdiği bir kadını anlatmaktadır. Şiirdeki genç ve sarışın kadın, bir Ermeni kızıdır. **Ben**in, onun yanına gitmeye, onunla konuşmaya cesareti yoktur. Şiir, karşılıksız ve imkânsız aşk şiiridir.

Cehennem Dairesi

Ben Sana Mecburum kitabının beşinci ve son bölümü, "Cehennem Dairesi" bölümüdür. Burada; "Viyolonsel Yalnızlığı", "İkinci Viyolonsel", "Birinci Keman", "No Pasaran", "- 1", "- 2", "Cezayir Mektubu", "Waldorf Astoria", "Ortadoğu'dan Gece Telgrafları", "- 1", "- 2", "Budapeşte'den Kartpostal", "Hürriyet Ve İstiklâl Benim Karakterimdir" şiirleri bulunmaktadır.

Bu bölümdeki şiirler, siyasal özgürlüğü savunan şiirlerdir. Şair, bu düşüncesini anlatırken tarihte yaşananlara göndermeler yapmakta; olaylardan yararlanmaktadır. Tarih, toplumsal mesajın sunulmasında yardımcıdır. İletilmek istenen düşünce ve toplumsal mesajlar, geçmişte yaşanmış olan olayların arkasından sezdirilmektedir. Bu bölümün şiirleri, farklı şekil denemeleri üzerine oluşturulduğu için diğer bölümlerden ayrıdır[733].

İlk şiir **Viyolonsel Yalnızlığı**'dır. **Viyolonsel Yalnızlığı**, **İkinci Viyolonsel** ve **Birinci Keman** şiirleri, aynı amaçla kaleme alınmışlardır. Şiirlerde, Türk tarihi ve dünya tarihinde yaşanan devrimcilik uğraşları anlatılmaktadır. Şiirlerde, Rusya'daki, Afrika'daki kurtuluş hareketleri, Jöntürklerin özgürlük eylemleri işlenmektedir.

Bu şiirlerden sonra **No Pasaran** şiiri gelmektedir. Burada şair, İspanya iç savaşından söz etmektedir.

Bölümde yer alan bir diğer şiir, **Cezayir Mektubu**'dur. Bu şiirde, Cezayir'in Fransız emperyalizmine karşı verdiği mücadele, yapılan kurtuluş savaşı değişik bir açıdan kaleme alınmaktadır. Şiir, Fransızları destekleyen yabancılar lejyonundan birisinin sevgilisine yazdığı mektup şeklinde düzenlenmiştir. Bu mektupta, Fransızların

[733] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 136.

Cezayirliler karşısındaki umutsuzlukları belirtilmeye çalışılmaktadır.

Waldorf Astoria şiiri, Alman ve Amerikan şirketlerinin pazar savaşı üzerine kurulmuş, sosyalist bir şiirdir. Bu şirketlerin Ortadoğu'daki pazarları ele geçirme mücadelesi ve emperyalizmin olumsuz etkileri, şiirde konu edilmektedir.

Ortadoğu'dan Gece Telgrafları şiiri, Irak'taki iç karışıklığı, petrol şirketlerinin buradaki hedeflerini konu almaktadır. Şiir, Ebû Şükr ve Yâsin adlarındaki iki Iraklı arasında işlenmektedir. Yâsin, sömürülen köylü; Ebû Şükr ise ülkesini sömüren, emperyalizmle işbirliği yapan kişi rolündedir. Şair, hayatta yaşanan sömüren ve sömürülen çelişkisini bir arada, karşıtlıklarla yansıtmaya çalışmaktadır.

Budapeşte'den Kartpostal şiiri, Rusya'nın Macaristan'a yaptığı müdaheleyi konu alan bir şiirdir. İmre Ngay Macaristan'da, ülkenin rejiminde değişiklik yapmak istemiş, daha özgürlükçü bir sosyalizm geliştirmek düşüncesine girmiştir. Ancak Rusya buna müsaade etmeyerek Macaristan'ı askerler ve tanklarla basarak İmre Ngay'ı öldürmüş ve bu hareketi engellemiştir. Şiir, Macaristan ve Rusya arasındaki bu olayı konu almaktadır.

Bölümün son şiiri, ***"Hürriyet Ve İstiklâl Benim Karakterimdir"*** şiiridir. Bu şiir, Menderes yönetimine karşı yeni bir Kuva-yı Milliye çağrısı yapmakta; bir eylem, bir devrim başlatma amacı gütmektedir. Şiir, bu çağrı içerisinde Mustafa Kemal'in *"Hürriyet Ve İstiklâl Benim Karakterimdir"* sözüne yaslanmaktadır[734].

Ben Sana Mecburum kitabının bölümleri ve şiirlerin temleri, yazılış amaçları hususlarında bilgiler verdikten sonra, daha ayrıntılı olarak kitabın "İmkânsız Aşk" bölümünde yer alan "Ben Sana Mecburum" şiirini irdeleme gayesindeyiz. Kitap içerisinden bu şiiri seçmiş olmamızın nedeni; şiirin pek çok okur tarafından biliniyor ve seviliyor olması; zengin imge ve imajlara dayanması ve Attilâ İlhan'ın ikinci dönem özelliklerini, imkânsız aşk çizgisini bütünüyle yansıtmasıdır.

---

[734] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 152-156.

ben sana mecburum

ben sana mecburum bilemezsin
adını mıh gibi aklımda tutuyorum
büyüdükçe büyüyor gözlerin
ben sana mecburum bilemezsin
içimi seninle ısıtıyorum

ağaçlar sonbahara hazırlanıyor
bu şehir o eski istanbul mudur
karanlıkta bulutlar parçalanıyor
sokak lambaları birden yanıyor
kaldırımlarda yağmur kokusu
ben sana mecburum sen yoksun

sevmek kimi zaman rezilce korkuludur
insan bir akşam üstü ansızın yorulur
tutsak ustura ağzında yaşamaktan
kimi zaman ellerini kırar tutkusu
birkaç hayat çıkarır yaşamasından
hangi kapıyı çalsa kimi zaman
arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu

fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor
eski zamanlardan bir cuma çalıyor
durup köşe başında deliksiz dinlesem
sana kullanılmamış bir gök getirsem
haftalar ellerimde ufalanıyor
ne yapsam ne tutsam nereye gitsem
ben sana mecburum sen yoksun

belki haziran'da mavi benekli çocuksun
ah seni bilmiyor kimseler bilmiyor

bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden
belki yeşilköy'de uçağa biniyorsun
bütün ıslanmışsın tüylerin ürperiyor
belki körsün kırılmışsın telâş içindesin
kötü rüzgâr saçlarını götürüyor

ne vakit bir yaşamak düşünsem
bu kurtlar sofrasında belki zor
ayıpsız fakat ellerimizi kirletmeden
ne vakit bir yaşamak düşünsem
sus deyip adınla başlıyorum
içimsıra kımıldıyor gizli denizlerin
hayır başka türlü olmayacak
ben sana mecburum bilemezsin

Attilâ İlhan'ın bu şiiri, imkânsız; fakat tutkulu bir aşkı anlatmaktadır. Şair, yaşamı aşkla değerlendirmekte; aşka mecbur olduğunu, sevgilisinden ayrı olamayacağını dile getirmektedir. Şiirde, zaman olarak sonbaharı seçen şair, bu mevsimle sevgilisinden ayrı kalışını, hüznünü, kederini okuyucuya/dinleyiciye yansıtmaktadır. Bu şiir, Hümeyra tarafından bestelenmiştir[735].

- ***Büyüdükçe büyüyor gözlerin:*** Bu mısrada, şairin gittikçe artan sevgisi ve aşkı gözler üzerinden dile getirilmektedir. Gözler, aşkta önemli bir yere sahiptirler ve **ben**in, yani şairin dünyasında yer etmişlerdir.

1- Mısra ile aslında aşkının, sevgisinin büyüdüğünü, gün geçtikçe çoğaldığını anlatmak isteyen şair; **gözler** ve **aşk**, **sevgi** göstergeleri arasında bağ oluşturmaktadır. Aşk ve sevgi duygularını somutlaştırma yoluna giden Attilâ İlhan, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

[735] Attilâ İlhan, *Ben Sana Mecburum*, …, s. 150.

2- Mısrada **gözler** ve **aşk**, **sevgi** göstergeleri arasında bağ kurulması, mısra'ın günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir ifade olmasını sağlamakta; böylelikle mısra, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İçimi seninle ısıtıyorum:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile sevgilisinin, yaşam kaynağı olduğunu ifade etmektedir.

1- Attilâ İlhan, yaşamasının sebebi olarak gördüğü sevgilisinin O'na yaşam sevinci verdiğini, bu mısra'ında kullandığı **ısıtmak** eylemi ile somutlaştırarak ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, anlam bakımından birbirinden uzak sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, şiir için özel olarak oluşturulmuş, günlük konuşma dilinden uzak, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ağaçlar sonbahara hazırlanıyor:*** Attilâ İlhan burada, sonbaharın yaklaştığını ve ağaçların yapraklarını dökmek üzere olduklarını farklı bir biçimde anlatmaktadır.

1- Mısrada yer alan **hazırlanmak**[736] eylemi; *"hazır duruma gelmek; hazır olmak, kendini hazırlamak"* anlamlarına gelen ve insanlar için kullanılan bir eylemdir. Eylemin, ağaçlar için kullanılması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

[736] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- Mısra, ağaçlara insan özelliğinin verilmesi sonucu mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kaldırımlarda yağmur kokusu:*** Bu mısrada, sonbaharın yarattığı hüzünle sevgilinin yokluğunun hüznü, yağmur noktasında kesiştirilmektedir.

1- **Yağmur kokusu** tamlaması, kokusuz olan bir doğa olayına koku yüklenmesi sonucunda oluşmuş mantığa ve ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Yağmur kokusu** ifadesi, şiire romantik bir form kazandıran, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmur kokusu** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarında uyum bulunmadığı için dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sevmek kimi zaman rezilce korkuludur:*** Bu mısrada şair, birisini sevmenin, beraberinde getirdiği kaybetme korkusundan söz etmektedir.

1- **Rezilce korkulu** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan sözcüklerin birlikte kullanılması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Rezilce korkulu** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ve imgeler ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Rezilce korkulu** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma şekillerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İnsan bir akşam üstü ansızın yorulur***

Tutsak ustura ağzında yaşamaktan: Şair, anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısrada, kendi hayatının geriliminden, ölüm korkusundan bahsetmektedir.

1- **Ustura ağzında yaşamak** ifadesi, şairin tehlikelerle dolu hayatını ifadeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Ustura ağzında yaşamak** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasında uyuşum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Ustura ağzında yaşamak** ifadesi, şairin ölüm tehlikesi altında yaşamını sürdürdüğünü anlatan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ustura ağzında yaşamak** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şiire yaraşır etkileyici bir anlatım sunmak, onlarda çeşitli tasarımlar oluşturmak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kimi zaman ellerini kırar tutkusu:*** Burada, şairin sevgilisine hissettiği aşktan bahsedilmekte; bu aşkın çok tutkulu bir aşk olduğu vurgusu yapılmaktadır.

1- **Tutkusu ellerini kırar** ifadesi, şairin yaşadığı tutkulu aşkın, O'nun duygularına zarar verdiğini anlatan bir ifadedir. **Tutku** sözcüğünün somutlaştırılması ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- Tutkusu ellerini kırar ifadesi, **tutku** sözcüğünün göndergesel anlamından uzaklaştırılıp somutlaştırılması ile oluşmuş, anlaşılması güç bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tutkusu ellerini kırar** ifadesi, şairin aşkının büyüklüğünü vurgulayan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Tutkusu ellerini kırar** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Birkaç hayat çıkarır yaşamasından:*** Attilâ İlhan, bu mısrada yalnızlığını ve hayatından çıkıp giden insanları konu almaktadır.

1- Mısrada yer alan **hayat** sözcüğü; şairin hayatına giren insanlar, muhtemelen aşık olduğu **kadınlar**dır. Gerilimli hayatı, şaire aşklarını doya doya yaşama şansı vermemiş, O da hayatından aşkı çıkararak yalnızlığına devam etmiştir.

Hayat göstergesinin **kadın**, **insan** gibi göstergeleri karşılaması ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, **hayat** sözcüğünün anlam aktarmasına uğraması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar ve estetik yönü ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uzaklık ve uyuşmazlık gibi nedenlerle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hangi kapıyı çalsa kimi zaman***
  Arkasında yalnızlığın hınzır uğultusu: Şair, birbirinin devamı olan bu mısralarda, hangi aşka tutunursa tutunsun yalnızlığının kendisini bırakmadığını ifadeye çalışmaktadır.

1- İlk mısrada yer alan **hangi kapıyı çalsa** ifadesi, **kime gitse**, **kimin yanında olsa** gibi anlamlarda, halkın sıkça kullandığı bir ifadedir. İfade ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Hangi kapıyı çalsa** ifadesinde bulunan göstergeler, göndergesel anlamlarının dışına çıkarak birlikte farklı bir anlam oluşturduklarından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hangi kapıyı çalsa** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ulaştırmayı hedefleyen, şiire uygun bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hangi kapıyı çalsa** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters gelmesi nedeni ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- İkinci mısrada yer alan **hınzır** sözcüğü; mecaz olarak **kurnaz**, **içten pazarlıklı**; **haylaz** gibi anlamlarda kullanılmaktadır. **Yalnızlığın hınzır uğultusu** ifadesinde somutlaştırılan **yalnızlık** sözcüğü ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Yalnızlığın hınzır uğultusu** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında ilişki kurulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Yalnızlığın hınzır uğultusu** ifadesi, **ben**in hayat boyu yaşadığı yalnızlığı estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye anlatan, onlarda duygu değeri ve tasarımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Yalnızlığın hınzır uğultusu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Fatih'te yoksul bir gramofon çalıyor:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, İstanbul'un Fatih semtinden gelen plak sesini dikkatlere sunmakta ve gramofonun eskiliğinden söz etmektedir.

1- **Yoksul bir gramofon** ifadesi ile, gramofonu kişileştiren şair, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Yoksul bir gramofon** ifadesi, plak dinleme aletinin insan vasfı kazanması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yoksul bir gramofon** ifadesi, şiir diline özel olarak meydana getirilmiş, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yoksul bir gramofon** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayrıcıları arasında uyum sağlanamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Eski zamanlardan bir cuma çalıyor:*** Bu mısra ile açıklanan bir önceki mısra arasında özdeşlik kurulmuştur. *"Eski günlerin görünümleri, anıları ve havası,*

çalmak eylemine yüklenen yeni bir anlamla dile getirilmiştir[737]*."*

1- **Çalmak** eyleminin göndergesel anlamları dışında, farklı anlamlar yüklenmesi ile mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, eski zamanların ve anıların özlemle hatırlandığını ifadeye çalışan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin anlam özellikleri arasında bağ kurulamadığından ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Durup köşe başında deliksiz dinlesem:*** Burada şair, Fatih'te bir köşe başında durarak gramofondan gelen müziği dinlemek istediğini belirtmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **deliksiz** dinlemek ifadesidir. Şair, ifadeyi **deliksiz uyku**, **deliksiz uyumak** ifadelerinden örneksenerek meydana getirmekte ve sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Deliksiz dinlemek** ifadesi; **deliksiz uyku** veya **deliksiz uyumak** ifadelerinin yapısının bozulması sonucu meydana getirildiği için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Deliksiz dinlemek** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek, şiire estetik bir yön kazandırmak gibi amaçlarla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Sana kullanılmamış bir gök getirsem:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında kullanılmamış bir gök ifadesi ile, bulutsuz, açık ve masmavi bir gökyüzünü kastetmektedir.

1- **Kullanılmamış bir gök** ifadesi; **bulutsuz**, **açık gökyüzünü** anlatmakta; sözcükler arasında anlam aktarması oluşturulmaktadır. Şair, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[737] Doğan Aksan, *a. g. e.*, s. 119.

2- **Kullanılmamış bir gök** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kullanılmamış bir gök** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde imge ve tasarımlar oluşturan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kullanılmamış bir gök** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Haftalar ellerimde ufalanıyor:*** Bu mısrada, zamanın çok çabuk geçtiğinden söz edilmektedir.

1- **Ufalanmak** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında, zamanın akışını somutlaştırmak amacıyla kullanılmakta; böylelikle mısra aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma türüne örnek olmaktadır.

2- Mısra içerisindeki sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum göstermemesi, mısra'ın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- Mısra, şiir dilini günlük dilden uzaklaştıran, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Belki haziran'da mavi benekli çocuksun:*** Attilâ İlhan burada, sevdiği kadını mavi benekli elbise giymiş bir kız çocuğuna benzetmektedir.

1- Mısradaki **mavi benekli çocuksun** ifadesi, çocuğun mavi benekli elbise giydiğini anlatan bir eksiltili anlatım örneğidir. İfade, eksiltili anlatım dolayısıyla alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Mavi benekli çocuk** ifadesi, şiire estetik bir yön kazandırmak amacıyla sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Mavi benekli çocuk** ifadesi, eksiltili anlatımın meydana getirdiği yadırgatıcı ifade ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir şilep sızıyor ıssız gözlerinden:*** Şair bu mısra'ında, sevdiği kadının hüzünlendiğini ve gözlerinin dolduğunu ifade etmektedir.

1- **Şilep** sözcüğü ile **gözyaşı** göstergesi arasında bağ kuran Attilâ İlhan, bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, **şilep** ve **gözyaşı** göstergeleri arasında oluşturulan bağ ile mantığa aykırı, yadırgatıcı ve anlaşılması güç bir mısra olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, sevgilinin hüzünlü hâlini estetik kaygıyla okuyucuya/dinleyiciye sunan, bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle örtüşmemesi nedeniyle ölçünlü dil kuralları dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kötü rüzgâr saçlarını götürüyor:*** Bu mısrada sevgilinin saçlarının rüzgârda uçuştuğundan, dalgalandığından söz edilmektedir.

1- **Götürmek**[738] eylemi; *"taşımak, ulaştırmak veya koymak; bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek; yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek; öldürmek; dayanmak, katlanmak, tahammül etmek; birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek; bir sonuca vardırmak; kaybolmasına, yok olmasına yol açmak; herhangi bir yiyeceği tek başına ve hızlı bir biçimde yemek; argo olarak tümüyle sahip olmak; argo olarak haksız kazanç sağlamak, mal veya para sahibi olmak"* gibi birçok anlamda kullanılan bir eylemdir. Eylem burada, sözlüklerde açıklanan bu anlamlarının dışında **savurmak** olarak yer aldığından, mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[738] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Götürmek** eyleminin göndergesel anlamlarında değişikliğe gidilmesi ve şiire uygun, estetik bir mısra oluşturulması ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek verilmektedir.

3- Mısradaki sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine aykırı olması ile mısra, ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bu kurtlar sofrasında belki zor:*** Bu mısrada şair, kötü düşünceli, kötü işler yapan insanların arasında yaşamaya çalıştığını ifade etmektedir.

1- Şair, kötü insanları kurtlara benzetmekte; onların dünyasını da **kurtlar sofrası** olarak tanımlamaktadır. Bu anlatımı ile, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kurtlar sofrası** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kurtlar sofrası** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin ayakta kalmaya çalıştığı çevreyi etkileyici bir anlatımla aktaran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kurtlar sofrası** ifadesi, etkileyici bir anlatım sağlamak için sözcüklerin anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İçimsıra kımıldıyor gizli denizlerin:*** Bu mısrada, şairin sevgilisini düşündüğü anlarda yaşadığı heyecan dile getirilmektedir.

1- Mısradaki **içimsıra** ifadesi, dikkat çekici bir ifadedir. Attilâ İlhan, dil kurallarına göre ayrı yazılması gereken bu sözcükleri birleşik yazarak sapma – yazınsal sapma örneği meydana getirmektedir.

2- İçimsıra kımıldıyor ifadesi, **içimsıra** sözcüğü nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **İçimsıra kımıldıyor** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gizli denizler** ifadesi ile sevgilinin **gözler**i anlatılmak istenmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

5- **Gizli denizlerin kımıldıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine uygun olmaması nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Gizli denizlerin kımıldıyor** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren etkileyici ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

7- **Gizli denizlerin kımıldıyor** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

2. 1. 4. BELÂ ÇİÇEĞİ

Belâ Çiçeği kitabı, 1962 yılının Ocak ayında yayımlanmıştır. Attilâ İlhan'ın *Yağmur Kaçağı* kitabından sonra kaleme aldığı şiirlerin bazıları *Ben Sana Mecburum*'da çıkmış, bazıları da *Belâ Çiçeği*'ne girmiştir[739].

Belâ Çiçeği kitabı; "Belâ Çiçeği", "Cinnet Çarşısı", "Cinnet Çarşısı" ve "Mahûr Sevişmek" bölümlerinden oluşmaktadır.

1962'de yayımlanan kitabın aynı ismi taşıyan ilk bölümü, *Sisler Bulvarı*'nın "Başka Yerde Olmak" ve "Kaptan", *Yağmur Kaçağı*'nın "Fabrika Durağı", *Ben Sana Mecburum*'un "Askıda Yaşamak", "Tension Á Smyrne" ve "İmkânsız Aşk" bölümlerindeki şiirlerin devamı niteliğindedir. Bu bölümde işlenen temalar; büyük şehir hayatının gerilim dolu dünyası, imkânsız aşk, insanın çelişkileri, kaçış isteği, arayış ve korkudur[740].

Belâ Çiçeği kitabının şiirleri, işlenen temler bakımından *Sisler Bulvarı*, *Yağmur Kaçağı* ve *Ben Sana Mecburum* kitaplarıyla benzerlik gösterse de, şiirlerin söyleyiş biçimlerindeki farklılık dikkat çeker. Daha önce, özgür koşukla kaleme alınan şiirler, *Belâ Çiçeği* kitabında ölçülü koşukla yazılmışlardır[741].

*"Belâ Çiçeği'nin Belâ Çiçeği ve Cinnet Çarşısı bölümlerinde **ben**, yirminci yüzyıl insanının büyük şehirlerdeki bunalımlarının, korku ve kaçış dolu serüvenlerinin içerisindedir. Cinnet Çarşısı'nda Türkiye'nin eğlence merkezi Beyoğlu, şiir formu içinde bütün gerçekliği ve egzotikliğiyle anlatılır. Adı geçen bölümlerdeki şiirlerin hemen hepsi – Cinnet Çarşısı hariç – uzun diyebileceğimiz beş ile on mısradan oluşmuş bölümler*

[739] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 137.
[740] Gös. yer.
[741] Asım Bezirci, *a. g. m.*

şeklinde kurulmuştur. Ritmik özellik, gerek sinemaya has hareketliliği hissettiren çok sayıda yüklemle, gerekse mısra sonlarındaki uzun aralı ses benzerlikleriyle sağlanır[742]*."*

Kitabın "Mahur Sevişmek" bölümünde Divan Şiiri'nden örnekler bulunur ve toplumcu – gerçekçi düşünce kendisini çokça hissettirir[743].

Belâ Çiçeği

Kitapla aynı ismi taşıyan "Belâ Çiçeği" bölümünde; "Aysel Git Başımdan", "Sen Benim Hiçbir Şeyimsin", "Gecenin Kapıları", "Nada Nada Y Nada", "Nun Nun", "Şubat Yolcusu", "Büyük Leylâ", "Eksik", "İbrahim Cura Limited", "Belâ Çiçeği", "Büyük Leylâ'nın Sonu", "Beni Bir Kere Dövdüler" şiirleri bulunmaktadır.

Şiirlerin tamamında *"büyük şehir hayatıyla insan arasındaki çelişkiler, karanlık işlerin getirdiği gerilim, kaçış arzusu, korku ve imkânsız aşk"* konuları işlenmektedir.

Bölümün ilk şiiri olan **Aysel Git Başımdan** şiirinde, yaşadığı gerilim ve serüven isteği ile aşkı arasında sıkışıp çatışan **ben** anlatılmaktadır. Gerilimin getirdiği ölüm korkusunu yaşayan **ben**, sevgilisinden ayrılmak istemekte; bu isteğini nedenleri ile birlikte şiirinde sıralamaktadır[744].

İkinci şiir, **Sen Benim Hiçbir Şeyimsin** şiiridir. Attilâ İlhan bu şiirini, geceleri kendisine telefon açıp saatlerce konuşan, kimliğini bilmediği bir hayranı için yazmıştır. Şiir, daha sonra Ahmet Kaya tarafında bestelenip söylenmiştir.

Bölümün üçüncü şiiri, **Gecenin Kapıları** adını taşımaktadır. Şair, şiirini bir sonbahar günü, İzmir'den vapurla Karşıyaka'ya geçeceği sırada yazmaya başlamış, kısa bir sürede bitirmiş ve eve döndüğünde kâğıda geçirmiştir.

Nada Nada Y Nada şiiri, İzmir şiirlerindendir. Şair, İstanbul'un gerilimli ortamından İzmir'e kaçtığı zamanlarda, geçmişte yaşadıklarını düşünür ve gelecekte

---

[742] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …
[743] Asım Bezirci, *a. g. e.*
[744] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 137.

yaşayacaklarını tasarlar. Bu sırada, okuduğu Fransız asıllı Georges Arnaud'un romanından çok etkilenir ve şiirini kaleme alır. Şiirin başlığı da bu romandan esinlenilerek yazılmıştır.

Nun Nun; şairin eski sevgililerinden biriyle yeni bir hayata başlama ümidini ve isteğini gösterir. Ancak; bu istek sadece bir hayal, bir düşünce olarak kalmaktadır. Çünkü şairin ve sevdiği kadının yaşam tarzları farklıdır[745]. (Şairin burada anlattığı kadın, Nedret Güvenç'tir[746].)

Bölümdeki şiirlerden biri de **Şubat Yolcusu**'dur. Şiirde, gerilim dolu hayatı içinde kaçmayı, serüveni tercih eden **ben**, çelişkileriyle, iç hesaplaşmalarıyla ele alınmaktadır[747]. Şiir, "Gecenin Kapıları" ve "Nada Nada Y Nada" ile tür bakımından benzerlik göstermektedir[748].

Büyük Leylâ şiiri; şairin hayalinde oluşturduğu Leylâ ismindeki karakteri anlatmaktadır. Attilâ İlhan, Leylâ'nın kendisini rahatsız eden bir karakteri olduğunu dile getirdiği Meraklısı İçin Notlar bölümünde, şiirin bir senaryoya dönüştüğünü ve daha sonra **Büyük Leylâ'nın Sonu** diye ikinci bir şiir daha kaleme aldığını dile getirmektedir.

Bölümdeki **Eksik** şiiri; İzmirli kızlar için yazılmış bir şiirdir. Şair, bazı İzmirli genç kızlarla kısa süreli ilişkiler yaşamış, onları İstanbul ve Paris kızlarıyla karşılaştırmış, bazı noksan yönlerini bulmuştur. Bu noksanlıkları da şiirinde kaleme almıştır.

İbrahim Cura Limited şiiri; şairin Kurtlar Sofrası romanındaki hayali bir kahramandır. Şair, İbrahim Cura'yı öyle tipleştirmiştir ki, sadece romanında anlatmakla kalmamış, şiirini de kaleme almıştır.

---

[745] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, 13. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009, s. 124-125.
[746] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …
[747] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", .., s. 140.
[748] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 125.

Bölüme adını veren **Belâ Çiçeği** şiiri; şairin Alsancak Garı'nda rastladığı, tutuklanıp götürülen bir siyasî suçlu ile sevgilisinden etkilenmesi üzerine kaleme alınmıştır. Şair, şiirinde kadın ve adamın yaşadığı gerilimi, korkuyu yansıtmaya çalışmaktadır. Şiir, Gülbeniz tarafından bestelenip okunmuştur.

Bölümün son şiiri **Beni Bir Kere Dövdüler**'dir. Bu şiir, yirminci yüzyıl Türk aydınlarının fikirlerinden dolayı yaşadıkları maddi ve manevi baskıyı, eziyeti ve sıkıntıları anlatmaktadır. Şair, 1940 ve 1950 yılları arasındaki Türk aydınların durumunu yansıtmaya çalışırken baskılardan ötürü düşüncelerini açıkça yazamamış, gerçeküstücülüğe başvurmuştur. Ana temanın dışında şiirde işlenen diğer konu, imkânsız aşktır[749].

Cinnet Çarşısı

Kitabın ikinci bölümü, "Cinnet Çarşısı" şiirlerinden oluşmaktadır. Bu bölümdeki şiirler, şair tarafından iki ayrı "Cinnet Çarşısı" bölümü altında ele alınmaktadır.

İlk "Cinnet Çarşısı" bölümünde; "Doktor Şandu'nun Esrarı", "Gökyüzü Olmak", "İkinci Cem'in Gizli Hayatı 1", "İkinci Cem'in Gizli Hayatı 2", "İkinci Cem'in Gizli Hayatı 3", "İkinci Cem'in Gizli Hayatı 4" ve "Claude Diye Bir Ülke" şiirleri bulunmaktadır.

Attilâ İlhan, bu bölümdeki şiirlerde olumlu ile olumsuzu çatıştırır, birbirine karşıt olan durumları, insanları anlatır. Ayrıca şair, - *Yağmur Kaçağı*'nın "Acı Ninni" bölümündeki "İbrahim'in Yıldızı" şiiri sayılmazsa - , ilk cinsel içerikli şiirlerini bu kitapta yayımlamıştır. Bölümde yer alan şiirlerde, Beyoğlu'nun eğlenceli hayatı, değişik mekânları da kaleme alınmaktadır[750].

Bölümün ilk şiiri, **Doktor Şandu'nun Esrarı** adlı şiirdir. Şiirin ismi, eski bir filmden gelmektedir. Şiir, sinemanın şairde oluşturduğu çağrışımlar üzerine yazılmıştır.

---

[749] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 126-128.
[750] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 128.

Gökyüzü Olmak şiiri; şairin yalnızlığından kurtulma, ruhunu rahatlatma isteğini konu alan bir şiirdir.

Dörde ayırlarak kaleme alınan **İkinci Cem'in Gizli Hayatı**; gerçeküstücü tarzda kaleme alınmış, cinsel içerikli bir şiirdir. Şair şiirini, Erzincan'da askerlik yaparken kendisine mektuplar yazan, kolej öğrencisi bir genç kızdan ilham alarak yazmıştır. Genç kızın eşcinsel eğilimleri, bunun üzerine yaptıkları konuşmalar, şaire İkinci Cem'in Gizli Hayatı'nı yazması için vesile olmuştur. Şiirler, kaleme alındıkları dönem içerisindeki ilk eşcinsel içerikli şiirlerdir ve üstü kapalı şekilde oluşturulmuşlardır.

Bölümün son şiiri, **Claude Diye Bir Ülke** adını almaktadır. Bu şiir, şairin daha önceden tanıdığı bir kadından ilham alarak kaleme aldığı, kadın eşcinselliğinden bahseden bir şiirdir. Şiirinde yeni söyleyiş biçimleri deneyen şair, bunların arasına erotik imgeler katmıştır.

Cinnet Çarşısı

İkinci "Cinnet Çarşısı" bölümü; numaralı olarak "1- Cinnetsaray", "2- Rock'n'Roll Köpekleri", "3- Bir De Manhattan Olursa", "4- Sirkeci Garpalas 32", "5- Eller Yukarı" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bu bölümlerdeki şiirler, Beyoğlu'ndaki eğlence hayatını, karanlık tiplerin yaşadığı maceraları, egzotik mekânları anlatmaktadır.

*"**Ben**, Ömer Haybo adını alarak, bu mekânlara ait özelliklerle donatılmıştır. Bölümdeki şiirlerin bir kısmını, Attilâ İlhan'ın romanlarıyla, özellikle Kurtlar Sofrası ile beraber düşünmek yerinde olur. Zaten, şiirlerle romanın kaleme alınma yılları da aşağı yukarı aynıdır. Şiirlerde benin çağrışımları, konuları belirlemektedir*[751]*."*

[751] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 141.

Attilâ İlhan bu bölümdeki şiirlerini, Beyoğlu ve civarındaki gözlemlerine dayanarak mensur şiir biçiminde kaleme almıştır. Şair, gözlemlerini ve düşüncelerini ancak mensur şiirle anlatabileceğini düşündüğü için bu biçimi seçmiştir[752].

İkinci "Cinnet Çarşısı"nın ilk şiiri, **Cinnetsaray**'dır. Burada, kendisine yatacak yer bulamayan, tedirgin Ömer Haybo'nun otel arayışı; Beyoğlu'nun eğlenceli gece hayatı, otelleri, gece hayatının karanlık yönleri, gerilimi, otellerde yaşamlarını sürdüren insanlar, İstanbul'a dışarıdan gelenler konu edilmektedir. Şiirde, Ömer Haybo karakterinin yanında, bir de Abbas vardır. Aslında Abbas ve Ömer Haybo, **ben**in içindeki iki farklı, iki çatışan kişiliktir[753].

"Cinnet Çarşısı"nın "Cinnetsaray" ile başlayan şiirleri, konu ve anlatım yönünden aynı özelliklere sahip şiirler olduğu için, hepsini ayrı ayrı açıklama gereği görmemekteyiz. "Cinnetsaray" şiiri gibi "Roc'n'Roll Köpekleri", "Bir De Manhattan Olursa", "Sirkeci Garpalas 32" ve "Eller Yukarı" şiirleri de, şairin gözlemlerine dayanan Beyoğlu'nu, karanlık işlere bulaşan **ben**in korkularını, gerilimini işlemektedir.

Mâhur Sevişmek

Belâ Çiçeği kitabının son bölümünü "Mâhur Sevişmek" şiirleri oluşturur. Bu bölüm; "Emirgân'da Çay Saati", "Yarının Başlangıcı 1", "Yarının Başlangıcı 2", "Yarının Başlangıcı 3", "Yarının Başlangıcı 4", "Hacı Murad'ın Ölümü", "Orient – Express", "Mâhur Sevişmek" ve "Ferdâ" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bu bölümdeki şiirlerde, Klâsik Tük Müziği ve Divan Edebiyatı'nın etkisi görülmektedir. *Ben Sana Mecburum*'un "Cehennem Dairesi" bölümündeki şiirlerinde varlığı hissedilen Divan Edebiyatı, bu bölümde belirginleşmektedir.

---

[752] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 130-131.
[753] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 143-144.

"Nazım şekli bakımından Divan Şiiri'nden beyit unsuru alınmıştır. Mâhur Sevişmek şiirlerinden bazıları, söyleyiş ve ahenk bakımından da Divan Şiiri ve Klâsik Türk Müziği'ni hatırlatmaktadırlar. Bu tarzda oluşturulmuş şiirlerin çağrışımlara yaslanması da dikkat çekicidir[754]*."*

Bölümün ilk şiiri, **Emirgân'da Çay Saati** adlı şiirdir. Şiirde Klâsik Türk Müziği havası estiren Attilâ İlhan, özgürlükçü siyasal eylemleri konu olarak almaktadır.

Bölümün ikinci şiiri dört ayrı bölümden oluşan **Yarının Başlangıcı**'dır. Şiirlerde, Türkiye'nin iki büyük şehrinde yapılan öğrenci gösterileri anlatılmaktadır.

Hacı Murad'ın Ölümü şiiri; şairin Sovyetler Birliği içinde sıkışıp kalmış Türk halklarının yaşadıklarına merak salıp, tarihi araştırmaya başladığı zaman kaleme alınmıştır. Attilâ İlhan, Azerbaycan ve diğer Türk halklarının tarihine yönelir; Sultan Galiyev'i yakından inceler ve sonrasında da bu şiir doğar.

Orient – Express şiiri; İkinci Dünya Savaşı, Naziler, Moskova davaları gibi hususları ana tem olarak işlerken, sömürgeciliğe karşı kurtuluş savaşlarının desteklenmesi, ülkemizde o yıllarda sorgusuz sualsiz hapse atılan gazetecilerin savunulmasını iletir. Şiir, şairin Graham Green'in aynı adı taşıyan romanını okuduktan sonra ortaya çıkmıştır[755].

Mâhur Sevişmek şiirinde, Aynanın İçindekiler serisinde, Sırtlan Payı ve Bıçağın Ucu'nda da bulunan önemli kahramanlardan Yüzbaşı Ferit yer almaktadır. Şiir, Yüzbaşı Ferit'in sevgilisi Ruhsâr Hanıma olan duygularını ve geçmişte yaşadıklarını konu almaktadır. Şiir, Divan Edebiyatı formunda kaleme alınmıştır[756].

Bu bölümün ve kitabın son şiiri **Ferdâ**'dır. Şiirde; Klâsik Türk Müziği ile Divan Edebiyatı sesini birleştirmeye çalışan şair, konu olarak kendisine özgürlükçü

---

[754] Gös. yer.
[755] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 132-134.
[756] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 134; Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 145.

eylemi seçmekte; bunu da tarihsel geçmişe dayandırarak vermektedir. Şair, Namık Kemal, Tevfik Fikret ve Nâzım Hikmet geleneğini sürdürmeye çalıştığını da dile getirmektedir[757].

Attilâ İlhan'ın *Belâ Çiçeği* isimli kitabı hakkında kısaca bilgi verdikten sonra, bu kitabın "Belâ Çiçeği" bölümündeki "Sen Benim Hiçbir Şeyimsin" şiirini daha ayrıntılı olarak incelemeyi uygun gördük. Şiiri seçmemizin nedenlerinden biri; geniş kitlerlerce biliniyor olması, bir diğeri de; yirminci yüzyıl insanının yalnızlığını, çelişkilerini açıkça yansıtmasıdır.

sen benim hiçbir şeyimsin

sen benin hiçbir şeyimsin
yazdıklarımdan çok daha az
hiç kimse misin bilmem ki nesin
lüzumundan fazla beyaz
sen benim hiçbir şeyimsin
varlığın yokluğun anlaşılmaz

galiba eski liman üzerindesin
nasıl karanlığıma bir yıldız olmak
dudaklarınla cama çizdiğin
en fazla sonbahar otellerinde
üniversiteli bir kız uykusu bulmak
yalnızlığı öldüresiye çirkin
sabaha karşı öldüresiye korkak
kulağı çabucak telefon zillerinde

sen benim hiçbir şeyimsin
hiçbir sevişmek yaşamışlığım

[757] Attilâ İlhan, *Belâ Çiçeği*, …, s. 135.

henüz boş bir roman sahifesinde
hiç kimse misin bilmem ki nesin
ne çok çığlıkların silemediği
zaten yok bir tren penceresinde

sen benim hiçbir şeyimsin
yabancı bir şarkı gibi yarım
yağmurlu bir ağaç gibi ıslak
hiç kimse misin bilmem ki nesin
uykumun arasında çağırdığım
çocukluk sesimle ağlayarak

sen benim hiçbir şeyimsin

Attilâ İlhan bu şiirini, yüzünü hiç görmediği, sadece telefonda konuştuğu bir kadın hayranı için yazmıştır.

- ***Sen benim hiçbir şeyimsin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, hayranı olan kadına seslenerek onu tanımadığını, bu yüzden de hayatında yeri olmadığını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Hiçbir**[758] belgisiz sıfatı; *"bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz"* şeklinde açıklanmaktadır. Sıfat, olumsuzluk bildirdiği için cümlenin de olumsuz olarak kurulması gerekirdi. Yani şair, mısra'ını bu şekilde değil de; **sen benim hiçbir şeyim değilsin** şeklinde oluşturmalıydı.

Şair, cümlesini ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana getirmekte, sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- Attilâ İlhan, olumsuz olan **hiçbir** sıfatını kullandığı mısra'ını olumlu bir yüklemle bitirerek mantığa aykırı bir ifade meydana getirmekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

[758] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, şairin kadın ile ilgili düşüncelerini şiire has şekilde açıklayan, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Hiç kimse misin bilmem ki nesin:*** Şair, yukarıda açıklanan mısra gibi, burada da kadının kendisinin hiçbir şeyi olmadığını ifade etmektedir.

1- **Hiç kimse misin** soru cümlesi, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş bir cümledir ve sapma – sözdizimsel sapma örneğidir.

2- Mısradaki **hiç kimse misin** sorusu dikkat çekicidir. **Hiç kimse** belgisiz zamiri de, **hiçbir** belgisiz sıfatı gibi olumsuzluk belirtmektedir. Zamir, kendisinden sonra getirilen **misin** soru ekiyle birleşerek mantığa aykırı bir ifade oluşturmakta ve ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hiç kimse misin** ifadesi, şairin sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynadığı, şiire özel olarak oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Nasıl karanlığıma bir yıldız olmak***

  Dudaklarınla cama çizdiğin: Anlam olarak birbirinin devamı olan bu mısralarda, kadının şairle yaptığı konuşmaların şairin yalnızlığına bir nebze de olsa çare olmasından söz edilmektedir.

1- **Nasıl karanlığıma dudaklarınla cama çizdiğin bir yıldız olmak** şeklinde nesre çevrilebilen ifadede, **karanlık** sözcüğü, şairin **yalnızlığı**nı, **tek başınalığı**nı ifadeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Dudaklarınla cama çizdiğin bir yıldız** ifadesinde, kadınla şairin telefon görüşmelerinin şairin yalnızlığını gideren küçük bir çare olduğundan söz edilmekte, **kadın**, **yıldız**a benzetilmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

3- **Nasıl karanlığıma dudaklarınla cama çizdiğin bir yıldız olmak** ifadesi, yapısındaki deyim aktarması ve somutlaştırma örnekleri ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Nasıl karanlığıma dudaklarınla cama çizdiğin bir yıldız olmak** ifadesi, şair ile kadının durumunu şiire has, estetik şekilde dile getiren, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Nasıl karanlığıma dudaklarınla cama çizdiğin bir yıldız olmak** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle günlük, doğal dilden farklı, kuralların dışında bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***En fazla sonbahar otellerinde***

Üniversiteli bir kız uykusu bulmak: Bu mısrada şair, geceleri telefonda görüştüğü genç kızın, otelde kalan bir üniversite öğrencisi olduğundan söz etmektedir.

1- **Sonbahar otelleri** tamlamasında, genç kızın sonbaharda bir otelde konakladığı bilgisini veren şair, meydana getirdiği eksiltili anlatımla yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

2- **Sonbahar otelleri** tamlaması, sonbaharın hüznü ile büyük şehir insanının yalnızlığını birlikte anlatan, şiire özgü estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Sonbahar otelleri** tamlaması, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Üniversiteli bir kız uykusu bulmak** ifadesi, üniversiteli genç kızın geç saatlere kadar telefonda şairle görüştüğünü, bu sebeple de uykusuz kaldığını anlatmaya çalışan, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Üniversiteli bir kız uykusu bulmak** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma –

sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Üniversiteli bir kız uykusu bulmak** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış, günlük kullanımdan ve ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yalnızlığı öldüresiye çirkin:*** Şair burada, kendisi gibi, konuştuğu genç kızın da yalnız olduğunu anlatmaktadır.

1- **Yalnızlığı öldüresiye çirkin** ifadesi, genç kızın yapayalnız, kimsesiz olduğunu ifadeye çalışan; **çirkin** sözcüğünün kullanılması ile **yalnızlık** olgusunu somutlaştıran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yalnızlığı öldüresiye çirkin** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında uyuşum bulunmadığı için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yalnızlığı öldüresiye çirkin** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışında, ilettikleri çağrışımlardan, imge ve tasarımlardan yararlanılan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yalnızlığı öldüresiye çirkin** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığı için ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sabaha karşı öldüresiye korkak:*** Burada genç kızın hayat karşısındaki korkularından söz edilmektedir. Bu korkuların asıl sebebi, genç kıza destek olacak birisinin bulunmaması, onun yapayalnız bir insan olmasıdır.

1- **Öldüresiye korkak** ifadesi, genç kızın yalnızlığından korktuğunu ifadeye çalışan, anlam olarak birbiriyle uyuşmayan sözcüklerin bağdaştırılması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Öldüresiye korkak** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş, günlük kullanımdan uzak, şiirsel ve estetik bir anlatımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Öldüresiye korkak** mısra'ı, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara estetik bir anlatım sunmak gibi amaçlarla bağdaştırılma biçimleriyle oynanan sözcüklerin bir araya getirilmesi sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kulağı çabucak telefon zillerinde:*** Bu mısra, genç kızın şairden gelecek telefonu beklediğini anlatan bir ifadedir.

1- Mısra, eksiltili anlatımla oluşturulmuş, yadırgatıcı, doğal dilde karşılaşılmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar iletmeyi hedefleyen, onlara imge ve tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hiçbir sevişmek yaşamışlığım***

Henüz boş bir roman sahifesinde: Anlam olarak birbirini takip eden bu mısralarda Attilâ İlhan, genç kızla hiçbir şey yaşamadığını, onunla hiçbir hatırası bulunmadığını anlatmaktadır.

1- **Henüz boş bir roman sahifesinde hiçbir sevişmek yaşamışlığım** şeklinde nesre çevrilen ifade, birkaç farklı bakımdan önem taşımaktadır.

Henüz boş bir roman sahifesi ifadesi, şairle genç kızın yaşanmış, anlatılabilecek hiçbir anısı, olayı bulunmadığını ifade etmektedir. Bu ifade ile genç kız ve şairin **ortak yaşamı** dile getirilmekte; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Henüz boş bir roman sahifesi** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında, farklı bir anlama bürünmeleri ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Henüz boş bir roman sahifesi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmeyi hedefleyen, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Henüz boş bir roman sahifesi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Hiçbir sevişmek yaşamışlığım** ifadesi, diğer açıklanan mısralarda olduğu gibi burada da sapma – sözdizimsel sapma örneği olmaktadır. Çünkü; olumsuz başlayan ifadenin olumsuz şekilde tamamlanması gerekirken burada ifade, olumlu şekilde bitirilmektedir.

6- **Hiçbir sevişmek yaşamışlığım** ifadesi, mantığa aykırı ve ölçünlü dil kurallarına ters anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

7- **Hiçbir sevişmek yaşamışlığım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunmak, onlarda çağrışımlar yaratmak için sözcüklerin farklı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Ne çok çığlıkların silemediği***

Zaten yok bir tren penceresinde: Birbirini takip eden bu iki mısrada, genç kızın şairin hayatındaki yeri sorgulanmakta ve aslında bir yere sahip olmadığı dile getirilmektedir.

1- **Ne çok çığlıkların silemediği** ifadesinde yer alan **silmek**[759] eylemi; mecaz olarak *"ortadan kaldırmak, yok etmek veya gidermek"* anlamında kullanılmaktadır.

2- Her iki mısrada yer alan sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış oynanması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- İfade, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ve tasarımlarla, şiire özel, günlük konuşma dilinden uzak anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- İfade, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları, aralarında anlam bakımından uyum bulunmaması gibi sebeplerle meydana gelmiş bir sapma –

[759] http://tdkterim.gov.tr/bts/

anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çocukluk sesimle ağlayarak:*** Mısra, şairin yaşı ilerlediğinde de çocukluğundaki gibi ağladığını farklı bir anlatımla dile getirmektedir.

1- **Çocukluk sesi** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Çocukluk sesi** ifadesindeki göstergeler, göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarım ve çağrışımlar bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Çocukluk sesi** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi içerisinde incelediğimiz *Sisler Bulvarı*, *Yağmur Kaçağı*, *Ben Sana Mecburum* ve *Belâ Çiçeği* kitaplarında yalnızlık ve yalnızlıkla özdeşleştirilen sonbahar imgesi öne çıkmaktadır.

"Yalnızlığın elleri, çay yalnızlığı, şarap yalnızlığı, yalnızlık insanın çocuğu ve celladı, ahlaksız ve gangster bir yalnızlık, birkaç satır daha yalnızım, bilmem kaç köşeli yalnızlık, yalnızlığın trompetleri, yalnızlığımdan çıkıp gideceğim, ellerine eylül bulaşır, bir kadın yalnızlığını kusuyor, simsiyah yalnızım, sonbahar yağarsa, sonbahar yağmuruyla oturduk dertleştik, yalnızlığından soğmuş dağlar…" gibi örnekler Attilâ İlhan'ın bu dönem içerisinde başvurduğu "yalnızlık" imgesini kanıtlamaktadır.

Şairin ikinci dönem içerisinde "yalnızlık" imgesinden sonra sıkça başvurduğu diğer imge, siyasal yaşanmışlıklardan kaynaklanan korku ve gerilimdir.

"Çığlık çığlığa bir akşam, içimde isyan çıktı, içimdeki volkan, bıçağımın üstündeki korkak buğu, çiğneyip tükürdüğüm korku, iç çebinde bir ölüm, çığlıklar götürüp getiren bir tren…" gibi örnekler de korku ve gerilim imgesini ortaya koymaktadır.

3. BÖLÜM

3. 1. HATIRALAR – USTALIK VE BİR DÜŞÜNCE ADAMININ KENDİNİ ŞİİRLE ANLATMA DÖNEMİ

Şairin şiir dönemleri arasındaki bu son dönemi, *Yasak Sevişmek* kitabı ile başlar, *Kimi Sevsem Sensin* kitabı ile son bulur.

1968 yılından sonra, şairin şiirlerinde çeşitli yenilikler ortaya çıkar. İlk dönemlerdeki duygu yoğunluğu, yerini sanatta hünere ve yeteneklere bırakır. Attilâ İlhan, son dönem şiirlerinde geçmişte yaşanan tutuklanmaları, gerilimleri gözden geçirir, böylece toplumsal sorunları yansıtmaya devam eder. Bunun yanında, insan hayatını ve hayatın anlamını araştırma, sorgulama süregelen konulardır. *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümünde "İbrahim'in Yıldızı" ile başlayan, *Belâ Çiçeği* kitabında artan cinsellik ve cinsel çelişkiler, bireysel diyalektiğin bir parçası sayılarak işlenir. Bunlardan başka şair, tarihsel dönemleri şiirlerinde anlatırken gazeteciliğinin vermiş olduğu tecrübe ile teleks haberlerinin ilgi çekici yapısını şiirlerine yansıtır. Bu şiirlerinde toplumsal düşüncelerini, farklı estetik endişelerinin arkasından sezdirir.

Attilâ İlhan, geçmişte yaşadığı gerilimleri, tutuklanmaları **ben**in kendi kendisiyle hesaplaşması şeklinde ilk olarak *Yasak Sevişmek*'te ele alır. Daha önceden gerilimler içerisinde, serüven tutkunu olarak yaşayan **ben**, bu şiirlerde durulmuş, olgunlaşmış olarak karşımıza çıkmaktadır. **Ben**in geçmişte yaşadığı gerilimli hayatına dönmesi, kendisiyle hesaplaşması; *Tutuklunun Günlüğü* kitabının "Tutuklunun Günlüğü"; *Böyle Bir Sevmek* kitabının "Gündelik Şeyler", "Kavaklıdere Balladları", "Ki" bölümleri; *Elde Var Hüzün*'ün "Yağmurda Sis Düdükleri"; *Korkunun Krallığı* kitabının "Eskiden Başka Kızlar", "O Eski Adamlar" bölümleri; *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabının "Yanlış Balladlar" bölümlerinde gelişerek devam eder. "Yağmurda Sis Düdükleri" şiirleri, **ben**in zaman içindeki yerini belirleme çabalarını gösterir.

Hayatını gerilimlerle, tutuklanmalarla, polis takipleriyle geçirmiş olan şair, yaşadığı bu gerilimleri şiirlerinde de anlatmıştır. Şairin ikinci dönemindeki şiirleri gerilimi yaşayan insanı anlatırken; bu dönemdeki şiirlerde yer alan gerilim, hatıralarda kalan anıların yeniden canlandırılması şeklinde işlenmektedir. *Tutuklunun Günlüğü*'ndeki "Bulut Günleridir"; *Korkunun Krallığı*'ndaki "Geceleyin Sokaklar" ve "Korkunun Krallığı" bölümleri şiirlerinde gerilim toplumsal açıdan anlatılmakta; 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinin yarattığı korku ortamı şiirleştirilmektedir.

Tabiat ve insanı sorgulamaya yönelik şiirleri, *Tutuklunun Günlüğü*'ndeki "Zincirleme Rubailer" şiirleri ile devam eder. Bu şiirlerde, tabiat ve insan yorumlanırken, insanın tabiat içerisindeki yeri de araştırılmaktadır. *"Bu ölüme yaklaşmış veya ölümü hissetmiş **ben**in, kendini yeniden tanımlaması, ya da nostaljinin **ben**i etkisi altına alması şeklinde yorumlanabilir."* Tabiat ve insan, *Böyle Bir Sevmek* kitabının "Gözlüklü Hamdi'nin Notları"nda; *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabının "Şairin Not Defteri" bölümlerinde okurun karşısına çıkmaktadır. *"Attilâ İlhan'ın Divan Şiiri formunda kaleme aldığı, üç şiir kitabında da bulunan serbest gazeller de buna dahildir."*

Şair bu dönem şiirlerinde, bireysel diyalektiğin bir parçası saydığı cinselliği ve cinsel çelişkileri de işler. İlk olarak *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümündeki "İbrahim'in Yıldızı" şiirinde okurun karşısına çıkan cinsellik, bilinçli olarak *Belâ Çiçeği*'ndeki "Claude Diye Bir Ülke" ve "İkinci Cem'in Gizli Hayatı" şiirleriyle başlar, *Yasak Sevişmek* kitabının "Biraz Paris" bölümü ile sürer. *"Cinsel çelişkilerin ve cinselliğin sado mazohist tavır içinde ele alınması; Böyle Bir Sevmek kitabının Jilet Yiyen Kız; Elde Var Hüzün kitabının Ayıp Resimler bölümleridir*[760]*."*

Attilâ İlhan, 1960'lı yıllarda, özellikle *Tutuklunun Günlüğü*'ndeki bazı şiirlerine yansıyacak ve daha sonraki kitaplarında sürecek bir tesbit yapar. *"Sanat eserinin genel içeriği doğa, toplum ve bireydir. Bu üç öğe iç içedir, karşılıklı tepki ve karşı tepki ilişkileri içinde bulunurlar"* der ve ekler *"diyalektik bir sanat yanlısı ozan ya da*

[760] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

romancı, kahramanlarını toplumsal tanımlamayla belirlerken eğer bireysel karşıtlıklarını es geçerse, işini yarım bırakmış, dogmatik bir slogan toplumculuğuna tekerlemiş olur."

İnsanın yaşadığı bireysel karşıtlıklardan birisi de, kendi içinde yaşadığı cinsel çelişkilerdir. Şair, şiirdeki başarısını bir kitapta birkaç farklı konuya eğilmesi ile göstermektedir. Aynı kitapta, Halk Şiiri'nden ve Divan Edebiyatı'ndan yararlanan ulusal bileşimi arayan şiirleri, Batı ile Doğu'yu buluşturmaya çalışan tolumcu şiirleri, aşk şiirleri, insanın yaşadığı çelişkileri, cinselliği ayrı ayrı bölümler hâlinde bulmak mümkündür[761].

"Aynı kitapta insana dair farklı oluşumlardan bahseden Attilâ İlhan'ın 1950'lerin ortasında düğümlendiği Ben Sana Mecburum'la doruğa çıkardığı, Yasak Sevişmek'te örneklerini yeni bir çizgiye taşıdığı şiirinin çeşitli dönem ve kuşaklar üstünde bu derece etkili olması, bizzat şairin kendisinin her defasında daha farklı bir noktaya kaymasındandır. Böylelikle, o şiirin metafiziği ve mitolojisi sürmüş, yapısal özellikleri gene her defasında dilin bir özgün, aşılamayan dönemeci olarak kalmıştır[762]".

"Tarihin yeniden yorumlanması, tarihten seçilen insanlarla, bu insanların yaşadıklarının anlatılmasıyla gerçekleştirilir.

Yasak Sevişmek'in Şehnâz Faslı bölümlerinin Eski Rumeli serisinde Balkan Savaşı yılları, Hanende Müjgan ve Mülâzım İhsan Bey aşkı çevresinde sunulur. Bu aşk, savaşın insanlar üzerindeki etkisini de sezdirir. Yine bu bölümdeki Hasköy Bahriye Kahvesi ve Bir Özge Muammer Bey, İstanbul ve İzmir işgâl yıllarını anlatır. Aslında bu

---

[761] Metin Celal, *a. g. m.*
[762] Hasan Bülent Kahraman, *Türk Şiiri – Modernizm – Şiir*, Büke Yayınları, İstanbul 2000, s. 167.

çizgiyi, Duvar'ın Gâvurdağları'ndan Rivayet bölümünden başlatabiliriz[763]*."*

"Metin Cengiz'e göre, Attilâ İlhan'ın şiirlerindeki ambalajlar (gerek metinler için gerekse söylemler için olsun) da hayata ilişkin müthiş bir eleştirel potansiyel içermektedir. Öyle ki kendimize ait olanla olmayan aynı potada ters çağrışımlar yaratmakta, kendimize ait olanla olmayan yeniden aynı süreçte kurgulanarak bizde bunlara ilişkin sorular yaratılmaktadır. Tarih bu noktada devreye sokularak yaşama ilişkin sorular çoğaltılmaktadır. Attilâ İlhan'ın Elde Var Hüzün ve Korkunun Krallığı şiirleri, bugünle geçmiş arasındaki siyasî çağrışımlar yaratan olaylar ambalajlanmasıyla türünün özgün örnekleridir. Bugünün siyaset meydanına Pir Sultan'ın sehpasıyla girilmesi müthiş bir gerilim yarattığı gibi, tarihler arasında ve mekânlar arasında bu geçişimli ambalajlama kurgusu yukarıda da belirtildiği gibi hayata ilişkin sorulara da yol açmaktadır. Metinler arasındaki çağrışımlar ise konular düzeyinde gidip gelir. İnsan An Gelir'i okurken Nâzım'ın şiirlerini anımsamadan edemez. Korkunun Krallığı'nda ise doğrudan insan hayatına ilişkin her şey hak ve özgürlükler doğrultusunda işlenmekte. Sorgulanan birey – toplum – devlet ilişkisi geleceğe yönelik, nasıl bir dünyada yaşamak istiyoruz sorusunu diri tutmaktadır[764].

Toplumcu – gerçekçiliğin gereklerinden biri de, tarihsel olanın okuyucuya/dinleyiciye sunulmasıdır. Şair, şiirlerinin bir çoğunda dış dünyaya ait unsurlardan oldukça yararlanmış ve şiirlerine tabiat tasviri yaparak başlamıştır. İlk şiirlerdeki tabiat tasvirleri, yaşama sevincini ortaya koyar. Tabiat, barışla eşleştirilir. Serüven tutkunu insanın büyük şehirlerdeki gerilimli hayatını anlatan şiirlerde tabiat olayları, gerilimi yaşayan **ben**le bütünleşerek okuyucunun karşısına çıkar. İnanma probleminin dile getirildiği, insan – kâinat ilişkisini sorgulayan şiirlerde tabiat, düşüncelerin ortaya konmasında hareket noktası olmuştur.

[763] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …
[764] Mahmur Babacan, *a. g. m.*, s. 218-219.

1968'den sonra, yani *Yasak Sevişmek* ile birlikte bilinçli olarak farklı arayışlara giren, şiir diline estetik şekiller geliştiren şair, tarihsel olanı göz değiştirme metoduyla sunmanın yanında, Divan Edebiyatı'na has formlardan ve sesten oldukça yararlanır. Böylelikle şair, değişik konuları şiire taşır ve şairin dili, anlatımı zenginleşir.

Divan Şiiri'nden yararlanma, *Ben Sana Mecburum* kitabının "Cehennem Dairesi" bölümü ile başlar. "Cehennem Dairesi" şiirleri, beyit esasına dayanan bentlerdir. Divan Şiiri'nin nazım şeklinden, sesinden yararlanma eğilimi son kitap olan *Kimi Sevsem Sensin*'e kadar devam eder.

Divan Edebiyatı nazım şekli ve sesi, *Belâ Çiçeği*'nin "Mâhur Sevişmek" adlı bölümünde gelişerek sürer. *Yasak Sevişmek* kitabında, gazel, kaside ve şarkı formlarından yararlanılır. Bu özellik, *Tutuklunun Günlüğü*, *Elde Var Hüzün*, *Korkunun Krallığı*, *Ayrılık Sevdaya Dahil* şiirlerinde görülür. *Elde Var Hü*zün kitabının "Yağmurda Sis Düdükleri" bölümündeki şiirler, farklı düzenlemelerle hem gazel, hem müstezat olurlar[765].

"Divan Edebiyatı'nda biçimsel tercih ön planda gelir. Şair, o biçimin üzerine kendi imge yapısıyla yepyeni bir şiir kurmayı dener. Aruzun içine aruza rağmen yerleştirilen görkemli sesi yakalamaya çalışır…

Şairin dönemine uygun bir şekilde kendini görevli, bir misyona sahip hissettiği, asıl görevinin şiir yazmak kadar, belki de ondan önce dünyayı özellikle Türkiye'yi değiştirmek olduğunu unutmamak gerekiyor. Divan Edebiyatı'na yönelmesi ve ondan da yararlanmak gerektiğini düşünmesi, Osmanlı'yı araştırmaya, tarihi sorgulamaya başladığı döneme denk düşer. Attilâ İlhan'ın en önemli özelliği olan kuşkuculuğu, varolanla yetinmeyip hep daha ötesini aramasıdır bunun nedeni. Resmî tarihi de, toplumcu düşüncenin tarihini de incelemiş, tartışmıştır. Daha ötesine geçmek istemektedir. Bu kez, Klasik Türk Şiiri'nin havasını yeni ve toplumsal içerikle

[765] Yakup Çelik, "Şar Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

bağdaştırarak vermenin yollarını arıyordu ve bu çabanın yeni ve çağdaş bir Türk şiirinin kurulmasında etkili bir yöntem bulmak olduğunu söylüyordu Tutuklunun Günlüğü'nün Meraklısı İçin Notları'nda. Ama ilk dönemler bu tarz şiirlerinde daha çok Osmanlı tarihini sorguladığını unutmamak gerek. Bir yerde biçim, bazı şeyleri belirtiyordu[766]*."*

Attilâ İlhan'ın şiirlerinde kullandığı dil, diğer özellikler gibi önem arz etmektedir. Şair, Divan Edebiyatı'ndan yararlanmaya, bu edebiyatın dilini kullanmaya başlayınca, eski sözcük kullanımına uzak durma politikasını bırakmış, kendi hayatında ve ortamında kullandığı sözcükleri şiire sokmuştur. Divan Edebiyatı'nın söyleyiş biçimlerinden yararlanması, şiirlerinin daha derin ve kapalı olmasına yol açmıştır. Günlük konuları da bu söyleyiş biçimi ile kaleme almaya başlayan şair, yaşanılanların daha derin ve üstü kapalı bir anlatımla aktarılmasını sağlamıştır. Bu özellikleriyle şair, Türkçe'nin sadeleşme hareketine katılmamış, kullanılan sözcüklerin büyük bir bölümünü şiire aktarmıştır[767].

Attilâ İlhan'ın bazı şiirlerinde, **ben**in serüvenci ve gerilim dolu hayatının dışına çıkarak toplumsal konuları yansıtmaya çalıştığı ve bunu yaparken de kesik mısra'a başvurduğu görülür. Kesik mısralı yapı ilk kez, *Ben Sana Mecburum*'un "Memleket Havası" şiirlerinde görülür. Daha sonra, "Zincirleme Rubailer", "Gözlüklü Hamdi'nin Notları", "Rubaiyyat" ve "Yalnızgezer'in Notları" bu tarzda kaleme alınmıştır. *Ayrılık Sevdaya Dahil* kitabının "Ayrılık Sevdaya Dahil" ve "O Plajda Onsuz" bölümleri de kesik mısralıdır. Attilâ İlhan, kesik mısra'ı yalnız toplumsal şiirlerinde değil, tabiatı, kâinatı yorumladığı ve sorguladığı şiirlerinde de kullanmaktadır. *Yasak Sevişmek*'ten itibaren tarihsel olayları konu alan şiirlerde de bu tarz esas alınmıştır. Hatıralar ve gerilimler ise genellikle bendlerden oluşan şiirlerde sunulmaktadır[768].

---

[766] Metin Celal, *a. g. m.*
[767] Mahmut Babacan, *a. g. m.*, s. 224.
[768] Yakup Çelik, "Şari Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

3. 1. 1. YASAK SEVİŞMEK

Yasak Sevişmek kitabı, bilgi Yayınevi tarafından 1968 yılında yayımlanır. Kitap, Attilâ İlhan'ın 1962 – 1965 yılları arasında kaleme aldığı şiirleri içermektedir[769].

Kitap; "Biraz Paris", "Yasak Sevişmek", "Ç Koçaklaması" ve "Şehnâz Faslı" olarak dört ayrı bölümden oluşmaktadır.

Kitabın ilk bölümü olan "Biraz Paris", cinsel içerikli şiirlerden oluşur ve cinsel çelişkileri yansıtır.

Attilâ İlhan bu kitabında, tarihsel olanı göz değiştirme metoduyla okuyucuya/dinleyiciye sunarken, Divan Edebiyatı şekil ve seslerinden yararlanma yoluna girer. Şair, özellikle *Yasak Sevişmek* şiirlerinde Divan Edebiyatı nazım biçimlerinden gazel, kaside ve şarkı formlarını kullanır.

Yasak Sevişmek kitabında, geçmişte yaşanılan gerilimler, **ben**in kendi kendisiyle hesaplaşması şeklinde sunulur. Hayatını gerilime, serüvene adamış **ben**, artık durulmuştur. **Ben**in kendi kendisiyle hesaplaşması, kitabın "Yasak Sevişmek" bölümünde ele alınır[770].

Kitabın son bölümü olan "Şehnâz Faslı"nda Divan Şiiri'nden esintiler bulunur ve toplumculuk eğilimi üste çıkar.

"Şehnâz Faslı, Dünya Savaşı'ndan Kurtuluş Savaşı'na dek uzanan zamanı konu alır. Toplumun genel durumuyla kişilerin özel durumu birlikte yansıtılır. Bunun için tipik kahramanlar seçilir. Öyle ki, onların yaşantısı bir yerde Türkiye'nin de yaşantısı olur. Şehnâz Faslı, daha çok bir destanı andırır. Alttan alta birbirine bağlı yirmi bir şiirden kuruludur. Şiirler, gazel, şarkı, müstezat gibi Divan Edebiyatı'nın koşuk düzenlerine yaslanır, onun geleneksel sesini ve deyişini ustalıkla canlandırır.

---

[769] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 146.
[770] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

Yasak Sevişmek'in geri kalan bölümlerinde de toplumsal örnekler eksik değildir, ama bireysel olanlar çoğunluktadır. Önceki eserlerin düzeyini yükselten bu örneklerde gene kişisel mutsuzlukla yoğrulmuş temler ele alınır. Gene tabiat, şairin sıkıntılı yaşayışına bir dost gibi ortak olur. Yalnız biçim biraz başkalaşır; özgür koşuk yerini ölçülü koşuğa bırakmaya başlar. İyi seçilmiş uyaklar, denk düşürülmüş sesler, içeriğin ve içtenliğin sağladığı lirizmi çekici bir ezgiyle pekiştirirler. Bu olumlu yönleriyle Yasak Sevişmek olgun bir eserdir. Şairin evrim sürecinde ileri bir konaktır, ama son konak değildir[771]*."*

Biraz Paris

Yasak Sevişmek kitabının ilk bölümünü "Biraz Paris" şiirleri oluşturmaktadır. Bu bölüm; "Biraz Paris": - 1 Place Pigalle", "- 2 Place Blanche", "- 3 Place Clichy"; "Yanlışlık Balladı": "- 1 Josiane", "- 2 Saksonya Düşesleri", "- 3 Margot", "- 4 Tombul Magda"; "İki Sonbahar Kaçakçısı İzmir'de Yakalandı": "- 1 Yalnızgezer", "- 2 Semplon Treni", "- 3 Venedik", "- 4 Üç Yaşamak", "- 5 Savcılıktaki İfademdir" şiirlerinden oluşur.

Şair, "Biraz Paris" bölümünü kendi içerisinde üç gruba ayırmıştır. **Biraz Paris** ve **Yanlışlık Balladı** şiirleri, şairin Paris izlenimlerini ve cinsellikle ilgili düşüncelerini yansıtmaktadır. **İki Sonbahar Kaçakçısı İzmir'de Yakalandı** bölümü ise, serüvenci **ben**i ele alan şiirlerdir.

Biraz Paris şiirlerinde, mekân ve mekânla birlikte bu mekâna ait olan insanlar tanıtılmaktadır. Bu bölümdeki tüm şiirlerde Attilâ İlhan'ın Paris yaşantısı ve burada tanıdığı insanların etkileri büyüktür[772].

[771] Asım Bezirci, *a. g. m.*
[772] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 146.

"Biraz Paris şiirleri, Batı'nın kültür değerleri üzerinde olduğu kadar Doğu'nun kültür değerleri üzerinde de düşünmeye başlamış, kendini Batılı sayan bir Doğulu'nun duygu ve izlenimlerini yansıtmaya çalışmaktadır."

Bu bölümdeki şiirlerde anlatılan mekânlar ve insanlar, şairin daha sonraları çıkardığı *Hangi Seks* kitabına da ilham kaynağı olmuştur[773].

"Biraz Paris" bölümünün ikinci kısmı, **Yanlışlık Balladı**'dır. Bu bölüm de, Biraz Paris gibi, Paris izlenimlerini ve cinselliği işlemektedir.

Dört şiirden oluşan bu bölümün, "- 1 Josiane", "- 3 Margot" ve "– 4 Tombul Magda" şiirleri, Paris'te tanışılan kadınlara yazılmış şiirlerdir. "– 2 Saksonya Düşesleri" ise, Avrupa tarihinde yer etmiş kadınlar için kaleme alınmıştır. Jasoine, *Hangi Seks*'teki Josy'yi, Margot aynı kitaptaki Margot'u, Magda ise *Hangi Sol*'daki Magda'yı çağrıştırır. Şair, bu şiirlerinde cinsel ilişkilerden ortaya çıkan ve Doğu – Batı çelişkisinden doğan yanlışlıkları ele almaktadır[774].

"Biraz Paris" bölümünün son şiirleri, "İki Sonbahar Kaçakçısı İzmir'de Yakalandı" şiirleridir. Beş ayrı şiirden oluşan bu bölümde; seyahat tutkunu, maceracı **ben**, gerilimli hayatıyla anlatılmaktadır. "Sonbahar kaçakçısı" ifadesindeki **kaçakçı** sözü, şiire getirilmiş kısıtlamaları ve baskıları vurgulamaktadır. Buradaki şiirlerde, mevsim olarak sonbaharın seçilmiş olması, anlatılan **ben**in şairin kendisi olduğunu belirten bir ipucudur. Şair, bu şiirlerde, izlenimlerini, seyahatlerini, gerilimlerini anlatırken, kendi kişiliğini ve toplumcu düşüncesini de ortaya koymaktadır[775].

Bu bölümün ilk şiiri, **Yalnızgezer**'dir. Burada, *Sisler Bulvarı*'ndan itibaren karşılaşılan serüven tutkunu ve gerilimi bir yaşam tarzı olarak benimsemiş **ben** vardır. Bu kişi, şiirin başlığından anlaşılacağı üzere hayatta, yaptığı her işte yalnızdır, tek başınadır. *Sisler Bulvarı* ve *Yağmur Kaçağı* kitaplarında gerilimli ve maceralı hayatını

---

[773] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, 12. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 104.
[774] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 105.
[775] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 147.

dolu dizgin yaşayan **ben**, *Ben Sana Mecburum* ve *Belâ Çiçeği*'nde durulma belirtileri göstermektedir. *Yasak Sevişmek* şiirlerinde ise, durulma isteği netleşmektedir. *"Şiir, bütün hayatını gözden geçiren, mekânsız yaşayan **ben**in kendini değerlendirmesi şeklinde düzenlenmiştir."* Şiirdeki mekânlar ve şehirler, **ben**in serüvenci kişiliğini, kadınlar da aşk dünyasını yansıtmaktadır.

Attilâ İlhan, ilk şiiri "Yalnızgezer"de **ben**i okuyucuya tanıtırken, "İki Sonbahar Kaçakçısı İzmir'de Yakalandı" bölümünün diğer şiirlerinde Paris maceralarını anlatmaktadır[776]. Şiirlerin tümü, aynı konuyu ele aldığından teker teker açıklama gereği görmemekteyiz.

Yasak Sevişmek

Kitabın ikinci bölümünü, kitapla aynı ismi taşıyan "Yasak Sevişmek" şiirleri oluşturur. Bu şiirler; "Yaş Kırktan Yukarı", "Ölmek Yasak", "Demirboğan", "Artı Sonsuz", "Exodus", "Ağustos Mızıkacıları", "Karanlığın Tadı", "Ben Artık Küsüm", "Yasak Sevişmek", "Elimden Gelen Bu", "Usturanın Ağzında", "Gitmek Süleyman Şahkulu", "Yüksek Gerilim" ve "Yorgunlar Sendikası"dır.

Bölüm, birbirinden farklı on dört şiirden oluşmaktadır. Şiirlerde, **ben**in başından geçenler, yaşadığı gerilimler, **ben**in kendi kendisiyle hesaplaşması, duyguları ve toplumsal düşünceleri anlatılmaktadır.

Yasak Sevişmek bölümünün ilk şiiri, **Yaş Kırktan Yukarı**'dır. Attilâ İlhan, şiirini kırk yaşını geçmiş olmasının verdiği hüzünle kaleme almakta, şiirde ölüme yaklaşmış olmanın hayattaki kırılganlıkları arttırdığını dile getirmektedir[777]. Bu şiir, şairin kendisini anlattığı, kendisiyle hesaplaştığı bir şiirdir. *"Yaş Kırktan Yukarı'nın ilk iki bölümünü Duvar'daki, üçüncü ve dördüncü bölümünü Sisler Bulvarı ve Yağmur Kaçağı'ndaki, beşinci bölümünü Ben Sana Mecburum'daki, altıncı ve yedinci bölümü*

[776] Gös. yer.
[777] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 106-107.

Belâ Çiçeği'ndeki, son bölümü ise Yasak Sevişmek'teki bene bağlamak mümkündür[778]*."*

Bölümün diğer şiiri, **Ölmek Yasak** adını almaktadır. Şiir, hayat şartları ne kadar kötü olursa olsun, insanın başından ne denli kötü şeyler geçerse geçsin, ölüme direnmek gerektiği fikrini taşımaktadır. "Ölmek Yasak" şiirinin, "Yaş Kırktan Yukarı" şiirinden hemen sonraya konması, şairin ölüm gerçeği hakkındaki çelişkisini göstermektedir.

Demirboğan şiirinin kahramanı; karanlık, gizemli yaşantısı ile ele alınan birisidir. Şair, bu katakteri daha sonra yazacağı romanlarda da işlemek istediğini ifade etmektedir.

Artı Sonsuz şiiri, şairin senaryo yazarı olarak adım attığı sinema dünyasında, özellikle 1961 sonlarında, Yeşilçam'da aradığını bulamaması üzerine yazılmış bir şiirdir. Şiirde şairin kaçıp gitme, uzaklaşma isteği Avrupa çağrışımlarını yansıtmaktadır.

Bölümün bir sonraki şiiri, **Exodus** adını taşımaktadır. Şiir, Avrupa esintisi ile Nazilerin Yahudilere yaptığı eziyetleri anlatmaktadır.

Ağustos Mızıkacıları şiirinde, Attilâ İlhan'ın Paris'te tanıştığı Alman İnge Bruckhart, şaire yaşattığı mutlu günleri ile hatırlanmaktadır[779].

Karanlığın Tadı şiiri, büyük şehir atmosferini, bu şehir içerisinde bunalan insanla birlikte ele almaktadır. İstanbul, **ben**deki çağrışımları ile anlatılmaktadır. İstanbul'un gerilim içinde yaşayan, serüveni yaşam felsefesi olarak kabul etmiş insanlara hitap eden yönü anlatılmaktadır[780].

"Karanlığın Tadı" şiirinden sonra **Ben Artık Küsüm** şiiri gelmektedir. Şiir, şairin bir film şirketinden hak ettiği parayı alamaması üzerine yazılmıştır. Şair, birkaç bin liralık bir kazanç elde edecekken, film şirketinin sahibi anlaşmaya uymamış ve şaire birkaç yüz liralık bir çek yazmıştır. Şiir, yaşanan bu olaydan sonra kaleme alınmıştır[781].

---

[778] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 148.
[779] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 107-108.
[780] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 148-149.

Bölüme adını veren **Yasak Sevişmek** şiiri, Hasan Basri adındaki siyasî suçlunun kendisini Sansaryan Han'ın üst katından atıp ölmesi üzerine ortaya çıkmış bir şiirdir. Hasan Basri, siyasî suçludur ve polis takibindedir. Ancak polis O'nu bulamayınca, karısını takip etmeye başlar. Hasan Basri karısını görmeye geldiği bir gün yakalanır ve Sansaryan Han'a atılır, sonrasında da intihar olayı gerçekleşir. Şair, bu olaydan yola çıkarak şiirinde, hürriyeti kısıtlanmış, korkarak, kaçarak yaşayan **ben**i imkânsız aşk çevresinde ele alır; aşkı anlatırken, toplumsal düşüncelerini yansıtmayı ihmal etmez[782].

Elimden Gelen Bu şiiri, aşkın arkasındaki bireysel çelişkileri, karşıt duyguların çatışmasını anlatan bir şiirdir. Şiirde, şairin Türkiye'de kalma ve Paris'e gitme hususunda yaşadığı kararsızlık da sezilmektedir[783].

Usturanın Ağzında şiiri, isminden de anlaşılacağı üzere sürekli tehlikeler içinde yaşamını sürdürmeye çalışan **ben**i ele almaktadır.

Gitmek Süleyman Şahkulu şiirinde şair, ölüm olgusunu Osmanlı tarihindeki isyanıyla bilinen Şahkulu üzerinden anlatmaktadır.

Yüksek Gerilim şiiri, gelişen dünyayla ve teknolojik imkânlarla birlikte, toplumsal ve ekonomik koşulların hızına ayak uydurmaya çalışan, bu sırada dünyada meydana gelen sıcak ve soğuk savaşlara tanıklık eden, ekonomik sıkıntılar çeken ve bunlar içinde bunalan insanın yaşadığı gerilimi ele almaktadır.

Bölümde yer alan son şiir, **Yorgunlar Sendikası**'dır. Şiir, sosyalizm ve sosyalistlerle ilgili bir şiirdir. Şair, Paris'ten döndükten sonra ülkede esen sosyalizm rüzgârını fark eder; buna hem sevinir, hem şaşırır. Şiirinde, hayatı yasaklarla geçmiş eski sosyalistleri, 12 Mart Olayı'nı, umutsuzluğu ve mücadelenin getirmiş olduğu yorgunluğu konu almaktadır[784].

---

[781] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 109.
[782] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 110; Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 149.
[783] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 111.

Ç Koçaklaması

Yasak Sevişmek kitabının üçüncü bölümü "Ç Koçaklaması" şiirlerinden oluşmaktadır. Bu bölümde; "Ç Koçaklaması", "Osmanlı Kasidesi" ve "Mehmed Sıradağları" şiirleri bulunur.

"Şair bu bölümde, ulusal sentezi yakalamaya çalışmaktadır. Şiirlerin her biri, Türk tarihinin belirli bir dönemini ele almaktadır. Her şiir, konu aldığı tarihsel dönemin sanat anlayışına ve diline uygun bir söyleyişle kaleme alınmıştır[785]*."*

Bölümün ilk şiiri, **Ç Koçaklaması**'dır. Bilindiği gibi koçaklamalar, yiğitlik ve savaş gibi konuları işlerler. Ç Koçaklaması şiiri de Türklerin Orta Asya'dan göçünü anlatmaktadır. Koçaklama, şekil bakımından olmasa sa söyleyiş bakımından aslına bağlı kalınarak yazılmıştır.

Şiirde, koçaklamanın yarattığı heyecan ve coşkunluk hissedilirken, Türklere ait at ve çadır göstergelerinin kullanılması ile kültürel özellikler sergilenmektedir. Orta Asya'dan birbiri ardınca gelen göç grupları ile vatanı oluşturma sürecinin başlatıldığı anlatılır. Türkler, gözleri hafif çekik olarak tanıtılmakta, fizikî özelliklerden de bahsedilmektedir.

"Ç Koçaklaması", göçün başlangıcı ve bitişi üzerine kurulmuştur. Gerek söyleyiş, gerekse konu bakımından "Gâvurdağları'ndan Rivayet"i hatırlatan bu şiirde, vatan olma mücadelemiz destanlaştırılarak anlatılmaktadır. "Ç Koçaklaması", bir koçaklama örneği olduğu için Halk Şiiri formunda kaleme alınmıştır[786].

Bölümün ikinci şiiri, **Osmanlı Kasidesi**'dir. Şiir, Osmanlı İmparatorluğu'nu ve bu dönemin özüne inerek tarihsel olanı yansıtan bir şiirdir. Şiir, Divan Şiiri formunda

---

[784] Gös. yer.
[785] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 149-150.
[786] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 150-151.

kaleme alınmıştır[787].

Bölümün üçüncü ve son şiiri, **Mehmed Sıradağları**'dır. Şiir, Halk Şiiri'nden esinlenilerek bendler hâlinde kaleme alınmıştır. Halk Şiiri'nin etkisinin yanında, modern şiirin imkânlarından da yararlanılmaktadır. Şiir, Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya, Avrupa'ya yayılmalarından, Anadolu topraklarında yaşanan Kurtuluş Savaşı'ndan, Mustafa Kemal Atatürk'ten, sosyalizmden ve bu düşünce uğruna hapse atılan aydınlardan ve Nâzım Hikmet'ten bahseden bir tarihsel dönem şiiri olmaktadır[788].

Şehnâz Faslı

Yasak Sevişmek kitabının son bölümü, "Şehnâz Faslı" bölümüdür. Bölümde; "Dersaadet", "Eski Rumeli": "- 1 Karşılama", "- 2 Hânende Müjgân'ın Son Günleri", "- 3 Mülazim İhsan Bey'in Son Günleri"; "Müjgân'a Aşk Şarkıları": "- 1", "- 2", "- 3", "- 4"; "Hasköy Bahriye Kahvesi": "- 1 Hasköy Bahriye Kahvesi'ne Gazel", "- 2 Hüseyin Avni Bey", "- 3 Yüzbaşı "Kazbek" Rıza'ya Beşleme", "- 4 Hisarlı İffâkat Hanım", "- 5 İffâkat Hanım'a Şarkı", "- 6 Spartakist Niyazi Bendeniz", "- 7 Bahriye Kahvesi'nden Ayrılış Gazeli"; "Bir Özge Muammer Bey": "- 1 O Nihavent Bahçe", "- 2 Muammer Bey'in Karanlığı", "- 3 Karantina'lı Despina", "- 4 Muammer Bey'in Aydınlığı", "- 5 Sarmaşıklı Yalı"; "Çalar Saat" şiirleri bulunmaktadır.

Şiirler, asıl olarak **Dersaadet**, **Eski Rumeli**, **Hasköy Bahriye Kahvesi** ve **Bir Özge Muammer Bey** bölümlerinden oluşmaktadırlar. Şair, bu bölümleri kendi aralarında ayrıca bölümlere ayırır.

"Şehnâz, Türk Müziği'nin en eski mürekkep makamlarındandır. Çok güzel ve karakteristik bir makam olup, hicazkârın daha yumuşağı ve nazlısı, masal edasına yakın bir türdür. Attilâ İlhan, bölüm başlığından da anlaşıldığı gibi, imparatorluğa has sanat

[787] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 113.; Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 151.
[788] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 114.; Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 151.

endişesini, zevki, modern şiirin imkânlarıyla birleştirerek dikkatlere sunmak gayesindedir. Bu bölümdeki şiirleri, Belâ Çiçeği'ndeki Mahur Sevişmek'in, bir bakıma devamı sayılabilirler. Osmanlı İmparatorluğu'nun karakteristiği olan incelmiş zevk, modern şiirin imkânları ve Divan Edebiyatı'na has sesle birleşerek bir terkip hâlinde karşımıza çıkmaktadır[789]*."*

Bölümün ilk şiiri **Dersaadet**'tir. Şiir, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü dönemindeki kötümser havayı yansıtmaktadır[790].

Üç ayrı şiirden oluşan **Eski Rumeli** serisinde, Balkan Savaşı yılları, o dönemin özellikleri, siyasî görüntüsü bir aşk olayı etrafında anlatılmaktadır. Aşkı yaşayan kişilerin duyguları ve düşünceleri, yaşam tarzları dönem ile birlikte; Türk Sanat Musikisi'nin sesiyle dile getirilmektedir[791].

Şehnâz Faslı'ndaki diğer seri, **Müjgân'a Aşk Şarkıları** serisidir. Eski Rumeli bölümünde Müjgân'ın etrafında anlatılan aşk, O'nun yaşadığı kabul edilen bir döneme uygun söyleyişle dile getirilir. Bu bölüm, Nedim'in şarkılarını hatırlatmaktadır. İlk şarkı, beşer mısralık üç bölümden meydana gelir ve Osmanlı'nın görkemi ile aşk, birlikte işlenir. Şair, **ben**in Müjgân'a duyduğu aşkı, o dönemin ihtişamı ve müziği ile dile getirmektedir. Şiirin bütününde, bu ritm hissedilmektedir.

İkinci şarkı, Nedim ve Nâzım Hikmet'in duygularını yansıtmaktadır. Nâzım Hikmet'in imkânsız aşkları ve yaşadığı acı, Nedim'in zevk ve eğlenceye düşkünlüğü ile birlikte verilmektedir. Şair, Divan Şiiri'nden ve Çağdaş Türk Şiiri'nden seçtiği bu iki isimle, kurmak istediği şiir sentezini yansıtmaktadır.

Bölümün diğer serisi, yedi şiirden oluşan **Hasköy Bahriye Kahvesi**'dir. Bu bölümde, İstanbul'un işgâl yılları, Osmanlı İmğaratorluğu'nun bunalımlı dönemi, o

---

[789] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 152.
[790] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 115.
[791] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 115.; Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 152.

yıllardaki siyasî olaylar, Osmanlı İmparatorluğu'nun kültürü ve geleneksel zevk anlayışı bir arada anlatılmaktadır. Buradaki şiirler, bölümün tamamında olduğu gibi, Divan Edebiyatı formunda kaleme alınmıştır. Şiirler ayrıca hem şekil bakımından, hem de içerdikleri edebi sanatlar bakımından gazel özelliğini taşımaktadırlar.

Bölümün son serisi, beş şiirden oluşan **Bir Özge Muammer Bey**'dir. Şiirler, İzmir'in işgâlini ve kurtuluş mücadelesini Divan Şiiri'nin sağladığı imkânlarla anlatmaktadır. "Bir Özge Muammer Bey" serisinin de ilk şiiri gazel formundadır. Tarihsel bir olay, şairin yarattığı kahramanlar çevresimde ele alınmakta; devrin özellikleri, zevk anlayışı, kültürü ve siyasî durumu işlenmektedir. "Hasköy Bahriye Kahvesi" İstanbul'un işgâlini anlatırken, "Bir Özge Muammer Bey" serisi İzmir'in işgâlini anlatmakta, aynı zaman içinde Osmanlı İmparatorluğu'nun iki önemli şehrinin durumu hususunda bilgi verilmektedir[792].

Bölümün ve kitabın son şiiri **Çalar Saat** isimli şiirdir. Şiir, Kurtuluş Savaşı'nda gazi olmuş Topal Rıza isimli kahramanın etrafında savaşı anlatan, istiklâlin önemini vurgulayan bir şiirdir[793].

*"Attilâ İlhan, Şehnâz Faslı bölümünde, tarihi olana yönelerek **ben**in dışına çıkmıştır. Düşüncelerini başka kahramanlara söyletme yolunu tercih etmiştir. Bu, tarihsel olanı hikâyeleştirme endişesinden de kaynaklanmaktadır. Yalnız **Spartakist Niyazi Bendeniz** şiirinde, ben ortaya çıkmış ve kanaatlerini belirtmiştir*[794]*."*

Yasak Sevişmek kitabının bölümleri, şiirlerin özellikleri ve içerikleri hususlarında kısaca bilgi verdikten sonra, kitaba ismini veren "Yasak Sevişmek" şiirini ayrıntılı olarak incelemeyi uygun bulduk.

---

[792] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 152-156.
[793] Attilâ İlhan, *Yasak Sevişmek*, …, s. 118.
[794] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 156.

yasak sevişmek

öteki kapımdan gel bunu açamazsın
eski gözlerinle gel öldürmek vakti gel
hem tetik bulun ardında biri olmasın
hanidir ben bu evde saklanıyorum
adımı değiştirdim başka bir adla yaşıyorum
gece gündüz siyah gözlük kullanıyorum
öteki kapımdan gel bunu açamazsın
sabaha karşı gel bütün gözlerinle gel

pancurların gerisinde kararıyorum
içime belalar doğuyor sonbahar doğuyor
telefonda sesini tanıyamıyorum
yüzün parmaklarımdan akıp kayboluyor
böyle hep bir şey kopuyor bir şey kırılıyor
sabaha karşı gel eski gözlerinle gel
öteki kapımdan gel bunu açamazsın
hem tetik bulun ardında biri olmasın

artık hiç kimse beni yaşamıyor
aşklarımı büyük kemanlarla çizdiler
korkularım oldum bittim kimsesizdiler
yalnız bir mısra mıyım ıslanıyorum
bir revolver romanımı tamamlıyor
oyun bitti ışıklaırmı söndürdüler
yokmuşsun gibi gel öldürmek vakti gel
öteki kapımdan gel bunu açamazsın
üzerime kilitleyip mühürlediler
hem tetik bulun ardında biri olmasın

Bu şiirde anlatılan **ben**, yaşadığı korku ve gerilim yüzünden sürekli kaçmak ve saklanmak zorunda kalmış, hürriyeti kısıtlanmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Korkuyla hayatını devam ettirmeye çalışan bu insanın vazgeçemediği tek şey aşkıdır. Fakat bu aşk, **ben**in gerilimli hayatı yüzünden imkânsızdır. Yaşanan gerilimin arkasında, diğer şiirlerde olduğu gibi **ben**in toplumcu kimliği bulunmaktadır.

- ***Eski gözlerinle gel öldürmek vakti gel:*** Bu mısralarda **ben**, sevgilisine çağrıda bulunmaktadır.

1- **Eski gözlerinle** ifadesi, sevgilinin geçmiş zamandaki hâlini hatırlatan bir ifadedir. **Ben**, uzun zamandan beri kaçıp saklandığı için sevgilisinden uzak kalmış ve onun zaman içindeki değişimine tanık olamamıştır. Bu sebeple sevgilisini bildiği, tanıdığı eski zamandaki hâliyle hatırlamaktadır.

Eski gözlerinle ifadesi, eksiltili anlatımın meydana getirdiği mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir ifadedir; bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Eski gözlerinle** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyebilmek, onlarda çağrışımlar oluşturabilmek amacıyla meydana getirdiği estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Eski gözlerinle** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Öldürmek vakti** ifadesi, mısra'ı ilginç ve dikkat çekici kılan bir ifadedir. İfade, **ben**in kendi hayatından vazgeçtiği bir vakti anlatmaktadır. Sevgilinin gelmesi, **ben**in yakalanıp öldürülmesine yol açacağından şair böyle bir ifade kullanmayı seçmiştir. Sözcükler arasında anlam bakımından uyum olmaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma olmasına neden olmaktadır.

5- **Öldürmek vakti** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla meydana getirilmiş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Öldürmek vakti** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sabaha karşı gel bütün gözlerinle gel:*** Şair, yani **ben** sevgilisinin sabaha karşı yanına gelmesini istemektedir. Şiirde bu vaktin seçilmesi, **ben**in yakalanmasını önlemek içindir.

1- Mısradaki **bütün gözlerinle** anlatımı dikkat çekicidir. İfadedeki sözcükler arasında anlam bakımından bütünlük kurulamadığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Bütün gözlerinle** ifadesi, şairin estetik kaygıyla ve dikkat çekmek amacıyla meydana getirdiği yeni bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Bütün gözlerinle** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***İçime belalar doğuyor sonbahar doğuyor:*** Bu mısrada şair, yani **ben**, sürekli evde kalıp saklanmak zorunda olmasından ötürü ne denli sıkıldığını anlatmakta ve gelecek günlerde kötü şeylerle karşılaşacağını hissettiğini belirtmektedir.

1- **İçime belalar doğuyor** ifadesi, *"bir işin olacağını veya olduğunu hiçbir belirtiye dayanmadan önceden sezinlemek, malum olmak"* anlamına gelen **içine doğmak**[795] deyiminin bozulmuş şeklidir. Şair, bu ifadesi ile başına kötü şeyler geleceğini hissettiğinden bahsetmekte; deyimin yapısını bozmak suretiyle sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **İçime belalar doğuyor** ifadesi, **ben**in başına gelecek kötü şeyleri tahmin ettiğini anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **İçime belalar doğuyor** ifadesi, deyimin yapısının bozulması ile meydana gelmiş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[795] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

4- **İçime belalar doğuyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek amacıyla deyimin yapısında değişiklik oluşturularak meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **İçime sonbahar doğuyor** ifadesinde yer alan **sonbahar**, **ben**in hüznünü, kederini somut bir biçimde anlatan bir ifadedir. Bu kullanımla, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

6- **İçime sonbahar doğuyor** ifadesi, diğer ifade gibi **içine doğmak** deyiminin bozulması sonucu meydana gelmiş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

7- **İçime sonbahar doğuyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve tasarımlar ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Yüzün parmaklarımdan akıp kayboluyor:*** Bu mısrada, sevgilinin hayalinin kurulduğu ve bu hayale dokunulmaya çalışıldığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada kullanılan **akmak** eylemi ile yüz göstergesi sıvı bir madde olarak düşünülmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Artık hiç kimse beni yaşamıyor:*** Şair, yani **ben**, bu mısrada artık hatırlanmadığını ifade etmek istemektedir.

1- **Yaşamıyor** ifadesi ile **ben**in, **hatırlanmadığı** kastedilmekte; sözcüğün göndergesel anlamında değişikliğe gidildiği için mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye iletti̇ği tasarım ve çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, **yaşamamak** eyleminin göndergesel anlamlarında değişiklik yapıldığı için ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Aşklarımı büyük kemanlarla çizdiler:*** Bu mısrada **ben**, geçmişte yaşadığı aşkların kaybolup gittiğini, artık hatırlanmadıklarını dile getirmektedir.

1- **Aşkların büyük kemanlarla çizilmesi**, onların üstünün örtüldüğünü, anıların kaybolduğunu ifade eden, bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- Mısra ile anlam olarak birbirinden uzak sözcükleri bağdaştıran şair, bu kullanımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- Mısra ile okuyucuya/dinleyiciye hem etkili bir anlatım sunmak isteyen, hem de onlarda imge ve tasarımlar oluşturmak isteyen Attilâ İlhan, anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısradaki sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı oluşu, mısra'ın sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasına neden olmaktadır.

- ***Korkularım oldum bittim kimsesizdiler:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında **ben**in yaşadığı gerilimli hayatında hep yalnız olduğunu, yaşadığı her zorluğu tek başına üstlendiğini vurgulamaktadır.

1- **Korkularım kimsesizdiler** ifadesi ile kendi yalnızlığını vurgulayan **ben**, **korku** göstergesini somutlaştırarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Korkularım kimsesizdiler** ifadesinde yer alan her iki göstergenin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Korkularım kimsesizdiler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, etkileyici ve estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türne örnektir.

4- **Korkularım kimsesizdiler** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yalnız bir mısra mıyım ıslanıyorum:*** Bu mısra, benin yalnızlığını mısra benzetmesi ile dile getirmektedir.

1- Şair, **ben** ile **mısra** göstergeleri arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yalnız bir mısra mıyım** ifadesi, yapısındaki deyim aktarması ile mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Yalnız bir mısra mıyım** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında, ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yalnız bir mısra mıyım** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Islanıyorum** ifadesi, şairin, yani **ben**in **ağladığını** ifade eden bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Yalnız bir mısra mıyım ıslanıyorum** mısra'ının tamamı, **ıslanmak** eyleminin göndergesel anlamında yapılan değişiklikle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Yalnız bir mısra mıyım ıslanıyorum** ifadesi, **ben**in yalnızlığını ve hislerini estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Yalnız bir mısra mıyım ıslanıyorum** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir revolver romanımı tamamlıyor:*** Bu mısrada benin yakalandığı ve silahla vurulduğu dile getirilmektedir.

1- Mısradaki **roman** sözcüğü, **ben**in **yaşam**ını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- Mısra, **roman** sözcüğünün göndergesel anlamları dışında kullanılması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucunun/dinleyicinin zihninde oluşturduğu imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Oyun bitti ışıklarımı söndürdüler:*** Bu mısrada, revolver cinsi tabancayla vurulan **ben**in ölmek üzere olduğu anlatılmaktadır.

1- **Ben**in **yaşamı**, tiyatroda sahnelenen bir **oyun** olarak düşünülmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Oyun bitti** ifadesinde yer alan **oyun** sözcüğü, aslında **ben**in **yaşamını** ifade ettiğinden ve anlamından uzaklaştırıldığından ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Oyun bitti** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Oyun bitti** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Işıklarımı söndürdüler** ifadesi, **ben**in yaşamının son bulduğunu dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Işıklarımı söndürdüler** ifadesindeki sözcükler, gerçek anlamlarının dışında kullanıldıkları için ifade, alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Işıklarımı söndürdüler** ifadesi, etkileyici anlatımı ve ilettiği tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Işıklarımı söndürdüler** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapıldığı için ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

3. 1. 2. TUTUKLUNUN GÜNLÜĞÜ

Hatıralar – Ustalık Ve Bir Düşünce Adamının Kendini Şiirle Anlatma Dönemi'nin ikinci kitabı, *Tutuklunun Günlüğü*'dür. Kitap, 1973 yılında yayımlanmıştır.

Kitap; "Teleks", "Bulut Günleridir", "Zincirleme Rubailer", "İncesaz" ve "Tutuklunun Günlüğü" isimli beş bölümden oluşmaktadır.

Attilâ İlhan, bu kitaptaki şiirlerini yazarken kendisine ait iki düşünceyi devam ettirir. Bunlardan ilki, *Ben Sana Mecburum* kitabında karşılaşılan, *Belâ Çiçeği* ve *Yasak Sevişmek* kitaplarında gelişerek devam eden Divan Edebiyatı sesi ve özellikleri; ikincisi, *Sisler Bulvarı*'ndan itibaren süregelen, gerilim içindeki **ben**dir. Bu kitapta gerilim, toplumsal boyutlarıyla birlikte sunulmaktadır. *"Ayrıca Duvar'dan hatırladığımız hapishane temine de Tutuklunun Günlüğü'nde tekrar dönülmektedir*[796]*."*

Tutuklunun Günlüğü kitabında, geçmişte yaşadığı gerilimli hayatını hatırlayan ve kendi kendisiyle hesaplaşma yoluna giren, olgunlaşmış bir **ben** vardır. **Ben**in bu hâli, dünyadaki yerini bulma çabası, toplumsal boyutla, kitabın ismini taşıyan "Tutuklunun Günlüğü" bölümünde ele alınmaktadır.

Bir başka bölüm olan "Zincirleme Rubailer"de, tabiatın ve zamanın değerlendirilmesi, yorumlanması, ölümü hisseden insanın kendisini yeniden tanımlanması ana temler olarak karşımıza çıkmaktadır[797].

Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü* kitabındaki şiirlerde, teleks notlarında kullanılan söyleyiş biçimlerinden yararlanmış, birçok şiirinde sinema tekniğini kullanmış, geliştirdiği yeni şekillerle Türk Şiiri'ne önemli katkılarda bulunmuştur[798].

---

[796] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 156.
[797] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …
[798] Metin Celal, *a. g. m.*

Hasan Bülent Kahraman'a göre:

"Attilâ İlhan sanayi ve sonrası toplumunun bireyi nasıl kuşattığını dikkatle gözlemlemiştir. Modernizmi bu çizgiyi izleyerek okumuştur. İlhan, bireyleşme sürecinin bir burjuva edimi olduğunu, onun da ancak modernleşmenin dolaylarında yaşanabileceğini ayrımsamıştır. Cinsel özgürlüklerin kazanılmasında, teknostrüktür dünyanın oluşmasında, yeni insan tepkilerinin doğmasında ona göre modernizm belirleyici bir etkendir.

Bu durumda Attilâ İlhan, şiirinin burjuva tepkiciliğine yansımasına karşı çıkmaz. Şiirinin, Türkçe'deki ilk cinsel itiraflara açık şiir olmasını engellemez. Şiirinin, insan tekinin varoluş bunalımını dile getirmesinin önünü kesmez. Ama, şiirinin modernist mitolojinin kentten telekomünikasyona kadar uzanan yelpazesini kuşatmasını da ister; hatta, bunu verebilmek için şiirde özgün yöntemler dener."

Hasan Bülent Kahraman, bu düşüncelere ulaşmasını sağlayan noktanın, *Tutuklunun Günlüğü*'ndeki "Teleks" şiirleri olduğunu, bunların Divan Şiiri ile Çağdaş Türk Şiiri'ni birleştirme çabasının ötesinde, kendilerinin bir sentez olduğunu ifade eder. Nâzım Hikmet'in kısa vurgularla, fakat devrimci edayla geliştirdiği yapının Attilâ İlhan şiirlerinde de olduğunu belirtir. Şairin şiirlerinin gerçeküstücülükle kaleme alındığını, yazdığı şiirlerin, toplumun her kesimine hitap ettiğini ve şiirlerin zaman içindeki dönüştürümlere açık olduğunu ve kendi dönemlerinin ötesine geçmiş başarıda, kök/gövde-şiir olduklarını ifade eder[799].

Teleks

Tutuklunun Günlüğü kitabının ilk bölümü, "Teleks"tir. Burada; "7, "Cuma", "Tele – Foto 1", "16, Pazartesi", "Tele – Foto 2", "Flaş 1", "Tele – Foto 3", "Flaş 2",

[799] Mahmut Babacan, *a. g. m.*, s. 227-228.

"Tele – Foto 4" şiirleri bulunmaktadır.

Yukarıda da sıralandığı gibi bölüm, seri hâlinde sekiz şiirden meydana gelmektedir. Şair, bu şiirlerini kaleme aldığı zamanlarda, Demokrat İzmir gazetesinde de gazetecilik yapmaktadır. Şiirler, gazeteciliğinin getirdiği tecrübe ile kaleme alınmışlardır.

Şair bu bölümdeki şiirlerinde, *Sisler Bulvarı*'ndan itibaren ele aldığı yirminci yüzyıl insanının gerilimini, gazete haberleri çevresinde toplumsal olarak işlemektedir.

"Attilâ İlhan, büyük şehirde yaşadığı gerilim ve aşkla dikkatlere sunduğu insanı, Belâ Çiçeği'nin Cinnet Çarşısı'nda mensur şiirin kalıplarına oturtmuştu. Yasak Sevişmek'in İki Sonbahar Kaçakçısı İzmir'de Yakalandı bölümünde ise, bu insan, birbirini izleyen şiirler içerisinde yer almaktadır. İşte şair, Teleks bölümünde de; gerilim içerisindeki insanın boyutlarını biraz daha toplumsala yaklaştırarak, gazete haberlerini hatırlatan bir söyleyişle dikkatlere sunmaktadır."

"Teleks" bölümünün ilk şiiri, seri hâlindeki **7, Cuma** şiiridir. Şair, buradaki şiirlerin bazılarını kendi düşünceleriyle, bazılarını da gazete haberlerinden yola çıkarak oluşturmuştur. Kendi düşünceleri ve izlenimlerinden oluşan şiirlerini gazete haberlerine dayandırmamıştır. Şairin kendi gözlemleriyle oluşturduğu şiirlerde; şehirlerde işlenen cinayetler, Paris ve şairin yaşayışı, Türkiye'deki siyasal baskı, şairin hümanist görüşü anlatılır. Gazete haberlerine ve dünyadaki gelişmelere dayanan şiirlerde ise; Amerika'nın Vietnam'a saldırması, Moskova'daki sosyalizmin yanlış yönleri ve Rus zulmü, Zencilerin hürriyet mücadelesi ve Yeni Delhi'de yaşanan dram, açlıkla mücadele eden insanlar ele alınır.

Şair bölümdeki şiirlerle, yirminci yüzyılda yaşanan olayları toplumcu düşünceyle anlatırken karamsar bir hava oluşturur. Şiirlerini gazete haberlerine ve gözlemlerine dayandıran şair, estetik yapıyı terk etmeden Türkiye'de ve dünyada

yaşanan olayları yorumlamaktadır[800].

Tele – foto 1 şiiri, Rusya'nın Çekoslovakya baskınını konu alan bir şiirdir. Sosyalizmle yönetilen Rusya'nın, içerisindeki diğer halklara karşı yaptığı haksızlığı, zulmü göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Bölümün diğer şiiri, **16, Pazartesi** şiiridir. Şiir, gelişmiş ülkelerin çok uluslu şirketler aracılığıyla gelişmemiş ülkelerden ham madde satın alıp işlediğini ve işlenen ürünlerin gelişmemiş ülkelere nasıl pahalıya satıldığını anlatan, kapitalist ülkelerin arasında yaşanan rekabeti ve ekonomik çekişmeleri belirten bir şiirdir. Şiir, kahramanların bireysel çelişkileri ve cinsel çatışmaları etrafında, hem bireysel hem de toplumsal çarpıklıkları ve sapmaları anlatmaktadır.

"Teleks" bölümündeki şiirlerin temleri hususunda yukarıda açıklayıcı bilgiler verdikten sonra, bölümün en önemli şiirlerini daha ayrıntılı olarak açıklamaya gayret göstermekteyiz. Bu bağlamda, açıklaması yapılan "Tele – Foto 1" ve "16, Pazartesi" şiirlerinden sonra, bölümün son şiiri olan "Tele – Foto 4" şiirini ele alalım. Şiir, dörtlükler hâlinde yazılarak yirminci yüzyılda dünyada yaşananları konu etmektedir. Her bir dörtlük farklı bir konuyu işler. Irk ayrımı, soğuk savaş, kapitalizm, ülkemizde yaşanan 12 Mart olayı ve bundan etkilenen aydın kesim işlenen temalardır[801].

Bulut Günleridir

Tutuklunun Günlüğü kitabının ikinci bölümü, "Bulut Günleridir" adını almaktadır. Bölümde sırasıyla; "Eskiden", "Kızların Gözleri", "Deniz Kasidesi", "İmgelem Kuşları", "Emekçiye Gazel", "Grev Oylaması", "Bulut Günleridir", "İçlenme", "Allende Allende" şiirleri yer almaktadır.

Buradaki şiirler, "Eskiden" ve "Kızların Gözleri" şiirleri haricinde, Divan Edebiyatı formunda kaleme alınmış şiirlerdir. Attilâ İlhan şiirlerde, 12 Mart sonrasını ve siyasal baskıları işlerken yaşanan gerilimi, sıkıntıları, öfkeyi simgelerle anlatma yolunu

[800] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 156-158.
[801] Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, 10. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005, s. 123-127.

seçmiş ve şiirlerini açık açık oluşturamadığı için, Divan Edebiyatı'na başvurmuştur.

Bölümün ilk şiiri **Eskiden** adını taşımaktadır. Şiir, siyasal baskıların bunalttığı şairin çocukluğuna kaçışı olarak açıklanabilir.

Bölümün ikinci şiiri **Kızların Gözleri** şiiridir. Şiir, bir aşk şiiri gibi başlar, ancak daha sonra yaşanılan zorlu günlerin de meydana getirdiği etkiyle 12 Mart olayına ve bu olayı yaşayan aydınlara bağlanmaktadır.

Deniz Kasidesi şiiri, 12 Mart sonrasının bunalımlarını, acılarını ve korkularını simgesel biçimde yansıtan bir şiirdir. Şiirin başlığında kaside sözcüğünü kullanan şair, gerçek bir kaside oluşturmamış, sadece Divan Edebiyatı'nın redifini ve sesini şiire katmıştır.

İmgelem Kuşları şiiri, şairin, sanatçının yaratıcı özgürlüğünü ortaya çıkaran imgeyi vurgulamak istemesi üzerine oluşturulmuş bir şiirdir.

Emekçiye Gazel şiiri, şairin ulusal bileşim düşüncesi temeline dayandırarak ortaya çıkardığı bir şiirdir. Divan Edebiyatı'nın gazel şeklini alt yapı olarak kullanan şair, toplumcu – gerçekçiliğin en önemli kahramanlarından olan emekçileri övmektedir.

Bölümün diğer şiiri, **Grev Oylaması**'dır. Bu şiir, işçi sınıfının estetik endişeyle ele alındığı, toplumcu – gerçekçi bir şiirdir[802].

Bir diğer şiir, bölüme adını veren **Bulut Günleridir** şiiridir. Attilâ İlhan, diğer birçok şiiri gibi, bu şiirini de gazel tarzında kaleme alarak eski şekille yeni içeriği birleştirme gayreti göstermektedir. Şiir, 12 Mart olayının getirdiği baskıyı ve oluşturduğu düşünceleri tenkid eder. 12 Mart olayının oluşturduğu korku ve gerilim ortamı, mazmunlarla ifade edilir.

[802] Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, …, s. 128-135.

Mehmet Kaplan bu şiiri şöyle yorumlamaktadır:

"Attilâ İlhan bu şiirini 12 Mart'tan sonra yapılan geniş tutuklama ve duruşmalardan ilham alarak yazmış olmalıdır. Fakat şiirde buna doğrudan doğruya bir işaret olmadığı gibi, ideolojik bir muteva da yoktur. İçe dönük bir tavır takınan şair, kendi duygu ve hayallerini tasvire önem vermiştir. Estetik bakımdan şiire hâkim olan ses ve fikir değil, his ve hayaldir. Attilâ İlhan, vezni bir yana atarak sadece kafiye dizisini aldığı eski gazel şeklini, kendine has bir tarzda kullanmıştır. Şair, orijinal hayallerini asli temine bağlaması ile, gelişi-güzel hayaller kullanan gerçek-üstücülerden ayrılır." (Kaplan, 1984; 265)[803]

"Bulut Günleridir" şiirinden sonra gelen şiir, **İçlenme**'dir. Şiirde, 12 Mart olayı ile beraber gençlere yapılan kanlı baskılar kınanırken *"ölerek ölümü yenmek"* fikri eleştirilmektedir.

Bu bölümün son şiiri, **Allende Allende** adını almaktadır. Şiir, sosyalist Allende'nin öldürülmesini konu alan ve onu anlatan bir şiirdir[804].

Zincirleme Rubailer

Kitabın üçüncü bölümünü oluşturan "Zincirleme Rubailer"de; "1. Düşünceli Sevda Çiçekleri", "2. Bitirmek Elbette Zordur", "3. Çıktım Uzay Kapılarından", "4. Gece Kıvrak", "5. Köpeklerle Doldurmak", "6. İş Ağaçta Değil", "7. Karanlık Pıhtılaşır", "8. Bırakılan Taş Düşer", "9. Şalteri İndirirler", "10. Camlarda Kış Buğusu", "11. Ney Kûdüm ve Nekkâre", "12. Doldurur Kanlı Üzüm Salkımları", "13. Eski Begonyalar Da", "14. Islıklarla Gelen", "15. Önce Deniz", "16. Kum Saatlerinden Sızan", "17. Sonbahar Sarsıntılarla Gelir", "18. Yalnız Ve Sessizce" şiirleri bulunmaktadır.

---

[803] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 158-162.
[804] Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, …, s. 136-137.

Attilâ İlhan, rubainin kafiye düzenine ve aruz veznine uymadan meydana getirdiği bu şiirlerinde, konuları birbirine bağlayarak zincirlemeyi sağladığını belirtmektedir.

İlk defa *Yasak Sevişmek* kitabının "Yaş Kırktan Yukarı" şiirinde işlenen, insanın kâinat içerisindeki yerini, ölümü sorgulaması, rubailerin temel konusudur. Rubaileri işlediği konularla birbirine bağlayan şair, önce geçmişe duyduğu özlemi dile getirir. Daha sonra, kâinatı sorgulamaya, insanın evren içerisindeki yerini bulmaya çalışır. Kendi görüşlerini bildirerek toplumda yaşanan sorunları, aksaklıkları ele alır ve en sonunda, asıl ve tek gerçeğin ölüm olduğu fikrine ulaşır. Şair, rubailerde içinde yaşadığı karşıtlıkları, çatışmaları ele alırken toplumsal sorunları da yansıtmaya gayret göstermiştir[805].

İncesaz

Kitabın dördüncü bölümü, "İncesaz" adını almaktadır. Bu bölümde; "Ferâhfezâ", "Nihâvent", "Mahûr", "Muhayyer", "Sabâ" ve "Sultan-ı Yegâh" şiirleri bulunmaktadır.

Bölümdeki şiirlerin başlıkları, Türk Sanat Müziği'nin çeşitli makamlarından alınmıştır. Şiirler, Divan Edebiyatı'nda, özellikle Nedim'in kullandığı şarkı formunda kaleme alınmakta; eski şekil, yeni içeriklerle zenginleştirilerek ulusal bileşime ulaşılmaya çalışılmaktadır[806].

Şiirler, konularını 12 Mart olayından almaktadırlar. "İncesaz" bölümünün bütün şiirleri, 12 Mart'ın meydana getirdiği korkuyu, tedirginliği, bunalımı ve bu dönemde sıkça duyulan ve düşünülen ölüm gerçeğini yansıtmaktadırlar[807]. Şiirlerde konu bakımından bütünlük sağlandığı için, bölümün sadece en önemli iki şiiri üzerinde duracağız.

---

[805] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 162-163.
[806] Gös. yer.
[807] Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, …, s. 141.

Bölümün ilk şiiri, **Mahûr** adını taşımaktadır. "Mahûr" şiirinde önemli olan zaman kavramıdır. Geçmiş ve hâl kavramları üzerinde durulur; geçmiş mutluluğu, hâl ise kederi simgelemektedir. Şiir, şarkı formunda kaleme alınmakta, 12 Mart'tan öncesini ve 12 Mart sonrasını mutluluk ve keder duygularıyla karşılaştırarak anlatmaktadır[808].

Bölümün diğer önem arz eden şiiri, **Sultan-ı Yegâh**'tır. Bu şiir, 12 Mart olayını ele almakta, şiirin son mısraları, 12 Mart ile 1940 dönemini birbirine bağlamaktadır. Attilâ İlhan, "İncesaz" bölümünün son şiiri olarak "Sultan-ı Yegâh"ı seçerken ardından gelen "Tutuklunun Günlüğü" bölümünü hesaba katar. Çünkü "Sultan-ı Yegâh" şiiri, "Tutuklunun Günlüğü" bölümüne geçerken bir bağlantı, bir köprü vazifesi görmektedir[809].

Tutuklunun Günlüğü

Kitapla aynı adı taşıyan bu son bölüm; "40 Karanlığı", "Tutukluyu Uyutmamak": "1. İlk Gece", "2. İkinci Gün", "3. Üçüncü Gece", "4. Ve Sonrası"; "Tutuklunun Günlüğü": "Salı Gecesi", "Sabaha Karşı", "Çarşamba", "Cuma", "Gece Yarısı", "Pazar Sabahı", "Perşembe", "Sabaha Karşı"; "Tutanak 1", "Tutanak 2", "Tutanak 3", "Tutanak 4"; "Ağırceza Kasidesi": "Gizli Duruşma", "Hayal Kurmak", "Duruşmaya Devam", "Duruşma Arası" ve "Gereği Düşünüldü" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bölümdeki şiirler, "40 Karanlığı", "Tutukluyu Uyutmamak", "Tutuklunun Günlüğü" ve "Ağırceza Kasidesi" olarak dört gruba ayrılmıştır. Asıl olan bu dört bölüm, seri hâlindeki şiirlerden oluşmaktadır.

Bu bölümdeki şiirlerde, 1940 ve 1970 yıllarının siyasal baskıları konu edilirken, bu dönemlerde hapishanelere atılmış aydınlarımızın yaşadığı dramdan bahsedilmektedir. Attilâ İlhan, 1940 ve 1970 yıllarını bir arada sunarak bir anlamda *Duvar*'daki çizgisine dönmekte ve şöyle bir açıklama yapmaktadır:

---

[808] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 163-165.
[809] Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, …, s. 142.

"Tutuklunun Günlüğü bölümü, 40 yılları içerisinde toplumcu kuşağının çektiklerinden bazı şeyler anlatmaya çalışıyor. Kitabın bütünü içersinde, birbirini izleyen 12 Mart karanlığı ile 40 karanlığı, bence şu saptamayı yapma olanağını verdiği için ilginç: 12 Mart karanlığı ile ilgili şiirler tıpkı 40 yıllarındaki baskıya karşı yazdıklarımız gibi kapalı, dolaylı, simgesel şeyler oluyor; buna karşılık, 12 Mart sonrasında, 40 karanlığını daha açık, daha adlı adınca anlatabiliyoruz."

Bölümün ilk şiiri, 1940'lı yılların baskısını konu alan **40 Karanlığı**'dır. Dört bölümden oluşan şiir, 1940 yıllarının siyasî görüntüsünün yansıtılmasıyla başlar. Daha sonra, o yıllardaki toplumcu gençlerin durumları bildirilir. Nâzım Hikmet ve Hasan İzzettin Dinamo, şiirde lider konumundadırlar. Şiirin üçüncü bölümünde, ülkenin içinde bulunduğu karanlık ve olumsuz manzaradan bahsedilir, dini tehlikenin varlığı hissettirilir. Sosyalistler ve bastırılmış düşünceler ele alınırken son bölümde döneme ait karamsarlık işlenir[810].

Tutukluyu Uyutmamak bölümü, 1940'lı yıllarda, hapishanelerde siyasî suçlulara yapılan bir işkence çeşidini ve bu işkence sırasında kişinin nasıl bir ruhsal süreçten geçtiğini anlatmaktadır. Günlerce uyutulmayan tutuklunun yaşadığı ruhsal ve bedensel yorgunluk şiirlerde işlenen konudur.

Tutuklunun Günlüğü bölümü, dışarıda akıp giden hayat eşliğinde hapishanedeki toplumcuları konu alan bir bölümdür.

Seri hâlindeki şiirlerden oluşan bir diğer bölüm, **Tutanak** bölümüdür. Burada, hapishanedeki tutuklulara yapılan işkenceler konu edilmektedir.

Tutuklunun Günlüğü'ndeki son seri, **Ağırceza Kasidesi**'dir. Bu bölüm, ağır ceza mahkemelerindeki sanıklık durumunu anlatan bir bölümdür. Divan Edebiyatı olanaklarından yararlanan, içeriği çağdaş bir şiirdir[811].

---

[810] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 166.
[811] Attilâ İlhan, *Tutuklunun Günlüğü*, …, s. 144-146.

Tutuklunun Günlüğü kitabı ve şiirlerin şekilleri, temleri hakkında bilgiler verdikten sonra, "Bulut Günleridir" bölümünde yer alan **Grev Oylaması** şiirini incelemeyi uygun bulduk.

grev oylaması

yıldız alacasında çoktular çok basıyorlardı yere
saklı gülüşmeleriyle utangaç birer çocuktular
omuzları dalga dalgaydı sığmıyorudu hiçbir yere
ağır çekiyorlardı yumruklarıyla korkunçtular

durmuştu duracaktı transmisyon kayışları fabrikanın
dinamolar şafakta son ampullerini çatlatıyordu
şalteri indirecekti birazdan son işçisi son vardiyanın
dışardaki kalabalık sessiz ve kararlı dayatıyordu

bin başlı on bin ayaklı sanki bir devdiler
grev oylamasında bir ağızdan grev dediler

Şiir, Divan Edebiyatı biçiminde kaleme alınmış, toplumcu – gerçekçi düşüncenin ve sosyalizmin en büyük damarını oluşturan işçi ve emekçi kesimi anlatmaktadır. Bu şiir ve bölümde yer alan diğer şiirler, eski biçimi yeni içerikle birlikte sunarak ulusal sentezi sağlamakta; Türk Şiiri'ne yeni bir soluk kazandırmaktadırlar.

- ***Yıldız alacasında çoktular çok basıyorlardı yere:*** Attilâ İlhan, şiirinin ilk mısra'ında grev kararı alan işçilerin sayılarının hayli fazla olduğunu belirtmektedir.

1- Mısradaki **çok basıyorlardı yere** ifadesi, önem arz etmektedir. İşçilerin sayıca sağladıkları üstünlük, onların kararlılıkları ile birleştirilerek dile getirilmektedir.

Çok basıyorlardı yere ifadesindeki **çok**, işçilerin sayıca fazlalığını belirtirken, **çok basmak** ifadesi ile üstünlükleri ve kararlılıkları dile getirilmektedir.

"Taşıdığı özellikler üstün gelmek; bir işte gücü ve etkisi üstün gelmek" olarak açıklanan **ağır basmak**[812] deyimi, bu mısrada yapısı değişitirilerek **çok basmak** şekline dönüştürülmüş; bu kullanımla sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturulmuştur.

2- **Çok basıyorlardı yere** ifadesi, deyimin yapısında meydana getirilen değişiklikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Çok basıyorlardı yere** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek, onlara etkileyici bir anlatım sunmak gibi amaçlarla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Saklı gülüşmeleriyle utangaç birer çocuktular:*** Bu mısrada işçilerin kendi aralarındaki fısıldaşmalarından, gizli gizli gülüşmelerinden söz edilmektedir.

1- **Saklı gülüşmeler** ifadesinde yer alan **saklı**[813] sözcüğü; *"saklanmış olan; elde tutulan, mahfuz; gizli bir yere konarak kaybolması veya çalınması önlenen"* gibi birkaç farklı anlam taşıyan bir sözcüktür.

Burada işçilerin kimseye belli etmeden, sessiz sessiz gülüşmeleri saklı sözcüğü ile anlatılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Saklı gülüşmeler** ifadesi, **saklı** sözcüğünün gerçek anlamları dışında kullanılması ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Saklı gülüşmeler** ifadesi, şairin şiir dili için meydana getirdiği, günlük konuşma dilinden uzak, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Saklı gülüşmeler** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[812] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/
[813] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

5- Mısrada, işçiler ve çocuklar arasında **utangaçlık** bakımından ilişki kurulmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Utangaç çocuktular** ifadesi, işçilerin çocuklara benzetilmesi sonucu ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Utangaç çocuktular** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla benzetme yoluna başvuran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Utangaç çocuktular** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Omuzları dalga dalgaydı sığmıyordu hiçbir yere:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, işçilerin sürekli hareket hâlinde olduklarını, ellerini kollarını oynattıklarını ifadeye çalışmaktadır.

1- **Omuzları dalga dalgaydı** ifadesi, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir anlatım olduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Omuzları dalga dalgaydı** ifadesi, şiir için oluşturulmuş, yeni ve doğal dilde bulunmayan bir kullanımdır; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Omuzları dalga dalgaydı** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

3. 1. 3. BÖYLE BİR SEVMEK

Böyle Bir Sevmek kitabı, 1977 yılının Nisan ayında yayımlanmıştır. Kitap; "Gündelik Şeyler", "Kavaklıdere Balladları", "Varsağı", "Jilet Yiyen Kız", "Ki" ve "Gözlüklü Hamdi'nin Notları" adlı bölümlerden oluşmaktadır.

Bu kitapta, kendinden önce yayımlanan *Yasak Sevişmek* ve *Tutuklunun Günlüğü* kitaplarından farklı olarak Divan Şiiri'nin etkisini göremeyiz. Bunun yanında şair, toplumcu – gerçekçi düşünceye göre, insanı öne çıkaran şiirler kaleme almıştır[814].

Geçmişte gerilimler içerisinde yaşayan, fakat akıp giden zaman içerisinde olgunlaşan, durulan **ben**, "Gündelik Şeyler" ve "Kavaklıdere Balladları" bölümlerinde kendi kendisiyle hesaplaşmaktadır.

Kitabın "Gözlüklü Hamdi'nin Notları" bölümünde, tabiat, kâinat ve insan yorumlanırken, insanın evren içerisindeki yeri belirlenilmeye çalışılır. "Gözlüklü Hamdi'nin Notları" bölümü, ilk kez *Ben Sana Mecburum*'un "Memleket Havası" bölümünde karşılaştığımız kesik mısralı yapı ile kaleme alınmıştır.

"Jilet Yiyen Kız bölümünde, cinsel çelişkiler sado mazohist bir tavır içinde dile getirilir[815]*."*

Attilâ İlhan'ın, Hatıralar – Ustalık Ve Bir düşünce Adamının Kendini Şiirle Anlatma Dönemi için *Böyle Bir Sevmek* kitabının tümünü incelemeyi uygun gördük. Şiirler, bulundukları bölümler içinde incelenecek; dilbilime göre ele alınacaktır.

---

[814] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 166.
[815] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

Gündelik Şeyler

Böyle Bir Sevmek kitabının ilk bölümünü "Gündelik Şeyler" şiirleri oluşturmaktadır. Buradaki şiirler sırasıyla; "Sana Ne Yaptılar", "Sakın Ha", "İlk Kelepçe", "Galiba Ölüyorum" ve "Hadi, Sen Git" şiirleridir.

Tutuklunun Günlüğü kitabında toplumsal olaylardan bahseden Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*'te bireye yönelmekte ve ferdi ön plana çıkarmaktadır. Yalnız birey, tek başınalığı ile ele alınmaz, birey içinde bulunduğu toplumdaki yeriyle şiirlerde yer alır. Bu bölümdeki şiirlerde birey, siyasal kavgaların içindedir. "Gündelik Şeyler" bölümündeki şiirler, *Sisler Bulvarı*, *Yağmur Kaçağı*, *Ben Sana Mecburum* ve *Belâ Çiçeği* kitaplarındaki şiirlerin devamı niteliğindedir; yalnız onlara göre daha gelişmiş ve olgunlaşmışlardır.

"Gündelik Şeyler bölümündeki şiirlerde, ideolojik mücadele içerisindeki insanın gerilimi vardır. Şiirler, ideolojiyi anlatmaktan ziyade, ideolojiyi dolaylı olarak yaşayan insanın halini dikkatlere sunarlar."

"Gündelik Şeyler'de Attilâ İlhan, bütünüyle insanı, insana ait sade yaşayışı esas alarak baskıya tepkisini, hürriyet özlemini ve hümanist düşüncesini sergilemektedir[816]*."*

"Gündelik Şeyler" şiirleri, Türkiye'de tutuklanmanın, öldürülmenin, işkence görmenin ne denli gündelikleştiğini anlatmaya çalışan şiirlerdir. Şair, bu konuları şiirde işlerken insanların hayatları çerçevesinde ele almakta; böylelikle sloganlara dayanan, basit toplumcu şiir örnekleri vermemektedir[817].

[816] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 166-168.
[817] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, 13. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstabul 2008, s. 115.

sana ne yaptılar

o sabah mı çıkmıştın bir gün önce mi
bir bıçağın ağzında yürür gibiydin
demirlerin soğukluğu soluk dudaklarında
gözlerinde karanlığı dar hücrelerin
seni görür görmez özgürlüğümden utandım
söyle ne içersin çay mı kahve mi
çok değişmişsin birden tanıyamadım

saçların uzundu omuzlarına akardı
gönlümüz şenlenirdi sarışınlığından
onlar mı kestiler sen mi kısalttın
gülerdin içimize aylar doğardı
görünmez dağların arkasından
eski gülümsemeni beyhude aradım
o sabah mı çıkmıştın bir gün önce mi
çok değişmişsin birden tanıyamadım

bir çay içer misin yoksa kahve mi
kibritim yok demek cıgaraya başladın
ellerin de titriyor bir şeyin mi var
böyle bir kız değildin sen eskiden
sana ne yaptılar sana ne yaptılar
kirpiklerin ıslanıyor durup dururken
o sabah mı çıkmıştın bir gün önce mi
çok değişmişsin birden tanıyamadım

Bölümün ilk şiiri olan "Sana Ne Yaptılar"da, ikinci teklik şahıs şair, yani **ben** tarafından değerlendirilmekte; geçmiş zamandaki durumu ile şiirin kaleme alındığı

zaman içerisindeki değişimi okuyucuya/dinleyiciye sunulmaktadır. İkinci teklik şahısla anlatılan sarışın, uzun saçlı bir kızdır. Bu kız siyasî suçlu olarak tutuklanıp hapse girmiş, orada çeşitli işkenceler görmüştür. Şiirin üçüncü bölümünde durup dururken ağlamaya başlayan, elleri titreyen ve sigara kullanan kızın hücrede gördüğü işkenceler yüzünden bu durumda olduğu vurgusu yapılmaktadır. *"Attilâ İlhan, bir genç kızın dramını anlatırken, insanlar üzerinde oluşturulan siyasal baskıları ve hücrelerdeki insanlık dışı davranışları da sezdirmektedir*[818]*."*

- ***Demirlerin soğukluğu soluk dudaklarında:*** Bu mısrada, siyasî suçlu olarak tutuklanıp uzun seneler hapis yatan kişinin, oranın kötü ve karamsar ortamından etkilendiği, davranışlarında bazı değişiklikler meydana geldiği anlatılmak istenmektedir.

1- Mısrada, **demirler** sözcüğü **hapishanenin parmaklıkları**nı kasteden bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Soluk dudaklarında demirlerin soğukluğu** şeklinde nesre çevrilen mısrada, hapishane parmaklıklarının soğukluğu ile kızın dudaklarının görünüşü arasında bağ kurulmakta; aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

3- Mısrada yer alan sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaştırılarak bağdaştırılmaları, mısra'ın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye kızın görüntüsü ile ilgili çağrışımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Gözlerinde karanlığı dar hücrelerin:*** Mısrada, kadının yaşadığı umutsuzluk, mutsuzluk, karamsarlık, cezaevi günlerine bağlantılı olarak anlatılmaktadır.

1- **Hücre**[819] sözcüğü mısrada; *"tutukluların veya hükümlülerin yalnız olarak kapatıldıkları küçük oda"* anlamıyla kullanılmaktadır. **Dar hücreler** sıfat tamlaması,

[818] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 167-168.

odaların bilindiğinden çok daha küçük olduğunu veya suçlunun içinde bulunduğu psikolojik durumdan ötürü, ona daha küçük göründüğünü vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır. Mısra; cezaevi günlerinin ve oradaki zorlukların kadının adeta gözlerine ve bakışlarına yerleştiğini anlatmaktadır.

Dar hücrelerin karanlığı gözlerinde ifadesi, kızın umutsuz, karamsar hâlini, hücrelerin karanlığına bağlayarak anlatan; böylelikle umutsuzluk, karamsarlık, mutsuzluk gibi soyut kavramları somutlaştıran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Dar hücrelerin karanlığı gözlerinde** ifadesi, umutsuzluk, mutsuzluk, karamsarlık kavramlarının somut şekilde ifade edilmeleri ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dar hücrelerin karanlığı gözlerinde** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, onlarda duygu değeri oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dar hücrelerin karanlığı gözlerinde** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Seni görür görmez özgürlüğümden utandım:*** Bu mısra **ben**in, yani şairin, kız için duyduğu üzüntüyü farklı bir açıdan dile getirmektedir.

1- Utanmak sözcüğü; olumsuz bir durum karşısında kişinin duyduğu histir. Ancak özgürlük hürlüğü, serbestliği anlatan olumlu bir kavramdır. Şair, kadının cezaevinde kalışından büyük üzüntü duyduğunu, kendine has bir ifade ile anlatmaktadır.

Attilâ İlhan, bu mısrada olumlu bir kavramla olumsuz bir kavramı birleştirerek bir alışılmamış bağdaştırma meydana getirmektedir.

---

[819] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinden ziyade, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlardan yararlanan, şiir diline özgü estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

3- Mısradaki sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmaması, mısra'ın yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Saçların uzundu omuzlarında akardı:*** Bu mısrada, kızın geçmişteki hâli ile cezaevinden sonraki durumu karşılaştırılmaktadır.

1- **Akmak** eylemi ile saçlara sıvı bir madde görünümü veren şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Saçların omuzlarına akardı** ifadesi, yapısındaki deyim aktarması örneği ile ölçünlü dil kurallarının dışında bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Saçların omuzlarına akardı** ifadesi, şairin tasarrufunda, şiir için oluşturulmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- **Saçların omuzlarına akardı** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gönlümüz şenlenirdi sarışınlığından:*** Bu mısrada, kızın sarı uzun saçlarının insanları mutlu eden bir sebep olarak gösterilmektedir.

1- **Sarışınlığından gönlümüz şenlenirdi** şeklinde nesre çevrilen mısrada, kızın sarı saçlarının şair ve diğer insanları mutlu ettiği belirtilmekte; gönlümüz şenlenirdi ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği verilmektedir.

2- **Sarışınlığından gönlümüz şenlenirdi** ifadesinde yer alan göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Sarışınlığından gönlümüz şenlenirdi** ifadesi, ilettiği imge ve tasarımlar, estetik anlatımı gibi nedenlerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Sarışınlığından gönlümüz şenlenirdi** ifadesi, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan göstergelerin bir arada kullanılmaları ile oluşmuş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gülerdin içimize aylar doğardı:*** Ay geceleyin gökyüzünde belirdiğinde, yeryüzü tamamen karanlığa gömülmekten kurtulur. Ay, zifiri karanlığı deler. Attilâ İlhan burada gönüllerindeki karanlığın uzaklaşmasından, gönüllerinin aydınlanmasından bahsetmekte ve bunun sebebini de kadının gülüşüne bağlamaktadır.

1- **Gülerdin içimize aylar doğardı** ifadesinde, kızın gülüşü ile mutlu olduklarını dile getiren şair, **içimize aylar doğardı** anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **İçimize aylar doğardı** ifadesi, mutluluğun, sevincin somutlaşmış şekli olarak karşımıza çıkmakta; sözcüklerin anlamları dışında kullanılmaları ile alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **İçimize aylar doğardı** ifadesi, sözcüklerin ilettikleri imge ve tasarımlar ile, okuyucuda/dinleyicide oluşturdukları duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **İçimize aylar doğardı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kirpiklerin ıslanıyor durup dururken:*** Bu mısrada, hapishane ortamı yüzünden ruh sağlığı bozulmuş olan kızın durup dururken ağladı belirtilmektedir.

1- **Kirpiklerin ıslanıyor** ifadesi, kızın ağladığını anlatmaya çalışan bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Kirpiklerin ıslanıyor** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Kirpiklerin ıslanıyor** ifadesi, kızın ağladığını şiirsel ve estetik kaygılarla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kirpiklerin ıslanıyor** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kuralları dışında bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

sakın ha

sabiha bu adamlar beni alıp götürecek
sakın ha ağlamanı istemiyorum
soracakları varmış yıllardır sorarlar
anlaşılan bu sorgu daha yıllarca sürecek
ilk götürülüşümü bak hatırlıyorum
sendikaya yazıldığım günlerdi sanıyorum
otomobil farlarına yağmur yağıyordu
cıgaram ıslanmış sokaklar nedense dar
bu defa aksi gibi zilzurna ilkbahar

çocuğa bir şey söyleme Sabiha belli olmaz
sakın ha ağlamanı istemiyorum
bakarsın çabuk biter akşama evdeyim
uzayacak olursa git hüseyin'i bul
eli kızıl kanda olsa bizi bırakmaz
çantamı hazırlarsın pijamam terliklerim
izin verirlerse seni de beklerim
hani bir gülümsemen vardır sanki istanbul
gözlerin gözlerimi bulur bulmaz
içimde bütün şehir atlıkarınca gibi
döner ha döner ışık renk ve pul

hay allah bu ilkbahar beni öldürecek
rüzgârdaki kokular dudaklarımdaki tuz
bu adamlar sabiha beni alıp götürecek
günlerden cuma sabah saat dokuz
sakın ha ağlamanı istemiyorum
paran var mı yok mu bilemiyorum
al şu yüz lirayı yanında bulunsun

yüz de bana kalıyor varımız yoğumuz
çocuğa bir şeyler al onunla avunsun
beyler ben hazırım haydi gidiyoruz

sabiha unutma seni bekliyorum

Attilâ İlhan'ın, "Sakın Ha" isimli şiiri toplumcu – gerçekçi düşünceye göre, bir sendikacının tutuklanıp götürülme anını yansıtmaktadır. Şiirde, romantizmden realizme sert bir geçiş yapılmakta; aşk yerini paraya bırakmaktadır.

- ***Otomobil farlarına yağmur yağıyordu:*** Akşam karanlığında yağan yağmur, sadece ışığın olduğu yerlerde görünebilir. Şair, burada yağmurun otomobil farlarına yağması ile bunu dile getirmektedir.

1- **Otomobil farlarına yağmur yağıyordu** ifadesi, parça – bütün ilişkisine dayanan bir aktarma – ad aktarması örneği olmaktadır.

2- **Otomobil farlarına yağmur yağıyordu** ifadesi, ad aktarmasının meydana getirdiği yadırgatıcı ve mantığa aykırı anlatım ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Otomobil farlarına yağmur yağıyordu** ifadesi, şairin oluşturduğu mecaz-ı mürsel sanatı ile estetik bir anlatım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Otomobil farlarına yağmur yağıyordu** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına ters şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu defa aksi gibi zilzurna ilkbahar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, ilkbaharın coşkulu, insana mutluluk veren yanından söz ederek şiir içerisindeki karamsar havadan uzaklaşan bir mısra oluşturmaktadır.

1- Şair, **gibi** benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

2- **Zilzurna ilkbahar** ifadesinde yer alan **zilzurna**[820] sözcüğü; *"kendini bilmeyecek ölçüde olan; aşırı sarhoş bir biçimde"* gibi anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Sözcüğün ilkbaharı nitelemesi ile ilkbahar sarhoş bir insana benzetilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

3- **Zilzurna ilkbahar** tamlaması, ilkbahara insan vasfının verilmesi ile mantığa aykırı bir tamlama olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Zilzurna ilkbahar** ifadesi, ilkbaharın huzur verici, neşeli havasını okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Zilzurna ilkbahar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ oluşturulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gözlerin gözlerimi bulur bulmaz:*** Bu mısrada, **ben**, yani siyasî tutuklu eşine hitap etmekte ve göz göze gelmelerini anlatmaktadır.

1- Mısra, **göz göze gelme** olayını farklı bir şekilde anlatan, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, şiire estetik değer katan, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Hay allah bu ilkbahar beni öldürecek:*** Şair, ilkbaharın insana yaşama sevinci ve mutluluk verdiğini, ilkbahara böyle bir eylem yükleyerek anlatmaktadır.

Şiirde anlatılan **ben**, ilkbaharın kendisini öldüreceğini söylerken bunu olumsuz anlamda dile getirmemekte; aksine ilkbaharın yaşama sevgisi verdiğini, onu

[820] http://tdkterim.gov.tr/bts/

heyecanlandırdığını anlatmak istemektedir.

1- **İlkbahar beni öldürecek** ifadesinde yer alan **öldürmek** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında; kişinin **coştuğunu**, **heyecanlandığını** dile getirmek için kullanılmaktadır. Eylemin göndergesel anlamlarının dışına çıkarılması ile ifade, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **İlkbahar beni öldürecek** ifadesi, ilkbaharın insanlar üzerinde meydana getirdiği olumlu etkiyi, yaşama isteğini estetik şekilde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **İlkbahar beni öldürecek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak, onlarda çağrışımlar oluşturmak için meydana getirilmiş, günlük konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

ilk kelepçe

kötü kötü bakıyorlar işçi görmemişler mi hiç
hepsi bana bakıyorlar hayli uzak çekimser
bilmem ki nerem tuhaf ne yanım ilginç
besbelli gözlerinde hergelenin biriyim
saat beş çayında aynalı pastaneler
akşam / sokaklar kirli sarı / linyit kokusu
ulan ankara ben senin oğlun değil miyim
hepsi bana bakıyorlar kötü kötü bakıyorlar
yüreğimde bir ezinlik ağzımda ekşi bir su
içimdeki korkuyu göstermeden silmeliyim

ulan ankara ben senin oğlun değil miyim
kasketimin altında tepeden tırnağa bozkır
gönlümde ıslık ıslık bir türkü çağrılır
ellerim kazma kürek ayaklarım toz duman
ne han ne hamam sahibiyim ne apartıman
hepsi bana bakıyorlar fakat fena bakıyorlar
besbelli gözlerinde hergelenin biriyim
adamdan sayılmıyoruz kuşkuları var

ulan ankara ben senin oğlun değil miyim
karıncayı incitmem hayata saygım büyük
işçiyim dediysem anla ki tutsak değilim
alnımın terini yerim / acı tuz ve ekmek
istediğim yoksullara avuç avuç özgürlük
ortaklaşa çalışıp ortaklaşa yiyebilmek
çünkü bak / bin yıllık emek birikimiyim

iki yanımda iki polis ilk defa kelepçeliyim

Attilâ İlhan bu şiirinde, Ankara'da tutuklanıp götürülen elleri kelepçeli bir işçinin izlenimlerini anlatmaktadır. Şiirin oluşmasında, şairin 1940'lı yıllarda, daha çocuk yaşta tutuklanıp sorguya götürülürken yaşadığı duygular, insanların ve arkadaşlarının O'na karşı alaycı, korku dolu bakışları da etkili olmuştur[821].

- ***Besbelli gözlerinde hergelenin biriyim:*** Bu mısrada, tutuklanıp götürülen işçi, bu tutuklanmaya tanıklık eden insanların kendisine karşı alaycı bakışlarını dile getirmekte ve onlar için bir şey ifade etmediğini söylemektedir.

1- **Gözlerinde hergelenin biriyim** ifadesinde bulunan **hergele**[822] sözcüğü mısrada; *"terbiyesiz, görgüsüz (kimse)"* anlamında kullanılmaktadır. İşçi, bu mısra ile insanların kendisi hakkındaki düşüncelerini somutlaştırarak ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Gözlerinde hergelenin biriyim** ifadesi, anlam olarak birbirine uymayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözlerinde hergelenin biriyim** ifadesi, siyasî tutuklu işçinin insanlar tarafından aşağılandığını dile getiren, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözlerinde hergelenin biriyim** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmamasından ötürü sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Akşam / sokaklar kirli sarı / linyit kokusu:*** Attilâ İlhan bu mısrada, Ankara'nın kış mevsimindeki görünüşünden, havayı kaplayan kömür kokusundan ve sokaklarının kış kirliliğinden bahsetmektedir.

1- **Sokaklar kirli sarı** ifadesinde linyitin sararttığı yollar, kaldırımlar eksiltili anlatımla anlatılmakta; bu kullanımla alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

---

[821] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 122.
[822] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Sokaklar kirli sarı** ifadesi, şairin özellikle meydana getirdiği, şiire estetik değer kazandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Sokaklar kirli sarı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ oluşturulamadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ulan ankara ben senin oğlun değil miyim:*** Bu mısrada, elleri kelepçeli işçi içinde yaşadığı şehri, kendisini büyüten bir baba gibi gördüğünü dile getirmekte; bir oğlun babaya seslenişi gibi Ankara'ya seslenmektedir. Mısradaki ulan ifadesi, işçinin kızgınlığını, öfkesini, isyanını daha canlı hâle getirmekte, bir duygu aktarımı sağlamaktadır.

1- Mısra'ında Ankara'ya seslenen işçi, şehre insan vasfı yükleyerek Ankara'yı kişileştirmekte; ifadede aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- Ankara'nın kişileştirilmesi ile mısra, mantığa ve ölçünlü dil kurallarına aykırı bir hâl almakta ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Bu mısrada Ankara'ya olan öfkesini, kızgınlığını dile getiren **ben**, yani işçi, ilettiği çarışımlar ve duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek vermektedir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yüreğimde bir ezinlik ağzımda ekşi bir su:*** Bu şiirde işçi, tutuklanmasının kendisinde oluşturduğu duyguları ifadeye çalışmaktadır.

1- **Yüreğimde ezinlik** ifadesinde yer alan ezinlik sözcüğü, *"nazlanmak"* anlamına gelen **ezinmek**[823] eyleminden türetilmiş yeni bir ifadedir. Attilâ İlhan bu kullanımıyla sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yüreğimde ezinlik** ifadesi, işçinin duygularını anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

[823] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Yüreğimde ezinlik** ifadesi, yapısındaki somutlaştırma ve sözcüksel sapma örnekleriyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Yüreğimde ezinlik** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye işçinin duygularını ileten ve duygu aktarımı sağlayan estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Kasketimin altında tepeden tırnağa bozkır:*** Attilâ İlhan, bu mısrada işçinin fiziksel özellikleriyle Ankara'nın görüntüsü arasında bağ kurmaktadır. Şiirde kimliğine bürünülen işçinin kafası, tıpkı Ankara gibi bozkırdır. Ankara'nın bitkiden, ağaçtan yoksunluğu ile işçinin saç yoksunluğu arasında bir benzerlik kurulmaktadır. Attilâ İlhan'ın sürekli kasket taktığı düşünüldüğünde, şiirdeki tutuklanan işçinin, siyasal suçlu olması bakımından şairin kendisi olduğu görülmektedir.

1- Mısradaki **bozkır** sözcüğü, işçinin saçı olmadığını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları sonucunda meydana gelmiş, ölçünlü dil kurallarından ve günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, işçinin fiziksel özelliğini estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, işçinin fiziksel özelliklerini estetik kaygıyla anlatan, sözcüklerin anlam özellikleri arasında ilişki bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gönlümde ıslık ıslık bir türkü çağrılır:*** Bu mısra, işçinin tutuklanması ile kederlendiğini dile getirmektedir.

1- Şair, işçinin hüznünü, kederini bu mısra'ı ile somut olarak dile getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısradaki sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları, mısra'ın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan yararlanan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Islık** sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımı ile sapma – sözcüksel sapmaya örnek vermektedir.

6- **Islık ıslık bir türkü** ifadesi, ıslık göstergesinin ikileme şeklinde kullanılması ile dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

7- **Islık ıslık bir türkü** ifadesi, şiir içindeki estetik anlatımı ve duygu aktarımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Ellerim kazma kürek ayaklarım toz duman:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, halkın içinden gelen emektar bir işçinin, hayatını kazanmak amacıyla verdiği mücadeleyi anlatmak istemektedir.

1- **Ellerim kazma kürek** ifadesi, işçinin hayatını topraktan kazandığını benzetmelerle anlatan bir ifadedir. Şair, **eller** ve **kazma kürek** göstergeleri arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Ellerim kazma kürek** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ellerim kazma kürek** ifadesi, işçinin geçimini sağlamak için verdiği mücadeleyi estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Ellerim kazma kürek** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile sapma – anlambilimsel sapmaya örnek oluşturmaktadır.

- ***Alnımın terini yerim / acı tuz ve ekmek:*** Alın teri ifadesi halkın diline yerleşmiş bir ifadedir ve çalışılarak kazanılmış, hak edilmiş kazanç olarak dilde kendisine yer bulmaktadır.

1- **Alnımın terini yerim** cümlesinde şair, işçinin dürüst bir şekilde çalışarak hayatını kazandığını belirtmekte; bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Alnımın terini yerim** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışına çıkarak, birlikte farklı bir anlam oluşturmaları ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Alnımın terini yerim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ve tasarımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Alnımın terini yerim** ifadesi, işçinin emeğini estetik kaygıyla anlatma amacı taşıyan, anlam bakımından birbirine uzak sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısra'ın sonunda kullanılan **acı, tuz ve ekmek** ifadeleri; zor şartlarda kazanılan parayı ifadeye çalışan; en basit şekilde yaşanan hayatı vurgulayan sözcüklerdir. **Alın teri** ile **tuz** ve **ekmek** sözcüklerini birbirine benzeten şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Alın teri** ve **tuz** ile **ekmek** göstergeleri arasında bağ kurulması, mısra'ın ölçünlü dil kurallarından sapmasına ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmasına neden olmaktadır.

7- **Alın teri** ve **tuz** ile **ekmek** göstergelerinin birbirine benzetilmesi ile okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar ileten şair, bu anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

8- **Alın teri** ve **tuz** ile **ekmek** göstergeleri arasında ilişki kurulması, mısra'ın mantığa aykırı, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını

sağlamaktadır.

- ***İstediğim yoksullara avuç avuç özgürlük:*** Mısra, yoksul insanların daha iyi şartlarda çalışması gerektiğini vurgulayan bir mısradır.

1- **Avuç avuç özgürlük** tamlaması ile **özgürlük** olgusunu somut olarak ifade eden şair, bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Avuç avuç özgürlük** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Avuç avuç özgürlük** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Avuç avuç özgürlük** ifadesi, etkileyici bir anlatım sağlamak ve tasarımlar sunmak amacıyla sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimse sapmadır.

- ***Çünkü bak bin yıllık emek birikimiyim:*** Bu cümleyle Attilâ İlhan, işçiliğin yüz yıllardır devam eden bir meslek olduğunu,dünya üzerinde yaşamış bütün işçilerin bu süre içinde çok büyük emekler harcadıklarını anlatmak istemektedir. Şair, birikimiyim yüklemi ile 1. teklik şahısta ortaya koyduğu düşüncelerinde, dünyadaki tüm işçileri kastetmekte ve 1. çokluk şahısı karşılamaktadır.

Şair, yüz yıllar boyunca işçiliğe hizmet etmiş kişilerin harcadıkları çabayı birikimiyim yüklemindeki -im 1. teklik şahıs biçimbirimi ile kendi bünyesinde, kahramana yüklemekte, burada da **ben** dilini kullanmaktadır.

1- **Emek birikimi olmak** ifadesi ile işçilerin edindikleri birikim ve yüz yıllar boyunca hak ettiklerini alamadıkları düşünülebilir. Attilâ İlhan, burada da ortaya koyduğu farklı ifade tarzı ile alışılmamış bağdaştırma meydana getirmektedir.

2- **Emek birikimi olmak** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar sunmayı hedefleyen, şiire estetik bir yön kazandıran alışılmamış bağdaştırma – sanatlı

bağdaştırma örneğidir.

3- **Emek birikimi olmak** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

galiba ölüyorum

bir namlu kımıldadı kurşun su gibi aktı
trafik lambaları yeşilden sarıya geçtiler
birden nasıl düştüm farkına varamadım
ayaklarımdan tutup sanki yere çektiler
meğerse vurulmuşum seni görünce anladım
yüzün cam yeşili gözlerin bütün ıslaktı

sevim senden başka bir kızla çıkmadım
ışıklar nereye saklandılar bilemiyorum
dudakların gölgeli gittikçe gölgeli
gittikçe yalnızım galiba ölüyorum
kurşunun fena bir yerime değdiği belli
ağzım kurumuş kan içinde bıyıklarım
uzandığım kaldırım gündüzden sımsıcaktı

sağa sola savrulmuş ders kitaplarım
bunlar benim miydi bunlar benim miydi
ölümün yaklaşması hayatı değiştiriyor
tuhaf şey dünyaya nasıl yabancılaştım
oysa sevişmek güzel çalışabilmek iyi
fakültede boykot yarın sona eriyor
sınavlar belki de öbürgün başlayacaktı

sevim senden başka bir kızla çıkmadım
sevim seni sevdim yeri geldi söylüyorum
şöyle bir dokunman insanı dinlendiriyor
kimde var bu soyulmuş muz güzelliği
bu gece derini gözler içinden çıkamadığım
belleğime işlenmiş bu başak inceliği
biraz daha sokulsana galiba ölüyorum

içimde ağır ağır bir çınar devriliyor

yoksulum mutluluğum seninle yaşamaktı

Attilâ İlhan bu şiirde, 1970'li yıllarda yaşanan öğrenci ölümlerinden söz etmektedir. Şair, bu konuya öğrencinin insancıl tarafından yaklaşmaktadır[824]. Şiirde, boykot sırasında vurulan öğrencinin ölüme yaklaşırken değişen hisleri dile getirilmektedir.

- ***Yüzün cam yeşili gözlerin bütün ıslaktı:*** Mısra'ı ile şiirdeki **ben**in, vurulan üniversite öğrencisinin sevgilisinin yüzünün, yeşil gözlerinin ıslak olduğu belirtilmektedir. Sevgilinin yüzünün, gözlerinin ıslak olmasının sebebi ağlamış olmasıdır.

1- **Cam yeşili gözler** ifadesinde, gözler benzeyen öğe; cam yeşili kendisine benzetilen öğe olarak kullanılmakta; böylelikle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Cam yeşili gözler** ifadesi, yapısındaki güzel benzetme sanatı, birbirinden farklı sözcükler arasında ilişki kurulması ile günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Cam yeşili gözler** ifadesi, genç kızın gözlerinin rengini net şekilde belirten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Cam yeşili gözler** ifadesindeki sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

5- Attilâ İlhan, **cam yeşili gözlerin yüzün bütün ıslaktı** şeklinde meydana getirebileceği mısra'ında sözcüklerin yerlerini değiştirmek suretiyle sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

---

[824] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 123.

6- Şair, mısra'ındaki sözcüklerin yerlerini bilinçli şekilde değiştirmekte; böylelikle mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- Mısra, okuyucunun/dinleyicinin dikkatini çekmek, günlük kullanımdan uzaklaşmak amacıyla meydana getirilmiş özgün bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Işıklar nereye saklandılar bilemiyorum:*** Bu mısrada öğrencinin vurulduktan sonra, ölüme yaklaştıkça ışıkları algılayamadığı, onları göremediği saklanmak eylemi ile anlatılmaktadır.

1- **Saklanmak**[825] eylemi; *"kendini saklamak, gizlenmek; saklama işi yapılmak; niteliğini yitirmemesi için korkumak"* şeklinde üç farklı anlamda kullanılmaktadır. Eylem, mısrada ilk göndergesel anlamıyla yer aldığından, ışıklar insan vasfı kazanmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Işıklar saklandılar** ifadesi, ışıkların insan özelliği almaları sonucu mantığa aykırı, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Işıklar saklandılar** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara estetik bir ifade sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Işıklar saklandılar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dudakların gölgeli gittikçe gölgeli:*** Mısra, gencin vurulduktan sonraki hâlini, etrafında hayaller gördüğünü ifadeye çalışan bir mısradır.

1- Mısradaki **gittikçe gölgeli** anlatımı önem taşımaktadır. Şair, bu ifadeyi **dudakların gittikçe gölgeleniyor** şeklinde oluştursaydı, ölçünlü dil kurallarına uygun bir anlatım sağlanmış olacaktı. **Gittikçe gölgeli** ifadesi, anlatımı bozuk ve dil kurallarına

[825] http://tdkterim.gov.tr/bts/

aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Gittikçe gölgeli** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin ilgisini çekip onlarda imge ve tasarımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Gittikçe gölgeli** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Gittikçe yalnızım galiba ölüyorum:*** Attilâ İlhan, birçok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de, kahramanın yerine geçerek, 1. teklik kişi durumunda bulunmakta, ben diliyle okuyucuya/dinleyiciye seslenmektedir. Bu hareketinde duygularını, düşüncelerini daha iyi aktarabilme isteği yer almaktadır kanısındayız.

Bu mısrada, öğrencinin ölüme bir adım daha yaklaştığını, ölüme yaklaştıkça da yalnızlaştığını çarpıcı bir biçimde ifade etmekte, insanın ölüme yalnız gittiğini vurgulamaktadır. **Yalnızım** yüklemindeki **-im** 1. teklik şahıs eki, kişinin o an içinde bulunduğu durumu anlatmak için kullanılmaktadır.

1- **Gittikçe yalnızım** ifadesi, **gittikçe gölgeli** anlatımında olduğu gibi ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Gittikçe yalnızım** ifadesi, öğrencinin ölüme adım adım yaklaştığı sıradaki hislerini etkileyici bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda çağrışımlar oluşturan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Gittikçe yalnızım** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

- ***Kimde var bu soyulmuş muz güzelliği:*** Attilâ İlhan bu mısrada, sevgilinin güzelliğini soyulmuş muza benzeterek dile getirmektedir. Soyulmuş muz ile sevgilinin kemiksiz, fazlalıksız ve balık eti kıvamında olduğu bilgisi aktarılmaktadır.

1- Şair, **sevgili** ile **muz** arasında ilişki kurmakta; aktarma – deyim aktarması örneği teşkil etmektedir.

2- **Soyulmuş muz güzelliği** ifadesi, yapısındaki deyim aktarması ile sözcüklerin mantığa aykırı bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Soyulmuş muz güzelliği** ifadesi, göstergelerin ilettikleri çağrışımlardan ve estetik değerinden yararlanılan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Soyulmuş muz güzelliği** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bu gece derini gözler içinden çıkamadığım:*** Bu mısrada, sevgilinin anlamlı bakışları ve gençler arasındaki aşk anlatılmaktadır.

1- **İçinden çıkamadığım gece derini gözler** ifadesinde, **gece** ve **gözler** derinlikleri bakımından birbirlerine benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **İçinden çıkamadığım** ifadesi, genç üniversitelinin sevgilisinin gözlerine bakmaya doyamadığını ifadeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- Mısra'ın tamamı, yapısındaki somutlaştırma ve güzel benzetme ile doğal dilden ve ölçünlü dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- Mısra, sanatlı ve estetik anlatımı, ilettiği çağrışımlar ve duygularla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

5- Mısra, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbirine uymaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Belleğime işlenmiş bu başak inceliği:*** Bu mısrada genç kızın ince bedeninden söz edilmektedir.

1- **Başak inceliği** ifadesinde, genç kızın vücudunun başağa benzetilmesi ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Başak inceliği** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Başak inceliği** ifadesi, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Başak inceliği** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İçimde ağır ağır bir çınar devriliyor:*** Çınar ağacı çok uzun ömürlü, görkemli bir ağaçtır. Gövdesi topraktan ayrıldığında, heybeti gibi düşüşü de büyük ve görkemli olur.

1- Attilâ İlhan bu mısrada, **çınar** sözcüğü ile **yaşamı** kastetmekte, çınar ağacının devrilişi ile yaşamın bitişi arasında bir benzerlik kurmakta; hayatın sona erişini bu şekilde somutlaştırarak anlatmaktadır.

2- Attilâ İlhan, yaşamın bitişini somutlaştırarak anlattığı mısra'ı ile dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- Şairin **çınar** sözcüğünü tesadüfî seçmediğini, okuyucuya yaşamın nasıl sona ereceğini ve o sona ererken kişinin neler hissedeceğini daha iyi aktarabilmek için tercih ettiğini, böylelikle mısra'a bir duygu değeri katma amacında olduğunu anlamaktayız. Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısradaki sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirinden farklı oluşu ile mısra, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yoksulum mutluluğum seninle yaşamaktı:*** Şiirdeki üniversite öğrencisinin kimliğinde konuşan şair burada paradan, maldan yoksun olduğundan değil, yaşamdan ve mutluluktan yoksun olduğunu ve bu yüzden kendisini yoksul hissettiğini anlatmaya çalışmaktadır.

1- **Yoksulum** ifadesi, ölmek üzere olan üniversite öğrencisinin yaşamının sonlanması ile duyduğu üzüntüyü ifadeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yoksulum** ifadesinin göndergesel anlamı dışında kullanılması ile mısra ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek için oluşturulmuş, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Karanlık bir tren sonra ansızın kalktı:*** Bu mısradaki karanlık tren ifadesi, vurulan üniversite öğrencisinin ölümünün gerçekleştiğini anlatan bir ifadedir.

1- **Karanlık tren** ifadesi, **ölüm** olgusunu karşılayan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Karanlık tren** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında farklı bir olguyu karşılamaları ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlık tren** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, şiir diline uygun şekilde oluşturulmuş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Karanlık tren** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

hadi, sen git…

altın dişli fahişeler urfa'da bir barda gülümseyen
kankırmızı gülümseyen gümüş saplı el aynalarına
uyanıp geceyarıları su içmek istediğim uykulu ellerinden
her akşam üstü zihinlerinden mermi hızıyla geçtiğim
kimsenin görmediği ünlemler çizerek titrek dudaklarına

hadi sen git yağmur bastırmadan ben sonra gelirim
bir kız vardı sevdiğim (alman) nedense tutuklamışlar
hadi sen git beni yalnız bırak bu akşam iyi değilim

birşeyleri bir yerde yarım bıraktık neleri nerede nasıl
kim kimi yüklenmiş götürüyor boşalan hangimiz
şehirler birden karanlık / birden elektrik kuşları
kıvılcımlı gözleriyle karanlığımıza dolmuşlar
aylardan hangi aydır yıllardan hangi yıl
geçmiş bir zaman parçasının içinde miyiz
başımda fes peçelisin cebimizde osmanlı kuruşları
gazeteci ahmet samim'i galata köprüsü'nde vurmuşlar

hadi sen git yağmur bastırmadan ben sonra gelirim
o kitap vardı ya verdiğin (roman) yakıp savurmuşlar
hadi sen git beni yalnız bırak bu akşam iyi değilim

çığlıklar atıyorum başkalarının ağzından çıkıyor
kumral kirpikli kızların fabrikalarda bildiri dağıtan
saçları yorgun sarı / üstüne kirli bir kar yağıyor
kalemi elime alsam benim yerime bir başkası yazıyor
belki bir işçi bıyıkları ağzına giren hiç görmediğim
ellerinde gizli bir titreme kalmış 12 mart'tan
deryaları devirse bir türlü sarhoş olamıyor

hadi sen git yağmur bastırmadan ben sonra gelirim
sendikacı osman'ı bilirsin (militan) ölüsünü bulmuşlar
hadi sen git beni yalnız bırak bu akşam iyi değilim

Attilâ İlhan bölümün son şiirinde, 12 Mart olayının meydana getirdiği siyasî baskıyı, ülkede yaşanan ölümleri, tutuklanmaları anlatmaktadır.

- ***Kankırmızı gülümseyen gümüş saplı el aynalarına:*** Attilâ İlhan, **kankırmızı gülümsemek** ifadesiyle orjinal bir kullanım ortaya koymaktadır.

Attilâ İlhan bu mısrada, **kankırmızı** sözcüğü ile kadınların dudaklarındaki rujun rengini anlatmak istemektedir.

1- Kankırmızı kelimesi, kankırmızı ruj veya kankırmızı dudaklar gibi bir ismi niteleyeceğine, **kankırmızı gülümseyen** ifadesi ile bir sıfat - fiili nitelemektedir. Bu özellik ile ifade, şiir diline has bir kullanım olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- **Kankırmızı gülümsemek** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Kankırmızı gülümsemek** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştircileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığı için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Uyanıp geceyarıları su içmek istediğim uykulu ellerinden:*** Canlılara özgü bir ifade olan uykululuk durumu ellere yüklenerek, şiirde bahsedilen kadının yorgun ve uykulu durumu ifadeye çalışılmaktadır. Uykulu eller tamlamasında küçük bir parça verilerek bütün, yani kadının kendisi kastedilmektedir.

1- **Uykulu eller** ifadesi ile ellere insan özelliği verilmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **Uykulu eller** tamlaması, ellerin insan vasfı kazanması sonucunda günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Uykulu eller** tamlaması, kadının yorgunluğunu farklı bir biçimde okuyucuya/dinleyiciye yansıtan estetik bir tamlamadır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Uykulu eller** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Her akşam üstü zihinlerinden mermi hızıyla geçtiğim:*** Şair, bu mısrada hayatına giren kadınların kendisini kısa bir an hatırlamalarından söz ederken, döneminde yaşanan siyasal olaylar çevresinde gerçekleşen ölümleri sezdirmek amacıyla mermi sözcüğünü özellikle kullanmaktadır.

1- **Zihinlerinden mermi hızıyla geçtiğim** ifadesi, kadınların şairi çok kısa ve çabuk bir sürede anımsadıklarını ifadeye çalışan, sözcükleri arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Zihinlerinden mermi hızıyla geçtiğim** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek amacıyla ve estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Zihinlerinden mermi hızıyla geçtiğim** ifadesinde bulunan sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Kimsenin görmediği ünlemler çizerek titrek dudaklarına:*** Bu mısrada şair, şiirinde bahsettiği kadınları şaşırtacak bir davranışta bulunduğunu dile getirmektedir.

1- **Dudaklara kimsenin görmediği ünlemler çizmek** ifadesi, kadınların bir durum karşısındaki şaşkınlıklarını anlatan aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Dudaklara kimsenin görmediği ünlemler çizmek** ifadesi, etkili bir anlatım sağlamak için göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dudaklara kimsenin görmediği ünlemler çizmek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarım iletmek amacıyla ve estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dudaklara kimsenin görmediği ünlemler çizmek** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şehirler birden karanlık / birden elektrik kuşları***

Kıvılcımlı gözleriyle karanlığımıza dolmuşlar: Anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısrada, şehrin sokaklarında bulunan tüm ışıkların aynı anda yandığından ve etrafı aydınlattığından söz edilmektedir.

Şair, **elektrik kuşları** tamlaması ile camilerin ışıklarının kuşlara vurmasından ve kuşların ışık ışık göründüklerinden de bahsetmiş olabilir.

1- Tüm ışıkların aynı anda yanmasından söz ediliyorsa, **elektrik kuşları** tamlaması ile kastedilen **sokak lambaları** olmaktadır. Şair burada kuşlar sözcüğünün sözlük anlamından değil, insanda bıraktığı izlenimden, tasarım ve imgelerden yararlanmak istemektedir. Kuşlar kelimesiyle anlatmak istediği; kuşların aniden bir yere üşüşmesi gibi elektriğin de şehre, sokaklara yayılmasıdır.

Elektrik kuşları tamlaması, sokak lambalarını kastettiği için aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- Eğer şair, cami ışıklarının yansıdığı kuşların ışık ışık görünmelerinden söz ediyorsa, **elektrik kuşları** tamlaması güzel benzetme örneği olmaktadır.

3- **Elektrik kuşları** tamlaması, göstergelerin mantığa aykırı şekilde birleştirilmeleri ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Elektrik kuşları** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarım ve imgelerden yararlanan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

5- **Elektrik kuşları** tamlaması, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Kıvılcımlı gözler** ifadesini iki farklı açıdan incelemek mümkündür. Birincisi, ifadenin sokak lambalarının kızıl renkli, yüksek ışığı olduğu düşünüldüğünde; lambalara göz organının verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapıldığı görülmektedir.

7- **Kıvılcımlı gözler** ifadesi, ışıkların yansıması ile ışık ışık görünen kuşları anlatıyorsa, ifade güzel benzetme sanatı olmaktadır.

8- Hangi şekilde oluşturulmuş olursa olsun, **kıvılcımlı gözler** tamlaması mantığa ve dil kurallarına aykırı bir birleştirmedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

9- **Kıvılcımlı gözler** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunmak için meydana getirilmiş estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

10- **Kıvılcımlı gözler** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Çığlıklar atıyorum başkalarının ağzından çıkıyor***

Kumral kirpikli kızların fabrikada bildiri dağıtan: Çığlıklar atıyorum, başkasının, fabrikada bildiri dağıtan kumral kirpikli kızların ağzından çıkıyor şeklinde nesre çevrilen mısrada Attilâ İlhan, toplumcu - gerçekçilik anlayışına göre, siyasal durumların sosyal yansımalarını konu edinmekte, **ben** dilini kullanmaktadır.

Çığlık bir isyanın, bir acının simgesidir. Kahramanın acısıyla, fabrikada işçi olarak çalışan ve bildiri dağıtan kumral kirpikli kızın acısı arasında bir bağ kurulmakta;

acılar, ortak hâle getirilmektedir.

1- **Çığlıklar atıyorum, başkasının, fabrikada bildiri dağıtan kumral kirpikli kızların ağzından çıkıyor** ifadesi, bağdaştırılan göstergelerin anlamları arasında uyuşum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Çığlıklar atıyorum, başkasının, fabrikada bildiri dağıtan kumral kirpikli kızların ağzından çıkıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye işçilerin sıkıntılarını, bunalmışlığını estetik, şiirsel bir dille ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Çığlıklar atıyorum, başkasının, fabrikada bildiri dağıtan kumral kirpikli kızların ağzından çıkıyor** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Saçları yorgun sarı / üstüne kirli bir kar yağıyor:*** Bu mısrada, fabrikadaki işçi kızın saç renginin sarı olduğu bilgisi verilirken, aynı zamanda ne kadar yorgun olduğundan da bahsedilmektedir.

1- **Saçları yorgun sarı** ifadesi ile işçi kızın yorgunluğunun yanında bakımsızlığı da anlatılmak istenmiş olabilir. Böylelikle Attilâ İlhan, **bakımsızlık** ve **yorgun** sözcükleri arasında bağ kurarak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Saçları yorgun sarı** ifadesi, işçi kızın yorgunluğunu saçlara ve saç rengine yükleyerek dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

3- **Saçları yorgun sarı** ifadesi, anlam bakımından birbirinden uzak olan sözcüklerin bir arada kullanılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Saçları yorgun sarı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar ile, sağladığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

5- Saçları yorgun sarı ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kalemi elime alsam benim yerime bir başkası yazıyor***

Belki bir işçi bıyıkları ağzına giren: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini takip eden bu mısralarda, kendi düşünceleri ve duygularıyla işçilerinkini eş tutmakta; böylelikle kendisinin işçi kesimle aynı görüşlerde olduğu bilgisini vermektedir.

İşçinin bıyıklarının ağzına girmesi ile sol görüşlü bir kimse olduğu da okuyucuya/dinleyiciye bildirilmektedir.

1- **Kalemi elime alsam benim yerime bir başkası yazıyor** ifadesi, dilbilim açısından önem taşımaktadır. İfadedeki sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine uymaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Kalemi elime alsam benim yerime bir başkası yazıyor** ifadesi, ilettiği çağrışım ve tasarımlarla, şiire kazandırdığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Kalemi elime alsam benim yerime bir başkası yazıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ellerinde gizli bir titreme kalmış 12 mart'tan:*** **Titreme**[826]; *"sık sık ve arka arkaya kımıldamak"* anlamına gelmektedir; gözle görülür bir harekettir. Attilâ İlhan bu mısrada, işçinin ellerindeki titremenin gizli olduğunu söyleyerek ilginç bir tamlama meydana getirmektedir. Bu tamlamayla, titremenin kimse tarafından fark edilmediğini, işçinin bunu sakladığını, ya da titremenin çok belirgin olmadığını anlatmak istemiş olabilir.

Attilâ İlhan, sahip olduğu toplumcu gerçekçilik anlayışına göre şiirinde, toplumu ilgilendiren 12 Mart darbesini dile getirmekte; bahsettiği kişinin hapishanede işkence gördüğü için ellerinin titrediğini anlatmak istemektedir.

1- **Gizli titreme** ifadesi, anlam olarak birbirine karşıt olan sözcüklerin birleştirilmesi ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[826] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Gizli titreme** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye işçinin hapishaneye atıldığını ve orada çeşitli işkencelere maruz kaldığını şiire özgü, estetik şekilde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Gizli titreme** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Deryaları devirse bir türlü sarhoş olamıyor:*** Bu mısrada, şiirde bahsedilen işçinin ne kadar alkol alırsa alsın bir türlü sarhoş olamadığı anlatılmaktadır.

1- **Derya** göstergesi ile **alkol** anlatılmak istenmekte; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, **derya** sözcüğünün göndergesel anlamı dışında kullanılması sonucu oluşmuş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin şiire özel olarak meydana getirdiği estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- Mısra, ölçünlü dil kurallarının dışında meydana getirilmiş örneklerle sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

Kavaklıdere Balladları

"Kavaklıdere Balladları", *Böyle Bir Sevmek* kitabının ikinci bölümüdür. Bölümde; "Böyle Bir Sevmek", "Eski Sinemalar", "Kadınlar Sonbahar", "İhtiyarlar Balladı", "Ah", "Yeşil Bir Kuştum", "Genel Grev", "Metropol", "Hiç Olmazsa, Birisi", "Kar Kasidesi" şiirleri yer almaktadır.

*"Edebiyatta hikâyeli, kısa lirik şiirlere ballâd denir. Eskiden beri kullanılan bu tür her şeyi konu edinebilmesiyle de tanınır. Kavaklıdere Balladları bölümünde, geleneksel ballâdlarla aynı özellikleri arz etmeyen; fakat hatırlatan bir tarzın varlığından söz edilebilir. Zaten Attilâ İlhan da amacını "Ballad ritminde yeni şiirler yazmaktır, eski usulde Balladlar yazmak değil" şeklinde belirtmektedir. Yalnız tekrarlanan mısraların atasözü niteliği taşımasının geleneksel Ballâdlarla benzerlik olarak görülebileceğini söyler. (1990b: 119-120) Bu bölümdeki şiirlerde **ben**, biraz hatıraları, biraz da yaşadığı duygularla karşımıza çıkmaktadır*[827]*."*

Attilâ İlhan bu bölümde geçmişe duyduğu özlemin yanında, yaşının ilerlemiş olmasının etkisiyle yaşlı insanları, onların yaşamlarını, duygularını da kaleme almaktadır. Geçmişte yaşadığı görkemli günleri ile yaklaştığı ölüm arasında sıkışıp kalmış **ben**i anlatmaktadır. Şair, **ben**i hareket noktası alarak kendi geçmişine duyduğu özlemi şiirlerine yansıtmakta ve geçmiş günleri arayan, o günlere dair hatıralarla avunan insanı konu etmektedir. Bu tarz şiirler, "Genel Grev"e kadar devam eder. "Genel Grev", "Metropol", "Hiç Olmazsa, Birisi" ve "Kar Kasidesi" şiirlerinde farklı konular ele alınmaktadır. *"İlk kısım şiirlerde **ben**, ikinci kısım şiirlerde ise **ben**e ait dünya görüşünün varlığından söz edebiliriz*[828]*."*

[827] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 168.
[828] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 169-170.

Bu bölümdeki şiirlerde, geçmişte gerilim dolu bir hayat yaşayan **ben**in kendi kendisiyle hesaplaşmasını görmekteyiz[829].

[829] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

böyle bir sevmek

ne kadınlar sevdim zaten yoktular
yağmur giyerlerdi sonbaharla bir
azıcık okşasam sanki çocuktular
bıraksam korkudan gözleri sislenir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir

hayır sanmayın ki beni unuttular
hâlâ arasıra mektupları gelir
gerçek değildiler birer umuttular
eski bir şarkı belki bir şiir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir

yalnızlıklarımda elimden tuttular
uzak fısıltıları içimi ürpertir
sanki gökyüzünde bir buluttular
nereye kayboldular şimdi kimbilir
ne kadınlar sevdim zaten yoktular
böyle bir sevmek görülmemiştir

Attilâ İlhan kitabıyla aynı ismi taşıyan bu şiirini ballad özelliğine uygun olarak hikâyeleştirerek oluşturmakta, şiire yaşanmış, imkânsız aşklarını konu almaktadır. Şair, **ben**i hareket noktası olarak aldığı şiirinde eski serüvenlerine, aşklarına duyduğu özlemi dile getirmektedir[830].

[830] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 168-169.

- ***Ne kadınlar sevdim zaten yoktular:*** Attilâ İlhan bu mısrada, imkânsız aşklarından söz etmekte, sevdiği kadınlara hiç kavuşamadığını *"zaten yoktular"* ifadesi ile dile getirmektedir.

1- Mısra, *"zaten yoktular"* ifadesi nedeniyle yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir ifade olmakta; bu sebeple alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- Mısra, şairin imkânsız aşklarını farklı bir biçimde dile getirdiği, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunduğu, estetik bir mısradır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılması sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yağmur giyerlerdi sonbaharla bir:*** Bu mısrada, kadınların hüznü ile sonbahar mevsiminin şairde oluşturduğu hüzün eş tutulmaktadır.

1- **Yağmur giyerlerdi** ifadesi kadınların hüzünlü, mutsuz hâllerini doğadan yararlanarak yansıtan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yağmur giyerlerdi** ifadesi, yağmur göstergesinin bir giysi gibi ifade edilmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yağmur giyerlerdi** ifadesi şairin okuyucuya/dinleyiciye estetik bir anlatım sunmak ve onlarda bazı tasarımlar meydana getirmek amacıyla oluşturduğu alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yağmur giyerlerdi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bıraksam korkudan gözleri sislenir:*** Attilâ İlhan bu mısrada, ayrı ayrı zamanlarda birlikte olduğu kadınlardan söz ederek onları terk etme ihtimalinin kadınları ne derece üzeceğini ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısradaki **sis** sözcüğü, gerçek anlamlarının dışında **gözyaşı** yerine kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gözleri sislenir** ifadesi, **sislenmek** eyleminin gerçek anlamından uzaklaşması ile ölçünlü dil kurallarının dışında meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözleri sislenir** ifadesi, şairin okuyucusuna/dinleyicisine birtakım imge ve tasarımlar iletmek amacıyla oluşturduğu estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözleri sislenir** ifadesi, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Böyle bir sevmek görülmemiştir:*** Bu mısrada şair, eski sevgililerine ne derece aşık olduğunu anlatmaktadır.

1- **Böyle bir sevmek** ifadesinde yer alan **bir** sıfatı, bir kişiye karşı gönülden hisler beslemek olarak açıklanabilen **sevmek** eylemini daha somut hâle getirmekte ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Böyle bir sevmek** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidildiği için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Böyle bir sevmek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlarda duygu değeri oluşturan, estetik anlatımlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Böyle bir sevmek** ifadesi, anlam bakımından birbiriyle uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gerçek değildiler birer umuttular***

Eski bir şarkı belki bir şiir: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısra'ında sevdiği kadınların imkânsızlığını dile getirirken onlara kavuşma ümidinden de bahsetmekte; geçmişinde kalmış bu kadınları eski bir şarkı ve şiire benzetmektedir.

1- **Gerçek değildiler birer umuttular** mısra'ında, imkânsız aşklarına kavuşma umudundan söz eden şair, kadınları umut olarak niteleyerek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Birer umuttular** ifadesinde aşık olduğu kadınlardan bahseden Attilâ İlhan, meydana getirdiği benzetme ile günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Birer umuttular** ifadesi, şiir içersinde oluşturduğu çağrışımlarla ve sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Birer umuttular** ifadesi, ölçünlü dil kurallarından ve konuşma dilinden uzak anlatımı ile sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Eski bir şarkı** ifadesi, şairin eski aşklarını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Eski bir şarkı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Eski bir şarkı** ifadesi, şiir diline uygun sanatlı anlatımı ve okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Eski bir şarkı** ifadesi, benzetmeli anlatım nedeniyle dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

9- **Bir şiir** ifadesi de şairin eskiden aşk yaşadığı kadınları anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

10- **Bir şiir** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

11- **Bir şiir** ifadesi, Attilâ İlhan'ın aşık olduğu kadınları kasteden, şiir diline özgü bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

12- **Bir şiir** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaşmaları ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Uzak fısıltıları içimi ürpertir:*** Attilâ İlhan bu mısrada, eskiden birlikte olduğu kadınları, onların konuşmalarını anımsadığını belirterek içini buruk bir hüzün kapladığını anlatmak istemektedir.

1- **Fısıltı**[831]; *"fısıldarken çıkan, güçlükle duyulan sesin adı"* anlamında sözlüklerde yer alan bir sözcüktür. **Uzak fısıltılar** tamlaması, olanaksız bir durumu ifade ettiğinden alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Uzak fısıltılar** ifadesi, şairin şiir dilini zenginleştirmek amacıyla meydana getirdiği estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

3- **Uzak fısıltılar** ifadesi, sözcüklerin mantığa ve günlük konuşma diline aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[831] http://tdkterim.gov.tr/bts/

eski sinemalar

karanlığa dağılan o çocuk ben miyim
beni mi kovalıyor tabancalı adamlar
ıssız sarayların güngörmez prensiyim
yalnızlığımı belki bir aşk tamamlar
bilmek zor hangi filmin neresindeyim
ne yapsam içimde o eski sinemalar

galiba tahtabacak korsan gemisindeyim
prensesler cariyem akdeniz bana dar
günlerdir teksas'ta eşkıya izindeyim
hızlı tabanca çeken üstüme kim var
tarzan zor durumda yetişmeliyim
ne yapsam içimde o eski sinemalar

kanlı bir sarışınla şanghay trenindeyim
takma kirpiklerinde hülyalı dumanlar
yabancılar lejyonu'nda fransız teğmeniyim
belki harp divanından idamım çıkar
bitmiyor nedense başlayan hiç bir film
ne yapsam içimde o eski sinemalar

Attilâ İlhan "Eski Sinemalar" isimli bu şiirinde; Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında ve sonrasında çekilen ve kendisine etki eden filmleri anlatmaktadır. Şair, böyle bir şiir ya da öykü yazmanın kırk kuşağı edebiyatçıları arasında yaygın olduğunu dile getirirken, amacının savaşlar arasındaki filmlerin havasını sunmak olduğunu belirtmektedir. Şiir, Timur Selçuk ve Ömer Özgeç tarafından bestelenmiştir[832].

[832] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 125.

- ***Karanlığa dağılan o çocuk ben miyim:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu ilk mısra'ında çocukluğuna geri dönmekte ve karanlık sinema salonuna hayaller içinde girdiğini belirtmektedir.

1- **Dağılmak**[833] eylemi; *"toplu durumdayken ayrılıp birbirinden uzaklaşmak; değer ve birimler belli etkenlerle, oranlı olarak bölünmek; parçalanarak yayılmak, ufalanmak; karışık duruma gelmek, düzeni bozulmak; mecaz olarak birliği, beraberliği bozulmak; bir topluluğun, kuruluşun varlığı son bulmak, fesholunmak, münfesih olmak; mecaz olarak yavaş yavaş kaybolmak, yok olmak"* gibi birbirinden farklı pek çok anlamı bulunan bir eylemdir. Eylem mısrada, sözlük anlamlarının dışında, **girmek** olarak kullanılmakta ve bu kullanımla **karanlığa dağılan o çocuk** ifadesi ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Karanlığa dağılan o çocuk** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara şiirsel bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlığa dağılan o çocuk** ifadesi, **dağılmak** eyleminin gerçek anlamlarının dışında kullanılması ile sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması neticesinde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Issız sarayların güngörmez prensiyim:*** Şair bu mısra'ı ile kendisini bir film kahramanı olarak hayal ettiğini ifade etmektedir.

1- **Güngörmez prens** tamlamasında yer alan **güngörmez**[834] sıfatı; *"güneş ışığı almayan (yer)"* anlamında kullanılan bir ifadedir. İfade, bir mekânın durumunu belirtirken burada prens ismini nitelemektedir. Güngörmez sıfatı mısrada **şanssız**, **kısmetsiz** gibi anlamlarda kullanılmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

---

[833] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[834] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Güngörmez prens** tamlaması, **güngörmez** sıfatının göndergesel anlamları dışında kullanılması sonucu mantığa aykırı şekilde kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Güngörmez prens** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Güngörmez prens** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yalnızlığımı belki bir aşk tamamlar:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile iki şey anlatmış olabilir. İlki, yalnızlıktan kurtulması için tek çaresinin bir aşk olduğu; ikincisi ise tamamen yalnızlığa düşmesine imkânsız bir aşkın neden olacağıdır.

1- **Yalnızlığımı bir aşk tamamlar** ifadesi, şairin günlük, doğal dilden uzak, şiir diline özgü şekilde meydana getirdiği yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Yalnızlığımı bir aşk tamamlar** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarmak, onlarda imge ve tasarımlar oluşturmak amacıyla meydana getirdiği özgün ve estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

3- **Yalnızlığımı bir aşk tamamlar** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ne yapsam içimde o eski sinemalar:*** Attilâ İlhan bu şiirinde, kendisini eski filmlerin kahramanları olarak düşünmekte, kendisi ve kahramanlar arasında bir benzerlik kurmaktadır.

Altışar mısradan üç kıta şeklinde oluşan şiirin her altıncı mısra'ında tekrarlanan bu dize, şairin eskiden izlediği filmlerin etkisinden kurtulamadığını anlatmaktadır.

1- **Eski sinemalar içimde** ifadesinde şair, küçük yaşlarda izlediği filmlerin etkisinde kaldığını, o filmleri hiç unutamadığını daha somut bir biçimde dile getirmekte

ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Eski sinemalar içimde** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapmış bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Eski sinemalar içimde** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Eski sinemalar içimde** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle günlük, doğal dilden farklı bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Kanlı bir sarışınla şanghay trenindeyim:*** Attilâ İlhan şiirin bu mısra'ında kendisini bir Çin filminin içinde, Şanghay'a doğru gitmekte olan bir trende, sarışın bir kadınla hayal etmektedir.

1- **Kanlı sarışın** ifadesinde yer alan kanlı sıfatı, kadının tehlikeli birisi olduğu bilgisini okuyucuya/dinleyiciye iletmekte; bu kullanımla **tehlikeli** ve **kanlı** sözcükleri arasında benzerlik kurularak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Kanlı sarışın** tamlaması, **kanlı** sıfatının göndergesel anlamından uzaklaşması ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kanlı sarışın** tamlaması, göstergelerinin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kanlı bir sarışın** ifadesi, göstergelerinin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Takma kirpiklerinde hülyalı dumanlar:*** Yukarıdaki mısrada kendisini Şanghay treninde sarışın bir kadınla hayal ettiğini söyleyen şair, bu mısrada kadınla ilgili bazı bilgiler vermektedir. Kadının takma kirpikli olması, onun bir bar kadını olabileceği ihtimalini akla getirmektedir. Çünkü günlük hayatta takma kirpik takılmaz.

1- **Hülyalı dumanlar** ifadesi, kadının hüzünlü bakışlarını anlatmakta; **hüzün** göstergesi **duman** ile somutlaştırılmaktadır. Attilâ İlhan bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Hülyalı dumanlar** ifadesi, göstergelerinin anlamsal özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Hülyalı dumanlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kadınla ilgili çağrışımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Hülyalı dumanlar** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bitmiyor nedense başlayan hiçbir film:*** Mısra gerçek hayatla bağdaştırıldığında başlayan hiçbir şeyin, ya da hiçbir olayın sonuçlanmaması gibi bir durum söz konusu değildir. Attilâ İlhan bu mısra'ında, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında çekilen filmleri kastederek o dönem dünyada yaşanan acıları, olayları, haksızlıkları hiç unutmadığını anlatmak istemektedir.

1- Mısra, gerçek hayattan kopuk, mantığa aykırı ve yadırgatıcı anlatımı ile doğal dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, şairin okuyucusuna/dinleyicisine tasarımlar iletmek istediği, bu sebeple de sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynadığı estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

kadınlar sonbahar

kadınlar sonbahar yapraklarını dökmeye başlar
titrek dudaklarında sarışın bir keder
nabız kaybolur kan susar dolaşım yavaşlar
sisli bir nebülöz gökte yazılmamış şiirler

dargın sevgililer yalnızlıklarına uzaklaşıyor

anlaşılmaz çocukluğun ortaokullarında ders zilleri
kilitli defterlerde kurutulmuş menekşeler
tehlikeli yolculukların kanat çırpan mendilleri
sazdan saza azalan hicranlı köçekçeler

dünkü delikanlıları yaşlılığa taşıyor

eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle alır yerlerini
deniz kahvelerinde son kadehlerde bulutlar birikir
ılık bir aydınlıkla yıkayıp yorgun ellerini
görgülü ihtiyarlar bir bir ortalıktan çekilir
yaşlandıkça insan dünya başkalaşıyor

Attilâ İlhan bu şiirinde, hayatına girmiş olan kadınlardan yola çıkarak insanların yaşlılığa doğru gidişlerini ve bu yolculukta başkalaşan dünyalarını ele almaktadır.

- ***Kadınlar sonbahar yapraklarını dökmeye başlar:*** Attilâ İlhan şiirinin bu ilk mısra'ında kadınlar ve sonbahar arasında bir bağlantı kurmaktadır. Kadınların sonbahara benzetilmeleri ve sonbahardaki ağaçlar gibi yapraklarını dökmeleri ile yaşlanmaları anlatılmaktadır. Edebiyatımızda sonbahar yaşlılık mevsimi, kış ise son evre, yani ölüm mevsimi olarak sıkça kullanılmakta, şair de mısra'ı ile bu kullanıma örnek oluşturmaktadır.

1- Mısra'ını doğadan yararlanarak meydana getiren şair, kadınları sonbaharda yaprak döken ağaçlara benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Mısrada kadınların yapraklarını dökmeye başlaması ile yaşlanmaya başladıklarını anlatan şair, bu anlatımı ile ayrıca aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği teşkil etmektedir.

3- Mısra, kadınlar ve ağaçlar arasında kurulan bağdaşıklık ile günlük dilden ve ölçünlü dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek, onlara etkileyici bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Titrek dudaklarında sarışın bir keder:*** Attilâ İlhan, geçmişte hayatına giren kadınlardan söz ettiği ve geçip giden zamanı sorguladığı şiirinin bu mısra'ında, kadınların sarışın oldukları bilgisini okuyucuya/dinleyiciye iletmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ve dikkat çeken ifade; **sarışın keder** tamlamasıdır. Kadınların sarışınlıklarını onların hüzünleriyle bağlayan şair, burada **keder** olgusunu somutlaştırarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Sarışın keder** tamlaması, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Sarışın keder** tamlaması, şiir içerisindeki estetik anlatımı ve taşıdığı tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Sarışın keder** tamlaması, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir sapma –

anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nabız kaybolur kan susar dolaşım yavaşlar:*** Bu mısrada, yaşın ilerlemesi ile beliren sağlık sorunları dile getirilmektedir.

1- Mısra'ı ilginç duruma getiren **kan susar** ifadesidir. **Susmak** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında **azalmak** anlamında kullanılmakta; böylelikle ifade ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Kan susar** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek amacıyla oluşturulmuş estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Kan susar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dargın sevgililer yalnızlıklarına uzaklaşıyor:*** Attilâ İlhan'ın bu mısra'ını iki farklı açıdan ele almak mümkündür. İlki, dargın sevgililerin barışmaları ve yalnızlıklarının sona ermesi; ikincisi ise sevgililerin dargın olmaları nedeniyle giderek yalnızlaşmalarıdır.

1- **Yalnızlığa uzaklaşmak** ifadesinde kullanılan **uzaklaşmak** eylemi, ifadenin günlük, doğal dilden uzak, mantığa aykırı bir ifade olmasına neden olmaktadır. Bu sebeple ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği teşkil etmektedir.

2- **Yalnızlığa uzaklaşmak** ifadesi, göstergelerinin imge ve tasarımlarından yararlanılan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Yalnızlığa uzaklaşmak** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Anlaşılmaz çocukluğun ortaokullarında ders zilleri:*** Şiirde geçmişini gözden geçiren, anılarına yönelen ben, bu mısrada çocukluk yıllarına geri dönmektedir.

1- **Anlaşılmaz çocukluğun ortaokulları** tamlaması, anlam bakımından birbirine uygun olmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Anlaşılmaz çocukluğun ortaokulları** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlamak, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Anlaşılmaz çocukluğun ortaokulları** tamlaması, göstergelerinin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tehlikeli yolculukların kanat çırpan mendilleri:*** Burada ölüm, tehlikeli bir yolculuğa; ölünün arkasından sallanan mendiller de kanat çırpan kuşlara benzetilmektedir.

1- **Tehlikeli yolculuklar** tamlaması, dönüşü olmayan yolculuğu, yani **ölüm**ü anlatan bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Tehlikeli yolculuklar** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşarak farklı bir anlam kazanmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Tehlikeli yolculuklar** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici ve estetik bir anlatım sunan, onlarda birtakım çağrışımlar uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Tehlikeli yolculuklar** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Kanat çırpan mendiller** ifadesinde, ölünün arkasından sallanan mendiller anlatılmaktadır. İfadede **mendiller**, kanat çırpan **kuşlar**a benzetilmekte ve bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

6- **Kanat çırpan mendiller** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Kanat çırpan mendiller** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ölüm yolculuğu hakkında tasarımlar sunan, onlarda duygu değeri oluşmasını sağlayan şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Kanat çırpan mendiller** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine aykırı düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dünkü delikanlıları yaşlılığa taşıyor:*** Şiirin teması ile bütünlük gösteren bu mısrada şair, yaşlanmaya başlayan insanları ele alarak aslında kendisini anlatmak istemektedir. Artık eskisi gibi genç olmadığını buruk bir biçimde ifade eden Attilâ İlhan, geçmişe duyduğu özlemi ve hüznünü okuyucusuna/dinleyicisine sezdirmektedir.

1- Dünkü delikanlıları yaşlılığa taşıyan şeyler; şiirin tamamında anlatılan anılar, şarkılar ve ölümlerdir.

Dün[835] sözcüğü; *"bugünden bir önceki gün; geçmiş; bugünden bir önceki günde; kısa bir süre önce"* gibi anlamları bulunan bir sözcüktür. Sözcük burada, **geçmiş** anlamında kullanılmakta ve ifade; **geçmişteki delikanlılar**, **eski delikanlılar** gibi bir anlam kazanmaktadır.

2- **Taşımak**[836] eylemi; *"bir şeyi bir yerden alıp başka bir yere götürmek; üstünde bulundurmak; bir nesnenin ağırlığını yüklenmek; boru, kanal vb. ile sıvı maddeleri bir yerden başka bir yere aktarmak; giymek; mecaz olarak sahip olmak, özellik olarak bulundurmak; mecaz olarak katlanmak, üstlenmek, yüklenmek, çekmek; mecaz olarak duymak, hissetmek"* gibi birkaç farklı anlamı bulunan bir eylemdir. Eylem, bu anlamlarının dışında ulaştırmak, yetiştirmek gibi anlamlarda kullanılmakta; böylelikle mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[835] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[836] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Dünkü delikanlıları yaşlılığa taşıyor** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye estetik ve şiirsel bir anlatım sunduğu, onlara çağrışımlar ilettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dünkü delikanlıları yaşlılığa taşıyor** ifadesi, **taşımak** eyleminin göndergesel anlamları dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle alır yerlerini:*** Attilâ İlhan, pek çok şiirinde olduğu gibi bu şiirinde de duygularını sonbaharın kasvetli ve hüzünlü havasıyla ifadeye çalışmakta; doğadan yararlanmaktadır.

1- **Eylül şehirleri** tamlaması, büyük şehirlerin insanlarda oluşturduğu yalnızlık, mutsuzluk gibi duygularla sonbaharın meydana getirdiği hüznü, mutsuzluğu, melankoliyi bağdaştırarak anlatan bir tamlamadır. Şair, bu tamlaması ile hem gerçek anlamda sonbaharın geldiği bilgisini vermekte; hem de yaşlandıkça yalnızlaşan insanların mutsuzluğuna dikkat çekmektedir.

Eylül şehirleri tamlaması, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Eylül şehirleri** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, estetik anlatımıyla özgün bir ifade örneği olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **Eylül şehirleri** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

4- **Eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle yerlerini alır** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada, şehirlerin herhangi bir şeye hazırlanıyormuşçasına yerlerini almaları, onların insan özelliği kazanmalarına neden olmakta; bu ifade ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

5- **Eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle yerlerini alır** ifadesi, şehirlerin insan özelliği kazanmaları sonucu günlük, konuşma dilinden uzak ve mantığa aykırı bir anlatım olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

6- **Eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle yerlerini alır** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından ziyade ilettikleri imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

7- **Eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle yerlerini alır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Deniz kahvelerinde son kadehlerde bulutlar birikir:*** Attilâ İlhan, şiirin bütününde başvurduğu doğadan bu mısrada da yararlanmakta; bir kimsenin ömrünün son demlerini bulutları kullanarak ifadeye çalışmaktadır.

1- **Deniz kahveleri** tamlaması, deniz kenarlarında bulunan kahveleri kasteden, eksiltili anlatımla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Deniz kahveleri** ifadesi, doğal dilden uzak, şiir diline özgü anlatımı ve estetik ifadesiyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Deniz kahveleri** tamlaması, eksiltili anlatım nedeniyle sözcüklerin arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Son kadehlerde bulutlar birikir** ifadesinde şair, yaşlılığın duygusallaştırdığı insanların her an ağlamaya hazır vaziyetlerini ifadeye çalışmaktadır. Yağmur bulutlarının birden boşalması gibi yaşlılar da aniden gözyaşı dökebilmektedirler. Attilâ İlhan, doğayı kullandığı bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

5- **Son kadehlerde bulutlar birikir** ifadesi, sözcüklerinin gerçek anlamları dışına çıkarılmaları ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Son kadehlerde bulutlar birikir** ifadesi, şairin yaşlılığı ve yaşlılığın acısını, hüznünü estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktarmaya çalıştığı alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Son kadehlerde bulutlar birikir** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleşticileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ilık bir aydınlıkla yıkayıp yorgun ellerini:*** Bu mısrada, ihtiyarların ömürlerinin sonu söz konusu edilmektedir.

1- **Yorgun ellerini ılık bir aydınlıkla yıkayıp** şeklinde nesre çevrilen mısrada ilk dikkat çeken ifade; **yorgun eller** ifadesidir. Uzun bir ömrün kişilerde meydana getirdiği yorgunluk durumu, parça-bütün ilişkisine göre sadece ellere verilmekte; böylelikle aktarma – ad aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yorgun eller** tamlaması, ad aktarması örneği olması sebebiyle günlük, konuşma dilinden uzak bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Yorgun eller** tamlaması, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ve tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Yorgun eller** tamlaması, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Ilık bir aydınlık** ifadesi, dokunma duyu alanından **ılık** sözcüğünün görme duyu alanından **aydınlık** sözcüğünü nitelemesi ile oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Ilık bir aydınlık** ifadesi, anlam olarak birbirinden uzak sözcüklerin bir arada kullanılmaları ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Ilık bir aydınlık** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamlarından ziyade taşıdıkları çağrışımlardan, imge ve tasarımlardan yararlanan estetik bir ifadedir ve

alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Ilık bir aydınlık** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

9- **Yorgun ellerini ılık bir aydınlıkla yıkayıp** ifadesi, gençlik evresini çeşitli anılarla, maceralarla geçirmiş, artık ömrünün son evresinde olan yaşlı insanların bütün nefsî duygulardan arındığını gösteren bir ifadedir. **Yıkamak** eyleminin mısra içerisinde gerçek anlamlarından uzaklaşması ile mısra'ın tamamı alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

10- **Yorgun ellerini ılık bir aydınlıkla yıkayıp** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar ve imgeler sunmak amacıyla, günlük dilden uzak, şiir diline özel şekilde kurulmuş estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

11- **Yorgun ellerini ılık bir aydınlıkla yıkayıp** ifadesi, sözcüklerin tümünün anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

ihtiyarlar balladı

onlara ün mü gelir bazı bir ses mi duyarlar
yumuşak bir kedere ufalır bakışları
idam mahkûmlarıdır aslında ihtiyarlar
ölüme koşullanmış bütün davranışları
yorgun öksürükleri oturup kalkışları
yaşayıp durmaktan gizlice utanırlar
her gece artık gitmek vaktidir sanırlar
geçmiş günlerinden bir destek aranırlar
uysal bir gülümseme tek sızlanışları
idam mahkûmlarıdır aslında ihtiyarlar
ölüme koşullanmış bütün davranışları

yolculuk sabaha mı yoksa akşam üstü mü
aylardan bu ay mı günlerden acaba ne gün
yılan gibi çöreklenmiş bu boğuk kördüğümü
çözebilirsen çöz çözememekten üzgün
kaç kere hesabını çıkarırlar bir ömrün
şu yağmurlu güz dünyadaki son güzü mü
bir daha yiyecek mi yediği şu üzümü
ya uykuda giderse söylemeden son sözünü
ölmek var mı farkına varmadan öldüğünün
yılan gibi çöreklenmiş bu soğuk kördüğümü
çözmeye uğraşırlar çözememekten üzgün

bakılan her resim bütün bir ömrü saklar
ellerini kaldırsalar yıllar dökülüşür
birazdan yalıda sanki buluşacaklar
bir yerde saat çalsa o sevgili görünür
umut heykeli midir ay ışığı örtünür

bir pencere açılsa unutulmuş şarkılar
çocuk bahçelerinden nasıl yankılanırlar
kalkan her vapurda giden bir yolcu var
gönderilen her mektup onları götürür
idam mahkûmlarıdır aslında ihtiyarlar
sabahtan akşama hergün kaç kere ölür

Attilâ İlhan'ın "İhtiyarlar Balladı" adlı bu şiirinin ilginç bir hikâyesi vardır. Şair, 1960'ların sonlarında, Paris'te bulunduğu sıralarda, televizyonda Fransız düşkün evleriyle ilgili bir program seyreder. Görmüş geçirmiş insanların yaşlılıklarındaki hâlleri şairi etkiler. Programın üzerinden on yıl geçer. Değişen dünya ve aile düzenini gözlemleyen şair, çekirdek aile oluşumları ile dışlanan büyükanne, büyükbaba gerçeğiyle yüzleşir. Bunların yanında ölüm olgusunu, insanın ölüm karşısındaki savunmasızlığını, baş eğişini farkeden Attilâ İlhan, tüm bu olayların kendisinde meydana getirdiği duygularla şiirini kaleme alır. İhtiyarlar Balladı şiiri Timur Selçuk tarafından bestelenmiş ve okunmuştur[837].

- ***Yumuşak bir kedere ufalır bakışları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yaşlılığın beraberinde getirdiği hüznü, geçmiş günlere duyulan özlemi konu etmektedir.

1- **Yumuşak keder** tamlaması, yaşlılığın getirdiği hüznün insanı yıkan, bitiren bir hüzün olmadığını, zamanla kabullenilen ve alışılan bir durum olduğunu anlatmak amacıyla kurulmuştur. Attilâ İlhan, soyut bir kavram olan **keder** göstergesini **yumuşak** sıfatı ile birlikte kullanarak somutlaştırma yoluna gitmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Yumuşak keder** tamlaması, göstergelerinin anlam özellikleri arasında uyum bulunmamasından ötürü günlük, doğal dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

---

[837] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 125-126.

3- **Yumuşak keder** tamlaması, şairin okuyucuda/dinleyicide çeşitli imge ve tasarımlar oluşturmak, onlara çağrışımlar sunmak amacıyla sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynadığı estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yumuşak keder** tamlaması, anlam bakımından uyum sağlamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- Mısrada yer alan **ufalmak**[838] eylemi; *"büzülmek, küçülmek"* göndergesel anlamlarında kullanılmaktadır.

- ***İdam mahkûmlarıdır aslında ihtiyarlar:*** Artık gençlik evresini atlatmış, zamanla ölüme yaklaşan yaşlılar, bu mısrada idam mahkûmlarına benzetilmektedir. Yaşlılar da tıpkı idam mahkûmları gibi ölüm vaktinin yaklaşmakta olduğu gerçeğini bilmektedirler.

1- Attilâ İlhan, ihtiyarlar ve idam mahkûmlarını birbirine benzeterek hem benzetilen, hem de benzeyen öğeye yer vermekte; bu kullanımı ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- Mısra, aralarında anlam bakımından bağ kurulamayan göstergelerin benzetme amacıyla bir arada kullanılması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin okuyucuya/dinleyiciye yaşlıların hislerini, durumlarını daha iyi aktarabilmek, onlarda tasarımlar ve duygu değeri oluşturabilmek için estetik şekilde kurduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin ilettikleri tasarımlardan yararlanmak amacıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[838] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Yorgun öksürükleri oturup kalkışları:*** Bu mısrada yaşlıların rahatsızlıklarından, yaşlarının ilerlemesi nedeniyle vücutlarının yorgun olduğundan ve hareketlerinin kısıtlandığından söz edilmektedir.

1- **Yorgun öksürükler** ifadesi, yaşlı insanların çabucak yorulan, zayıflayan ve güçten düşen vücutlarını; bunlara bağlı olarak başlayan hastalıkları anlatan bir tamlamadır. Yorgunluk durumunun insanların vücutlarına değil de öksürüklerine yüklenmesi ile aktarma – ad aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Yorgun öksürükler** tamlaması, anlamsal birleştiriciler ile ayırıcılar arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yorgun öksürükler** tamlaması, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında, taşıdıkları tasarımlardan ve çağrışımlardan yararlanılan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yorgun öksürükler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan, doğal dilden ve ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yaşayıp durmaktan gizlice utanırlar:*** Yaşamaktan utanan kişiler, şiire konu edilen ihtiyarlardır. Elden ayaktan düşen, yorulan, hareketleri yavaşlayan ihtiyarlar ölüm vaktinin gelmesini beklerler ve bu hâlde yaşamaktan utanç duyarlar; ölmek isterler.

1- **Utanmak**[839]; *"onursuz sayılacak veya gülünç olacak bir duruma düşmekten üzüntü duymak, korkmak, mahcup olmak; sıkılmak; çekinmek"* gibi üç farklı anlama sahip olan bir eylemdir. Eylem mısrada ilk anlamıyla yer almaktadır. Attilâ İlhan, **yaşamaktan utanmak** ifadesi ile olumlu ve olumsuz kavramları bir arada kullanarak mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Yaşamaktan utanmak** ifadesi, yaşlıların duygularını daha iyi şekilde yansıtmak amacıyla oluşturulmuş estetik ve şiirsel bir ifadedir; ifade böylelikle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

[839] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Yaşamaktan utanmak** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters gelmesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Uysal bir gülümseme tek sızlanışları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile yaşlıların yaşamlarına karşı gizli bir isyan, çaresiz bir direniş içerisinde olduğunu anlatmakta; bu durumu da gülümseyişlerine bağlamaktadır.

1- **Tek sızlanışları uysal bir gülümseme** şeklinde nesir olarak ifade edilebilen mısra, anlam ve biçim olarak dikkat çekmektedir.

Sızlanış[840] sözcüğü; *"sızlanma işi; yakınma, şikâyet"* gibi anlamları bulunan bir ifadedir.

Uysal[841] sözcüğü ise; *"başkalarına kolayca uyabilen, sözlerini dinleyip karşı gelmeyen, yumuşak başlı; başkalarına kolayca uyabilen, sözlerini dinleyip karşı gelmeyen, yumuşak başlı bir biçimde"* gibi anlamlara sahip olan bir sözcüktür. Sözcük, günlük konuşmada, insanların davranışlarını belirtmek amacıyla kullanılırken burada gülümsemeyi nitelemekte ve anlam değişmesine uğramaktadır. **Uysal** sözcüğü, göndergesel anlamlarından uzaklaşıp **zorla**, **zoraki** gibi anlamlar kazanmakta ve bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Uysal bir gülümseme** ifadesi, **uysal** sözcüğünün anlamlarında yapılan değişiklik ile doğal dilden uzak, mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Uysal bir gülümseme** ifadesi, yaşlıların hâllerinden duydukları memnuniyetsizliği okuyucuya/dinleyiciye net ve estetik bir şekilde aktaran, çağrışımlar ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[840] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[841] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Uysal bir gülümseme** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yılan gibi çöreklenmiş bu boğuk kördüğümü:*** Attilâ İlhan'ın burada *"yılan gibi çöreklenmiş"* dediği şey; ölümün ihtiyarları ne zaman ve nerede yakalayacağı sorusudur. Sürekli olarak ölümü ve ölüm zamanlarını düşünen yaşlılar, bu cevabı bilinmeyen soruyla meşguldürler. Ancak ne yaparlarsa yapsınlar, ölüm vakitlerini asla bilemeyeceklerini de bilirler.

1- Attilâ İlhan, **yılan gibi çöreklenmiş boğuk kördüğüm** ifadesinde, gibi benzetme ilgecini kullanarak benzetme sanatı örneği oluşturmaktadır.

2- **Yılan gibi çöreklenmiş boğuk kördüğüm** ifadesinde, **boğuk kördüğüm** olarak anlatılan şey, **ölüm vakti**dir. Şair, kavramlar arasında bağ kurup benzetme yaparak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Boğuk kördüğüm** ifadesinde yer alan **boğuk**[842] sözcüğü; *"kısılmış (ses)"* anlamında kullanılan bir ifadedir. **Boğuk kördüğüm** ifadesi, hem boğuk sözcüğü ile kördüğüm göstergesi arasında anlam olarak ilişki kurulamamasından; hem de ifadenin tamamının ölüm vaktini kastetmesinden dolayı, dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Boğuk kördüğüm** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu vermek, onlarda imge ve tasarımlar meydana getirmek amacıyla oluşturulmuş, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Boğuk kördüğüm** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayrıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kaç kere hesabını çıkarırlar bir ömrün:*** Hayatlarının son dönemecine gelmiş olan insanlar, sık sık geçmişe dönerek hatalarını, yanlışlarını, aldıkları doğru kararları hatırlar ve muhakeme yaparlar.

---

[842] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Geçmişe dair yapılan bu muhakeme şair tarafından, halk arasında da çokça kullanıldığı gibi **hesap çıkarmak** şeklinde ifade edilmektedir. Koca bir ömürde yaşananların sorgulanması durumu, **ömrün hesabını çıkarmak** ifadesi ile anlatılmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Ömrün hesabını çıkarmak** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle konuşma diline aykırı, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Ömrün hesabını çıkarmak** ifadesi, şiir içerisindeki anlatımı, estetik oluşumu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Ömrün hesabını çıkarmak** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek amacıyla, anlam bakımından uyum sağlamayan göstergelerin bir arada kullanılması ile oluşmuş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yılan gibi çöreklenmiş bu soğuk kördüğümü:*** Attilâ İlhan, yukarıdaki mısrada **boğuk** olarak nitelediği kördüğümü, burada **soğuk** olarak nitelemektedir. Yukarıdaki mısrada olduğu gibi, bu mısrada da şairin üzerinde durduğu **kördüğüm** sözcüğü, ihtiyarların gelmesini bekledikleri **ölüm vakti**dir.

1- Ölüm vaktinin bir kördüğüme benzetilmesi, hiçbir zaman çözülemeyecek bir bilmece olmasından kaynaklanmaktadır. Attilâ İlhan, burada **soğuk kördüğüm** ve **ölüm vakti** arasında bir benzerlik oluşturmakta, böylelikle bir aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Şair, **yılan gibi çöreklenmiş** ifadesi ile yukarıda açıklanan mısrada olduğu gibi benzetme sanatı örneği vermektedir.

3- **Soğuk körüdüğüm** ifadesi, gerek ölüm vaktini karşılayarak aktarma örneği olmasından; gerekse sözcüklerin anlamları arasında ilişki bulunmamasından ötürü ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- **Soğuk kördüğüm** ifadesi, sözcüklerin taşıdıkları anlamlardan ziyade, ilettikleri imge ve tasarımlar bakımından önem gösteren, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Soğuk kördüğüm** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir şekilde bağdaştırılması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Bakılan her resim bütün bir ömrü saklar:*** Fotoğraflar, bütün bir ömrün belgeleri gibidirler. Bir insanın geçmişi, anıları fotoğraflarla belgelenir ve geçmiş, bir anlamda fotoğraflar sayesinde geleceğe taşınır. İhtiyarlar için fotoğrafların ayrı bir kıymeti vardır; her yaşlı anılarına geri dönebilmek için sakladığı fotoğraflarına sık sık bakar.

1- Attilâ İlhan, bütün bir hayatın resimlerde durduğunu anlattığı mısra'ında anlam bakımından uyumsuz sözcükleri bağdaştırarak ölçünlü dil kurallarının dışında bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkileyebilmek, onlarda çeşitli tasarımlar oluşturabilmek adına şiir diline özel olarak meydana getirdiği estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ellerini kaldırsalar yıllar dökülüşür:*** Mısra, yaşlıların eski gençlik zamanlarına dönmek istediklerini anlatmaktadır.

1- Attilâ İlhan, **ellerini kaldırsalar yıllar dökülüşür** ifadesi ile mecazî bir anlatım sergilemektedir. İhtiyarlar, sanki ellerini gökyüzüne doğru kaldırsalar geçmiş, güzel günler onlara geri gelecektir, böyle hissetmektedirler.

Attilâ İlhan, **yıllar dökülüşür** ifadesinde, yılları dökülebilen bir nesneye, belki yapraklara benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Yıllar dökülüşür** ifadesinde, dökülmek eylemine gelen **–ş** işteşlik eki, yılların dökülme eylemini beraber yaptıklarını ortaya koyan bir ektir. Ancak, dilimizde böyle bir kullanım söz konusu olmadığından, **dökülüşmek** eylemi şairin tasarrufunda meydana getirilmiş olmaktadır. Bu sebeple ifade; sapma – sözcüksel sapma türüne örnek oluşturmaktadır.

3- **Yıllar dökülüşür** ifadesi, yapısındaki sözcüksel sapma ve deyim aktarması örnekleri ile konuşma diline ve ölçünlü dil kurallarına aykırı bir anlatım özelliği göstermekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Yıllar dökülüşür** ifadesi, şairin özgün anlatımı ile oluşturulmuş, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

- ***Umut heykeli midir ay ışığı örtünür:*** Bu mısrada, yaşlı bir erkeğin gençlik zamanlarında yaşadığı bir aşkı ve bu aşkın kahramanı olan bir kadını hatırladığı görülmektedir. Şiirin şairin olgunluk döneminde kaleme alındığı düşünüldüğünde, eski sevgilisini hatırlayanın **ben**, yani şairin kendisi olduğu anlaşılmaktadır.

1- Mısrada **umut heykeli** olarak kendisinden bahsedilen **eski sevgili**dir. Attilâ İlhan, kurduğu bu benzerlik ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Umut heykeli** tamlaması ile **umut** sözcüğünden somut bir nesne gibi bahseden şair bu kullanımı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

3- **Umut heykeli** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Umut heykeli** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye eski sevgilinin şaire neler hissettirdiği konusunda çağrışımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Umut heykeli** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaştırılmaları, bağdaştırılma şekillerinin değiştirilmeleri gibi nedenlerle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

6- **Ay ışığı** olarak yine kendisinden bahsedilen **eski sevgili**dir. Attilâ İlhan, ay ışığına **örtünmek** eylemini de yükleyerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

7- **Ay ışığı örtünür** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasında ilişki kurulamayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

8- **Ay ışığı örtünür** ifadesi, göstergelerin ilettikleri tasarım ve imgelerden yararlanılan, şiir diline uygun, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

9- **Ay ışığı örtünür** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Kalkan her vapurda giden bir yolcu var:*** Bu mısrada, yaşlı insanların ölümü söz konusu edilmektedir.

1- **Vapur** sözcüğü, **tabut** anlamında kullanılmakta; nesneler arasında benzerlik oluşturularak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Kalkan her vapur** ifadesi, **vapur** göstergesinin göndergesel anlamı dışında kullanılması ile konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kalkan her vapur** ifadesi, benzetmeli ve sanatlı anlatımı, şiire kazandırdığı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Kalkan her vapur** ifadesi, **vapur** sözcüğünün anlamının değiştirilmesi ile dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada yer alan **yolcu** göstergesi, **ölü**yü karşılayan bir ifadedir ve bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

6- **Yolcu var** ifadesi, **yolcu** göstergesinin göndergesel anlamlarında yapılan değişiklik ile mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Yolcu var** ifadesi, mısra ile bütünlük sağlayan, estetik kaygıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Yolcu var** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidildiği için sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(İdam mahkûmlarıdır aslında ihtiyarlar)***

Sabahtan akşama hergün kaç kere ölür: Anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısrada, şiirinin tamamında işlenen tema tekrarlanarak, ihtiyarların tıpkı idam mahkûmları gibi ölümü beklediği ve bu bekleyişin onları nasıl derinden yaraladığı anlatılmaktadır.

1- **Sabahtan akşama hergün kaç kere ölür** ifadesi, ihtiyarların ölüm vakitlerinin gelmesini bekledikleri anlarda hissettiklerini anlatan bir ifadedir. Şair, bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Sabahtan akşama hergün kaç kere ölür** mısra'ı, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılarak farklı bir anlam kazanmaları ile doğal dilin dışında oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sabahtan akşama hergün kaç kere ölür** mısra'ı, şairin ihtiyarların yaşadıklarını, hissettiklerini daha iyi ve sanatsal bir biçimde anlatmak amacıyla oluşturduğu şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sabahtan akşama hergün kaç kere ölür** mısra'ı, sözcüklerin anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarınının dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

ah

yüzünün yarısı göz kadife yansımalı
bulutlu siyah ah bulutları eflâtun
o boy aynasından çıktı fransız malı
vişne asidi vardı tadında rujunun
ah sinema yıldızı filân olmalı
ağızlığı kristal son derece uzun

bir kibrit çakıldı mı ah yağmurluklu kız
alevinden anlamlı dumanlar üfürüyor
ah çocuk yüzünde gül goncası ağız
saçlarından incecik su tozu dökülüyor
sığınak gibi derin ağaçlar gibi yalnız
karartma başlamış ışıklar örtülüyor

ellerinde ruh gibi ah portakal kokusu
kırkmaları morsalkım göz kapakları saydam
çok vapurun battığı bir liman orospusu
bir hırsla öptüm ki ah ölürüm unutamam
ay ışığında deniz akordeon solosu
pırıl pırıl yaşadım üç dakika tastamam

görkemli çadırında italyan lunaparkın
sanki zeytin düşürür yerlere gözlerini
ah tahtına kurulmuş bol sakallı bir kadın
sutyenler tutmuyor çılgın göğüslerini
kaşları ip incesi kumral kirpikleri kalın
kim görse şaşırır sakalının süslerini

tavana asılmış sosyalist saçlarından
ah sabah sabah omuzları kan içinde
işkence sonrası genç bir kadın militan

yığınlar uğulduyor hummalı gençliğinde
adı bile çıkmamış dudaklarından
doğru yaşadığının sımsıkı bilincinde

Attilâ İlhan "Ah" isimli bu şiirinde tanıştığı, etkilendiği ve aşk yaşadığı kadınları birbirlerine zincirleme ekleyerek anlatmaktadır. Şiir, Ahmet Kaya tarafından bestelenmiş ve okunmuştur[843].

- ***Yüzünün yarısı göz kadife yansımalı***

Bulutlu siyah ah bulutları eflatun: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısra'ında, gençlik zamanlarında hoşlandığı iri, siyah gözlü, güzel bir kadından söz etmektedir. Kadının gözlerini tasvir eden şair, büyük gözlü olduğunu vurgulayarak onun çekici bir kadın olduğu bilgisini okuyucuya/dinleyiciye iletmektedir.

1- **Yüzünün yarısı kadife yansımalı göz** ifadesi, birkaç farklı açıdan önem taşımaktadır. Öncelikle şair, kadının iri gözlerinin parlaklığını kadife kumaşın parlaklığı ile bağdaştırarak göstergeler arasında benzerlik oluşturmakta ve aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yüzünün yarısı kadife yansımalı göz** ifadesi, gerek gözlerin parlaklığı ile kadife kumaşın parlaklığı arasında bağ kurulması ile, gerek gözlerin iriliğinin mübalağalı bir şekilde anlatılması ile yadırgatıcı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Yüzünün yarısı kadife yansımalı göz** ifadesi, şairin kadının etkileyici tarafını estetik bir dille anlattığı, şiir diline uygun bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yüzünün yarısı kadife yansımalı göz** ifadesi, sözcüklerin aralarında anlam bütünlüğü olmamasına rağmen bağdaştırılmaları sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[843] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 126.

5- **Bulutlu (göz) siyah ah bulutları eflatun** ifadesi, kadının gözlerinin siyah olduğunu ve içinde eflatun hareler bulunduğunu anlatan bir ifadedir. **Bulut** göstergesi ile **hare**leri anlatan şair, bu anlatımı ile göstergeler arasında benzerlik oluşturarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Bulutlu (göz) siyah ah bulutları eflatun** ifadesi, **bulut** ve **hare** göstergeleri arasında kurulan bağ ile günlük konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Bulutlu (göz) siyah ah bulutları eflatun** ifadesi, tasvirli ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

8- **Bulutlu (göz) siyah ah bulutları eflatun** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir kibrit çakıldı mı ah yağmurluklu kız***

Alevinden anlamlı dumanlar üfürüyor: Şiirinde, hayatındaki birkaç farklı kadından söz eden şair, bir önceki mısralarda sinema yıldızı gibi güzel ve çekici bir kadından bahsederken, bu mısralarda daha çocuksu bir başka kadını konu etmektedir.

1- Mısradaki **anlamlı dumanlar** ifadesi önem taşıyan ve dikkat çeken bir ifadedir. Yağmurluklu kızın sigarasını üflerken anlamlı dumanlar çıkarması, onun davetkâr birisi olduğu bilgisini vermektedir. **Anlamlı dumanlar** ifadesi, dilde daha önce kullanılmamış, şaire özgü yeni bir ifadedir ve yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Anlamlı dumanlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye yağmurluklu kız ile ilgili çeşitli çağrışımlar sunan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Anlamlı dumanlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına uygun düşmeyen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ah çocuk yüzünde gül goncası ağız:*** Yağmurluklu kızdan bahsettiği bu mısralarda, onun çocuksu bir görünüme sahip olduğu bilgisini veren şair, ağız şeklini ufaklığı bakımından gül goncasına benzetmektedir.

1- **Gül goncası ağız** ifadesinde gül goncası kendisine benzetilen öğe, ağız göstergesi ise benzeyen öğe olarak kullanılmakta; bununla güzel benzetme sanatı örneği meydana getirilmektedir.

2- **Gül goncası ağız** ifadesi, **gonca** ve **ağız** göstergeleri arasında oluşturulan benzerlik ile günlük, doğal dilden uzak, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Gül goncası ağız** ifadesi, yapısındaki güzel benzetme sanatı ile estetik bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Gül goncası ağız** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Saçlarından incecik su tozu dökülüyor:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile yağmurluklu kızın saçlarının parlaklığını anlatmak istemektedir.

1- Mısrada yer alan **su tozu** tamlaması, şairin kadının saçlarındaki parlaklığı anlatmak için meydana getirdiği yeni bir ifadedir. **Parlaklık** ve **su tozu** ifadeleri arasında benzerlik oluşturan şair bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Su tozu** ifadesi, hem göstergelerinin göndergesel anlamlarından uzaklaşması, hem de birlikte başka bir anlamı karşılamaları ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Su tozu** ifadesi, şairin şiir dilini zenginleştirmek ve okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak amacıyla meydana getirdiği estetik bir alışılmamış

bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Su tozu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kırkmaları morsalkım göz kapakları saydam:*** Attilâ İlhan, şiirin bu mısra'ında bir başka kadından söz etmektedir. Bahsettiği kadının kâküllerini mor çiçekler açan bir sarmaşığa benzeten şair, göz kapaklarını ise derisinin çok ince olmasından ötürü saydam olarak nitelendirmektedir.

1- **Kırkmaları morsalkım** ifadesinde yer alan **kırkma**[844] sözcüğü; *"kırkmak işi; ucu kesilip alnın üstüne bırakılan saç"* gibi iki farklı anlamda kullanılan bir sözcüktür. Sözcük mısrada kâkül anlamında kullanılmakta; **kâkül**, **morsalkım**a benzetilmekte ve bu kullanımla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Kırkmaları morsalkım** ifadesinde, *"sarmaşık"* anlamına gelen ve ayrı yazılan **mor salkım**[845] ifadesinin birleşik yazılması, ifadenin sapma – yazınsal sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Kırkmaları morsalkım** ifadesi, anlam olarak birbirinden farklı göstergeler arasında oluşturulan benzerlik ile doğal dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Kırkmaları morsalkım** ifadesi, şairin benzetme amaçlı meydana getirdiği estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Çok vapurun battığı bir liman orospusu:*** Attilâ İlhan, bu mısra'ında genç kadını bir liman orospusu olarak nitelemekte; onun gençliğine, güzelliğine kanan erkekleri de dalgalı denizlerde batan vapurlar olarak görmektedir.

1- Şair, kadına aşık olan ve ve bu aşktan zarar gören erkekleri denizlerde batan vapurlara benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

---

[844] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[845] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Çok vapurun battığı bir liman (orospusu)** ifadesi, yapısındaki benzetme ile birbirine uzak sözcükler arasında bağ oluşturulduğundan alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Çok vapurun battığı bir liman (orospusu)** ifadesi, göstergelerin ilettiği imge ve tasarımlardan yararlanan, okuyucuda/dinleyicide çağrışımlar uyandıran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Çok vapurun battığı bir liman (orospusu)** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile oluşmuş, ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Pırıl pırıl yaşadım üç dakika tastamam:*** Attilâ İlhan burada ve buna bağlı mısralarda, uğruna cefalar çeken aşıklarından bahsettiği kadını öptüğünü söylemekte ve bu anın kendisi için mutluluk verici bir an olduğunu belirtmektedir.

1- **Pırıl pırıl**[846] ikilemesi; *"çok parlak, çok ışıklı; çok temiz, tertemiz; çok yeni; parlak bir biçimde; mecaz olarak birikimli, eksiği olmayan, geleceği parlak"* anlamlarında nesneler veya insanlar için kullanılan bir ifadedir. Attilâ İlhan, üç dakika içinde yaşadığı mutluluğu ve heyecanı **pırıl pırıl** şeklinde değerlendirerek ikilemenin anlamından sapmasına neden olmakta ve bu anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Pırıl pırıl yaşadım** ifadesi, şairin mutluluğunu, sevincini ve heyecanını farklı ve estetik şekilde ifade ettiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Pırıl pırıl yaşadım** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sutyenler tutmuyor çılgın göğüslerini:*** Şair, burada kendisinden söz ettiği kadının iri göğüslerinden söz etmektedir.

---

[846] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- Mısrada yer alan **çılgın** sözcüğü göndergesel anlamlarının dışında; **büyük** anlamında kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, büyük ve çılgın göstergeleri arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Çılgın göğüsler** tamlaması, **çılgın** sözcüğünün göndergesel anlamları dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Çılgın göğüsler** tamlaması, şairin şiir dilini kuru anlatımdan uzak tutmak ve zenginleştirmek amacıyla oluşturduğu estetik bir ifadedir ve ifade; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Çılgın göğüsler** ifadesi, anlam bakımından uyum sağlamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile meydana gelmiş yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir ifadedir; ifade bu sebeplerle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kaşları ip incesi kumral kirpikleri kalın:*** Şair burada, gençlik zamanlarında aşık olduğu bir kadının bazı özelliklerinden söz etmektedir.

1- **Kaşları ip incesi** ifadesinde kadının **kaşları** ile **ip** arasında incelik bakımından benzerlik oluşturan Attilâ İlhan, benzeyen ve benzetilen öğelere yer verdiği ifadesi ile güzel benzetme örneği meydana getirmektedir.

2- **Kaşları ip incesi** ifadesi, birbirinden farklı göstergeler arasında bağ oluşturulduğu için konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kaşları ip incesi** ifadesi, kadının kaşlarını okuyucunun/dinleyicinin zihninde daha iyi canlandırmak amacıyla meydana getirilmiş sanatlı ve estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kaşları ip incesi** ifadesi, güzel benzetme sanatı nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Tavana asılmış sosyalist saçlarından:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile birlikte aşık olduğu bir başka kadından bahsetmeye başlamaktadır. Bu kadın, uzun ve dağınık saçlı, sosyalist bir kadındır. Bir işkence yöntemiyle tavana asılmıştır.

1- **Sosyalist saç** tamlaması ile kadının sosyalist olduğundan söz eden şair, sosyalistlerin görünüşleri ile ilgili de bilgi vermektedir. Bu mısra ile sosyalist kadınların saçlarını her zaman açık bıraktıklarını, hiç toplamadıklarını düşünmek mümkündür.

Sosyalist saç ifadesi, parça – bütün ilişkisine dayanan bir anlatımdır ve aktarma – ad aktarması örneği olmaktadır.

2- **Sosyalist saç** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle mantık dışı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Sosyalist saç** ifadesi, şairin hem kadın hakkında bilgi verdiği, hem etkileyici bir anlatım sunduğu estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sosyalist saç** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yığınlar uğulduyor hummalı gençliğinde:*** Bu mısrada, saçlarından tavana asılan sosyalist kadının bu durumuna şahit olanların kendi aralarında konuştuklarından söz edilmektedir.

1- **Yığınlar uğulduyor** ifadesinde yer alan **yığın**[847] göstergesi *"pek çok kimsenin bir araya gelmesi sonucu oluşan kalabalık"*; **uğuldamak**[848] eylemi ise; *"sürekli gürültülü, boğuk ve anlaşılmaz ses çıkarmak; kişinin zaman zaman duyduğu rahatsız edici, boğuk ses"* gibi anlamları olan bir eylemdir. Yığın sözcüğü açıklanan anlamıyla kullanılırken, **uğuldamak** eylemi anlam değişmesine uğramakta; **fısıldamak**, **konuşmak** gibi eylemleri karşılamaktadır. **Yığınlar uğulduyor** ifadesi bu sebeplerle

[847] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[848] http://tdkterim.gov.tr/bts/

alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yığınlar uğulduyor** ifadesi, şiire kattığı değer ve estetik yönü ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Yığınlar uğulduyor** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Adı bile çıkmamış dudaklarından)***

Doğru yaşadığının sımsıkı bilincinde: Attilâ İlhan, birbirleriyle ilişkili olan bu iki mısrada, sosyalist kadının işkence gördüğü sırada herhangi bir konuda bilgi vermediğini, hatta adını dahi söylemediğini belirtmekte; doğruları ile yaşadığını ifade etmektedir.

1- **Sımsıkı bilincinde** ifadesi, aslında kadının herhangi bir bilgi vermemek için ağzını sımsıkı kapattığını kasteden bir ifadedir. Şair, göstergeleri birbirine bağlayarak, kavramlar arasında bağ oluşturarak **bilinç** sözcüğünü somutlaştırmakta ve bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Sımsıkı bilincinde** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına ters şekilde kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sımsıkı bilincinde** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli çağrışımlar sunmayı hedefleyen estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sımsıkı bilincinde** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

yeşil bir kuştum

yeşil bir kuştum bir zamanlar
nasıl bir yeşil biber yeşili
şimşekli göklerde uçardım
sadece rüzgârla ilgili

anlarsa halimden kuşlar anlar
artık uçamamaktan kederli
sıcak denizlerde bıraktığım
umutsuzluktan handiyse deli

ömründe bir kere olsun uçanlar
bir daha yeryüzüne dönmemeli
ya güneş yakmalı ya yıldırım
ya sıcak yağmurlarda erimeli

kuşları boşlukta bir hiç sayanlar
hiçten fazla mıdırlar çok şüpheli
bulutlardan şöyle bir göz atarım
yer benek benek onlarla kirli

Attilâ İlhan bu şiirinde, kendisi ile yeşil bir kuş arasında bağ oluşturarak dünyaya ve insanlara farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. Şair, kendisini kuş olarak tanımlarken aslında gençlik zamanından, hareketli ve heyecanlı hâlinden bahsetmekte, yaşlandıktan sonra ise bu durumun değiştiğini ve yaşlı bir kuş gibi artık uçamadığını dile getirmektedir.

- ***Yeşil bir kuştum bir zamanlar***

Nasıl bir yeşil biber yeşili: Şair mutlu, hareketli günlerini anımsarken kendisini özgür bir kuş olarak tanımlamaktadır.

1- Attilâ İlhan, kendisi ve kuş arasında kurduğu benzerlik ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yeşil bir kuştum** ifadesi, şairin kendisini bir zamanlar kuş olarak nitelediği, gündelik kullanımdan ve dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yeşil bir kuştum** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek amacıyla meydana getirdiği, özgün bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yeşil bir kuştum** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak ve onlarda çeşitli çağrışımlar oluşturmak amacıyla meydana getirilmiş, sözcükler arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Biber yeşili (kuştum)** ifadesi, kuşun rengi ile biber arasında bağ oluşturan bir güzel benzetme örneğidir.

6- **Biber yeşili (kuştum)** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun olmaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Biber yeşili (kuştum)** ifadesi, imge ve tasarımlar ileten, ortak dilde kullanılmayan, şiir diline özel bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneği olmaktadır.

8- **Biber yeşili (kuştum)** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sıcak denizlerde bıraktığım***

Umutsuzluktan handiyse deli: Şair bu iki mısrada, yaşlılığının getirmiş olduğu mutsuzluğundan ve umutsuzluğundan söz etmektedir.

1- **Sıcak denizlerde bıraktığım umutsuzluk** ifadesi ile **umutsuzluk** olgusunu somutlaştıran Attilâ İlhan, bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Sıcak denizlerde bıraktığım umutsuzluk** ifadesi, umutsuzluk olgusunun somut şekilde anlatılmasıyla günlük dilden ve dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Sıcak denizlerde bıraktığım umutsuzluk** ifadesi, şairin okuyucusuna/dinleyicisine imge ve tasarımlar sunmak, onlara duygu aktarmak amacıyla meydana getirdiği estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sıcak denizlerde bıraktığım umutsuzluk** ifadesi, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ömründe bir kere olsun uçanlar***

(Bir daha yeryüzüne dönmemeli): Bu iki mısrada, özgürlüğü daha önceden tatmış olan insanların artık hiçbir şekilde tutsak kalamayacakları, bir başka kişinin boyunduruğu altında yaşayamayacakları anlatılmaktadır.

1- Mısrada yer alan ve uçmak eylemini gerçekleştiren **uçanlar** sözcüğü göndergesel anlamlarının dışında, **özgürlüğü bilen**, **tanıyan** anlamlarında kullanılmakta ve bu anlatımla sözcükler arasında ilgi kurulmaktadır. Attilâ İlhan böylelikle, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Ömründe bir kere olsun uçanlar** ifadesi, **uçanlar** göstergesinin göndergesel anlamları dışında, farklı bir göstergeyi karşılaması neticesinde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ömründe bir kere olsun uçanlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, özgün ve estetik bir ifadedir; alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştıma türüne örnektir.

4- **Ömründe bir kere olsun uçanlar** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişikliğe gidilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kuşları boşlukta bir hiç sayanlar***

Hiçten fazla mıdırlar çok şüpheli: Kuşların boşlukta olması durumu, onların gökyüzünde özgürce hareket etmeleri anlamındadır. Şair, mısra'ında bu özgürlükten rahatsız olanları ve özgür insanları kınayanları eleştirmektedir.

1- Mısradaki **boşluk** sözcüğü **gökyüzü** anlamında kullanılmakta; bu kullanımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Hiç saymak** ifadesi ise *"önemsememek, önem vermemek"* anlamlarında kullanılan **hiçe saymak**[849] deyiminden örneksenerek oluşturulmuş bir ifadedir. Şair, deyimin yapısında değişiklik oluşturarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

3- İlk mısra, gerek **boşluk** sözcüğünün gerçek anlamı dışında kullanılması, gerek sözcüksel sapma örneği ile ölçünlü dil kurallarından uzaklaşan bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

4- İlk mısra, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar oluşturmak amacıyla günlük dilden uzak şekilde ve estetik amaçla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- İkinci mısrada yer alan **hiçten fazla mıdırlar** ifadesi, şairin diğer insanları kınadığını ve eleştirdiğini gösteren, sözcüklerinin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Hiçten fazla mıdırlar** ifadesi, Attilâ İlhan'ın özgün yorumu ve şiirsel anlatımıyla meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

7- **Hiçten fazla mıdırlar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

---

[849] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

genel grev

şehirde ne olduysa birden saatler durdu
sokak lambaları deli sarı patladılar
canavar düdükleri uğulduyordu
üç sehpa kuruldu üç adam asıldılar
genç bir kız bir mavi timsah doğurdu

sessizliği büyütüyor radyo pilonları
dudak dudağa değse yangın parlayacak
bir yıldırım tutuklamış telefonları
musluklarda ıslıklar sular akmayacak
özgür ve bağımsız sokakta çöp bidonları

bu nasıl şey gerçi kımıldamıyor nabız
dil simsiyah sarkmış gözler buzlu cam
oysa yürek nurdan kocaman bir yıldız
kan hâlâ sıcak iştahlı duman duman
karşıtların birliği mi yaşadığımız

"Genel Grev" adlı bu şiir 12 Mart olayının etkisiyle kaleme alınmıştır. Şair, 12 Mart olayından sonra yaşanan baskının, olayların emekçi sınıfın sürekli grev hâlinde olması ile aşılabileceğini tahayyül etmekte ve bu hayalini şiire yansıtmaktadır[850].

"Genel Grev" şiiri, konu itibariyle bölümün daha önceki şiirlerinden ayrılır. Önceki şiirlerde kendisini ve anılarını, aşklarını anlatan şair, bu şiir ile birlikte dünya ve toplum sorunlarına eğilir; **ben**e ait dünya görüşünü yansıtmaya başlar[851]. Şiir, bu bakımdan önem arz etmektedir.

[850] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 126-127.
[851] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 170.

- ***Sokak lambaları deli sarı patladılar:*** Sokak lambalarının yansıttığı ışığın rengini tarif etmek amacıyla kullanılabilecek olan sarı sözcüğü, burada patlamak eyleminin zarfı durumunda kullanılmaktadır. Şair, bu mısra'ını 12 Mart olayının şiddetini ve gerilimini yansıtmak amacıyla oluşturmaktadır.

1- **Deli sarı patladılar** ifadesi, sokak lambalarının aniden nasıl patladığını anlatan değişik, daha önce rastlanmamış bir ifadedir. **Deli sarı** tamlaması, ışığın yüksekliğini, fazlalığını anlatmakta; **deli** göstergesi göndergesel anlamlarından sıyrılarak **fazla**, **çok**, **şiddetli** gibi anlamları karşılamaktadır. Attilâ İlhan bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Deli sarı patladılar** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle meydana gelmiş, günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Deli sarı patladılar** ifadesi, 12 Mart olayının gerilimini okuyucuya/dinleyiciye estetik şekilde yansıtan, onlarda çeşitli imge ve tasarımlar oluşmasını sağlayan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Deli sarı patladılar** ifadesi, anlam bakımından birbirinden uzak olan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Genç bir kız bir mavi timsah doğurdu:*** Bu mısra da şiirin diğer mısraları gibi 12 Mart döneminin gerilimli havası okuyucuya/dinleyiciye yansıtılmaktadır. Şair, yaşanan olaylar karşısındaki şaşkınlığını ve olayların mantığa uymadığını bu mısra'ı ile dile getirmektedir.

1- **Mavi timsah** tamlaması, günlük hayattan kopuk, şiir diline özel olarak oluşturulmuş bir ifadedir. Attilâ İlhan meydana getirdiği bu tamlama ile olayların mantıksızlığına ve olanaksızlığına vurgu yapmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek vermektedir.

2- **Mavi timsah** tamlaması, şairin okuyucuya/dinleyiciye üstü kapalı bilgiler verdiği, onlarda çağrışımlar uyandırdığı, şiir diline uygun bir alışılmamış bağdaştırma –

sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Mavi timsah** tamlaması, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan iki göstergenin bir arada kullanılması ile medyana gelmiş, mantığa ve dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

4- **Genç kız mavi timsah doğurdu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Genç kız mavi timsah doğurdu** ifadesi, Attilâ İlhan'ın yaşananları kabullenemeyişini ve bunlar karşısındaki şaşkınlığını şiirsel şekilde dile getirdiği, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

6- **Genç kız mavi timsah doğurdu** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapıldığı için ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sessizliği büyütüyor radyo pilonları***

Dudak dudağa değse yangın parlayacak: Anlam olarak birbiriyle ilgili olan bu iki mısrada, radyo kulelerinin birbirleriyle çarpışmaları hâlinde çıkabilecek olan yangından söz edilmektedir.

1- **Radyo pilonları sessizliği büyütüyor** şeklinde nesir olarak ifade edilebilen mısrada yer alan **pilon**[852] sözcüğü; *"kule biçiminde ayak, madenî direk; eski Mısır anıtyapılarında taçkapısını oluşturan dört yüzü som yapı"* şeklinde açıklanmaktadır.

Radyo pilonları sessizlik oluşturmak için değil, ses yaymak için kullanılmaktadır. Şair, bu mısra'ı ile 12 Mart döneminde yapılan yayın sansürlerini kastetmiş olmalıdır. Radyolar yayın yapıyor fakat; yaşanan olaylar hakkında herhangi bir bilgi verilmiyor. Attilâ İlhan, üstü kapalı şekilde oluşturduğu mısra'ı ile yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir ifade oluşturduğundan ilk mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

[852] http://tr.wiktionary.org/

2- **Radyo pilonları sessizliği büyütüyor** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onları düşünmeye sevk etmek ve onlara tasarımlar iletmek amacıyla ve estetik kaygıyla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Radyo pilonları sessizliği büyütüyor** ifadesi, göstergelerin anlam özelliklerinin birbirine aykırı olması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Dudak dudağa değse yangın parlayacak** mısra'ında kendisinden bahsedilen radyo kuleleridir. Çarpışmaları durumunda çıkabilecek olan yangından söz edilirken, **yangın** ve **alev** göstergeleri arasında ilgi oluşturulduğundan aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

5- Dudak dudağa değse yangın parlayacak mısra'ı, **yangın parlayacak** ifadesinin ölçünlü dil kurallarına uygun olmaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- Dudak dudağa değse yangın parlayacak mısra'ındaki **yangın parlayacak** ifadesi, Attilâ İlhan'ın şiirini günlük konuşma dilinden uzak tuttuğu, özgün ve estetik bir ifadedir. İfade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştrma türüne örnek olmaktadır.

7- Dudak dudağa değse yangın parlayacak mısra'ında yer alan **yangın parlayacak** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum sağlanamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Bir yıldırım tutuklamış telefonları:*** Mısra, 12 Mart döneminde uygulanan sansür ve baskıları dile getiren bir mısradır.

1- Mısrada **yıldırım** olarak kastedilen, 12 Mart döneminin **yönetici**ler**i**dir. Şair, bu anlatımıyla göstergeler arasında bağ oluşturarak aktarma – deyim aktarması örneği vermektedir.

2- **Yıldırım telefonları tutuklamış** ifadesinde, telefonların hükumet tarafından kesildiğini anlatan şair, **yıldırım** ve **tutuklamak** ifadelerini gerçek anlamlarından uzaklaştırarak anlatımın alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Yıldırım telefonları tutuklamış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye dönemin sosyal ve siyasal durumu ile ilgili çağrışımlar ileten, estetik şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yıldırım telefonları tutuklamış** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışına çıkarılması ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dil simsiyah sarkmış gözler buzlu cam:*** Şair bu mısra'ında, 12 Mart döneminde asılarak idam edilen kişileri tasvir etmektedir.

1- **Gözler buzlu cam** ifadesinde, ölen kişilerin donuklaşan gözleri buzlu bir cama benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen her iki öğenin kullanılması ile güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Gözler buzlu cam** ifadesi, birbirinden farklı sözcüklerin aralarında ilgi kurulması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözler buzlu cam** ifadesi, idam edilen kişilerin görünüşlerini net ve estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözler buzlu cam** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun düşmemesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Oysa yürek nurdan kocaman bir yıldız:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, 12 Mart döneminde idam edilenlerin iyi ve temiz kalpli, sağlam kişilikli insanlar olduğundan söz etmektedir.

1- **Nurdan kocaman bir yıldız, yürek** ifadesinde **yürek** sözcüğü **yıldız**a benzetilmekte; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Nurdan kocaman bir yıldız, yürek** ifadesi, yapısındaki güzel benzetme sanatı ile anlam olarak birbirinden farklı sözcükler arasında ilgi oluşturulması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nurdan kocaman bir yıldız, yürek** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından ziyade ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Nurdan kocaman bir yıldız, yürek** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, estetik bir ifade meydana getirmek amaçlarıyla ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kan hâlâ sıcak iştahlı duman duman:*** Attilâ İlhan bu mısrada, asılarak idam edilen kişilerin henüz vücutlarının soğumadığını ifadeye çalışmaktadır.

1- **İştahlı**[853] sözcüğü; *"iştahı olan, boğazlı; istekli, arzulu; isteyerek"* gibi anlamlarda kullanılan bir sözcüktür. Şair, **iştahlı kan** tamlaması ile henüz yaşam belirtilerinin sona ermediğini, kanın soğumadığını ifade etmektedir. Ancak; **iştahlı** sözcüğünün gündelik yaşamda insanlar için kullanılması, burada **kan** ismini nitelemesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- **İştahlı kan** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İştahlı kan** ifadesi, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayıran, şiire estetik yön katan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İştahlı kan** tamlaması, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına uzak olarak oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma

---

[853] http://tdkterim.gov.tr/bts/

örneğidir.

5- **İştahlı duman duman kan** ifadesi, kanın hâlâ sıcak olduğunu anlatırken, onu üzerinden dumanlar çıkan bir yemeğe benzetmektedir. Bu anlatımla yaşam isteği vurgulanmış olabilir.

metropol

su duydum camları dinledim
şehir birdenbire bulut
telefon boş çalıyor
yağmuru içtim serinledim
gökyüzü hızla alçalıyor

bir kibrit çaksam / aman ha
parlayabilir bütün şehir
alevler elektrik denizi
altın dişli bir kahkaha
karanlıkta yaldızlı izi

vizonlu gece asansörleri
aynalar dudak boyası
sokakta geçer ömürleri
hırsız ve polis tayfası
fahişelerin kovduğu

sinemalar boşalınca son
filmi gözlerine almış gider
yanlışlığına kalabalık
bir kere bozulmasın racon
bıyığı terlememiş itler
sokakta yol keser artık

tren durdu / inen ben değilim
ayak sesleri bir başkasının
sedyede öteki götürülüyor
yağmuru içtim serinledim
içerde sevdiğim sarışın
üşütmüş fena öksürüyor

Attilâ İlhan "Genel Grev" ile başka konulara geçtiği bölümün bu şiirinde, büyük şehirlerin gerilimli yaşantısından söz etmektedir. Şiirinde farklı hayatları işleyen şair, büyük şehirlerin çarpık yaşantılarından, arka sokaklarında olan olaylardan bahsetmektedir.

- ***Su duydum camları dinledim:*** Şair, şiirin bu ilk mısra'ında yağan yağmurun sesini dinlediğinden söz etmektedir.

1- **Su duydum** ifadesi, eksiltili anlatım sonucu meydana gelmiş bir ifadedir. Şair, su sesi duyduğunu daha önce rastlanmamış bir şekilde belirterek alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Su duydum** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin dikkatini çekmek, şiire estetik bir yön kazandırmak gibi nedenlerle kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Su duydum** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucunda ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Camları dinledim** ifadesinde şair, evinin pencerelerinden dışarıyı, sokağı dinlediğini anlatmakta; meydana getirdiği eksiltili anlatımla yine bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

5- **Camları dinledim** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek ve hareketlendirmek amacıyla oluşturulmuş estetik bir anlatımdır ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Camları dinledim** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirlerine ters gelmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Telefon boş çalıyor:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, birisini telefonla aradığını ancak telefona cevap veren olmadığını anlatmaktadır.

1- Mısrada yer alan **boş**[854] sözcüğü; *"içinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan, dolu karşıtı; görevlisi olmayan (iş, görev); yapılacak işi olmayan, işsiz; mecaz olarak anlamsız; mecaz olarak bilgisiz; mecaz olarak bir işe yaramayan, yararsız; mecaz olarak habersiz, hazırlıksız bir biçimde"* gibi birçok anlamı bulunan bir sözcüktür.

Boş çalmak ifadesi, telefonu açan kimsenin bulunmadığını anlatırken, **boş** sözcüğü gerçek anlamlarından uzaklaşmaktadır. Bu sebeplerle, **boş çalmak** ifadesi bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Telefon boş çalıyor** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşturulmuş, ortak dilde kullanılmayan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Telefon boş çalıyor** ifadesinde sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından ifade, sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gökyüzü hızla alçalıyor:*** Attilâ İlhan bu mısrada, vaktin ilerlemesi ve gecenin gelmesi ile birlikte gökyüzünün yeryüzüne daha yakın göründüğünü ifade etmektedir.

1- **Alçalmak**[855] eylemi; *"alçak duruma gelmek, yüksekten aşağı doğru inmek; mecaz olarak insanın değeri azalmak"* gibi iki farklı anlamı bulunan bir ifadedir. Eylem mısrada, ilk göndergesel anlamı ile yer almaktadır.

Ancak, gökyüzünün alçalması gibi bir durum gerçek hayatta mümkün olmadığından mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, şiiri ilgi çekici hâle getiren, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması ile mantığa aykırı şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma

[854] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[855] http://tdkterim.gov.tr/bts/

örneğidir.

- ***Bir kibrit çaksam / aman ha***

Parlayabilir bütün şehir: Birbirini takip eden bu mısralarda şehrin bir kibritle tutuşabileceğini söyleyen şair, şehir içerisindeki elektrik akımının yoğunluğunu vurgulamak istemektedir.

1- **Bir kibrit çaksam bütün şehir parlayabilir** ifadesi, gerçek anlamda mümkün olamayacak bir durumu anlattığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Bir kibrit çaksam bütün şehir parlayabilir** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Bir kibrit çaksam bütün şehir parlayabilir** ifadesi, sözcüklerin anlam özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alevler elektrik denizi:*** Şair, şehrin bir kibritle yanabileceğini hayal ederken alevleri de elektrik denizi olarak nitelemekte, alevlerin büyüklüğünü bu şekilde anlatmaktadır.

1- **Alevler elektrik denizi** mısra'ında, **alevler** benzeyen öğe; **elektrik denizi** de kendisine benzetilen öğe olarak kullanılmaktadır. Mısra böylelikle güzel benzetme örneği olmaktadır.

2- **Alevler elektrik denizi** mısra'ı, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle konuşma dilinden uzak, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Alevler elektrik denizi** mısra'ı, göstergelerin ilettikleri çağrışımlardan ve tasarımlardan yararlanılan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Alevler elektrik denizi** mısra'ı, birbirinden farklı göstergeler arasında ilişki kurulması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Altın dişli bir kahkaha***

Karanlıkta yaldızlı izi: Anlam olarak birbirine bağlı olan bu iki mısrada, gece karanlığında altın dişleriyle kahkaha atan bir kişiden söz edilmektedir.

1- **Altın dişli kahkaha** ifadesi, eksiltili anlatım sonucu mantığa ve dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Altın dişli kahkaha** ifadesi, şiire estetik bir yön kazandıran, okuyucunun/dinleyicinin zihninde çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştrma örneğidir.

3- **Altın dişli kahkaha** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- İkinci mısrada anlatılan ve karanlıkta yaldızlı iz bıraktığı söylenen şey, altın dişli kahkahadır. Aslında, kahkaha atan kişinin dişleri gece vakti yaldızlı bir şekilde parlamakta iken şairin meydana getirdiği bu ifade, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- Bir bütünlük oluşturan her iki mısra, dikkat çekmek amacıyla ve estetik kaygıyla meydana getirilerek alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturulmaktadır.

6- Her iki mısrada yer alan göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılması, ifadenin tamamının sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasına neden olmaktadır.

- ***Vizonlu gece asansörleri:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, geceleri çalışan hayat kadınlarından söz etmektedir.

1- **Vizon**[856]; *"sansargillerden, kürkü çok beğenilen bir memeli türü, mink; bu hayvanın kürkünden yapılan"* anlamlarına gelen bir sözcüktür.

Vizonlu gece asansörleri ifadesi, kürk giymiş hayat kadınlarını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Vizonlu gece asansörleri** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılması sonucu doğal dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Vizonlu gece asansörleri** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ile tasarımlar ve şiire kattığı estetik anlatım ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Vizonlu gece asansörleri** ifadesi, aralarında ilgi bulunmayan birbirinden farklı sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dudaklar kanlı bir buğu:*** Şair bu mısrada, hayat kadınlarının sürdükleri kırmızı renkteki rujları kastetmektedir.

1- **Kanlı bir buğu** ifadesi, kadınların dudaklarındaki **kırmızı ruj**u anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Kanlı bir buğu** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları, ifadenin günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Kanlı bir buğu** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kanlı bir buğu** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[856] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Sinemalar boşalınca son***
  Filmi gözlerine almış gider

Yanlışlığına kalabalık: Bu üç mısrada, bir filmin bitiminin ardından sinema salonunu terk eden insanların ruh hâlleri yansıtılmaya çalışılmaktadır. Şair, büyük, kalabalık bir şehirde yaşayan insanların aslında ne kadar yalnız olduklarını anlatmak istemektedir.

1- **Sinemalar boşalınca kalabalık son filmi gözlerine almış yalnışlığına gider** şeklinde nesre çevrilebilen bu ifade, pek çok bakımdan önem taşımaktadır.

Son filmi gözlerine almış ifadesi, insanların filmden ne kadar etkilendiğini anlatmaya çalışan, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Son filmi gözlerine almış** ifadesi, şairin şiirini zenginleştirmek ve ona estetik bir yön kazandırmak amacıyla oluşturduğu özgün ifadelerden biridir. İfade, sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Son filmi gözlerine almış gider** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Kalabalık yanlışlığına gider** ifadesi, insanların yanlış bir yaşam biçimi seçtiklerini ifade etmektedir. **Yanlışlığa gitmek** ifadesi, sözcüklerin aralarında anlam ilşkisi bulunmadığı için, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- Attilâ İlhan, **kalabalık yanlışlığına gider** ifadesinde kullandığı **yanlışlık** sözcüğünü **yalnızlık** sözcüğü yerine de seçmiş olabilir. Bu durumda yanlışlık ve yalnızlık göstergeleri arasında ilgi oluşturulduğundan aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmiş olmaktadır.

6- **Kalabalık yanlışlığına gider** ifadesi, şairin okuyucuyu/dinleyiciyi düşünmeye sevk ettiği, onlarda imge ve tasarımlar oluşturduğu yeni bir anlatımdır ve alışılmamış

bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

7- **Kalabalık yanlışlığına gider** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

hiç olmazsa, birisi…

sonbaharın en kalın düdükleri
uğuldar eylül serinliğinde
sokaklar törenle demir alır
camların buğulanıp üşüdükleri
o rüya belirsizliğinde
şehir insanı ansızın bırakır

sonsuz martıların döküldükleri
leylâk karanlığının perdesinde
yolculuklar öncelik kazanır
soğuk tabancaların öksürdükleri
oteller canlanır her zil sesinde
insan insanı ölümünden tanır

duvarlar nasıl yeraltı örgütleri
yumrukları sıkılmış afişlerinde
kan köpüğü bir yağmur boşanır
siyasal tutukluların örtündükleri
ve geceyarısını her geçişlerinde
hayal meyal bir devrim yaşanır

polislerin alıp götürdükleri
eski sanıkların son ifadesinde
bir büyük yorgunluk imzalanır
gündelik işlerin öldürdükleri
umutların kederli listesinde
hiç olmazsa birisi ayakta kalır

Attilâ İlhan bu şiirine, siyasî suçlardan ötürü tutuklanmış kişileri konu almaktadır. Şair, şiirde toplumcu – gerçekçi düşünceye göre ülkemizde yaşanan siyasal sorunları ve bunların topluma yansıyışını dile getirmektedir.

- ***Sonbaharın en kalın düdükleri:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, sonbahar mevsiminin yağmur gibi belli başlı bir başka doğa olayından, rüzgârından bahsetmektedir.

1- **Sonbaharın en kalın düdükleri** mısra'ında kastedilen rüzgârlardır. Şair, göstergeleri birbirine aktararak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Sonbaharın en kalın düdükleri** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile meydana gelmiş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sonbaharın en kalın düdükleri** ifadesi, şiiri kuru ve yalın anlatımdan kurtaran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sonbaharın en kalın düdükleri** ifadesinde göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynayan şair, bu anlatımıyla sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

- ***Sokaklar törenle demir alır:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında yaklaşan sonbahar mevsiminden söz ederek, yaz mevsiminde insanlarla dolu olan sokakların artık tenhalaştığını anlatmak istemektedir.

1- Mısrada yer alan **demir almak**[857] ifadesi; *"gemi yola çıkmak için çapasını denizden çekmek, gitmeye hazırlanmak; mecaz olarak ölmek, çekip gitmek"* gibi farklı anlamları bulunan bir ifadedir.

Attilâ İlhan, insanların sonbaharla birlikte evlerine çekildiklerini, sokakların boşaldığını söylediği mısra'ında, aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

[857] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Sokaklar törenle demir alır** ifadesi, **sokaklar** göstergesinin **insanları** kastederek anlam aktarmasına uğraması ile meydana gelmiş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sokaklar törenle demir alır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan estetik bir anlatımdır ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sokaklar törenle demir alır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Camların buğulanıp üşüdükleri***
  O rüya belirsizliğinde

Şehir insanı ansızın bırakır: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu üç mısrada, gece vakti uykuya dalan insanların şehirle olan irtibatlarının kopmasından söz edilmektedir.

1- **Camların buğulanıp üşüdükleri** ifadesinde, dışarıdaki soğuk havanın etkisiyle evin iç cephesindeki camların buğulanmasından söz edilmekte ve camlara canlılara, insanlara ait **üşümek** eylemi verilmektedir.

İfade, camların **üşümek** eylemini yüklenmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği olmaktadır.

2- **Camların buğulanıp üşüdükleri** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Camların buğulanıp üşüdükleri** ifadesi, şairin şiir diline kazandırdığı yeni ve özgün bir ifadedir. İfade, estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Camların buğulanıp üşüdükleri** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinin değiştirilmesi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir

sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Rüya belirsizliği** ifadesi, insanın uyku hâlinde iken etrafta olan biteni algılamaması durumunu anlatmaktadır.

6- **Şehir insanı ansızın bırakır** ifadesinde, insanların uyku hâlinde iken şehirden kopmaları anlatılmaktadır. Şair şehre **bırakmak** eylemini yükleyerek ona insan özelliği vermekte; bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

7- **Şehir insanı ansızın bırakır** ifadesi, şehrin insan özelliği kazanması ile mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir anlatım olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

8- **Şehir insanı ansızın bırakır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, şiire kattığı sanatlı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

9- **Şehir insanı ansızın bırakır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Leylâk karanlığının perdesinde:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile, güneşin doğmaya yakın olduğu bir vakitten söz etmiş olmalıdır.

1- **Leylâk karanlığının perdesinde** mısra'ında şair, güneşin doğmak üzere olduğu bir vakitte gökyüzünün yarı aydınlık hâlini **leylâk karanlığı** olarak tanımlamakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Leylâk karanlığının perdesinde** ifadesinde yer alan **perde** sözcüğü, gerçek anlamlarının dışında, **zaman** anlamında kullanılmaktadır. Şair, **perde** ve **zaman** göstergelerini birbirine aktararak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

3- **Leylâk karanlığının perdesinde** ifadesi, yapısındaki deyim aktarmaları ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Leylâk karanlığının perdesinde** ifadesi, sözcüklerin anlamlarında değişikliğe gidilerek okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmeyi amaçlayan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Leylâk karanlığının perdesinde** ifadesi, göstergelerinin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Soğuk tabancaların öksürdükleri:*** Attilâ İlhan bu mısrada, tabancaların ateşlenmesini kastetmektedir.

1- **Soğuk tabancaların öksürdükleri** mısra'ında yer alan **soğuk**[858] sözcüğü; *"sevimsiz veya yersiz, antipatik"* mecaz anlamıyla; **öksürmek**[859] eylemi ise; *"solunum yolları zarlarının rahatsızlığı sebebiyle akciğerlerdeki havayı birdenbire ve gürültülü bir sesle dışarı vermek"* göndergesel anlamında kullanılmaktadır. Şair, tabancalara insanlara özgü özellikler vererek onları kişileştirmekte ve bu kullanımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, tabancaların insan özelliği almaları neticesinde ortak konuşma dilinden uzak, mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

---

[858] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[859] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***İnsan insanı ölümünden tanır:*** Attilâ İlhan, şiirinin tamamında bahsettiği siyasî olayların bir bölümüne bu mısrada değinmektedir. Siyasî olayların ve kargaşanın çok fazla olduğu bu dönemde, gerçekleşen ölümler ve ölümlerin birbirine benzerliği okuyucuya/dinleyiciye aktarılmak istenen düşüncedir.

1- Attilâ İlhan, **insanların birbirlerini ölümlerinden tanıdıklarını** söylerken, pek çok insanın ölüm şeklinin aynı olduğu hususuna dikkati çekmek istemektedir. Şair, bu düşüncesini birbirinden bağımsız sözcükleri bir araya getirmek suretiyle okuyucuya/dinleyiciye aktarmakta, böylece alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısrada göstergelerin göndergesel anlamlarından çok, ilettikleri imge ve tasarımlardan, çağrışımlardan yararlanılmakta; bu anlatımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturulmaktadır.

3- Mısra, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışında meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Duvarlar nasıl yeraltı örgütleri:*** Bu mısrada, cezaevlerinin siyasal suçlularla dolmasından ve tıpkı bir yeraltı örgütüne benzemesinden söz edilmektedir.

1- Attilâ İlhan, **duvarları yeraltı örgütleri** olarak tanımlayarak her iki gösterge arasında benzerlik kurmakta; bu anlatımıyla güzel benzetme örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, göstergelerin birbirlerine benzetilmesi ile ortak dilden ayrı olarak meydana gelmiş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye cezaevleri ile ilgili bazı çağrışımlar ileten, şiirsel anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştircileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Kan köpüğü bir yağmur boşanır:*** Bu mısrada, 12 Mart ve 12 Eylül gibi kanlı dönemler hatırlatılarak o dönemde vurularak öldürülen siyasîlerden söz edilmektedir.

1- **Kan köpüğü yağmur** ifadesinde, vurularak öldürülen insanların kanlarının adeta yağmur gibi oluk oluk aktığından söz edilirken, her iki gösterge arasında benzerlik oluşturulmakta, bu kullanımla güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- **Kan köpüğü yağmur** ifadesi, göstergelerin birbirlerine benzetilmesi ile ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kan köpüğü yağmur** ifadesi, insanların vurulma anlarında akan kanları okuyucunun/dinleyicinin hayalinde canlandıran, şiir diline uygun bir ifadedir; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kan köpüğü yağmur** ifadesi, imge ve tasarımlar iletmek için göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Siyasal tutukluların örtündükleri:*** Bu mısrada, işledikleri siyasal suçlardan ötürü hapishanelere konulan kişilerden söz edilmektedir.

1- **Örtünmek**[860] eylemi; *"kendi üzerine bir şey örtmek; kadın, dinî açıdan görünmesi sakıncalı olan yerlerini örtmek"* gibi anlamlarda sözlüklerde yer alan bir eylemdir. Eylem mısrada, bunların dışında kullanılarak suçluların cezaevlerine kapatıldıklarını anlatmaktadır. **Örtünmek** eyleminin gerçek anlamlarından uzaklaştırılması ile mısra alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek için kurgulanmış, estetik anlatımlı bir ifadedir. Böylelikle mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, **örtünmek** eyleminin farklı bir anlamı karşılaması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[860] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Bir büyük yorgunluk imzalanır:*** Bu mısra ile ilgili diğer mısralarda, sanıkların sorguya alındıklarından söz edilmektedir. Burada ise, sorgunun ne derece yorucu olduğu hususundan bahsedilmektedir.

1- **Büyük yorgunluk imzalanır** ifadesinde, soyut bir durum olan **yorgunluk** ifadesi, önündeki **büyük** sıfatı ve yüklemi olan **imzalanmak** eylemi ile somut olarak ifade edilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Büyük yorgunluk imzalanır** ifadesi, sanıkların sorgu sırasında ne kadar yorulduklarını ve hırpalandıklarını okuyucuya/dinleyiciye şiire uygun bir dille aktaran, onlarda tasarımlar oluşmasını sağlayan estetik bir anlatımdır. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Büyük yorgunluk imzalanır** ifadesi, yapısındaki somutlaştırma örneği ile ortak dilden ve dil kurallarından uzak şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gündelik işlerin öldürdükleri***

Umutların kederli listesinde: Bu iki mısrada, günlük işlerini yapmakla yükümlü olan insanların, bu işler içerisinde geleceğe dair umutlarını yitirdiklerinden söz edilmektedir.

1- **Gündelik işlerin öldürdükleri umutların kederli listesi** ifadesi, birçok açıdan önem taşımakta ve dikkat çekmektedir.

Gündelik işlerin öldürdükleri umutlar ifadesinde kullanılan **öldürmek**[861] eylemi; *"mecaz olarak yok olmasına, ortadan kalkmasına, azalmasına yol açmak"* anlamıyla mısrada yer almakta ve günlük işlerin geleceğe dair umutları nasıl yok ettiğini anlatmaktadır.

[861] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Umutların kederli listesi** ifadesi, geleceğe dair yapılması düşünülen; fakat gerçekleştirilemeyeceği bilinen istekleri anlatan bir ifadedir. Şair, meydana getirdiği bu anlatımla **umut** sözcüğünü somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Umutların kederli listesi** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Umutların kederli listesi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye duygu aktarımı sağlayan, onlarda çağrışımlar uyandıran estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Umutların kederli listesi** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile ölçünlü dil kurallarından ayrılan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

kar kasidesi

uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları
atlayıp dağıtırlar telâşlarıyla ürperen karları
sihirli bir lambadır bardaktaki güller gecede

yıldızlar donmuş göllere düşen buz billurları
düşten geyikler kudurtur kızıl buğulu kurtları
bir ulumadır kanlı / açlıkları uzar gecede

duman dumana kaybolur kar ışığında kısrakları
nedir saklı bir özlem midir kızak çıngırakları
geçen yüzyıldan kalma bulutlu bir pencerede

köpekler mi sarmıştır kar uykusunda koruları
yankılanır saltanatlı bir geçmişten av boruları
yalan değildir yaşanmıştır kimbilir ne zaman nerede

dinmez boşluklarda karın soğuk ve sürekli ısrarı
yumuşak hantallığıyla kaplayışı uçurumları
kül mavisi bir pus ufka bir perde çeker de

kayıp kervanlar belirir uyandırıp korkunç hanları
duyulur batmış şehirlerin boğuk sabah ezanları
kılıç gibi bir mehtabın yarattığı o depremde

getirip akla çocukluktan bilinmez hangi soruları
kar gecesi uyandırır ölüme değin korkuları
yalnızlık bir samanyoludur genişler düşüncede

Attilâ İlhan, bu bölümün son şiiri olan “Kar Kasidesi”ni Prenses Zinia’ya ithaf etmiştir. Şiir, şairin Ankara’da olduğu bir dönemde, Firuzan isimli arkadaşı ile bir oyun oynamaları sonucunda kaleme alınmıştır.

Oyuna göre şair ve Firuzan eski Rusya'dan tanışmaktadır. Firuzan, ünlü Prenses Zinia, Attilâ İlhan ise, hassa ordusu uhlan alayından Kolonel Mitia'dır. Bir oyun olarak başlayan bu iş, daha sonra Firuzan'ın İstanbul'a dönmesiyle mektuplara taşınmış, sonra da şair tarafından şiirleştirilmiştir. Şiir, kış mevsimi ve kar manzarası üzerine kuruludur[862].

- ***Uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları:*** Bu mısrada **uzun rüzgârlar** tamlamasıyla rüzgârların süresinin uzunluğu dile getirilmektedir. Şair, rüzgârları karanlığa dağılan sansarlar olarak nitelemektedir.

1- **Uzun rüzgârlar** tamlamasında eksiltili anlatım söz konusudur. Şair, ifadesini **uzun süren rüzgârlar** şeklinde de oluşturabilecekken, şiir içerisindeki anlatımını göz önünde bulundurarak **süren** ifadesini kaldırmakta; böylelikle **uzun rüzgârlar** tamlamasının alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- **Uzun rüzgârlar** tamlaması, şiir dili için oluşturulmuş, günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Uzun rüzgârlar** tamlaması, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları** mısra'ında, rüzgârların karanlığa dağılması ile sansarların hareketleri arasında bağ kurulmakta; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verilerek güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

5- **Uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları** ifadesinde birbirine benzetilen göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

6- **Uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kış mevsiminde gece vakti esen rüzgârları tasvir eden, onlarda çağrışımlar uyandıran estetik anlatımlı bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[862] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 127-128.

7- **Uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları** ifadesi, göstergelerinin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Uzun rüzgârlar karanlığın dalgın sansarları)***

Atlayıp dağıtırlar telâşlarıyla ürperen karları: İlk mısrada, geceleyin çevrede esmekte olan rüzgârlar, karanlıkta ortaya çıkan sansarlara benzetilmekte; ikinci mısrada da rüzgârların hızlıca esmeleriyle karların dağıldığı anlatılmaktadır. Karanlığın dalgın sansarları olan rüzgârlar, telâşlarıyla ürperen karları dağıtmışlardır.

1- **Karanlığın dalgın sansarları uzun rüzgârlar atlayıp ürperen karları telâşlarıyla dağıtırlar** şeklinde nesre çevrilen ifadede, rüzgârlarla sansarlar arasında benzerlik oluşturularak güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

2- İlk mısra hakkında yukarıda geniş bir açıklama yaptıktan sonra, ikinci mısra'a baktığımızda, **ürperen karlar** tamlamasının dikkat çektiğini görmekteyiz.

Ürperen karlar tamlamasında, karların hızlıca esen rüzgârlarla sağa sola savrulmaları, insanlara özgü olan **ürpermek** eylemi ile anlatılmakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Ürperen karlar** tamlaması, karların insan özelliği kazanmaları neticesinde ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Ürperen karlar** tamlaması, kış mevsiminin manzarasını estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Ürperen karlar** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Sihirli bir lambadır bardaktaki güller gecede:*** Bu mısrada, bardak içindeki güller, geceyi aydınlatan kırmızı bir lambaya benzetilmekte; her iki nesnenin renkleri arasında benzerlik yapılmaktadır.

1- **Bardaktaki güller sihirli bir lambadır** ifadesindeki bardaktaki güller benzeyen öğe; sihirli bir lamba ise kendisine benzetilen öğe olarak kullanılmakta; bu anlatımla güzel benzetme sanatı örneği verilmektedir.

2- **Bardaktaki güller sihirli bir lambadır** ifadesi, aralarında bağ kurulamayan göstergelerin birbirlerine benzetilmeleri sonucunda dil kurallarına ters şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bardaktaki güller sihirli bir lambadır** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan, çağrışımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bardaktaki güller sihirli bir lambadır** ifadesi, birbirinden farklı göstergelerin bağdaştırılmak istenmesi ile meydana gelmiş yadırgatıcı, ortak dilden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yıldızlar donmuş göllere düşen buz billurları:*** Bu mısrada Attilâ İlhan, yıldızların görüntülerinin göllere yansımasını ifadeye çalışmaktadır.

1- Mısrada **yıldızlar**ın **buz billurları** olarak nitelenmesi ile her iki gösterge arasında bağ oluşturulmakta ve güzel benzetme sanatı örneği yapılmaktadır.

2- Mısrada yer alan **düşmek** eylemi, gerçek anlamlarından farklı olarak **yansımak**, **aksetmek** gibi anlamlarda kullanılmaktadır. Mısra, gerek yapısındaki güzel benzetme örneği, gerek düşmek eyleminin farklı anlamlar kazanması ile ortak konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, kış mevsiminde tabiatın görüntüsü ile ilgili tasavirlerde bulunulan, estetik ve şiir diline uygun bir ifadedir. Böylelikle mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaştırılmaları, birbirinden farklı olan sözcüklerin bağdaştırılmaları gibi nedenlerle ölçünlü dil kurallarından sapmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Düşten geyikler kudurtur kızıl buğulu kurtları:*** Bu mısrada, aç kalan vahşi kurtların karınlarını doyurmak için geyikler hayal ettikleri anlatılmaktadır.

1- **Düşten geyikler** tamlamasında yer alan **düş**[863] sözcüğü; *"mecaz olarak gerçek olmayan şey, imge"* anlamında kullanılmaktadır.

2- **Kızıl buğulu kurtlar** tamlaması, kurtların ne derece vahşi olduklarını ifadeye çalışan bir tamlamadır. **Vahşi** ve **kızıl buğu** kavramları arasında bağ kurulması ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

3- **Kızıl buğulu kurtlar** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışına çıkıp başka bir anlam kazanmaları ile meydana gelmiş, ortak dile aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Kızıl buğulu kurtlar** tamlaması, Attilâ İlhan'ın özgün ve estetik ifadelerinden biridir. Şair, bu tamlaması ile Rusya'nın karlı ve sessiz gecelerini okuyucunun/dinleyicinin zihninde canlandırmakta, anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

5- **Kızıl buğulu kurtlar** tamlaması, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir ulumadır kanlı / açlıkları uzar gecede:*** Bu mısrada, tüm gün aç kalan kurtların gece de yiyecek bir şey bulamamalarından ve açlıklarının giderek artmasından söz edilmektedir.

1- **Kanlı bir ulumadır** ifadesinde kurtların vahşiliklerinden söz eden şair, göstergeler arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kanlı bir ulumadır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

---

[863] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Kanlı bir ulumadır** ifadesi, kurtların davranışları ile ilgili çağrışımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kanlı bir ulumadır** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Açlıkları gecede uzar** ifadesinde, kurtların bütün gece aç oldukları anlatılmak istenmekte, gecenin uzun sürmesiyle kurtların açlıklarının arttığı ifade edilmektedir. **Uzamak**[864] eylemi ifade içerisinde; *"çok zaman tutmak, uzun sürmek"* göndergesel anlamlarıyla kullanılmaktadır.

- ***Duman dumana kaybolur kar ışığında kısraklar:*** Bu mısrada, kısrakların hızla koşmaları neticesinde karda gözden kaybolmaları anlatılmaktadır.

1- **Duman dumana kaybolur** ifadesinde, kısrakların koşuşu sırasında karların havaya kalkarak, bir duman görüntüsü çizdiği anlatılmaktadır. İfade, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Duman dumana kaybolur** ifadesi, şairin şiir diline estetik bir yön kazandırmak, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak gibi amaçlarla oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Duman dumana kaybolur** ifadesi, sözcüklerin mantığa ve dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Kar ışığı** ifadesinde karların beyaz renginin geceyi aydınlattığı anlatılmakta; aralarında ilişki kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile alışılmamış bağdaştırma örneği verilmektedir.

---

[864] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Kar ışığı** ifadesi, Rusya'nın karla kaplı görüntüsünü estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye yansıtan, onlarda çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Kar ışığı** ifadesindeki sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi, ifadenin sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasını sağlamaktadır.

- ***Köpekler mi sarmıştır kar uykusunda koruları:*** Kış mevsiminin hüküm sürdüğü Rusya'da, kimsenin bulunmadığı, sessiz korularda köpeklerin dolaştığından söz edilmektedir.

1- **Kar uykusunda korular** ifadesinde, boş, kimsesiz koruların kar uykusunda olmalarından söz edilerek onlara insan özelliği verilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme meydana getirilmektedir.

2- **Kar uykusunda korular** ifadesi, koruların insan niteliği kazanmaları sonucu meydana gelmiş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kar uykusunda korular** ifadesi, Attilâ İlhan'ın kış mevsiminde Rusya'ya dair bir resim çizdiği, estetik bir anlatımdır ve anlatım, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Kar uykusunda korular** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yankılanır saltanatlı bir geçmişten av boruları:*** Attilâ İlhan eski Rusya'yı anlattığı şiirinin bu mısra'ında, Rusya'da daha önceleri gösterişli bir yaşamın hüküm sürdüğünü, o zamanlarda yaşanan bolluk bereketin bir anı olarak geleceğe taşındığını söylemektedir.

1- **Saltanatlı bir geçmişten av boruları yankılanır** şeklinde nesir olarak ifade edilebilen mısra, gerçek hayattan uzak, şiir için meydana getirilmiş bir ifadedir. Sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uymaması, mısra'ın tamamının alışılmamış

bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, şairin okuyucuya/dinleyiciye etkili bir anlatım sunmak ve onlarda Rusya'nın tarihi hakkında bazı çağrışımlar oluşturmak amacıyla şiirsel şekilde meydana getirilmiş bir ifadedir. Bu sebeplerle mısra, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü dil kurallarına uzak şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dinmez boşluklarda karın soğuk ve sürekli ısrarı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kar yağışının sürdüğünü ve dinecek gibi olmadığını anlatmaktadır.

1- **Karın soğuk ve sürekli ısrarı boşluklarda dinmez** şeklinde nesre çevrilen mısrada, boşluk olarak kendisinden bahsedilen gökyüzüdür. Attilâ İlhan, **gökyüzü** ve **boşluk** göstergeleri arasında kurduğu ilişki ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Israr**[865] sözcüğü; *"direnme, ayak direme, üsteleme, üstünde durma"* gibi anlamlara gelen ve insanların hareketlerini belirtmek için kullanılan bir sözcüktür. Şair, aynı sözcüğü karın sürekli yağması için kullanarak kişileştirme örneği meydana getirmekte; aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

3- **Karın soğuk ve sürekli ısrarı boşluklarda dinmez** ifadesi, yapısındaki deyim aktarması ve kişileştirme örnekleri ile dil kurallarına aykırı bir mısra olmaktadır. Bu sebeplerle mısra, alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

4- **Karın soğuk ve sürekli ısrarı boşluklarda dinmez** ifadesi, sözcüklerin ilettikleri çağrışımlardan yararlanılan, şiirsel bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Karın soğuk ve sürekli ısrarı boşluklarda dinmez** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma –

[865] http://tdkterim.gov.tr/bts/

anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yumuşak hantallığıyla kaplayışı uçurumları:*** Bu mısrada, uçurumların yavaş yavaş yağan karlarla kaplandığından söz edilmektedir.

1- **Yumuşak hantallık** ifadesi, ağır ve sakin bir şekilde yağan karı anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Yumuşak hantallık** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma şekillerinin değiştirilmesi ile konuşma dilinden farklı şekilde meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yumuşak hantallık** ifadesi, şairin tasarrufunda oluşmuş, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yumuşak hantallık** ifadesinde bulunan sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun düşmemesi, ifadenin dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma olmasını sağlamaktadır.

- ***Kül mavisi bir pus ufka perde çeker de:*** Bu mısrada, etrafın kül mavisi rengindeki sisle örtüldüğünden bahsedilmektedir.

1- Mısrada yer alan **perde çekmek**[866] ifadesi; *"bir şeyin önüne perde germek; gözlemek, örtmek"* gibi farklı anlamlara sahip olan bir ifadedir.

Sisin ufku kaplaması durumu, **perde çekmek** ifadesi ile anlatılmakta; mübalağalı bir anlatım oluşturulmaktadır. Bu sebeple, **pus ufka perde çeker** ifadesi günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Pus ufka perde çeker** ifadesi, gökyüzünün tamamen sisle kaplandığını şiir diline özgü şekilde anlatan, estetik bir ifadedir ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Pus ufka perde çeker** ifadesi, **perde çekmek** ifadesinin anlam değişikliğine uğraması ile ölçünlü dil kurallarından ayrılan bir sapma – anlambilimsel sapma

[866] http://tdkterim.gov.tr/bts/

olmaktadır.

- ***Duyulur batmış şehirlerin boğuk sabah ezanları:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile Rusya'dan bir Müslüman ülkeye geçmekte yok olan, silinen şehirlerden söz etmektedir.

1- **Batmış şehirlerin boğuk sabah ezanları duyulur** ifadesi, şiire çağrışımlar ve mesajlar katmak için gerçek hayatın dışında oluşturulmuş, mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Batmış şehirlerin boğuk sabah ezanları duyulur** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi düşünmeye yönelten, onlarda imge ve tasarımlar oluşturan estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Batmış şehirlerin boğuk sabah ezanları duyulur** ifadesi, yaşamdan ve dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yalnızlık bir samanyoludur genişler düşüncede:*** Bu mısrada yalnızlık samanyoluna benzetilmekte, hakkında düşünülerek büyüyen bir yalnızlıktan bahsedilmektedir.

1- **Yalnızlık samanyoludur** ifadesinde birbirine benzetilen öğelerle güzel benzetme sanatı örneği verilmektedir.

2- **Yalnızlık samanyoludur** ifadesi, şairin düşüncelerini estetik kaygıyla okuyucusuna/dinleyicisine sunduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

3- **Yalnızlık samanyoludur** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinin ölçünlü dil kurallarına uymaması nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

Varsağı

Kitabın üçüncü bölümü, "Varsağı" adını almaktadır. Bölümdeki şiirler; "Varsağı 1", "Varsağı 2", "Varsağı 3", "Nefesler 1", "Nefesler 2", "Nefesler 3", "Nefesler 4", "Nefesler 5" ve "Nefesler 6" adını almaktadır.

"Varsağı, Güney Anadolu'da özel ezgi ile söylenen bir nazım çeşididir. Attilâ İlhan'ın şekil özellikleri ve söyleyiş olarak türün aslına bağlı kaldığını söyleyebiliriz. Seride birbirinden rakamlarla ayrılmış üç varsağı, altı da nefes vardır.

Tutuklunun Günlüğü'nde hiç rastlanmayan halk şiiri etkisi, Böyle Bir Sevmek'teki Varsağı bölümüyle tekrar karşımıza çıkar. Attilâ İlhan, bu bölümdeki şiirlerin yazılış maceralarını ve Varsağı ile ilgili düşüncelerini Meraklısı İçin Notlar'da şöyle açıklamaktadır: "yeniden halk şiiri rüzgârına nerden ve nasıl kapıldım bilmiyorum. 12 Mart'la ilgili bir şiir tasarlarken, ansızın, bu şiirin halk şiirindeki türlerden varsağı'nın ses ve havasıyla oluştuğunu saptadım. bilindiği gibi varsağı, daha çok yiğitçe bir ağızla söylenir, biraz görmüş geçirmiş, biraz küstah bir edası vardır. bir yandan varsağı'nın klasik biçimine bağlı kalmayı, bir yandan da bu biçim üzerine çeşitlemeler yapmayı tasarlıyordum. tasarladığımı yaptım." (1990b: 123-124) Attilâ İlhan, her ne kadar halk şiiri etkisini ulusal sentez gayretleriyle izah etmese de, bu şiirlerin arkasında öyle bir endişenin varlığını sezmek mümkündür."

Birbirinden rakamlarla ayrılmış üç şiirden oluşan "Varsağı"da, insanların kendilerine yapılan zulümler karşısında çektikleri acılar dile getirilmektedir. Ana temanın arkasında, 12 Mart ile yaşanan acılar, siyasal baskılar yer almakta ve bunlar eleştirilmektedir[867].

[867] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 170.

"Varsağı"nın üç şiiri, Kerem Güney tarafından bestelenmiş ve Tapusuz Mehmet adlı LP'inde yer almıştır[868].

Bölümde "Varsağı"dan sonra gelen ve altı ayrı şiirden oluşan "Nefesler", Tekke Edebiyatı, yani Tasavvuf Edebiyatı'nın örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Şair, şekil olarak bağlı kaldığı bu şiirlerinde karşıtlıkları sorgulamakta ve maddeci bir yol izlemektedir[869].

[868] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 129.
[869] Gös. yer.

- 1.

destur bre gökkuşağı
hangi devin kılıcısın
sabah sabah kanın damlar
besbelli can alıcısın

akıl almaz bir kelepçe
anlaşılmaz hangi suça
kilitlenmiş gündüz gece
başımızda kalıcısın

öfkeyi sorduk sarından
korkuyu bildik morundan
azrail adında birinden
giyilmiş ölmek tacısın

karanlık çiçek açtı mı
ilmik boynuna geçti mi
can kuşu tenden uçtu mu
bir özgürlük ağacısın

Attilâ İlhan "Varsağılar"ın bu ilk şiirinde doğadan yararlanarak ölümü ve özgürlüğü sorgulamakta, alt temada 12 Mart döneminde yaşanan ölümlere değinmektedir.

- ***Destur bre gökkuşağı***
  Hangi devin kılıcısın
  (Sabah sabah kanın damlar
  Besbelli can alıcısın): Attilâ İlhan, birbirine bağladığı bu dörtlükte gökkuşağına seslenmekte ve onu insanların canlarını alan bir zalim olarak nitelemektedir. Gökkuşağı burada bir imge olarak kullanılmakta, aslında 12 Mart

döneminde ölüm kararlarını veren kişiler kastedilmektedir.

1- İlk mısrada gökkuşağına seslenerek ondan müsaade isteyen şair, bu anlatımıyla gökkuşağına insan özelliği vermekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- İlk mısra, gökkuşağının kişileştirilmesi sonucu oluşmuş yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- İlk mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar iletmek için kapalı bir şekilde meydana getirilmiş, sanatlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

4- İlk mısra, gökkuşağı göstergesinin göndergesel anlamı dışında kullanılması ve insan özelliği alması ile oluşmuş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Hangi devin kılıcısın** ifadesinde, devin kılıcına benzetilen öğe, bir önceki mısrada kişileştirilen **gökkuşağı**dır. Attilâ İlhan **kılıç** ve **gökkuşağı** göstergeleri arasında kurduğu ilşki ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Hangi devin kılıcısın** mısra'ı, **kılıç** sözcüğü ile **gökkuşağı**nın anlatılmak istenmesi nedeniyle dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Hangi devin kılıcısın** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Hangi devin kılıcısın** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşmaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

9- **Sabah sabah kanın damlar besbelli can alıcısın** mısraları, gökkuşağının kılıca benzetilmesi devamında oluşmuş, ikinci mısra ile ilgili ifadelerdir. İfadeler, konuşma diline uygun anlatımlarıyla alışılmış bağdaştırma özelliği göstermektedirler.

10- Attilâ İlhan, **bre** seslenme sözünü kullanarak varsağılara özgü bir anlatım örneği sergilemektedir.

- ***Öfkeyi sorduk sarından:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında gökkuşağının sarı rengi ile öfkeli olma durumu arasında bir bağ oluşturarak benzetme yapmaktadır. Şair bu mısrada, gökkuşağını kişileştirerek onun öfkeli bir yapıya sahip olduğunu ifade etmektedir.

1- Mısra, anlam bakımından uyum göstermeyen sözcüklerin bağdaştırılması ile gerçek hayata ve dil kurallarına aykırı olan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, 12 Mart döneminde insanlara işkence ve eziyet edenler hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar iletmeye çalışan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- Mısra, imge ve tasarımlar iletmesi için göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Korkuyu bildik morundan:*** Şair, 12 Mart olayının ardından yaşanan korkudan bahsederken, korku ortamı yaratan yöneticilerden söz etmektedir. Yöneticileri gökkuşağı olarak niteleyen şair, bu mısra'ında onların nasıl korkutucu olduklarını ifade etmektedir.

1- **Korkuyu bildik morundan** ifadesinde gökkuşağının mor renginin insanları korkuttuğunu dile getiren şair, oluşturduğu yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

2- Mısra, 12 Mart döneminde insanlara korku salan kişilerle ilgili çağrışımlar uyandıran, sözcükleri estetik şekilde bağdaştırılmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından ayrılan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Azrail adında birinden***

  Giyilmiş ölmek tacısın: Attilâ İlhan bu mısralarda, 12 Mart döneminde

insanları vuran, asarak idam eden kişilerden bahsetmektedir.

1- Şair, **Azrail adında biri** ifadesi ile ölüm meleği olarak bilinen Azrail'e insan niteliği kazandırmakta ve bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Azrail adında biri** ifadesi, Azrail'in kişileştirmesi ile oluşmuş yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Azrail adında biri** ifadesi, şiire kazandırdığı anlatım ve estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Azrail adında biri** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ölmek tacısın** ifadesinde gökkuşağını yani, 12 Mart dönemi yöneticilerini kasteden şair bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

6- **Ölmek tacısın** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşarak farklı bir anlam kazanmaları sonucunda oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Ölmek tacısın** ifadesi, sözcüklerin ilettikleri çağrışımlardan ve tasarımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Ölmek tacısın** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde birleştirilmeleri ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Karanlık çiçek açtı mı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile ölüm vaktinin gelip gelmediğini sormaktadır.

1- **Karanlıkta açan çiçek**le **ölüm** kastedilmekte, bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamları dışında, **ölüm** kavramını karşılamaları ile dil kurallarına aykırı şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ulaştırmayı amaçlayan, estetik kaygıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ortak konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Can kuşu tenden uçtu mu:*** Bu mısrada, insanın ölüm anı anlatılmakta ve ruhun bedenden ayrılıp ayrılmadığı sorulmaktadır.

1- Mısrada yer alan **can kuşu** tamlaması, **ruh** göstergesini karşılayarak onu somutlaştırmakta; böylelikle ifade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Can kuşu** tamlamasındaki göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşarak farklı bir anlam kazanmaları, ifadenin ortak konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Can kuşu** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici ve estetik bir anlatım sunan, onlarda çağrışımlar oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Can kuşu** tamlaması, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir özgürlük ağacısın:*** Attilâ İlhan şiirinin son mısra'ında, 12 Mart döneminde darağacında asılan insanları hatırlatmaktadır.

1- **Özgürlük ağacı** olarak kendisinden bahsedilen **darağacı**dır. Şair, darağacında asılarak idam edilen insanların gerçek özgürlüğe kavuşacaklarını dile getirdiği ifadesinde benzetme yaparak aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Özgürlük ağacı** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Özgürlük ağacı** tamlaması, asılarak idam edilen hükümlülerle ilgili çağrışımlar taşıyan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Özgürlük ağacı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle günlük, konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- 2.

yıldız basınca gölleri
kırılır zulmün dalları
hoyrat ağanın kulları
bu devran size de kalmaz
özgürlük açar yolları

it vurur yiğit yakınmaz
alnında ölüm gülleri
arslan emzirir dulları
gizli bir güçtür bilinmez
büyütür yoksulları

bu devran kimseye kalmaz
bre karanlık dölleri
şimşek çatar çatısından
kan uğuldar kapısından
çatlar öfkenin selleri

"Varsağı"nın ikincisi olan bu şiirde, insanların uğradıkları zulümler karşısında çektikleri acılardan söz edilmektedir.

- ***Yıldız basınca gölleri:*** Attilâ İlhan burada, gece vakti gökyüzündeki yıldızların görüntüsünün göllere yansıdığını kendine has bir şekilde ifade etmektedir.

1- Mısrada yer alan **basmak**[870] eylemi; *"örtmek, bürümek, kaplamak"* anlamlarında kullanılmaktadır. **Yıldız gölleri kaplayınca**, **örtünce** ifadesinde, yıldızların yansımasının göllere düştüğü anlatılmakta; meydana getirilen eksiltili anlatımla alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

[870] http://tdkterim.gov.tr/bts/

2- Mısra, göllerin gece vaktindeki manzarasını estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye ileten bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, eksiltili anlatım nedeniyle göstergeler arasında bağ kurulamayan, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kırılır zulmün dalları:*** Bu mısrada zulmü bir ağaca benzeten şair, gece olduğu vakit zalimlerin kötülük yapamadıklarını, ellerinin kollarının bağlandığını anlatmaktadır.

1- **Zulmün dalları kırılır** ifadesinde, zulmü bir ağaç olarak niteleyen Attilâ İlhan, soyut biz sözcük olan zulmü somut ifade ederek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Zulmün dalları kırılır** ifadesinde yer alan sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Zulmün dalları kırılır** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide zalimlerle ilgili imge ve tasarımlar oluşturan, şiire özel olarak oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Zulmün dalları kırılır** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış, gündelik kullanımdan uzak bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Özgürlük açar yolları:*** Attilâ İlhan bu mısrada, zalimlerin hışmına uğrayanların mutlaka özgür günlere kavuşacağını ifade etmektedir.

1- Mazlumların zalimlerden ve onların yaptıkları zulümlerden bir gün kurtulacakları düşüncesi, **özgürlüğün yolları açması** olarak mısrada yer almaktadır. Bu anlatımla soyut bir kavram olan **özgürlük**, somutlaştırılmaktadır. Böylece ifade, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma olmaktadır.

2- Mısra, **özgürlük** kavramının somut olarak ifade edilmesi sonucu dil kurallarına aykırı olarak oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlara duygu aktaran sanatlı ve estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle konuşma dilinden uzak şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İt vurur yiğit yakınmaz:*** Attilâ İlhan burada iyi, mert insanların yaşadıkları kötülükler karşısında dimdik durduklarını ve asla yılmadıklarını anlatmaktadır.

1- Mısrada iyi insanların zalimlere boyun eğmediğini dile getiren şair, bu düşüncesini somut bir biçimde ifade ederek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, göstergelerin soyut bir durumu somut olarak ifade edebilmeleri için göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, şiir içerisindeki zengin anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alnında ölüm gülleri:*** Attilâ İlhan'ın **ölüm gülleri** olarak yorumladığı, silahlardan çıkan mermilerdir. Bu mısrada, zalimlerin ateşlerine hedef olan mazlumların alınlarından vurulmaları anlatılmaktadır.

1- **Ölüm gülleri** ifadesi, silahlardan atılan mermeileri kasteden bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Ölüm gülleri** ifadesinde yer alan göstergeler, göndergesel anlamlarından ayrılarak farklı bir anlam kazanmakta; bu anlatımla alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil edilmektedir.

3- **Ölüm gülleri** ifadesi, şiir diline uygun estetik anlatımı ve çağrışımlarıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ölüm gülleri** tamlaması, sözcüklerin gerçek anlamları arasında ilişki kurulamayan, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Arslan emzirir dulları:*** Bu mısrada Allah'ın düşkünleri, yardıma muhtaçları koruduğundan, gözettiğinden bahsedilmektedir.

1- **Arslan emzirir dulları** mısra'ı, Allah'ın yardımlarını somut şekilde anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- Mısra, şairin düşüncesini örneklerle somut şekilde anlatabilmek amacıyla, dil kurallarına uzak şekilde oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlar bakımından estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma olmaktadır.

4- Mısra, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlarda tasarımlar oluşturmak için ölçünlü dil kurallarının dışında yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bre karanlık dölleri:*** Bu mısrada acımasız, merhametsiz insanlara seslenilmektedir.

1- **Karanlık dölleri** ifadesinde kötü niyetli, zalimlere seslenen şair meydana getirdiği bu ifadesi ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Karanlık dölleri** anlatımı, sözcüklerinin gerçek anlamlarından uzaklaştırılması nedeniyle ortak dilden uzaklaşmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlık dölleri** ifadesi, şairin düşüncelerini estetik şekilde dile getirdiği, şiir diline özgü bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Karanlık dölleri** ifadesi, anlamsal birleşticiler ve ayırıcılar arasında uyum sağlanamayan bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Şimşek çatar çatısından:*** Bu mısra'ında mazlumların öfkesine yer veren şair, onların haklarını er ya da geç alacaklarını anlatmaktadır.

1- **Şimşek çatar** ifadesi, halk arasında **şimşek çakması** olarak kullanılan ifadeden örneksenerek oluşturulmuş bir sapma – sözcüksel sapma örneğidir.

2- **Şimşek çatar** ifadesinde mazlumların öfkeli durumlarını yansıtmaya çalışan şair, bu anlatımıyla onların durumlarını somutlaştırarak ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Şimşek çatar** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı olan göstergelerin bir arada kullanılarak başka bir anlam kazanmaları ile oluşmuş, günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Şimşek çatar** ifadesi, şairin, mazlumların öfkesini bir doğa olayı ile birleştirerek ifade ettiği, özgün ve estetik bir anlatımdır. İfade böylelikle, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Kan uğuldar kapısından:*** Şair yukarıdaki mısrada olduğu gibi, bu mısrada da mazlumların zalimlerden haklarını alacaklarını, gerekirse bu uğurda kan dökmekten kaçınmayacaklarını anlatmaktadır.

1- Mazlumların haklarını elde edebilmek için kan dökmekten çekinmeyeceklerini mısra'ında ifade eden şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, mazlumların düşüncelerini, durumlarını şiire özel şekilde anlatan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına uymayan bağdaştırmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Çatlar öfkenin selleri:*** Bu mısrada haksızlığı uğrayan tüm insanların birleşerek kaybettiklerini geri alacaklarından söz edilmektedir.

1- **Öfkenin selleri** olarak kendisinden bahsedilen, uzun zamanlar boyunca hakları, özgürlükleri ellerinden alınmış **masum insanlar**dır. Şair, meydana getirdiği bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Öfkenin selleri** ifadesinde masum insanların ne derece öfkeli olduklarından bahseden şair, **öfke** olgusunu somutlaştırarak aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

3- **Öfkenin selleri** ifadesi, yapısındaki somutlaştırma ve deyim aktarması ile dil kurallarına aykırı bir anlatım sergilemekte ve alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- **Öfkenin selleri** ifadesi, gerek ilettiği imge ve tasarımlar, gerek estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

5- **Öfkenin selleri** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında bir ilişki kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- 3.

doğarsın sorgudur başlar
doğmanın hesabı sorulur
dünya bir belâ sofrasıdır
lokmanın hesabı sorulur

acı bir dumandır köyleri
çakaldır kurttur soyları
gecenin kanlı beyleri
dumanın hesabı sorulur

kıvılcım çektiğin demirden
canını oynadığın kumardan
bıçağın oyduğu damardan
akanın hesabı sorulur

yürü attila ilhan yürü
yaş da yanar yanarsa kuru
günü gelir böyle doğru
yazmanın hesabı sorulur

Attilâ İlhan, "Varsağılar"ın bu son şiirinde dünyayı bir belâ sofrası olarak nitelemekte, yaşamında yaptığı her şey için başkalarına hesap verme zorunluluğundan yakınmaktadır. Şair, bu şiiri ile 12 Mart dönemindeki baskıcı yönetimi eleştirmekte, ne olursa olsun doğru bildiğini yazmaktan vazgeçmeyeceğini söylemektedir.

- ***Doğarsın sorgudur başlar***

Doğmanın hesabı sorulur: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısrada, ülke yönetiminin baskıcı tutumunu mübalağalı bir anlatımla eleştirmektedir.

1- **Doğarsın sorgudur başlar** mısra'ı, gerçek hayattan kopuk, mübalağalı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Doğarsın sorgudur başlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ülkemizdeki siyasal durum ile ilgili çağrışımlar ileten, şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Doğarsın sorgudur başlar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine uygun olmaması nedeniyle dil kurallarına uymayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Doğmanın hesabı sorulur** ifadesi de, bir önceki mısra gibi mübalağalı ve ortak dilden uzak bir anlatımdır. İfade, bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Doğmanın hesabı sorulur** ifadesi, göstergelerin ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Doğmanın hesabı sorulur** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dünya bir belâ sofrasıdır:*** Attilâ İlhan şiirinin bu mısra'ında, dünyanın kötülüklerle ve belâlarla dolu olduğunu anlatmaktadır.

1- Şair, **dünya**yı **belâ sofrası** olarak niteleyerek her iki gösterge arasında benzerlik oluşturmakta ve güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

2- **Belâ sofrası** ifadesi, **belâ** göstergesinin somut olarak dile getirildiği bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek için oluşturulmuş, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi ile dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Acı bir dumandır köyleri:*** Bu mısrada, bacalarından duman tüten köylerden söz edilerek yaşam olgusu vurgulanmaktadır.

1- **Acı bir duman** ifadesinde, görme duyusuyla algıladığımız **duman**, tatma duyusuyla algıladığımız **acı** sözcüğü ile birlikte kullanılarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Acı bir duman** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında ilişki kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Acı bir duman** ifadesi, köylerdeki yaşm göstergesini şiire özgü bir dille anlatan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Acı bir duman** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek ve onlarda tasarımlar meydana getirmek için anlam bakımından uyumsuz sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dumanın hesabı sorulur:*** Yukarıda açıklanan mısra'ı anlam olarak takip eden bu mısrada, duman göstergesi ile yaşam kastedilmekte ve yaşam üzerinde uygulanan baskı anlatılmak istenmektedir.

1- **Dumanın hesabı sorulur** mısra'ında, **duman** ve **yaşam** göstergeleri arasında oluşturulan bağ, ifadenin aktarma – deyim aktarması örneği olmasını sağlamaktadır.

2- Mısra, göstergelerin birbirleri yerine kullanılmaları ile anlam dışına çıkmaları sonucu meydana gelmiş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun olmaması neticesinde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Yaş da yanar yanarsa kuru:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, haksız yere zarar gören ve acı çeken suçsuz insanların yanında, gerçek suçluların bir gün mutlaka hak ettikleri cezayı alacaklarına olan inancını belirtmektedir.

1- **Kurunun yanında yaş da yanar**[871] şeklinde halk arasında sıkça kullanılan ve *"beğenilmeyen tutumlarından dolayı cezalandırılan kişiler yanında suçsuzlar da suçlular gibi hırpalanırlar"* anlamına gelen atasözümüz, şair tarafında değişikliğe uğratılarak mısra'a konmaktadır.

Attilâ İlhan, atasözünün yapısını bozarak sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, dilimizde kalıplaşmış olarak kullanılan ve hiçbir şekilde değiştirilemeyen bu atasözüyle oynanması nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Şair, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara mesajlar iletmek amacıyla atasözünün yapısını değiştirmekte, oluşturduğu özgün ve estetik anlatımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek vermektedir.

[871] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

Nefesler

"Varsağı" bölümünde yer alan üç adet varsağıdan sonra şair, "Nefesler" adı altında altı ayrı şiir meydana getirmektedir.

Nefes[872]; *"Dini temellere bağlı aşık edebiyatı nazım şekillerinden ilahilerin Alevi-Bektaşi aşıklarınca yazılanlarına denir. Konusu genellikle tasavvuftaki vahdet-i vücud, Alevi-Bektaşi ilkeleri, tarikat kurallarıyla ilgilidir. Dili sade bir Türkçe olan nefesler biçim olarak koşmaya benzer. Dörtlükler halinde hece ölçüsünün 7, 8, 11'li kalıpları ile ya da, az da olsa aruzla yazılanlara rastlanmaktadır. Dörtlük sayısı 3-7 arasında değişir. Fazla da olabilir. Nefesler; Bektaşi şairlerinin yazdığı tasavvufi şiirlerdir.*

Genellikle, nefeslerde tasavvuftaki Vahdet-i Vücud felsefesi anlatılır. Bunun yanında Hz. Muhammed (A.S.M) ve Hz. Ali (R.A) için övgüler de söylenir. Nazım birimi dörtlüktür. Dörtlük sayısı 3 ila 8 arasında değişir. Hece ölçüsüyle yazılırlar. Ama aruz ölçüsüyle yazılan nefesler de vardır. Nefeslerde, kalenderâne ve alaycı bir üslup dikkati çeker. Duygu ve düşünceleri nükteli bir şekilde ve zarafet ölçüleri içinde söylemek nefesin en belirgin özelliğidir."

Tasavvuf Edebiyatı nazım biçimlerinden nefesler hakkında kısa bir bilgi verdikten sonra, bölümde yer alan altı şiiri sırasıyla inceleme gayesindeyiz.

[872] http://www.kadimdostlar.com/Turk_Edebiyati_ve_Edebi_Kisilikler_f20/Tekke_Tasavvuf_Edebiyati

- 1.

ay büyür geceleyin
usulca yürür dağlar
ormanı bir sis bürür
çakallar ürür derin
çürür birden sonbahar
yaprakları dökülür

zamana dağılır etin
sağılır kanına uzay
karanlık gözünü alır
boşlukta kalır sesin
kıyamete varır say
bütün kulaklar sağır

nedir ölüm dediğin
tasa tutmuş kapıları
yaşadığını unutmuş
buza kesmiş yüreğin
hayatın kârı zararı
dağ ardında bir umutmuş

Attilâ İlhan, doğanın tasvirini yaparak başladığı bu şiirinde, diyalektik bir anlayışla ölüm ve yaşam kavramlarını ele almaktadır. Hayatı çarpıklıkları ve karşıtları ile birlikte bir bütün olarak irdeleyen şair, bu karşıtlıklar içerisinde ölüm ve yaşam gibi birbirine zıt unsurları sorgulamaktadır.

- ***Ay büyür geceleyin:*** Şiirin bu ilk mısra'ında, ayın gökyüzünde yavaş yavaş yükselmesinden söz edilmektedir.

1- **Büyümek**[873] eylemi; *"organizmanın bütününde veya bu bütünün bir bölümünde, boyutlar artmak, irileşmek, eskisinden büyük duruma gelmek; yetişmek; yaşı artmak, yaşlanmak; artmak, güçlenmek, şiddeti artmak; sayıca artmak; genişlemek; önem ve değer kazanmak"* gibi birçok değişik anlama sahip olan bir eylemdir. Eylem, mısra içinde göndergesel anlamlarının dışında **belirmek**, **yükselmek** gibi farklı anlamlarda kullanıldığından **ay büyür** ifadesi, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ay büyür** ifadesi, şiir içerisindeki özgün ve değişik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- **Ay büyür** ifadesi, **büyümek** eyleminin gerçek anlamları dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Usulca yürür dağlar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, ayın gökyüzünde yavaş yavaş yükselmesi sonucu oluşan ışık hareketlerinin dağları yürür gibi gösterdiğini anlatmaktadır.

1- Dağların yürümesi ile onlara insan niteliği kazandıran şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, dağların insan özelliği kazanması sonucu ölçünlü dil kurallarına ve mantığa aykırı şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- Mısra, şairin isteği ile oluşturduğu özgün, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin uyuşmaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[873] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Çürür birden sonbahar***

Yaprakları dökülür: Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada, ağaçların sonbahar mevsiminde yapraklarını döktüğünden söz edilmekte, doğanın değiştiği anlatılmaktadır.

1- Mısralarda sonbahar mevsimi yapraklarını döken bir ağaca benzetilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- İfade, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- İfadede yer alan göstergelerin ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanılmakta, bu anlatımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturulmaktadır.

4- İfade, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Zamana dağılır etin:*** Bu mısrada, insanların zamanla değişikliğe uğrayan fizikleri anlatılmakta ve zamanın insanları yaşlandırdığından söz edilmektedir.

1- **Etin zamana dağılır** şeklinde nesir olarak ifade edilebilen mısrada, **et** olarak kastedilen **insan vücudu**dur. Attilâ İlhan, parça – bütün ilişkisi ile meydana getirdiği bu ifadesi ile aktarma – ad aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Etin zamana dağılır** ifadesi, insanların vücutlarının zamanla bozulduğunu farklı bir şekilde anlatan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Etin zamana dağılır** ifadesi, zamanın insanlarda meydana getirdiği değişiklikleri estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye anlatan, onlarda çağrışımlar uyandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Etin zamana dağılır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyuşum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Sağılır kanına uzay:*** Bu mısrada, evrenin insanoğlu üzerindeki etkisinden söz edilmektedir.

1- **Uzay kanına sağılır** ifadesinde **uzay** göstergesi sağılabilen **sıvı bir madde** gibi düşünülmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Uzay kanına sağılır** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Uzay kanına sağılır** ifadesi, kâinatın insanlar üzerindeki etkisi hakkında çağrışımlar ileten, şiir dili için meydana getirilmiş, yeni ve özgün bir anlatımdır. İfade, bu özellikleriyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Uzay kanına sağılır** ifadesi, şairin sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynadığı, ortak konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tasa tutmuş kapıları:*** Bu mısra ile anlam ilişkisi bulunan diğer mısralarda ölüm kavramından bahseden şair, ölümün insanları düşündüren, üzen yönüne dikkat çekmektedir.

1- **Kapıları tasa tutmuş** ifadesi, insanların üzüntü ve kaygı içerisinde bulunduklarını somut bir dille ifadeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Kapıları tasa tutmuş** ifadesinde yer alan göstergelerin gerçek anlamlarından uzaklaşarak birlikte farklı bir anlam kazanmaları, ifadenin günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Kapıları tasa tutmuş** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından ziyade, ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma –

sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kapıları tasa tutmuş** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricilerinin ayırıcılarından farklı olması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yaşadığını unutmuş***

Buza kesmiş yüreğin: Bu iki mısrada, ölüm kavramı ile zihinlerini meşgul eden insanların, bir süre sonra yaşamdan zevk alamadıkları ve hayata dair beklentilerinin kalmadığı anlatılmaktadır.

1- **Yüreğin yaşadığını unutmuş buza kesmiş** şeklinde dile getirilebilen ifadede, **yürek** olgusu somutlaştırılarak ifade edilmekte ve bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Yüreğin yaşadığını unutmuş** ifadesinde, insanlara mahsus olan **unutmak** eyleminin **yüreğe** verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

3- **Yüreğin yaşadığını unutmuş buza kesmiş** ifadesi, yapısındaki somutlaştırma ve kişileştirme örnekleri ile ölçünlü dil kurallarından uzak bir anlatım sergilemekte; alışılmamış bağdaştırmaya örnek olmaktadır.

4- **Yüreğin yaşadığını unutmuş buza kesmiş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye mesajlar ve çağrışımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Yüreğin yaşadığını unutmuş buza kesmiş** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hayatın kârı zararı***

Dağ ardında bir umutmuş: Attilâ İlhan, şiirinin son iki mısra'ında bir hayale ya da bir umuda tutunan insanların, besledikleri umutla hayal kırıklığı yaşadıklarını veya

bu umutla hayata tutunduklarını anlatmaktadır.

1- **Hayatın kârı zararı dağ ardında bir umutmuş** ifadesinde **umut** göstergesinin somut olarak ifade edilmesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Hayatın kârı zararı dağ ardında bir umutmuş** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine uygun olmaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Hayatın kârı zararı dağ ardında bir umutmuş** ifadesi, gerek ilettiği imge ve tasarımlar, gerek estetik anlatımı bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hayatın kârı zararı dağ ardında bir umutmuş** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynandığı, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- 2.

hem artıyım hem eksiyim
ölmeye başlamış diriyim
yumak yumak çelişkiyim
içim kıvılcım pazarı

erkeğin birazı kadın
çekirdeği tohum ormanın
sabah koynunda akşamın
diyalektiğin ayarı

ateştir buzu içerir
yokluktur varlıkta erir
maddeyse ışıkta yürür
yeşile dönüşür sarı

karşıtlıklardan üremek
bir savdan bir savı bilemek
bileşime kadar izlemek
birikip sıçramaları

Attilâ İlhan, "Nefesler"in bu ikinci şiirinde çelişkilerden ve karşıtlıklardan söz etmektedir. Şair, hem kendi içerisinde yaşadığı çelişkileri, hem de yaşam içinde var olanları şiirine konu etmektedir.

- ***Hem artıyım hem eksiyim:*** Şair bu mısra'ında, tüm insanlar gibi kendisinin de pozitif ve negatif yönleri olduğunu dile getirmektedir.

1- Mısrada yer alan **artı** sözcüğü, göndergesel anlamlarının dışında **pozitif** olarak; **eksi** sözcüğü ise yine göndergesel anlamlarının dışında **negatif** olarak kullanılmaktadır. Şair, göstergeler arasında oluşturduğu anlam aktarmaları ile aktarma – deyim aktarması

örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları sonucunda ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin okuyucusuna/dinleyicisine çeşitli tasarımlar ilettiği, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ayrılmaları ile ortak konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ölmeye başlamış diriyim:*** Attilâ İlhan şiirinin ikinci mısra'ında, dünyaya gelen her canlının geçen her dakikada ölüme yaklaştığını anlatmaktadır. Şair, yaşam ve ölüm arasındaki zamanın, doğar doğmaz tüketilmeye başlandığını, zamanın gittikçe eksildiğini, ölü – diri karşıtlığından yararlanarak ifade etmektedir.

1- **Ölmeye başlamış diriyim** ifadesi, ölü – diri karşıtlığını, insanın her geçen dakikada ölüme biraz daha yaklaştığını, değişik imgelerle okuyucuya/dinleyiciye anlatan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Ölmeye başlamış diriyim** mısra'ı, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ve tasarımlarla, onlara sunduğu estetik ve şiirsel anlatımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Ölmeye başlamış diriyim** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ oluşturulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Yumak yumak çelişkiyim:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kendi içinde duygularına, düşüncelerine dair yaşadığı çelişkileri dile getirmektedir.

1- **Yumak yumak çelişkiyim** mısra'ında **yumak** sözcüğünün yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneği oluşturan şair, bu kullanımıyla sapma – sözcüksel sapma örneği meydana getirmektedir.

2- **Yumak yumak çelişkiyim** ifadesinde, **çelişki** göstergesinin **yumak yumak** olarak nitelenmesi, şairin içinde yaşadığı karşıtlıkların içinden çıkılmaz bir hâl aldığını göstermektedir.

İfade, aralarında anlam ilişkisi kurulamayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yumak yumak çelişkiyim** ifadesi, şairin içinde bulunduğu durum ile ilgili çağrışımlar ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yumak yumak çelişkiyim** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İçim kıvılcım pazarı:*** Attilâ İlhan, şiirinde dile getirdiği çelişkileri bu mısra'a da yansıtmaktadır. Yaşadığı duygusal, düşünsel çelişkilerin, kararsızlıkların kendisini ne denli rahatsız ettiğini ifade etmektedir.

1- **İçim kıvılcım pazarı** ifadesinde, yaşadığı çatışmaları, karşıtlıkları dile getiren şair oluşturduğu bu anlatımla düşüncelerini somut şekilde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **İçim kıvılcım pazarı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ayrı, farklı anlamları karşılamaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İçim kıvılcım pazarı** ifadesi, şairin kendi içinde yaşadığı çatışmalar hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, zengin bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **İçim kıvılcım pazarı** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Erkeğin birazı kadın:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, erkek ve kadının sahip olabileceği ortak duygulardan ve düşüncelerden bahsederken, aynı zamanda ikisi arasındaki zıtlığa dikkat çekmektedir.

1- **Erkeğin birazı kadın** ifadesi, mantığa aykırı birleştirmeleri ve yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Erkeğin birazı kadın** ifadesi, iki farklı cinsiyet arasındaki karşıtlıkları vurgulayan ve bunlara dikkat çeken, şiir diline uygun bir anlatımdır. İfade, bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Erkeğin birazı kadın** ifadesi, sözcüklerinin arasında bağ kurulamayan, dil kurallarına ters bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Çekirdeği tohum ormanın:*** Bu mısrada büyük – küçük zıtlığından bahsedilerek, kocaman ormanların küçük ağaç tohumlarından oluştuğu hususuna dikkat çekilmektedir.

1- **Ormanın çekirdeği tohum** ifadesi, algılanması güç ve yadırgatıcı bir anlatımdır. Şair, günlük konuşma dilinden farklı şekilde oluşturduğu mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırma örneği vermektedir.

2- **Ormanın çekirdeği tohum** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi düşünmeye yönelten, şiirsel üslupla kaleme alınmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Ormanın çekirdeği tohum** ifadesi, göstergelerin arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Sabah koynunda akşamın:*** Mısrada birbiriyle zıt anlamda olan sabah ve akşam göstergeleri ele alınmaktadır. Kavramların zıt anlamda bulunmalarına rağmen, aslında birbirini tamamlayan iki zaman parçası olduğu düşüncesi aktarılmak istenmektedir.

1- **Akşamın koynu** tamlaması ile akşam vaktine insan özelliği kazandıran şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirmektedir.

2- **Akşamın koynu** ifadesi, ortak dilde konuşulmayan, şiir diline özgü bir ifadedir ve yadırgatıcılığı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Akşamın koynu** ifadesi, şiir dilini zenginleştirmek, şiire estetik bir yön kazandırmak amacıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Akşamın koynu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olmasıyla dil kurallarına aykırı özellik gösteren bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ateştir buzu içerir:*** Şair bu mısra'ı ile birlikte yaşamdaki çelişkileri, çatışmaları anlatmaya devam ederken, her çelişkinin birbirini tamamladığına dikkat çekmektedir.

1- **Ateştir buzu içerir** mısra'ı, anlam olarak birbirine ters olan sözcüklerin bir arada kullanılması ile meydana gelmiş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, okuyucuda/dinleyicide çeşitli çağrışımlar uyandıran, estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Yokluktur varlıkta erir:*** Şair bu mısra'ında, varlık ve yokluk kavramlarının iç içe olduğunu, birisinin bir başkasına sebep olabileceğini ifade etmektedir.

1- Mısra, aralarında anlam bakımından uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile dikkat çekici; fakat dil kurallarına aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- Mısra, okuyucuda/dinleyicide meydana getirdiği imge ve tasarımlarla, onlarda oluşturduğu çeşitli çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması ile, ortak dilden ve dil kurallarından farklı olarak meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Karşıtlıklardan üremek:*** Attilâ İlhan, üremek fiilini çoğalmak, artmak ve bir olmak, birlikte olmak gibi birçok anlamda kullanmaktadır. Şair, toplum içinde farklı düşüncelere sahip insanlar bulunduğunu; ancak bu farklı düşüncelerin kişileri ayırmaması gerektiğini, karşıt fikirlerle, farklı bakış açılarıyla büyümek, artmak ve bir olmak gerektiğini okuyucuya/dinleyiciye aktarmaktadır.

1- Şair, düşüncelerini kendine has bir tarzda ortaya koymakta, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynayarak alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, gerek sanatlı ve estetik anlatımı; gerek verdiği mesajlar ve ilettiği çağrışımlar nedeniyle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında bağ bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 3.

aynada buldum insanı
içinden dışını yeniler
üretir ağaçtan fidanı
yazından kışını yeniler

doğa evrenin gizlisi
toplum doğanın nazlısı
insan toplumun sözlüsü
çağın akışını yeniler

önce evren sonra kavram
maddeden çoğalır anlam
varlık yenilendikçe kelâm
üstünü başını yeniler

Bu şiir, konu bakımından ikinci şiirin devamı gibidir. Şair şiirde, insanoğlunun ve evrenin değişimini, çelişkilerini anlatmaktadır.

- ***Aynada buldum insanı***

İçinden dışını yeniler: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirine bağladığı bu iki mısrada insanlığa anlam aramakta, kendisini sorgulamaktadır.

1- **Aynada buldum insanı** ifadesinde, şairin ayna karşısında kendisini dikkatli bir şekilde izlediğini düşünmek mümkündür. Kendisi ve tüm insanlıkla ilgili sorularına cevap arayan şair, farklı sözcükleri bağdaştırarak oluşturduğu bu yadırgatıcı mısra'ı ile alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- **Aynada buldum insanı** ifadesi, şairin düşüncelerinin karmaşıklığını estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye ulaştıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Aynada buldum insanı** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **İçinden dışını yeniler** mısra'ı, hayatta pek çok şey görmüş, yaşamış, sevinmiş, ağlamış insanoğlunun bu yaşadıklarının etkisiyle yüzünde çizgiler oluştuğunu, yaşlandığını anlatmaktadır. Şairin birbirine uzak sözcükleri bağdaştırması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

5- **İçinden dışını yeniler** ifadesi, insanların yaşadığı değişiklikleri, hislerinin onlarda oluşturduğu izleri estetik ve sanatlı bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **İçinden dışını yeniler** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Üretir ağaçtan fidanı:*** Fidan, ağacın henüz olgunlaşmamış halidir. Attilâ İlhan, bu mısrada insanoğlunun ağaçtan fidan ürettiğini söyleyerek, olanaksız bir durumu olanaklı hâle getirmektedir.Mısrada, insanın her imkânsızı başarabileceği ve kendisini yenileyebileceği anlatılmaktadır.

1- Mısra, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye hayata dair bir mesaj ileten, onlarda çağrışımlar oluşturan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin anlam özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Yazından kışını yeniler:*** Attilâ İlhan burada kendisini yenileyen, düşüncelerini, ruh hâlini olumlu yönde geliştiren insanı, yaz – kış zıtlığından yararlanarak ele almaktadır.

1- Mısrada **yaz** sözcüğü ile insanların **iyi**, **mutlu günler**ini kasteden şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması oluşturmaktadır.

2- Mısradaki **kış** göstergesi ise, insanların **kötü** ve **zor günler**ini anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları sonucunda oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, okuyucunun/dinleyicinin zihninde bazı imge ve tasarımların oluşmasını sağlayan, estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- Mısra, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Doğa evrenin gizlisi:*** Bu mısrada doğa, evrenin gizlediği bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

1- **Doğa evrenin gizlisi** anlatımı, gerçek hayattan kopuk, dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade ilettikleri tasarımlar bakımından önem taşıyan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Doğa evrenin gizlisi** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş, konuşma diline aykırı bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Toplum doğanın nazlısı:*** Attilâ İlhan şiirinin bu kısmında, toplum ve doğanın iç içe bulunduğunu vurgulayarak toplumu doğa ile bütünleştirmektedir.

1- **Toplum doğanın nazlısı** mısra'ında, toplum içerisinde bulunan bireyleri kasteden şair, parça – bütün ilişkisine dayanan bir anlatım sergilemekte ve aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Toplum doğanın nazlısı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal ayırıcılarının birbirinden farklı olması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- Mısra, toplum ve doğa gibi birbirine zıt gibi görünen öğelerin aslında iç içe olduklarını ve birbirlerini tamamladıklarını okuyucuya/dinleyiciye ileten, şiir diline özgü bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- Mısra, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde özellikle değişiklik yapılmış, konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İnsan toplumun sözlüsü:*** Bu mısrada, insanın toplumun ayrılmaz bir parçası olduğundan söz edilmekte; insan ve toplumun arasındaki bağ anlatılmak istenmektedir.

1- Mısra, insanın toplum içindeki yerini ve önemini farklı bir dille ifade eden, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımların yanında şiire uygun estetik anlatımı ile de alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında bağ kurulamadığından dil kurallarının dışında bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Varlık yenilendikçe kelâm***

Üstünü başını yeniler: Bu mısralarda, değişen zamana ayak uyduran, kendisini yaşadıkları doğrultusunda olgunlaştırabilen, yenileyebilen insanın, düşünce dünyasının genişlemesiyle söyleyeceği sözlerin de genişleyeceğinden bahsedilmektedir.

1- Mısralarda, **kelâm üstünü başını yeniler** ifadesi dikkat çekmektedir. Şair, **kelâm** kavramına insan özelliği vermekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- **Kelâm üstünü başını yeniler** ifadesi, yapısındaki kişileştirme örneği ile günlük, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Kelâm üstünü başını yeniler** ifadesinde okuyucuya/dinleyiciye çeşitli mesajlar veren ve onlarda tasarımlar oluşturan Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu estetik anlatımla

alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Kelâm üstünü başını yeniler** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinin ölçünlü dil kurallarından uzak olması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 4.

su dinlerim gök anlarım
alevi tenime sığmaz
teni canla bütünlerim
büyür bedenime sığmaz

demiri tavında sövmeli
emekten ürünü sağmalı
yarını bugünden giymeli
yarıyolda durmak olmaz

değiştir ki değişesin
karşıtınla çelişesin
bileşim yollar uğrağı
gelişim sınır tanımaz

Bu şiirde, insanın kendini değiştirmesi ve geliştirmesi, karşıt görüşlerde olduğu insanlarla birleşmesi ve yeni bir birlik oluşturması gerektiği anlatılmaktadır. Şiirin teması; değişim, gelişim ve bileşimdir.

- ***Su dinlerim gök anlarım:*** Attilâ İlhan, buna benzer bir ifadeyi "Metropol" adlı şiirinde *"su duydum"* anlatımı ile dile getirmekte idi.

Bu mısrada şair, evreni ve doğayı algıladığını, onunla bir bütün oluşturduğunu anlatmaktadır.

1- Mısradaki **su dinlerim** ifadesi, şairin akan bir nehri ya da dereyi dinlediğini gösteren, eksiltili anlatım örneğidir ve alışılmamış bağdaştırmadır.

2- **Su dinlerim** ifadesi, Attilâ İlhan'ın doğa ile bütünleşmesini anlatan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Su dinlerim** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

4- **Gök anlarım** ifadesi, **su dinlerim** gibi eksiltili anlatımın oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Gök anlarım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımların yanında estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Gök anlarım** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarının dışında bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Teni canla bütünlerim***

Büyür bedenime sığmaz: Birbirini tamamlayan bu iki mısrada şair, gönlü ile bedeninin bir bütün oluşturduğunu söylemekte, yüreğinin yeni duygularla genişlediğini ve bedenine sığmadığını ifade etmektedir. Attilâ İlhan, bu iki mısra'ı ile sürekli gelişim ve değişim içinde olduğunu anlatmak istemektedir.

1- **Teni canla bütünlerim büyür bedenime sığmaz** ifadesinde yer alan **can** göstergesi, **gönül** göndergesel anlamında kullanılmaktadır.

Gönlü ile tenini birleştirdiğini, yüreğinin yeni duygularla genişlediğini ifade eden şair, ifadesi ile hislerini daha somut şekilde dile getirerek aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Teni canla bütünlerim büyür bedenime sığmaz** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasında bağ kurulamadığından dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Teni canla bütünlerim büyür bedenime sığmaz** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlara mesajlar sunan estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Teni canla bütünlerim büyür bedenime sığmaz** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması nedeniyle ortak dilden uzak şekilde meydana getirilmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Emekten ürünü sağmalı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yapılacak bir işten güzel bir sonuç elde edebilmek için emek sarf edilmesi, çaba gösterilmesi gerektiğini ifade etmekte; bu düşüncesini sağmalı yüklemi ile dile getirmektedir.

1- Mısrada yer alan **sağmak**[874] eylemi; *"memeyi parmaklar arasında sıkarak sütünü akıtmak; kovandaki balı peteklerden almak; yumak durumundaki bir şeyi çözüp açmak; argo olarak aldatarak parasını çekmek"* gibi birkaç farklı anlamı bulunan bir eylemdir. Eylem, mısrada göndergesel anlamlarının dışında; **kazanmak**, **elde etmek** gibi anlamlarda kullanıldığından mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Emekten ürünü sağmalı** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye başarı elde etmek için emek sarfedilmesi gerektiği mesajını estetik ve şiirsel bir dille ileten alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Emekten ürünü sağmalı** mısra'ı, **sağmak** eyleminin gerçek anlamlarından ayrılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Yarını bugünden giymeli:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, insanların geleceklerini düşünerek çok çalışmaları gerektiğini anlatmaktadır.

1- Mısrada kullanılan **giymek** eylemi ile **yarın** sözcüğüne **giysi** anlamı veren şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, **yarın** sözcüğünün anlam değişikliğine uğraması sonucu mantığa aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye verdiği mesajlar ve tasarımların yanında, şiire kazandırdığı estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne

[874] http://tdkterim.gov.tr/bts/

örnek oluşturmaktadır.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bileşim yollar uğrağı***

Gelişim sınır tanımaz: Attilâ İlhan, şiirinin birbirini tamamlayan son iki mısra'ında evrenin ve dünyanın karşıtlıklarla, çelişkilerle var olduğunu; bu çelişkilerin aslında birbirlerini tamamladıklarını ifade etmekte ve insanın yaşam süresi boyunca gelişime açık olduğunu belirtmektedir.

1- **Bileşim yollar uğrağı** ifadesinde, zaman içerisinde bir durak noktası olarak değerlendirilen bileşim olgusu, bu ifadede aktarma – deyim aktarması örneği olmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, göstergelerinin göndergesel anlamlarının dışında ilettikleri tasarımlarla ve estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Mısra, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde özellikle değişiklik yapılması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 5.

çiçeğe bak meyvayı gör
böceğe bak dünyayı gör
dünya nasıl bir değişmek
ölmekte doğmayı gör

buz bellersin buhar mıdır
göl dersin bulutlar mıdır
bulut yağmurdan dokunmuş
yağmur aslında kar mıdır

kuş tüyü balık puludur
yumurta civciv doludur
tavuk civcivlerle dolu
çelişme bileşim yoludur

"Nefesler"in beşinci şiiri, diğer şiirlerle ortak temaya sahiptir. Attilâ İlhan bu şiirinde de, evrendeki ve dünyadaki çelişkileri, çelişkilerin nasıl bir bileşim oluşturduğunu anlatmaktadır.

- ***Ölmekte doğmayı gör:*** Bu mısrada, canlıların bazılarının yaşamdan ayrıldıkları anlarda, bazılarının dünyaya yeni geldiği anlatılarak evrenin çelişkisi vurgulanmaktadır.

1- Mısra, sözcükler arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, evrendeki karşıtlıkları ve bu karşıtlıkların nasıl iç içe bulunduğunu net ve estetik şekilde ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak bağdaştırılmaları ile mantığa aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bulut yağmurdan dokunmuş:*** Attilâ İlhan bu mısrada, bulutların yeryüzünde bulunan suların buharlaşması sonucu oluştuklarını, bu su damlacıklarının daha sonra yağmura dönüştüğünü ifade etmekte, yağmur ve bulutun aslında iç içe olduğunu vurgulamaktadır.

1- Mısrada kullanılan **dokumak**[875] eylemi; *"tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak; mecaz olarak en ince noktalarına kadar özen göstererek, emek vererek ortaya çıkarmak; halk dilinde, ağacın yemişlerini sırıkla vurarak indirmek"* gibi anlamlarda sözlüklerde yer alan bir eylemdir. Eylem mısrada ilk anlamda yer almakta; **bulutları** yağmurdan dokunan **halı**, **kilim** vb. bir nesne olarak nitelemektedir. Bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ayrılarak farklı anlamlar kazanmaları ile meydana gelen, mantığa aykırı ve yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin ilettikleri imge ve tasarımlar ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kuş tüyü balık puludur:*** Bu mısrada, kuş tüyü ve balık pulu birbirine benzetilerek karşıtlıklar ve bileşimler bir arada verilmektedir.

1- **Kuş tüyü balık puludur** ifadesinde, benzeyen öğe olarak **kuş tüyü**; kendisine benzetilen öğe olarak **balık pulu** ifadeleri kullanılmaktadır. Şair, bu anlatımıyla güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

2- Mısra, **tüy** ve **pul** göstergeleri arasında ilişki kurulması neticesinde ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[875] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, yaşamdaki çelişkileri ve bileşimleri örneklendirerek okuyucuya/dinleyiciye sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 6.

mor bulutlar kuşandım
mor olmaz dağ mavisi
yağmura döndüm boşandım
yağmurun en delisi
şehir şehir yaşandım
su tozu şimşek ölüsü

tutkuyla ıslandılar
kim varsa kadın erkek
yıldırım düştü yandılar
gürültüyle sevişerek
çoğalıyoruz sandılar
yalnızlığa eksilerek

sen yağmur karanlığı
onlar camlarda hüzün
ufukta şafağın çığlığı
işitilir elbet bir gün
sırtımızdan ağırlığı
kalkar acı sömürünün

Bölümün bu son şiirinde şair, bulut, yağmur, şimşek, yıldırım gibi doğa olaylarından faydalanarak mazlumların çektikleri acıları dile getirmektedir. Attilâ İlhan, şiirini nefes nazım biçimiyle oluştururken toplumcu – gerçekçi düşünceye göre, ezilen insanların acılarından söz etmekte, düşüncelerini **ben**in ağzından kaleme almaktadır.

- ***Mor bulutlar kuşandım:*** Bu ifadede şair, bulutların yağmur yüklü oluşlarıyla kendi duygusallığını anlatmak istemektedir.

1- **Kuşanmak**[876] eylemi; *"beline kuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak; giyinmek"* anlamlarında dilimizde kullanılan bir ifadedir. **Kuşanmak** eylemi ile bulutları bir **giysi** veya **kuşak**, **kılıç v**b. olarak niteleyen Attilâ İlhan, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Mor bulutlar kuşandım** ifadesi, anlam birleştiricileri ve ayırıcıları arasında ilişki bulunmayan, günlük dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Mor bulutlar kuşandım** ifadesi, şairin şiir dilini zenginleştirmek ve ruhsal durumunu estetik şekilde anlatabilmek amacıyla meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Mor bulutlar kuşandım** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şehir şehir yaşandım:*** Şiirde kendisini yağmura benzeten şair, bu mısrada tüm şehirlere yağdığından söz etmektedir. Attilâ İlhan bu mısra'ı ile her şehirde bir anısı bulunduğunu anlatmak istemektedir.

1- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine aykırı gelmesi nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Su tozu şimşek ölüsü:*** Attilâ İlhan bu mısrada, **su tozu** ve **şimşek ölüsü** ifadeleri ile **yağmur**u kastetmekte, daha önce duyulmamış bir ifadeyi şiirinde kullanmaktadır.

---

[876] http://tdkterim.gov.tr/bts/

1- **Su tozu** ve **şimşek ölüsü** olarak kastedilen **yağmur**dur. Şair, oluşturduğu bu benzetmelerle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Su tozu şimşek ölüsü** ifadesi, mantığa aykırı ve yadırgatıcı anlatımıyla günlük konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- Mısra, **yağmur**u daha önce duyulmamış, özgün bir ifade ile anlatan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş, dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Yıldırım düştü yandılar:*** Bu mısrada kadın ve erkeğin birbirlerine duyduğu büyük aşktan söz edilmektedir.

1- **Yıldırım** göstergesi ile **aşk**ı kasteden Attilâ İlhan, oluşturduğu bu anlatım ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, **yıldırım** göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşması ve anlam aktarmasına uğraması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, kadın ve erkeğin birbirlerine duydukları aşkın şiddetini etkileyici bir biçimde dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısradaki göstergelerin anlamsal özellikleri arasında ilişki bulunmaması, mısra'ın sapma – anlambilimsel sapma örneği olmasına neden olmaktadır.

- ***Çoğalıyoruz sandılar***

Yalnızlığa eksilerek: Anlam bakımından birbirini tamamlayan bu iki mısrada, aşk gibi büyük bir duygunun bile insanı yalnızlığından kurtaramadığı anlatılmaktadır.

1- Mısrada dikkat çeken ifade, **yalnızlığa eksilmek** anlatımıdır. Burada insanların giderek yalnızlaştığını söyleyen Attilâ İlhan, anlam bakımından uyumsuz göstergeleri bağdaştırarak alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Yalnızlığa eksilmek** ifadesi, insanların yalnızlaşarak sahip oldukları değerleri kaybettiğini ifadeye çalışan, şiirsel üslupla kaleme alınmış bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yalnızlığa eksilmek** ifadesi, birbirinden farklı sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sen yağmur karanlığı:*** Bu mısrada, yağmur zamanlarında kara bulutlarla kaplanan gökyüzünün oluşturduğu hüzün şahsa yüklenmekte; kişinin yaşadığı hüzün örneklendirilmektedir.

1- **Sen yağmur karanlığı** ifadesinde, ikinci tekil şahsı yağmur karanlığı olarak niteleyen Attilâ İlhan, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, şiir dilini zenginleştirmek için aralarında uyum bulunmayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamları açısından değil de, ilettikleri imge ve tasarımlar bakımından değer taşıyan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricilerinin ayırıcılarından farklı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Onlar camlarda hüzün:*** Bu mısrada, yağmurlu havaların insanlarda yarattığı hüzün ve yalnızlık duyguları anlatılmaktadır.

1- **Onlar camlarda hüzün** ifadesinde, üçüncü çoğul şahsı hüzün olarak niteleyen şair, meydana getirdiği bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği vermektedir.

2- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi ile dil kurallarından uzak şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlara duygu aktaran sanatlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirinden ayrı olması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Ufukta şafağın çığlığı:*** Attilâ İlhan, bu mısra ile güneşin doğmasına az zaman kaldığını, karanlıkların son bulmak üzere olduğunu dile getirmekte; belki de kötü günlerin sona ermek üzere olduğunu ve güzel günlerin geleceğini anlatmak istemektedir.

1- **Şafağın çığlığı** ifadesi ile şafak göstergesine insan niteliği kazandıran Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu örnek ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme oluşturmaktadır.

2- **Şafağın çığlığı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Şafağın çığlığı** ifadesi ile günlük dilde kullanılmayan bir anlatım oluşturan şair, vermek istediği mesajlarla ve üstü kapalı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Şafağın çığlığı** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucunda oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Sırtımızdan ağırlığı***

Kalkar acı sömürünün: Bu iki mısrada, insanların haksızlığa uğratılarak sömürüldüğünden bahseden şair, artık bu sömürünün sona ermesini istediğini vurgulamaktadır.

1- **Acı sömürünün ağırlığı sırtımızdan kalkar** ifadesi, insanların ezilmesi, hor görülmesi ve sömürülmesinin yarattığı vicdan azabı ve üzüntünün sona ermesini dileyen bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Acı sömürünün ağırlığı sırtımızdan kalkar** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle oluşmuş, yadırgatıcı bir

alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Acı sömürünün ağırlığı sırtımızdan kalkar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Acı sömürünün ağırlığı sırtımızdan kalkar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

Jilet Yiyen Kız

"Jilet Yiyen Kız" bölümü, *Böyle Bir Sevmek* kitabının dördüncü bölümüdür. Bölüm sırasıyla; "Yamyam Kadınlar", "Jilet Yiyen Kız", "Özcinsel", "Porno" ve "Üçgen" şiirlerinden oluşmaktadır.

Attilâ İlhan'ın cinsel çağrışımlar taşıyan ilk şiiri, *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümünde yer alan "İbrahim'in Yıldızı" isimli şiirdir. Bu şiirden sonra, cinsellik temini *Belâ Çiçeği*'nin "Claude Diye Bir Ülke" şiirinde ve "İkinci Cem'in Gizli Hayatı" şiirlerinde, *Yasak Sevişmek* kitabının "Biraz Paris" serisinde görmekteyiz.

Şair, yavaş yavaş ele aldığı cinsellik temini, *Böyle Bir Sevmek* kitabının "Jilet Yiyen Kız" bölümündeki şiirlerinde bilinçli olarak işlemektedir. Cinselliği, bireysel çelişkilerin bir parçası sayan şair, şiirlerinde normal cinsellik yerine, cinsel çelişkileri ve karmaşık ilişkileri irdelemektedir.

Cinselliği konu alan ilk şiirlerine *Ben Sana Mecburum* kitabında rastladığımız şair, "Jilet Yiyen Kız" bölümündeki şiirlerinde temayı en üst noktaya çıkarmakta; şiire farklı ve yeni konular katmakta, cinsellik bakımından ileri gitmektedir. Bu bölümdeki şiirleri, *Yasak Sevişmek*'teki "Biraz Paris" bölümüne, *Hangi Seks* ile *Yanlış Kadınlar Yanlış Erkekler* araştırma kitaplarına bağlamak mümkündür.

Bu bölümde insanı cinselliği ile ele alan ve cinsel çelişkileri ifadeye çalışan şair, şiirlerinde hem Halk Edebiyatı'na ait söyleyişten, hem de modern şiirin imkânlarından faydalanmaktadır[877].

[877] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 171.

yamyam kadınlar

bunlar felâket kadınlardır
meme uçları fena saldırır
burunları yok gözleri kanlı
vurdukları yerden toz kaldırır

ölçüye sımaz boyları bosları
halattan farksız boyun kasları
öpüştün mü dudaklarını doğrar
hoyrat çenelerinin makasları

kırbaç dilleri bir tutam alev
ağızları ejderha iştahları dev
çiğ adam yedikleri görülmüştür
bre kan dökerler kahpelik görev

kelle kazıtılmış simsiyah dazlak
dişleri arasında bıçak
ölüm bilmezler yedişer canlı
canavarlardır çırılçıplak

tırnak uzatmışlar elleri pençe
ucundan kan damlar gündüz gece
etine değmesinler sırtın üşür
okşadılar mı aynı işkence

sırtlan uluyunca akşamları
açlıktır azdırır yamyamları
yiyecek insan aranırlar
karanlığa vurup tamtamları

Attilâ İlhan, bölümün ilk şiiri olan "Yamyam Kadınlar"ı, kitabın Meraklısı İçin Notlar bölümünde şöyle açıklamaktadır:

"şiirin içinde duygusal düzeyde yoğun bir erotisme seziliyor ya, cinsel bakımdan atak, hatta saldırgan kadınlar imgesi, gerçekte, yüzyıllardır kadınlık için handiyse zorunlu sayılmış biblo/kadın, edilgin kadın imgesini yıkmak için kullanılıyor. gerilerde biraz sadomazohist gölgeler yok mu, olabilir, ama yamyam kadınların dazlak, meme uçları saldırgan vs. betimlenmesi, aynı zamanda alışılmış 'saçı uzun aklı kısa kadın' görüntüsünü bozmak için seçilmiştir.

şiirin ilk adı ***yamyam kadınlar için varsağı*** *idi, gerçekten söyleyişte varsağı öğeleri duyumsanır, sanırım cumhuriyet'te bu alanda başarılı sayılabileceği de yazılmıştır, sonradan 'varsağı' tanımlamasını kaldırdım, daha iyi oldu sanırım*[878]*."*

"Yamyam Kadınlar" şiirinde, Halk Edebiyatı'na ait söyleyiş dikkat çekmektedir.

- ***Meme uçları fena saldırır:*** Bu mısrada, kadınların cinsel bakımdan atak olduklarına dikkat çekilmektedir.

1- **Meme uçları saldırır** ifadesi, kadınların cinsel bakımdan istekli olduklarını anlatan bir ifadedir. İfadede bulunan **saldırmak**[879] eylemi; *"bir kimseye veya bir şeye karşı saldırı yöneltmek, zarar verici bir davranışta bulunmak, hücum etmek; bir şey veya kimse üzerine saldırı yapılmasına sebep olmak; gemi, kalkmak için yelken açıp başını gideceği yola çevirmek; mecaz olarak yıkıcı ve sert eleştiriler yapmak; kimya, etkisiyle eritmek"* gibi farklı anlamları olan bir eylemdir. Eylem, **bir şeye veya bir kimseye hücum etmek**, **saldırı yöneltmek** gibi anlamlarda kullanıldığından **meme uçları** göstergesine insan niteliği verilmekte ve bu anlatımla aktarma – deyim aktarması –

[878] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 130.
[879] http://tdkterim.gov.tr/bts/

kişileştirme oluşturulmaktadır.

2- **Meme uçları saldırır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştircilerinin ve ayrıcılarının arasında uyum bulunmamasından ötürü ortak, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Meme uçları saldırır** ifadesi, kadınların cinsel bakımdan istekli olduklarını farklı bir yolla okuyucuya/dinleyiciye ileten, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Meme uçları saldırır** ifadesi, anlam olarak aralarında uyum bulunmayan göstergelerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölçüye sığmaz boyları bosları:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kadınların boylarının çok uzun olduğunu ve iri yarı olduklarını anlatmaktadır.

1- Attilâ İlhan, kadınların çok uzun ve yapılı olduklarını abartılı bir şekilde anlatarak yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, okuyucuda/dinleyicide kadınlarla ilgili bazı çağrışımlar oluşturan, şiir dili için özel olarak oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, sözcüklerin günlük konuşma dilinden ve dil kurallarından farklı olarak bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Halattan farksızdır boyun kasları:*** Şair, kadınların boyun kaslarının güçlü ve kuvvetli olduğunu, onları halata benzetmek suretiyle anlatmaktadır.

1- **Boyun kasları halattan farksızdır** ifadesinde, **boyun kasları** ve **halat** göstergeleri arasında benzerlik oluşturan şair, bu anlatımıyla güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

2- **Boyun kasları halattan farksızdır** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin birbirlerine benzetilmesi sonucu oluşmuş mantığa aykırı bir

alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Boyun kasları halattan farksızdır** ifadesi, kadınların yapıları ve görüntüleri ile ilgili çağrışımlar ve tasarımlar sunan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Boyun kasları halattan farksızdır** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde özellikle değişiklik oluşturulması ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Öpüştün mü dudaklarını doğrar***

Hoyrat çenelerinin makasları: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısrada, kadınların hoyrat bir şekilde öpüştüklerinden ve karşılarındaki insanların canlarını acıttıklarından bahsedilmektedir.

1- **Çenelerinin makasları hoyrat öpüştün mü dudaklarını doğrar** şeklinde ifade edilebilen mısrada, kadınların çene hareketleri açılıp kapanan **makasla**ra benzetilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Çenelerinin makasları hoyrat** ifadesi, göstergeler arasında bağ kurulması ile ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çenelerinin makasları hoyrat** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide imge ve tasarımlar oluşturan, şiir dilini zenginleştiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Çenelerinin makasları hoyrat** ifadesi, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbirlerinden farklı olması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Öpüştün mü dudaklarını doğrar** anlatımı, kadınların sert hareketlerini mübalağalı bir biçimde dile getiren, günlük konuşma diline uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

6- **Öpüştün mü dudaklarını doğrar** ifadesi, göstergelerin okuyucuya/dinleyiciye ilettiği tasarımlar bakımından önem taşıyan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Öpüştün mü dudaklarını doğrar** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleri bakımından ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kırbaç dilleri bir tutam alev:*** Şair bu mısrada, kadınların cinsellik bakımından ne derece istekli olduklarını anlatmaktadır.

1- **Kırbaç diller** ifadesindeki **kırbaç** göstergesi kendisine benzetilen öğe; **diller** göstergesi ise benzeyen öğedir. Attilâ İlhan, ifade içerisinde hem benzeyen, hem benzetilen öğeye yer vererek güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Kırbaç dilleri alev** ifadesi, kadınların dilleriyle yaptıkları hareketlerin baştan çıkarıcı olduğunu anlatan; **alev** göstergesinin benzetilen öğe olarak kullanılmasıyla meydana gelen bir güzel benzetme sanatı örneğidir.

3- **Kırbaç dilleri alev** ifadesi, anlam bakımından birbirinden farklı sözcüklerin bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak yapılmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Kırbaç dilleri alev** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kadınlarla ilgili imge ve tasarımlar sunan, estetik kaygıyla meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Kırbaç dilleri alev** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak, onlarda çağrışımlar oluşturmak için ölçünlü dil kurallarından farklı olarak oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ağızları ejderha iştahları dev:*** Şiirin diğer açıklanan mısralarında olduğu gibi, bu mısrada da, kadınların cinsel isteklilikleri anlatılmaktadır.

1- **Ağızları ejderha** ifadesi, kadınların ne derece arzulu olduklarını anlatan; göstergelerin birbirlerine benzetilmesi sonucu oluşmuş güzel benzetme örneğidir.

2- **Ağızları ejderha** anlatımı, göstergelerin birbirlerine benzetilmesi ile meydana gelmiş yadırgatıcı, ortak konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ağızları ejderha** ifadesi, kadınların davranışları ile ilgili çağrışımlar taşıyan, şiir diline özgü bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Ağızları ejderha** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, ölçünlü dil kurallarına uymayan bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

5- **İştahları dev** ifadesi, kadınların cinsellik bakımından istekli olduklarını dile getiren bir ifadedir. **İştah** ve **dev** göstergelerinin birbirlerine benzetilmeleri sonucu güzel benzetme örneği meydana getirilmektedir.

6- **İştahları dev** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **İştahları dev** ifadesi, göstergelerin okuyucuya/dinleyiciye çeşitli imge ve tasarımlar iletmesi bakımından önem taşıyan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **İştahları dev** ifadesi, sözcüklerin anlamsal bakımdan uyum göstermemesi nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölüm bilmezler yedişer canlı:*** Şair bu mısra'ında, kadınları insanüstü varlıklar gibi anlatarak onların tehlikeli ve vahşi oluşlarına dikkat çekmektedir.

1- Kadınları **yedi canlı** ve **ölümsüz varlıklar** gibi gösteren şair, bu anlatımıyla daha çok masal veya destan söyleyişine uygun bir ifade oluşturmaktadır. Mısra'ın gerçek hayattan uzak oluşu, alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

2- Kadınların hoyrat ve vahşi hareketlerine dikkat çeken şair, bu estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek meydana

getirmektedir.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal uyumsuzlukları nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Canavarlardır çırılçıplak:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kadınların çıplak görünüşlerinin korkutucu olduğunu, onları canavara benzetmek suretiyle anlatmaktadır.

1- **Çırılçıplak canavarlardır** ifadesinde, canavarlara benzetilen şiirde anlatılan kadınlardır. Attilâ İlhan, bu mısra'ı ile aktarma – deyim aktarması örneği sergilemektedir.

2- **Çırılçıplak canavarlardır** ifadesi, kadınların canavar olarak nitelenmeleri sonucu mantığa ve ölçünlü dil kurallarına uymayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Çırılçıplak canavarlardır** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde kadınların görünüşlerine dair bir resim çizen estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Çırılçıplak canavarlardır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında ilişki bulunmadığından, yadırgatıcı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tırnak uzatmışlar elleri pençe:*** Bu mısrada kadınların uzun tırnaklarından bahseden Attilâ İlhan, onları vahşi hayvanlara benzetmektedir.

1- **Elleri pençe** ifadesinde yer alan **eller** göstergesi, benzeyen öğe; **pençe** göstergesi benzetilen öğe olarak kullanılmaktadır. Şair, meydana getirdiği bu ifade ile güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Elleri pençe** ifadesi, anlamsal bütünlük oluşturmayan sözcükler arasında benzetme yapılması ile meydana gelmiş, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Elleri pençe** benzetmesi, kadınların uzun tırnaklarını tasvir eden, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Elleri pençe** ifadesi, sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Etine değmesinler sırtın üşür:*** Bu mısrada, kadınların uzun tırnaklarının ne derece rahatsız edici olduğundan söz edilmektedir.

1- Mısrada yer alan **üşümek**[880] eylemi; *"ısı yokluğundan, azlığından veya ısı kaybından etkilenmek, soğuğun etkisini duymak"* anlamında kullanılmaktadır. Eylem, mısra içinde anlam aktarmasına uğrayarak **huylanmak**, **rahatsız olmak** gibi anlamlarla yer almakta ve böylelikle mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye çağrışım ve tasarımlar ileten, şiir diline uygun bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, **üşümek** eyleminin gerçek anlamı dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına uymayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

[880] http://tdkterim.gov.tr/bts/

jilet yiyen kız

o kızı nerede nasıl görsem
aklımı başımdan alır ağzı
saçları şıra köpüğü desem
kaşları bıçak izi kırmızı

yakut pulları mı / bu ne görkem
kanlı gözbebeklerindeki yazı
beni nasıl büyüledi bilmem
kirpikleri örümcek kırmızı

kızıl demirden bir ünlem
salınması yangın yalazı
korkmasam öpmeye eğilsem
dişleri elektrik kırmızı

çarpılmışım başım sersem
sevdim jilet yiyen kızı
göğsündeki kumrulara değsem
gagaları zehirli kırmızı

içerse kezzap içer / hem
sarhoş da olmaz / azıp bazı
yasak bölgelerine insem
tüyleri ısırgan kırmızı

gece gündüz tek düşüncem
kasıklarındaki ince sızı
artık kimseyle sevişemem
anladım sevişmek kırmızı

jilet yiyen kız merih'li gecem
birlikte bulacağız belâmızı

sonumuz kuşkusuz cehennem
kırmızı kırmızı kırmızı

Bölüme adını veren "Jilet Yiyen Kız" isimli bu şiir, gerçeküstücülükle kaleme alınmış, cinsel içerikli bir şiirdir. Şiirde **jilet yiyen kız** imgesi; insan üstü, cinsellikten yoksun; sadece renk, koku, çizgi ve duygudan ibaret olan bir genç kız imgesi yerine kullanılmaktadır. Şiirde çokça yer verilen kırmızı renk ise, erotizmi vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır[881]. "Yamyam Kadınlar" şiirinde olduğu gibi, bu şiirde de Halk Edebiyatı'na ait söyleyişten yararlanılmaktadır[882].

- ***Saçları şıra köpüğü desem:*** Attilâ İlhan burada, etkilendiği genç kızın saçlarının rengini şıra köpüğüne benzeterek tasvir etmektedir.

1- **Şıra**[883] sözcüğü; *"henüz mayalanmamış üzüm suyu; bazı meyve ve sebzelerin özü; argo, süzülmüş afyon"* gibi üç değişik anlamı buluna bir göstergedir. Mısrada, **mayalanmamış üzüm suyu** anlamıyla yer alarak, genç kızın kırmızı saçlarını ifade etmektedir.

Attilâ İlhan, genç kızın **saçları**nı **şıra köpüğü**ne benzettiği ifadesinde, benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek, güzel benzetme sanatı örneği meydana getirmektedir.

2- **Saçları şıra köpüğü** ifadesi, aralarında bağ oluşturulamayan sözcüklerin birbirlerine benzetilmeleri sonucu günlük, konuşma dilinden uzak şekilde meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Saçları şıra köpüğü** ifadesi, genç kızın saç rengini tasvir eden, estetik amaçlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

---

[881] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 131.
[882] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 171.
[883] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Saçları şıra köpüğü** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kanlı gözbebeklerindeki yazı***

(Beni nasıl büyüledi bilmem): Anlam bakımından birbirini takip eden bu iki mısrada şair, genç kızdan ne kadar çok etkilendiğini anlatmaktadır.

1- **Kanlı gözbebeklerindeki yazı** ifadesi, hem gözlerin kanlı olarak nitelenmesi, hem de yazı göstergesinin kullanılması ile genç kızın **hırçın** yapısını kastetmektedir.

İfade, genç kızın kişilik özelliğini somut olarak dile getirdiğinden aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği olmaktadır.

2- **Kanlı gözbebeklerindeki yazı** ifadesinde bulunan göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşarak birlikte farklı bir anlam oluşturmaları, ifadenin dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmasını sağlamaktadır.

3- **Kanlı gözbebeklerindeki yazı** ifadesi, genç kızın hırçın, öfkeli yapısını estetik şekilde şiire yansıtan, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kanlı gözbebeklerindeki yazı** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, şiir dilini günlük konuşma dilinden ayırmak gibi amaçlarla oluşturulmuş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kirpikleri örümcek kırmızı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, genç kızın kirpiklerini kırmızı olarak belirterek cinsel bir çağrışım meydana getirirken, kirpiklerin rengini bazı örümcek türlerinin kırmızı rengine bağlamaktadır.

1- **Kirpikleri örümcek kırmızı** ifadesinde, bazı örümceklerin kırmızı renkleriyle kirpiklerin rengi arasında benzerlik oluşturan şair, benzeyen ve benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Kirpikleri örümcek kırmızı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmadığı için alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Kirpikleri örümcek kırmızı** ifadesi, genç kızın çekici görüntüsünü tasvire çalışan, şiir için oluşturulmuş estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kirpikleri örümcek kırmızı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin uyum sağlamaması nedeniyle, mantığa ve dil kurallarına uymayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kızıl demirden bir ünlem:*** Bu mısrada şair, kendisinden etkilendiği genç kızı düzgün fiziği ile ünlem işaretine benzetmekte; kullandığı kırmızı renkle erotik bir çağrışım oluşturmaktadır.

1- **Kızıl demirden bir ünlem** mısra'ında anlatılan, genç kızın kendisidir. Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu ilginç benzetmesi ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, genç kızın uzun ve ince fiziği ile ilgili çağrışımlar taşıyan, estetik ve sanatlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmasıyla dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Salınması yangın yalazı:*** Bu mısrada şair, kadının salına salına yürüyüşünü, bir sağa bir sola doğru hareket eden alevlere benzetmektedir.

1- Kadının yürüyüşünü **yangın yalazı** olarak değerlendiren Attilâ İlhan, ifadesinde benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı örneği vermektedir.

2- **Salınması yangın yalazı** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmaması, ifadenin alışılmamış bağdaştırma örneği olmasını sağlamaktadır.

3- **Salınması yangın yalazı** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde genç kızın işveli yürüyüşünü canlandıran, estetik bir anlatımdır ve ifade bu sebeple, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Salınması yangın yalazı** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması sonucunda ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Dişleri elektrik kırmızı:*** Attilâ İlhan burada, okuyucusuna/dinleyicisine anlattığı genç kızı öpmesi hâlinde, ne kadar etkileneceğini ve heyecanlanacağını, elektrik sözcüğünü kullanarak ifade etmektedir.

1- **Dişleri elektrik kırmızı** ifadesi, **dişler** ile **elektrik** göstergeleri arasında bağ oluşturulması ile meydana gelen güzel benzetme örneğidir.

2- **Dişleri elektrik kırmızı** ifadesi, mantığa aykırı ve yadırgatıcı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dişleri elektrik kırmızı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlarla, ayrıca estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Dişleri elektrik kırmızı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle, dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sevdim jilet yiyen kızı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, aşık olduğu genç kızı insanüstü bir varlık olarak tanımlayarak, ona imgesel bir anlatım yüklemektedir.

1- **Jilet yiyen kız** ifadesi, genç kızı günlük hayattan uzaklaştırarak şiirin kahramanı durumuna getiren; onun duygularını ve davranışlarını somut olarak anlatan, bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Jilet yiyen kız** ifadesi, algılanmasının zorluğu ve mantığa aykırılığı bakımlarından, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Jilet yiyen kız** ifadesi, genç kızın ruh hâli, duyguları ve davranışları hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, özgün ve estetik bir ifadedir. İfade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Jilet yiyen kız** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Göğsündeki kumrulara değsem***

Gagaları zehirli kırmızı: Attilâ İlhan bu iki mısrada, genç kızın göğüslerine dokunmak istediğini söylerken, erotik çağrışım oluşturmak için yine kırmızı renge başvurmaktadır.

1- **Göğsündeki kumrular** ifadesi, genç kızın **göğüsleri**ni kasteden ve onları **kumru kuşları**na benzeten bir ifadedir. Bu anlatımla şair, aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Göğsündeki kumrular** anlatımında bulunan göstergeler, göndergesel anlamlarından uzaklaşarak genç kızın göğüslerini kastetmekte; bu anlatımla alışılmamış bağdaştırma örneği örneği verilmektedir.

3- **Göğsündeki kumrular** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye sunduğu estetik ve şiirsel bir anlatımdır. Yapısındaki benzetmelerle de ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Göğsündeki kumrular** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle okuyucuyu/dinleyiciyi yadırgatan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- İkinci mısrada **gagalar** olarak nitelenen, **göğüs uçları**dır. Şair, meydana getirdiği bu anlatım ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

6- **Gagaları zehirli kırmızı** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Gagaları zehirli kırmızı** ifadesi, gerek ilettiği imge ve tasarımlar, gerek estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Gagaları zehirli kırmızı** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmalarıyla meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İçerse kezzap içer / hem***

(Sarhoş da olmaz / azıp bazı): Bu mısralarda, genç kızın çok sayıda alkollü içki tüketmesine rağmen sarhoş olmadığını anlatan Attilâ İlhan, onun ne kadar dayanıklı olduğunu vurgulamaktadır.

1- **Kezzap içer** ifadesinde yer alan **kezzap** sözcüğü, **alkol oranı yüksek içkiler**i anlatan aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Kezzap içer** ifadesi, yadırgatıcı ve mantığa aykırı anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Kezzap içer** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından ziyade okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu çağrışımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kezzap içer** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yasak bölgelerine insem***

Tüyleri ısırgan kırmızı: Bu mısralarda şair, genç kızın kasıklarından bahsederek cinsel içerikli imgeler oluşturmaya devam etmektedir.

1- **Yasak bölgeler** tamlamasıyla kastedilen genç kızın **kasıklar**ıdır. Şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Yasak bölgeler** ifadesinde bulunan göstergeler, göndergesel anlamlarının dışında kullanıldıklarından ifade, dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yasak bölgeler** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, şiir diline özgü bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yasak bölgeler** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Tüyleri ısırgan kırmızı** ifadesinde erotik bir çağrışım yapılmakla beraber, tüylerin rengi ile ısırganın rengi arasında bağ kurularak güzel benzetme örneği meydana getirilmektedir.

6- **Tüyleri ısırgan kırmızı** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle doğal dilden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

7- **Tüyleri ısırgan kırmızı** ifadesi, şiir dili için özel olarak oluşturulmuş, konuşma dilinden uzak, çağrışımlar taşıyan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Tüyleri ısırgan kırmızı** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Anladım sevişmek kırmızı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, şiirin tümünde olduğu gibi kullandığı kırmızı sözcüğü ile cinsel bir çağrışım oluşturmaktadır.

1- **Sevişmek kırmızı** ifadesi, erotik bir çağrışım yaratmak amacıyla oluşturulmuş, mantığa ve dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Sevişmek kırmızı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, şiire özgü meydana getirilmiş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

3- **Sevişmek kırmızı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Jilet yiyen kız merih'li gecem:*** Bu mısrada genç kız, Merih gezegeninin aydınlattığı bir geceye benzetilmekte; şair bu anlatımıyla kızın dünyasını aydınlattığından söz etmektedir.

1- **Merih**[884]; *"Mars; ateş rengi; güneş sistemini oluşturan dokuz gezegenden biri"* anlamlarında sözlüklerde yer alan bir sözcüktür. Şair, genç kızı Merih'li bir geceye benzeterek güzel benzetme örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin birbirlerine benzetilmeleri ile konuşma dilinden uzak ve yadırgatıcı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, genç kızın şair için önemini estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında bağ kurulamadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

[884] http://tdkterim.gov.tr/bts/

özcinsel

iri sineklerin saydam kanatları
cilâlı yeşil ve kırmızımtrak
temmuz öğlesinin ölü saatleri
tere batmış bir kadın çırılçıplak

göğüslerini avuçlayıp yuğurur
gözleri kaymış dumanlı ak
parmakları nasılsa erkek olur
göbeğinden aşağıya sarkarak

cırcır böceklerinin tel tel uzaması
titretir sıcağın yağlı buğusunu
lif lif çekilir baldırı kalçası
bir çalkantı sarar vücudunu

dili meme uçlarına dokunur
elektrik gibi yalar tutkusunu
bütün dişleriyle ısırıp ulur
aç bir çakal gibi tuzlu omuzunu

"Özcinsel" adlı bu şiirde, bir kadının kendisini tatmin edişi, modern şiirin imkânlarından yararlanılarak anlatılmaktadır.

- ***Tere batmış bir kadın çırılçıplak:*** Bu mısrada, çıplak bir kadının ter içinde olduğundan söz edilmektedir.

1- **Tere batmış kadın** tamlamasındaki **batmak** eylemi, göndergesel anlamlarının dışında kullanıldığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Tere batmış kadın** ifadesi, şairin **batmak** eylemini özellikle seçmesi ile şiir dili için meydana getirdiği bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Tere batmış kadın** ifadesi, **batmak** eyleminin gerçek anlamlarından uzaklaşması sonucu ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözleri kaymış dumanlı ak:*** Attilâ İlhan bu mısrada, şiirde bahsettiği kadının orgazm hâlini anlatmaktadır.

1- **Gözleri dumanlı** ifadesinde yer alan **dumanlı** göstergesi, göndergesel anlamlarının dışında; **baygın** olarak kullanılmaktadır. Attilâ İlhan, **dumanlı** ve **baygın** göstergeleri arasında anlam aktarması oluşturarak aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Gözleri dumanlı** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözleri dumanlı** ifadesi, kadının görüntüsünü okuyucunun/dinleyicinin zihninde canlandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözleri dumanlı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan, ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Parmakları nasılsa erkek olur:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kadının parmaklarını bir erkek uzvu gibi kullandığını anlatmak istemektedir.

1- **Parmakları erkek olur** ifadesinde, kadının parmakları ile erkeklik organı arasında benzerlik oluşturan şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Parmakları erkek olur** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyuşmazlık nedeniyle alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Parmakları erkek olur** ifadesi, şairin kadınla ilgili çağrışımlar sunduğu, şiir diline uygun olarak oluşturduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Parmakları erkek olur** ifadesi, ölçünlü dil kurallarının dışında oluşturulmuş bağdaştırmalarla sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Cırcır böceklerinin tel tel uzaması:*** Attilâ İlhan bu mısra'ı ile cırcır böceklerinin ötüşlerinin uzun sürdüğünü kastetmektedir.

1- **Cırcır böceklerinin tel tel uzaması** ifadesi, birkaç farklı açıdan önem taşımaktadır.

Şair, böceklerin çıkardıkları sesin uzun sürdüğünü **tel tel uzamak** ifadesi ile açıklamakta; **tel tel** ikilemesi ile **öterken çıkardıkları sesi** kastetmektedir. Attilâ İlhan, böceklerin sesini uzayan bir tele benzeterek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Cırcır böceklerinin tel tel uzaması** ifadesi, yapısındaki deyim aktarması örneği ve eksiltili anlatımı nedeniyle ortak konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

3- **Cırcır böceklerinin tel tel uzaması** ifadesi, göstergelerin taşıdıkları imge ve tasarımlar yönünden, sanatlı anlatımı bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Cırcır böceklerinin tel tel uzaması** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Cırcır böceklerinin tel tel uzaması)***

Titretir sıcağın yağlı buğusunu: Attilâ İlhan, zaman olarak temmuz ayını işlediği şiirinin bu mısra'ında, havanın çok sıcak ve nemli olduğunu anlatmak istemektedir.

1- **Sıcağın yağlı buğusu** ifadesi, havanın nemli olduğunu anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Sıcağın yağlı buğusu** ifadesinde göndergesel anlamlarından ayrılan göstergeler, ifadenin dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma olmasına neden olmaktadır.

3- **Sıcağın yağlı buğusu** ifadesi, havanın çok nemli ve bunaltıcı olduğu bilgisini şiir diline uygun, estetik bir biçimde aktaran alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Sıcağın yağlı buğusu** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Lif lif çekilir baldırı kalçası:*** Bu mısrada, kadının bacak ve kalça hareketlerinden bahsedilerek sarsılan vücudu anlatılmaktadır.

1- **Baldırı kalçası lif lif çekilir** ifadesinde, **lif** sözcüğünü yineleyerek ikileme oluşturan şair, verdiği bu örnek ile sapma – sözcüksel sapma meydana getirmektedir.

2- **Baldırı kalçası lif lif çekilir** ifadesi, gerek **lif** sözcüğünün ikileme şeklinde kullanılması, gerek **lif lif çekilmek** ifadesinin ölçünlü dil kurallarına aykırı olması gibi nedenlerle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Baldırı kalçası lif lif çekilir** ifadesi, kadının orgazm olduğu sıradaki vücut hareketlerini şiire uygun bir dille anlatan alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Elektrik gibi yalar tutkusunu:*** Bu mısrada, kadının kendisini tatmin etmeye çalışması, yaptığı hareketlerle anlatılmaktadır.

1- **Elektrik gibi tutkusunu yalar** ifadesinde, kadının hareketleri ile elektrik arasında bağ oluşturan şair, kullandığı **gibi** benzetme ilgeci ile benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Tutkusunu yalamak** ifadesinde somut olarak dile getirilen **tutku** göstergesi ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

3- **Tutkusunu yalamak** anlatımı, göstergelerinin göndergesel anlamlarının birbirine uzak olması nedeniyle mantığa aykırı olarak yapılmış bir alışılmamış bağdaştırmadır.

4- **Tutkusunu yalamak** ifadesi, kadının davranışları hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ulaştıran, şiirin bütünü ile uyum gösteren bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Tutkusunu yalamak** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine uygun olmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışında meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

porno

boy bos tamam ağzı bütün diş
tevatür bir kadın bol memeli
hayli genç kız dudağı çiğnemiş
çok erkek ağzına girmiş dili
yüksekkaldırım'da fahişeymiş
şaşı mustafa'nın yalancısıyım

hüneri dört kişiyle sevişmekmiş
ikisi kadın olacak ince belli
yok canım yoksulluktan düşmemiş
yaradılışı kahpe ruhu işveli
galiba hiç kimse baş edememiş
şaşı mustafa'nın yalancısıyım

gözlüklü bir velet aklını çelmiş
şiir meraklısı biraz fakülteli
artık sabah akşam yolunu gözlemiş
mübarek kadın değil gözyaşı seli
gelince sanki oğlunu severmiş
şaşı mustafa'nın yalancısıyım

anlayamadım gitti bu ne biçim iş
bre bunlardan hangisi deli
hangisi hangisinin kanına girmiş
kim kimin neresine kilitli
bu filmi kim yazmış kim çevirmiş
şaşı mustafa'nın yalancısıyım

Attilâ İlhan, "Porno" isimli bu şiirini Meraklısı İçin Notlar kısmında şöyle açıklamaktadır:

*"bu şiir, diyelim ki profesyonel bir fahişedeki duygu / cinsellik karşıtlığını ve beraberliğini kapsamaya uğraşıyor. özellikle genelevlerde sürekli cinsellik ortamında yaşayan kızların, ne büyük duygusallıklara elverişli oldukları işaretlenmek isteniyo*r[885]*."*

"Porno" isimli bu şiir de, "Özcinsel" şiiri gibi modern şiir dilinden ve özelliklerinden yararlanılarak kaleme alınmıştır[886].

- ***Tevatür bir kadın bol memeli:*** Bu mısrada, kadının güzelliğinden bahsedilirken, göğüslerinin iriliği de vurgulanmaktadır:

1- **Tevatür bir kadın** tamlamasında yer alan **tevatür**[887] sözcüğü; *"bir haberin ağızdan ağıza yayılması, söylenti; yalan olarak söylenmiş bir söz üzerine birleşmeleri mümkün olmayan, her zaman güvenilen kimselerin bir haberi bildirmeleri"* anlamlarında sözlüklerde açıklanırken; Türkiye Türkçesi Ağızları Sözlüğü'nde *"güzel, iyi"* anlamlarıyla yer almakta ve mısrada da bu anlamlarda kullanılmaktadır.

2- **Bol memeli** ifadesi, kadının gösğüslerinin büyüklüğünü **bol** sıfatı ile anlatan, bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

3- **Bol memeli** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Bol memeli** ifadesi, kadının iri göğüsleri ile ilgili çağrışımlar taşıyan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[885] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 131.
[886] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 171.
[887] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

5- **Bol memeli** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Hayli genç kız dudağı çiğnemiş:*** Burada, şiirde anlatılan fahişenin çok sayıda genç kızı öptüğünden bahsedilmektedir.

1- Mısrada buluna **çiğnemek**[888] eylemi; *"ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek; ayağı veya tekerleği altına alarak ezmek; mecaz olarak sayılması gereken bir şeyi saymamak, itibar etmemek, ayaklar altına almak; mecaz olarak egemenliği altına almak, hükmetmek"* gibi farklı anlamlarda kullanılan bir eylemdir.

Eylem, bütün göndergesel anlamlarından farklı olarak **öpmek** anlamıyla mısrada yer aldığından, mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması nedeniyle dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yaradılışı kahpe ruhu işveli:*** Bu mısrada Attilâ İlhan, kadının kötü yola yoksulluktan düşmediğini, yaradılışının kötü olduğunu, kahpe ruhlu olduğu için fahişelik yaptığını anlatmaktadır.

1- **Yaradılışı kahpe** ifadesi, kadının huyunun kötü olduğunu anlatan ve **yaradılış** sözcüğünü somutlaştıran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yaradılışı kahpe** ifadesi, **yaradılış** sözcüğünün somutlaştırılması ile doğal, konuşma dilinden ve ölçünlü dil kurallarından ayrılan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Yaradılışı kahpe** ifadesi, kadının kişilik özelliği ile ilgili çağrışımlar taşıyan, şiir diline uygun bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[888] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Yaradılışı kahpe** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ruhu işveli** ifadesi, kadının karakter özelliğinin içinden geldiğini anlatmaya çalışan ve **ruh** sözcüğünü somutlaştıran bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Ruhu işveli** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında ilişki kurulamaması nedeniyle oluşmuş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Ruhu işveli** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kadının ne kadar işveli, cilveli birisi olduğunu imge ve tasarımlarla aktaran, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

8- **Ruhu işveli** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştircileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Şiir meraklısı biraz fakülteli:*** Attilâ İlhan bu mısrada, kadının aşık olduğu genci tanıtmakta; onun üniversite öğrencisi olduğunu söyleyerek, şiir sevdiğini belirtmektedir.

1- Mısrada dikkat çeken şey, **biraz** belgisiz sözcüğünün kullanıldığı yerdir. Attilâ İlhan, **biraz şiir meraklısı** şeklinde kurabileceği ifadede, **biraz** belgisiz sıfatının yerini değiştirerek sapma – sözdizimsel sapma örneği oluşturmaktadır.

2- **Şiir meraklısı biraz** ifadesi, **biraz** belgisiz sıfatının yerinin değiştirilmesi ile algılanmazı güç ve mantıksız bir hâl almakta; ifade, alışılmamış bağdaştırmaya örnek teşkil etmektedir.

3- **Şiir meraklısı biraz** ifadesi, şairin özgün ve yeni ifadelerinden biridir. İfade, estetik anlatımıyla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

- ***Mübarek kadın değil gözyaşı seli:*** Attilâ İlhan, bu mısrada kadının aşık olduğu genç için gözyaşı döktüğünü, onu beklerken sürekli ağladığını dile getirmektedir.

1- **Gözyaşı seli** ifadesini kadın için kullanan şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında uyum bulunmamasına rağmen bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, kadının üniversiteli genç için ne kadar çok ağladığını estetik ve şiirsel bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kim kimin neresine kilitli:*** Bu mısrada, fahişe ile üniversiteli gencin cinsel ilişki durumları anlatılmaktadır.

1- Mısra, **kilitli** ifadesinin gerçek anlamları dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- Mısra, okuyucuda/dinleyicide imge ve tasarımlar oluşturan, şiir diline uygun bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmesi ile oluşmuş yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

üçgen

bir gece nevin çizmeli
gözleri pala parıltısı
kırbaca sarılmış eli
mümkün değil anlaşılması
burun delikleri titrek
aynasının önünde kadın
oya'nın yatağında erkek

bir sabah nevin sonbahar
kirpiklerinde kırağı
sevdiği oğlanı hatırlar
öpüştükleri sokağı
göğüsleri avuçlarında
vücutları kenetlenmiş
fosforlu meme uçlarında
şehvet eflatun bir yemiş

bir gün bir mavi yağmurda
nevin oya'yla buluşur
sevdiği erkeği unutur da
oya'da erkekliğini bulur
bir gece ay karanlık
kollarında delikanlının
nevin'in üstünde yosmalık
nice kadından kadın

bir akşam toz pembe bulutlar
buğular ısınmış denizden
birden nevin'i unuttular
oğlanla oya sevişirken

yalnızlıkla çarpıştı nevin
katlanması zor bir işti
arasında dişilikle erkeğin
tuttu bir hançerle sevişti

Attilâ İlhan, bölümün son şiiri olan "Üçgen"i nasıl ve ne amaçla yazdığını şöyle açıklamaktadır:

"hangi seks'te, emmanuelle'in çağdaş cinsel çözüm diye bir çeşit üçgen'i önerdiğini yazmıştım. böylesi üçgenlerin de, garip bir diyalektiği oluyor. şiir, onu içermeğe uğraşmaktadır. kadının yanında erkek, erkeğin yanında kadın olan nevin, kadınıyla erkeği karşılaştıkları zaman, birdenbire boşlukta kalabilmektedir. buna eşcinsellerin giderilmez yabancılığı ve yalnızlığı mı diyeceğiz, yoksa tabu'suz bir cinselliğe geçiş toplumlarında rastlanan geçiş dramlarından biri mi, kestiremiyorum. yalnız benzer dramların yaşandığını gördüm, yaşayanları tanıdım, erotique şiirler arasında üçgen'in de olması gerektiğine hükmettim, şiir ilk defa burada yayımlanıyor[889]*."*

Şiir, modernist şiirden faydalanılarak kaleme alınmıştır[890].

- ***Gözleri pala parıltısı:*** Şiirin bu mısra ile ilgili olan kısmında Nevin'den bahseden şair, burada gözlerinin bir kılıç gibi parladığını anlatmaktadır.

1- **Pala**[891] göstergesi; *"kavisli, kısa, uç bölümü geniş, kabzasına doğru daralan bir tür kılıç; kürek vb. araçların, enli ve yassı bölümü; bir yere çaprazlama konulan yassı kiriş veya kereste"* anlamlarına sahip olan bir sözcüktür. Sözcük, **kılıç** anlamıyla

[889] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 131.
[890] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 171.
[891] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

mısrada yer almaktadır.

Nevin'in gözlerindeki **parıltı**yı **kılıç parıltısı**na benzeten şair; benzeyen ve benzetilen her iki öğeyi kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- **Gözleri pala parıltısı** mısra'ı, aralarında ilgi bulunmayan sözcüklerin birbirlerine benzetilmeleri ile dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gözleri pala parıltısı** mısra'ı, Nevin'in keskin bakışlarını ve parlayan gözlerini estetik bir üslupla anlatan, alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gözleri pala parıltısı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcılarının birbirine uymaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir sabah nevin sonbahar***

Kirpiklerinde kırağı: Anlam bakımından birbirinin devamı olan bu iki mısrada, Nevin'in hüzünlü ve ağlamaklı olduğundan söz edilmektedir.

1- **Nevin sonbahar** ifadesi, sonbaharın hüznü ile Nevin'in üzüntüsünü bağdaştırarak anlatan; Nevin'in sonbahara benzetilmesi ile oluşmuş güzel benzetme örneğidir.

2- **Nevin sonbahar** ifadesi, anlam ilişkisi kurulamayan göstergelerin bağdaştırılması ile oluşmuş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nevin sonbahar** ifadesi, Nevin'in üzgün ve mutsuz hâlini sonbahardan yararlanarak ifadeye çalışan, estetik değeri yüksek bir anlatımdır ve ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Nevin sonbahar** ifadesindeki göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile sapma – anlambilimsel sapma örneği oluşturulmaktadır.

5- **Kirpiklerinde kırağı** ifadesi, Nevin'in gözyaşlarını kasteden; **kırağı** ve **gözyaşı** sözcükleri arasında bağ kuran bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Kirpiklerinde kırağı** anlatımı, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile meydana gelmiş yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Kirpiklerinde kırağı** ifadesi, Nevin'in ağladığı bilgisini estetik şekilde okuyucuya/dinleyiciye aktaran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Kirpiklerinde kırağı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Fosforlu meme uçlarında***

Şehvet eflatun bir yemiş: Bu iki mısrada, Nevin'in aşık olduğu erkekle girdiği cinsel ilişkiden söz edilmektedir.

1- **Fosforlu meme uçları** ifadesinde yer alan **fosforlu**[892] sözcüğü mısrada; *"alımlı, gösterişli"* olarak mecaz anlamda kullanılmaktadır.

2- İkinci mısradaki **şehvet eflatun bir yemiş** ifadesi, **şehvet** duygusunun **yemiş**e benzetilerek somutlaştırılması ile oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Şehvet eflatun bir yemiş** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricilerinin anlamsal ayırıcılarından farklı olması nedeniyle meydana gelen bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Şehvet eflatun bir yemiş** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar iletmek amacıyla ve estetik kaygıyla oluşturulan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

5- **Şehvet eflatun bir yemiş** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelen, yadırgatıcı bir sapma – anlamabilimsel sapma örneğidir.

---

[892] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Bir gün mavi bir yağmurda:*** Bu mısrada yağmur, mavi olarak nitelenmekte; bu anlatımla yadırgatıcı bir ifade oluşturulmaktadır.

1- **Mavi yağmur** tamlaması, gerçek hayattan ve mantık kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Mavi yağmur** ifadesi, şiir dilini hareketlendirmek ve zenginleştirmek amacıyla oluşturulmuş, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Mavi yağmur** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyuşum sağlamaması yüzünden sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Oya'da erkekliğini bulur:*** Attilâ İlhan bu mısrada Nevin'in cinsel çelişkilerini yansıtmaktadır. Sevdiği adamın yanında kendini tam bir kadın olarak hisseden Nevin, Oya'nın yanında erkek vazifesini üstlenmektedir.

1- **Erkekliğini bulmak** ifadesi, sözcüklerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Erkekliğini bulmak** ifadesi, Nevin'in çelişkilerini, şiirin teması ile uyum içerisinde dile getiren, estetik gayeyle oluşturulmuş bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Erkekliğini bulmak** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarından ayrı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir gece ay karanlık:*** Bu mısrada, ayın karanlık olarak nitelenmesi ile bulutların ayı kapaması ile daha az ışık yansımasından bahsedilmektedir.

1- **Ay karanlık** ifadesi, mantığa aykırı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ay karanlık** ifadesi, şairin dikkat çekici bir mısra oluşturmak amacıyla kurduğu, şiirsel bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Ay karanlık** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarının dışında bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Bir akşam toz pembe bulutlar:*** Attilâ İlhan bu mısrada, bulutları tozpembe olarak nitelerken; akşam vaktinin yaklaşmasıyla gökyüzünde oluşan kırmızı rengin bulutlara yansımasını kastetmektedir.

1- **Toz pembe bulutlar** ifadesi, yaşama ve mantığa aykırı, yadırgatıcı bir anlatım olması sebebiyle alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

2- **Toz pembe bulutlar** ifadesi, gökyüzünün tasvirini yapan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Toz pembe bulutlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yalnızlıkla çarpıştı nevin:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, Nevin'in yalnızlığı ile yüzleştiğini, ne kadar yalnız olduğunun farkına vardığını anlatmaktadır.

1- **Yalnızlıkla çarpıştı** ifadesindeki **çarpışmak** eylemi; **yüzleşmek**, **karşılaşmak** gibi farklı anlamlarda kullanıldığından ifade, alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Yalnızlıkla çarpıştı** ifadesi, Nevin'in yalnızlığı ile yüzleştiğini ifadeye çalışan estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yalnızlıkla çarpıştı** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle, dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Arasında dişilikle erkekliğin***

Tuttu bir hançerle sevişti: Bu iki mısrada, eşcinsel eğilimler gösteren Nevin'in cinsel çelişkileri dile getirilirken; yara alan ruhu, mutsuzluğu ve yalnızlığı da anlatılmaktadır.

1- **Dişilikle erkekliğin arasında tuttu bir hançerle sevişti** ifadesindeki **hançer**, Nevin'i üzen, yalnızlaştıran, onu yaralayan **duygular**ı karşılamakta; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Hançerle sevişti** ifadesi, hançer göstergesinin göndergesel anlamlarından farklı anlamlar kazanması neticesinde oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hançerle sevişti** ifadesi, Nevin'in mutsuzluğunu, yalnızlığını özgün şekilde anlatan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Hançerle sevişti** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcılarının birbirinden farklı olması ile ölçünlü dil kurallarının dışında meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

Gözlüklü Hamdi'nin Notları

"Gözlüklü Hamdi'nin Notları" bölümü, *Böyle Bir Sevmek* kitabının beşinci bölümüdür. Bölümle aynı ismi taşıyan şiirler dokuz adettir ve rakamlarla numaralandırılmışlardır.

Gözlüklü Hamdi, Attilâ İlhan'ın diğer ismidir. Bu bölümdeki şiirler, **ben**in ağzından kaleme alınmakta; **ben**, şiirlerde kendisini, toplumu ve tabiatı yargılamaktadır.

Attilâ İlhan bu bölümde doğadan sıkça yararlanmakta, hem tabiatın kendisinde çağrıştırdıklarını, hem de dünya görüşünü dile getirmektedir. Şair, şiirlerini hayat tecrübelerinden yola çıkarak oluşturduğu için, şiirlerde değerlendirme ve yorumun yanında, hüznün de yer aldığı görülmektedir. Şair, şiirlerde varlık problemini irdelemekte ve bu konu hakkında kendi görüşünü belirtmektedir. Şiirlerde işlenen bir diğer konu da, insan ve tabiat ilişkilerinden kaynaklanan duygulanmalardır[893].

Bu bölümdeki şiirlerde **ben**, tabiatı ve zamanı yeniden yorumlar, insanın tabiat içerisindeki yerini irdeler. Bu, ölüme yaklaşmış ya da ölümü hissetmiş olan **ben**in kendisini yeniden tanımlama hareketidir. Ayrıca bu hareket, **ben**in eski yaşantısına olan özlemi olarak da yorumlanabilir.

İlk defa *Ben Sana Mecburum* kitabının "Memleket Havası" bölümünde karşılaşılan kesik mısralı yapı, *Böyle Bir Sevmek* kitabının "Gözlüklü Hamdi'nin Notları" adlı bu bölümünde de karşımıza çıkmaktadır[894].

[893] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 172-173.
[894] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

- 1.

zehirli karanfiller büyüttüm
dargınlığımın saksılarında
biberli bir kokuları vardı
yazın bir akşam hazırlığına benzer
kayalık bir deniz kenarında

kanlı bir karanlıktı gördüğüm
ben mi çok geniştim dünya mı çok dardı
nasıl yaprak yaprak açılıyordu
vahşi bir bitki gibi içimde keder
ağaçlar sonbahara azalıyorlardı

Bölümün ilk şiirinde, kendini tabiatla birlikte değerlendiren, tabiatla bütünleşmiş beni görmekteyiz. Şair bu şiirde, yaşadığı hayatı doğadan yararlanarak gözden geçirmektedir. Bu şiirde şair, kendisinin dünya içersindeki yerini ve dünyayla uyuşma sorununu ele almakta, benin aczini ifade etmektedir[895].

- ***Zehirli karanfiller büyüttüm***

Dargınlığımın saksılarında: Anlam olarak birbirinin devamı olan bu iki mısrada, şairin geçmişe duyduğu dargınlık ve yaşadığı hüzün konu edilmektedir.

1- **Dargınlığımın saksılarında zehirli karanfiller büyüttüm** şeklinde nesir olarak ifade edilebilen mısrada, birkaç bağdaştırma önem taşımaktadır.

Bunlardan ilki; **dargınlığımın saksıları** ifadesidir. Şair, dünyaya olan küskünlüğünü anlattığı bu ifadesi ile **dargınlık** olgusunu somut olarak anlatmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

[895] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 172-173.

2- **Dargınlığımın saksıları** anlatımı, göstergelerinin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dargınlığımın saksıları** ifadesi, şairin hayata, yaşadıklarına dair küskünlüğünü estetik çerçevede dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Dargınlığımın saksıları** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Zehirli karanfiller** tamlaması, şairin yaşadıklarının ne derece olumsuz olduklarını ifadeye çalışan bir tamlamadır. Karanfillerin zehirli olarak nitelenmesi ile gerçeklikten uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Zehirli karanfiller** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, estetik kaygıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Zehirli karanfiller** tamlaması, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kanlı bir karanlıktı gördüğüm:*** Bu mısrada şair, dünyayı kanlı bir karanlık olarak gördüğünü söylemekte, yaşadığı hüzün ve küskünlüğün buna sebep olduğunu hissettirmektedir.

1- **Kanlı bir karanlık** tamlaması ile kastedilen **dünya**nın kendisidir. Attilâ İlhan, oluşturduğu bu benzetmeli anlatım ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Kanlı bir karanlık** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kanlı bir karanlık** ifadesi, şairin hayata bakışını yansıtan, şiir diline uygun bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

4- **Kanlı bir karanlık** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ben mi çok geniştim dünya mı çok dardı:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, kendisi ile dünyayı karşılaştırmaktadır. Acılar yaşamış, dünyaya küsmüş olan **ben**, dünya ile kendisini mukayese ederken isyan içerisindedir.

1- Kendi beklentileri, dilekleri ile dünyanın kendisine sundukları arasında karşılaştırma yapan şair, **geniş** ve **dar** sözcüklerini **beklenti**, **istek**, **olanak** gibi kavramların yerine kullanarak, bu kavramları somut olarak dile getirmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği vermektedir.

2- Mısra, **geniş** ve **dar** sözcüklerinin somutlaştırma amacıyla göndergesel anlamları dışında kullanılmaları sonucu, ölçünlü dil kurallarına ters olarak oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin hayal kırıklıklarını ve isyanını etkileyici bir biçimde, estetik bir dille okuyucuya/dinleyiciye yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyuşmazlık nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Ağaçlar sonbahara azalıyorlardı:*** Ağaçların sonbaharda yapraklarını dökmeleri, Attilâ İlhan tarafından azalmak olarak değerlendirilmektedir.

1- Mısrada, ağaçların sonbahar mevsiminde yapraklarını dökmesinden bahseden şair, **azalmak** eylemini kullanarak daha önce rastlanmamış, dil kurallarına uymayan bir alışılmamış bağdaştırma örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, etkileyici ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- Mısra, sözcüklerin anlamsal bakımdan birbirlerinden farklı olmaları sebebiyle oluşmuş, mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 2.

dağlar hayvan uykularında uzaktan
rüzgâr seviyor ağaçları
hangi tutkudur bu döner pervanelerle
ağır mumların derviş aydınlığında
gözlerinde yıldız bulmacaları
bir sap yasemin ağzında
ne düşünmektesin
tesbihinden karanlık toprağa akan
ışıltılı tanelerle

ışık filizlerinin sürdüğü kesin
en yoğun kuytularında gecenin
yalnızlığında büyük bir kalabalık kımıldanıyor
elma tek görünse de
dalından koptuğu an
yere düştüğünde bin

dağlar hayvan uykularında uzaktan
gece bakır bir ayla tamamlanıyor
tılsımlı bir uykuda incesaz çalıyor
sakallı birtakım osmanlı bestekârların
boşluklarda gezdirdiği şarkılar
yorgun argın
ince bir hicazkâr
telâşlı şataraban
ve bazı nihaventler ki sabaha karşı
sihirli lâmbalar gibi yanıyor

ne sonu belli ne başı
hangi tutkudur bu döner pervanelerle

ağır mumların derviş aydınlığında
kimbilir ne zaman nerede başlamış
kimbilir kimlerle
buğday demeden ekmek
ağaç demeden orman
sehpalara yükselmek
ve sabah karanlığında

Attilâ İlhan bu şiirde, doğayı ve insanın doğadaki yerini irdelerken, yaşadığı olayları gözden geçirmektedir. Şairin geçmiş günlerinden gelen hüznü, şiirde açıkça hissedilmektedir.

- ***Dağlar hayvan uykularında uzaktan:*** Bu mısrada dağların hareketsiz duruşları ile bazı hayvanların kış uykusundaki hareketsiz hâlleri arasında bağ oluşturulmaktadır.

1- **Dağlar hayvan uykularında** ifadesi ile dağları **yabani hayvan** olarak değerlendiren şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmakatdır.

2- **Dağlar hayvan uykularında** ifadesi, dil kurallarına ve mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Dağlar hayvan uykularında** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımların yanında, estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Dağlar hayvan uykularında** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden uzak olması nedeni ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Rüzgâr seviyor ağaçları:*** Bu mısrada, rüzgârın ağaç yapraklarını ve dallarını hareket ettirdiğinden söz edilmektedir.

1- Rüzgârın esişine **sevmek** eylemini yükleyen şair, insanlarla ilgili olan bu duyguyu rüzgâra vererek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

2- Mısra, rüzgârın insan niteliği kazanması ile yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir ifade olmakta; alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- Mısra, şiir dilini zenginleştirmek, okuyucuya/dinleyiciye etkileyici bir anlatım sunmak için estetik şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle dil kurallarına uymayan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Hangi tutkudur bu döner pervanelerle***

Ağır mumların derviş aydınlığında: Attilâ İlhan bu iki mısrada, edebiyatımızda çokça kullanılan pervane imgesinden yararlanmaktadır. Pervane, yanacağını bile bile ateşe yaklaşır; bu aşkın gücünü simgelemektedir. Şair kullandığı bu simgelerle, yaptığı benzetmelerle aşkın tutkulu gücünden bahsetmektedir.

1- **Tutku pervanelerle döner** ifadesinde, **tutku** sözcüğünün küçük kelebeklerle eş tutulması ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma yapılmaktadır.

2- **Tutku pervanelerle döner** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması nedeniyle oluşmuş, yadırgatıcı ve günlük konuşma dilinden farklı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tutku pervanelerle döner** ifadesi, aşk duygusunu **pervane** imgesi ile ifade eden, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Tutku pervanelerle döner** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasındaki uyuşmazlık nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Mumların derviş aydınlığı** ifadesinde kullanılan **derviş**[896] sözcüğü; *"bir tarikata girmiş, onun yasa ve törelerine bağlı kimse, alperen; mecaz olarak yoksulluğu, çilekeşliği benimsemiş kimse; mecaz olarak gönüllü ve her şeyi hoş gören kimse; kırlangıç balığının pek küçüğü"* anlamlarında sözlüklerde bulunan bir ifadedir.

Derviş, Tasavvuf Edebiyatı'nda çokça yer alan, kendisini Allah'a adamış, O'nun yolunda ilerleyen kişidir.

Mumların derviş aydınlığı ifadesi, dervişlerin izlediği yolun aydınlığı ile mum ışığını bağdaştıran bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Mumların derviş aydınlığı** ifadesi, anlam bakımından birbirinden uzak olan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş, anlaşılması güç ve yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Mumların derviş aydınlığı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, onlarda imge ve tasarımlar oluşturan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Mumların derviş aydınlığı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlerinde yıldız bulmacaları:*** Bu mısrada, şair kendisinden bahsetmekte ve bilinmeyeni öğrenme isteği ile parıldayan gözlerinden söz etmektedir.

1- **Yıldız bulmacaları** ifadesi, bilinmeyeni, çözülmeyeni öğrenme isteği olarak yorumlanabilmektedir. **Yıldız bulmacaları gözlerinde** ifadesi ise, şairin gözlerindeki parlaklık ile yıldızların parlaklığı arasında bağ kurduğu bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- Mısra, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaşarak farklı anlamlar kazanmaları ile oluşmuş, günlük dilden farklı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

---

[896] http://tdkterim.gov.tr/bts/

3- Mısra, şairin okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunmak amacıyla oluşturduğu, estetik anlatımlı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- Mısra, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmalarıyla oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Tesbihinden karanlık toprağa akan***

Işıklı tanelerle: Anlam bütünlüğü gösteren bu iki mısrada, tesbihin dağıldığı ve boncuklarının döküldüğü, şiire özgü bir dille anlatılmaktadır.

1- **Karanlık toprağa akan ışıklı taneler** ifadesi, **tesbih boncukları**nı anlatmaktadır. Şair, **akmak** eylemini kullanarak tesbih boncuklarını sıvı bir maddeye benzetmekte ve aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Karanlık toprağa akan ışıklı taneler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşıp birlikte farklı bir anlam kazanmaları sonucu, konuşma dilinden ayrı olarak meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlık toprağa akan ışıklı taneler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri tasarımlardan ve estetik anlatımından yararlanılan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

4- **Karanlık toprağa akan ışıklı taneler** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında kullanılıp bağdaştırılmaları ile ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Işık filizlerinin sürdüğü kesin***

En yoğun kuytularında gecenin: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirine bağladığı bu iki mısrada, karanlık geceleri aydınlatan ay, mum gibi ışık kaynaklarından söz etmektedir.

1- **Işık filizleri** ifadesi, karanlığı aydınlatan ışıkların cılızlığına dikkat çeken bir ifadedir. Işık filizleri tamlamasında birbirine benzetilen göstergelerle güzel benzetme

örneği oluşturulmaktadır.

2- **Işık filizleri** tamlaması, birbirinden farklı anlamlara sahip olan göstergelerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Işık filizleri** ifadesi, şiir dilini zenginleştiren, şiire estetik yön kazandıran bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Işık filizleri** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Gecenin en yoğun kuytuları** ifadesi, gece karanlığına en çok maruz kalan yerleri ifadeye çalışan bir anlatımdır. İfadede yer alan **yoğun**[897] sözcüğü; *"hacmine oranla ağırlığı çok olan, kesif; koyu, kalın; etkisi güçlü olan, ağır (koku vb.); mecaz olarak artmış, çoğalmış bir durumda olan; mecaz olarak dolu, sıkışık, sıkı, çok; mecaz olarak şişman, iri, tombul; halk, kaba, kalın, iri (elek, iğne)"* anlamlarında, sözlüklerde açıklanmaktadır.

Yoğun sözcüğünü kullanarak ifadeyi algılanması güç bir hâle getiren şair, bu anlatımıyla alışılmamış bağdaştırma oluşturmaktadır.

6- **Gecenin en yoğun kuytuları** ifadesi, okuyucunun/dinleyicinin zihninde oluşturduğu çağrışımlar ve estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

7- **Gecenin en yoğun kuytuları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gece bakır bir ayla tamamlanıyor:*** Bu mısrada, geceyi aydınlatan ay, kırmızı rengiyle bakır olarak nitelenmektedir.

1- **Bakır ay** tamlamasında yer alan **bakır** sözcüğü kendisine benzetilen öğe; **ay** göstergesi ise benzeyen öğe olarak kullanılmaktadır. Bu anlatımla şair, güzel benzetme

[897] http://tdkterim.gov.tr/bts/

sanatı örneği oluşturmaktadır.

2- **Bakır ay** ifadesi, farklı göstergelerin arasında bağ kurularak bağdaştırılmaları sonucunda kurallara aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bakır ay** ifadesi, ayın kırmızımsı rengini estetik şekilde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bakır ay** tamlaması, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Tılsımlı bir uykuda incesaz çalıyor:*** Bu mısrada şair, büyük bir keyifle dinlediği fasıldan bahsetmektedir.

1- Mısrada önem taşıyan ifade, **tılsımlı bir uyku** anlatımıdır. Şair, çok keyifli olduğu bir anı **tılsımlı uyku** ifadesi ile dile getirerek aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Tılsımlı uyku** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Tılsımlı uyku** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Tılsımlı uyku** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Sakallı birtakım osmanlı bestekârların***
  Boşluklarda gezdirdiği şarkılar: Birbirini tamamlayan bu iki mısrada, Osmanlı bestekârların icra ettiği şarkılardan söz edilmektedir.

1- **Boşluklarda gezen şarkılar** ifadesi, icra edilen şarkıların önemsiz olduklarını anlatan bir ifadedir. Attilâ İlhan, kavramlar arasında oluşturduğu bu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Boşluklarda gezen şarkılar** ifadesi, gündelik konuşma dilinden uzak, mantığa aykırı bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Boşluklarda gezen şarkılar** ifadesi, şarkıların şair üzerinde hiçbir etki yaratmadığını anlatmaya çalışan, estetik kaygıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Boşluklarda gezen şarkılar** ifadesi, şairin şiir diline uygun bir anlatım oluşturmak amacıyla, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynaması sonucunda meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Yorgun argın***

İnce bir hicazkâr: Bu mısralarda, hicaz makamında çalan şarkıların insanda oluşturduğu hüzün duygusu anlatılmaya çalışılmaktadır.

1- **Yorgun argın ince bir hicazkâr** ifadesi, hicaz makamının insanı hüzünlendiren sesine dikkat çeken bir ifadedir. İfadede kullanılan **yorgun argın**[898] ikilemesi; *"çok yorulmuş, gücü kalmamış bir biçimde"* anlamında kullanılmaktadır. İkileme, insanların durumlarını belirttiğinden, burada hicaz makamını niteleyerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmasını sağlamaktadır.

2- **Yorgun argın hicazkâr** ifadesi, etkileyici bir ifade oluşturmak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimlerinde özellikle değişiklik yapılması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yorgun argın hicazkâr** ifadesi, hicaz makamının hüzünlü ve yavaş melodisini estetik şekilde ifade eden bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Yorgun argın hicazkâr** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[898] http://tdkterim.gov.tr/bts/

5- **İnce hicazkâr** ifadesinde yer alan **ince**[899] sözcüğü; *"tiz (ses)"* göndergesel anlamıyla mısrada yer almaktadır.

- ***Sehpalara yükselmek***

Ve sabah karanlığında: Attilâ İlhan, şiirinin bu son iki mısra'ında, sabah olmasına yakın bir vakitte idam edilen insanları hatırlatmaktadır.

1- **Sehpalara yükselmek** ifadesindeki **yükselmek**[900] ifadesi, *"yükseğe çıkmak"* göndergesel anlamıyla kullanılmaktadır.

2- **Sabah karanlığı** ifadesi, eksiltili anlatımın oluşturduğu yadırgatıcı ve konuşma dilinde kullanılmayan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Sabah karanlığı** ifadesinde birbirine zıt sözcükleri bir arada kullanan şair, meydana getirdiği bu estetik anlatımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

4- **Sabah karanlığı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin arasında uyum sağlanaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[899] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[900] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- 3.

güneşi topladım
yaprak yansımalarında
gözlük camlarında biriktirip
gecemi aydınlatmak için

kıvılcımlı karanfil kokuyordu

Attilâ İlhan, bu kısa şiirinde gecesini aydınlatmak için, gökyüzündeki güneşi gözlük camlarında topladığını söyleyerek farklı bir anlatım meydana getirmekte; şiiri ile aslında ruh hâlini okuyucuya/dinleyiciye yansıtmak istemektedir.

Yaşama karşı kırgın ve küs olan şair, bu mutsuzluğundan kurtulmak için kendisine umut verecek sebepler aramaktadır.

- ***Güneşi topladım***

Yaprak yansımalarından: Şair, **güneşi topladım** ifadesinde, kendisini mutlu eden ve ona yaşama sevinci veren herhangi bir şeyi elinde tutmaktan bahsetmektedir. İkinci mısrada, güneşi yaprak yansımalarından topladığını dile getiren Attilâ İlhan, kendisini hayata tutunduracak olan şeyi, ya da umudu ne kadar zor elde ettiğini anlatmaktadır.

1- **Güneşi yaprak yansımalarından topladım** ifadesindeki **güneş** sözcüğü göndergesel anlamlarının dışında; **umut** olgusunu karşılamaktadır. Bu ifade ile **umut** kavramını somut bir biçimde dile getiren şair, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Güneşi yaprak yansımalarından topladım** ifadesi, Attilâ İlhan'ın mutlu olabilmek için harcadığı çabayı somut şekilde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

3- **Güneşi yaprak yansımalarından topladım** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum sağlanamayan, konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Güneşi yaprak yansımalarından topladım** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlarda çeşitli duygular oluşturan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırmadır.

5- **Güneşi yaprak yansımalarından topladım** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gözlük camlarında biriktirip***

Gecemi aydınlatmak için: Şair, anlam olarak birbirine bağlı bu iki mısrada, mutlu olmak için küçük nedenler bulacağını anlatmaktadır.

1- **Güneşin gözlük camlarında birikmesi** ifadesinde yer alan **güneş** sözcüğü, **umudu**; **gözlük camları** ise **şairin yüreğini** ifade etmektedir. **Umut** ve **yürek** sözcüklerinin somut olarak anlatılmasıyla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği meydana getirilmektedir.

2- **Güneşin gözlük camlarında birikmesi** ifadesi, **güneş** ve **gözlük camları** ifadelerinin gerçek anlamlarıyla kullanılmaması sonucu dil kurallarının dışında oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Güneşin gözlük camlarında birikmesi** ifadesi, şairin ruhsal durumunu estetik bir şekilde yansıtan, okuyucuda/dinleyicide farklı duygular oluşturan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Güneşin gözlük camlarında birikmesi** ifadesi, sözcüklerin anlam aktarmasına uğramaları ile konuşma dilinden uzak şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- İkinci mısrada yer alan **gece** sözcüğü, şairin **hüznünü** ve **mutsuzluğunu** anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

6- **Gecemi aydınlatmak için** mısra'ı, **gece** göstergesinin göndergesel anlamı dışında, farklı bir anlam kazanması sonucu oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Gecemi aydınlatmak için** ifadesi, Attilâ İlhan'ın mutsuzluktan kurtulmak istediğini dile getiren, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Gecemi aydınlatmak için** ifadesi, **gece** göstergesinin göndergesel anlamının dışında kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kıvılcımlı karanfil kokuyordu:*** Attilâ İlhan bu mısrada, yaprak yansımalarından topladığı güneşin kıvılcımlı karanfil koktuğunu söyleyerek daha önce duyulmamış bir ifade meydana getirmektedir.

Şair, şiirde yapraklardan topladığını söylediği güneşin karanfil koktuğunu ifade ederek güneş ve karanfil göstergeleri arasında kırmızı renk bakımından bağ kurmaktadır. Kırmızı, şairin umutlarının ve isteklerinin ne kadar tutkulu olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır.

1- **Kıvılcımlı karanfil** ifadesi, **kıvılcım** ve **karanfil** göstergelerini renk bakımından birbirine bağlayan, özgün bir anlatımdır. Attilâ İlhan, meydana getirdiği bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Kıvılcımlı karanfil** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş, anlaşılması güç bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Kıvılcımlı karanfil** ifadesi, göstergelerin ilettiği imge ve tasarımlar bakımından zengin, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Kıvılcımlı karanfil** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 4.

omuzlarında kar mavisi sislerin ağırlığı
solgun kavaklar
sonbaharın büyük hüznünü saklar
içimde bir su yalnızlığı
bir su yalnızlığı

dağılıyor birden
şehre elektrik tellerinden
kan gibi yüksek gerilimli akım
içimde bir su yalnızlığı
bir su yalnızlığı

ne kadar ölüme ilerlese yaşım
işe bak
o kadar çocukluğuma yakınım
ellerime kırlangıç yağıyor

Bölümün bu dördüncü şiirinde şair, yaşlandığını farklı imgelerle dile getirirken, ölüme yaklaştığından söz etmektedir.

- ***Omuzlarında kar mavisi sislerin ağırlığı***
  Solgun kavaklar
  Sonbaharın büyük hüznünü saklar: Attilâ İlhan, anlam bakımından birbirine bağladığı bu üç mısrada, yaşlılığının vermiş olduğu hüznü, doğadan yararlanarak ifadeye çalışmaktadır.

1- **Solgun kavaklar omuzlarında kar mavisi sislerin ağırlığı sonbaharın büyük hüznünü saklar** şeklinde nesre çevrilebilen ifade, birçok açıdan önem taşımaktadır.

İfadede, sonbahar mevsiminden dolayı yapraklarını döken ve cansızlaşan kavak ağaçlarının insan özelliği kazanması ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği meydana getirilmektedir.

2- İfadede dikkat çeken bir başka anlatım; **kar mavisi sis** anlatımıdır. Burada sisin rengi ile karın uzaktan görünen mavimsi rengi arasında bağ oluşturan şair, benzeyen ve benzetilen her iki öğeyi kullanarak güzel benzetme sanatı örneği oluşturmaktadır.

3- **Sonbaharın büyük hüznü** anlatımı, sonbahar mevsiminin insanlarda oluşturduğu hüzün duygusunu eksiltili anlatımla ifade eden bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Solgun kavaklar omuzlarında kar mavisi sislerin ağırlığı sonbaharın büyük hüznünü saklar** ifadesi, yapısındaki kişileştirme, güzel benzetme ve alışılmamış bağdaştırma örnekleri ile günlük, doğal dilde duyulmamış bir anlatım olmakta ve ifadenin tamamı alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

5- **Solgun kavaklar omuzlarında kar mavisi sislerin ağırlığı sonbaharın büyük hüznünü saklar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar, ayrıca onlarda oluşturduğu duygu değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

6- **Solgun kavaklar omuzlarında kar mavisi sislerin ağırlığı sonbaharın büyük hüznünü saklar** ifadesinde kullanılan göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmasını sağlamaktadır.

- ***İçimde bir su yalnızlığı:*** Attilâ İlhan, bu mısrada yalnızlığını ifadeye çalışırken onu suya benzeterek, yalnızlığının hem derin ve büyük, hem de sakin olduğunu anlatmak istemektedir.

1- **İçimde su yalnızlığı** ifadesinde yalnızlığının denizler gibi büyük ve derin, nehirler gibi sakin olduğunu anlatmak isteyen şair, **yalnızlık** duygusunu **su**ya benzeterek somut olarak dile getirmekte ve böylelikle, aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma

örneği oluşturmaktadır.

2- **İçimde su yalnızlığı** ifadesi, **yalnızlık** olgusunun somutlaştırılması ve göndergesel anlamından uzaklaştırılması ile oluşmuş, dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **İçimde su yalnızlığı** anlatımı, şairin hislerini okuyucuya/dinleyiciye estetik üslupla yansıtan, şiire özgü bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **İçimde su yalnızlığı** ifadesinde kullanılan göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk, ifadenin ölçünlü dil kurallarına ve konuşma diline uzak bir sapma – anlambilimsel sapma olmasını sağlamaktadır.

- ***Ne kadar ölüme ilerlese yaşım***
  İşe bak
  O kadar çocukluğuma yakınım: Şair, birbirine bağladığı bu üç mısrada, yaşı ilerledikçe ruhunun çocuklaştığını anlatmak istemektedir.

1- **Ölüme ilerlese yaşım** ifadesi, şairin çok yaşlandığını ve ölüm zamanının yaklaştığını anlattığı, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Ölüme ilerlese yaşım** ifadesi, duygu bakımından yoğun, anlatım olarak estetik şekilde meydana getirilen bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Ölüme ilerlese yaşım** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin bir arada kullanılması ile meydana gelmiş, ölçünlü dil kurallarına uzak bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

4- **Çocukluğuma yakınım** anlatımı, şairin yaşlandıkça çocuksu hareketler sergilediğini, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynayarak ifade ettiği bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

5- **Çocukluğuma yakınım** ifadesinde yer alan göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri imge ve tasarımlardan, estetik değerlerinden yararlanılmakta; bu anlatımla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek oluşturulmaktadır.

6- **Çocukluğuma yakınım** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine uygun düşmemesi nedeniyle meydana gelmiş yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ellerime kırlangıç yağıyor:*** Attilâ İlhan şiirinin bu son mısra'ında, kırlangıçların göçmen kuş olma özelliklerinden faydalanarak, kendisinin bu dünyadan göç etme zamanının geldiğini anlatmak istemektedir.

1- **Ellerime kırlangıç yağıyor** mısra'ında, kırlangıçları **yağmak** eylemi ile **kar**, **yağmur** gibi süreklilik gösteren bir doğa olayına benzeten şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Ellerime kırlangıç yağıyor** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmaması nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak kurulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Ellerime kırlangıç yağıyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar yönünden, şiire kazandırdığı estetik değer bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ellerime kırlangıç yağıyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk sebebiyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- 5.

ağır yaşantıların çınarlarıdır ki onlar
duman duman
görkemli batıların ufkunda bulunurlar
bakınca uzaktan
çınarlar mıdır bulutlar mı seçemezsin
gizemli yapraklarıyla başlayıp çünkü
yağmurun perdesi ardında kaybolurlar

içimde bir türkü
tutuklandığım günkü

kuşlar boşaltır koruları
cıvıltılarını kıvılcım sürüleri gibi
ardlarında sürükleyerek
nilüferler gülümser
rüya beyazlıklarıyla
göğüs geçirerek

içimde bir türkü
tutuklandığım günkü

kasım'da sevilen kızlar
nedense tedirgin ve nazlıdırlar
belki yaprakların yansımasından
bir hayli kırmızıdırlar
gümüşlü bir pus dağıtır kirpiklerini
damlalar uzar parmak uçlarından
rüzgârda savrulur söyledikleri
ölüm yalnızıdırlar

içimde bir türkü

tutuklandığım günkü

ıssızlığın kalınlığı çökertir sazlıkları
önlenemez çünkü
sırma gibi parıldar yalnız arasıra
görünmez kazların ıslıkları

Attilâ İlhan bu şiirde, tabiat manzarası eşliğinde geçmiş günlerinin, tutukluluk zamanlarının hesabını çıkarmakta; yaşadıklarını gözden geçirmektedir. Geçmişini sorgulayan şair, içinde bulunduğu zamanı da değerlendirirken, ölüme yaklaştığından söz etmektedir.

- ***Ağır yaşantıların çınarlarıdır ki onlar:*** Attilâ İlhan, bu ilk mısrada çınar ağaçlarından bahsetmekte; çınar ağaçları ile belki de çınar ağacı gibi dimdik duran, karakteri sağlam insanları kastetmektedir.

1- Mısrada ilk dikkat çeken ifade, **ağır yaşantı** tamlamasıdır. Bu tamlama ile zorlu ve mücadele dolu bir yaşamı anlatmak isteyen şair; **mücadele**, **zor** gibi sözcükleri, kullandığı **ağır** göstergesi ile somutlaştırmakta ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

2- **Ağır yaşantı** tamlaması, sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, okuyucuyu/dinleyiciyi şaşırtan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Ağır yaşantı** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide bazı imge ve tasarımlar oluşturmaya yönelik bir tamlama olmakta, onlara duygu aktarımı sağlamaktadır. Bu bakımlardan ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Ağır yaşantı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında bağ kurulamaması sebebiyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Ağır yaşantıların çınarları** ifadesinde şair, çınar ağaçlarının dışında, **sağlam karakterli insanları** anlatıyor olabilir. İfade, bu bakımdan ele alındığından, **çınarlar** sözcüğü ile aktarma – deyim aktarması örneği yapıldığı görülmektedir.

6- **Ağır yaşantıların çınarları** ifadesi, yapısındaki anlam aktarmaları nedeniyle ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Ağır yaşantıların çınarları** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu imge ve tasarımların yanında estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

8- **Ağır yaşantıların çınarları** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılmaları sebebiyle, ortak konuşma dilinden ve ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde oluşturulmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***(Ağır yaşantıların çınarlarıdır ki onlar)***
  Duman duman
  Görkemli batıların ufkunda bulunurlar: Attilâ İlhan, anlam olarak bütünlük sağladığı bu mısralarda, şiirde bahsettiği çınarların, yani sağlam karakterli insanların Avrupa'da yaşadıkları bilgisini vermektedir.

1- **Görkemli batıların ufkunda duman duman bulunurlar** şeklinde nesir olarak dile getirilen ifadede, görkemli batılar tamlaması dikkat çekmekte ve önem taşımaktadır.

Görkemli batılar tamlaması ile **Avrupa ülkeleri**ni kasteden şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Görkemli batılar** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamları dışında kullanılarak anlam aktarmasına uğramaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Görkemli batılar** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye Avrupa'yı çağrıştıran, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Görkemli batılar** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak yapılmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- İfadede dikkat çeken bir başka anlatım; **duman duman** ikilemesidir. Tek başına kullanılan **duman** sözcüğünü yineleyerek yeni bir ikileme oluşturan şair, bu anlatımıyla sapma – sözcüksel sapma örneği oluşturmaktadır.

6- **Duman duman (bulunurlar)** ifadesi, **duman** sözcüğünden ikileme türetilmesi ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Duman duman (bulunurlar)** ifadesi, şiir dilini hareketlendiren anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

- ***Gizemli yapraklarıyla başlayıp çünkü***

Yağmurun perdesi ardında kaybolurlar: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısrada, çınar ağaçlarının yağmur damlaları ardında görünmediğini anlatırken, kastettiği mert insanların bazı kötü olaylar sebebiyle silinip gittiklerini dile getirmektedir.

1- Çünkü **gizemli yapraklarıyla başlayıp yağmurun perdesi ardında kaybolurlar** şeklinde nesre çevrilebilen mısrada, ilk dikkat çeken ifade; **gizemli yapraklar** ifadesidir.

Gizemli yapraklar ifadesi, **gizemli olayları** kasteden bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Gizemli yapraklar** ifadesi, **yaprak** sözcüğünün gerçek anlamlarından uzaklaştırılması ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gizemli yapraklar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar iletmek amacıyla ve estetik kaygıyla oluşturulmuş, şiir diline uygun bir anlatımdır; ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Gizemli yapraklar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyuşum sağlamaması nedeniyle dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- Mısrada dikkat çeken bir diğer ifade; **yağmurun perdesi** ifadesidir. Burada, saklanan olaylardan söz eden şair, göstergeler arasında kurduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

6- **Yağmurun perdesi** ifadesinde kullanılan göstergelerin göndergesel anlamlarından ayrılarak, birlikte farklı bir anlam kazanmaları, ifadenin mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmasına neden olmaktadır.

7- **Yağmurun perdesi** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Yağmurun perdesi** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***İçimde bir türkü:*** Attilâ İlhan bu mısrada, içinden bir türkü söylediğini dile getirmektedir.

1- **İçimde bir türkü** ifadesi, mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmış sözcüklerle alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **İçimde bir türkü** mısra'ı, şairin sesini duyurmadan bir türkü söylediğini şiire uygun şekilde ifade eden, alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **İçimde bir türkü** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş, dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nilüferler gülümser***
  Rüya beyazlıklarıyla

Göğüs geçirerek: Attilâ İlhan, bölümdeki şiirlerin tümünde doğanın kendisinde bıraktığı izlenimleri, kendisine çağrıştırdıklarını anlatmaktadır. Bu mısra da, şairin

doğaya yeni anlamlar yüklediği, özgün bir mısra'ıdır.

1- **Nilüferler rüya beyazlıklarıyla göğüs geçirerek gülümser** şeklinde aktarılabilen ifadede, nilfür çiçeklerine **gülümsemek** eylemnini yüklenmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği yapılmaktadır.

2- **Rüya beyazlıklar** ifadesi, nilüfer çiçeklerinin **bembeyaz güzelliklerini** ifadeye çalışan; **güzel** ve **rüya** sözcükleri arasında bağ kurulup aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulan bir ifadedir.

3- **Göğüs geçirmek**[901] ifadesi, *"üzüntü nedeniyle derin nefes alıp vermek"* anlamına gelen bir deyimdir. Nilüfer çiçeklerine insan özelliği kazandıran şair, kullandığı deyim yardımıyla onların üzüntülerini somut bir biçimde ifade etmekte ve aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturmaktadır.

4- **Nilüferler rüya beyazlıklarıyla göğüs geçirerek gülümser** ifadesi, yapısındaki kişileştirme, deyim aktarması gibi örneklerle ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

5- **Nilüferler rüya beyazlıklarıyla göğüs geçirerek gülümser** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

6- **Nilüferler rüya beyazlıklarıyla göğüs geçirerek gülümser** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk sebebi ile mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gümüşlü bir pus dağıtır kirpiklerini***

Damlalar uzar parmak uçlarından: Attilâ İlhan burada ve buna bağlı diğer mısralarda, mutsuzlukları sebebiyle gözyaşı döken kızları anlatmaktadır.

1- **Gümüşlü bir pus** ifadesi, **gözyaşı**nı kasteden bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

[901] http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

2- **Gümüşlü bir pus** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaştırılarak farklı bir anlam kazanmaları sonucu, ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gümüşlü bir pus** ifadesi, **gözyaşı** ve **gümüş** göstergelerini parlaklık bakımından bağdaştıran, şiir diline estetik yön kazandıran bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Gümüşlü bir pus** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum göstermemesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Damlalar parmak uçlarından uzar** ifadesinde, kızların gözyaşlarını elleriyle sildiği ve damlaların parmaklarından süzüldüğü anlatılmakta; kullanılan **uzamak** eylemi ile alışılmamış bağdaştırma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Damlalar parmak uçlarından uzar** ifadesi, kızların hareketlerini okuyucunun/dinleyicinin zihninde canlandıran, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Damlalar parmak uçlarından uzar** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Ölüm yalnızıdırlar:*** Bu mısrada, ölüme yaklaşmış insanların hissettiği yalnızlık duygusu anlatılmaktadır.

1- **Ölüm yalnızıdırlar** mısra'ı, eksiltili anlatımın oluşturduğu yadırgatıcılıkla alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Ölüm yalnızıdırlar** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve onlarda oluşturduğu duygular bakımından estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Ölüm yalnızıdırlar** ifadesi, göstergelerin arasındaki uyumsuzlukla ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Issızlığın kalınlığı çökertir sazlıkları:*** Bu mısrada, etraftaki sessizliğe dikkat çekilmektedir.

1- **Issızlığın kalınlığı** ifadesi, etrafın çok sessiz olduğunu anlatmaya çalışan; **durgun**, **sakin** göstergeleri ile **kalın** göstergesi arasında benzerlik oluşturulan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Issızlığın kalınlığı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamadığından, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Issızlığın kalınlığı** ifadesi, şiir dilini konuşma dilinden uzaklaştırmak, şiire estetik bir hava katmak gibi nedenlerle oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Issızlığın kalınlığı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Issızlığın kalınlığı çökertir sazlıkları** ifadesinde, durgunluk ve sessizliğin hüküm sürdüğü yerde, neşenin ve mutluluğun kaybolduğu anlatılmaktadır. **Çökertmek** eyleminin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılması ile mısra, alışılmamış bağdaştırma örneği olmakatdır.

6- **Issızlığın kalınlığı çökertir sazlıkları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri imge ve tasarımlardan yararlanılan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

7- **Issızlığın kalınlığı çökertir sazlıkları** ifadesi, sözcüklerin konuşma dilinden uzak, mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 6.

o kadar hızlı düşer ki martı
asılı kalır beyazlığı
havada

gözlediği balığı tutamasa da
açlığıyla çarpışır
suda

Attilâ İlhan, bir martının gözlemlediği hareketlerini anlattığı bu şiirinde insanlara mesaj vermekte; amaca ulaşılamasa bile amaç uğruna bir şeyler yapmak gerektiğinin zorunlu olduğunu vurgulamaktadır.

- ***Açlığıyla çarpışır suda:*** Bu mısrada şair, martının hedefine ulaşamamasına rağmen pes etmediğini, denizden bir balık yakalamaya gayret ettiğini söyleyerek insanlara hayat için bir ders vermektedir.

1- **Açlığıyla çarpışır** ifadesi, martının açlığını yenmek için verdiği mücadeleyi mübalağalı şekilde anlatan, sözcüklerin bağdaştırılma şekilleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Açlığıyla çarpışır** ifadesi, şairin okuyucuya/dinleyiciye bir mesaj iletmek için estetik şekilde kurduğu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Açlığıyla çarpışır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- 7.

soğuk denizlerin buzlu aydınlığı
yalnızca başıboş rüzgârların dolaştığı
ve hayalet gemilerin – ki tayfaları ölmüştür
buz dağları arasından
bir balık gibi sessiz görünür
belki arada yelkenlerin ıslığı
bir de albatroslar

buz denizlerinin soğuk aydınlığından
son zıpkınlı avcıların akıllarında kalan
yaşlı balinaların bir görünüp bir kaybolarak
yağdırdıkları yorgun yağmurlar
- ki gümüş fıskıyeleri gibi parlak

hayatın bir bakıma öncesizliği ve sonrasızlığı
bir bakıma üstüste bilmem kaç sonbahar

Bölümün bu yedinci şiirinde soğuk denizlerden, okyanuslardan, okyanuslardaki avcılardan, balinalardan bahsedilirken bir yandan doğa anlaşılmaya çalışılmakta; bir yandan da insan ve doğanın birbirine karşıtlığı ve birbiriyle birliği sorgulanmaktadır.

- ***Soğuk denizlerin buzlu aydınlığı:*** Bu mısrada, buzullarla kaplı büyük ve soğuk denizlerden bahsedilmektedir.

1- **Buzlu aydınlık** ifadesi, buzullardan yansıyan ışıklarla denizlerin aydınlandığını ifadeye çalışan bir eksiltili anlatım örneğidir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

2- **Buzlu aydınlık** ifadesi, şiire kazandırdığı estetik değer ve çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

3- **Buzlu aydınlık** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına ve mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Yalnızca başıboş rüzgârların dolaştığı:*** Bu mısrada, şiirde anlatılan büyük ve soğuk denizler ve çevresinin bomboş olduğu ifade edilmektedir.

1- **Başıboş rüzgârlar** tamlamasında kullanılan **başıboş**[902] sıfatı; *"serbest; mecaz olarak denetimsiz"* anlamlarına gelen ve insanların durumlarını belirtmek için kullanılan bir ifadedir. Bu mısrada, rüzgârlara **başıboş** sıfatının ve **dolaşmak** eyleminin verilmesi ile aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Başıboş rüzgârlar** ifadesi, rüzgârların insan özelliği almaları sonucu mantığa aykırı bir ifade olmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek oluşturmaktadır.

3- **Başıboş rüzgârlar** ifadesi, şiir içerisindeki estetik ve sanatlı anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Başıboş rüzgârlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Buz denizlerinin soğuk aydınlığı:*** Bu mısrada, buz denizlerinde bulunan buzullar ve buzullardan yansıyan ışıklar anlatılmaktadır.

1- **Soğuk aydınlık** ifadesi ile buzulların oluşturduğu aydınlık kastedilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Soğuk aydınlık** ifadesi, günlük, konuşma dilinde kullanılmayan bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Soğuk aydınlık** ifadesi, buzulların denizlerde oluşturduğu aydınlığı şiire uygun bir üslupla ifade eden, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[902] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Soğuk aydınlık** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yaşlı balinaların bir görünüp bir kaybolarak***
  Yağdırdıkları yorgun yağmurlar

- ki gümüş fıskıyeleri gibi parlak: Birbirini takip eden bu üç mısrada, balinaların kafalarının üstündeki deliklerden dışarıya püskürttükleri su anlatılmakta; bunlar parlaklık bakımından fıskıyelere benzetilmektedir.

1- Balinaların burun deliklerinden pürkürttükleri su, parlaklık bakımından **gümüş fıskıyeler**e benzetilmekte; kullanılan **gibi** benzetme ilgeci ile benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **Yorgun yağmurlar** ifadesi, balinaların vücutlarındaki gereksiz su ve havayı kasteden bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

3- **Yorgun yağmurlar** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ve yağmurların yorgun olarak nitelenmesi sonucu ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Yorgun yağmurlar** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- **Yorgun yağmurlar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- 8.

uzak kıyıların ıssızlığında göz alırlar
görmüş geçirmiş incelikleriyle
gizlice kederli
gümüşten balıkçıllar
zarif iğneler gibi
kuş yürekleri daralmış
insan tedirginlikleriyle
belki yakınlaşan kasırgadan haberli
belki yaşlanmışlar
artık uçamıyorlar
gökyüzü onlara yasaklanmış

bu yelkenli gemiler midir
gün batısını karartan
yoksa bulutlar mı parça parça
bunlar hangi dumanlar
hangi gönül pusları
hangi hüzünlerin çilentileridir
bin yıllık bir kahır görüntüsü verir
dokunduğu an
denize
kuşa
ağaca

görebilsem ah
köpüklü sevinçleriyle görebilsem yunusları
ne kadar uysal
nasıl ağırbaşlıdırlar
umut çiftçileridir ki bıkıp usanmadan

sürerler karanlık okyanusları
akşam ve sabah

gözlüğümü takar takmaz o kumsal
troçkiy'in büyükada'da yalınayak dolaştığı
sönmüş bir yanardağ gibi üzgün
bir elinde balık oltası
ötekinde tabancası var
çünkü devriminden sürgün

Attilâ İlhan balıkçılardan, yelkenlilerden, yunus balıklarından, kumsallardan bahsederek başladığı şiirini, Troçki'den, O'nun sürgününden bahsederek noktalamaktadır.

Şiire tabiatı tasvir ederek başlayan şair, toplumcu – gerçekçilik anlayışına uygun olarak verdiği bir mesaj ve Lev Troçki'ye dair yaptığı hatırlatma ile şiiri bitirmektedir.

1789 yılında Güney Ukrayna'da doğan ve asıl adı Lev Davidoviç Bronştayn olan Lev Troçki, Yahudi asıllı bir ailenin çocuğudur. Lev Troçki adını 1902 yılından itibaren kullanmaya başlamış, Yahudi olmasına rağmen Rusça ve Ukrayna dilini öğrenmiştir.

Sovyetler Birliği'nin ilk yıllarında, siyasette aktif olarak görev almıştır. Dışişlerinden Sorumlu Halk Komiseri görevini alan ilk kişi, Kızıl Ordu'nun kurucusu ve komutanı, Savaştan Sorumlu Halk Komiseri görevlerini üstlenmiştir. Ayrıca Bolşevik Parti'nin Politbüro üyeliği de yapmıştır.

Troçki, 1917 Rus devriminin önde gelen isimlerinden biridir. Sovyetler Birliği'nin kurulmasında, isyanların ve iç ayaklanmaların bastırılmasında görev almıştır. Kızıl Ordu'nun kurucusu olarak kabul edilir. Troçki, Lenin'in ardından Sovyetler

Birliği'nin ikinci önemli ismi olmuştur. Lenin'in ölümü sonrası Josef Stalin ile giriştiği siyasi mücadeleyi kaybedince resmi görevlerden alınarak Sovyetler Birliği'nden sürgün edilmiştir.

Troçki'nin sürgün hayatı Kazakistan'ın Almatı yakınlarındaki Semyonov-Tiyanşansky bölgesinde başlamıştır. Sovyet Ceza Kanunu'na göre karşı devrimcilik ve yasa dışı Sovyet partisi kurmak suçlamasıyla Sovyetler'den kovulduktan sonra 1929 ve 1933 yılları arasında, İstanbul Büyükada'daki sürgün hayatı başlamıştır. Daha sonra buradan vize alarak Franasa'ya gitmiştir.

Lev Troçki, Stalin ve Mao'nun görüşlerine muhalefet eden önemli Marksistlerden biridir. Görüşleri, Troçkizm adıyla anılmaktadır[903].

- ***Görmüş geçirmiş incelikleriyle***
  Gizlice kederli

Gümüşten balıkçıllar: Attilâ İlhan bu mısralarda, kendi hüznünü balıkçıl kuşlarına yüklemektedir.

1- **Balıkçıl**[904]; *"uzun bacaklılardan, boynu ve gagası uzun, su kıyılarında yaşayan, balık yiyerek beslenen büyük bir kuş"* anlamında sözlüklerde açıklanmaktadır.

Gümüşten balıkçıllar görmüş geçirmiş incelikleriyle gizlice kederli ifadesi, birkaç bakımdan önem taşıyan bir ifadedir.

Gümüşten balıkçıllar tamlamasında, balıkçılların parlak rengi ile **gümüş** arasında bağ kuran şair; benzeyen ve benzetilen öğelere yer verdiği anlatımı ile güzel benzetme sanatı meydana getirmektedir.

2- **Görmüş geçirmiş incelik** ifadesinde yer alan **görmüş geçirmiş**[905] anlatımı; *"görgülü, geçmişte iyi günler yaşamış, güngörmüş, deneyimli"* anlamlarına gelmektedir.

---

[903] http://tr.wikipedia.org/wiki/
[904] http://tdkterim.gov.tr/bts/
[905] http://tdkterim.gov.tr/bts/

Vücutlarının incelikleri ile hareketlerinin inceliği arasında bağ kuran şair, balıkçıllara insan davranışları yükleyerek aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

3- **Gümüşten balıkçıllar görmüş geçirmiş incelikleriyle gizlice kederli** ifadesinde, kendi kederli hâlini balıkçılları kullanarak anlatan şair, bu anlatımıyla bir kez daha aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturmaktadır.

4- **Gümüşten balıkçıllar görmüş geçirmiş incelikleriyle gizlice kederli** ifadesi, yapısındaki iki deyim aktarması ve güzel benzetme örneği ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma olmaktadır.

5- **Gümüşten balıkçıllar görmüş geçirmiş incelikleriyle gizlice kederli** ifadesi, şairin hüznünü ve kederini doğadan, doğadaki canlılardan yararlanarak anlattığı, estetik şekilde oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

6- **Gümüşten balıkçıllar görmüş geçirmiş incelikleriyle gizlice kederli** ifadesi, göndergesel anlamları arasında uyum bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş, dil kurallarına ve mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kuş yürekleri daralmış***

İnsan tedirginlikleriyle: Anlam olarak birbirini takip eden bu iki mısrada şair, balıkçıl kuşlarının sıkılıp bunaldığını söylerken aslında, ülkesinden Büyükada'ya sürgün edilen Lev Troçki'nin sıkıntısını anlatmak istemektedir.

1- **Kuş yürekleri insan tedirginlikleriyle daralmış** ifadesi, balıkçıllara insanlara ait duyguların verilmesi sonucu oluşmuş bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

2- **Kuş yürekleri insan tedirginlikleriyle daralmış** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları arasında uyum sağlanamaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Kuş yürekleri insan tedirginlikleriyle daralmış** ifadesi, ülkesinden çok uzaklara sürgün edilen Lev Troçki'nin yaşadığı bunalımı ifadeye çalışan, şiir dili ile uyumlu bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Kuş yürekleri insan tedirginlikleriyle daralmış** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum olmadığından ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Gökyüzü onlara yasaklanmış:*** Özgürlüğün simgeleri olan kuşlara gökyüzünün yasaklandığının ifade edilmesi ile özgürlüklerden yana olan Troçki'nin sürgün edilmesi ve hürriyetinin elinden alınması kastedilmektedir.

1- Şiirde kullanılan **balıkçıl kuşları** aslında bir imgedir. Bu mısrada, gökyüzünün kuşlara yasaklanması ile balıkçıllar kişileştirilmekte ve aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gökyüzü onlara yasaklanmış** mısra'ı, göstergelerin birer simge olarak kullanılması ve göndergesel anlamlarından uzaklaşmaları nedeniyle oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gökyüzü onlara yasaklanmış** mısra'ı, okuyucuya/dinleyiciye Troçki'nin durumu ile ilgili çağrışımlar sunan, estetik yönden kuvvetli bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gökyüzü onlara yasaklanmış** mısra'ı, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelen bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Hangi gönül pusları***

Hangi hüzünlerin çilentileridir: Bu iki mısrada, hüznünden ve sıkıntısından dolayı gözyaşı döken bir insan anlatılmaktadır. Bu insan, şiirin tamamında anlatılan Troçki olmalıdır.

1- **Gönül pusları** ifadesi, **üzüntü**, **sıkıntı** göstergelerini karşılamakta; bu soyut hisler somut olarak ifade edilmekte ve böylelikle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

2- **Gönül pusları** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin uyum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gönül pusları** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlarda duygu değeri oluşturan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gönül pusları** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Hüzünlerin çilentileri** ifadesi, çekilen acılar ve yaşanılan üzüntülerle dökülen gözyaşlarını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Hüzünlerin çilentileri** ifadesi, birbirinden uzak olan göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Hüzünlerin çilentileri** ifadesi, okuyucuyu/dinleyiciyi etkilemek, onlara duygu aktarmak amacıyla yapılmış estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Hüzünlerin çilentileri** ifadesi, dökülen gözyaşlarını günlük konuşma dilinden farklı, ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde ifade eden bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Köpüklü sevinçleriyle görebilsem yunusları:*** Denizde köpükler oluşturarak yüzen yunuslar, bu mısrada söz konusu edilmektedir.

1- **Köpüklü sevinçler** ifadesi, yunus balıklarının köpükler çıkararak yüzdüklerini anlatan bir eksiltili anlatım örneğidir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Köpüklü sevinçler** tamlaması, yunus balıklarının denizdeki hâllerini canlandıran, şiirsel bir dille oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Köpüklü sevinçler** ifadesi, göstergelerinin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamayan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Ne kadar uysal***

Nasıl ağırbaşlıdırlar: Bu iki mısrada yunus balıklarının uysal ve sakin hâllerinden bahsedilmektedir.

1- İkinci mısrada yer alan **ağırbaşlı**[906] sözcüğü; *"davranışları ölçülü, olgun (kimse), vakur, ciddi, hoppa karşıtı; değeri çok olan, ağır"* şeklinde açıklanan bir ifadedir. Sözcük, mısrada ilk göndergesel anlamıyla yer almaktadır. Sözcük, konuşma dilinde insanları nitelemek için kullanılırken, burada yunus balıklarını nitelemektedir. Bu anlatımla, yunus balıklarına insan özelliği veren şair, aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Nasıl ağırbaşlıdırlar** ifadesi, yunus balıklarının sakin hareketlerini onlara insan özelliği vererek anlatan, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nasıl ağırbaşlıdırlar** ifadesi, şiir dili için özellikle oluşturulmuş, ortak konuşma dilinden uzak bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Nasıl ağırbaşlıdırlar** ifadesi, yunus balıkları için kullanıldığından mantığa ve dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Umut çiftçileridir ki bıkıp usanmadan***

Sürerler karanlık okyanusları: Attilâ İlhan, yunus balıklarının denizi yararak yüzüyor olmaları ile onları tarlaları süren çiftçilere benzetmektedir.

1- **Umut çiftçileridir** ifadesi, yunus balıklarını anlatan bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

---

[906] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

2- **Umut çiftçileridir** ifadesinde, **umut** göstergesinin somut bir şekilde dile getirilmesiyle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

3- **Umut çiftçileridir** ifadesi, yunus balıklarının her gün yaşama umuduyla, yemek bulmak umuduyla denizlerde dolaşmalarını farklı bağdaştırmalarla anlatan bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Umut çiftçileridir** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide çeşitli çağrışımlar uyandıran, günlük dilde kullanılmayan, özgün bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Umut çiftçileridir** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

6- **Karanlık okyanusları sürerler** ifadesinde **okyanuslar tarla**ya benzetilmekte; bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

7- **Karanlık okyanusları sürerler** anlatımı, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılmış bir alışılmamış bağdaştırmadır.

8- **Karanlık okyanusları sürerler** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının dışında, ilettikleri çağrışımlardan yararlanılan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

9- **Karanlık okyanusları sürerler** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- 9.

telekleri bütün cam tozu
bakışları camekân
bulut tüylerinden bir baykuştur gece
sağ omzuma tünemiş
dağınık ve kocaman

karanlık ilk bakışta belâlı görünse de
ortalığa egemen ve adamakıllı geniş
içinde bir yerinde
bir ışık çekirdeği büyüyor gizliden
diyalektiğin aydınlık ormanlarını içeren

"Gözlüklü Hamdi'nin Notları" bölümünün bu son şiirinde Attilâ İlhan,geceyi tasvir ederken, aydınlık – karanlık, gece – ışık karşıtlıklarından faydalanmakta ve evrendeki çelişkileri dile getirmektedir.

- ***Telekleri bütün cam tozu***
  Bakışları camekân
  Bulut tüylerinden bir baykuştur gece: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirine bağladığı bu üç mısrada, geceyi bir baykuşa benzetmektedir.

1- **Gece telekleri cam tozu bakışları camekân bulut tüylerinden bir baykuştur** şeklinde nesre çevrilen ifade, alışılmamış bağdaştırma örnekleri bakımından dikkat çekmektedir.

2- Attilâ İlhan, **gece**yi bir **baykuş**a benzetirken, benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanmakta; böylelikle güzel benzetme sanatı örneği oluşturmaktadır.

3- Baykuşa benzetilen gecenin kanat ve kuyruklarında bulunan ve **telek** sözcüğü ile ifade edilen tüyler, parlaklık bakımından **cam tozu**na benzetilmektedir. **Cam tozu** ifadesi kendisine benzetilen öğe; **telek** sözcüğü ise benzeyen öğe olarak kullanılmakta; böylelikle güzel benzetme sanatı meydana getirilmektedir.

4- Baykuşa benzetilen gecenin **gözleri**, **bakışları** donukluk bakımından **camekân** olarak tanımlanmaktadır. İfadedeki **bakışlar** göstergesi benzeyen öğe; **camekân** ifadesi ise benzetilen öğe olarak kullanılmakta ve güzel benzetme sanatı örneği oluşturulmaktadır.

5- **Gece telekleri cam tozu bakışları camekân bulut tüylerinden bir baykuştur** ifadesi, bünyesindeki güzel benzetme örnekleri sebebiyle ölçünlü dil kurallarından ayrılan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Gece telekleri cam tozu bakışları camekân bulut tüylerinden bir baykuştur** ifadesi, gece vaktinin uğursuzluğunu ve korkutuculuğunu baykuştan yararlanarak ifadeye çalışan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnektir.

7- **Gece telekleri cam tozu bakışları camekân bulut tüylerinden bir baykuştur** ifadesi, aralarında anlam ilişkisi bulunmayan göstergelerin birbirlerine benzetilmesi ile ölçünlü dil kurallarına aykırı olarak oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Bir ışık çekirdeği büyüyor gizliden***

Diyalektiğin aydınlık ormanlarını içeren: Attilâ İlhan, birbirini anlam olarak tamamlayan bu iki mısrada, gecenin karanlığının orta yerinden küçük bir ışığın yükseldiğini ve giderek büyüdüğünü anlatmakta; karanlık - aydınlık karşıtlığını vurgulamaktadır.

1- **Diyalektiğin aydınlık ormanları** tamlaması, ifadede önem arz eden kısımdır. Burada şair, her nesnenin, her kavramın karşıtıyla var olduğunu, bu karşıtlıkların ve çelişkilerin birbirilerini tamamlayan unsurlar olduğunu ifade etmektedir.

Diyalektiğin aydınlık ormanları ifadesi, evrendeki karşıtlıkları geniş, aydınlık bir orman olarak niteleyen, aktarma – deyim aktarması örneğidir.

2- **Diyalektiğin aydınlık ormanları** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbiriyle uyuşum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

3- **Diyalektiğin aydınlık ormanları** ifadesinde okuyucuya/dinleyiciye mesaj vermek, onlarda çağrışımlar oluşturmak isteyen şair, kurduğu estetik tamlama ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Diyalektiğin aydınlık ormanları** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle ölçünlü dil kurallarının dışında bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Bir ışık çekirdeği gizliden büyüyor** ifadesinde yer alan ışık çekirdeği anlatımı, **umudu** simgelemektedir. Bu anlatımla aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği oluşturulmaktadır.

6- **Işık çekirdeği gizliden büyüyor** ifadesi, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, ortak konuşma diline aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Işık çekirdeği gizliden büyüyor** ifadesi, evrende birbirine karşıt olan öğelerin aslında birbirlerinin devamını sağladığını ve bu durumun geleceğe dair bir umut olduğunu anlatan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Işık çekirdeği gizliden büyüyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında bağ kurulamaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

Ki

Böyle Bir Sevmek kitabının son bölümü, "Ki" adını taşımaktadır. Bölümde sırasıyla; "O Kızlar Ki", "O Gözler Ki", "O Yazlar Ki" ve "O Sözler Ki" şiirleri bulunmaktadır.

"Şairin kız, göz, yaz ve söz konuları etrafındaki açıklamaları; duygulanmalar ve hatıralarla birleşerek karşımıza çıkmaktadır. Şair tıpkı Gözlüklü Hamdi'nin Notları'nda olduğu gibi olayları halde yaşayan değil, hatıralarıyla değerlendiren hüviyettedir. Burada onun toplumcu düşüncelerine ve dünya görüşüne de rastlamaktayız. Ki bölümünün başına konulan şiirde de sonbaharı yaşayan, ölüme yaklaşmış, hatıralara sığınan insan vardır[907]*."*

Şair, kız, göz, yaz ve söz uyaklarını birbiri ardınca kullanarak doğa – insan ilişkilerinden kaynaklanan içlenme ve duygulanmaları ele alırken, şiirleri toplumsal ve siyasal mesajlarla, çağrışımlarla noktalamaktadır[908].

Bu bölümdeki şiirlerde, **ben**in geçmişiyle ve kendi kendisiyle hesaplaşması konu edilmektedir[909].

---

[907] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 173.
[908] Attilâ İlhan, *Böyle Bir Sevmek*, …, s. 133.
[909] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

o kızlar ki

-1.

o kızlar ki
göz kapakları yorgun
nabızları mavi
dalgın parmaklarıyla bir şarkıyı aranırlar
alaturka bir piyanonun
neveser tuşlarında
kederli bir incelik vardır duruşlarında

o kızlar ki
hiç yaşanmamış bir aşkın anısıyla yaşar
bir rüyadan kaçırılmış
hayallerdir sanki

Attilâ İlhan, "O Kızlar Ki" isimli bu ilk şiirde, piyanosunun başında kederli bir biçimde oturan, içine kapanık bir genç kız tipini anlatmaktadır. Bu genç kız, bize Servet-i Fünun romanlarındaki genç kızları hatırlatmaktadır. Bu genç kız tipinin Cumhuriyet'in ilk yıllarında da canlandırıldığını söylemek mümkündür.

" "O kızlar" söz grubu, "ki" bağlacıyla açıklanmayı beklemektedir. Şair, "ki" bağlacının gereklerini, piyanonun başındaki genç kıza ait dünyayı anlatarak yerine getirmektedir. Bu genç kız tipini, onların içe kapanık dünyalarını anlatarak bir bakıma tenkit etmektedir[910]*."*

[910] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 173.

- ***Göz kapakları yorgun:*** Bu mısrada, piyano çalmak üzere başı önde oturan genç kızların duruşları hakkında bilgi verilmektedir. Göz kapaklarının yorgun olması, aslında genç kızların piyano çalarken aşağı doğru bakıyor olmalarını ve göz kapaklarının düşük görüntüsünü ifadeye çalışmaktadır.

1- **Göz kapakları yorgun** ifadesi, kızların yorgunluğunu göz kapaklarının düşük görüntüsüyle anlatmaya çalışan bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Göz kapakları yorgun** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine uymaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Göz kapakları yorgun** ifadesi, şiir diline uygunluğu ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Göz kapakları yorgun** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde birleştirilmeleri ile oluşmuş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Nabızları mavi:*** Bu mısrada, kızların derilerinin çok ince olmasından dolayı damarlarının görüldüğü anlatılmaktadır.

1- **Nabız**[911] göstergesi; *"kalp atışının sağladığı kan basıncından dolayı atardamarlara ve özellikle bilekteki atardamara parmakla basıldığında duyulan kımıldama; mecaz olarak eğilim, düşünce, niyet"* şeklinde açıklanmaktadır.

Bu mısrada **nabız** göstergesi ile **atardamarları** kasteden şair, aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Nabızları mavi** ifadesi, **nabız** göstergesinin göndergesel anlamı dışında kullanılması sonucu oluşmuş, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Nabızları mavi** ifadesi, şiir için özel olarak ve estetik kaygıyla oluşturulmuş bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

---

[911] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

4- **Nabızları mavi** ifadesi, sözcüklerin anlamları arasında ilişki kurulamadığından ölçünlü dil kurallarından ayrılan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Dalgın parmaklarıyla bir şarkı aranırlar:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında, kızların başka şeyler düşündükleri için dalgın olduklarından söz etmekte; beraberinde kullandığı **bir şarkı aranırlar** ifadesi ile piyanoda bir şarkı çalmak üzere olduklarını bildirmektedir.

1- **Dalgın parmaklar** ifadesi ile kızların dalgınlıklarını parmaklarına yükleyen şair, bu anlatımıyla aktarma – ad aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- **Dalgın parmaklar** ifadesi, sözcüklerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Dalgın parmaklar** ifadesi, şiirin tamamı ile uyum sağlayan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Dalgın parmaklar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Alaturka bir piyanonun***

Neveser tuşlarında: Bu iki mısrada, kızların piyanoda bir eser icra ettiklerinden söz edilmektedir.

1- Burada dikkat çeken ve önemli olan ifade; **neveser tuşlar** ifadesidir. **Neveser**[912] sözcüğü; *"Klasik Türk Müziği'nde birleşik bir makam"* anlamını taşımaktadır.

Neveser makamının tuşlara verilmesi ile mantığa aykırı bir ifade oluşturulmakta ve alışılmamış bağdaştırmaya örnek verilmektedir.

2- **Neveser tuşlar** ifadesi, ortak dilde kullanılmayan, şiire özel bir anlatımdır ve estetik değeri ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[912] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

3- **Neveser tuşlar** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk sebebi ile dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Kederli bir incelik vardır duruşlarında:*** Attilâ İlhan, şiirinin bu mısra'ında, kızların zoraki bir kibarlık içinde, kederli ve mutsuz olduklarını dile getirmektedir.

1- **Kederli bir incelik** anlatımı, genç kızların hanım hanımcık tavırlarında gizli olan hüznü ifadeye çalışmaktadır. İfade, aralarında ilgi bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Kederli bir incelik** ifadesi, genç kızların nazik ve hüzünlü hâllerini şiirsel bir üslupla dile getiren bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Kederli bir incelik** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uzak olması sonucu oluşmuş sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O kızlar ki***

Hiç yaşanmamış bir aşkın anısıyla yaşar: Şair, bu mısrada kızların yaşayamadıkları, sadece hayalini kurdukları bir aşkın, hayalden ibaret olan anılarıyla yaşadıklarını anlatmaktadır.

1- **Hiç yaşanmamış bir aşkın anısıyla yaşar** ifadesi, genç kızların aşkı hiç yaşamadıklarını, sadece hayal ettiklerini anlatan bir ifadedir. İfade, yaşamdan ve dil kurallarından uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

2- **Hiç yaşanmamış bir aşkın anısıyla yaşar** ifadesi, genç kızların durumlarını şiire özel bir anlatımla yansıtan, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

3- **Hiç yaşanmamış bir aşkın anısıyla yaşar** ifadesi, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmamasından ötürü ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

o gözler ki

- 2.

o gözler ki vahşidir
yangın kızıllıklarıyla korkunç
kanlı bir sevdayı çoğullaştırır
karanlık kirpikleri
göz değildirler
bir namludan fırlamış
mermi çekirdekleri

o gözler ki
çakmaktaki alev
zehirli hançerlerdeki uç
yakut bir avize gibi yalnızlığımızda dururlar
nereye gitsek gelir bizi bulurlar
gelir bizi bulurlar
bulurlar

Attilâ İlhan bu şiirde, geçmişte aşık olduğu kadınların gözlerinin kendisinde bıraktığı izlenimleri anlatmaktadır.

- ***O gözler ki vahşidir:*** Şair bu mısrada, kadınların gözlerinin ne kadar etkileyici olduğunu vahşi sözcüğünden yararlanarak ifade etmektedir. Ayrıca vahşi sözcüğünü özellikle kullanan Attilâ İlhan, bu kullanımla kadınların bakışlarının sert ve korkutucu olduğuna dikkat çekmek istemektedir.

1- **Vahşi**[913] sözcüğü; *"yabani; mecaz olarak kaba, saygısız, uyum sağlayamayan (kimse)"* anlamlarında kullanılan bir sözcüktür. Sözcük, açıklanan göndergesel anlamlarının dışında, **korkunç**, **sert** anlamlarını karşılamakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Vahşi gözler** tamlaması, göstergelerin anlamları arasında bağ kurulamayan, mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Vahşi gözler** tamlaması, kadınların bakışları hakkında okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar sunan, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Vahşi gözler** tamlaması, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirine uygun düşmemesi nedeniyle ölçünlü dil kurallarından uzak şekilde meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(O gözler ki vahşidir)***

Yangın kızıllıklarıyla korkunç: Şairin kızıllıkla kastettiği, kişinin sinirli ve hırçın oluşu; sinirinin bakışlarına, gözlerine yansıması durumudur.

1- **Yangın kızıllıkları** ifadesi, gözlerdeki öfkeyi somut bir biçimde anlatan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Yangın kızıllıkları** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşarak farklı bir anlam kazanmaları sonucu oluşmuş, ölçünlü dil kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Yangın kızıllıkları** ifadesi, kadınların öfkeli bakışlarını şiir diline uygun, estetik bir biçimde anlatan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Yangın kızıllıkları** ifadesi, sözcüklerin anlam özelliklerinin birbirine ters düşmesi ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

---

[913] http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Kanlı bir sevdayı çoğullaştırır***

Karanlık kirpikleri: Attilâ İlhan, anlam olarak birbirine bağladığı bu iki mısrada, kadınların kirpiklerinin güzelliğinin kendisini aşka düşüreceğini anlatmaktadır.

Sevdanın çoğullaşması ifadesinde, kendisinden bahsedilen kadınların şaire aşık olduğu; şairin de farklı zamanlarda yaşanan bu aşklara karşılık vermek üzere olduğu bilgisi iletilmektedir.

1- **Karanlık kirpikleri kanlı bir sevdayı çoğullaştırır** şeklinde nesir olarak ifade edilebilen anlatım, birkaç açıdan önem taşımaktadır.

İfadede ilk dikkat çeken anlatım; **karanlık kirpikler**dir. Burada, kadının koyu renkteki kirpikleri karanlık olarak nitelenmekte; sözcükler arasında benzerlik oluşturulmaktadır. **Karanlık** sözcüğünün **siyah** veya **koyu** göstergesi yerine kullanılması ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Karanlık kirpikler** tamlaması, **karanlık** göstergesinin göndergesel anlamlarından farklı bir anlamda kullanılması ile meydana gelmiş mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Karanlık kirpikler** tamlaması, kadının kirpiklerinin **koyu** rengini, şiire özgü bir dille ifade eden, estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Karanlık kirpikler** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamlarının birbirine uygun düşmemesi nedeniyle dil kurallarından ayrılan bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

5- **Kanlı bir sevda** tamlaması, aşkın mücadeleli olacağını belirtmektedir. **Kanlı** sözcüğü ile **mücadele** kavramı somut olarak ifade edildiğinden, bu örnekle aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma oluşturulmaktadır.

6- **(Karanlık kirpikler) kanlı bir sevdayı çoğullaştırır** ifadesinde şair, yaşanılacak olan aşkın tek taraflı olmayacağını, iki kişinin de birbirlerini seveceğini

anlatmaktadır.

Kanlı bir sevdayı çoğullaştırır ifadesi, gerek **kanlı** göstergesinin göndergesel anlamları dışında kullanılması, gerek **çoğullaştırmak** eyleminin gerçek anlamlarından uzaklaşması sonucu meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Kanlı bir sevdayı çoğullaştırır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar, şiire kattığı estetik değer bakımlarından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek oluşturmaktadır.

8- **Kanlı bir sevdayı çoğullaştırır** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***(Göz değildirler)***

  Bir namludan fırlamış

  Mermi çekirdekleri: Attilâ İlhan, birbirini anlam olarak tamamlayan bu üç mısrada, şiirinde bahsettiği gözleri tasvir etmeye devam etmektedir. Şair burada gözleri, bir namludan fırlamış mermi çekirdeklerine benzeterek, insanı ne kadar etkilediklerini dile getirmektedir.

1- **Bir namludan fırlamış mermi çekirdekleri** ifadesinde kendisinden bahsedilen; kadınların etkileyici, karşısındaki insanı aşka düşürecek kadar güzel olan **gözler**idir. Attilâ İlhan, benzeyen, benzetilen öğelere yer verdiği anlatımı ile güzel benzetme sanatı örneği oluşturmaktadır.

2- **Bir namludan fırlamış mermi çekirdekleri** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarında kullanılmamaları sonucu ölçünlü dil kurallarının dışında oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Bir namludan fırlamış mermi çekirdekleri** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye kadınların bakışlarının etkileyiciliği ve gözlerinin güzelliği ile ilgili çağrışımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Bir namludan fırlamış mermi çekirdekleri** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarında değişiklik yapılması ve bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O gözler ki***

Çakmaktaki alev: Attilâ İlhan, burada, kadınların gözleri ile alev arasında bağ oluşturmaktadır. Çakmak çakıldığında alev parlar; gözler de çakmaktaki alev gibi yakıcı ve etkileyicidir, karşısındaki kişiyi aşk ateşiyle yakar.

1- **Gözlerin çakmaktaki alev** olarak nitelenmesi ve benzeyen, benzetilen her iki öğenin kullanılması ile güzel benzetme sanatı oluşturulmaktadır.

2- **O gözler ki çakmaktaki alev** ifadesi, **gözler** ve **çakmaktaki alev** göstergeleri arasında bağ oluşturulması sonucu, dil kurallarına ve ortak konuşma diline aykırı şekilde meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **O gözler ki çakmaktaki alev** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği çağrışımlar ve şiire özel olan estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **O gözler ki çakmaktaki alev** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu oluşmuş, mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Zehirli hançerlerdeki uç:*** Burada Attilâ İlhan, gözleri zehirli hançerlerdeki uç olarak nitelerken bakışların, gözlerin etkileyici ve güzel olduğu kadar, zehirli de olduğunu söyleyerek taşıdıkları tehlikeyi vurgulamaktadır.

1- **Gözlerin zehirli hançerlerdeki uç** olarak nitelenmesi ile, kadınların güzelliklerinin, karşılarındaki erkekler için ne kadar tehlikeli olduğu anlatılmaktadır. Şair, **gözler** ve **zehirli hançerlerdeki uç** göstergeleri arasında kurduğu ilişki ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- İfade, sözcüklerin gerçek anlamlarından uzaklaşması ile oluşmuş, yadırgatıcı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- İfade, taşıdığı imge ve tasarımlar yönünden, şiire kattığı estetik anlatım bakımından alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- İfade, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin uyuşum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

o yazlar ki

- 3.

o yazlar ki
yaldızlı bir buğuyla yükselir denizden
sevdalı şarkılar gibi
her gün bir nağmesi eksilir
belleğimizden
gizli bir rüzgâr üfürür plajın
eflâtuna çalan kumlarını

o yazlar ki
yıldız alacasında yüzen
nazlı şamdanlar gibi gezdirir
terk edilmiş bahçelerin zakkumlarını

Attilâ İlhan bu şiirde, geçmişte mutlu, huzurlu bir şekilde geçirdiği yaz mevsimlerini hüzünle, özlemle anmaktadır.

- ***O yazlar ki***

Yaldızlı bir buğuyla yükselir denizden: Attilâ İlhan burada, yaz mevsimi ile denizden buharlaşan suyu bağdaştırarak ifade etmektedir.

1- Yazları, parlak bir su buharına benzeten şair, meydana getirdiği bu anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **O yazlar ki yaldızlı bir buğuyla denizden yükselir** ifadesi, anlamsal ilişkileri bulunmayan sözcüklerin bağdaştırılması ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **O yazlar ki yaldızlı bir buğuyla denizden yükselir** ifadesi, yazın sıcaklığı ile denizden yükselen su buharını daha önce duyulmamış, estetik bir biçimde anlatan

alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **O yazlar ki yaldızlı bir buğuyla denizden yükselir** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Gizli bir rüzgâr üfürür plajın***

Eflâtuna çalan kumlarını: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısrada Attilâ İlhan, yaz mevsiminde esen hafif rüzgârın, plajdaki kumları yavaşça hareket ettirdiğini söylemekte, bu düşüncesini ifade ederken benzetmeler meydana getirmektedir.

1- **Gizli bir rüzgâr** tamlamasında Attilâ İlhan, rüzgârın yavaşlığından, hafifliğinden bahsetmekte; bu yüzden rüzgârı **gizli** olarak tanımlamaktadır. **Gizli bir rüzgâr** ifadesinde sözcükler arasında ilişki kuran şair, aktarma - deyim aktarması meydana getirmektedir.

2- **Gizli bir rüzgâr** ifadesi, **gizli** sözcüğünün anlamları dışında kullanılarak farklı anlamlar kazanması sonucu oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Gizli bir rüzgâr** ifadesi, göstergelerin okuyucuya/dinleyiciye ilettikleri tasarımlardan yararlanılan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Gizli bir rüzgâr** ifadesi, göstergelerin ortak konuşma dilinden uzak şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Eflâtuna çalan kumlar** ifadesinde Attila İlhan, plaj kumlarının rengini eflâtun olarak nitelemekte, güneş ışınlarının kumlara yansımasıyla morumsu göründüklerini dile getirmektedir.

Eflâtuna çalan kumlar ifadesi, gerçek hayattan uzak anlatımı ile alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

6- **Eflâtuna çalan kumlar** ifadesi, plajın renkli görüntüsü ile ilgili çağrışımlar uyandıran, şiirsel bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

7- **Eflâtuna çalan kumlar** ifadesi, etkileyici bir anlatım oluşturmak için sözcüklerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

o sözler ki

- 4.

o sözler ki acıdır
mapusane avlularında
demirli kırbaçlar gibi şaklar
o sözler ki sırasında
çiçek açmış bir nar ağacıdır
dağ ufkuna vuran deniz aydınlığı
sırasında gizemli bıçaklar

o sözler ki
imgelem sonsuzluğunun
ateşten gülüdürler
kelebek çarpıntılarıyla doğarlar ölürler
o sözler ki kalbimizin üstünde
dolu bir tabanca gibi
ölüp ölesiye taşırız
o sözler ki bir kere çıkmıştır ağzımızdan
uğrunda asılırız

Bölümün ve kitabın son şiiri olan "O Sözler Ki" şiiri, isminden de anlaşılacağı üzere söylediğimiz sözlerin hayatımıza etkisini anlatmaktadır. Bazen birini sevindiren, bir kalbi onaran söz; bazen ceza almamıza ve idamımıza sebep olabilir. Tüm söylediğimiz sözlerin bizim sorumluluğumuzda olduğu, verilmek istenen mesajdır.

Attilâ İlhan, toplumcu – gerçekçi anlayışına göre, şiirini düşünceleri ve söyledikleri, yazdıkları uğruna idam edilen insanlarımızı hatırlatarak bitirmekte; şiiri toplumsala ve siyasala bağlamaktadır.

- ***O sözler ki acıdır:*** Burada, söylenen bazı sözlerin karşıdaki insanı nasıl derinden yaraladığı anlatılmaya çalışılmaktadır.

1- **Acı söz** tamlamasında, tat alma duyusuyla ilgili bir sıfat, işitme duyusuyla algılanan söz ifadesini nitelemekte; ayrı ayrı duyu alanlarından göstergelerin kullanılmasıyla farklı bir aktarma - deyim aktarması meydana getirilmektedir.

2- **Acı söz** ifadesinde şair, söylenen bazı sözlerin insanın canını acıtabileceği anlatılmak istenmekte; acı sözcüğünü anlamını değiştirerek şiirinde kullanmaktadır. Somutlaştırılan **acı** sıfatı ile aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneği yapılmaktadır.

3- **Acı söz** tamlaması, göstergenin göndergesel anlamlarından farklı bir anlamda kullanılması sonucu oluşmuş, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Acı söz** tamlaması, okuyucuya/dinleyiciye birtakım imge ve tasarımlar sunan, onlarda çağrışımlar uyandıran estetik bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

5- **Acı söz** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasında uyum bulunmamasından ötürü meydana gelmiş, yadırgatıcı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O sözler ki sırasında***

Çiçek açmış bir nar ağacıdır: Bu iki mısrada, insanın ağzından çıkan bazı sözlerin umut verici, yaşama anlam katan sözler olduğu ifade edilmektedir.

1- **Sözler çiçek açmış bir nar ağacıdır** ifadesinde; benzeyen öğe olarak **sözler**, benzetilen öğe olarak **çiçek açmış bir nar ağacı** göstergeleri kullanılmaktadır. İfade, göstergelerin birbirlerine benzetilmesiyle oluşmuş bir güzel benzetme örneğidir.

2- Sözler çiçek açmış bir nar ağacıdır ifadesi, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma

örneğidir.

3- **Sözler çiçek açmış bir nar ağacıdır** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çeşitli tasarımlar ileten, onlarda çağrışımlar oluşturan, şiirsel bir anlatımdır ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

4- **Sözler çiçek açmış bir nar ağacıdır** ifadesi, etkileyici bir anlatım oluşturmak ve okuyucuya/dinleyiciye tasarımlar iletmek için, aralarında uyum bulunmayan göstergelerin bağdaştırılması sonucu oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Dağ ufkuna vuran deniz aydınlığı:*** Attilâ İlhan bu mısrada, birbirine zıt olan dağ ve deniz göstergelerinden yararlanarak, söylenen bazı sözlerin sorunları çözen, engelleri kaldıran yönüne dikkat çekmek istemektedir.

1- Şair, **sözleri deniz aydınlığı** olarak nitelemekte; benzeyen ve benzetilen öğeleri kullanarak güzel benzetme sanatı oluşturmaktadır.

2- İfade, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Okuyucuya/dinleyicie imge ve tasarımlar ileten, şiir dili ile bütünlük sağlayan ifade, alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek olmaktadır.

4- İfadede yer alan göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile ölçünlü dil kurallarından uzak bir sapma – anlambilimsel sapma oluşturulmaktadır.

- ***Sırasında gizemli bıçaklar:*** Attilâ ilhan bu mısrada, söylenen sözlerin bazen bir bıçak gibi keskin olabileceğini, insanları rahatsız edebileceğini ve söyleyen kişi için de tehlike yaratabileceğini dile getirmektedir.

1- **Gizemli bıçaklar** ifadesi, söylediğimiz sözlerin bize ne kadar zarar vereceğinin bilinmediğini anlatmaktadır.

Gizemli bıçaklar tamlamasındaki **gizemli** sözcüğü ile **tehlikeli** ifadesini kasteden şair, bu anlatımıyla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Sözlerin gizemli bıçaklara** benzetilmesi; benzeyen ve benzetilen öğelerin kullanılması ile ifade güzel benzetme sanatı örneği olmaktadır.

3- İfade, sözcüklerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile dil kurallarından sapan bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

4- İfade, okuyucuya/dinleyiciye verdiği mesaj, onlara ilettiği çağrışımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

5- İfade, göstergelerin anlamsal özelliklerinin birbirinden farklı olması sonucu meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***O sözler ki***
  İmgelem sonsuzluğunun
  Ateşten gülüdürler: **İmgelem**[914]; *"geçmiş yaşantılara özgü öğelerle şimdiki yaşantı arasında bağ kurma gücü, zihnin tasarım, imge oluşturma gücü, düş gücü, hayal gücü"* anlamlarına gelen bir kelimedir.

Attilâ İlhan bu mısrada, sarf edilen sözleri **hayal gücünün ateşten gülü** olarak nitelendirmektedir. Sözler, geçmiş ile bugün arasında köprü oluşturan, tehlikeli, söylendiğinde insanı yakabilecek; yani insana zarar verebilecek bir gül olarak nitelenmektedir. Şairin sözleri güle benzetmesi gül gibi güzel bir görünüşe, kılıfa sahip olmasından; ateşten olarak nitelemesi, güzel görünüşünün yanında tehlikeli olabildiklerinden kaynaklanmaktadır.

1- İfadede **ateşten bir gül** olarak nitelenen **sözler**le güzel benzetme sanatı örneği oluşturulmaktadır.

2- İfadenin tamamı, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle örtüşmemesi nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- İfade, okuyucuya/dinleyiciye verdiği mesajlar, ilettiği tasarımlar ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

---

[914] http://tdkterim.gov.tr/bts/

4- İfade, göstergelerin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış, mantığa ve ölçünlü dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Kelebek çarpıntılarıyla doğarlar ölürler:*** Attilâ İlhan, şiirin bu mısra'ında sözleri kelebek çarpıntıları olarak nitelemekte; sözcüklerin zihinde meydana gelişleri ile ağızdan çıkışları arasındaki zamanın çok kısa olduğunu anlatmak istemektedir.

1- Şair, söylenen **sözleri kelebek çarpıntıları** olarak değerlendirerek ve benzeyen, benzetilen öğelere yer vererek güzel benzetme sanatı örneği oluşturmaktadır.

2- **Sözlerin kelebek çarpıntıları** olarak nitelenmesi ile ortak konuşma dilinden ve bu dilin kurallarından uzak bir alışılmamış bağdaştırma oluşturulmaktadır.

3- İfade, şiir içerisindeki estetik anlatımı ve sanatlı üslubu ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- İfade, göstergelerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

3. 1. 4. ELDE VAR HÜZÜN

Elde Var Hüzün kitabı, Attilâ İlhan'ın Hatıralar – Ustalık Ve Bir Düşünce Adamının Kendini Şiirle Anlatma Dönemi içinde yazdığı dördüncü kitaptır. Kitap, genel olarak, şairin şiir yolculuğu içinde dokuzuncu sıradadır.

Elde Var Hüzün kitabı, Adam Yayınları tarafından ilk olarak 1982 yılında yayımlanmıştır ve beş bölümden oluşmaktadır[915]. Bölümler sırasıyla; "Yağmurda Sis Düdükleri", "Ayıp Resimler", "Rubaiyat", "Serbest Gazeller" ve "Drang Nach Osten" adlarını taşımaktadır.

Elde Var Hüzün kitabının ilk bölümü olan "Yağmurda Sis Düdükleri"nde, geçmişte yaşadığı gerilimleriyle, hayatıyla hesaplaşan **ben** ele alınmaktadır. Bu bölümdeki şiirlerde, **ben**in yaşanılan zaman içinde kendi yerini tayin etme çabaları dikkat çekmektedir. Şiirler, Divan Edebiyatı formlarından yararlanılarak kaleme alınmıştır. "Yağmurda Sis Düdükleri" şiirleri, farklı düzenlemelerle hem gazel, hem müstezat olmaktadır. Şair, denediği yeni şekillerle hem anlatım imkânlarını zenginleştirir, hem de şiirlerde değişik konuları işler.

"Ayıp Resimler" adlı bölüm, şairin cinsel çelişkileri, çarpık cinsel ilişkileri sado mazohist bir tavır içinde irdelediği şiirlerden oluşmaktadır.

"Rubaiyat" bölümündeki şiirlerde serüvenin ve gerilimin dışına çıkmış, ruhsal sıkıntılarını ele alan şair, şiirlerini kesik mısralı yapı ile oluşturmaktadır.

Elde Var Hüzün kitabının dördüncü bölümü olan "Serbest Gazeller", şairin yani **ben**in kendisini, tabiatı ve zamanı sorguladığı; tabiat içindeki yerini araştırdığı şiirlerden oluşmaktadır. Bu bölümdeki şiirlerde **ben**, geçmiş günlerden uzaktır ve yaşlanmıştır; ölüme daha yakındır. Ölümü hisseden **ben**, yani şair, kendisini yeniden tanımaya ve geçmişi ile yüzleşmeye çalışır[916].

---

[915] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 174.
[916] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

Yağmurda Sis Düdükleri

Elde Var Hüzün kitabının ilk bölümü, "Yağmurda Sis Düdükleri"dir. Bu bölümde sırasıyla; "Tut Ki Gecedir", "O Vahim Orospu", "T, Kısa Devre 1", "Kısa Devre 2", "Kısa Devre 3", "Kurtalan Treni'ne Gazel", "Rüya Bu Ya 1", "Rüya Bu Ya 2", "Rüya Bu Ya 3", "Gözleriyle Cellat", "Zeynep Beni Bekle" ve "Yağmurda Sis Düdükleri" şiirleri yer almaktadır.

"Bu bölümdeki şiirlerde, belirli bir gerilimden kaynaklanan ferdi çıkmazlar ele alınmaktadır. Bu tarz şiirlere Sisler Bulvarı'ndan itibaren oldukça sık rastlamaktayız. Fert bunalımı ve gerilimi yaşamanın yanında gözlemlerini de sunmaktadır. Yağmurda Sis Düdükleri de bu tarz şiirlerden oluşmaktadır. Gözlemlerin hayat tecrübesini andırdığını da söyleyebiliriz."

Tut Ki Gecedir şiiri, gecenin gerilimini yansıtmaktadır. Üç bölümden meydana gelen şiirde, önce gecenin görüntüsü, sonra barındırdığı tehlikeler, daha sonra da sunduğu insan manzaraları anlatılmaktadır[917].

O Vahim Orospu şiirinde, pavyonlarda çalışan, Beyoğlu'nda dolaşan ve hayat kadınlığı yapan birkaç farklı kadından söz edilmektedir.

T şiiri, hayat kadınlarını giyimleriyle, hareketleriyle ele alan bir başka şiirdir.

Kısa Devre serisi, üç ayrı şiirden oluşmaktadır. Bu şiirler, şairin çelişkilerini, kendini yeniden tanımlamaya ve anlamaya yönelik çabalarını yansıtmaktadır.

"Kurtalan Treni'ne Gazel şiirinde, bir tren yolculuğu hikâyeleştirilerek anlatılmaktadır. Şiir, 1940'lı yıllara ait görüntü içinde Anadolu insanının dramını ve

[917] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 174.

Anadolu'nun ihmal edilmişliğini hikaye tarzında anlatmaktadır... Şiir, Anadolu'nun simgesi durumunda olan Siirt'in Kurtalan ilçesine yapılan tren yolculuğunu konu almaktadır. Kurtalan ilçesi, hayali bir kasabadır. Şiir, 1940'lı yılların ulaşım problemlerini ve Anadolu hayatını anlatmaktadır[918]*."*

Bölümdeki diğer seri, **Rüya Bu Ya**'dır. Bu şiirler de, Kısa Devre şiirleri gibi üçlemedir. Bu şiirlerde, nostaljinin etkisi altına girmiş **ben** görülmektedir. **Ben**, geçmişini hayallerle bağdaştırarak gözden geçirmektedir.

Gözleriyle Cellat şiiri, Attilâ İlhan'ın mavi gözlü bir kadına olan aşkını anlatmaktadır.

Zeynep Beni Bekle şiiri, Attilâ İlhan'ın imkânsız aşk üzerine yazdığı bir şiirdir. Şiirde, kavuşulamayan, yarım kalan bir aşk anlatılmaktadır.

Bölümün son şiiri, bölümle aynı ismi taşıyan **Yağmurda Sis Düdükleri**'dir. Sis düdükleri ile canavar düdükleri, yani sirenler anlatılmaktadır. Sirenlerin insanı tedirgin eden, ölümleri hatırlatan sesleri ile ölüm kavramı ele alınmaktadır. Yaşlandıkça ölümü daha çok sorgulayan Attilâ İlhan, bu şiirinde de yalnızlık ve ölüm olgusunu işlemektedir.

Ayıp Resimler

Kitabın ikinci bölümünü oluşturan "Ayıp Resimler"; "Rast 'Zenci' Peşrevi", "1. Bunlar İnsanı Parçalar", "2. Zenci Çengi Mi", "3. Fokur Fokur", "4. Sunturlu Bir Karanlık", "Ayıp Resimler 1", "Ayıp Resimler 2", "Ayıp Resimler 3", "Ayıp Resimler 4", "Ayıp Resimler 5" ve "Ayıp Resimler 6" şiirlerinden oluşmaktadır.

"Ayıp Resimler", *Yasak Sevişmek*'teki "Biraz Paris", *Böyle Bir Sevmek*'teki "Jilet Yiyen Kız" şiirleri gibi cinsel çelişkileri ve cinselliği konu almaktadır. Bölüm, iki

[918] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 174-175.

seri hâlinde düzenlenmiştir. İlk seri, "Rast Zenci Peşrevi" adını taşımaktadır, şiirlerin her biri farklı bir ad almıştır. Ayıp Resimler serisi ise birbirinden rakamlarla ayrılmış altı şiirden oluşmaktadır.

Bu şiirlerde şair dikkatini toplumsal olandan çekerek ferdi olana yöneltmektedir. Bu hareket, şairin erotik olanı yansıtmasına ortam hazırlamıştır. Şiirlerden anlaşılacağı gibi şair, insanın toplum tarafından görüldüğü kadarıyla kalmadığını, iç dünyasıyla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu iç dünyada, bireysel diyalektik yani, cinsel çelişkiler ve cinsellik önemli bir rol oynamaktadır[919].

Rubaiyat

"Rubaiyat", *Elde Var Hüzün* kitabının üçüncü bölümüdür. Bölümde sırasıyla; "Zulmetmeyi Yeğler", "Sürekli Bir Dalgınlıktır", "Döne Döne", "Bir Vapur Gibi Uğuldayarak", "Yağmurlu Kış Günü", "Trenler Katar Katar", "Korkunun Kulak Gibi", "Buz Kuşları" ve "Sabah Uyanırsın" şiirleri bulunmaktadır.

*"Bu bölüm, şiir şekilleri bakımından Ayıp Resimler'e benzemektedir. Attilâ İlhan, bu tarz şiir şekillerini genellikle birbirinden rakamlarla ayrılmış serilerde kullanmaktadır. Ayıp Resimler'de, cinsellik üzerine düşünceler aksettirilmiştir. Rubaiyat'ta ise yalnızlıktan kaynaklanan ruh sıkıntılarını ve ölüm düşüncelerini, şairin varlık problemi etrafında değerlendirdiğini görürüz. Bölüm, dokuz şiirden oluşmaktadır. Şair, kitabın içindekiler kısmında, şiirlerin ilk kelimelerini ad olarak değerlendirmiştir. Bu şiirlerin Divan Edebiyatı'ndaki rubailerle şekil bakımından hiçbir ilgisi söz ko*nusu *değildir. Yalnızca konu olarak şairin rubaiye yaklaştığını söyleyebiliriz*[920]*."*

[919] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 178-179.
[920] Gös. yer.

Bölümün ilk şiiri, **Zulmetmeyi Yeğler**'de, şaire eziyet eden, aşkını görmezden gelen bir kadın anlatılmaktadır.

Sürekli Bir Dalgınlıktır şiirinde, yalnızlığın yarattığı hüzün ve sıkıntı tabiattan yararlanılarak, kuğu imgesi etrafında ele alınmaktadır.

Döne Döne şiiri, Attilâ İlhan'ın korkularını, yalnızlığını ve ölüme olan yakınlığını anlatan bir şiirdir.

Bir Vapur Gibi Uğuldayarak şiirinde, gece vakti, vapura benzetilerek anlatılmakta; gecenin korku ve tedirginlik oluşturan, insana yalnızlık hissettiren yönü ele alınmaktadır.

Yağmurlu Kış Günü şiiri, yalnızlığın Attilâ İlhan'ı ne denli kedere sürüklediğini çarpıcı bir biçimde ifade etmektedir.

Trenler Katar Katar, trenlerden yola çıkarak insanları ele alan, onların farklı yönlerini vurgulayan bir şiirdir. Şiirde, birbirinden farklı insanların birbirinden farklı hayatlar yaşadığını dile getiren şair, herkesin aynı noktada; ölümde buluşacağını vurgulamaktadır.

Korkunun Kulak Gibi şiirinde, ölüme yaklaşmış, hayatını korkunun yönlendirdiği bir insan ele alınmaktadır.

Buz Kuşları şiiri, sonbahar ve kuş göstergelerinden yola çıkarak insan ömrünün son demlerini, ölüme yakın zamanlarını anlatan bir şiirdir.

Bölümün son şiiri olan **Sabah Uyanırsın** şiirinde, ölüm ve doğum gibi birbirine zıt kavramlar eşliğinde, dünyadaki çelişkiler ve süregelen hayat konu edilmektedir.

Serbest Gazeller

Kitabın dördüncü bölümünü oluşturan "Serbest Gazeller"; "Gibi Redifli Gazel", "An Gelir", "Kim Kaldı", "Harem-i Hümayun", "Bâki'ye Gazel" ve "Elde Var Hüzün" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bu bölüm, şairin Divan Edebiyatı'na yaslanarak günümüz toplumuna ait düşüncelerini dile getirdiği, eski ile yeniyi bağdaştırdığı şiirlerden oluşmaktadır. *Elde Var Hüzün* kitabının "Rubaiyat" bölümünden sonra, "Serbest Gazeller" bölümü de bu sentezin ürünü olan şiirlerden oluşmaktadır. Bölümlerin isimlerinin Divan Edebiyatı nazım şekilleri olmasına rağmen, bu bölümlerde yer alan şiirlerin gerçek gazel ve rubailerden oluştuğu söylenemez. Şekil bakımından bir bağlılık görülmediği gibi, işlenen temalar da tamamen farklıdır. *"Fakat, şiirlerin gizemli oluşu, mesajın şiir formu içersindeki eriyişi ile ahenk, gelenekle yapılan sentezi, daha doğrusu izdivacı sezdirmektedir."* Bu bölümdeki şiirlerde, verilen isimler, anlatım için seçilen sözcükler ve bütüne hâkim olan ahenk, sentez gayretlerinin sonucudur.

Bu bölümdeki şiirlerde Divan Edebiyatı özelliğinin yanında çağrışımlar ve tarih de önemli bir rol oynamaktadır[921].

Bölümün ilk şiiri **Gibi Redifli Gazel**'de Kızıl Sultan'a gönderme yapılmakta, tarihsel olaylar, yeniden yorumlanarak ele alınmaktadır.

An Gelir şiiri, çağrışımlardan oluşmuş bir şiirdir. Çağrışımlar, **ben**in geçmişteki izlenimlerinden, yaşadıklarından, tarihe dair yapılan sorgulamalardan ve **ben**in kendisiyle yaptığı iç hesaplaşmalardan oluşmaktadır. Şair, şiirinde yaşadığı hayatı yargılar, hatıralarına, kendisinde yer etmiş olaylara geri döner ve bunları tecrübeleriyle yeniden gözden geçirir[922].

Kim Kaldı şiiri, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nden, Jöntürkler'den, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden, Kuva-yı Seyyare'den, Nâzım Hikmet'ten, Bolşevikler'den bahseden, tarihî çizgide oluşturulmuş bir şiirdir.

Harem-i Hümayun şiiri, adından da anlaşılacağı üzere, tarihsel olaylara çağrışımlar yapan bir şiirdir. Şiirde, Rumeli'nde, Anadolu'da yaşanan isyanlardan, bozgunlardan bahsedilmekte, Arabistan'da yaşanan veba hastalığı, Yeniçeriler'in kazan kaldırmaları, şehzadelerin boğularak öldürülmeleri hatırlatılmakta; Osmanlı

---

[921] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 180-182.
[922] Gös. yer.

İmparatorluğu zamanına dönülmektedir.

Bölümün son şiiri, kitaba adını veren **Elde Var Hüzün** şiiridir. Şiir, şairin gerilimli, serüvenle dolu bir hayattan sonra yapayalnız kaldığını; dostlarından, aşklarından ayrı düştüğünü anlattığı bir hüzün ve yalnızlık şiiridir.

Drang Nach Osten

Kitabın son bölümünü oluşturan "Drang Nach Osten"; "1. Raviyân-ı Ahbar", "2. Nâkilân-ı Âsâr", "3. Şöyle Rivayet Ederler Kim" şiirlerinden oluşmaktadır.

"Drang Nach Osten", Doğuya Açılış demektir. Bölümde yer alan üç şiirin başlığı birbirlerine eklendiğinde, halk hikâyelerinin giriş kısmını hatırlatmaktadır. Attilâ İlhan, bu bölümdeki şiirlerde, hafızasına yerleşmiş, kendisini düşündüren tarihî olayları, çağrışımlar hâlinde ve **ben**le bütünleştirerek anlatmaktadır[923].

İlk şiir **Râviyân-ı Ahbar'**da, **ben**in gözünde canlandırdığı tarihsel olaylar ele alınmaktadır. Bu canlandırma, olayları anlatma biçiminde değil, hatırlatma biçiminde yapılmaktadır. Şiirde, Viyana'daki bir balo salonunun İkinci Dünya Savaşı yıllarındaki görüntüsü ve Kafkaslar dile getirilmekte; Ahmet Haşim'den söz edilmektedir[924].

Nâkilân-ı Âsâr şiirinde, Balkan Harbi'ne çağrışım yapılmaktadır.

Kitabın ve bölümün son şiiri olan **Şöyle Rivayet Ederler** Kim adlı şiirde, Osmanlı İmparatorluğu'ndan, işgal yıllarından, bu yıllardaki Türk ve yabancı komutanlardan, 1993 yılında Balkanlardan göç eden Türklerden söz edilmekte; şiirde, birbirinden farklı konulara ve kişilere yer verilmektedir.

Elde Var Hüzün kitabı ve şiirlerin temaları hakkında kısa bilgiler verdikten sonra, daha ayrıntılı olarak Rubaiyet bölümündeki **Yağmurlu Kış Günü** şiirini inceleme amacındayız.

---

[923] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 183.
[924] Gös. yer.

yağmurlu kış günü tenha bahçede çırılçıplak
mevsim ona beyhudedir artık ne soğuk ne sıcak
bu çınar ömür boyu yalnızlığa hüküm giymiştir
her gün bir parça ölerek sürecini dolduracak

Attilâ İlhan, ilk sözcüklerinden başlık oluşturduğu "Yağmurlu Kış Günü" adlı bu şiirinde ruh hâlini, ömrünün geride bıraktığı baharlarını ve ölene kadar yaşamak zorunda kaldığı yalnızlığını anlatmaktadır.

- ***Bu çınar ömür boyu yalnızlığa hüküm giymiştir:*** Attilâ İlhan burada, kendisini yıkılmayan, sağlam bir çınar ağacına benzetmekte ve gerilimli, maceralı geçen hayatında aslında hep yalnız olduğunu dile getirmektedir.

1- **Bu çınar** ifadesi ile kendisini çınar ağacına benzeten şair, meydana getirdiği bu anlatım ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Hüküm giymek**[925]; *"mahkemece cezalandırılmak"* anlamında açıklanan bir ifadedir. Mısrada, çınar ağacının mahkemece cezalandırıldığını söyleyen şair, yalnızlığın kendisine verilmiş en büyük ceza olduğunu anlatmak istemektedir.

Mısra'ın tamamı, **çınar ağacı**nın **şair**i anlatması ve **hüküm giymek** ifadesinin kullanılması ile ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, şairin ömür boyu yaşadığı yalnızlığı ve bunun getirdiği ruhsal sıkıntıları, bunalımları şiire uygun bir dille okuyucuya/dinleyiciye aktaran, onlarda duygu değeri oluşturan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk sonucu mantığa aykırı şekilde oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

[925] http://tdkterim.gov.tr/bts/

- ***Her gün bir parça ölerek sürecini dolduracak:*** Bu mısrada, yalnızlığın şaire yaşattığı acı, her gün bir parça ölerek ifadesi ile dile getirilmektedir. Attilâ İlhan bu mısra'ı ile yalnızlığının ne denli büyük olduğunu ifadeye çalışmaktadır.

1- **Her gün bir parça ölerek** ifadesi, Attilâ İlhan'ın yalnızlıktan kaynaklanan sıkıntılar, ruhsal sorunlar ve acılar yaşadığını daha somut bir biçimde dile getiren bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Her gün bir parça ölerek** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaşıp, bir arada farklı bir anlam oluşturmaları ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Her gün bir parça ölerek** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye şairin hisleri ile ilgili imge ve tasarımlar ileten; onlarda hüzün, acıma gibi duygular uyandıran estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Her gün bir parça ölerek** ifadesi, göstergelerin anlamsal özellikleri arasında ilişki bulunmadığından mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

3. 1. 5. KORKUNUN KRALLIĞI

Korkunun Krallığı kitabı, ilk olarak 1987 yılının Mart ayında yayımlanır. *"Kitaptaki şiirler, 12 Eylül ara rejiminde yaşananları dile getirir niteliktedir. İsmini de bu düşünce ile alan kitapta yedi şiir bölümü vardır*[926]*."*

Kitaptaki bölümler; "Geceleyin Sokaklar", "Korkunun Krallığı", "Yalnızgezerin Notları", "Serbest Gazeller", "İncesaz", "Eskiden Başka Kızlar" ve "O Eski Adamlar" adlarını taşımaktadır.

Korkunun Krallığı kitabının birinci ve ikinci bölümleri olan "Geceleyin Sokaklar" ve "Korkunun Krallığı" bölümlerinde, toplumsal boyuttaki gerilim işlenir. 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinin yarattığı korku ortamı anlatılır.

"Yalnızgezerin Notları" bölümü, kesik mısralı yapıyla kaleme alınmıştır.

"Serbest Gazeller" bölümü, **ben**in kendisini tanımaya ve dünyadaki yerini bulmaya yönelik şiirlerinden oluşmaktadır. Bu şiirler, Divan Edebiyatı formunda kaleme alınmaktadır.

"Eskiden Başka Kızlar" ve "O Eski Adamlar" bölümlerinde, **ben** geçmişinden bahsederek iç hesaplaşmasını yapmaktadır[927].

Geceleyin Sokaklar

Korkunun Krallığı kitabının ilk bölümünü "Geceleyin Sokaklar" oluşturmaktadır. Bu bölümde; "Sokağa Çıkma Yasağı", "Işık Mezarlığı", "Korkunun İsi", "Arabesk", "Issızlığın Çığlığı", "Batan Bu Köhne Şileb...", "Serüvenin Sonu" ve "Korkarım" şiirleri bulunmaktadır.

Bu bölümdeki şiirlerde, şairin yaşadığı korku, mekânla ve zamanla bütünleşerek karşımıza çıkmaktadır. Şiirlerin hepsinde, gece vakti ve egzotik yerler seçilmiştir. Bu mekânlar içerisinde şair, geçmişe geri döner; yaşadıklarını korku

[926] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 183.
[927] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

duygusuyla birlikte anlatır.

Bu bölümdeki şiirlerde, toplumsal olayların hem şairde oluşturduğu izlenimleri ve etkileri, hem de görünüşteki farklılıkları dile getirilmektedir. "Geceleyin Sokaklar" bölümü şiirlerinde en çok işlenen temalar; yalnızlık ve korku temalarıdır.

Bölümün ilk şiiri olan **Sokağa Çıkma Yasağı**'nda, 12 Eylül'ün yarattığı korku, baskı ortamı ve bu baskılara duyulan tepki dile getirilmektedir. Şiir, ilk yayımlandığında **Öyle Büyük Ki Hicran** adıya çıkmıştır. Şiirin yayımlandığı 1984 yılında, 12 Eylül etkisini sürdürdüğü için şair, şiiri gerçek ismiyle yayımlamaktan çekinmiştir[928].

Işık Mezarlığı şiiri, Beyoğlu'nun şairde bıraktığı izlenim üzerine kaleme alınmıştır. Şair, 12 Eylül döneminin baskı ve korku siyaseti yüzünden Beyoğlu'nun eski, cıvıl cıvıl görüntüsünün kaybolduğunu bu şiiri ile dile getirmektedir.

Korkunun İsi şiirini şair, kitabın Meraklısı İçin Notlar bölümünde şöyle açıklamaktadır:

"12 Eylül 'ara rejimi', hele Özal demokrasisine doğru kaydığı sırada, holdinglerin bilançolarını inanılmaz kârlarla kapattıkları bir dönem olmuştur; sonradan döneme damgasını vuracak 'köşe dönücü' yeni işadamı tipi (yuppie) oluşuyor; bu gibi hallerde daima görüldüğü üzere, fuhuş endüstrisi, güç odaklarıyla içtiği su ayrı gitmeyen bu 'çevreye' çalışmaya başlıyordu.

Şiirde, geleceğini böyle bir yanlış üzerine kurmaya çalışıp fena halde yanılmış bir kadının dramı işleniyor[929]*."*

Arabesk şiiri, 1980'li yıllarda ülkemizde etkili olan arabesk anlayışın şaşkınlığı ve daha önceleri ortalarda görünmeyen travestilerin rahatça sokaklarda dolaşmalarının şaire yaşattığı sarsıntı üzerine yazılmış bir şiirdir[930].

---

[928] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 184-185.
[929] Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, 7. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007, s. 112-113.

Issızlığın Çığlığı şiirinde, yalnızlığa mahkum olmuş bir insanın arzularla dolu kişiliği ele alınmakta, cinsellik konusu ön plana çıkarılmaktadır. Şiir, Anadolu'nun kırsal kesimlerinden metropollere, özellikle İstanbul'a göç etmiş olan Anadolu adamlarının yalnızlıklarını ve kadınsızlıklarını konu almaktadır[931].

Batan Bu Köhne Şileb... şiirinde, 12 Mart darbesiyle tüm varlığını kaybeden bir işadamının yaşadığı dram konu edinmektedir.

Bölümde yer alan **Serüvenin Sonu** şiiri, bir siyasi suçlunun izini kaybettirmek için fuhuş çetelerinin içinde saklanmasını ve sonunda yakalanmasını anlatmaktadır.

Bölümün son şiiri olan **Korkarım** şiiri, 12 Eylül döneminin korku yaratan ortamında ezilen ve bastırılan aşk duygusunu konu edinmektedir[932].

Korkunun Krallığı

Kitabın ikinci bölümünü oluşturan ve aynı zamanda kitaba adını veren bu bölümde; "Ağır Kan Kaybı", "Ölmek Zamanı", "Salı Sabaha Karşı", "On Sekiz", "34 FN 346", "Korkunun Krallığı" ve "Nöbet Değişimi" şiirleri bulunmaktadır.

"Buradaki şiirlerde korku ana tema durumundadır. Şairin geçmişe dair izlenimlerinin, hâlin getirdiği yalnızlık ve korkuyla birleşmesi söz konusudur. Yalnızlık ölümü çağrıştırmaktadır. Bu da korkuyu, bilinmeyene yönelmenin korkusunu davet etmektedir. Yani ölüme yaklaşmış yalnız insanın hatıralar ve hâlin getirdiği korkuyla şekillenen dünyasını bu bölümdeki şiirlerde görürüz.

Attilâ İlhan, buradaki şiirleri de 12 Eylül'ün getirdiği korku ortamına bağlamaktadır. 12 Eylül'de Selimiye Kışlası'na götürüldüğünü, Böyle Bir Sevmek

---

[930] Gös. yer.
[931] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", .., s. 185.; Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, …, s. 113.
[932] Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, …, s. 114-115.

şiirlerinde komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle sorgulandığını söyleyen Attilâ İlhan; Korkunun Krallığı şiirlerinin böyle bir ortamı konu aldığını Meraklısı İçin Notlar'da belirtmektedir. (İlhan, 1993c: 115)[933]*"*

Bölümün ilk şiiri olan **Ağır Kan Kaybı**'nda, farklı siyasî görüşlere ve partilere bağlı olan gençlerin, daha iyi bir düzen, daha adaletli bir ülke için yaptıkları eylemlerin ölümlerle sonuçlanması işlenmektedir[934].

Ölmek Zamanı şiiri, imkânsız aşk anlatılmaktadır. Şiirde sevgili ve sürekli onu izleyen **ben** vardır. Şiirde şairin aşık olduğu kızın asıl sevgilisi tıbbiyeli genç, öldürülmüştür. Sevgili ve şairin yolları, yalnızlık noktasında kesişir. Ancak, siyasal ve sosyal ortamın karışık ve gerilimli havası, aşkı imkânsız hâle getirmektedir[935].

Salı Sabaha Karşı şiiri, 1970 dönemi eylemcileri ile 40 kuşağın eylemcilerini aynı amaç doğrultusunda bağdaştırarak ele alan bir şiirdir. Şiirde şair, 40'lı yıllara geri dönüşler yapmakta ve o dönem eylemcilerini hatırlatmaktadır.

On Sekiz şiirinin başlığı, şairin 40'lı yıllarda gözaltına alındığı ve Sansaryan Han'da kapatıldığı hücrenin numarasından gelmektedir. Şair, o hücrede yaşadıkları ile 12 Eylül tutuklularının yaşadıkları arasında empati kurmakta; onların yaşadıklarını anlamaya çalışmaktadır.

34 FN 346 şiiri, arabasıyla polislerden kaçmaya çalışan genç bir siyasî suçlunun kaza yapmasını ve ölümünü konu almaktadır. Şiir, Selim Atakan tarafından bestelenmiştir[936].

Bölüme adını veren **Korkunun Krallığı** şiiri, gecenin karanlığı ile oluşan korku dolu ortamı işlemektedir. Şiirde korkunun adı geçmese bile, yalnızlıktan

---

[933] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 185.
[934] Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, …, s. 115.
[935] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 186.
[936] Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, …, s. 116-117.

kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Şair, yani **ben**, kendi dışındaki tüm insanlara korkuyla bakmaktadır. *"Tabiata ve zamana ait unsurlar, **ben**in dünyası ile birleşerek korku oluşumunun ortaya çıkmasına sebep olurlar."* Bunların dışında şairin yaşlılığından kaynaklanan ölümünü hissetme durumu da şiirde farkedilen temadır[937].

Bölümün son şiiri olan **Nöbet Değişimi**, baskılara, şiddete maruz kalmış insanı ele almaktadır. Bu insan, yaşadığı korku dolu olaylar ve tehditler altında o kadar bunalmıştır ki ölümü bir çare olarak görür ve ölüme gönüllü olur. Yaşadığı şiddet ve korkuya rağmen hayatta kalanlar ise, ruhsal olarak ağır yaralarla yaşamlarına devam etmeye çalışırlar[938].

Yalnızgezerin Notları

Korkunun Krallığı kitabının üçüncü bölümünü "Yalnızgezerin Notları" oluşturmaktadır. Bölümde sırasıyla; "/Nisan, Akşamüstü/", "/Temmuz, Öğle/", "/Ağustos, Kuşluk/", "/Kasım, Akşamüstü/", "/Şubat, Sabah/", "/Haziran, Gece/", "/Ekim, Akşam/", "/Aralık, Sabaha Karşı/", "/Mart, Akşamüstü/", "/Ocak, Gece/", "/Ağustos, Akşamüstü/" şiirleri bulunmaktadır.

Bu bölümdeki şiirlerde, belli bir zaman dilimi içinde tabiat, **ben**in ruh hâli ile birleşerek anlatılmaktadır. Tabiata ait görünüş, **ben**in korkuları, yalnızlığı ve ölüme dair taşıdığı düşüncelerle tasvir edilmektedir. "Yalnızgezerin Notları" bölümü, bu özellikleriyle *Böyle Bir Sevmek*'teki "Gözlüklü Hamdi'nin Notları" bölümünün devamı gibidir. Hamdi, nasıl şairin göbek adıysa, **yalnızgezer** de yine şairin kendisidir.

Şiirlerde zamanla bütünleşen şair, ruh hâlini ve varlık problemiyle ilgili düşüncelerini dikkatlere sunmaktadır. Şiirlerin başlıklarını ay adı ve günün belli bir bölümünden oluşturan Attilâ İlhan, işlediği konular bakımından şiir başlıklarına sadık kalmaktadır.

---

[937] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 187.
[938] Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, …, s. 118.

Bölümdeki şiirlerde şair, varlık problemini, yalnızlık ve korku hissini belirli zaman dilimlerine ve ölüm düşüncesine bağlayarak ele almaktadır. Attilâ İlhan bunu yaparken, kavram çatışmalarına da yer vermektedir[939].

Bölümdeki şiirler birbirlerine bağlı ve tema bakımından bütünlük göstermektedirler. Bölümle ilgili genel bir bilgi verdiğimiz için, hepsini ayrı ayrı inceleme gereği görmemekteyiz.

Serbest Gazeller

"Serbest Gazeller" bölümünde; "Şeyh Bedreddin-i Simavî'ye Gazel", "Diyalektik Gazel", "Düm Tek'li Gazel", "İstintak Gazeli, Şark-ı Karip Gazeli" ve "Cehennem Kasidesi" şiirleri bulunmaktadır.

Attilâ İlhan, bu bölümde yeni konularla eski şekilleri birleştirme gayreti içindedir. Bu çaba, şairin ulusal sentez düşüncesinden ileri gelmektedir. Kafiyelerin düzeni ve şiirlerdeki ahenk bakımından Divan Edebiyatı'nı hatırlatan bu şiirlerde, Divan Edebiyatı nazım şekillerine tam bir bağlılık söz konusu değildir. Şiirlerde işlenen temalar da, Divan Edebiyatı'ndan tamamen farklılık göstermektedir.

Elde Var Hüzün kitabında yer alan "Serbest Gazeller" bölümünde de aynı şekillerle şiirler yazan şair, buradaki şiirlerinde farklı içerikler denemektedir. Şiirlerde, siyasal mücadelelerdeki kararlılık, ölümün ve hayatın karşıtlığı, varlık sorunu, geleneğe ait eğlence ve zevk yaşamı gibi konular işlenmekte; cehennem tasviri yapılmaktadır[940].

İlk şiir olan **Şeyh Bedreddin-i Simavî'ye Gazel** şiiri, şairin sosyalist tavrını ölüm ve yaşam karşıtlıklarıyla okuyucusuna/dinleyicisine sunduğu bir şiirdir.

Diyalektik Gazel şiiri, Şeyh Bedreddin-i Simavî'ye Gazel şiirinin devamı niteliğindedir. Bu şiirde şair, evrendeki karşıtlıkları konu almaktadır[941].

---

[939] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 187-189.
[940] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 189-190.
[941] Attilâ İlhan, *Korkunun Krallığı*, …, s. 120.

Düm Tek'li Gazel şiiri, hayatın gerçeğini araştırma yolunda, insan ve tabiat düşünceleri üzerine yazılmış bir şiirdir. **Düm tek** söz grubu, geleneksel Tük müziği için kullanılmakta; bununla şairin bağlı olduğu kültür belirtilmektedir[942].

İstintak Gazeli, 12 Eylül dönemini bir cehennem gibi işleyerek ölümü ve ölüm sonrasını konu almaktadır.

Şark-ı Karip Gazeli, tema olarak ölümü işlemektedir. Şiirde, ölümün ani gelişi, tabiata yüklenen gerilimle birlikte anlatılmaktadır.

Bölümün son şiiri olan **Cehennem Kasidesi**'nde, 12 Eylül dönemi konu edilmektedir. Şair, sadece 12 Eylül'ü ele almakla kalmamakta; Tanzimat'tan itibaren yaşanan siyasî baskıları, değişen yönetimlerin aydın ve sanatçılara çektirdiği 'cehennem azabı' nı işlemektedir.

İncesaz

Kitabın beşinci bölümü olan "İncesaz"da; "Şehnâz", "Hüzzam", "Acemaşirân", "Hisar Bûselik", "Şetârabân", "Sûz-i Dilârâ" ve "Bestenigâr" şiirleri vardır.

Şiirler, Divan Edebiyatı'nın şarkı şeklinde kaleme alınmıştır. *"Türk müziği makamları ve geleneksel Türk zevki, bu şiirlerde yönlendirici unsur durumundadır."* "İncesaz" bölümü, *Yasak Sevişmek* kitabındaki "Şehnaz Faslı" ve *Tutuklunun Günlüğü*'ndeki "İncesaz" bölümleriyle aynı özelliklere sahiptir.

Şiirlerde, Divan Edebiyatı'na ait şekil ve ses özelliklerinen yararlanılarak, günümüz insanının çektiği acılar konu edilmektedir[943].

*"İlk şiir **Şehnâz**'da, geçmişin güzellikleri ile hâlin hüzün verici manzarası arasında bocalayan insanla karşılaşmaktayız."* Attilâ İlhan şiirde, geçmiş yaşamını gözden geçirmekte, hâli geçmişe bakarak yorumlamakta, kendi kendisiyle hesaplaşmaktadır[944].

---

[942] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 190.
[943] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 191.

Hüzzam şiiri, aşkın ve kavuşamamanın kişide yarattığı acıyı anlatan bir şiirdir.

Acemaşirân şiiri, Hüzzam şiiri ile aynı temaya sahiptir. Kavuşulamayan, kavuşulup mutsuz olunan aşklar, şiirin temasını oluşturmaktadır. Aşkın getirdiği acı, farklı deyişlerle anlatılmaktadır.

Hisar Bûselik şiiri, korkuyla geçen bir ömrü, mutluluğun uzun sürmediğini ve ölümün kesinliğini anlatmaktadır.

Şetârabân'da, 12 Eylül dönemi ve yaşanan acılar dolaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

Sûz-i Dil- Ârâ şiirinde, sevgiliden ayrılışın getirdiği acı işlenmektedir.

Bölümün son şiiri olan **Bestenigâr** şiirinde, ölüm – yaşam karşıtlığı ele alınmakta; ölümün anlaşılması ile kin, hınç, öfke gibi olumsuz duyguların ortadan kalkacağı inancı işlenmektedir.

Eskiden Başka Kızlar

Korkunun Krallığı'nın altıncı bölümü olan "Eskiden Başka Kızlar" sırasıyla; "Bambaşka", "Gülşen'i Hatırlar Mısın", "Müşerref", "Lâmia'yı Görseydiniz", "Süheylâ" ve "Muammer" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bu bölümdeki şiirlerde Attilâ İlhan, İzmir'de, lise döneminden ve daha önceki yıllardan tanıdığı kızları anlatmaktadır. Şair, kızları önce tanıdığı dönemdeki özellikleriyle kaleme almakta, daha sonra hayatlarında yaşadıkları değişiklikleri anlatmaktadır. Şair, ilk gençlik yıllarında, 1940'lı yıllarda tanıdığı kızları, kendi duygularını ve beğenilerini ön plana çıkararak sunmaktadır[945].

Şiirlerin konu ve şekil olarak birbirleriyle uyum sağlamaları ve birbirlerinin devamı durumunda olmaları, haklarında genel bilgi verdikten sonra, ayrıntılı açıklama yapmayı gerektirmemektedir.

---

[944] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 193.
[945] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 193-194.

O Eski Adamlar

Kitabın son bölümünü oluşturan "O Eski Adamlar", bölümle aynı ismi taşıyan dört şiirden oluşmaktadır: "O Eski Adamlar 1", "O Eski Adamlar 2", "O Eski Adamlar 3" ve "O Eski Adamlar 4".

"Eskiden Başka Kızlar bölümündeki şiirlerde, Attilâ İlhan'ın hatıralarında yer almış genç kızların dünyası sergilenmekteydi. 1940'lı yılların görüntüsü ve hatıraları esastı. O Eski Adamlar bölümündeki şiirlerde, Attilâ İlhan'ın etkilendiği, 1940 yıllarının siyasî görüntüsü sunulmaktadır. Bu bölüm, Attilâ İlhan'ın son romanı O Karanlıkta Biz'in şiirleştirilmiş hâlidir. Şiirlerin romanın kaleme alınmasıyla aynı döneme gelmesi de konuların benzerliğini hazırlamaktadır diyebiliriz."

Bu bölümdeki şiirlerde, yakın tarihin siyasî görüntüsü yansıtılmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, Mustafa Suphi, Nâzım Hikmet, Mahmut Yesari, Sarı Mustafa, Naci Sadullah gibi değişik siyasî platformdaki kişilerin, dönem içerisindeki etkileri, gazete haberlerinin yardımıyla okuyucuya/dinleyiciye sunulmaktadır.

*"Birbirinden rakamlarla ayrılmış dört şiirden meydana gelen bölümde, dönemin siyasî görüntüsünü belirleyen şahsiyetlerin anlatılmasına, **ben**in Sirkeci Garı'ndaki hâli ile başlanır. Daha sonra Nâzım Hikmet'in kelepçeli görüntüsü verilir. O Eski Adamlar bölümünün devamında gazete haberlerinin memleketimizin durumuna ilişkin çeşitli duyumlar çevresinde **ben**in çağrışımları yer almaktadır. Siyasî görüntüler de bu çağrışımlar yoluyla dile getirilir[946]."*

[946] Gös. yer.

"O Eski Adamlar" bölümündeki şiirler, rakamlarla birbirlerine bağlanmakta ve konu bakımından birbirlerinin devamı olmaktadır. Şiirlerde adları geçen şahsiyetler belirtilerek, konular hakkında bilgi verdikten sonra, şiirlerin ayrıca tek tek açıklanmasının gerekli olmadığı kanaatindeyiz.

Korkunun Krallığı kitabında yer alan şiirler, şiirlerin yazıldığı dönemler gibi hususlarda genel bir bilgi verdikten sonra, kitapla aynı ismi taşıyan bölümde yer alan **Nöbet Değişimi** isimli şiiri dilbilim açısından incelemeyi uygun gördük.

nöbet değişimi

istediğim yağmur hazır mı bakalım
yerlerine konuldu mu soğuk kaatiller
karanlığı ya gevşek dokudularsa
öldürüleceğimden emin olmalıyım

şimşekler gecikti herhalde unutulmuş
acı yeşil keseceklerdi birden yolumu
hani viraj ıslıklarıyla hain otomobiller
sarı sarı göz kırpan trafik ışığı

yeryüzünde çok fazla bir yalnızlığım
başka yalnızlıklara hak tanımayan
biliyorum kuralları bozduğumu
yerimi uysal birine bırakmalıyım

Bu şiir, bir insanlık durumunu yansıtmaktadır. Gerilim, tehdit ve şiddet içinde bunalan insanın ölümü düşünme ve isteme eğilimi gözler önüne serilmektedir.

- ***İstediğim yağmur hazır mı bakalım:*** Bu mısrada, bunalan insanın bir kaçış ve kurtuluş yolu olarak gördüğü ölüme hazırlanışı anlatılmaktadır.

1- Mısrada **yağmurun hazırlanması** ile **ölüme yapılan hazırlık** kastedilmektedir. **Yağmur** göstergesinin göndergesel anlamından uzaklaşarak farklı bir anlam kazanması ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- Mısra, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında uyum bulunmamasından dolayı, ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- Mısra, okuyucuya/dinleyiciye ilettiği imge ve tasarımlar bakımından, estetik anlatımı yönünden alışılmamış bağdaştrmanın sanatlı bağdaştırma alt türüne örnek teşkil etmektedir.

4- Sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyuşum sağlanamaması, ifadenin mantığa aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma olmasına neden olmaktadır.

- ***Karanlığı ya gevşek dokudularsa:*** Bu mısrada, ölüme doğru giden kişinin umutsuzluğu, karanlık imgesi ile anlatılmaktadır.

1- **Karanlığı gevşek dokudularsa** ifadesinde, dokunabilecek bir nesneye benzetilen karanlık anlatımı ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- Mısra, ölümün yarattığı korku dolu ortamı **karanlık** imgesi ile ifadeye çalışan, sözcüklerinin bağdaştırılma biçimleriyle oynanmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından ziyade, ilettikleri imge ve tasarımlar yönünden zengin ve estetik bir mısradır; bu sebeplerle alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- Mısra, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirlerinden uzak olmaları sebebiyle ölçünlü dil kurallarından sapan bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Şimşekler gecikti herhalde unutulmuş:*** Attilâ İlhan burada, kişinin ölecek olması sebebi ile yaptığı hazırlıklar, doğadan yararlanarak anlatmaktadır.

1- **Şimşekler gecikti** ifadesi, şiirde bahsedilen kişinin ölümüne dair yapılan hazırlığı anlatmaktadır. **Şimşek** göstergesinin bir imge olarak kullanılmasıyla aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Şimşekler gecikti** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamlarının birbiriyle uyum sağlamaması nedeniyle oluşmuş, mantığa ve ölçünlü dil kurallarına aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Şimşekler gecikti** ifadesi, ilettiği çağrışımlar ve şiire kattığı estetik değer ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Şimşekler gecikti** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde değişiklik yapılması ile konuşma dilinden uzak bir sapma – anlambilimsel sapma olmaktadır.

- ***Acı yeşil keseceklerdi birden yolumu***

Hani viraj ıslıklarıyla hain otomobiller: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısrada, şiirdeki kişinin bir trafik kazası sonucu ölmek istemesinden söz edilmektedir.

1- **Hani viraj ıslıklarıyla hain otomobiller acı yeşil keseceklerdi yolumu** anlatımı, birkaç açıdan dikkat çekmektedir.

Hain otomobiller tamlaması, otomobilleri kullanan kişileri anlatmak isteyen bir aktarma – ad aktarması örneğidir.

2- **Hain otomobiller** tamlaması göstergelerin göndergesel anlamlarının birbirinden farklı olması nedeniyle meydana gelmiş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Hain otomobiller** ifadesi, şiire kattığı estetik değer ve okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu tasarımlarla alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Hain otomobiller** ifadesi, göstergelerin mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

5- **Yolumu acı yeşil keseceklerdi** ifadesinde, **acı yeşil** anlatımı önem taşımaktadır. Bu ifade ile trafik ışıklarının yeşil renginden bahseden şair, farklı duyu alanlarından göstergeleri bir arada kullanarak aktarma – deyim aktarması oluşturmaktadır.

6- **Acı yeşil** ifadesi, sözcüklerin mantığa aykırı bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

7- **Acı yeşil** ifadesi, etkileyici bir anlatım sergilemek ve şiiri hareketlendirmek gibi nedenlerle oluşturulmuş estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

8- **Acı yeşil** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleşticirileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmadığından dil kurallarına aykırı bir sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

- ***Sarı sarı göz kırpan trafik ışığı:*** Yukarıdaki mısralarda, otomobillerin kendisine çarpması sonucu ölmek istediğini söyleyen kişi, bu mısrada trafik lambalarında sarı ışığın yanması ile arabaların durduğunu ve emeline ulaşamadığını anlatmak istemektedir.

1- **Sarı sarı göz kırpan trafik ışığı** ifadesinde, sarı sözcüğünün yinelenmesi ile yeni bir ikileme örneği oluşturulmakta ve sapma – sözcüksel sapma meydana getirilmektedir.

2- **Sarı sarı göz kırpan trafik ışığı** ifadesi, trafik ışığının göz kırpması ile insan özelliği kazanması sonucu meydana gelmiş bir aktarma – deyim aktarması – kişileştirme örneğidir.

3- **Sarı sarı göz kırpan trafik ışığı** ifadesi, yapısındaki sözcüksel sapma ve kişileştirme örnekleri ile mantığa ve ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

4- **Sarı sarı göz kırpan trafik ışığı** ifadesi, günlük hayatta yaşanabilecek bir olayı şiirleştirerek anlatan, estetik bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

- ***Yeryüzünde çok fazla bir yalnızlığım***

Başka yalnızlıklara hak tanımayan: Ölümü isteyen kişi, bu mısralarda yapayalnız bir insan olduğunu farklı bağdaştırmalar ve mübalağalı anlatımla dile getirmektedir.

1- **Yeryüzünde başka yalnızlıklara hak tanımayan çok fazla bir yalnızlığım** ifadesi, göstergelerin bağdaştırılma biçimlerinde bilinçli olarak değişiklik yapılması ile oluşmuş, yadırgatıcı ve mantığa aykırı bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

2- **Yeryüzünde başka yalnızlıklara hak tanımayan çok fazla bir yalnızlığım** ifadesi, ölümü bir çare olarak gören insanın yalnızlığını çarpıcı ve estetik bir biçimde yansıtan bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

3- **Yeryüzünde başka yalnızlıklara hak tanımayan çok fazla bir yalnızlığım** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ile ayırıcıları arasındaki uyumsuzluk sebebi ile ölçünlü dil kurallarının dışına çıkmış bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

3. 1. 6. AYRILIK SEVDAYA DAHİL

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabı, ilk olarak 1993 yılının Ekim ayında, Bilgi Yayınevi tarafından yayımlanmıştır[947].

Kitap; "Yanlış Balladlar", "Ötekiler", "Serbest Gazeller", "O Hangi Zamandı", "Her Yanlışa Meraklı", "Ayrılık Sevdaya Dahil", "O Plajda Onsuz" ve "Şairin Not Defteri" isimlerini taşıyan sekiz bölümden oluşmaktadır.

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabının ilk bölümü olan "Yanlış Balladlar"da, geçmişte yaşadığı gerilim dolu hayatı yeniden gözden geçiren, kendi kendisiyle hesaplaşan, dünyadaki yerini anlamaya çalışan, serüvenden ve gerilimden elini eteğini çekmiş, durulmuş, olgunlaşmış bir **ben** vardır.

"Şairin Not Defteri" bölümü, yaşlandığı için ölüme yaklaştığını hisseden **ben**in; şairin, tabiatı zamanla birlikte yorumladığı, ruh hâlini tabiatla dile getirdiği, tabiat içerisindeki yerini bulmaya yöneldiği şiirlerden oluşmaktadır.

Kitaptaki "Ayrılık Sevdaya Dahil" ve "O Plajda Onsuz" bölümleri, kesik mısralı şiirlerden meydana gelmektedir[948].

Yanlış Balladlar

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabının ilk bölümünü oluşturan "Yanlış Balladlar"; "Soğuk Kadınlar Balladı", "Unutulmuş Kızlar Balladı", "Sarhoş Bir Kadın Balladı", "Bisikletli Kız Balladı", "Çerkes Halayıklar Balladı", "Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad", "Kalk Gidelim Kadınlar Balladı", "Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı" ve "Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bu bölümde yer alan şiirler, *Yasak Sevişmek* kitabının "Biraz Paris" bölümündeki "Yanlışlık Balladı" ve *Böyle Bir Sevmek*'teki "Kavaklıdere Balladları" şiirlerinin devamı durumundadır. Bu bölümdeki şiirlerde, cinsel çelişkiler ve geçmişe

[947] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 194.
[948] Yakup Çelik, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri", …

duyulan özlem, hatıralar iç içe sunulmaktadır. Şiirlerde, **ben**in geçmişi ve geçmişe dair izlenimleri anlatılmaktadır. *"Attilâ İlhan, Yasak Sevişmek'ten itibaren kullandığı ballad türünde, hep geçmişte yaşadıklarının hâlden görünüşünü hikâyeleştirmiştir*[949]*."*

Bölümün ilk şiiri olan **Soğuk Kadınlar Balladı**'nda, **ben**in geçmişte tanıdığı kadınlardan ve yaşadığı aşklardan bahsedilmektedir. Şair, yaşadığı aşkların kendisinde oluşturduğu izlenimleri hâlden yansıtmaktadır. Şiirde, kendilerinden bahsedilen kadınlar yalnızdırlar. Attilâ İlhan, bu kadınların yalnızlıklarının nedenlerini tahmin etmeye çalışır ve yalnızlığın meydana getireceği şeyler üzerinde durur. Şiir, kadınların yalnız yaşamalarının onları cinsel bir çelişkiye götüreceği düşüncesi ile sonlandırılır[950].

İkinci şiir **Unutulmuş Kızlar Balladı**'nda, kısa süreli ilişkiler yaşayan kızlardan bahsedilmektedir. Bu kızlar, dişilikleri ile ön plana çıkan, erkekleri etkileyen; fakat ciddi ilişkiler yaşamayan kızlardır ve bu sebeplerle unutulmuşlardır.

Sarhoş Bir Kadın Balladı şiiri, adından da anlaşılacağı üzere çok içki tüketmesi sebebi ile sarhoş olup kendini kaybeden bir kadını anlatmaktadır.

Bisikletli Kız Balladı, şairin gençlik dönemlerinden hatırladığı, sarışın bir genç kızı anlatmaktadır. Attilâ İlhan, kırk yıl önce karşılaştığı bu kızı, plajda bisiklet sürerken hatırlamaktadır.

Çerkes Halayıklar Balladı isimli şiir, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, haremde yaşananları konu eden bir şiirdir. Şiirde, Sultan Murat'a gönderme yapılmaktadır.

Cam Güzeli Kızlar İçin Ballad şiiri, gözlerinin güzelliği ile tasvir edilen, kederli ve soğuk kızları anlatan bir şiirdir.

Kalk Gidelim Kadınlar Balladı şiirinde, zengin erkeklerle ilişki yaşayan, burunları ve göğüsleri estetik, kapılarında Mercedes marka otomobiller bulunan, para için ilişkiye giren kadınlar anlatılmaktadır.

---

[949] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 194-195.
[950] Gös. yer.

Tığ Örgüsü Yaşlı Kadın Balladı şiiri, yaşı ilerlemiş ve hastalanmış bir kadını konu almaktadır. Bu yaşlı kadın, yaşadığı yalı içerisinde tığ ile bir şeyler örerken canlandırılmaktadır.

Bölümün son şiiri olan **Ah Kızlar Ulan Kızlar Balladı**'nda, erken yaşta yanlış evlilikler yapıp çabuk boşanan kızlar anlatılmaktadır. Bu kızlar, yapmakla yükümlü oldukları işler, bakmak zorunda oldukları çocuklar yüzünden hayatlarını yaşayamayan, yalnız, mutsuz ve umutsuz kızlardır.

Ötekiler

Kitabın ikinci bölümü olan "Ötekiler"de; "'Muhbir'", "'Taharri'", "'Mevcutlu'", "'Mevkuf'", "Flash – Back, 1/ Yoksa Geldiler Mi?", "2/ Belki Sabaha Karşı", "3/ Tanrı İnsanı Unuttu" şiirleri bulunmaktadır.

Bu bölümdeki şiirler, *Korkunun Krallığı* kitabındaki "Geceleyin Sokaklar" ve "Korkunun Krallığı" bölümlerinin devamı niteliğindedir. Bu bölümdeki şiirlerde **ben**, korku ve gerilim içinde kendi kendisiyle hesaplaşmakta, yakalanma endişesini taşımaktadır. Tüm bu geçmiş durumlar, **ben**in hâldeki ruh durumlarıyla değerlendirilmektedir. Attilâ İlhan bu şiirlerinde, 1940'lı yıllardaki tutuklanmalarını, 1970'li yıllarda yaşadığı baskıları, 12 Eylül ara rejiminin kendisinde yarattığı sıkıntıları dile getirmektedir. Şiirler ihbar, yakalanma, suçlu ilişkiler çevresinde düzenlenmektedir.

"Ötekiler" isimli bölümde iki seri bulunmaktadır. Bunlardan birisi "Mevkuf", diğeri ise "Flash – Back"tir. Her iki seri de üç şiirden meydana gelmektedir[951].

Muhbir şiiri, gerektiği zaman isimlerini, tplerini değiştiren muhbirleri anlatmaktadır.

Taharri isimli şiirde, siyasî suçlarla ve siyasal suçlularla ilgilenen, onları gece gündüz takip eden bir görevliden bahsedilmektedir.

---

[951] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 196.

Mevcutlu şiiri, Attilâ İlhan'ın sorgulanmalarını hatırladığı ve bunları hâlden değerlendirdiği bir şiirdir. Şiirde şair, hayatını bir film şeridi gibi gözden geçirir, hatıralarının izlenimlerini aktarır[952].

Mevkuf isimli üç şiirden oluşan seride, farklı yerlerde, farklı şekillerde yaşayan tutuklulardan ve onların yalnızlığından söz edilmektedir.

Üç şiirden meydana gelen **Flash – Back** serisinde, şairin iç hesaplaşmaları ve yalnızlık anında hissettikleri kaleme alınmaktadır. Yalnızlık anındaki duygular, geçmişi hatırlamaya zemin hazırlamaktadır[953].

Serbest Gazeller

Ayrılık Sevdaya Dahil kitabının üçüncü bölümünü oluşturan "Serbest Gazeller"de; "Kim Arar Kim Sorar", "Söyler", "Bakarsak", "Geçerdi Hep" şiirleri yer almaktadır.

"Attilâ İlhan, Divan şiirine has sesi yansıttığı Serbest Gazeller bölümünde de kendi dünyasını anlatmaya devam eder. Yaşadığı maceralar, etkilendiği şahsiyetler; yaşanan anın getirdiği ruh hâliyle birleşerek, hayatın anlamsızlığı ile de bütünleşerek karşımıza çıkmaktadır. Kim Arar Kim Sorar, Geçerdi Hep gibi şiir adları da artık unutulmaya başlanmış ihtişamlı bir hayatı yaşayan insanın duygularını, bir bakıma da dramını ortaya koymaktadır[954]*."*

Kim Arar Kim Sorar şiirinde, ana tema unutulmuşluktur. Attilâ İlhan, yaşadığı hatıralardan bahsetmekte, tarihsel kültür ortamı ve önemli şahsiyetleri sunmakta; bunları yaparken, zamanın unutmaya ortam hazırladığını belirtmektedir. Şiir, yaşanan her güzelliğin ve macaranın zamana yenildiğini ve bu sebeple hayatın anlamsız

[952] Gös. yer.
[953] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 196.
[954] Gös. yer.

olduğunu anlatmaktadır.

Bölümün ikinci şiiri olan **Söyler**, Kim Arar Kim Sorar ile aynı temaya sahiptir. Şair bu şiirinde de, geçmişini ve geçmişte yaşadığı güzellikleri hüzünle hatırlamaktadır[955].

Bakarsak şiiri, yaşamı farklı yönleri ile görmek gerektiğini öngören bir şiirdir. Şiirde, hüzün ve umut iç içe işlenmektedir.

Geçerdi Hep şiiri, geçmişte yaşanılan güzelliklerin ve hatıraların kederle anıldığı bir şiirdir.

O Hangi Zamandı

"O Hangi Zamandı" bölümü; "Uzak Köpekler Gecesi", "Kar Yağan Bir Sarışın", "Çariçin'de Geçen Kış" şiirlerinden oluşmaktadır.

Bu bölümdeki şiirler, **ben**in dışında oluşturulmuştur. Şair, birbirinin devamı olan ve üç şiirden meydana gelen bölümde; Rusya'da bir tarihsel dönemi, sosyalizmin tarihini belirli bir zaman dilimi içinde anlatmaktadır[956].

Bölümde yer alan şiirler, konu bakımından birbirini tamamladığı için, şiirleri ayrı ayrı incelemeye gerek görmemekteyiz.

Her Yanlışa Meraklı

Kitabın beşinci bölümünü oluşturan "Her Yanlışa Meraklı"da; "Profili Oğlan Çocuğu", "Soğuk Bir İntihar", "Nasıl Bir Sevdâysa" ve "Herşeyi Birden İstemek" şiirleri bulunmaktadır.

---

[955] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 196-197.
[956] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 201.

"Dört şiirden meydana gelen bölümde, önce bir genç kız çeşitli görüntüleriyle tanıtılır; sonra dikkatlere sunulan tipe duyulan ilgi itiraf edilir, yaşanmış bir aşk ortaya konur ve ayrılığın verdiği acı üzerinde durulur. Burada Attilâ İlhan'ın son dönemlerde yaşadığı bir aşkın hikâyesinin şiirleştirildiğini de söylemek mümkündür[957]*."*

Profili Oğlan Çocuğu'nda, aşık olunan genç kızın görünüşü, zevkleri ve yaşam tarzı dikkatlere sunulmaktadır. Genç kızın şairliğinden, resme olan ilgisinden, özgür yaşam felsefesinden, dalgıçlığından ve farklılığından bahsedilmektedir.

Soğuk Bir İntihar şiirinde, genç kızın farklı kişiliği ve hüzünlü hâli anlatılmakta; şairin onu çözmeye çalıştığından bahsedilmektedir[958].

Nasıl Bir Sevdâysa şiiri, şairin genç kıza duyduğu aşkı itiraf etmek için kaleme aldığı şiirdir.

Bölümün son şiiri olan **Herşeyi Birden İstemek**, şair ile genç kızın ayrılması üzerine kaleme alınmış, bir ayrılık ve hüzün şiiridir.

Ayrılık Sevdâya Dahil

Kitaba adını veren bu bölüm, kitapla ve bölümle aynı isme sahip bir seridir ve beş şiirden oluşmaktadır. "Ayrılık Sevdâya Dahil 1", "Ayrılık Sevdâya Dahil 2", "Ayrılık Sevdâya Dahil 3", "Ayrılık Sevdâya Dahil 4" ve "Ayrılık Sevdâya Dahil 5".

Bu bölüm, şairin "Her Yanlışa Meraklı" bölümündeki şiirlerde anlattığı aşkının bitmesi üzerine, ruh hâlinde meydana gelen değişiklikleri ve değişen düşüncelerini ele almaktadır.

Şiirlerde, ayrılığın verdiği ıstırap ve aşka yeniden sığınma arzusu, arayış içinde olan **ben**le birlikte hissedilmektedir[959].

---

[957] Gös. yer.
[958] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 201-202.
[959] Gös. yer.

Bölümdeki şiirler, aynı konu üzerine kuruldukları ve birbirlerini tamamladıkları için, şiirlerin ayrıca incelenmesine gerek görmemekteyiz.

O Plâjda Onsuz

Bu bölüm de, "Ayrılık Sevdâya Dahil" bölümü gibi bir seridir ve rakamlarla numaralandırılımış beş şiirden oluşmaktadır: "O Plâjda Onsuz 1", "O Plâjda Onsuz 2", "O Plâjda Onsuz 3", "O Plâjda Onsuz 4" ve "O Plâjda Onsuz 5".

Bu bölüm, "Her Yanlışa Meraklı" ve "Ayrılık Sevdâya Dahil" bölümlerinin devamı niteliğindedir. Bu bölümdeki şiirlerde ben, yani şair; zamanı ve mekânı sevgili ile birlikte ve sevgilisiz değerlendirmekte; karşılaştırma yapmaktadır.

Bu bilgilere dayanarak, *Korkunun Krallığı* şiirlerinde yalnızlık, korku ve karamsarlıkla bütünleşerek karşımıza çıkan **ben**in, *Ayrılık Sevdâya Dahil* şiirlerinde bir nebze de olsa yaşama sevinci içinde, aşkın getirdiği mutluluğu tatmış olarak karşımıza çıktığını söylemek mümkündür[960].

"Ayrılık Sevdâya Dahil" bölümü gibi, "O Plâjda Onsuz" bölümü de seri şiirlerden oluşmaktadır ve şiirler, konu bakımından birbirlerine bağlıdır. Şiirlerin temaları hakkında kısa bilgiler verdiğimiz için, ayrıca üzerlerinde durmayacağız.

Şairin Not Defteri

Ayrılık Sevdâya Dahil kitabının son bölümü, "Şairin Not Defteri" ismini taşımaktadır. Bölümde sırasıyla; "Yoğun Bakım", "Çığlık", "Usulca", "Beklediği", "Akşam Üstü", "Yoksa", "Büyük Yanlışlık", "Yeşil Pancurlu Ev", "Artık Ben", "Maçka Durağı", "Adım Sonbahar", "Kim O?", "Kötümser", "Dakika Başı", "Yükü Ne?", "Kimi?", "Pusudaki" ve "Delik Deşik" isimli on sekiz şiir bulunmaktadır.

Bu bölümdeki şiirler, bölümün isminden de anlaşılacağı gibi not defterine yazılmış küçük notlardan oluşmaktadır. Şiirlerde, şairin anlık duyguları, izlenimleri ve düşünceleri anlatılmaktadır. Şiirlerde işlenen ana temalar; yalnızlık, ölüm düşüncesi ve

[960] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 203.

yalnızlığın getirdiği korkudur[961].

İlk şiir olan **Yoğun Bakım**'da, bir hastane ortamı canlandırılmakta ve hastanenin boş koridorlarından, yoğun bakım ünitesinden söz edilmektedir.

Çığlık şiirinde, bir kadının acı dolu çığlığı konu edilmektedir.

Usulca şiiri, bir genç kızın kafasında tasarladığı intihar fikrini yansıtmaktadır.

Beklediği isimli şiir, yaşlı bir adamın pencereden dışarıyı seyretmesi üzerine kurulmuştur. Adamın yalnızlığını vurgulayan şair, ölümden başka hiç kimseyi beklemediğini anlatmaktadır.

Akşam Üstü şiiri, bahçeli, güzel bir köşkte yaşayan anne ile kızının bir akşam üstü neler yaptığını anlatmaktadır.

Yoksa isimli şiirde şair, sevgilisinden ayrılması üzerine onu yeniden yanında istediğini anlatmakta; yalnızlığın kendisinde meydana getirdiği duygulanmaları yansıtmaktadır.

Büyük Yanlışlık şiirinde, şairin an içinde oluşmuş düşüncelerini görmekteyiz.

Yeşil Pancurlu Ev, iki kadın ve bir çocuğun yaşadığı, yeşil pancurlu bir evi anlatmaktadır.

Artık Ben... şiirinde Attilâ İlhan, ayrıldığı sevgilisinin hatıralarından uzaklaştığını dile getirmektedir.

Maçka Durağı şiiri, ölüm düşüncesi üzerine oluşturulmuş ilginç bir şiirdir. Şiirde yer alan durak ve otobüs göstergeleri, birer imge olarak kullanılmaktadır.

Adım Sonbahar şiirinde şair, diğer şiirlerinde de sıkça yaptığı gibi doğadan ve sonbahardan yararlanmaktadır. Attilâ İlhan bu şiirde, kendisini sonbahar mevsimine benzeterek yaşlandığını ve ölmek üzere olduğunu anlatmaktadır.

---

[961] Gös. yer.

Kim O? şiiri, şairin kırk yıl önceki gençlik zamanlarına dönmek istediğini anlatan bir şiirdir.

Kötümser şiirinde Attilâ İlhan, şiiri yazdığı zaman içindeki ruh hâlini okuyucuyla paylaşmaktadır.

Dakika Başı isimli şiir, bir genç kızın ani değişimlerini konu almaktadır.

Yükü Ne? şiiri, Boğaz'dan geçen bir tankerin şairde oluşturduğu izlenimler ve duygular üzerine yazılmış bir şiirdir.

Kimi? isimli şiirde şair, yalnızlığını dikkat çekici bir biçimde anlatmaktadır.

Pusudaki şiiri, şairin aşık olmak istediğini dile getirdiği ve böyle bir aşkın kendisini beklediğini anlattığı bir şiirdir.

Bölümün ve kitabın son şiiri olan **Delik Deşik**, küçük bir çocuğun ölümü üzerine kaleme alınmıştır.

Ayrılık Sevdâya Dahil kitabında yer alan şiirler hakkında gerekli bilgileri verdikten sonra, "Şairin Not Defteri" bölümünde yer alan ve toplum tarafından çok sevilmiş "Adım Sonbahar" şiirini incelemeyi uygun gördük.

adım sonbahar

nasıl iş bu
her yanına çiçek yağmış
erik ağacının
ışık içinde yüzüyor
neresinden baksan
gözlerin kamaşır

oysa ben akşam olmuşum
yapraklarım dökülüyor
usul usul
adım sonbahar

Attilâ İlhan bu şiirde, ağaç, çiçek ve sonbahar gibi doğaya ait simgelerden yararlanarak yaşlılığını, ölüme olan yakınlığını ifadeye çalışmaktadır.

- ***Her yanına çiçek yağmış***

Erik ağacının: Anlam olarak birbirini tamamlayan bu iki mısrada, ilkbahar mevsiminin gelişi ile çiçekler açan erik ağacından söz edilmektedir.

Attilâ İlhan, erik ağacını burada bir simge olarak kullanmakta; bununla ömrünün baharında olan genç insanları kastetmektedir.

1- **Erik ağacının her yanına çiçek yağmış** ifadesinde yer alan **yağmak** eylemi ile **çiçekler**, **yağmur** veya **kar**a benzetilmekte; yapılan bu anlatımla aktarma – deyim aktarması örneği oluşturulmaktadır.

2- **Erik ağacının her yanına çiçek yağmış** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına ve mantığa aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Erik ağacının her yanına çiçek yağmış** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar sunan, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Erik ağacının her yanına çiçek yağmış** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özellikleri arasında uyum bulunmamasından dolayı meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapmadır.

- ***Oysa ben akşam olmuşum:*** Attilâ İlhan bu mısra'ında, yaşlandığını ifade etmektedir.

1- Şair, yaşlandığını **akşam olmuşum** ifadesi ile dile getirirken, göstergeler arasında oluşturduğu bağ ile aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirmektedir.

2- Mısra, şiir diline uygun; fakat günlük, konuşma dilinden uzak bir ifadedir ve bu sebeple alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- Mısra, şairin gençlik zamanlarının geride kaldığını, artık yaşlandığını şiirsel bir anlatımla dile getiren bir alışılmamış bağdaştrma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- Mısra, göstergelerin göndergesel anlamlarından uzaklaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Yapraklarım dökülüyor***
  Usul usul
  Adım sonbahar: Bu mısralarda, şairin yaşının iyice ilerlediğinden ve ölüme yaklaştığından söz edilmektedir.

1- Attilâ İlhan, ilk iki mısrada kendisini **yaprakları dökülen bir ağac**a benzetmekte; meydana getirdiği bu anlatım ile aktarma – deyim aktarması örneği oluşturmaktadır.

2- **Usul usul yapraklarım dökülüyor** ifadesi, sözcüklerin gerçek anlamları dışında kullanılmaları ile ölçünlü dil kurallarından uzaklaşmış bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Usul usul yapraklarım dökülüyor** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye imge ve tasarımlar ileten, onlara duygu aktaran estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek olmaktadır.

4- **Usul usul yapraklarım dökülüyor** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları arasındaki uyumsuzluk nedeniyle sapma – anlambilimsel sapma örneği olmaktadır.

5- **Adım sonbahar** ifadesi, şairin yaşından dolayı kendisini sonbahara benzettiği bir aktarma – deyim aktarması örneğidir.

6- **Adım sonbahar** ifadesi, göstergelerinin bağdaştırılma biçimlerinde değişikliğe gidilmiş bir alışılmamış bağdaştırmadır.

7- **Adım sonbahar** ifadesi, göstergelerin ilettikleri çağrışımlardan yararlanılan, şiire özgü, estetik bir ifadedir ve alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnektir.

8- **Adım sonbahar** ifadesi, sözcüklerin anlamsal özelliklerinin birbirine ters düşmesi nedeniyle meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

3. 1. 7. KİMİ SEVSEM SENSİN

Attilâ İlhan'ın son şiir kitabı olan *Kimi Sevsem Sensin*, 2001 yılının Ocak ayında yayımlanmıştır. Kitap, yedi şiir bölümünden, **başlangıçta 'diyalektik' vardı** adında bir girişten ve **meraklısı için ekler** kısımlarından oluşmaktadır[962].

Kitapta yer alan yedi şiir bölümünün isimleri sırasıyla şöyledir: "Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken", "Neydi O Bir Zamanlar?", "Her Sabah, Yanılmak!..", "Bu Nasıl Sonbahar?", "Di'li Geçmiş", "Çağrışımlar", "Bana Bir Şimşek Çak".

Attilâ İlhan, **başlangıçta diyalektik vardı** kısmında şiirlerinin özelliğini ve şiirle ilgili düşüncelerini açıklamaktadır. Aynı bölümde, Nâsirüddin-i Tûsî'den Nâzım Hikmet'e, Yahya Kemal Beyatlı'dan Bayburtlu Zihni'ye kadar uzanan çizgide aradığı ve oluşturmak istediği şiir çizgisini, şiir sesini anlatır. Attilâ İlhan, **başlangıçta diyalektik vardı** kısmında şöyle bir açıklama yapmaktadır:

"Bin senenin derinliklerinden süzüle süzüle gelen bu 'ses', hangi 'ses'tir tahmin edebilir misiniz? Ezan'daki, Mevlît'teki; Mohaç Karargâhı ya da Viyana Muhasarası'ndaki Mehterân'da dağılan, ya da ninelerin söylediği ninnilerle, Ramazan davulcularının beyitleriyle, Karagöz'le Hacivat'ın 'meselleri'; meddah'ların taklitleri ve âşıklar'ın üç telli sazıyla, içimize sindirdiği o 'ses'ki; Türk kulağı onu dakikasında tanır, dakikasında özdeşleşir onunla. Türk şairi, şiirine bu sesi 'göçüremezse', Türk halkına 'ecnebi'dir; Türk halkına 'ecnebi' bir Türk şairi yaşayamaz: kâğıt üstünde kalır. (2001: 14)."

Şairin açıkladığı bu düşünceler, 1950'lerden itibaren gelişen, ulusal sentez arayışındaki düşünceleridir[963].

---

[962] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 203.
[963] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 204.

Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken

Bu bölüm, *Kimi Sevsem Sensin* isimli son şiir kitabının ilk bölümüdür. Bölümde; "Yalnızlığı Denemek", "Nasıl Olduysa", "Saklı Sevda", "Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken" şiirleri bulunmaktadır.

Bölümde yer alan dört şiirde, geçmişte yaşadıklarını sorgulayan, tecrübelerini anlatan, yaşadıklarını anın dikkatiyle değerlendiren **ben**i görmekteyiz.

İlk şiir **Yalnızlığı Denemek**'te, yaşanmışlıkları ve kazandığı hayat tecrübesi ile yalnızlığı tanımlayan insan anlatılmaktadır.

Nasıl Olduysa şiiri, hâl içinde geçmişini sorgulayan insanı ele alan bir şiirdir. Attilâ İlhan bu şiirde, Nâzım Hikmet'in şiirini sevgilisine göndermesi ile liseden kovulmasını hatırlatmaktadır.

Saklı Sevda şiirinde, Attilâ İlhan'ın aşık olduğu kızı tanıttığı görülmektedir. Bu kız; cam yeşili gözlere sahip, gür ve uzun kirpikli, kan kırmızı dudaklı, güzel bir kızdır. Bu şiirde şairin bir aşk yaşadığını veya yaşamak üzere olduğunu söylemek mümkümdür.

Bölümün son şiiri **Sevmek İçin Geç Ölmek İçin Erken**'de Attilâ İlhan, fizikî yaşı ile hissettiği yaş arasında yaşadığı bocalamayı, çelişkileri kaleme almaktadır[964].

Neydi O Bir Zamanlar?

Kimi Sevsem Sensin kitabının ikinci bölümünü oluşturan "Neydi O Bir Zamanlar?" şu şiirlerden oluşmaktadır: "Kimi Sevsem, Sensin", "Aydınlık Neyin Oluyor?", "Süheylâ Değildi Adın", "Zorro / Kamçılı Kadın" ve "Neydi O Bir Zamanlar?".

Bölümdeki şiirlerde **ben**in geçmişini ve kendisini sorguladığı görülmektedir. Yaşadıklarıyla tecrübeler kazanan **ben**, hâl içinde geçmiş günlerini, yaşadığı aşkları yeniden yorumlamaktadır. **Ben**in eski günlerine duyduğu özlem ve özlemden

---

[964] Gös. yer.

kaynaklanan acı, şiirlerde kendisini hissettirmektedir.

Kitapla aynı ismi taşıyan **Kimi Sevsem, Sensin**'de, kendisini eski sevgilisinden ve onunla yaşadığı anılardan kurtaramayan insan dikkati çekse de şiir, aşktan ziyade, kendini sorgulayan insan etrafında gelişmektedir.

Aydınlık Neyin Oluyor?, **Süheylâ Değildi Adın** ve **Zorro / Kamçılı Kadın** şiirlerinde, hayat tecrübesiyle donanmış bir insanın, anın duygularıyla zamanı, aşkı ve sevgiliyi yorumladığı görülmektedir[965].

Bölümün son şiiri olan **Neydi O Bir Zamanlar** şiiri, Attilâ İlhan'ın İstanbul'da yaşadığı ve unutamadığı bir aşkı anlattığı, hâlde hissettikleriyle geçmişini sorguladığı bir şiirdir.

Her Sabah, Yanılmak!...

Kitabın üçüncü bölümüdür. "Her Sabah, Yanılmak!..." bölümü şu şiirlerden oluşmaktadır; "Her Sabah, Yanılmak!...", "Yağmur Gemileri, Mevsimidir", "Yalan / Şehir", "Yanılsama" ve "Uçuk Kızlar Balladı".

Bölümdeki şiirlerde, **ben**in hayat tecrübeleri ve gözlemleri dile getirilmektedir. Şiirler, yakaladıkları ses bakımından, *Belâ Çiçeği*, *Yasak Sevişmek* ve *Tutuklunun Günlüğü* kitaplarındaki şiirleri hatırlatmaktadırlar.

*"**Her Sabah, Yanılmak!...** şiirinde, doğanın olağanüstülüğünü sorgulayan insan, kendini çağrışımların dünyasına bırakır. "jilet mavisi bir kadın elinde purosu" mısra'ı, Attilâ İlhan'ın Margot'lu yıllarını hatırlatır. "soğuk bir trenden inmiştiniz / yalnızdınız" ve "hani bir kere iki yanınızda iki sivil polis" gibi mısralar da bilinç altına yerleşmiş görüntüler niteliğindedir. Bu şiirde, doğadan hareketle, bilinç altına yerleşmiş görüntülere yönelen, kendi hayatını sorgulayan "**ben**" bulunmaktadır.*

[965] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 205.

***Yağmur Gemileri**, **Mevsimidir**, **Yalan / Şehir** şiirleri de doğanın akışını sorgulamaktadır. Bu şiirlerde, geçmişteki "Attilâ İlhan mısraları"nı hatırlatan bir hava kendini hemen hissettirmektedir[966]."*

Yanılsama şiiri, Attilâ İlhan'ın bildiklerini, düşündüklerini sorguladığı ve yeniden yorumladığı şiirlerinden biridir.

Son şiir olan **Uçuk Kızlar Balladı**, yalnız ve mutsuz kızların yaşam tarzlarını gözlemler üzerine kaleme alan bir şiirdir.

Bu Nasıl Sonbahar?

Kitabın bu dördüncü bölümünde; "Bu Nasıl Sonbahar?", "Ayaküstü Aşk", "Ayaküstü İntihar", "Ayaküstü Cinayet", " "Aranıyor" ", "Ben Tuzparça Yerdeyim", "Çiftin Çifte Yalnızlığı" şiirleri bulunmaktadır.

Attilâ İlhan bu bölümdeki şiirlerinde, kazandığı hayat tecrübelerinin doğrultusunda, yaşadığı zaman içindeki doğayı, insanları ve insan ilişkilerini sorgulamakta; bunları geçmiş ile karşılaştırmaktadır. Doğadan yararlanarak sonbaharı imge olarak kullanan şair, şiirlerde sis ve vapurlardan söz ederek anlaşılamayan bir hüznü çağrıştırmaktadır[967].

İlk şiir **Bu Nasıl Sonbahar?**, geçmiş zaman ile yaşanılan zamanı, her iki zamandaki aşkları, insanları karşılaştıran bir şiirdir. Şiirden anlaşılacağı üzere şair, geçmiş zamana özlem duymakta, içinde bulunduğu zamandan memnun olmadığını dile getirmektedir.

Ayaküstü Aşk şiirinde şair, tesadüfen karşılaştığı bir kadına duyduğu ani ilgiyi dile getirmektedir.

---

[966] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 205-206.
[967] Gös. yer.

Bölümün son şiiri olan **Çiftin Çifte Yalnızlığı** şiiri, birlikteliklerine rağmen yalnızlıklarından kurtulamayan çiftleri ele almaktadır. Şair, bu şiiri ile her insanın yalnızlığa mahkumiyetini vurgulamak istemektedir.

Bölümde yer alan **Ayaküstü İntihar**, **Ayaküstü Cinayet**, **Aranıyor** ve **Ben Tuzparça Yerdeyim** şiirlerinde, sinema tekniğinden yararlanılmakta; sinemaya özgü hareketlilik ve gerilim şiirlere kazandırılmaktadır. Hareketi ve gerilimleri yansıtan şiirlerde şair, tecrübeleri doğrultusunda görüşlerini, hatıralarını anlatır; yaşamı yorumlar. Şiirde kendisinden yararlanılan doğa, şairi geçmiş günlerine götürerek zihninde yer etmiş görüntülerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. *Kimi Sevsem Sensin*'in hemen bütün şiirlerinde bu özellik dikkat çekmektedir[968].

Di'li Geçmiş

Kimi Sevsem Sensin kitabının beşinci bölümü olan "Di'li Geçmiş"te; "Di'li Geçmiş 1", "Di'li Geçmiş 2", "Di'li Geçmiş 3", "Ne Kadar İzmir / 1", " Ne Kadar İzmir / 2", "Ne Kadar İzmir / 3", "Ne Kadar İzmir / 4" ve "Ne Kadar İzmir / 5" şiirleri yer almaktadır.

Bölüm, "Di'li Geçmiş" ve "Ne Kadar İzmir" olarak iki seriden oluşmaktadır. Attilâ İlhan, "Di'li Geçmiş" serisinde tarihî olayları göz değiştirme metoduyla yeniden yorumlar. Tarihin önemli isimlerinden söz eder.

"Di'li Geçmiş" serisinin **birinci** şiirinde, 1940'lı yıllarda yaşanan bir gerilim, gece karanlığı ile birlikte sunulmaktadır. Savaş ihtimalinden ve savaşın meydana getireceği karışıkların korkutucu boyutlarından söz edilmektedir.

"Di'li Geçmiş" serisinin **ikinci** şiiri, Attilâ İlhan'ın çocukluk yıllarına geri döndüğü; İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki hayatını, okul zamanlarını anlattığı bir şiirdir. Şiirde, şairin çocukluğundaki Gülcemal vapuruyla yaptığı seyahatler, sis perdesinin arkasından aralanır gibidir.

---

[968] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 206.

Serinin **üçüncü** ve son şiirinde şair, 1800'lü yılların sonundan 1900'lü yılların ilk çeyreğine bir yolculuk yapar. Beşir Fuat, Cenap Şehabettin gibi edebî kişiliklerden söz ederken, o dönemlerin simgesi olan piyano başındaki kadın görüntüsünü yansıtarak 1800'lü yılların başındaki Osmanlı İmparatorluğu'nu çağrıştırmaktadır. Şair, bu konulardan sonra İttihat ve Terakki cemiyetinden, Birinci Dünya Savaşı'ndan da söz eder.

Ne Kadar İzmir serisinde yer alan şiirler, İzmir'i geçmiş günleri, tarihsel olayları, şairin yaşanmışlıkları ve anıları çevresinde anlatmaktadır.

Çağrışımlar

Kitabın altıncı bölümü, "Çağrışımlar" adını taşımaktadır. Bu bölümde; "- 1. Birbiri Olmak", "- 2. M'ba", "- 3. O Kızlar", "- 4. Beykoz'a Yolculuk", "- 5. Kanlıca'da Mehtap", "- 6. İkinizden Hanginiz?", "- 7. Mustafa Suphi'nin Neferi", "- 8. Yoksa "Tecrit" te Misiniz?" Ve "– 9. Yazın Son Günleri..." şiirleri bulunur.

Bu bölümde, bölümün isminden de anlaşılacağı üzere, şiirleri çağrışımlar yönlendirmektedir. Şiirlerin birçoğu, şairin eski şiirlerini ve romanlarından bölümleri hatırlatmaktadır. Bölümde yer alan şiirlerde, tarihsel olaylar değerlendirilmekte ve yeniden yorumlanmakta; **ben** geçmişine dönerek yaşanan olaylara gönderme yapmaktadır. Geçmişte yaşanılan olaylar, hâl içindeki dikkatle okuyucuya/dinleyiciye sunulmaktadır.

Birbiri Olmak, **M'ba** ve **O Kızlar** isimli şiirler, *Yasak Sevişmek*, *Tutuklunun Günlüğü* ve *Böyle Bir Sevmek*'teki "Biraz Paris", "Ayıp Resimler", "Jilet Yiyen Kız" bölümlerindeki şiirlerle aynı konulara sahiptirler ve o şiirleri hatırlatmaktadırlar. Bu üç şiirde yer alan çağrışımlar, Attilâ İlhan'ın 1965-1977 yılları arasında yaşadığı hayata yöneliktir.

Beykoz'a Yolculuk şiirinde şair, geçmişe, çocukluk yıllarına geri döner ve annesini hatırlar. Şiirde, annesine duyduğu özlemi dile getirir[969].

Kanlıca'da Mehtap şiiri, Edebiyat-ı Cedide zamanına gönderme yapmaktadır.

İkinizden Hanginiz? şiirinde şair, kendi içinde çelişkiler yaşayan sevgilisini anlamaya çalışmakta ve onu sorgulamaktadır.

Mustafa Suphi'nin Neferi şiiri, Bakü'den, Doğu Halkları Kurultayı'ndan, Mustafa Suphi'den bahseden, tarihî olayları yorumlayan bir şiirdir.

Yoksa "Tecrit" te Misiniz? şiirinde, siyasal bir suçlunun cezasını bir hücrede çektiğinden söz edilmektedir.

Bölümün son şiiri olan **Yazın Son Günleri...** şiiri, yalnızlık üzerine kaleme alınmış bir şiirdir.

Bana Bir Şimşek Çak

Kimi Sevsem Sensin kitabının son bölümü, "Bana Bir Şimşek Çak" bölümüdür. Bölümde; "Sonra O Güller", "Yani Epeyce Zindan", "Bu Yaz Da...", "Hesap Kitap" ve bölüme adını vermiş olan "Bana Bir Şimşek Çak" şiirleri bulunmaktadır.

Attilâ İlhan, on birinci şiir kitabı *Ayrılık Sevdaya Dahil* yayımlanmadan önce, 1990 yılında yaptığı bir röportajında, yeni bir şiir kitabı çıkarabileceği, adının da "Bana Bir Şimşek Çak" olabileceği bilgisini vermiştir. Ancak bu şiirler, şairin 2001 yılında yayımlanan en son kitabında yer alabilmiştir.

Bu bölümdeki şiirlerde şair, yakın tarihten bahseder, geçmişi sorgular ve bugünün aydınlarına ders verir[970].

Sonra O Güller şiiri, Osmanlı Devleti'ni, bu dönemdeki tarihî olayları konu alan bir şiirdir.

---

[969] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 207.
[970] Yakup Çelik, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", …, s. 207-208.

Yani Epeyce Zindan şiirinde, Sansaryan Hanı'ndan bahseden Attilâ İlhan, Nâzım Hikmet'e, siyasal bir suçlu olarak sorgulanmalarına, gözaltına alınmalarına gönderme yapmaktadır.

Bu Yaz Da... şiiri, şairin geçmişte yaşadığı aşklarını bugünün şartları içinde değerlendirdiği bir şiir olmaktadır.

Hesap Kitap şiiri, Attilâ İlhan'ın tutukluluk zamanlarını hatırladığı, o zamanlar yaşadığı korkuları yeniden hissettiği bir şiirdir.

Bölüme adını veren son şiir **Bana Bir Şimşek Çak**'ta Attilâ İlhan, yakın geçmiş ile hâl arasında bağlantı kurarak okuyucuya/dinleyiciye bir mesaj vermektedir. Şair, şiirde ilk önce öğrenci olaylarını hatırlatır. Daha sonra Sultan Galiyev'e, O'nun yaşadığı sıkıntılara ve acılara yönelir. Bu konulardan sonra şiirde, İzmir'in işgâl yıllarından ve Atatürk'ten söz edilir. Şiir, Türk milletine bir mesaj iletilerek bitirilir[971].

Attilâ İlhan'ın şiir dünyasında yayımladığı son kitabı olan *Kimi Sevsem Sensin* kitabı ve şiirleri ile genel bilgiler verdikten sonra, "Çağrışımlar" bölümündeki "Yazın Son Günleri" şiirini incelemeyi değerli bulduk.

[971] Gös. yer.

- 9. yazın son günleri...

ufkun sonsuzluğuna
hiç şaşmıyorlar
rüzgârın gizli ıslığını
hiç kimse işitmiyor
hangisi anlayabilir
yazın son günlerinde
tenha plajın
ağır hüznünü

Attilâ İlhan, bu şiirde yazın sonunda boşalan plajın kendisinde oluşturduğu çağrışımları dile getirmektedir. Plajın kimsesizliği, şaire yalnızlığını vurgulayan bir görüntü olmaktadır.

- ***Rüzgârın gizli ıslığını:*** Bu mısrada, yaz mevsiminde hafif hafif esen rüzgârdan söz edilmektedir.

1- **Rüzgârın gizli ıslığı** ifadesi, sakin esen rüzgârın hafif bir uğultu oluşturduğunu anlatmaktadır. Gizli göstergesi ile **hafif**, **yavaş**, **sakin** gibi kavramlar karşılanmakta; böylelikle aktarma – deyim aktarması örneği meydana getirilmektedir.

2- **Rüzgârın gizli ıslığı** ifadesi, göstergelerin göndergesel anlamları uyumsuzluk nedeniyle oluşmuş bir alışılmamış bağdaştırma örneğidir.

3- **Rüzgârın gizli ıslığı** ifadesi, okuyucuya/dinleyiciye çağrışımlar ileten, estetik anlatımlı bir alışılmamış bağdaştırma – sanatlı bağdaştırma örneğidir.

4- **Rüzgârın gizli ıslığı** ifadesi, sözcüklerin anlamsal birleştiricileri ve ayırıcıları arasında uyum bulunmayan bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

- ***Tenha plajın***

Ağır hüznünü: Anlam olarak birbirine bağlanan bu iki mısrada, tenha görünen plajın insanlarda oluşturduğu hüzünden söz edilmektedir.

1- **Tenha plajın ağır hüznü** ifadesinde yer alan **ağır hüzün** tamlaması, hüzün duygusunu derecelendirmeye çalışan bir aktarma – deyim aktarması – somutlaştırma örneğidir.

2- **Tenha plajın ağır hüznü** ifadesi, eksiltili anlatım örneği olmasından ve yapısında somutlaştırma örneği bulunmasından ötürü alışılmamış bağdaştırma örneği olmaktadır.

3- **Tenha plajın ağır hüznü** ifadesi, okuyucuda/dinleyicide oluşturduğu duygular ve estetik anlatımı ile alışılmamış bağdaştırmanın sanatlı bağdaştırma türüne örnek teşkil etmektedir.

4- **Tenha plajın ağır hüznü** ifadesi, göstergelerin ölçünlü dil kurallarına aykırı şekilde bağdaştırılmaları ile meydana gelmiş bir sapma – anlambilimsel sapma örneğidir.

Attilâ İlhan'ın yedi şiir kitabından oluşan Hatıralar – Ustalık Ve Bir Düşünce Adamının Kendini Şiirle Anlatma Dönemi içerisinde sıkça yer verdiği imge, yalnızlık imgesidir.

"Uç uca yalnızlık eklemek, yalnızlığın ağacı, kırgın yalnızlık bahçeleri, yalnızlığın demlenmesi, gizli kadınlar koyultsun yalnızlığını, henüz doğmamış çocuklar yalnızlıklarını ellerinden tutmuş, yalnızlığını yüzen yolcu, yalnızlık sinsi hastalık, yalnızlığı tükürmek, yalnızlığa eksilmek, yalnızlığın simsiyah panter, yalnızlık korusu..." gibi örnekler, yalnızlık imgesinin bölüm içerisinde ne derece sıklıkla kullanıldığını kanıtlar niteliktedir.

Bu bölümde yalnızlık imgesinden sonra yaşlılığın şairde meydana getirdiği ölüm korkusu işlenmektedir. Sonbahar ve eylül imgeleri, yaşlılığı destekleyen imgelerdir.

"Saat korkuları çaldı, ölüm fırıldağı içimsıra dönüyor, duman duman ihtiyarlar, ölüme doydum, ölüm çanları, kalın sonbahar hüzünleri..." gibi kullanımlar ölüm korkusunun imgeleridir.

SONUÇ

"Attilâ İlhan Şiirlerinin Dili" isimli bu çalışmamızda, şairin on iki şiir kitabında bulunan şiirleri dilbilim açısından inceleme gayreti gösterdik. Amacımız, şairin şiir serüvenini somut örneklerle sunmak idi. Bu gaye ile tamamladığımız çalışmamızda, şiirlerin özelliklerine dair çeşitli tesbitlerde bulunduk.

Edebiyat dünyasına 1948 yılında yayımladığı *Duvar* kitabıyla adım atan şair, elli dört yıl boyunca on iki şiir kitabı, beş yüz yetmiş dört adet şiir yayımlamıştır. Bunların yanında, yayımlamadıkları da hesaba katıldığında, şairin nasıl bir gelişme gösterdiğini tahmin etmek zor değildir.

Gerek yetişme ortamı, gerekse 1940'lı yıllarda içerisinde bulunduğu toplumcu – gerçekçi grup ve sahip olduğu ideoloji, şairin ilk eserlerinde Halk Şiiri kaynaklarından fazlaca yararlanmasına vesile olmuştur. *Duvar* kitabında destan denemeleri kaleme alan Attilâ İlhan, Anadolu halkının kullandığı, ortak dilde yaygın olarak yer almayan **garbiyeli**, **ığranmak**, **eğbez**, **gömgök** gibi kimi sözcükleri yazın diline kazandırmıştır. Şair, *Duvar* kitabının "Gâvurdağları'ndan Rivayet" ve "Şafak Vakti Dünya" bölümlerinde destanlaştırdığı Kurtuluş Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı'nı anlattığı bölümlerde, *Sisler Bulvarı* kitabının "Yeraltı Ordusu", "Bursa'dan Yaylımateş" ve "Barakmuslu Mezarlığı" bölümlerinde; *Yağmur Kaçağı* kitabının "Acı Ninni" bölümünde; *Ben Sana Mecburum* kitabının "Memleket Havası" şiirlerinde deyim, atasözü, ikileme ve benzetmelerden çokça yararlanmıştır. **Dert çekmek**, **bıyıkları terlemek, bir hal olmak**, **halt etmek** gibi deyimler; **pırıl pırıl**, **elvan elvan**, **eğbez eğbez**, **ılgıt ılgıt**, **salkım saçak**, **tıklım tıklım**, **çığlık çığlığa** gibi ikilemeler halk arasında kullanılan ifadelerdir. Bu bakımdan ilk şiirlerinde, şairin şiir diline yeni imgeler, imajlar kattığını söylemek çok doğru değildir.

Toplumcu – gerçekçi düşünce gereği sosyal ve siyasal meseleleri yansıttığı, işçi sorunlarına değindiği, tutukluların hayallerinden bahsettiği ilk şiirlerinde, kendisi için

yeni sayılabilecek sözcükleri şiire sokmaktadır. **Hürriyet**, **kelepçe**, **fabrika**, **emekçi**, **işçi**, **grev**, **süngü**, **orak** gibi sözcükler, toplumcu amaca hizmet eden şiirlerin en belirgin örnekleridir.

1951 yılında ikinci kez çıktığı Paris gezisinden sonra, ulusal sentez ve sosyal realizm düşünceleri ile geri dönen Attilâ İlhan'ın şiirleri, bu tarihten itibaren edebî açıdan farklı bir yola girer. *Duvar*'dan da izler taşıyan *Sisler Bulvarı* ve *Yağmur Kaçağı* kitaplarındaki şiirlere yansıyan bu düşünceleri ile Halk Edebiyatı ve Divan Edebiyatı'nı aynı zamanda kullanmaya, eski içerikle yeni temaları birleştirmeye başlar. Şiirlerinde, daha önce duyulmamış imgeler, imajlar ve benzetmeler ortaya çıkar. Şiirlerde yer alan **garip bir çakıl**, **orospu mavi**, **bağımsız batılar**, **gece yarısı yaşamak**, **camların nokta nokta hüznü**, **intihar etmiş kötümser yapraklar**, **öksürüklü aksırıklı takvim** gibi ifadeler, şairin yeni şiir anlayışının ürünleridir.

1950'lere kadar özel hayatında, eğitim durumunda sıkıntılar yaşayan, siyasal kavgalara karışan şairin şiirleri, yaşadıklarının etkisiyle kendiliklerinden gerilim – kaçış ve serüveni oluşturmuşlardır. Sosyal Realizm – Coşku – Gerilim – Kendi Çizgisini Oluşturma Dönemi içindeki *Sisler Bulvarı*, *Yağmur Kaçağı*, *Ben Sana Mecburum* ve *Belâ Çiçeği* kitaplarında işlenen bu damarlar, temalardan anlaşılmalarının dışında, oluşturulan seslerle de belirtilmektedir. **Cehennem sarmaşıkları**, **pançak pançak şiirler** t**üküreceğim**, **ustura ağzında yaşamak**, **dörtte bir ölüm korkusu**, **yıldız**, **ağaç**, **dağ**, **liman**, **deniz**, **rüzgâr**, **yelken**, **esinti**, **korsan** gibi ifadeler, anlatılmak istenen kaçış ve serüven arzusunu, gerilimli hayatın yarattığı korkuyu estetik şekilde yansıtmaktadırlar.

Attilâ İlhan'ın, bu dönemde şiire kazandırdığı temalardan biri de cinsellik ve cinsel çelişkilerdir. Bu şiirler, işledikleri temalarla bağlantılı olarak **porno**, **özcinsel**, **üçgen** gibi erotik ifadelerin şiire girmesine sebep olmuşlardır.

1968'den sonra *Yasak Sevişmek* ile birlikte yeni estetik arayışlara giren şair, tarihimizi araştırmaya ve sorgulamaya başlayarak Osmanlı İmparatorluğu'na ve daha önceki şiirlerinde örneklerini verdiği Divan Edebiyatı'na bilinçli olarak ilgi gösterir.

Şiirlerinde, Divan Edebiyatı ses ve şekil özelliklerinden yararlanır, yeni temalarla okuyucunun karşısına çıkar. Arapça ve Farsça sözcüklere ağırlık veren şairin, gerçek anlamda bir Divan Edebiyatı şiiri oluşturduğunu söylemek mümkün değildir; beyit esasına dayanan ve şekil bakımından Divan Şiiri'ne tam anlamıyla uyum göstermeyen şiirlerde bu edebiyatın varlığı sadece hissedilir düzeydedir.

Hatıralar – Ustalık Ve Bir Düşünce Adamının Kendini Şiirle Anlatma Dönemi içinde yer alan şiir kitaplarından *Tutuklunun Günlüğü*'nde gazete haberlerini şiirleştiren şair, aynı dönemde sinema tekniklerinden de oldukça yararlanmaktadır. Bu son dönem şiirlerinde yalnızlık, mutsuzluk, yaşlılığın meydana getirdiği ölüm korkusu ve imkânsız aşk temaları çoğunluktadır. Bunun dışında, geçmişe özlem, geçmiş zaman ile yaşanılan zamanın karşılaştırılması; yaşamın sorgulanması, inanma problemi, dünya içindeki yeri tayin etme çabaları; 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinin oluşturduğu gerilim, baskı ve korku gibi konular şairin sıklıkla işlediği diğer konulardır. **Korku**, **yamyam**, **ateşten burgular**, **karanlık**, **gece**, **sonbahar**, **camkırığı adamlar**, **hicran** gibi sözcükler işlenen temalarla uyumlu olarak şiirlere yerleştirilmişlerdir.

Attilâ İlhan, ilk eserlerinde halkın kullandığı ifadelere yer verirken, kendi şiirini oluşturduğu dönemlerde yeni imgeler, aktarmalar, sapmalar ve alışılmamış bağdaştırmalar kullanmaya başlamıştır. Şairin şiirlerinde, deyim aktarması ve alışılmamış bağdaştırma örnekleri olan kişileştirmeler ve somutlaştırmalar diğer örneklere göre daha fazla yer tutar.

Duvar'dan itibaren toplumsal temaları işleyen, *Sisler Bulvarı*'ndan başlayıp Divan Edebiyatı ve Fransız Şiiri'nin değişik özelliklerinden yararlanarak bireysel temalarla toplumsal temaları aynı potada eriten, şiir dilini 1950'lerden sonra iyice zenginleştiren şair, 1980'lerden sonra dilini geliştirmek için bir girişimde bulunmamış; sadece mevcut temalardan ve seslerden yararlanarak bir anlamda kendisini tekrarlamıştır.

Attilâ İlhan, hemen tüm şiirlerinde doğadan ve doğanın çağrışımlarından yararlanmıştır. Sonbahar, şairin hüznünü ve yalnızlığını anlatmak için en çok başvurduğu imge olmuştur. **Sonbahar**, **rüzgâr**, **yapraklarını döken ağaçlar** şairin duygularını tarifine vesiledir.

Bunların dışında, Attilâ İlhan'ın şiirlerinde renklerden vazgeçemediğini görmekteyiz. **Toz pembe**, **kırmızı**, **sarı**, **mor** ve **mavi** en çok kullandığı renklerdir. Renklerden başka, şairin en çok kullandığı diğer ifadeler; **deli** ve **yorgun** göstergeleridir. **Deli sarı patlamak**, **deli bir umman**; **yorgun öksürükler**, **yorgun bir keder**... gibi ifadeler, şiirler içerisinde dikkat çekmektedir.

Attilâ İlhan'ın şiirlerini dilbilim açısından irdelediğimiz çalışmamızda şairin en çok şu imgelere başvurduğunu tesbit ettik:

1- Yalnızlık, hüzün ve bu duyguları daha somut anlatmak amacıyla başvurulan sonbahar ve eylül göstergeleri,

2- Şairin maruz kaldığı siyasal baskılardan dolayı yaşadığı gerilim ve ölüm korkusu,

3- Yaşlılığın oluşturduğu ölüm korkusu,

4- Kurtuluş Savaşı, İkinci Dünya Savaşı, Türkerin Orta Asya'dan göçü, işçi ve tutukluların durumları, ülkemizde yaşanan siyasal baskılar vb. konularla işlenen hürriyet imgesi.

Şairin, şiirlerini kaleme alırken imlâ ve noktalamayı kullanmaması, bir başka dikkat çekici husustur. Attilâ İlhan, 1951-1952 yılları arasında yaptığı Paris gezisinden sonra, yeni anlayışlarla ülkeye dönmüş; sosyal realizm düşünceleri çevresinde imlâ ve noktalamayı reddetmiştir. Bunun bir başka sebebi de; şiirin istendiği gibi okunup yorumlanmasını, okuyucunun yönlendirilmemesi gerektiğini savunmasıdır.

Attilâ İlhan'ı anlamaya yönelik bu çalışmada, süremizin elverdiği ölçüde değerlendirmeler yapmaya çalıştık. Çalışmamızın, Attilâ İlhan şiirini sevenlere bir ışık tutacağını ve yapılacak yeni çalışmalar için sebep olacağını umuyoruz.

KAYNAKÇA

A) ATTİLÂ İLHAN'IN KENDİ KİTAPLARI

İLHAN, Attilâ, *Duvar*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006.

İLHAN, Attilâ, *Sisler Bulvarı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

İLHAN, Attilâ, *Yağmur Kaçağı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008.

İLHAN, Attilâ, *Ben Sana Mecburum*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

İLHAN, Attilâ, *Belâ Çiçeği*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

İLHAN, Attilâ, *Yasak Sevişmek*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2006.

İLHAN, Attilâ, *Tutuklunun Günlüğü*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2005.

İLHAN, Attilâ, *Böyle Bir Sevmek*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2008.

İLHAN, Attilâ, *Elde Var Hüzün*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

İLHAN, Attilâ, *Korkunun Krallığı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2007

İLHAN, Attilâ, *Ayrılık Sevdaya Dahil*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

İLHAN, Attilâ, *Kimi Sevsem Sensin*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,

İstanbul 2009.

B) ATTİLÂ İLHAN'IN HAKKINDA YAZILAN KİTAPLAR

"Attilâ İlhan / Şiiri Üstüne Konuşma", *Sesimiz*, http://www.karakutu.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&t=6832.

BABACAN, Mahmut, "Dönemler, Yönelimler Ve Eleştiriler Çerçevesinde Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010.

BEZİRCİ, Asım, "Attilâ İlhan", *Papirüs*, http://sonsuzmektup.blogcu.com/attila-ilhan-a-dair/471788.

CELAL, Metin, "Attilâ İlhan Şiirlerinde Bileşimler", *Sombahar*, http://yorumokuyorum.blogcu.com/mavi-attila-ilhan/7055496.

ÇELİK, Yakup, "Attilâ İlhan'ın Hayatı", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010.

ÇELİK, Yakup, "Duvar'dan Kimi Sevsem Sensin'e Attilâ İlhan Şiiri", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010.

ÇELİK, Yakup, "Şair Ve Romancı Olarak Attila İlhan Attila İlhan Şiiri"*, Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi42-43/celik.htm.

KAHRAMAN, Hasan Bülent, *Türk Şiiri – Modernizm – Şiir*, Büke Yayınları, İstanbul 2000.

YAŞAR, Şermin, "Bir Sonbahar Vurgunu Attilâ İlhan", *Attilâ İlhan*, T. C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2010.

C) GENEL OLARAK

AKSAN, Doğan, *Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2004.

AKTUNÇ, Hulki, *Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.

ÇOLAK, Faruk, "Yerle İlgili Bazı Atasözleri Ve Deyimlerin Mitolojik Bağlantısı",http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:vDhwYPyzZdkJ:www.tubar.com.tr/TUBAR%2520DOSYA/pdf/2010.

DEVELİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi, Ankara 2004.

http://www.anlambilim.net/

http://www.ağaclar.net/forum/

http://www.akvaryumkulubu.org/

http://sozluk.bilgiportal.com/

http://www.cekingen.net/html

http://denizcilik.terimleri.com/

http://ickitarifleri.blogcu.com/

http://sozluk.bilgiportal.com/nedir/

http://tr.wikipedia.org/

http://tr.wiktionary.org/

http://www.eksisozluk.com/

http://www.deyimler.net/

http://www.diyanet.gov.tr/

http://www.eksisozluk.com/

http://www.frmartuklu.net/atasozleri

http://www.iyimi.net/

http://www.izafet.com/

http://www.msxlabs.org/forum/zooloji/

http://www.kadimdostlar.com/

http://nedir.dictionarist.com/

http://www.nedir.net/

http://www.nisanyansozluk.com/

http://www.sertelvakfi.org/tanolaylari.htm

http://tr.wikipedia.org/

http://www.tdksozluk.com/

http://www.tdkterim.gov.tr/atasoz/

http://www.tdkterim.gov.tr/bts/

http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx

http://webcache.googleusercontent.com/

http://www.uludagsozluk.com/